فهرست نسخه های خطی

کتابخانه مجلس شورای اسلامی

جلد سی و ششم

۱۲۵۰۱-۱۳۵۰۰

به کوشش علی صدرایی خوئی با نظارت عبدالحسین حائری

مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی
با همکاری کتابخانه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

بسم الله الرحمن الرحیم

فهرست نسخه های خطی

کتابخانه مجلس شورای اسلامی

فهرست نسخه های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی

جلد سی و ششم

۱۲۵۰۱-۱۳۵۰۰

به کوشش علی صدرایی خوئی
بانظارت عبدالحسین حائری

مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی
با همکاری کتابخانه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزهٔ علمیهٔ قم/۱۳۷۷

فهرست نویسی پیش از انتشار : مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی

مجلس شورای اسلامی، کتابخانهٔ مرکزی و مرکز اسناد
فهرست نسخه های خطی کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی / علی صدرایی خویی ؛ زیر نظر عبدالحسین حائری ؛ مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی. ـ قم : دفتر تبلیغات اسلامی حوزهٔ علمیّهٔ قم، مرکز انتشارات، ۱۳۷۷ .
ج. ـ (دفتر تبلیغات اسلامی حوزهٔ علمیّهٔ قم، مرکز انتشارات؛ ۶۱۱ : مسلسل انتشار؛ ۱۲۲۳ : آثار مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی؛ ۸۷)
جلدهای اوّل تا بیست و چهارم این مجموعه توسط کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی به چاپ رسیده است.
ISBN: 964 - 424 - 470 - 2 شابک: ۲ـ۴۷۰ـ۴۲۴ـ۹۶۴
۱. نسخه های خطی ـ فهرستها ۲. نسخه های خطی فارسی ـ فهرستها. ۳. نسخه های خطی عربی ـ فهرستها. ۴. نسخه های خطی ـ ایران ـ تهران ـ فهرستها. الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزهٔ علمیّهٔ قم، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی. ب. صدرایی خویی، علی، ۱۳۴۲ـ ج. حائری، عبدالحسین، زیر نظر. د. دفتر تبلیغات اسلامی حوزهٔ علمیّهٔ قم، مرکز انتشارات. هـ. عنوان.
۹ ف ۴ ص / ۶۶۲۱ Z ۰۱۱/۳۱

فهرست نسخه های خطی کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی / ج ۳۶

نویسنده: علی صدرایی خویی، با نظارت عبدالحسین حائری
مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی
ناشر: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانهٔ دفتر تبلیغات اسلامی
نوبت چاپ: اول / ۱۳۷۷
شمارگان: ۱۰۰۰
قیمت: ۲۰۰۰ تومان

نشانی: قم، خیابان شهدا (صفائیه) مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزهٔ علمیّهٔ قم،
ص پ ۹۱۷، تلفن: ۷ـ۷۴۲۱۵۵، نمابر: ۷۴۲۱۵۴، پخش: ۷۴۳۴۲۶
شبکه اینترنت: BUSTAN @APADANA.COM
شبکه شارح: BUSTAN (تلفن ۴ـ ۷۴۴۱۵۳)
Printed in the Islamic Republic of Iran

محققانی که در تهیه و تنظیم این فهرست همکاری داشته‌اند :

ابوالفضل حافظیان	تنظیم و کنترل برگه‌های کتابشناسی و نسخه‌شناسی
رضا محمدی	تنظیم برگه‌های نسخه‌شناسی و کنترل برگه‌های نسخه‌شناسی و کتابشناسی
رمضانعلی انتظاری شهرکهنه	تنظیم فیش‌های نسخه‌شناسی، مراجعه به مصادر، مقابلهٔ نمونه های چاپی و پیگیری امور اداری
قاسم شیرجعفری	تنظیم فیش‌های کتابشناسی و مقابلهٔ نمونه‌های چاپی
محمد ترابیان	مقابلهٔ نمونه‌های چاپی

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب حاضر جلد سی و ششم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی است و در آن نسخه‌های شمارهٔ ۱۲۵۰۱ تا ۱۳۵۰۰ معرفی شده است.

شایان ذکر است که در این جلد ۱۰۰۰ شماره معرفی شده که بیش از نصف آن‌ها سند هستند و در فهرست اسناد مجلس شورای اسلامی معرفی خواهند شد.

موضوع اغلب نسخه‌های این جلد، مرقعات خوشنویسان معروف، کتاب‌های دعا، کیمیا، علوم غریبه و ادبیات است.

شماره‌هایی که در این جلد سند هستند عبارتند از:

۱۲۶۶۰ تا ۱۳۰۵۰	تعداد	۳۹۱	سند
۱۳۰۵۳ تا ۱۳۱۴۲	تعداد	۹۰	سند
۱۳۱۴۴ تا ۱۳۱۵۰	تعداد	۷	سند
۱۳۱۵۲ تا ۱۳۱۵۴	تعداد	۳	سند
۱۳۲۰۰ تا ۱۳۲۱۳	تعداد	۱۴	سند
۱۳۲۱۵ تا ۱۳۲۱۸	تعداد	۴	سند
۱۳۲۲۰ تا ۱۳۲۲۳	تعداد	۴	سند
۱۳۲۲۵ تا ۱۳۳۲۹	تعداد	۱۰۵	سند
۱۳۳۳۱ تا ۱۳۳۳۴	تعداد	۵	سند
۱۳۳۳۶	تعداد	۱	سند
۱۳۳۷۵ تا ۱۳۳۷۶	تعداد	۲	سند
۱۳۳۷۸ تا ۱۳۳۸۶	تعداد	۹	سند
مجموع		۶۳۵	سند

بدین ترتیب از مجموع ۱۰۰۰ شماره، ۶۳۵ شماره مربوط به اسناد و ۳۶۵ شماره مربوط به نسخه‌های خطی است که نسخه‌های مزبور در این جلد معرفی شده‌اند.

و آخر دعوانا ان الحمدلله رب العالمین

علی صدرائی خوئی

۲۲ بهمن ۱۳۷۶

﴿ ۱۲۵۰۱ ﴾

مجموعه

۱ ـ منتخب ترقیة المبتدی و قبس المجتذی ((۱ پ ـ ۶ ر)) **(علوم‌غریبه ـ عربی)**

از : ؟

گزیدهٔ کوتاهی است از کتاب «ترقیة المبتدی و قبس المجتذی» تألیف ناصرالدین محمّد بن محمّد قُرقماس حنفی مصری (۴ ـ ۸۸۲ ق)[۱] در این منتخب طریقهٔ حکیم سامور بن اشتوه هندی دربارهٔ قواعدی از علوم غریبه و تکسیر حروف و اوفاق بیان شده است.

نام کتاب در مآخذ «قبس المجتذی و ترقیة المبتدی» ضبط شده، اما در پشت برگ نخست نسخهٔ حاضر ـ که در زندگی مؤلف نسخه‌برداری شده ـ نام این رساله «ترقیة المبتدی و قبس المجتذی» آمده است. در هیچ مأخذ دیگر این نام به این گونه دیده نشده است. [**هدیة العارفین ۲/۲۱۰؛ فهرست خدیویه (دارالکتب مصر) مصر ۵/۳۵۰**].

آغاز : «بسمله هذه مقدّمة فی الکسر و البسط بطریق الحکیم سامور الهندی قال الله سبحانه و تعالی و علم آدم الاسماء کلّها اعلم ان هذا العلم علمه الله لآدم... فلما وصل الی نوح خاف علیه ان یصل الیه من لایصلح له... وکان ادریس قد وضعه فی کتاب کبیر من جلود الطبا... فلما انتقل الی نوح اخذ الکتاب بعد الطوفان و دهنه بالصندروس و عمل علیه دفتین من الذهب الاحمر».

انجام : «و اما سامور بن اشتوه الهندی فانه قال یستحب البخور فی اوقات الاعمال... و عنده مفاتح الغیب لایعلمها الا هو الی قوله مبین. تمت طریقة شیخ سامور بن اشتوه الهندی و الحمدلله وحده... و سلم تسلیماً ابداً».

۱ـ برای شرح حال وی رک : معجم المؤلّفین، کحاله، چاپ جدید ۶۰۱/۳.

۲ - تیسیر المطالب و رغبة الطالب «۶ پ - ۴۲ پ» **(علوم غریبه - عربی)**

از: شمس الدین ابوعبدالله محمّد بن محمّد بن یعقوب کوفی تونسی (قرن ۹ ق)

مؤلف حروف صامت و ناطق را به ترتیب ابجد آورده و خواص و اسماء و اذکار مربوط به هر حرف را یاد می‌کند و در پایان خاتمه‌ای دارد در ذکر شروط عمل به حروف و اسماء و اذکار.

در این رساله از این مؤلفان یاد شده است: ابوالعباس بونی، ابوالقاسم تستری، ابوالعباس سبتی، غزالی و ابوالحسن جزل. [فهرست خدیویه (دارالکتب مصر) ۳۳۳/۵].

آغاز: «بسمله و هذه مقدمة اخری فی الکسر و البسط بطریق افلاطون الیونانی فاعلم انک اذا اخرت ای عمل شئت ان یکون باذن الله فحر اسم الطالب و اسم الحاجة و اسم المطلوب و اسم صاحب الساعة و اسم المسئول علی ذلک الیوم و اسم الطالع من البروج».

انجام: «فتنادی تلك الروحانیة فی حضرة الاسم الّذی هو ربّ ذلك المطلوب فیؤثر ذلك... والله... فنعم المعین».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا (کتابت نسخه در عصر مؤلّف اصل کتاب صورت گرفته است). نشانی‌ها و عناوین شنگرف؛ در برگ ۴۵ تملک محمّد بن عبدالرحمن بن عمر بن فقیه محمّد المغربی الشاذلی؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۵۱ برگ؛ ۱۳/۵×۱۸ سانتی متر؛ ۲۶ سطر؛ [ثبت ۷۸۰۴۹].

﴿ ۱۲۵۰۲ ﴾

مجموعه

۱ - کیمیا «۱ ر - ۳۹ پ» **(فارسی)**

رسالهٔ کوتاهی است در کیمیا. در آن از حاج اسماعیل، ملاّ حسن قاری، زادالمسافرین، و مجرّبات میرزا بابا و جلدکی مطالبی نقل شده است.

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

۲ـ **فواید طبی** منقول از هرمس و شیخ محمّد قمری «۴۰ ر ـ ۴۷ پ»

۳ـ **اوصاف مداد خوب** «۴۸ ر ـ ۵۴ پ»

۴ـ **نسخه‌های طبی** که برای اهل هند نوشته شده است «۵۴ پ ـ ۸۵ پ»

۵ـ **طریق دعوت سورهٔ اخلاص** «۸۶ ر ـ ۸۶ پ»

۶ـ **فوائدی در کیمیاء** «۸۷ ر ـ ۹۰ ر»

۷ـ **غزل‌هایی از مولوی** «۹۰ پ ـ ۹۳ پ»

۸ـ **رساله در علوم غریبه** «۹۳ پ ـ ۱۰۸ پ»

۹ـ **در مرهمات قروح و جروح و سایر ناخوشی‌ها که در انسان حاصل می‌شود.** «۱۰۹ پ ـ ۱۱۷ پ»

۱۰ـ **کشف الأسرار فی هتک الأستار** «۱۱۸ ر ـ ۱۴۲ پ» **(کیمیا ـ عربی)**

از: شیخ علی بن خسرو ازنیقی (۱۰۱۸ ق)

مؤلّف در این کتاب قواعد علم کیمیا را از کتاب‌های دانشمندان این فن، در یک مقدّمه و پنج قسم و یک خاتمه بیان نموده است.

[مجلس ۱۵۹/۱۴؛ مرعشی ۴۶/۴ ش ۱۲۴۷، آغاز آن با نسخهٔ ش ۱۲۵۷۲ که بعد از این معرفی می‌گردد برابر است؛ التراث العربی ۳۲۹/۴].

نسخهٔ حاضر قسم سوم و چهارم کتاب را شامل است.

۱۱ـ **فوائدی در کیمیا** در آن از جابر بن حیان و ملاّ مصطفیٰ و آقاعبدالکریم و سیّدحسین مطالبی نقل شده است. «۱۴۲ پ ـ ۱۵۳ پ» **(عربی)**

۱۲ـ **تدبیر الحجر النباتی المعدنی الحیوانی** «۱۵۳ ر ـ ۱۵۴ ر» **(کیمیا ـ عربی)**

از: برکات بن محمّد محلّی

رسالهٔ مختصری است در کیمیا، که مؤلّف از کلمات حکما در چند باب جمع‌آوری نموده است. فهرست ابواب آن چنین است :

باب آخر منه خذ من الحجر رجلاً.

باب عظيم منه اقول : و انا سباح الحكيم بن يوشع المسيح تلميذ روح‌الله الكريم، اين باب كه قسمت معظمی از اين رساله را در بر گرفته شامل هفت درجه در صفت دهن و هفت درجه در صفت تكسير ذهب است.

باب آخر فی تدبير الاكبر الحجر.

باب آخر تدبير صحيح. [نسخه‌های خطی دفتر دوم ص ۸۰].

نسخهٔ حاضر باب اوّل را شامل است. و نسخهٔ كاملی از اين رساله در شمارهٔ [۱۲۵۱۵/۲۵] معرفی خواهد شد.

آغاز نسخه : «أقول و أنا الفقير إلى الله تعالى عن خلقه بركات بن محمّد المحلی اعلم ان الحجر الّذی رمزه الحكماء قد كشفته لك ابتغاء لوجه الله».

انجام نسخه : «فهو مفتاح‌العلوم و كنزالكنوز فاكتم امره ايها الطالب عن الجهال و لا تظهره لكلّ احد الا من جربته و عرفته و عرفت دينه فيجب عليک بلوغه اياه و لا تكتمه عنه اذا عاهدک علی مواساة الفقراء و المساكين».

۱۳ ـ فوائد طبّی «۱۵۴ ر ـ ۱۵۵ پ»

نستعليق؛ بی‌كا، رسالهٔ نهم، ۲۷ جمادی‌الثانی ۱۲۳۰؛ عناوين و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد : تيماج، قهوه‌ای.

۱۵۵ برگ؛ ۸×۱۶/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۷۸۴۶۶].

۱۲۵۰۳

حرز الأمان من فتن الزمان (علوم غريبه ـ فارسی)

از : صفیّ الدّين علیّ بن حسين كاشفی سبزواری (قرن ۱۰ ق)

مختصری است در علم حروف و اسرار و خواصّ آن‌ها و خواصّ آيات كريمه، مشتمل بر پنج مقاله و هر مقاله دارای پنج باب و هر باب شامل دوازده فصل.

[الذریعه ۳۹۲/۶؛ مرعشی ۱۶۶/۱، ش ۱۴۷؛ کشف الظنون ۶۴۶/۱؛ مشار، فارسی ۱۷۳۶/۲].

آغاز: «الحمدلله ربّ العالمین..... امّا بعد این کتابی است کثیرالفواید غزیرالعواید مشتمل بر خواصّ آثار سور و آیات فرقانی و حروف مقطعه قرآنی و اسماء حسنی ربانی که از کتب معتبر سمت تحریر و تقریر یافته».

انجام: «آن شب حضرت پیغمبرﷺ را در واقعه بیند و به مشاهده جمال آن حضرت مشرّف شود و السّلام علی من اتبع الهدی».

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۱۳۸ برگ؛ ۲۰/۵×۱۳/۵ سانتی متر؛ ۱۸ سطر؛ [ثبت ۵۰۸۶۶].

﴿ ۱۲۵۰۴ ﴾

مجموعه

۱ ـ فوائد مختلف طبی و بهداشتی «ص ۱ ـ ۲۸۹» **(فارسی)**

از جمله دوای درد دندان و گوش و عرق‌النساء و خارش بدن و بواسیر و بلغم و تقویت قوهٔ باه و خواص اطعمه و کیفیّت تشخیص حمل و جنس آن و فوائدی دیگر.

۲ ـ شعبده و علوم غریبه و وسایل خواب دیدن جنیان و ملائکه و تسخیر بهائم و سباع و جنیان. «ص ۲۹۰ ـ ۳۶۰»

۳ ـ فوائد طبی «ص ۳۶۰ ـ ۳۶۵»

۴ ـ محرم نامه «ص ۳۶۶ ـ ۳۸۲» **(فارسی)**

ترجمهٔ حدیثی است در احکام محرم هر سال که قطب راوندی در کتاب قصص‌الانبیاء به نقل از شیخ صدوق از امام صادقؑ روایت نموده است.

آغاز: «بسمله در باب محرّم نامه این در ترجمهٔ حدیث صحیح و شریف است که مشتمل بر احکام کسوف، خسوف و حوادث هر سال، شیخ بزرگوار قطب‌الدین در کتاب قصص‌الانبیاء روایت کرد بسند خود از شیخ صدوق محمّد ابن بابویه قمی و سند را

متصل گردانید به حضرت مبین‌الحقایق امام جعفر ابن محمّدالصّادق‌علیه‌السلام که آن حضرت فرموده‌اند که در کتاب حضرت دانیال‌علیه‌السلام نوشته که هرگاه سال، اوّل محرم در روز شنبه باشد آن زمستان بسیار سرد باشد».

انجام : «هر سال که اوّل محرم در روز جمعه درآید... و در اطفال دردها پیدا شود و فتنه به حاجیان برسد و آب چشمه‌ها بسیار باشد تمام شد».

۵ـ اختیارات ایام «ص ۳۸۲ ـ ۴۰۳» **(فارسی)**

از : ؟

رسالهٔ مختصری است در اختیارات ایام در دو فصل. در فصل اوّل اختیارات ایام ماه‌ها به روایت ابن طاووس از امام صادق‌علیه‌السلام نقل شده است. در فصل دوم اختیارات ایام هفته ذکر گردیده است.

آغاز : «در احکام اختیارات و ماه فارسیّه گویند بدانکه فصل اوّل از سیّد جلیل علی ابن طاووس رحمه الله و غیر او از حضرت امام بحقّ ناطق جعفر ابن محمّد صادق‌علیه‌السلام روایت کرده‌اند که روز اوّل، حضرت آدم‌علیه‌السلام در آن روز مخلوق شده روز مبارکیست از برای طلب حوایج».

انجام : «زیرا که ظاهر آن است که نیکی بدی ماهها و روزها بداند و به این احکام روزها عمل نماید خوب است و الله اعلم بالصواب».

۶ـ فوائد طبّی «ص ۴۰۴ ـ ۴۰۵»

ـ صفحه‌های ۴۰۶ تا ۴۰۹ سفید است.

۷ـ ادعیه «ص ۴۱۰ ـ ۴۱۴»

۸ـ شرح حدیث مهر نبوت از امیرالمؤمنین‌علیه‌السلام. «ص ۴۱۴ ـ ۴۱۶»

۹ـ اشعار فارسی و ترکی در مراثی و غیره. «ص ۴۱۸ ـ ۴۳۴»

تحریری؛ بی‌کا، بی‌تا؛ نشانی‌ها مشکی؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۲۱۸ برگ؛ ۱۱×۱۷ سانتی متر؛ ۱۲ سطر؛ [ثبت ۷۸۳۶۶].

﴿ ۱۲۵۰۵ ﴾

مجموعه

۱ ـ رساله در علوم غریبه «ص ۱ ـ ۱۵» **(فارسی)**

از: ؟

رسالهٔ مختصری است مشتمل بر چند فصل حاوی این مطالب: در ذکر چند ختم، احکام جستن مژگان، احکام نجوم، دعای اختتام، طریقهٔ ختم فاتحةالکتاب، خاصیّت آب نیسان، شرح شرف کواکب و شرح ساعات شبانه روز.

آغاز: «بدان که علمای دین و طالبان کلام ربّ العالمین فرموده‌اند که هر مؤمن و مؤمنه را که در ماهی هفت روز ختم انا فتحنا کند به نیّت بخت و دولت همواره به دولت و حضور گذرانده و هیچ مکروه و المی به وی نرسد».

انجام: «فتیله را از پایان در گیرد و به سر بپیچد و به روغن تلخ در چراغدان آهن بسوزاند و بخورد که در بالا گفته شد».

۲ ـ کنوز المعزمین «ص ۱۵ ـ ۲۷» **(علوم غریبه ـ فارسی)**

از: شیخ الرئیس حسین بن عبدالله بن سینا (۴۲۸ ق)

رسالهٔ مختصری است در طلسمات و نیرنجات و تکسیر و رقعه.

[دانشگاه ۲۶۱۶/۱۲ و ۱۴۷/۱۷؛ کشف الظنون ۱۵۲۰/۲؛ گنج بخش ۲۳۴۷/۴؛ مشار، فارسی ۴۱۵۹/۴].

نسخهٔ حاضر از آخر افتادگی دارد.

آغاز: «بسمله امّا بعد چنین گوید مؤلّف این کتاب ملک الحکما ابوعلی سینا طاب ثراه که جماعت دوستان و یاران عرب که در طلسمات و نیرنجات و اعداد و تکسیر و رقعه و غیر آن... الفصل الأوّل فی ذکر العمل و ما یتعلّق به چون خواهی که عمل دوستی کنی».

انجام نسخه: «و آن مرغ اوّل منقار بسیار بزند بعده بیهوش بیافتد بعده از آن آب مرغ

را ترک کند مرغ نیکو شود بعده».

۳ـ تعبیر خواب، یک برگ ناقص «ص ۲۸ ـ ۲۹» **(فارسی)**

۴ـ تعبیر خواب «ص ۲۹ ـ ۳۲» **(فارسی)**

باب هفتم تا یازدهم از رساله‌ای در تعبیر خواب است.

۵ـ مطالب متفرقه در تعبیر خواب، طلسمات، دعاها و استخاره «ص ۳۲ ـ ۵۵»

۶ـ غالب و مغلوب «ص ۵۵ ـ ۵۷» **(جفر ـ فارسی)**

از: ؟

رسالهٔ مختصری است در مورد پیدا کردن غالب و مغلوب از دو نفر یا دو لشکر متخاصم در ۹ باب.

آغاز: «الحمدلله ربّ العالمین و العاقبة للمتقین... امّا بعد این رساله‌ای است در بیان دانستن غالب و مغلوب مستخرج حکما از کتب، نه باب، اسامی طالب و مطلوب را به حساب جمله جمع کند».

۷ـ منظومه در احکام دیدن ماه نو در منازل «ص ۵۷ ـ ۵۹» **(فارسی)**

چهارده دو بیتی است در منازل قمر و بیان آن که با دیدن هلال در هر منزل بر چه باید نگریست و چه باید کرد.

آغاز:

در برج حمل چون نو شود ماه منیر — بشنو سخن حکیم کش نیست نظیر
با هیچ زنی سخن مگوی و بنگر — در آتش افروخته ای میر کبیر

انجام:

در لعل و جواهر نظری کن که بود — کو هر چه کریهست از آن در گذری

۸ـ حفظ الصحة «ص ۵۹ ـ ۷۱» **(شعر ـ فارسی)**

از: ؟

فوائد طبی است به نظم و نثر، نسخهٔ حاضر از انجام افتادگی دارد.

آغاز:

اگر پاک طبعی و فرخنده رای　　　　توقع به درگاه دونان مبر

انجام نسخه: «یا رب بخت خفته من بیدار کن و روی چپ بر زمین...».

۹ـ خواص خطبهٔ حضرت آدمؑ «ص ۷۲ ـ ۷۵» **(عربی)**

مختصری است در ذکر خواص خطبهٔ حضرت آدمؑ. در آن ابتدا تمامی خطبه ذکر گردیده، پس از آن خواصی برای آن بیان شده است.

نسخهٔ حاضر از آغاز خواص افتادگی دارد.

آغاز خطبهٔ آدم: «الحمد ثنائی هو الله الّذی لا اله الاّ هو الوهیتك و وحدانیتك».

آغاز نسخه: «دوستی تمام بیند... این خطبه را به مشک و زعفران نویس».

انجام: «و حسن التجاوز برحمتک یا ارحم الراحمین».

۱۰ـ معالجات آلام جسم و روح، و... «ص ۷۶ ـ ۱۳۷» **(فارسی)**

۱۱ـ طلسمات متفرقه «ص ۱۴۰ ـ ۱۵۱» **(فارسی)**

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ جلد: تیماج، تهوه‌ای، عطف تیماج.

۷۶ برگ؛ ۱۲/۵×۱۷/۵ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۷۸۳۸۶].

﴿ ۱۲۵۰۶ ﴾

قطب الاسرار **(اوفاق ـ فارسی)**

از: ؟

رسالهٔ متوسطی است در خواص اعداد و علم اوفاق و قواعد پر کردن مربعات وفقی.

آغاز: «الحمدلله الّذی افاض الارواح من القدم و اخرج الوجود من العدم حمداً لایتناهی بما لایتناهی بدان به درستی که این رساله مثالی است در کتاب‌های گذشته و سری است قوی و ظاهری است مرئی و باطنی است خفی و جوهری است نقی».

انجام: «... من جمیع جرمی و ظلمی و اسرافی علی نفسی و اتوب إلیه، گنجی از علم یا از مال، جناب حضرت باری کرامت بفرمایند».

نستعلیق (ادعیه نسخ معرب)؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد : تیماج، زیتونی، شمسه با سر.
۶۶ برگ؛ ۱۴/۵×۲۰ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۷۸۳۸۷].

﴿ ۱۲۵۰۷ ﴾

مجموعه

۱ ـ منتخب کنزالعلوم و الدرّ المنظوم «۱ پ ـ ۱۶ پ» **(کیمیا ـ عربی)**

از : ؟

رسالهٔ مختصری در کیمیا که از کتاب «کنزالعلوم و الدرّ المنظوم» تألیف نورالدّین علی اندلسی انتخاب شده است.

آغاز:«قال الإمام المحقّق و الخبیر المدقّق نورالدّین علی الأندلسی رحمه‌الله تعالی فی کتاب کنزالعلوم و الدرّ المنظوم فی حقائق علم الشریعة و دقائق علم الطبیعة بلسان حقّ الحقّ انّ افضل العلوم علم معرفة الله عزّوجلّ».

انجام : «ذلك لعبد هدی فاهتدی و وفقه الله الی الطریق الاسنی ففاز بالمطلوب الاعلی ذلك فضل الله یؤتیه من یشاء و الله ذوالفضل العظیم».

۲ ـ کتاب الوصیّة «۱۷ ر ـ ۲۵ پ» **(کیمیا ـ عربی)**

از : جابر بن حیّان کوفی (۲۰۰ ق)

[سزگین ۲۶۲/۴؛ نسخه‌های خطی، دفتر دوم ص ۱۷۴].

آغاز : «سبحان الأوّل قبل کلّ شيء و الآخر بعد کلّ شیء صاحب الآیات البینات و العجائب المحکمات و... المبتدعات الّذی وسع کرسیه السموات و الأرض و لایؤده حفظهما و هو العلی العظیم».

انجام : «فاحمده علی ذلك و استرشده ترشد إن‌شاءالله و به القوّة فعنه التأیید و العصمة و الحمد للّه ربّ العالمین».

نستعلیق؛ علی‌اصغر تبریزی حائری، ۱۱ صفر ۱۲۷۹؛ در اوّل نسخه تملک حجة‌الاسلام محمّدتقی بن محمّد تبریزی مامقانی متخلص به نیّر با مهر مربع به سجع «محمّدتقی بن

محمّد»؛ جلد : تیماج، مشکی.

۲۵ برگ؛ ۱۰/۵×۱۵ سانتی متر؛ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۱۳۰۰۴].

۱۲۵۰۸

مجموعه

۱ ـ الاختيارات العلائية في الاختيارات السماوية «۱ر ـ ۹پ» **(احکام نجوم ـ فارسی)**

از : فخرالدّین محمّد بن عمر رازی (۶۰۶ق)

مختصری است در بیان احکام نجوم، مشتمل بر دو مقاله با این عناوین :

مقالهٔ اوّل : در کلیات، شامل نه فصل.

مقالهٔ دوم : در جزویات، شامل هشتاد مطلب.

[مجلس ۷۹/۲؛ منزوی ۲۲۲/۱؛ مرعشی ۲۳۱/۱۶، ش ۶۲۴۵؛ نسخه‌های خطی، دفتر دوم ص ۶۲؛ رضوی ۱۱/۸].

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «تیوس و ابومعشر البلخی و عمر بن فرخان الطبری و کوشیار بن لبان الجیلی و احمد بن عبدالجلیل السجزی و یعقوب بن علی القصرانی و محمّد بن ایّوب الطبری و سهل بن بشر جمع کردم و آن را مرتّب گردانیدم».

انجام : «و خداوند طالع سلیم بود از نحوس و ماه متصل بود به سعود آن وقت خوب و پسندیده باشد».

۲ ـ تحفهٔ شاهی «۸پ ـ ۱۷پ» **(رمل ـ فارسی)**

از : ناصرالدّین احمد بن حیدر بن محمّد شیرازی

رسالهٔ کوتاهی است در بیان مسائل علم رمل و کیفیّت استخراج احکام از خانه‌های آن؛ مشتمل بر چهار مقاله (در کیفیّت وضع این علم، در اصول احکام، در اعمال متفرقه، در احکام سال هر شخص). [مرعشی ۲۰۱/۱۲، ش ۴۶۳۵].

آغاز : «سزای ثنا ملکیست که مملکت دل را صباح استرواح از موانست سپاس وی

است، به اشارت نبوی که یا مقلّب القلوب ثبت قلبی و باقی ببقا عالمیست که عالم روح را منهاج از انوار عاطفت وی است».

۳ـ تسکینات رمل «۱۸ ر ـ ۳۸ پ» **(رمل ـ فارسی)**

از : ؟

مؤلّف در این رساله احکام علم رمل را از افادات استادش مولی شرف‌الدّین عثمان مشهور به جایک تقریر نموده است.

آغاز : «الحمد للّٰه ربّ العالمین... امّا بعد این رساله‌ایست در بیان تسکینات رمل».

انجام : «یا جایگاهی که مردم بر آن آمد و شد کنند مانند چاه آب و جایی که میان سرایی باشد و بدان دست شویند والله اعلم بالصواب».

۴ـ منتخب مفتاح الکنوز «۳۹ ر ـ ۱۰۵ پ» **(فارسی)**

از : ؟

گزیده‌ای است در احکام دوازده خانهٔ رمل که از کتاب «مفتاح الکنوز» استخراج و نقل شده است.

آغاز : «بسمله و علیه الاعتماد و التوکل گفتار اندر احکام دوازده خانه ازکتاب مفتاح الکنوز و مشتمل بر دوازده فصل : فصل اوّل در احکام امّا بعد بدانک حکم اوّل از نفس بیرون نباشد و حکم آنچنان باشد که نگاه باید کرد».

انجام : «بشارت ده که در آن سفر خوشدلی افزاید و نحس نه و باقی اشکال برین قیاس و الله اعلم».

۵ـ زبدة الرمل = خلاصة البحرین «۱۱۳ ر ـ ۱۱۶ ر» **(رمل منظوم ـ فارسی)**

از : معین الدّین محمّد بن نصرالله خاقانی (قرن ۸ ق)

منظومهٔ معروفی است در رمل و بیان مسائل و احکام اشکال استخراج شده از خانه‌های آن. این منظومه شامل چند بخش است، و هر بخش آن آغاز و تاریخ نظم جداگانه دارد. مؤلّف یکی از بخش‌ها را در سال ۷۰۶ ق به پایان رسانیده؛ چنان که خود گوید :

بـــود از هـــجرت رســـول امـین   هفتصد و شش نه کم نه بیش از این

هم‌چنین یکی دیگر از بخش‌ها در روز جمعه ۲۷ رمضان ۷۱۲ در شهر همدان به پایان رسیده است. کامل‌ترین نسخه از این منظومه در ضمن مجموعهٔ شمارهٔ ۱۲۶۲۰ مجلس موجود است. که دارای دو بخش است. بخش اوّل در تسکینات رمل در ۱۶ باب. بخش دوم که با عنوان «باب اوّل از رسالهٔ دوم در معرفت نقطه‌های رمل و شرح آن» ذکر شده شامل ۷۲ باب است و تاریخ تألیف این بخش جمعه ۲۷ رمضان ۷۱۲ ق. در شهر همدان ذکر شده است.

نسخه‌های این منظومه تفاوت فاحشی با هم دارند و با عنوان‌های مختلف در فهارس ذکر شده‌اند. ما برای رفع اشتباه ابیاتی از آغاز و انجام این منظومه را نقل می‌کنیم:

آغاز نثر: «الحمدللّه ربّ العالمین... امّا بعد این مختصریست در علم رمل نظم کرده تا مبتدیان را یادگرفتن و به کار بستن آسان باشد. والله اعلم».

آغاز نظم:

حـــمد و شکـــر کـــردگار لم یـــزل   ذات پاکش خالی از نـقص و خـلل
کردگار عرش و فرش و فوق و تحت   پـــادشاه بـــی‌نیاز از تـــاج و تـــخت
بـعد حـمد خـدا و نـعت رسـول   نـــظم ابـیات رمـل شـد مـنقول
شکـــر جـــبار کـــردگار جـــهان   خـــالق خـــلق راحـــم و رحـمن
هـــر کـــه را عـــقل راهـــبر بـــاشد   کـــار او ســـربسر چـو زر بـاشد
در هـمه کـار عـقل راه حـقّ جـوید   هـر چـه گـوید همه ز حقّ گـوید
یـــا الهـــی بـــه حـــقّ حـرمت تـو   بـــه بـــزرگی ذات و عـــزّت تـــو
کـــه زبـــان مـعین ثـنا خـوان کـن   مـــرغ جـــان مـــرا سـخن دان کـن
مـــدخل انـدر نـجوم بسـیار است   آنچه نـثر است و آنـچه اشعار است
لیک در رمـــل مـــدخل است مـــرا   مسکـــن ایـــن هـــوس دلست مـــرا
لیک در رمـــل مـــدخلی تـــصنیف   کس نکرد است از وضیع و شـریف
نسـخه را چـون تـمام کـردم مـن   زبـــدة الرمـــل نـــام کـــردم مـــن

بـعد از آن وصـف دلپـذیر کـنم — وصـف اشکـال بـی‌نظیر کـنم
بـدهم شـرح صـورت اشکـال — بـاز گـویم بـه پـیش تـو احـوال
عـلم رمـل ای مـهندس هـوشیار — مـنحصر کـرده‌ام بـه چـار ادوار
رمـل را شـانزده بـود خـانه — نـیست کـذب انـدرین و افسـانه
اوّلیـن خـانهٔ تـن و جـانست — دویـم احـوال رزق و اعـوان است
اوّلیـن خـانهٔ تـن و جـان است — حکـم او بـر حکـیم آسـان است
چه بر طـالع بـرآیـد شکـل لحیان — بـه زیـنت‌ها بر آرایـد دل و جـان
فـردوسه زوج شکـل لحـیان است — دانشش بـر حکـیم آسـان است
دویـم از طـالع است خـانهٔ مـال — سـیم آمـد بـه اقـرباش دلال
هـر سـر عـلم هست اسـرار — تـو چـرا جـمله مـی‌کنی اظـهار
هر کـه را قـوت و عـدد بیش است — حکـم از آن دگـر فـرا بیش است
آنـچه بـاقی بـماند از تـقسیم — بـرج آن بـاشد از زر وز سـیم
گـر نـداری تـو این سخن مـهمل — مشکـل رمـل تـو بگـردد حـلّ

انجام نظم:

مـختصر کـن چـنین روایت‌هـا — گـرچـه گـفتی بسـی حکـایت‌ها
گـل ایـن بـوستان چـو روی تـو — خـتم کـن هـم برین کـه گـفتی تـو
بـود از هـجرت رسـول امـین — هفتصد و شش نه کم نه بیش از این
هـر کـه را عـقل بـا نـظام بـود — ایـن قـدر مـر ورا تـمام بـود
نظم آمـد ایـن کـتاب انـدر خـطاب — تـا بگـوئی نکـتها انـدر کـتاب
روز جمعه بـیست و هـفتم از صیام — از رسالت گشت ایـن نـظمش تـمام
آن کـه را تـحویل آن خـیرالبشـر — سـبعمائه بـود بـا اثـناعشر
دارم از دوسـتان بسـی امـید — کـه بـماناد نـامشان جـاوید
گـر روانـم بـه خـیر یـاد کـند — بـه دعـائی مـرا چـو شـاد کـند
هـر کـه خـوانـد دعـا طمع دارم — زآنکـه مـن بـندهٔ گـنه کـارم

که باشد روانم همیشه به کام　　سلام علیکم علیک السلام

[مجلس ۲۰۲۹/۱۰ با عنوان «زبدة الرمل» و ۲۹۸/۱۴ با عنوان «منظومه در رمل»؛ و چند نسخه از این رساله در شماره‌های ۱۲۵۳۹ و ۱۲۵۴۹ و ۱۲۶۰۲ معرفی خواهد شد؛ الهیّات تهران ص ۱۸۲ با عنوان «ارجوزة در رمل» و ص ۱۸۳ با عنوان «رساله در رمل» و ص ۱۸۴ با عنوان «منظومه در رمل» که ادامه رساله سابق است؛ منزوی ۲۸۳۹/۴ با عنوان «رمل منظوم» و ۲۸۵۲ با عنوان «زبدة الرمل» و ۳۲۹۴ با عنوان «وتد الرمل»؛ دانشگاه ۲۷۰۱/۱۲ و ۴۰۵۱/۱۴ و ۵۷۸/۱۶ هر سه با عنوان «زبدهٔ رمل»؛ مرعشی ۳۴۷/۹، ش ۳۵۵۷؛ الذریعه ۲۸/۱۲].

نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغاز نسخه:

بعد از آن وصف دلپذیر کنم　　وصف اشکال بی‌نظیر کنم
بدهم شرح صورت اشکال　　باز گویم به پیش تو احوال

انجام نسخه:

هر که را قوّت و عدد بیش است　　حکم از آن دگر فرابیش است

۶ـ اختلاج نامه «(۱۱۶ ر ـ ۱۱۹ پ)»　　**(پزشکی ـ فارسی)**

از: بدرالدّین جاجرمی (۶۷۵ ق)

[مجلس ۴۴۵/۳۵، ش ۱۲۴۹۹]نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد و انجام آن با نسخهٔ سابق برابر است.

آغاز نسخه:

حکما را ز قول ذوالقرنین　　آن کزو داشت کار حکمت و دین
هست در اختلاج حکم تمام　　زآنکه چون معجزست این احکام

۷ـ لطائف الکرام فی أحکام الاعوام «(۱۲۸ ر ـ ۱۶۴ پ)»　　**(احکام نجوم ـ فارسی)**

از: سیّد محمّد بن حسن حسینی مشهور به سیّد منجم (قرن ۹ ق)

[مجلس ۱۳۲۴/۱۰؛ الذریعه ۳۲۰/۱۸ و ۲۹۳/۱ با عنوان «احکام الاعوام»؛ دانشگاه ۹۳۶/۳؛

الهیّات تهران ۱۱۸].

نسخهٔ حاضر از آخر افتادگی دارد.

آغاز : «چنین گوید محرر این سواد، اضعف العباد محمّد بن الحسن سیّد منجم که این مسوده است در معرفت قانون احکام مسمی به لطائف الکرام فی احکام الاعوام که بر صاحب این واجب و لازم است».

انجام نسخه : «در وقتش اگر در مثلش آتشی باشد احتراق مواضع و فساد معادن و جواهر بود اگر هوا اینجا باشد...».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ جلد : گالینگور، قهوه‌ای.

۱۶۴ برگ؛ ۱۶×۲۱ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۶۶۸۵۷].

﴿ ۱۲۵۰۹ ﴾

مجموعه

۱ ـ دوازده مطلع «۱ پ ـ ۱۸ ر» **(رمل ـ فارسی)**

از : شمس‌الدّین محمّد خفری[1]

دوازده قاعده‌ای که خفری پیرامون علم رمل با عنوان «دوازده مطلع» تألیف نموده است.

آغاز : «قاعدهٔ حضرت حکیم المحقّق العلیم العلام مولانا شمس‌الدّین محمّد خفری که بر آن نسخه قلمی فرموده‌اند و آن مشتمل است بر دوازده مطلع اوّل در انتخاب مقدّمات این قاعده و آن بر این نهج است».

انجام : «به جهت برآمدن مهمات به تعجیل فایده دهد و ضلعی به جهت توقف و مکث طویل و چون کلام بدین مقام رسید ختم سخن برین شد».

۱ـ در مقدّمهٔ کتاب نام مؤلّف چنان آمده که ذکر شد. ولی در آثار شمس الدّین محمّد بن احمد خفری (۹۴۲ ق) چنین کتابی به چشم نمی‌خورد.

۲ ـ شرح رسالهٔ رمل خواجه نصیر «۱۸ ر ـ ۲۰۴ پ» **(فارسی)**

از : نورالدّین فتح‌الله ابهری

خواجه نصیر طوسی دو رساله در رمل تألیف نموده با این خصوصیّات :

الف ـ رساله در رمل : این رساله را خواجه برای هلاکو نوشته و پس از دیباچه، از موضوع رمل، شانزده خانهٔ رمل و سپس اشکال و خواصّ کلّی بیوت سخن می‌گوید. این رساله در شمارهٔ [۱۲۵۳۴/۳] معرفی خواهد شد.

ب ـ تسکین دایرهٔ بدوح : خواجه این رساله را بعد از رسالهٔ اوّل نگاشته است. نسخه‌ای از این رساله در فهرست مجلس [۳۰۵/۱۹] معرفی شده است.

نسخهٔ حاضر شرح رسالهٔ دوم خواجه است. ابهری در مقدّمهٔ شرح گوید :

«حضرت افضل المتأخّرین به جهت هلاکو... رساله‌ای در دائرهٔ عدد به ترکی نوشته بود یکی از فضلا دائرهٔ عدد را به فارسی نقل کرده، امّا آن در کمال ایجاز و اخلاق[۱] بود بندهٔ کم بضاعت نورالدّین فتح‌الله را به خاطر رسید حسب الوسع در بیان آن جهد مبذول دارد».

[مجلس ۳۰۳/۱۹ ـ ۳۰۴؛ الذریعه ۲۸۳/۱۳ و ۲۹۹/۲۱، ش ۵۱۷۰].

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «مساحت گفته شود بدانکه در مساحت رمل اسرار بسیار است امّا عمل ساخت چنان است که چون رمل بزدی...».

انجام : «و دیگر استادان حمل، ثور، جوزا، سرطان، اسد، سنبله، میزان، عقرب، قوس، جدی، دلو، حوت».

۳ ـ رمل منظوم «۲۰۴ پ ـ ۲۰۸ پ» **(فارسی)**

از : ؟

قصیدهٔ مختصری است در احکام خانه‌های رمل.

۱ـ در اصل «اخلاق» بود ولی ظاهراً «اختصار» مناسب‌تر است.

نسخهٔ حاضر از آغاز ناقص است.

آغاز نسخه :

چون زدی رمل خانه‌ها به تمام بنهادی یکان یکان به نظام
نبود جز ضمیر سایل آن که شود شکل خانه حاصل آن

انجام :

ده و یک باشد آنکه هست تمام معدنش از ده و دو جوی مقام

نستعلیق تحریری؛ بی‌کا، رسالهٔ اوّل محرم‌الحرام ۱۲۵۴؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در اوّل نسخه مهر بیضوی حکیم حسن نوری به سجع «حسن بن علی الحکیم»؛ جلد : تیماج، سبز.

۲۰۸ برگ؛ ۱۵×۲۲ سانتی متر؛ ۲۲ سطر؛ [ثبت ۲۷۸۷۵].

﴿ ۱۲۵۱۰ ﴾

رساله در جفر

(فارسی)

از : ؟

رسالهٔ کوتاهی است در بیان ضوابط و اصول استخراج مطالب از طریق جفر.
نسخهٔ حاضر از انجام افتادگی دارد.

آغاز : «در اصطلاح جفر جمع کلّ سؤال که جمع جامع می‌گویند هرگاه آن عدد را در الوف به مآت و از مآت به عشرات و از عشرات به آحاد تنزّل دهد تتمّه را مدخل کبیر گویند...».

انجام نسخه : «حرفی که آن عدد باشد مستحصله کنند به شرط آن که در فوق حرفی که می‌خواهند از او مستحصله بگیرند عددش مثل هم نباشد یعنی آحاد نباشد که آن هم آحاد باشد که به هم جمع شود».

نستعلیق تحریری؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد : مقوایی.

۷ برگ؛ ۱۱×۱۷/۵ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۷۸۳۶۱].

﴿ ۱۲۵۱۱ ﴾

غایةالحکیم و أحقّ النتیجتین بالتقدیم **(علوم غریبه ـ عربی)**

از : ابوالقاسم مسلمة بن احمد قرطبی مجریطی (۳۹۵ ق)

مؤلّف در این کتاب انواع طلسم‌ها و فنون سحر را برای سهولت استفادهٔ عموم، بیان نموده است. او کتابش را در چهار مقاله تنظیم کرده و تألیف آن را در سال ۳۴۸ ق به پایان رسانیده است.

[الذریعه ۱۶/۱۱؛ کشف الظنون ۱۱۹۱/۲؛ مرعشی ۳۹/۲۰، ش ۷۶۳۵؛ سزگین ۴۴۲/۴].

نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «استجلاب قوّة القمر و هو بالحمل فتوح وقت طلوعه لیلا کاملا فهو ۸۳۵۱ لحاجتك اقصد الی موضع اخضر...».

انجام نسخه : «إذا امسک خزرة عند نفسه فی حین عملت باتحاد لها من الاعمال السیمیائیة فافهم ذلك».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در اوّل نسخه تملکی به تاریخ ۱۱۹۸؛ در آخر نسخه مهر بیضوی به سجع «عبده الراجی محمّد ۱۲۷۲»؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، سوخت.

۱۰۲ برگ؛ ۱۲/۵×۲۱/۵ سانتی متر؛ ۱۲ سطر؛ [ثبت ۶۱۹۹۰].

﴿ ۱۲۵۱۲ ﴾

السرّ المکتوم فی مخاطبة النجوم **(علوم غریبه ـ عربی)**

از : فخرالدّین محمّد رازی

مؤلّف در این کتاب آن چه را که از حکما در مورد علم طلسمات و سحر به دستش رسیده، به طور مختصر در چند فصل بیان نموده است و در مقدّمه متعهد شده آن چه را که در کتاب می‌آورد مخالف دین و مذهب نباشد.

[الذریعه ۱۷۰/۱۲ در آن اظهارنظر شده که مؤلّف غیر از فخر رازی مشهور است؛ مرعشی

۲۷۴/۱۶، ش ۶۳۰۶؛ ظاهریّة، علم الهیئة و ملحقات ۲۶۸].

آغاز : «الحمد لله الّذی احاط بکلّ شیء علمه و نفذ کلّ شیء حکمه و الصلوة علی النبی الرحمة و شفیع الامة محمّد و آله أمّا بعد هذا کتاب مجمع فیه تلخیص ما وصل إلینا من علم الطلسمات و السحریات و العزایم و دعوة الکواکب مع التبری عن کلما یخالف الدین و علم الیقین... الفصل الأوّل فی فضیلة العلم... الفصل الثانی فی فضائل هذا العلم».

انجام : «فان الشاب اذا کان هکذا ثمّ شرع فی ان یتعلّم الحکمة امکن ان لا یصیر فیلسوف زور و لا حکیم بَهْرَج و لا باطل وفقنا الله و ایاکم ایها المحصلون لان نکون هکذا إن شاء الله تعالی و الله اعلم بالحقیقة».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد : تیماج دورو، سرخ، مجدول.
۱۹۳ برگ؛ ۱۲×۲۰ سانتی متر؛ ۲۱ سطر؛ [ثبت ۲۶۶۲۵].

❁ ۱۲۵۱۳ ❁

شمس الآفاق فی علم الحروف و الاوفاق (علوم غریبه ـ عربی)

از : عبدالرحمن بن محمّد بن علی بسطامی (۸۵۸ ق)

مؤلّف با استفاده از کتاب‌های دانشمندان علم حروف و اعداد، قوانین و اصول این علوم را در کتاب حاضر در پنج فصل به طور مفصل بیان نموده و برای هر فصل نام و مقدّمهٔ مستقل قرار داده است. ترتیب فصول در نسخه‌ها متفاوت است.

[مجلس ۲۵۷/۲۱؛ کشف الظنون ۱۰۶۱/۲؛ الهیّات ۸۴/۱].

ترتیب فصول نسخهٔ حاضر چنین است :

۱ ـ خواصّ الساعات و الأسماء «۱ پ ـ ۱۶ پ» (عربی)

در نسخهٔ حاضر، این قسمت، فصل اوّل «شمس الاوفاق» قرار گرفته و در آن خواصّ ساعات روز و اسماء الهی بیان شده و در مقدّمهٔ آن مؤلّف، احمد بن علی بونی ذکر گردیده است.

آغاز : «الحمدللّه ربّ العالمین اللّهمّ صلّ علی سیّدالخلق محمّد و آله قال الشیخ الامام العالم العلاّمة قطب العارفین اوحد المحققین شرف‌الدّین ابوالعبّاس احمد بن علی القرشی البونی قدس الله روحه و نوّر ضریحه احمداللّه علی حسن توفیقه و اسئله هدایة لطریقه و الهام الحقّ بتحقیقه و قلبا موقنا بتصدیقه و عقلا نورانیا بعنایة تسبیقه».

انجام : «نور قلوبنا بنور معرفتك و هب لنا دوام ملك محبتك بحقّ محمّد خیر بریتك و صلّ اللّهمّ علیه و علی سایر الانبیاء و المرسلین و الصحابة و التابعین و الحمد للّه أوّلاً و آخراً و به نستعین».

۲ ـ بدرة الآفاق فی اسرار الحروف و الاوفاق «۱۶ پ ـ ۴۰ پ» **(عربی)**

شامل ۲۸ جوهره به عدد حروف ابجد در خواصّ حروف.

آغاز : «الفصل الثاني من شمس الآفاق فی علم الحروف و الاوفاق... الحمدللّه الّذي رسم دقایق الاسرار النورانیات فی الواح ارواح العوالم العلویات و السفلیات».

انجام : «وكلّ من طالع هذه المقدّمة الشریفة و التتمة اللطیفة بالذوق و الشوق و الحال فقد وصل الی اعلی مراتب الکمال و الحمدللّه علی کلّ حال و هو حسبنا فی جمیع الاحوال و...».

۳ ـ هدایة القاصدین و نهایة الواصلین «۴۱ ر ـ ۷۷ پ» **(عربی)**

شامل ۲۸ درّه.

آغاز : «الفصل الثالث من شمس الآفاق فی علم الحروف و الاوفاق و هو المغناطیس الجذاب و الیاقوت الجلاب و فیه السر الربانی و... بسمله یارب یافتّاح نور المصباح الحمدللّه الّذی فلق بقدرته صبح انوار الحروف و فتق بحکمته رتق اسرار الظروف».

انجام : «هذا آخر ما القاه رسول الحکمة و الصواب علی العبد فی هذا الباب... صلّی الله علیه و علی آله مفاتیح العلوم الفائقة و مصابیح الفهوم الرائقة و رضی اللّه عن الاولیاء الشمخ و العلماء الرسخ ما دار فلك و سبح ملك».

۴ ـ بحرالوقوف فی علم الاوفاق و الحروف «۷۷ پ ـ ۱۰۴»

شامل دو باب، باب اوّل ۲۸ یاقوته، باب دوم ۲۸ زمرده و خاتمه شامل چند فصل و لاحقه.

آغاز: «الفصل الرابع من شمس الآفاق فی علم الحروف و الاوفاق و هو مصباح صباح الانوار و مفتاح خزائن الاسرار... الحمدللّه الّذي اطلع شمس اسرار المبانی فی سماء الحروف و ازهر نجوم انوار المعانی فی آفاق ملکوت الطروف».

انجام: «ربنا افتح بيننا و بين قومنا بالحقّ و انت خير الفاتحين و ها أنا ان شاء الله تعالی اشرع فی فتح باب الاسرار باذن الملك الستار».

۵ ـ الحدیقة الزاهرة (المزهرة) «۱۰۴ ر ـ ۱۳۶ ر» **(عربی)**

شامل چند اصل و فصل و اشاره.

آغاز: «الفصل الخامس من شمس الآفاق فی علم الحروف و الاوفاق و هو الحديقة المزهرة و الدوحة المثمرة... الحمدللّه الّذي جعل قلوب العارفين معادن اسراره الزاهرة و زينهم بطوالع مطالع انواره الباهرة».

انجام: «... انظر الی ما ينظر الی تلك الطبيعة كن البروج و الكواكب فافهم ذلك و هذا اخرما القاه رسول الاشراق بلسان الاشواق فی هذا الفصل و الله ملهم الصواب و مسبّب الاسباب».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در حاشیه تصحیح شده؛ جلد : تیماج، مشکی.

۱۳۶ برگ؛ ۱۷/۵×۲۶ سانتی متر؛ ۲۷ سطر؛ [ثبت ۲۲۵۸۸].

۱۲۵۱۴

مجموعه

۱ ـ متفرقاتی در علوم غریبه «۱ ر ـ ۵ پ» **(عربی)**

۲ـ رسالة فی الجفر «۶ ر ـ ۱۰ ر» **(عربی)**

از: ؟

رسالهٔ کوتاهی است در بیان قواعد استخراج مطالب از طریق جفر، دیباچهٔ این رساله در نسخهٔ حاضر تحریر نشده است.

آغاز: «الطریقة الاولی فی استخراج الاسؤلة و اظهار الاجوبة من غیر الضمایر و المغیبات و هذه الطریقة طریقة یخرج منه کلّ ما یسأل و کلّ ما یراد».

انجام: «و اتمام العمل بما هو الاعمال فی القاعدة الاولی الی اخره فان کنت من خلص الموالین لاهل‌بیت النبوة الکرام وصلك اللّٰه تعالی الی هذه القاعدة و الحمدللّٰه ربّ العالمین».

۳ـ طریقهٔ استخراج رموز مخفیه و اسرار جفر جامع «۱۰پ ـ ۱۲پ» **(فارسی)**

۴ـ مفاتیح الاسرار «۱۲ پ ـ ۲۲ ر» **(جفر ـ فارسی)**

از: ؟

رسالهٔ کوتاهی است در قواعد علم جفر، مؤلّف در مقدّمهٔ آن از کتاب دیگر خود در این موضوع به نام «الکشف عن اسرار الحروف» یاد می‌کند.

نسخهٔ حاضر از انجام افتادگی دارد.

آغاز: «و بعد فان علم الحروف لکونها اصول الموجودات و مسند الکائنات بحسب الحقائق الاصلیة و روحانیتها النورانیة القدسیة الجبروتیة ثمّ بحسب المظاهر الکونیة الناسوتیة علی ما دلّت علیه الادلّة السمعیة القطعیة».

انجام نسخه: «و استخراجها ناطقة بالتکاسیر الاربعة و هو ان یکسر».

۵ـ جمل اسم اعظم «۲۷ ر ـ ۲۷ پ»

۶ـ وصایای حضرت پیامبر ﷺ به علی ؑ «۲۸ پ ـ ۲۹ ر»

۷ـ رموز الغرائب «۳۰ ر ـ ۴۲ ر» **(جفر ـ فارسی)**

از: کمال‌الدین سیّد حسین بن علی اخلاطی (قرن ۹ ق)

رسالهٔ مختصری است در قواعد علم جفر که مؤلّف آن را به درخواست فرزندش

محمّد، در یک مقدّمه و چند فصل و خاتمه‌ای تنظیم نموده است.

[مجلس ۱۲۰/۲۳ با عنوان رساله در جفر؛ مرعشی ۲۰۰/۵، ش ۱۸۱۷، آغاز آن با آغاز نسخهٔ حاضر برابر است؛ دانشگاه ۲۴۲۲/۱۱ و ۲۴۶۰ و۱۴۰/۱۶؛ منزوی ۶۲۲/۱؛ نسخه‌های خطی دفتر دوم ص ۸۰؛ الذریعه ۱۲۲/۵ با عنوان «الجفر» که به شیخ بهائی نسبت داده شده است].

آغاز : «الحمدللّه الّذي كشف علينا رموز الغرايب و الصلوة على محمّد و آله عارجي المعارج و المراتب».

انجام : «هر روز چهل بار بخواند و قس على هذا جميع الاسماء المستخرجة بجميع المرادات بحصول برند. تمت».

۸ـ قصیدهٔ «انا المطلوب فاطلبني تجدني» «۴۲ پ» **(عربی)**

[مجلس ۳۹۵/۳۵، ش ۱۲۳۳۶]. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۹ـ مأة كلمة = صد کلمهٔ امیرالمؤمنین ﷺ «۴۳ ر ـ ۴۴ پ» **(حدیث ـ فارسی)**

از : ابوعثمان عمرو بن بحر، جاحظ (۲۵۵ ق)

[مجلس ۱۲۰/۲۵، ش ۷۱۰۷]. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۱۰ـ رساله در جفر «۴۵ ر ـ ۵۷ پ» **(فارسی)**

از : ؟

دراین رساله چگونگی استخراج مطالب از جفر جامع به صورت مختصر توضیح داده شده است.

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «و آن چنان باشد که از اوّل بگیری تا باسم و طرح آن ۲۸، ۲۸ باشد مقصود که سطری استخراج کنی».

انجام : «و ۲۷ است و حقیقت این از دایره مستقل می‌شود والله اعلم بالصواب».

۱۱ـ رساله در تقویم «۵۸ پ ـ ۶۲ ر» **(تقویم ـ فارسی)**

از : ؟

جدولی است که از آن می‌توان ساعات را در ایام سال به دست آورد در این رساله طریقهٔ به دست آوردن و استفاده از این جدول توضیح داده شده است.

آغاز: «این طریق جدول طریقی است در بیرون آوردن زمانات ۳۶۰ گانه موافق ایام سال بدین طریق».

انجام: «و وضع هفتم خواجه ابوشمس مغربی نهاده راتبه‌ای آنهم بر اهطمفشذ کرده که آن حروف ابجد است».

۱۲ ـ چند سؤال و جواب جفری «۶۲ پ ـ ۶۳ ر»

۱۳ ـ سهام الربط فی المخمس خالی الوسط «۶۳ پ ـ ۶۷ پ» **(اوفاق ـ عربی)**

از: محمّد قاسمی مشهور به عارف

مؤلّف چون درمیان رسائل نوشته شده درعلم اوفاق رساله‌ای که متعرض ذکر قواعد و احکام مربع وفقی ۵×۵ خالی الوسط باشد، ندیده بود؛ لذا رسالهٔ حاضر را در بیان قاعدهٔ پر کردن مربع ۵×۵ خالی الوسط در یک مقدّمه و سه فصل و یک خاتمه تألیف نموده است.

آغاز: «الحمدللّه الّذي وفق من عباده من شاء لتصريف المخمس الّذي هو الكبريت الاحمر لطلاب الحاجات».

انجام: «و ان كان التراب فتضعه في شقفه... و تضعه فی التراب والحمدللّه ربّ العالمين».

۱۴ ـ منظومة فی الوفق المخمس الخالی الوسط «۶۸ ر و حواشی ۶۸ پ و ۶۹ ر» **(عربی)**

از: ؟

منظومه‌ای است قریب به صد بیت، مؤلّف در این ارجوزه چگونگی و شرایط استفاده از مربعی وفقی ۵×۵ خالی الوسط را برای حصول مطالب بیان نموده است.

[مجلس ۱۲/۲۳ که در آن این منظومه از تألیفات محیی‌الدین بن العربی دانسته شده است].

آغاز:

اذا رمت انــجاز الامــور المــهمة　　　علیک بخال الجوف فی أیّ ساعة

مخمس اهل الفضل یشهد فضله　　　طبیعة ستین من بعد خمسة

۱۵ ـ رسالة فی الجفر «۶۸ پ ـ ۷۷ پ» **(عربی)**

از : ؟

رسالهٔ مختصری در کیفیّت استخراج مطالب از جفر جامع.

آغاز : «امّا طریق الاستخراج من الجفر الجامع فطرقه کثیرة و هذا واحد منها اذا اردته لایّ سؤال کان فی ایّ وقت کان و فی ایّ مکان کان...».

انجام : «و امّا الجداول الاربعة جداول تعادیل الایام و المنازل و الطالع و الاسم فیتوقف معرفة تعمیرها علی علمین علم الاوفاق و علم النسب و قد علمت اختصاص اهل الله تعالی بالعلم الثاني و حیث کان الثاني مخصوصاً بهم لم یأذن الاکابر فی بیان کیفیّة تعمیرها و قد سلکنا علی نهجهم اذ لو کشف الغطاء عنها و رسمناها لاحاط بهذا العلم کلّ احد تم».

۱۶ ـ نبراس الضیاء فی معنی البداء «۷۸ ر ـ ۸۲ ر» **(فلسفه ـ عربی)**

از : میرداماد محمّدباقر بن محمّد حسینی استرآبادی (۱۰۴۱ ق)

[الذریعه ۳۸/۲۴؛ مرعشی ۳۲/۷، ش ۲۴۳۷].

این کتاب در سال ۱۳۷۵ ش در تهران توسط دفتر نشر میراث مکتوب به چاپ رسیده است.

در نسخهٔ حاضر بخشی از این کتاب موجود است.

ـ برگ‌های ۸۲ تا ۸۶ سفید است.

۱۷ ـ مطالب متفرقه در کیمیا و طلسمات «۸۶ پ ـ ۹۶ پ»

۱۸ ـ مجموع الاعداد «۹۶ پ ـ ۱۱۱ ر» **(جفر ـ فارسی)**

از : ؟

رساله‌ای در قواعد علم جفر و بیان دوایر علم اعداد و خواص آن.

آغاز : «بعد از حمد الهی و درود نامتناهی بر حضرت ختمی مآبی و صلوات بر ائمهٔ

اثنی عشر و آل اطهار که رایت امارت ایشان سایه انداخته بر ممالک سفیدی و سیاهی این منتخبی است در بیان روش دعوت‌کنندگان بطرائق مختلفه که استادان فن در رساله‌های خود ذکر نموده‌اند».

انجام : «و برای هر کلمه به حساب حروف آن بدوایر خمسهٔ وضعیه که سابق مذکور شد پنج نوع عدد معین شده و مجموع آن به تفصیل در جدول نموده می‌شود».

۱۹ ـ مخزن‌الحکمة‌ومخزن‌الاسرار (۱۱۱پ ـ۱۲۳پ) **(کیمیای‌منظوم ـ فارسی)**

از : محمّد اسماعیل کوفی هندی

منظومهٔ مفصّلی است در کیمیا که ناظم از روی کتاب جابر و تدابیر رازی سروده است. او این منظومه را در نه باب ترتیب داده، با این عناوین :

۱ ـ در بیان اشیاء کانی ۲ ـ آلاتی که در این صنعت به کار آید ۳ ـ اندر ارواح ۴ ـ در تکلیس اجساد و احجار ۵ ـ تشمیع اجساد و احجار ۶ ـ در حلّ و تدبیر آن ۷ ـ در عقد و حل ۸ ـ تصعید اجساد و احجار ۹ ـ در هر نوع از آب.

[الذریعه ۲۲۵/۲۰؛ مرعشی ۱۲۸/۱۸، ش ۶۹۴۲؛ منزوی ۶۴۰/۱؛ الهیات تهران ۱۶۷/۱ که در آن قطعاتی از این منظومه در چهار صفحه نقل شده است].

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز منظومه :

بود نزد حکیمان خردمند   کلید گنج دل نام خداوند

آغاز نسخه :

زآلتـها کـه آیـد در تـدابـیر   چو قرع و قابله انبیق و اکسیر

۲۰ ـ مطالب متفرقه درکیمیا و علوم غریبه (۱۲۴ ر ـ ۱۳۳ پ) **(عربی)**

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، رسالهٔ هفتم یک‌شنبه ۲۴ شعبان ۱۲۶۰ در همدان؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، ضربی.

۱۳۳ برگ؛ ۱۶×۲۱ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۲۷۸۲۳].

﴿ ۱۲۵۱۵ ﴾

مجموعه

۱ـ ترجمهٔ دقایق المیزان «۱ ر ـ ۸ پ» **(کیمیا ـ فارسی)**

از: ؟

ترجمه‌ای است از کتاب «دقائق المیزان فی مقادیر الاوزان» شیخ محمّد قمری که در شمارهٔ [۱۲۵۲۹] همین فهرست معرفی خواهد شد.

نسخهٔ حاضر از انجام ناقص است.

آغاز: «بدان که این کتاب رساله‌ای است در دقایق علم میزان که ترتیب یافته شده است بر مراتب و مقادیر اوزان و نامیده‌ام این رساله را به دقایق المیزان در مقدارهای میزان، خدای تعالی است توفیق دهنده».

انجام نسخه: «... و همچنین اوزان اسرب عنیط در موازین حجم در هر هفتاد و سه و ثلث حجم از حجم عناصر پنجاه...».

۲ـ مطالب پراکنده در علم کیمیا «۹ ر ـ ۱۵ ر» **(عربی و فارسی)**

فقراتی است منقول از جابر، ابوبکر ابن الوحشیة دارای عنوان فائده، قاعده و باب، آخرین فقره که به فارسی است بدون عنوان است.

آغاز: «عقد الزیبق بماء بیاض البیض المقطر عن الاملاح و کلس القشر اوّلاً فصعد الزیبق حتّی یموت و لا یحیی ثمّ سقی ماء البیض».

انجام: «جزوی بر پنجاه جزو قمر طرح نماید شمس خلاصی اعلا بیرون آید بتایید الله و توفیقه».

۳ـ رساله در کیمیا = زیبق «۱۵ پ ـ ۱۷ پ» **(فارسی)**

از: ابوالقاسم میرفندرسکی (۱۰۵۰ ق)

رسالهٔ کوتاهی است در علم کیمیا؛ چند رسالهٔ مختصر در علم کیمیا با عنوان‌های مختلف به میرفندرسکی نسبت داده شده است که گمان می‌رود بخش‌هایی از رسالهٔ

«حقایق الصنایع» [دایرة المعارف بزرگ اسلامی ۱۷۱/۶] وی باشند.

[مجلس ۲۳۰/۹ با عنوان «رساله در زیبق و کبریت»؛ الذریعه ۱۹۶/۱۸؛ منزوی ۶۱۲/۱ با عنوان «ارکان اربعه در صناعت» و ۶۲۹/۱ با عنوان «کیمیا»؛ دایرةالمعارف بزرگ اسلامی ۱۶۹/۶؛ مرعشی ۳۱۸/۱، ش ۷۵۱۵ با عنوان «کیمیا» و ۲۰۳/۲، ش ۶۰۸ با عنوان «تخمیریه»؛ نسخه‌های خطی، دفتر دوم ۸۲].

آغاز : «الحمدللّه... امّا بعد بدان که کبریت آتشی است بسته و زیبق آبی است بسته و مقصد مزاج این هر دو است تا بهم آمیخته گردند و غذا مولود توانند شد پس تا هر دو گشوده نشوند».

انجام : «و مدّت رسیدن به انتهاء هر کار است چنان که به آن رسیده‌اند به ایشان داده‌اند.».

۴ـ رساله در کیمیا «۱۷ پ ـ ۲۰ پ» **(فارسی)**

از : مؤلّف پیشین

رسالهٔ مختصری است در کیمیا که تحریر دیگری از رسالهٔ سابق مؤلّف است.

آغاز : «بدان که این دستورالعمل کبریت میرابوالقاسم است و آن که قبل از این محرر شد بنابر بعضی اقوال آن حکیم است هر چند مفاد هر دو یکی است اوّل آب را از آتش بگیر یعنی آن را بسوزان بنار عذاب یعنی آتش آبی که آن تقطیر حکماء است».

انجام : «و حاصل این حلّ و عقد خشک را تر کردن و تر را خشک کردن است الحمد لواهب العقل علی من یشاء... و هذا نقل من خط... ابوالقاسم الفندرسکی رحمه الله تعالی».

۵ـ رساله در کیمیا «۲۰ پ ـ ۲۲ ر» **(فارسی)**

از : جاماسب حکیم

ترجمه‌ای است از رسالهٔ جاماسب حکیم، رسالهٔ دیگری از این حکیم در همین مجموعه، ردیف ۱۹ معرفی خواهد شد.

[دانشگاه ۱۰۱۱/۴؛ نسخه‌های خطی، دفتر دوم ۸۱؛ منزوی ۶۳۱/۱؛ سزگین ۸۳/۴ - ۹۳].

آغاز: «بدان که این رساله‌ایست از جاماسب حکیم از جمله حکما فرس که در بیان مفتاح املا کرده است گفت جاماسب که تدبیر کن جسد را...».

انجام: «و این است خل که مفتاح عمل است و ناگزیر است از او امید که توفیق عمل رفیق هر طالب عالم بعد از علم بشود و عمل صالح مقرون [به علم] گردد بالنبی و آله».

۶ - فوائدی در علم کیمیا به نقل از کتاب جابر (کتاب الحکماء) و اسحق زنجار و کتاب العلم المخزون به فارسی و عربی «۲۲ ر - ۲۳ پ»

۷ - رساله در کیمیا «۲۴ ر - ۲۶ ر» **(فارسی)**

از: ابوالقاسم میرفندرسکی (۱۰۵۰ ق)

تکرار رسالهٔ چهارم همین مجموعه است که قبلاً معرفی شد.

۸ - کیمیای منظوم «۲۶ ر» **(فارسی)**

از: نعمت

مثنوی کوتاهی است در ۱۳ بیت در علم کیمیا.

آغاز:

اگر اکسیر اصلی را بدانی — کنی دایم به گیتی کامرانی
درین لوح مربع کن نظاره — که تا گردد عیان نام ستاره
ز خط اوّلین بردار حرفی — که تا [از کیمیا] بندی تو طرفی

انجام:

که نعمت این ز فیض اولیا یافت — ز فیض بوطه علم کیمیا یافت

۹ - فوایدی در علوم غریبه و کیمیا «۲۶ پ - ۲۹ پ» **(فارسی)**

۱۰ - استخراج الماء القراح من الحجر «۳۰ ر - ۳۰ پ» **(کیمیا - عربی)**

۱۱ - انوار الدّرر فی ایضاح الحجر «۳۱ ر - ۴۲ پ» **(کیمیا - عربی)**

از: عزّالدین ایدمر بن علی جلدکی (۷۴۳ ق)

مختصری است در بیان خصوصیّات سنگی که در علم کیمیا کاربرد کلیدی دارد. این رساله در ده باب و یک وصیّت و یک خاتمه تنظیم گردیده است.

در فهرست دانشگاه ۶۸۲/۸، ش ۲۰۵۳ ترجمهٔ فارسی این رساله با عنوان «انوار الدرر در ایضاح حجر» معرفی شده است. **[الذریعه ۴۲۶/۲].**

آغاز: «الحمدللّه المقدّس عن الترکیب و التحلیل و الشبه و المثال المنزّه عن الاتحاد و الحلول و الحرکة و الانتقال».

انجام: «الهی انت حسبی الهی انت حسبی الهی انت حسبی لا اله الا هو علیه توکلت و الیه انیب و هو ولی التوفیق».

۱۲ ـ شرح عبارتی در کیمیا و صفت حجر مکرم «۴۳ ر ـ ۴۶ پ» **(عربی)**

۱۳ ـ رساله در کیمیا «۴۷ پ ـ ۵۲ پ» **(عربی)**

از: ریسموس حکیم

رسالهٔ کوتاهی است در علم صنعت و کیمیا، در آغاز آن گفته شده که ریسموس حکیم از بنی‌اسرائیل و پیرو دین حضرت موسی علیه السلام بوده و این کتاب را در علم کیمیا تألیف نموده است.

[مجلس ۴۶۷/۲ و ۳۹۶/۱۶ با عنوان «تفریق الادیان و تفرق العبادات و الدیانات و الاعتقادات»؛ دانشگاه ۹۸۴/۴ ـ ۹۸۵؛ سزگین ۱۰۴/۴ ـ ۱۱۲؛ نسخه‌های خطی، دفتر دوم ص ۸۲].

آغاز: «الحمدللّه ربّ العالمین... کتاب ریسموس الحکیم و کان من بنی‌اسراییل و علی دین موسی بن عمران علیه السلام فوضع هذا الکتاب و یخبر فیه عن کیفیة الصنعة».

انجام: «حتّی تعلم کیف یکون فاذا حفظت الوصیّة لم یبق لك شيء و رشدت فی دینك و دنیاك ان شاء الله وفقنا الله تعالی بکرمه العمیم و لطفه الجسیم».

۱۴ ـ تدبیر الحجر الاعظم، باب مستخرج من کتب الحکماء «۵۲ ر ـ ۶۶ ر» **(کیمیا ـ عربی)**

بابی است از رساله‌ای در علم کیمیا، در این باب مطالب کوتاهی از کتاب‌های حکما (رازی، هرمس، اغاذیمون و خالد بن یزید) در خصوص سنگ مورد نظر اهل کیمیا و

صفات آن که در این برگ‌ها نقل شده است.

۱۵ ـ المصباح فی اسرار علم المفتاح «۶۶ ر ـ ۶۷ پ» **(کیمیا ـ عربی)**

از: عزالدین ایدمر بن علی جلدکی (۷۴۳ ق)

مؤلّف آن چنان که در مقدّمهٔ کتاب حاضر می‌نویسد، قبلاً کتاب‌های زیادی در علوم غریبه تألیف نموده است؛ از قبیل : نهایة الطالب فی شرح المکتسب، الایضاح و البیان، غایة السرور، التقریب فی اسرار الترکیب، البرهان فی اسرار علم المیزان، الاصنام السبعة و الاجساد السبعة، سپس چکیدهٔ مطالب کتب مذکور را در کتاب حاضر با عنوان‌های «مفتاح، جمله، اسرار، نکت، مظاهر و انوار» با یک مقدمه و یک خاتمه درج نموده است.

[دانشگاه ۱۰۰۸/۴؛ سرکیس ۷۰۴/۱؛ کشف الظنون ۱۰۷۷/۲].

در نسخهٔ حاضر بخش کوتاهی از این کتاب نقل شده است.

۱۶ ـ خواص الحروف و سرّ الطبیعة «۶۸ ر ـ ۷۰ پ» **(کیمیا ـ عربی)**

از: جابر بن حیان کوفی (۲۰۰ ق)

رسالهٔ کوتاهی است در علم حروف و کیمیا.

[دانشگاه ۱۰۱۲/۶ ـ ۱۰۳۶ و ۵۹۷/۸؛ نسخه‌های خطی، دفتر دوم ص ۸۱].

آغاز: «کتاب فیه خواصّ الحروف و سرّ الطبیعة لجابر بن حیان و هو الآیة العظمی و المعجزة الکبری و العجب الباهر الّذي یکاد یصدق به».

انجام: «کانت الحرارة غلب کانت الیبوسة معها اغلب لانّها منها و الله اعلم بالصواب».

۱۷ ـ رسالة جاماسب الحکیم «۷۱ ر ـ ۷۴ پ» **(کیمیا ـ عربی)**

رسالهٔ کوتاهی است در کیمیا، رسالهٔ دیگری از همین حکیم در ردیف ششم همین مجموعه معرفی گردید.

[دانشگاه ۱۰۱۱/۵ و ۲۶۶/۱۶؛ سزگین ۸۴/۴؛ نسخه‌های خطی، دفتر دوم، ص ۸۱].

آغاز: «اللّهم انی اسألك الصدق قولا و فعلا و تمام النعما و تمام الشكر اعلم ایها الملك المؤیّد بالخیرات انك لست تبالغ شیئاً».

انجام: «و الله ولی الرحمة و یسهل الخیر و هو الجواد المنان و الحمد لله ربّ العالمین».

۱۸ ـ فوائدی در علوم غریبه «۷۴ پ ـ ۷۷ پ» **(عربی)**

۱۹ ـ جنّات الخلد «۷۸ ر ـ ۷۹ پ» **(کیمیا ـ عربی)**

از: جابر بن حیان کوفی (۲۰۰ ق)

رسالهٔ مختصری است در علم کیمیا و صنعت.

[دانشگاه ۵۲۸/۱۶، ش ۷۳۷۸؛ سزگین ۲۵۹/۴].

آغاز: «هذه رسالة سماه جابر بجنات الخلد مقلبة قریبة جداً فی تدبیر الحجر تأخذ منه ما شئت واجعله فی قرعة و رکب علیه الانبیق ثم ترکب فی الکانون و اوقد علیها بمقدار معلوم موزون کما امر سیدی فیقطر منه الزیبق الالهی».

انجام: «ثم نقط منها نقطة علی رطل عبد عبیط عقد اِکسیراً درهما منه علی الف من ایّ جسد شئت یقیم شمسا حقا و اذافتح لک هذا الباب وقفت علی الکنز الّذی لاینفد ابدا و نظرت منها ما تقر عینک به والسّلام علی من اتبع الهدی».

۲۰ ـ الفهم الثاقب الی الفهم المراقب «۸۰ پ ـ ۸۱ ر» **(کیمیا ـ عربی)**

از: افلاطون

رسالهٔ مختصری است منسوب به افلاطون. در این رساله در خصوص علم صناعت و کیمیا وصایایی شده است.

[نسخه‌های خطی، دفتر دوم ص ۸۱؛ سزگین ۱۰۰/۴].

آغاز: «اولها بعد السلام علیك ایها الاخ علی قدر ما بیننا و بینك من الاشتراکات الرابطة بین الطبایع فان علی قدر الاشتراك...».

انجام: «و لا تظهر علمه لاحد ان استطعت و قد حذر الله تعالی اولی الالباب و قد فهمت وصایانا».

۲۱ ـ اختلاف الحکماء فی الصنعة الالهیة ((۸۱ پ ـ ۹۳ پ)) **(کیمیا ـ عربی)**

از : ؟

رسالهٔ کوتاهی است در کیمیا و بیان سبب اختلاف حکما در علم کیمیا. در آن از ذومقراط، ملک تنودرس، محمّد بن امیل، محمّد بن زکریای رازی و... مطالبی نقل شده است.

آغاز : ((بسمله الحمدلله مولی النعمة و معلم الحکمة و الصلوة علی نبیه محمّد... و بعد فلمّا سألتنی ایها الاخ عن معنی اختلاف الحکماء فی الحکمة الالهیة... اعلم ان الاسطقسات الاربعة اولها...)).

۲۲ ـ فصول منتخب ازکتب حکما درکیمیا ((۹۳ پ ـ ۹۷ ر)) **(عربی)**

۲۳ ـ تدبیر الحجر النباتی المعدنی الحیوانی ((۹۷پ ـ ۹۸ر)) **(کیمیا ـ عربی)**

از : برکات بن محمّد المحلی

به شمارهٔ [۱۰/۱۲۵۰۲] مراجعه شود. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه تفاوت دارد.

آغاز : ((الحمدلله وحده لاشریك له فی ملکه و الصلوة علی محمّد عبده و رسوله و علی آله و صحبه و من انتظم فی سلکه و بعد فهذه رسالة فی تدبیر الحجر النباتی المعدنی الحیوانی الّذی اختاروه الحکما و دبروه رحمهم‌الله و اهل الله و هی جمع الفقیر الی الله تعالی برکات بن محمّد المحلی)).

انجام : ((و کلّ جسد یکون اسرع غوصاً فی الاصل کان اسرع تغویصا بعد المزاج تمت الرسالة)).

نستعلیق و نسخ؛ رسالهٔ نوزدهم بی‌کا، ۱۰۹۱ (برای شیخ محمّد باقر نوشته شده)؛ عناوین شنگرف؛ در برگ ۳۰ مهر مربعی به سجع «سلام علی ابراهیم ۱۲۲۱»؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۱۰۲ برگ؛ ۱۳×۱۹ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۲۷۹۸۰].

﴿ ۱۲۵۱۶ ﴾

المصباح فی اسرار علم المفتاح **(کیمیا ـ عربی)**

از: عزالدین ایدمر بن علی جلدکی (۷۴۳ ق)

به شمارهٔ [۱۷/۱۲۵۱۵] مراجعه شود.

آغاز: «الحمدلله الّذي خلق الاکوان و افتتحها بحکمته علی احسن وضع و اقوم افتتاح وکوّن الاجسام و اقامها بالارواح و لوّن الا لوان و عدّلها للتمییز و الاقتراح».

انجام: «... هذا العقد درهم اجعل علی مأة درهم من ایّ جسد شئت یعقده قمراً خالصاً ثابتاً انشاء الله تعالی».

نستعلیق؛ بی‌کا، ۱۱۵۹؛ عناوین شنگرف؛ جلد: پلاستیک، زرد.

۱۲۰ برگ؛ ۱۵×۲۴/۵ سانتی متر؛ ۲۱ سطر؛ [ثبت ۶۱۸۳۳].

﴿ ۱۲۵۱۷ ﴾

قبس الانوار و جامع الاسرار **(علوم غریبه ـ عربی)**

از: جمال‌الدّین ابوعبدالله محمّد الندرومی مغربی (قرن ۹ ق)

رسالهٔ مبسوطی است در احکام و خواص حروف ابجد و اسماء الهی و سیارات و کواکب، مشتمل بر ده مقاله.

[کشف‌الظنون ۱۳۱۵/۲؛ مرعشی ۳۳۹/۱۹، ش ۷۵۳۶].

آغاز: «بسم الله الرحمن الرحیم و هو حسبی و صلّی الله علی سیّدنا محمّد و آله و صحبه و سلّم الحمدللّه الملك الدیان العفو الرحمن الواحد المنان المعروف بالاحسان المعبود بکلّ مکان المسبح بکلّ لسان الّذي خلق الإنسان و علمه البیان».

انجام: «... بلا فایدة لکن کلّما وقع فیه الخلاف لم تطمئن النقص و الحمدللّه ربّ العالمین».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ با نسخه مصنف مقابله شده؛ در اوّل نسخه تملک لطیف امین به تاریخ ۱۰۰۲ و تملک محمّد بن احمد طوقی؛ در آخر کتاب انهاء به خط محمّد بن عبدالله قرقماسی که برای ابوالفضل علی بن شیخ تاج‌الدین حسن بن مسعود

بن حاجی محمود بن عبدالرحمن جرجانی نیشابوری در اوّل ذی‌قعدهٔ سال ۸۶۹ نوشته است؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۱۴۵ برگ؛ ۱۳×۱۸ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۷۸۰۳۸].

﴿ ۱۲۵۱۸ ﴾

مفاتیح المغالیق

(جفر ـ فارسی)

از : نجم‌الدّین محمود بن محمّد دهدار، عیانی (قرن ۱۱ ق)

[مجلس ۱۲۷/۶؛ الذریعه ۳۰۷/۲۱؛ مرعشی ۱۹۳/۱۸، ش ۷۰۳۰؛ دانشگاه ۴۱۸/۱۶؛ نسخه‌های خطی، دفتر دوم ص ۱۱۲].

نسخهٔ حاضر خطبهٔ مؤلّف و خاتمهٔ کتاب را فاقد است.

آغاز : «امّا بعد الحمد و الصلوة علی النبي و آله علیهم الصلوة و السّلام این رساله مشتمل است بر مقدّمه و دوازده فصل و خاتمه مقدّمه در بیان مقدّمهٔ مرموز نقطه و حروف و سرّ تطبیقات آن به قواعد عددی فصل اوّل در قاعدهٔ کتابت جفر جامع».

انجام : «... اذا تخالفت فلن تحاط معرفة و ان تدرك منعه سترك اسألك ایها الاب بحق ان تفعل بی مرادی و مقصودی».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ تمام صفحات مجدول محرر مذهب؛ در حاشیه تصحیح شده؛ در اوّل و آخر نسخه مهر بیضوی به سجع «محمّد حسن بن محمّدتقی الموسوی الهروی»؛ در آخر نسخه مطلبی به تاریخ غره رجب ۱۲۶۱؛ جلد : تیماج دورو، قهوه‌ای، سوخت.

۱۵۳ برگ؛ ۱۳×۲۴/۵ سانتی متر؛ ۲۵ سطر؛ [ثبت ۷۸۸۴۳].

﴿ ۱۲۵۱۹ ﴾

جنگ علوم غریبه

(فارسی)

از : سیّد یحیی حسینی خراسانی (قرن ۱۴ ق)

مطالب متفرقه‌ای است که مؤلّف در علم کیمیا و علوم غریبه از اساتید خود استفاده

کرده و در این جنگ جمع‌آوری نموده است. او به سال ۱۳۵۳ در قم از شیخ علی شیخ الشریعه در مدرسهٔ فیضیّهٔ قم مطلبی را استفاده نموده و در این جنگ نقل کرده است.

تحریری؛ به خط جامع جنگ، بی‌تا [قرن ۱۴]؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۶۱ برگ؛ ۱۱×۱۶/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۷۸۳۷۷].

﴿ ۱۲۵۲۰ ﴾

مجموعه

۱ ـ مطالب متفرقه در طب و طالع افراد «۱ پ ـ ۸ ر» **(عربی)**

۲ ـ کتاب الاسرار فی علم الکاف = سرّالاسرار «۹ پ ـ ۱۱ ر» **(کیمیا ـ عربی)**

از : ابوبکر محمّد بن زکریا رازی (۳۱۳ ق)

[مجلس ۱۲۵/۶؛ مؤلّفات و مصنّفات ابوبکر محمّد بن زکریای رازی ۲۶۰؛ سزگین ۲۸۰/۴؛ منزوی ۶۱۸/۱؛ مشار، فارسی ۴۰۲۲/۴].

ترجمه‌های فارسی این کتاب در شمارهٔ [۱۲۵۷۳] معرفی خواهد شد.

در نسخهٔ حاضر بخش‌های کوتاهی از این کتاب نقل شده است.

آغاز : «قال سر تطهیر الاجساد السبك بالزجاج و... و التکریر لذلك عدة مرار».

انجام : «حتّی ینقطع منه الدهن اترك السفل و خذ الدهن و ادخل به عملك و السلام».

۳ ـ فوائد الدرر «۱۱ پ ـ ۱۴ پ» **(جفر ـ عربی)**

از : ابوطالب بن محمّدهادی قزوینی اصفهانی

مختصری است در قواعد علم جفر. [الذریعه ۱۳۴/۱۶].

آغاز : «الحمدللّٰه الّذی رقم اسرار الحروف فی الواح صدور العلماء و رسم رموز الاعداد فی صحائف افکار الحکماء و سمط دقائق الکیمیاء فی خزینة کنز القدماء و بسط حقایق التسخیر فی آفاق قلوب الاولیاء».

انجام : «حتّی یقرب من غایة البعد قرباً ما الی الطباع و السجایا فلنمثّل بمثل سألنی عنه بعض الاحباب الطالب للصواب و هو هذا هکذا سؤالاً و جواباً و کیفیّةً».

۴ـ قاعدة فی استکشاف الاحوال «۱۵ پ» **(عربی)**

این قاعده را آقا علی مدرس[1] از استاد خود میرزا مجید اخذ نموده و خود آن را تکمیل نموده است.

۵ـ فوایدی در علم جفر و استخراج مستحصله «۱۶ ر ـ ۲۸ ر» **(عربی)**

۶ـ سیر و سلوک «۳۲ پ ـ ۳۳ ر» **(عرفان ـ فارسی)**

آغاز: «هو العلی العظیم علیکم بتقوی الله فی السرّ و العلانیة و قلّة الکلام و ترک مجالسة السفهاء و العوام و مجانبة المعاصی و الآثام و خیرالکلام ما دلّ و قلّ و خیر النّاس من ینفع النّاس و بعد بحول الله تعالی و قوّته طلوع صبح از خواب بیدار و از غفلت هشیار و استغفار کبیر سه بار».

انجام: «و مهما امکن مراقب دل و از ذکر حقّ غافل نباشد تا فیوضات خفیّه را قابل و عنایات حقّ را شامل آیند.

یک چشم زدن غافل از آن یار نباشی شاید که نگاهی کند آگاه نباشی

آداب خواب و آداب شب را بعد خواهیم داد و السّلام علی من اتبع الهدی و نهی النفس عن الهوی».

۷ـ فوایدی در علم جفر و کیمیا «۳۰ ر ـ ۴۸ پ» **(فارسی)**

۸ـ سراج الظلمة و الرحمة «۴۹ ر ـ ۵۴ پ» **(کیمیا ـ فارسی)**

از: عبدالله بن حاجی مهدی بافقی کتابخوان (قرن ۱۳ ق)

این کتاب در شمارهٔ [۱۲۵۸۸] معرفی خواهد شد. در نسخهٔ حاضر بخشی از این کتاب آمده است.

ـ برگ‌های ۵۵ تا ۶۴ سفید است.

نستعلیق؛ تحریری، بی‌کا (برخی مطالب به خط علی مدرس)، بی‌تا؛ اوراقی از نسخه

۱ـ علی بن عبدالله زنوزی مشهور به آقا علی مدرس و آقاعلی حکیم (۱۳۰۷ ق) برای شرح حال وی رک: لغتنامهٔ دهخدا «مدرس»؛ ریحانةالادب ۳۹۱/۲؛ سخنوران آذربایجان ۱۰۳۳؛ مکارم الآثار ۹۷۶/۳.

سفید مانده؛ جلد : میشین، آبی، عطف تیماج قهوه‌ای.

۶۴ برگ؛ ۱۷×۲۰ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۴۹۳۵۲].

﴿ ۱۲۵۲۱ ﴾

مجموعه

۱ ـ رساله در جفر «۱ پ ـ ۳۹ ر» **(فارسی و عربی)**

از : ؟

رسالهٔ مختصری است در قواعد علم جفر و طرق استخراج جواب سؤال‌ها از جفر جامع که به آن مفتاح جفر جامع نیز گفته می‌شود.

این رساله در قرن یازدهم در عصر اورنگ زیب تألیف شده و یکی از سؤال و جواب‌های آن چنین است :

«پادشاه دهلی از اولاد محمّد اورنگ زیب که خواهد شد (برگ ۱۹پ)».

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «افراد کاغذ به جهت جامع اوراق صحایف کتاب ابتدای هر کتاب شرف کوکبی می‌آید بدین گونه شرف زحل شرف مشتری شرف مریخ شرف شمس شرف زهره شرف عطارد اتمام هر کتاب بر شرف یکی از این کواکب می‌آید».

انجام : «و لا یبیح العلماء اکثر من ذلک من الکشف تمت تمام شد». پس از پایان رساله جدولی است متعلق به این رساله.

۲ ـ رساله در جفر «۴۰ پ ـ ۵۰ پ» **(فارسی)**

از : ؟

در استخراج امور از اسماء و القاب و کنیه‌های اشخاص.

آغاز : «بسمله بدان ایدک الله که علماء جفر به تعب بسیار فهم کرده‌اند... از کنیت و لقب و اسم...».

انجام : «و سلامتی راه مداخل اصل را با مداخل قمر ضرب کرده... قرائت نمایند».

۳ـ رساله در جفر «۵۱ ر ـ ۶۲ ر» **(فارسی)**

از : ؟

در اقسام ترفع و استخراجات به این طریق.

آغاز : «بسمله بدان که ایدک الله ترفع بر چهار قسم است».

انجام : «هذا آخر ما اردنا ایراده فی هذا المختصر».

۴ـ رساله در جفر «۶۲ پ ـ ۷۰ ر» **(فارسی)**

از : ؟

در استعلام آینده اشخاص به قانون جفر.

آغاز : «بسمله چون کسی خواهد احوال آینده شخصی را یا احوال نفع و ضرر خود را معلوم کند».

انجام : «به عون عنایت الهی... مطلب ناطق گردد». (و پس از آن جداول).

۵ـ رساله در جفر «۷۴ پ ـ ۱۰۰ ر» **(فارسی)**

از : ؟

در استخراج مسائل جفر از زایجهٔ ابوالعباس سبتی و معرفی جداول آن زایجه.

در اوایل رساله از استخراج جفری مورخ ۱۱۴۵ و در برگ [۷۸ پ] از استخراجی که مؤلف در ۱۲۸۸ کرده یاد شده است.

در پایان رساله قصیده‌ای است از حاج حسن (که گویا نام مؤلف رساله است) در شرح طرح و بیان طریق استخراج از جفر جامع و در ذیل آن قصیدهٔ دیگری است در نکته‌هایی در این باب. از جمله ابیات قصیده اول، این دو بیت است :

جـفر جـامع گـر بـدانـی مـخزن اسما بـود
شـرح ایـن گـنجینهٔ گـوهر بـه نـزد مـا بـود...

شرح استخراج جفرش بشنو از حاجی حسن
ای که در توحید حق چشم و دلت بینا بود

آغاز: «الحمدللّه ربّ العالمین و الصّلوة و السّلام علی خیر خلقه محمّد و آله اجمعین بر رأی ارباب دانش و بینش مخفی نماناد که این رساله‌ای است لطیف در معرفت و قواعد جدول مخصوص...».

انجام:

ساتر سر باش فتح رمز اگر دستت دهد   فاتحة الافعال دانستی برو در کار دار

۶ـ رساله در جفر («۱۰۳ ر ـ ۱۲۰ ر») **(فارسی)**

از: ؟

رسالهٔ مختصری است در قاعدهٔ استخراج مستحصله در سؤالات جفری.

آغاز: «به جهت استخراج مستحصله سؤال را میزان کرده و اصول خمسه نوشته بعد از آن او را استنطاق نماید پس آن چهار چهار وضع نماید پس برای آن نظیره بیاورد».

انجام: «و هرگاه صاد نوشته شود یک نقص عشرات بودن با سین خود دارد و نقص دیگر با سین طرف دارد که مستحصله ما قبل او است در این صورت یک لام لازم بود پس محتاج به لا شدیم نوشتیم».

۷ـ رساله در جفر («۱۲۰ پ ـ ۱۳۴ ر») **(فارسی)**

از: ؟

شرح قاعدهٔ ترفع است در استخراج جفری.

آغاز: «بسمله بدان که این قاعده شریف‌ترین استخراج علم جفر است».

انجام:

هر که را اسرار حق آموختند   مهر کردند و لبانش دوختند

۸ـ رساله در جفر («۱۳۴ ر ـ ۲۱۳ پ») **(فارسی)**

از: ؟

طرق سؤال و جواب است از جفر به طریقهٔ محمود دهدار. در جای جای رساله از دهدار یاد می‌کند.

مؤلف از استخراج مورخ ۱۲۳۳ که خود او دربارهٔ سفر سید یوسف به مازندران انجام داده است یاد می‌کند.

آغاز : «بسمله بدان که این چند کلمه در بیان جفر به ضابطهٔ محمود دهدار که این حقیر به واسطهٔ تعلیم برادر عزیزی... ملحق نموده‌ام... که دریافت کند».

نستعلیق؛ محمّدعلی بن محمّدحسین کاشانی طهرانی، ۱۲۰۶؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۲۱۴ برگ؛ ۱۳×۲۱ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۲۷۸۴۵].

۱۲۵۲۲

مجموعه

۱ ـ الکشکول «۱ پ ـ ۵ ر» **(متفرقه ـ عربی)**

از : بهاءالدّین محمّد بن حسین عاملی (۱۰۳۱ ق)

[الذریعه ۷۷/۱۸؛ مرعشی ۲۶۸/۲۰، ش ۷۹۱۹؛ مشار، عربی ۷۴۴؛ مشار، فارسی ۴۰۸۵/۴].

در نسخهٔ حاضر چند صفحهٔ اوّل کتاب موجود است.

آغاز : «الحمدللّه الواحد المعین و صلّی اللّه علی سیّدنا محمّد و آله اجمعین بعد فانّی لمّا فرغت من تألیف کتابی المسمّی بالمخلاة الّذي حوی من کلّ شيء احسنه و اجلاه و هو کتاب کتبتُ فی عنفوان الشباب».

انجام نسخه : «و تمّت ما ارومه منه ببذل الذّهب هذا هو المذهب ان سألتنی عن مذهبی ما انا ذا ترقص کلاّ و لا تنصبی».

۲ ـ تسخیرات کواکب «۹ پ ـ ۴۳ پ» **(علوم غریبه ـ فارسی)**

از : محمّد بن سراج‌الدّین سکّاکی

رسالهٔ مختصری است در بیان روش تسخیر کواکب و جن و انس.

[منزوی ۲۶۲/۱؛ ملک ۴۳۲/۹، ش ۶۴۹۹؛ سپهسالار ۷۴/۳ و ۴۳۴].

مؤلّف کتاب دیگری به نام «گنجینة‌الاسرار» در علوم غریبه تألیف نموده که در شمارهٔ [۱۲۵۵۷] معرفی خواهد شد.

آغاز: «شکر و سپاس مر خداوندی را که آفریدگار طبایع و ارکان است و درودها باد بر پیغمبری که بهتر از انس و جنّ است امّا بعد چنین گوید مؤلّف کتاب محمّد بن سراج‌الدّین سکاکی که چون مدّتی در فنون تسخیرات کواکب و تسخیر جن و انس و حبّ و بغض مشقّت کشیدم».

انجام: «وکان ربّی حقّاً و ترکنا بعضهم یومئذٍ یموج فی بعض، محمّد رسول الله صلّی الله علیه و آله و سلّم و لا حول و لا قوّة الاّ باللّه العلیّ العظیم. تمام شد».

۳ـ السر المکتوم فی مخاطبة النجوم «۴۴ ر ـ ۵۴ ر» **(علوم غریبه ـ عربی)**

از: فخرالدین محمّد بن عمر رازی (۶۰۶ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۱۲] مراجعه شود.

نسخهٔ حاضر مقاله چهارم و بخشی از مقالهٔ پنجم را شامل است.

آغاز نسخه: «المقالة الرّابعة فی علم دعوة الکواکب و فیه ابواب ستة الباب الأوّل فی تقریر الاصول الکلیّة الّتی لابدّ منها فی هذه الصناعة اعلم ان الصّابئیة اعتقدوا فی هذه الافلاک».

انجام نسخه: «و اگر لوح میسر باشد لوح طلا و الا بر اطلس سرخ یا کاغذ زرد نویسد با خود دارد فرزند بشود ولیکن هر بامداد باید خواند تا از بدی محفوظ ماند».

نسخ و نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ صفحات کتاب در صحافی جابجا شده و چند صفحه از رساله اوّل در آخر نسخه آمده؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، سوخت، ترنج با نقش گل و بوته.

۸۰ برگ؛ ۱۳×۲۱ سانتی متر؛ ۲۳ سطر؛ [ثبت ۶۲۰۵۵].

﴿ ۱۲۵۲۳ ﴾

شمس المعارف الکبری **(علوم غریبه ـ عربی)**

از: شرف‌الدین احمد بن علی بونی (۶۲۲ ق)

کتاب معتبر و مهمّی است که مؤلّف در بیان اسرار حروف و خواص اسماء الهی تألیف

نموده است. مؤلّف، خود این کتاب را تلخیص نموده که به «شمس المعارف الصغری» مشهور است و در جلد ۴۰۵/۲۵، شمارهٔ [۷۴۲۵] معرفی گردید.

[کشف‌الظنون ۱۰۶۲/۲؛ مشار، عربی ۵۷۵].

نسخهٔ حاضر جلد دوم کتاب است و از «الفصل الحادی و العشرون فی اسماء الله تعالی الحسنی و انماطه» تا آخر کتاب را شامل است.

آغاز : «الفصل الحادی و العشرون فی اسماء الله تعالی الحسنی و اعاظم و ما لکل نمط من الدعوات و التصریفات النافعات المجربات اقول و بالله المستعان ان الحق عزّوجلّ...».

انجام : «و من کان له قلب او القی السمع و هو شهید و فی هذا القدر کفایة و لا حول و لا قوّة الاّ بالله العلی العظیم».

نسخ؛ عبدالله بن محمّد الغرقاوی الفیومی، پنج‌شنبه ۱۰ شعبان ۱۰۵۶؛ تمامی صفحات مجدول، عناوین زر و لاجورد و شنگرف؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، سوخت، ترنج با سر با نقش گل و بوته؛ پشت جلد اسلیمی.

۳۲۴ برگ؛ ۲۰×۳۰ سانتی متر؛ ۲۵ سطر؛ [ثبت ۲۷۹۹۲].

﴿ ۱۲۵۲۴ ﴾

رساله در کیمیا **(فارسی)**

از : ؟

مؤلّف در رسالهٔ حاضر مطالبی را از معاصران خود در مورد صنعت کیمیا جمع‌آوری نموده است. ترتیب مطالب کتاب پراکنده و نامنظم است.

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «روز متوالی چوب زند بعد یک سر... جدید یک من و صد [؟] در ظرف دیگر کرده و ماء مذکور را از ارضیه اوّل گرفت به ارضیه که سر پر شود».

انجام : «... و به قدر یک نخود عناب ثابت مذکور زند و بعد بوده که جسد قرمز شود

و... چون خواهی که حلّ عقد کنی همان خاک سرخ را ذوب نکرده حلّ عقد کنی که طرح اعداد شود».

تحریری؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: پارچه‌ای، آبی، عطف تیماج.
۵۳ برگ؛ ۱۶/۵×۲۳/۵ سانتی متر؛ ۲۴ سطر؛ [ثبت ۴۹۲۱۷].

﴿۱۲۵۲۵﴾

مجموعه

۱ ـ طلسمات «۱ پ ـ ۳۶ پ» **(عربی)**

از: ؟

بخشی است از کتابی در طلسمات که مشتمل است بر چند دانش مورد استفاده در علم طلسمات مانند:

علم سحر، شناخت احکام و خواص ستارگان و فلک، علم طالع، علم صور درج بروج، سعد و نحس، دعوت ستارگان، بزدره (احوال پرندگان در یک مقدمه و سه مبحث) و مفردات پزشکی.

در این کتاب از رازی (ظاهراً امام فخر) و ابن‌سینا یاد شده است.

نسخهٔ دیگری از این رساله در دانشگاه تهران موجود است.

[دانشگاه ۹۹۶/۴، ش ۹۶۰].

آغاز: «علم اخترعه ارشمیدس علی ما حرّر و قیل اوّل ما وضع فیه مکعب افلاطون و هو علم مادّته الفلك و انواع المولّدات و صورته کمال الهیاکل و غایته محاکات الطبیعة و یحتاج الی الطب و احکام الطبایع و ما یتعلق بموازین درجها و اهل الطب یحتاج الیه».

انجام: «فهذا جماع ما تدعو الیه الحاجة من هذه الصناعة و ما عداه فتطویل بلافائده و الله سبحانه هوالمنان بالتوفیق و العنایة هذا ما وجد فی النسخه التی کتبت عنها هذه النسخة و الله اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب».

۲ـارجوزة فی المجربات «۳۶ پ ـ ۳۸ پ» (طب ـ عربی)

از: شیخ الرئیس ابن سینا

پنجاه بیت است شامل دستورات در پزشکی و بهداشت که به تجربه رسیده‌اند. در صدر ارجوزه با قلم قرمز چنین نوشته شده است :

«ذکر الرئیس ابوعلی بن سینا من الافادات المجربة فی الطب و انواعه... و هی تشتمل علی خواص مجربة و اسرار فی علم الطب».

[فهرست مهدوی ص ۲۷؛ مخطوطات الطب الاسلامی ۵۷].

آغاز :

بدت باسم الله فی نظم حسن — اذکر ما جربت فی طول الزمن

ما هو بالطبع و بالخواص — لکل عام و لکل خاص

انجام :

اذا سقی المسموم منها حبّة — نجی من السمّ بتلک الشربة

و ان سقی منها صحیح ماتا — فی وقته و فارق الحیاتا

۳ـمنافع آیة الکرسی «۳۸ پ ـ ۴۱ ر» (عربی)

از : ؟

خواص آیةالکرسی و دستور چندگونه ختم آن به نقل از بعضی کتب، دارای هفت فصل. در این بخش از ابوالعباس بونی یاد شده و در صدر نسخه با قلم قرمز نوشته شده است :

«منقول فی بعض الکتب فی منافع آیةالکرسی نفعنا الله بها ما لفظه فصل فی عدد آیةالکرسی».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، ضربی، مجدول.

۴۱ برگ؛ ۱۸×۳۰/۵ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۱۴۱۶۰].

﴿ ۱۲۵۲۶ ﴾

البشارة و النذارة فی تعبیر الرؤیا و المراقبة (تعبیر خواب-عربی)

از: ابو سعد عبدالملك بن محمّد واعظ خرگوشی (۴۰۶ ق)

مختصری است از کتاب «تعبیر القادری» ابوسعد نصر بن یعقوب دینوری. دینوری کتابش را در سی فصل و هر فصلی در چند باب تنظیم نموده و خرگوشی در کتاب حاضر مطالب آن را در پنجاه و نه باب تلخیص و تنظیم نموده و در هر باب ابتدا روایاتی را که خود از اساتیدش پیرامون آن موضوع شنیده، ذکر نموده و پس از آن گفته‌های دینوری را با عنوان «قال الاستاذ ابوسعد» نقل می‌کند.

مؤلّف ابتدا خطبه‌ای برای کتاب خود انشاء نموده و بعد از آن فهرست مطالب کتاب را آورده [که خطبۀ مؤلّف و قسمت‌های اوّل فهرست از نسخۀ ما افتاده و فهرست باب ۵۲ تا ۵۹ در آغاز نسخۀ حاضر موجود است.] پس از آن مقدّمه‌ای در اصول علم تعبیر بیان نموده با این سرآغاز:

«الحمدللّٰه ربّ العالمین و صلواته علی سیّد المرسلین و علی آله الطیّبین و علی اصحابه الکرام المنتجبین اعلم وفقك الله انما یحتاج الیه المبتدی ان تعلم ان جمیع ما یری فی المنام علی قسمین فقسم من الله تعالی و قسم من الشیطان».

این مقدّمه در نسخۀ حاضر تا [برگ ۲۰ پ] ادامه یافته و پس از آن مؤلّف شروع به مطالب کتاب نموده با این سرآغاز:

«الحمدللّٰه الّذي جعل اللیل لباساً و النوم سباتاً و جعل النهار نشوراً و الحمدللّٰه البدیٓ السابق القوی الخالق الملی الرازق الوفی... صلوات الله علیه و علی آله الطیبین الطاهرین قال الاستاذ ابوسعد الواعظ... امّا بعد فإنّه لما کانت الرؤیا الصحیحة فی الاصل مبنیة علی حقایق الاعمال... قال الاستاذ ابوسعد رحمه الله فلما رأیت العلوم تتنوع انواعاً منها ما یقع فی الدنیا و الدّین... وکان علم الرؤیا من العلوم النافعة دیناً و دنیاً استخرت الله تعالی فی جمع صدر منه سالکاً نهج الاختصار مستعیناً باللّٰه... قال الاستاد رحمة الله علیه یحتاج الانسان الی اقامة آداب لیکون رؤیاه اقرب الی الصحّة فمنها ان یتعود الصدق فی اقواله

لما روى عن النبي... و فى هذا القدر الّذي صدّرنا به كتابنا هذا غنية لمن تأملها و تدبّر معانيها اذ لو بسطناه لادّى ذلك الى الابرام و الملال».

[كشف‌الظنون ۱/۲۴۶؛ سزگین ۱/۶۷۰؛ قاهره ۶/۱۷۴].

مؤلّف در اين كتاب از اساتيد زير روايت نقل كرده است :

ابوبكر احمد بن حسين بن مهران مقرى.

اخبرنا ابوالقاسم جعفر بن محمّد بمصر.

سمعت اباالفضل احمد بن عمران هروى بمكّة.

اخبرنا ابوسعيد عبدالله بن محمّد بن عبدالوهاب رازى قال محمّد بن ايّوب رازى قال اخبرنا مسلم بن ابراهيم قال حدثنا هشام عن قتادة عن الحسن.

اخبرنا ابوبكر محمّد بن عبدالله بن قريش قال اخبرنا حسن بن سفيان قال حدثنا اسحاق بن ابراهيم بن مخلد الحنظلى قال حدثنا وهب بن جرير قال حدثنا ابى قال محمّد بن اسحق قال حدثنى محمّد بن ابراهيم بن الحرث التميمى عن محمّد بن عبدالله بن زيد الانصارى عنه قال اتيت...

اخبرنا عبدالله بن حامد الفقيه قال اخبرنا ابراهيم بن محمّد هروى.

اخبرنا ابوالحسن احمد بن محمّد بن جميع الغسانى بالشام قال اخبرنا ابومحمّد بن جعفر بن على همدانى.

اخبرنا ابوعلى حامد بن محمّد بن عبدالله الرفا قال اخبرنا محمّد بن المغيرة.

حدثنا محمّد بن شاذان قال حدثنى محمّد بن سليمان عن حسن بن علا عن جشام بن محمّد عن محمّد بن مطيع المقدسى عن سعيد بن منصور عن ابن جريح عن عطاء قال رايت النبي ﷺ فى منام...

اخبرنا وليد بن احمد زوزنى.

اخبرنا ابوسهل بشر بن احمد بن بشر الفقيه.

فهرست ابواب كتاب چنين است :

۱ ـ فى تأويل رؤية العبد نفسه بين يدى ربّه عزّوجلّ فى منامه.

۲ ـ فی رؤیة الانبیاء و المرسلین علیهم السلام.

۳ ـ فی رؤیا الملائکة علیهم السلام.

۴ ـ فی رؤیة الصحابة و التابعین و الصالحین.

۵ ـ فی تأویل سور القرآن.

۶ ـ فی تأویل رؤیة الاسلام.

۷ ـ فی تأویل السلام و المصافحة.

۸ ـ فی رؤیة الطهارة.

۹ ـ فی رؤیة الاذان و الاقامة.

۱۰ ـ فی تأویل رؤیة الصلوة و ارکانها.

۱۱ ـ فی تأویل رؤیة المسجد و المحراب و المنارة و مجالس الذکر.

۱۲ ـ فی تأویل رؤیا الزکاة و الصدقة و الاطعام و زکاة الفطر.

۱۳ ـ فی تأویل الصوم و الفطر.

۱۴ ـ فی الحج و العمرة و الکعبة و الحجرالاسود و المقام و زمزم و سائر ما یتعلّق بالحجّ.

۱۵ ـ فی تأویل رؤیة الجهاد.

۱۶ ـ فی رؤیة الموت و الاموات و المقابر و الاکفان و ما یتصل به من البکاء و النوح و غیرهما.

۱۷ ـ فی رؤیة القیامة و الحساب و المیزان و الصحائف و الصراط و ما یتصل بذلک.

۱۸ ـ فی تأویل رؤیا جهنّم.

۱۹ ـ فی الجنّة و خزنتها و حورها و قصورها و انهارها و ثمارها.

۲۰ ـ فی تأویل رؤیة الجنّ و الشیاطین.

۲۱ ـ فی رؤیة النّاس الشیخ منهم و الشاب و الفتاة و العجوز و الاطفال و المعروف و المجهول.

۲۲ ـ فی تأویل اختلاف الانسان و اعضائه واحداً واحداً علی الترتیب.

۲۳ ـ فی الاشیاء الخارجة من الانسان و سایر الحیوان و الاصوات و الصفات.
۲۴ ـ فی اصوات الحیوان و کلامها.
۲۵ ـ فی الامراض و الاوجاع و العاهات الّتی تبلوا علی اعضاء الانسان.
۲۶ ـ فی المعالجات و الادویة و الاشربة و الحجامة و الفصد.
۲۷ ـ فی الاطعمة و الحلو و اللحمان و ما یتصل بها من السفرة و غیرها.
۲۸ ـ فی مجالس الخمر و مافیها و العطر و الضیافات و الدعوات.
۲۹ ـ فی الکسوات و اختلاف الوانها و اجناسها.
۳۰ ـ فی السلاطین و الملوک و حشمهم و اعوانهم و من یصحبهم.
۳۱ ـ فی الحرب و حالاتها و الاسلحة و آلاتها و القتل و الصلب و الحبس و اشباهه.
۳۲ ـ فی الصُنّاع و اصحاب الحرف و العملة و الفعلة.
۳۳ ـ فی الخیل و الدواب و سایر البهائم و الانعام.
۳۴ ـ فی الوحش و السباع.
۳۵ ـ فی الطیور الوحشیة و الاهلیة و المائیة و صید البحر و دوابه.
۳۶ ـ فی ادوات الصید الشباک و الفخاخ و الشصوص و المصاید و قوس النبدق.
۳۷ ـ فی الهوام و الحشرات و دواب الارض.
۳۸ ـ فی تأویل السماء و ما فیها و حوادثها.
۳۹ ـ فی الارض و جبالها و ترابها و بلادها و کلّ ما یتعلّق بها.
۴۰ ـ فی الذهب و الفضة و الوان الحلی و الجواهر و ما یستخرج من المعادن.
۴۱ ـ فی البحر و احواله و السفینة و الغرق و الانهار و الآبار و المیاه و ظروفها.
۴۲ ـ فی رؤیا النّار و ادواتها و ما اتصل بذلک.
۴۳ ـ فی الاشجار الغیر المثمرة و المثمرة و ثمارها و البستان و الکرم و الربیع.
۴۴ ـ فی الحبوب و الزرع و الریاحین و البقول و الروضة و البطیخ و اشباههم.
۴۵ ـ فی القلم و النقش و الدواة و المداد و الورق و الکتابة و الشعر و ما اشبهه.
۴۶ ـ فی الصنم و اهل الملک الزایغة و الرّدة و ما اشبه ذلک.

۴۷ ـ فی البسط و الفرش و الستور و الاسرة و الشراع و ما اشبه ذلك.

۴۸ ـ فی ادوات الرکبان و الفرسان.

۴۹ ـ فی اثاث البیت و الصُناع و الغزل و الجبال و قللها و شبهه.

۵۰ ـ فی النوم و الاستلقاء علی القفا و الانتباه و العُجوز و المرأة و الجاریة.

۵۱ ـ فی العطش و الشرب و الری و الجوع و الاکل و المضغ و الطبخ.

۵۲ ـ فی تأویل انواع من البلایا مثل البأس.

۵۳ ـ فی رؤیا بعض الاضداد کالهبوط.

۵۴ ـ فی رؤیا النکاح.

۵۵ ـ فی رؤیا الحرکات من السفر و الوثوب و المشی و غیرها.

۵۶ ـ فی انواع من المعاملات الجاریة بین النّاس.

۵۷ ـ فی رؤیا المخاصمات و المنازعات و ما یتصل بها من البغی و البغض و غیرها.

۵۸ ـ فی رؤیا انواع شتی لایشاکل بعضها بعضاً و ممّا فات ذکره فی الابواب المتقدّمة.

۵۹ ـ فی ذکر حکایات بعض الصالحین.

در نسخهٔ حاضر کتاب از [برگ ۲۰] شروع و تا باب ۵۸ ادامه می‌یابد و باب ۵۹ در اوّل نسخه صحّافی شده است. هم‌چنین در آغاز نسخه فهرست ابواب کتاب نوشته شده که نونویس است.

آغاز: «الحمدللّه الّذي جعل اللیل لباساً و النوم سباتاً و جعل النّهار نشوراً و الحمدللّه البدیّ السابق القوی الخالق».

انجام: «... الحکیم و رای کسری زوال ملکه فصدقت رؤیاه... هذا المجری فی التأویل و اعتمد علیه ترشد ان شاء الله».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن هشتم]؛ مقابله شده؛ در اوّل نسخه تملک محمّد حسن بن عبدالرحیم العلوی الرضوي؛ نسخهٔ نفیس با کاغذ سمرقندی ضخیم؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، لولادار.

۳۴۶ برگ؛ ۱۷×۲۴/۵ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۱۵۰۷۳].

﴿ ۱۲۵۲۷ ﴾

مجموعه

۱ ـ نهایة الطلب فی شرح المکتسب «۳ پ ـ ۱۹۸ پ» **(کیمیا ـ عربی)**

از: شیخ ایدمر بن علی جلدکی (۷۵۰ یا ۷۶۲ ق)

شرحی است بر کتاب «المکتسب فی زراعة الذهب» ابوالقاسم محمّد بن احمد سیماوی عراقی.

[مجلس ۱۵۸/۱۴؛ الذریعه ۴۰۱/۲۴؛ مرعشی ۳۷۲/۲، ش ۷۶۴؛ کشف الظنون ۱۸۱۱/۲؛ دانشگاه ۲۳۸۱/۶].

آغاز: «الحمدلله الّذي تعالی عن العلل و المعلولات و تقدّس عن لوازم الاجسام و المتحیزات و تنزّه عن ان تحیط به العقول و الادراکات الواجب الوجود لذاته».

انجام: «فالحذر الحذر من مثل هؤلاء و انظارهم و اعتبر فاتق الله فی کلّ حال علی هتك الاسرار».

۲ ـ کتاب الخلق المخلوقة «۱۹۹ ر ـ ۲۰۱ ر» **(عربی)**

از: بلیناس یا بلینوس یا آپلونیوس حکیم

جزء دوم از کتاب «صنعة الطبیعة و سرائر الخلیقة» مؤلّف است. او کتاب «صنعة الطبیعة» را در دو جزء تألیف نموده جزء اوّل به نام «کتاب العلل» و جزء دوم با عنوان «خلق المخلوقة» مشهور است. و مجموع دو جزء با نام‌های «جامع الاشیاء فی تکوین خلقة الخالق فی علل المعلولات» و «سرّ الخلیقة و صنعة الطبیعة» و «تکوین الخلق و علل الاشیاء» و «صنعة الطبیعة و سرائر الخلیقة» نامیده می‌شود.

نسخهٔ کاملی از این کتاب در همین کتابخانه به شمارهٔ [۵۴۹۹] موجود است. و در فهرست ۳۹۴/۱۶ و ۳۹۵ بخش‌های آن به عنوان کتاب مستقل معرفی شده‌اند.

پیرامون تألیفات بلیناس حکیم اختلاف فراوان وجود دارد. سزگین در «التراث العربی» ۷۷/۴ ـ ۹۴ تحقیق مفصلی در این مورد انجام داده است.

[مجلس ۳۹۴/۱۶، ش ۵۴۹۹؛ دانشگاه ۹۶۵/۴ «تفسیر کتاب العلل» و ۹۹۴ «صنعة الطبیعة و سرائر الخلیقة»؛ سزگین ۷۷/۴ تا ۹۴ که تحقیق مفصلی است پیرامون اندیشه‌ها و آثار بلینوس با عنوان «ابولونیوس التیانی Apollonius Von Tyana»، مرعشی ۳۲۲/۱۹، ش ۷۵۱۶ که نسخه‌ای از ترجمهٔ فارسی یکی از دستورات بلیناس پیرامون ترکیب در علم کیمیا در آن معرفی شده است].

نسخهٔ حاضر جلد دوم کتاب با عنوان «کتاب خلق المخلوقة» را شامل است و از آخر افتادگی دارد.

آغاز نسخه: «هذا کتاب خلق المخلوقة لبلینوس الحکیم و هو الجزء الثانی و به یتم کتابه علی التمام و الکمال اقول انه لما قوی الفلك و اختلط الغلیظ بالغلیظ».

انجام نسخه: «فاذا وقف الحرکات قویت حرکات الافلاك بحرکة الطبایع الریاح تحرکت و احسنت بعضها ببعض و تأتلف و تولد فیها المولود و یتولد منه المولید».

۳ـ شرح اصطلاحات من کتاب التقریب «۲۰۴ پ ـ ۲۰۷ پ» **(کیمیا ـ عربی)**

از: ؟

شرحی است بر برخی از اصطلاحات علم کیمیا که جلدکی در کتاب «التقریب فی اسرار الترکیب» ذکر نموده است.

آغاز: «فی ذکر الاشیاء الّتی احال علیها الشارح فی کتابه المسمی بالتقریب و غیر ذلك مما یحتاج الیه الطالب فی تدبیر الاجساد من تصعید و تشمیع و تطهیر».

انجام: «فهذه هو القوی الّتی اشار الیها الشیخ انها تقوی الناظر یعنی انها تناسب العین و توجب فیها قوّة و زیادة و منفعة و السّلام».

۴ـ التقریب فی اسرار الترکیب «۲۰۸ ر ـ ۲۳۴ پ» **(کیمیا ـ عربی)**

از: عزّالدین ایدمر بن علی جلدکی (۷۵۰ یا ۷۶۲ ق)

[مرعشی ۷۵/۸، ش ۲۸۶۶؛ الذریعه ۳۶۴/۴؛ سرکیس ۷۰۴/۱؛ کشف الظنون ۴۶۵/۱].

نسخهٔ حاضر از آخر ناتمام است.

آغاز: «الحمدلله الّذی تقدّست ذاته عن الاغیار الواحد الحقّ المبرا عن الاعراض و الاوزار».

انجام نسخه : «... و اعلم ان فساده بالیس و افساده بانواط ذلك علیه لیس هو قبل الفاعل الّذي فيه بل هو من قبل المنفعل».

۵ـ البرهان فی اسرار علم المیزان «۲۳۵ ر ـ ۲۷۵ ر» **(کیمیا ـ عربی)**

از : مؤلّف پیشین

مؤلّف در این کتاب قواعد علم کیمیا را به طور مفصل در دو جلد جمع‌آوری نموده است که جلد اوّل دارای نوزده جزء و جلد دوم دارای چهارده جزء و هر جزء مشتمل بر فصول و ابوابی است. مؤلّف برای هر جزء، نام و خطبهٔ جداگانه‌ای قرار داده است.

[مرعشی ۲۱۳/۱۶، ش ۶۲۱۹؛ الذریعه ۸۹/۳؛ کشف الظنون ۲۴۱/۱؛ سرکیس ۷۰۴/۱؛ دانشگاه ۹۶۴/۵].

نام جزءهای موجود در نسخهٔ حاضر و آغاز هر کدام چنین است :

الف ـ کتاب النبات «۲۳۵ ر ـ ۲۳۷ ر»

آغاز : «الحمدللّه الّذي يسّر علينا كلما نطلب و بين لنا الصواب فی کلّ مذهب».

ب ـ کتاب القلعی «۲۳۷ ر ـ ۲۴۰ پ»

آغاز : «الحمدللّه الواحد الملك الحقّ الابدی الحیّ القیوم الدائم السرمدی و احمده و اشکره».

ج ـ کتاب الحدید «۲۴۰ پ ـ ۲۴۴ پ»

آغاز : «الحمدللّه الّذي له ملك السموات و الارض و هو الغنی الحمید و هو الفعال لما يريد».

د ـ کتاب الذهب «۲۴۴ پ ـ ۲۴۸ پ»

آغاز : «الحمدللّه الّذی نحمده حمداً کثیراً کما یجب و نشکره شکراً یوجب لنا منه المزید فیما نحب».

هـ ـ کتاب الزهرة «۲۴۸ پ ـ ۲۵۵ پ»

آغاز : «الحمدللّه العظیم العزّة النافذ القدرة و احمده و اشکره فی کلّ حال».

و ـ کتاب الزیبق «۲۵۵ پ ـ ۲۶۱ ر»

آغاز: «الحمدللّه الّذی خلق الخلائق و حقق المواهب و ادار الافلاك».

ز ـ کتاب القمر «۲۶۱ ر ـ ۲۶۴ ر»

آغاز: «الحمدللّه الّذی انفذ حکمه فی کلّ ما امر و انشأ الخلائق بقدرته».

ح ـ کتاب الاملاح «۲۶۴ ر ـ ۲۶۹ پ»

آغاز: «الحمدللّه الملك العظیم الکریم الفتاح خالق الارواح و الاشباح».

ط ـ کتاب منیة النفوس «۲۶۹ پ ـ ۲۷۵ ر»

آغاز: «الحمدللّه خالق الارواح و النفوس و قدر ما شاء من الافعال المنسوبة المسعود و المنحوس».

۶ـ مختصر المصباح فی علم المفتاح «۲۷۵ پ ـ ۳۱۱» **(کیمیا ـ عربی)**

از: ؟

مختصری است از کتاب «المصباح فی اسرار علم المفتاح» عزالدین علی بن ایدمر بن علی جلدکی (۷۴۲ یا ۷۶۲ ق) که در شمارهٔ [۱۲۵۱۵/۱۷] معرفی گردید.

آغاز: «الحمد لله رب العالمین... و بعد فهذه مختصرة من کتاب المصباح فی علم المفتاح من کتاب المصباح الجلدکی».

انجام: «و اقسم باللّه علیك تحفظ هذه الامانة، قد فرغ تألیفه فی اوّل جمعة شهر رمضان من شهور سنة ثمانیة وستین وسبعمائة الحمدللّه اوّلاً وآخراً وظاهراً وباطناً».

نسخ؛ رسالهٔ اوّل بی‌کا، محرم ۱۲۷۳؛ رسالهٔ آخر اسماعیل بن حاجی مقیم، سلخ ذی‌قعدهٔ ۱۲۷۲؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد: تیماج، زرد.

۳۱۱ برگ؛ ۲۲/۵×۱۷/۵ سانتی متر؛ ۲۶ سطر؛ [ثبت ۲۷۹۰۹].

﴿ ۱۲۵۲۸ ﴾

تعبیر سلطانی **(تعبیر خواب ـ فارسی)**

از: قاضی اسماعیل بن نظام الملک ابرقوهی (قرن ۸ ق)

مؤلّف در این کتاب کلیّات و قواعد خواب‌گزاری را با استفاده از کتاب‌های «التحبیر

فی علم التعبیر» فخرالدّین رازی، «تعبیر قادری» حکیم ابوسعد دینوری و «کامل التعبیر» ابوالفضل ثعلبی و منظومهٔ خرگوشی در تعبیر، بیان نموده است.

مؤلّف این کتاب را برای شاه شجاع (۷۶۰ ـ ۷۸۶ ق) و وزیرش خواجه نظام‌الدّین محمّد در سال ۷۶۳ ق تألیف کرده و ابتدا در دو فصل، هر فصل در ده نکته کلّیات تعبیر خواب را بیان نموده و پس از آن تعبیر خواب‌ها را به ترتیب الفبایی عنوان اشیا و موضوعات ذکر کرده است.

[مرعشی ۲۴/۱۵، ش ۵۶۲۳؛ کشف‌الظنون ۴۱۷/۱؛ دانشگاه ۲۰۲/۳؛ نسخه‌های خطی، دفتر دوم ص ۶۹].

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه:

«که جاوید جانش فروزنده باد برو تاج و تخت و نگین زنده باد

و سایهٔ چتر همایونش به خصوصیت بر فرق پادشاه زادگان اسلام...».

انجام: «اگر دید با وی طعام می‌خورد از دشمن ایمن شود و از وی منفعت یابد، بیت:

محمّد که شد ختم پیغمبری در اختر بیامد به نیک اختری»

نستعلیق؛ بی‌کا، پنج‌شنبه ۱۶ جمادی‌الاولیٰ ۹۸۵؛ عناوین شنگرف و لاجورد؛ صفحهٔ اوّل مجدول مذهب؛ در آخر نسخه تملّک محمّد عصمت بن ابراهیم بن حسن ۱۰۵۸؛ جلد: تیماج، آبی.

۲۹۶ برگ؛ ۱۶×۲۵/۵ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۶۱۹۱۲].

﴿ ۱۲۵۲۹ ﴾

مجموعه

۱ ـ جنگ «(۱ ر ـ ۳۰ پ)» **(کیمیا ـ فارسی و عربی)**

از: ؟

مطالب متفرقه‌ای است در علم کیمیا که از منابع گوناگون جمع‌آوری شده است.

آغاز : «طریقهٔ استخراج شبکه به سیاق محی‌الدّین سؤال س ف ر ق ا س...».

انجام : «... ثمّ درهمین منه مع نصفه من الشمس و یدمس فی الشمس یوماً و لیلة ویسقی بماء الحریف و یقطر عنها ثمّ یسبک الملقمة دهنا فاحفظ عن غیراهله».

۲ ـ دقائق المیزان فی مقادیر الاوزان «۳۱ ر ـ ۴۷ پ» **(کیمیا ـ عربی)**

از : شیخ محمّد قمری مصری

مؤلّف در این رساله مقادیر و پیمانه‌هایی که در علم کیمیا برای اندازه گرفتن به کار می‌روند در هشت مرتبه و هشت مقدار و هشت میزان بیان نموده است.

ترجمهٔ فارسی این رساله در شمارهٔ [۱۲۵۱۵] همین جلد معرفی گردید.

[مرعشی ۴۶/۴، ش ۱۲۴۷؛ التراث العربی، سید احمد حسینی ۴۳/۳؛ کشف‌الظنون ۷۵۸/۱].

آغاز : «الحمدللّه الّذي خلق العالم علی مقادیر الحکمة و... و بعد فان هذه الرسالة فی دقایق علم المیزان مرتبة علی المراتب و المقادیر».

انجام : «الا تری ان الثلث من الذهب خمیر اطرح الاکسیر والتراکیب لاستحالة الثلثین بعشرة من الخمیرة فی المیزان و هذا نهایة دقایق المیزان فی مقادیر المراتب و الاوزان».

نسخ؛ محمّد هاشم الفاخور التلوئی، ۱۳۱۴؛ جلد : مقوا.

۴۷ برگ؛ ۱۵×۲۲ سانتی متر؛ ۱۸ سطر؛ [ثبت ۸۶۱۱۲].

﴿ ۱۲۵۳۰ ﴾

مجموعه

۱ ـ فالنامه «۱ ر ـ ۱۵ پ» **(فارسی)**

از : ؟

آغاز : «ای خداوند فال بدان و آگاه باش بدین نیّت که کرده‌ای نیک نیست و از این نیّت باز گرد و ترک معصیت کن».

۲ ـ مثنوی معنوی مولوی رومی، ابیاتی از... «۱۷ ر ـ ۱۹ پ» **(فارسی)**

۳ـ کشکول لطائف العوارف «۱۹ پ ـ ۹۴ ر و ۱۳۹ پ» **(علوم غریبه ـ فارسی)**

از: بدرالدّین ابوالحسن علی احمدی بن حاجی ابراهیم لیلی‌آبادی تبریزی (قرن ۱۴ ق)

در این کشکول مطالبی است با این عناوین :

طلسم منظوم از ابن سینا؛ ادعیهٔ قدسیّه از زادالمعاد مجلسی؛ طلسم منظوم منسوب به علی ﷺ؛ بعضی از احکام رمل دانیال ﷺ از کتاب انوار الرمل عبدالغنی شیروانی؛ در بیان شواهد و نواظر رمل از کتاب مفتاح الکنوز شیخ حسن طبسی؛ در خواصّ چهل اسم ادریسی؛ مطلبی از کتاب زبدة الرمل؛ مطلبی در باب طلسمات از کتاب عجایب المخلوقات؛ در خواصّ حروف تهجی به نقل از شیخ محمّد حسن سکاکی؛ مطلبی از کتاب بلدالامین کفعمی؛ طلسمات و ادعیّه‌ای به نقل از شیخ جمال‌الدّین اصفهانی.

آغاز: «الحمدللّه الّذي لم يتخذ صاحبة و لا ولدا و لم يكن له شريك فى الملك... باب شعر، در خصوص طلسم الاعظم که استاد کامل ابوعلی سینا به رشتهٔ نظم درآورده‌اند :

گر ترا هست دشمن خونخوار   که از آن مر ترا رسد آزار»

۴ـ زبدة الاقوال فی الرمل «۹۴ پ ـ ۱۱۸ ر» **(فارسی)**

از: مؤلف پیشین

رسالهٔ کوتاهی است در احکام و قواعد رمل که مؤلف از کتاب‌های این فن جمع‌آوری نموده است.

آغاز: «بعد از حمد و ثنای بی‌حد و حساب بر خداوند بی‌همتا و خالق السموات».

انجام: «و اگر یکی قوی و یکی ضعیف بود، ضعیف را میل و محبت نباشد».

۵ـ مجموعة المجربة «۱۲۵ پ ـ ۱۳۹ ر» **(فارسی)**

از: مؤلف پیشین

مجموعه‌ای است شامل فوایدی در طلسمات و جفر همراه با شکل‌هایی در این زمینه. که مؤلف از کتاب‌های گوناگون جمع‌آوری نموده است.

آغاز: «فائده اول فی الجلب الصغیر و هو ان یجذب الطالب لمطلوبه».

انجام: «از معاصی اجتناب کند تا عملش بی‌فائده نباشد یا زاکی الطاهر من کلّ آفة

بقدسه تمت الکتاب».

نستعلیق؛ علی بدرالدّین احمدی بن حاجی ابراهیم لیلی‌آبادی تبریزی؛ ۱۳۶۷ق، در تبریز؛ جلد : تیماج، سرخ، مجدول، شمسه با نقش گل و بوته و پرنده.

۱۳۹ برگ؛ ۱۰/۵×۱۷ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۶۲۰۵۷].

﴿ ۱۲۵۳۱ ﴾

فتوحات عباسی = الفتوحات **(فارسی)**

از: سیّد محمّد بن عبدالحسین آل‌حسینی نجفی جزایری (قرن ۱۱ ق)

مؤلّف در این کتاب یک هزار اسم مبارک باری تعالی را (که در قرآن مجید و ادعیهٔ مأثوره ائمه علیهم الصلوات، ذکر گردیده) در جداولی رسم نموده و در زیر هر اسم عدد ابجدی، تعداد حروف و ترجمهٔ فارسی آن‌ها را با اشاره به خاصیت هر اسم بیان نموده است.

مؤلّف در آخر کتاب در مورد تاریخ تألیف آن گوید :

«تاریخ فراغ از فتوحات موافق عدد کسیر اسماء سه گانه عظام مَن وفقنی و هدانی هو من لم یلد و لم یولد و لم یکن له کفواً احد است چنانچه عدد حروف مصراع رابع رباعی مبیّن آن است :

این نسخه که از سایر حاجات آمد — بر جملهٔ عارفان اشارات آمد

پرسیدم سالش از خرد گفت بگو — این جام ز بادهٔ فتوحات آمد».[1]

[الذریعه ۱۱۶/۱۶؛ مرعشی ۳۹/۱۸، ش ۶۸۴۴ که سال تألیف را ۱۱۶۲ ذکر نموده است؛ دانشگاه ۱۷۶/۱].

آغاز : «جدول جلیل مُسمّی بفتوحات عباسی محیط بر جمیع اسماء عظام مبدی معید باری رب الارباب مَن هو فی سلطانِهِ قوی ذوالامن و الامان من هو حکمه لطیف که در

۱ـ جملهٔ «این جام ز بادهٔ فتوحات آمد» به حساب ابجد برابر با ۱۰۲۹ می‌شود. ولی در تمام منابع سال تألیف ۱۰۶۴ ذکر شده است.

قرآن مجید و ادعیهٔ ماثورهٔ حضرات علیهم الصلوات واقعست تألیف و ترصیف غریق بحار عصیان محمّد بن عبدالحسین بن الحسن بن علی آل‌حسینی نجفی الشهیر بالجزایری، بسمله ما فی الاوراد ان اسماء الله ما فی العشرات ان اسماء...».

انجام : «بدان ای متأمّل مؤمن که امیر اعظم احشم و وزیر افخم حسین بن وزیر اشجع احشم اکرم اعظم ابراهیم است که کشنده عبیداللّه بن زیاد لعین لئیم و معذّب او و لشکر عظیم او بعذاب الیم».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ تمامی صفحات مجدول محرر مذهب مرصع؛ در پایان نسخه چند برگ سفید الصاق شده و بر یک برگ آن یادداشتی است ارزنده دربارهٔ تعلیم شرایط استجابت دعا و کیفیت توسل به اسماء الهی با قلم آبی؛ حاشیهٔ مؤلّف در صفحهٔ اوّل؛ جلد : تیماج دورو، سرخ، مجدول.

۶۳ برگ؛ ۱۱×۱۹ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۷۸۸۸۱].

« ۱۲۵۳۲ »

مجموعه

۱ ـ [رساله در جفر] گویا مفتاح الاستخراج «۱ ر ـ ۱۲۳ ر» **(فارسی)**

از : محمود دهدار متخلص به عیانی

مؤلّف در این رساله از «زبدة الالواح» و «جواهر الاسرار» و «درهٔ ناصعهٔ» خویش یاد می‌کند. و در برگ‌های (۶۱ ـ ۷۲) تمام رباعیات وفق از حاج حسن بن حاجی عسکر طاوسی را نقل نموده است. همچنین در اواخر نسخه قواعد فاتحة‌الکتاب و برخی آیات دیگر را به تفصیل آورده است.

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «بر ضمیر ارباب دانش مخفی نماناد که الف از نه نقطه مشکّل است اگر چه بعضی بر آن رفته‌اند که از چهار نقطه مشکّل است».

انجام : «که آن به جای مستحصله است پس مکررات کسورات را وزن نموده و

خلاصهٔ آن را نوشته تأمّل نماید که چه عبارت می‌آید که آن جواب است والسّلام علی من اتبع الهدی».

۲ - [رساله در جفر] «۱۲۳ ر - ۱۳۳ پ» **(فارسی)**

از : کربلایی فرهاد بن کربلایی چراغعلی بزچلویی

مؤلّف در این رساله کتاب ملاپری اردبیلی راکه در علم جفر تألیف نموده، در دو باب و هر باب در چند فصل و یک خاتمه شرح و تحریر نموده است.

آغاز : «حمد بیحد و ثنای بیعدد مر واجب الوجودی راکه انتظام اصول از فیض جود اوست...».

انجام : «و تأخذ مکسور کلّ حروف و تجعله سطراً ثالثاً ثمّ تألف کلاماً و تجعل القریب من الحروف للقریب و البعید منها للبعید و السّلام».

۳ - فوایدی در جفر «۱۳۳ پ - ۱۳۷ پ» **(فارسی)**

نستعلیق؛ بی‌کا، جمادی الاولی ۱۲۸۵ (پایان رسالهٔ سوم)؛ عناوین شنگرف؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۱۴۲ برگ؛ ۱۱×۱۷/۵ سانتی متر؛ ۱۴ - ۱۶ سطر؛ [ثبت ۷۸۳۸۸].

﴿ ۱۲۵۳۳ ﴾

جنگ علوم غریبه **(فارسی)**

از : ؟

در این جنگ، مطالبی در زمینهٔ مسائل علم جفر، احکام نجوم، علم کیمیا و غیره، جمع‌آوری شده است.

در وسط نسخه اوراقی سفید مانده است.

آغاز : «الحمدللّه ربّ العالمین و الصلوة و السّلام علی خیر خلقه محمّد و آله الطاهرین و علیّ ابن عمه قائد الغرالمحجلین... امّا بعد بدان که اوّل ما خلق الله عقل اوّل است که آن را عقل فعال گویند».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها مشکی؛ جلد : مقوا، سفید، عطف پارچه.
۴۸ برگ؛ ۱۵×۲۲ سانتی متر؛ ۱۷ ـ ۲۴ سطر؛ [ثبت ۸۶۱۲۹].

﴿ ۱۲۵۳۴ ﴾

مجموعه

۱ ـ کشف الاسرار «ص ۲ ـ ۵۸» **(رمل ـ فارسی)**

از : حیدر بن ملاّ محمّد اصفهانی تبریزی

مختصری است در علم رمل که مؤلّف بعد از چهل سال تلاش و زحمت در دوازده باب تألیف و تنظیم کرده است.

[دانشگاه ۳۲۴۱/۱۳ و ۵۶/۱۷ که آغازش با نسخه ما برابر است و ۳۱۸۲/۱۳؛ الذریعه ۱۳/۱۸ که آغازش با نسخهٔ ما تفاوت دارد و نام پدر مؤلّف در آنها «احمد» ذکر شده است].

آغاز : «حمد و سپاس بی‌قیاس نامتناهی سزاوار احدی است که به واسطه ظهور خود عقل کلّ را که مبدأ عالم غیب و شهادت است از نور خود ایجاد فرمود که اوّل ماخلق‌الله العقل و نفس کلّ را که اقرب ممکنات‌است از خاصیّت عقل پدیدآورد».

انجام : «و این وقتی باید که حکم روز به روز کنند و اگر به ۴ رمل ثابت شود هر رمل را به فصلی دهند که فصلی دوازده سطر است که مذکور است».

۲ ـ رساله در رمل «ص ۵۹ ـ ۱۰۵» **(فارسی)**

از : ؟

فصلی است از رساله‌ای در رمل، در این فصل احکام خانه‌های رمل و اصطلاحات رایج در رمل شرح و توضیح داده شده است.

آغاز : «فصل در بیان مفردات بدان که استادان این فن هر شکلی از این اشکال شانزده‌گانه را در هر خانه حکم کرده‌اند... و این را از چند کتب بیرون آورده‌اند احکام لحیان در بیوت، در اوّل دلیل است بر صحّت و سلامتی سائل».

انجام : «جواب شکل دوازدهم را با دهم ضرب کند و حاصل را با دویم و نتیجه را با

هشتم با اوّل ضرب کند و طرح نماید و این چند کلمه بر سبیل اجمال تألیف نمودم تا بر طالب آسان شود و الحمدللّٰه اوّلاً و آخراً».

۳ـ رساله در رمل «ص ۱۰۶ ـ ۱۰۹» **(فارسی)**

از : خواجه نصیرالدین محمّد بن محمّد طوسی (۶۷۲ ق)

[به توضیحات شمارهٔ [۲/۱۲۵۱۰] رجوع شود، مجلس ۳۳۳/۱۰ و ۳۰۳/۱۹ ـ ۳۰۵؛ مرعشی ۲۰۷/۳، ش ۱۰۱۵؛ دانشگاه ۱۳۱/۱۷].

آغاز : «من کلام خواجه نصیرالدین طوسی رحمه الله بدانکه خواجه نصیر طوسی دوازده خانه رمل را احکام نوشته هر که این احکام را ضبط نماید احتیاج به استاد نبود و آن این است : البیت الاوّل اگر در خانه اوّل شکل خارج باشد سایل را نیت نقل و حرکت بود و اگر داخل باشد سؤال از تحصیل چیزی بود که از پیش سائل دور باشد».

انجام : «دوازدهم شکل داخل باشد افزونی و خارج نقصانی باشد و ثابت هم‌چنان بماند سعد به آسانی و نحس به دشواری و اللّٰه اعلم».

در خاتمهٔ نسخه یک صفحه در اختیارات ساعات رمل و یک صفحه در قاعدهٔ وفق مربع و مخمس و مثلث آمده است.

نستعلیق؛ ذوالفقار چنارانی، رسالهٔ اوّل شب یکشنبه ۸ جمادی‌الاولی ۱۳۲۱، رسالهٔ دوم شب یکشنبه ۲۲ جمادی‌الاولی ۱۳۲۱، رسالهٔ سوم ۲۲ ذی‌حجّهٔ ۱۳۲۱؛ عناوین و نشانی‌ها مشکی، چند برگ اوّل مجدول محرر شنگرف؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، مجدول. ۵۴ برگ؛ ۱۷×۲۲ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۷۷۹۴۶].

۱۲۵۳۵

مجموعه

۱ـ شمس المعارف و لطائف العوارف «۱ ر ـ ۱۶۲ ر» **(علوم غریبه ـ عربی)**

از : شرف‌الدین احمد بن علی بونی (۶۲۲ ق)

[مجلس ۴۰۵/۲۵، ش ۷۴۲۵]. نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «و تکلمت فیه الحکماء الاوایل و وافق ذلك عقول کثیر من النّاس و عملوا به و صایروا علیه».

۲ـ رسالة فی العلوم الغریبة «۱۶۳ پ ـ ۱۸۲ ر» **(عربی)**

از : ؟

رسالۀ مختصری است در علم اعداد و خواصّ حروف.

آغاز : «بسمله امّا بعد ایها الغائص فی بحرالکلام اعلم انّ الکلام مرکب من الحروف و الحروف مرکب من الالف و الالف مرکب من النقطة و النقطة غیرمنقسمة بل منتقشة هی علی لوح النفس».

انجام : «ثمّ حملتها الحامل لم تسقط منها الحمل و یکون سالماً و لا یضرها السحر و الله اعلم».

نسخ؛ بی‌کا، رسالۀ اوّل ۹ رجب ۱۰۲۸، رسالۀ دوم شب شنبه ۱۰ ربیع‌الاوّل ۱۰۲۶؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد : تیماج، زیتونی، مجدول.

۱۸۲ برگ؛ ۲۰×۱۳/۵ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۲۶۳۱۸].

﴿ ۱۲۵۳۶ ﴾

مجموعه

۱ـ فوایدی درخواصّ آیات و سور «۱ پ ـ ۳ پ» **(فارسی)**

در آن از استادش مولا عمادالدّین القاری الاسترآبادی و نیز کتاب فردوس الاخبار و اربعین شیخ بهایی مطالبی نقل شده است.

۲ـ منظومه در اوفاق «۴ ر ـ ۷ ر» **(عربی)**

از : ؟

منظومه‌ای است کوتاه در احکام و خواصّ مفردات اوفاق، در نسخۀ حاضر، پس از ذکر منظومه ابیات آن با عناوین «قوله ـ قوله» شرح شده است.

نسخۀ حاضر از آغاز ناقص است.

آغاز ابیات :

فغموسه بدم الخفاش و الضفد و القفل یفتح بالرطب الّذی ذکروا
فهذه اسطر ثابت فضائلها علی التمام و فیها الواو الرشد

انجام ابیات :

باللّه یا من حولها لا یملکها بعض العداة و لا یؤدّی به أحد
وقعتها عدد الابیات سعیتها بعد الثلثین فیها صح ذا العدد

۳ـ رسالة فی الأوفاق «۷ پ ـ ۲۳ ر» **(عربی)**

از : ابوالعباس احمد بن علی بونی (۶۲۲ ق)

مؤلّف در رسالهٔ حاضر خواصّ مربعات وفقی ۳×۳ و ۴×۴ را به نقل از ابوحامد غزالی و دیگران ذکر نموده است.

نسخهٔ حاضر از آخر افتادگی دارد.

آغاز : «قال الشیخ العالم العارف ابوالعبّاس البونی لما کانت الاوفاق و الحروف و الاعداد امرا مشاهداً لایسع احد انکاره فکیف بخواصّ کلام اللّٰه تعالی و الوفق المنسوب الی حجةالاسلام ابی محمّد الغزالی».

انجام نسخه: «ومنها لوجع الضرس اذا کتبت علی ورقة...وضع علی قطعة خشب و تأخذ».

۴ـ مطالب متفرقه در علوم غریبه «۲۳ پ ـ ۳۰ ر»

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد : مقوا، مشکی.

۳۱ برگ؛ ۱۱×۱۵ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۷۸۳۸۳].

﴿ ۱۲۵۳۷ ﴾

کیمیا **(فارسی)**

از : عبدالله بن حاجی مهدی نجفی مشهور به کتاب‌خوان

رسالهٔ کوتاهی است در علم کیمیا و اوصاف حجر مکرم، در یک مقدّمه و شانزده باب. از همین مؤلف رسالهٔ دیگری به نام سراج الظلمة در شمارهٔ ۱۲۵۸۸ معرفی خواهد

شد.

ترتیب مطالب نسخه نامنظم است و نسخه از آخر افتادگی دارد و یا ناتمام است.

آغاز: «الحمدلله ربّ العالمین و صلّی الله علی محمّد و آله الطاهرین چنین گوید صاحب کتاب سراج الظلمة عبدالله بن حاجی مهدی نجفی الشهیر بکتاب خوان که این علم موسوم است بعلم کاف و او را اخت النبوة دانسته‌اند... این نسخه مشتمل بر مقدّمه و شانزده باب قرار دادیم و باید او را به دقّت تمام فهمید».

انجام نسخه: «پس در صنعت تراب حجر یا بیضا یا حمرا بوده باشد ابا تراب کلس حجر احمر را شناسند که او را حجر اعظم...».

نستعلیق تحریری؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا، عطف پارچه.

۳۲ برگ؛ ۱۱×۱۸ سانتی متر؛ ۱۷ ـ ۲۳ سطر؛ [ثبت ۷۸۳۶۳].

﴿ ۱۲۵۳۸ ﴾

مجموعه

۱ ـ رسالة فی الجفر «۴ ر ـ ۴۹ ر» **(عربی)**

از: ابوحامد محمّد بن محمّد غزالی (۵۰۵ ق)

مؤلّف در این رساله احکام جفر را به نقل از امام علی علیه السلام و امام صادق علیه السلام بیان نموده است. وی رسالهٔ دیگری در علوم غریبه مسمی به «السیف المرهق» دارد که نسخه‌ای از آن در فهرست مرعشی [۱۷/۷۴، ش ۶۴۸۱] معرفی شده است.

آغاز: «الحمدلله الّذي اشرق صدور الصديقين بعهد الميثاق و احرق ارواح المشتاقين بعهد التلاق و اقلق قلوب العشاقين ببلوغ الاشواق».

انجام: «فانّه ما يتعدّى ذلك الرجل اربعين يوماً حتّى تخطف روحه و يموت و هذه من المحرمات العظيمة فاتّق اللّه تعالى فى هذه العمل فانّه من المحذورات و الخطورات و هذه صفة الوفق المذكورة قد تمت».

۲ ـ الریاضة الصمدیة «۵۰ پ ـ ۵۳ ر» **(دعا ـ عربی)**

از : ؟

در این بخش ابتدا طریق ختم دعای «الریاضة الصمدیة» بیان گردیده، پس از آن متن دعا ذکر شده است. در نسخهٔ حاضر این دعا را عبدالواحد اندلسی از استادش ابوعبدالله عراقی و او از شیخ عبدالصمد خوارزمی نقل می‌کند.

آغاز دعا این است : «اللّهمّ انّی اسئلك یا واحد یا احد یا فرد یا صمد یا من لم یتخذ صاحبة و لا ولدا».

آغاز : «حکی عن الشیخ عبدالواحد الاندلسی انّه قال مکثت مدة من السنین و انا اسئل عن الریاضة الصمدیة فلم اجدها فلما سافرت الی الحجّ الی بیت‌اللّه».

انجام : «یا مغیث اغثنا عن کلّ بلاء و محنة فانك خیر حافظا و هو ارحم الراحمین و صلّی الله علی محمّد و آله الطاهرین».

نسخ؛ خسرو بن کلانتر ولیخان طالقانی، پنج‌شنبه ۱۱ ذی‌قعدهٔ ۱۲۸۷ (حسب الامر نایب الایاله میرزا عبدالعلی نوشته شده)؛ عناوین شنگرف؛ جلد : تیماج، آبی، مجدول.

۵۳ برگ؛ ۱۰×۱۷ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۲۲۶۶۳].

﴿ ۱۲۵۳۹ ﴾

مجموعه

۱ ـ کشف الاسرار «۱ پ ـ ۲۷ پ» **(رمل ـ فارسی)**

از : حیدر بن ملا محمّد اصفهانی تبریزی

به شمارهٔ [۱۲۵۳۴] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

انجام : «امّا آنچه تسکین طول و عمق است احکامِ مطلقاً از ایشان است و آن دو تسکین دیگر گواهند بر هر سؤال چنانچه در پیش مذکور شد همچنان که هر شکل گواه شکلی است».

۲ ـ فوائدی در رمل «۲۸ ر ـ ۲۹ ر»

۳ـ زبدة الرمل = خلاصة البحرين «۲۹ ر ـ ۳۶ ر» **(رمل منظوم ـ فارسی)**

از: ناصر معین‌الدّین محمّد بن نظام‌الدّین نصرالله خاقانی (قرن ۸ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۰۸] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر برابر با بیت پنجم و ششم نقل شده در آن شماره است.

۴ـ احکام خانه‌های رمل «۳۶ ر ـ ۳۸ پ» **(رمل ـ فارسی)**

شکسته نستعلیق و نسخ؛ رسالهٔ اوّل حبیب‌الله علوی، ذي‌حجّهٔ ۱۱۰۱ در اصفهان؛ جلد: تیماج، مشکی.

۳۸ برگ؛ ۱۳×۱۹/۵ سانتی متر؛ ۱۲ سطر؛ [ثبت ۲۸۰۴۲].

﴿ ۱۲۵۴۰ ﴾

مجموعه

۱ـ رساله در جفر «۱ ر ـ ۶۵ ر» **(فارسی)**

از: شیخ منعم بن شیخ منور علوی اکبرآبادی (قرن ۱۲ ق)

رسالهٔ مختصری است در زمینهٔ روش تحصیل مطالب از سؤالات جفری، در آخر آن سؤالات جفری طرح شده و روش به دست آوردن جواب آن‌ها ذکر شده است. در ضمن این سؤالات از شاه سلطان حسین صفوی و محمّد اورنگ زیب یاد شده است.

آغاز: «الحمدللّٰه الّذي جعل الائمّة هادیا منظوم عقاید الاسلام و الوسائط مهد بالقواعد الایمانی... امّا بعد چنین گوید اضعف عباد شیخ منعم بن شیخ منور علوی که چون علم جفریه جعفریه غریبه عجیبه منقول طبایع کاملان راه دین...».

انجام: «و در عمل غالب مغلوب غلبه دارد من بعد او سلطان زاده‌ها مسلط شوند واللّٰه اعلم بالصواب».

۲ـ اسامی سور قرآنی «۶۵ پ ـ ۶۶ پ»

۳ـ جفر منظوم «۶۸ ر» **(فارسی)**

از: محمود بن محمّد دهدار عیانی (قرن ۱۱ ق)

آغاز:

سؤال از جفر جامع گر نمایی　　　بکن مستحصله بهر خود آسان

انجام:

فقیر این نکته را محمود دهدار　　　بعینه :یده‌ام از جمع نادان

۴ ـ مطالب متفرقه در جفر «۶۸ پ ـ ۹۷ پ» **(فارسی)**

در آغاز این قسمت سائلی با نام میرزا قوام الدین محمّد بن میرزا اسدالله ذکر شده است.

نویسندهٔ پاره‌ای از این مطالب از خویشتن چنین یاد می‌کند:

«بدان که این فقیر حقیر... حسین حاجی کمال‌الدین از روی مشارق‌الانوار سیدهاشم اصفهانی مولود در آگره والد ایشان سید مرتضی طباطبائی» (برگ ۷۹ پ).

و در برگ (۹۶ پ) آمده : «فقیر حقیر ابن محمّدهاشم مدت ۴۵ سال در تحصیل مستحصله کوشش کردم».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، سوخت، ترنج با سر، مجدول.

۹۷ برگ؛ ۱۵×۲۱ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۲۷۷۳۷].

﴿ ۱۲۵۴۱ ﴾

شمس الآفاق فی علم الحروف و الاوفاق **(علوم غریبه ـ عربی)**

از: عبدالرّحمن بن محمّد بن علی بسطامی (۸۵۸ ق)

نسخهٔ دیگری از این کتاب در شمارهٔ [۱۲۵۱۳] معرفی گردید. نسخهٔ حاضر با آن نسخه تفاوت‌هایی دارد و این بخش‌ها را شامل است :

۱ ـ بحرالوقوف فی علم الاوفاق و الحروف «ص ۱ ـ ۸۷»

به شمارهٔ [۱۲۵۱۳/۴] مراجعه شود. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه تفاوت دارد.

آغاز: «الحمدللّه الّذي اطلع شمس اسرار الحروف من مطالع طوالع آفاق الظروف».

انجام: «و هذا آخر ما القاه رسول الاشراق بلسان الحكمة و الاذواق فی هذا الفصل و الحمدللّه...».

۲ ـ الكنز الباهر و النجم الزاهر «ص ۸۹ ـ ۱۱۵»

در نسخهٔ حاضر این بخش با عنوان «الفصل الاوّل» آمده است.

آغاز: «لا اله الاّ الله محمّد رسول الله شعر

و عنی بالتلویح یفهم ذائـق / غنی عن التصریح للمتعنت

الحمدللّه الّذي اطلع شمس الحروف و الاوفاق من مشارق شوارق الاذواق خلق الاصوات و الصنوف و صوّر فی صور معانیها مبانی الظروف».

انجام: «اللّهمّ و یا فیّاض الانوار و واهب الملك لمن یختار... نوّر قلوبنا بنور معرفتك و هب لنا دوام ملك محبّتك... و صلّ اللّهمّ علیه و علی سایر الانبیاء و المرسلین و الصحابة و التابعین و الحمدللّه اوّلاً و آخراً و به نستعین».

۳ ـ بدرة الآفاق فی اسرار الحروف و الاوفاق «ص ۱۱۶ ـ ۱۶۱»

به شمارهٔ [۱۲۵۱۳/۲] مراجعه شود. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است و این بخش در نسخهٔ حاضر با عنوان «الفصل الثانی من شمس الآفاق» ذکر شده است.

۴ ـ هدایة القاصدین و نهایة الواصلین «ص ۱۶۱ ـ ۲۳۱»

به شمارهٔ [۱۲۵۱۳/۳] رجوع شود. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است. در نسخهٔ حاضر نیز این بخش، فصل سوم از شمس‌الآفاق ذکر شده است.

۵ ـ متفرقاتی در علوم جفر و غالب و مغلوب به فارسی و عربی با رسم جداول و شکل‌هایی «ص ۲۳۳ ـ ۳۳۸»

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ با جداولی در اوفاق به شنگرف؛ جلد : تیماج دورو، مشکی.

۱۷۰ برگ؛ ۲۱×۳۰ سانتی متر؛ ۲۱ سطر؛ [ثبت ۲۶۲۹۸].

﴿ ۱۲۵۴۲ ﴾

بحرالغرائب **(علوم غریبه ـ فارسی)**

از : محمّد بن محمّد بن ابی‌سعید هروی

مؤلّف در این کتاب خواصّ اسماء حسنای الهی و طریقهٔ ختم هر کدام را بیان نموده است.

[الذریعه ۴۲/۳؛ مشار، فارسی ۶۹۲/۱؛ مرعشی ۳۲۵/۱۵، ش ۵۹۴۰].

نسخهٔ حاضر از آخر افتادگی دارد.

آغاز : «الحمد لولیّه و هو الّذي له الأسماء الحسنی و الصلوة علی نبیّه محمّد بالاسم... امّا بعد بر رأی برادران با عقل و ایمان مخفی نماند که اکابر اولیاء در خواصّ اسماء اللّه تبارك و تعالی...».

انجام نسخه : «و اگر بخواندن این آیه باین عدد هشت جمعه قیام نماید در هر شبانه روز جمعه چهار هزار و شصت و هشت نوبت...».

نسخ و نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ نشانی‌ها مشکی؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۵۵ برگ؛ ۱۰/۵×۱۷ سانتی متر؛ ۱۳ سطر؛ [ثبت ۶۲۰۵۶].

﴿ ۱۲۵۴۳ ﴾

خلاصة البحرین **(رمل ـ فارسی)**

از : لطف الله بن عبدالملك نیشابوری (قرن ۹ ق)

رسالهٔ مختصری است در رمل و در دوازده باب ترتیب یافته است. مؤلّف آن را در ایامی که از سمرقند به نیشابور آمده بود، تألیف نموده است. در آن از عالمان زیر مطالبی نقل شده است:

امام عبدالله عثمان الزناتی، امام ابوسعید بن عبدالصمد، خواجه عمر بن ابراهیم الخیام نیشابوری، ابوحامد حسن بن سعد المکی، کتاب اصطلاح ابوالمظفر شیرازی، ابو العلامه خواجه محمّد الهندی و استاد الحکماء ابوعبدالرحمن الخازنی.

[مرعشی ۳۴۹/۱۶، ش ۶۳۹۳ که در آن فهرست مطالب ابواب کتاب ذکر شده است].

آغاز : «حمد و ثنای بی احصا و بعدد ذرّهٔ رمل و حصا مر آن ذات راست... امّا بعد بدانکه این رملی است از نسخهٔ خلاصة البحرین که فصلی چند باختصار...».

انجام : «بعد از این کار به تو نیک خواهد شد و مطالب اربعه را از ازواج اختیار کردیم و تفاصیل حال و مستقبل و ماضی در جدول‌ها نموده می‌شود...».

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۴ ق]؛ جلد : گالینگور، سبز، عطف و گوشه تیماج.

۴۰ برگ؛ ۱۳×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۲۳ سطر؛ [ثبت ۷۴۳۳۶].

﴿ ۱۲۵۴۴ ﴾

(فارسی)

رساله در رمل

از : ؟

رسالهٔ مختصری است در بیان احکام نقطه‌های رمل.

آغاز : «الحمدللّه ربّ العالمین و الصلوة و السّلام علی سیّد المرسلین محمّد و آله اجمعین آغاز کتاب در علم نقطه رمل که هر شاخی منسوبست بچیزی».

انجام : «و دیگرها را بر این قیاس می‌رود البته نیکو احتیاط کند تا خطا نباشد واللّه اعلم بالصواب تمت بعون الله الملك الوهاب».

نستعلیق؛ مظفر علی قزوینی الاصل، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ با حواشی؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، مجدول، شمسه با سر، لچکی.

۲۴ برگ؛ ۱۳×۱۹/۵ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۲۷۹۰۴].

﴿ ۱۲۵۴۵ ﴾

مجموعه

(کیمیا ـ عربی)

۱ ـ درر الانوار فی اسرار الاحجار «۱ پ ـ ۵۷ پ»

از : شیخ علی چلبی بن خسرو ازنیقی[1] (۱۰۱۸ ق)

۱ـ برای شرح حال وی رک : هدیة العارفین ۷۵۳/۱ و معجم المؤلفین، کحاله ۴۱۶/۲.

رسالهٔ مهم و مشهوری است در علم کیمیا، مؤلّف این رساله را در یک مقدّمه و ده باب تنظیم نموده و در پایان آن از سایر کتاب‌های خود نام می‌برد.

[کشف الظنون ۷۴۵/۱؛ مرعشی ۲۰۰/۴، ش ۱۴۱۴؛ نسخه‌های خطی، دفتر دوم ص ۱۱۲].

آغاز : «الحمدللّه الّذي خلق الکاینات من نورالانوار و جعل السموات خزاین الاسرار و زین الدنیا... و بعد فانی تحیرت فی واد غیر ذی زرع کالعوام».

انجام : «لا تغفلوا من البرانیات المدوّنة فی کتب جابر و الطبیب الرّازی و الحرّانی و غیرهم من الفضلاء فانها طلسمات الرموز تحتها کنوز الحکما علی التفصیل و الاجمال و لا تغفلوا عن کتب الفاضل الجلدکی فانها مفاتیح رموز القوم و تفاسیرها بالکشف و الایضاح و لا تغفلوا بعد کتب السلف الصالحین عن کتب هذا العبد الحقیر فان کتابنا المسمّی بدرّة الغواص فی اسرار الخواصّ احسن الفواید من کنزالاختصاص و کتابنا المسمّی بکشف الاسرار فی هتك الاستار احسن فی الفواید و الترتیب من البرهان و کتابنا الموسوم بترویج الارواح فی اسرار المفتاح احسن فی الکشف و الایضاح من المصباح و کتابنا الموسوم بمفاتیح الکنوز فی حلّ الرموز غایة اللطافة من اسرار التکلان و کتابنا الموسوم بانواع التراکیب احسن من التقریب فی هذه الفواید و التراکیب و کتابنا الموسوم بهیاکل الانوار احسن فی الدقایق من کتاب السبعة فی الترکیب لبلیناس و کتابنا الموسوم بمنتخب فی الصناعة الذهب احسن فی الحکمة من المکتسب و کتابنا الموسوم باللوایح فی اسرار الفواتح سر من اسرار القرآن و لیس له نظیر فی کتب الفضلا و قد نسبتُ فیه حسبی و نسبی و الله حسبی و نعم الوکیل... سبحان ربّك ذی الجلال و الاکرام ربّ العزة عما یصفون و سلام علی المرسلین و الحمدللّه ربّ العالمین».

۲ ـ التقریب فی اسرار الترکیب «۵۹ پ ـ ۲۰۲ ر» **(علوم غریبه ـ عربی)**

از : عزّالدین ایدمر بن علی جلدکی (۷۵۰ یا ۷۶۲ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۲۷] مراجعه شود. نسخهٔ حاضر جلد سوم کتاب را شامل است.

آغازجلدسوم : «الحمدللّه‌الّذي فضل الانسان علی کثیر ممن خلق تفضیلا... و بعد اقول وباللّه‌التوفیق انه لما تقدّم لنا الکلام‌فی‌العلوم الّتی‌لابد منها ومن‌الاطلاع علیها».

انجام : «فان ذلك نور من الله يهدى به الله من يشاء لا اله الاّ هو ذو الفضل العظيم تمت الجزء الثالث المبارك من كتاب التقريب بحمدالله و عونه و صلّى الله على محمّد و آله الطاهرين».

نستعليق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوين و نشانی‌ها شنگرف؛ در حاشيه تصحيح شده؛ در آخر نسخه مهر مربعی به سجع «صادق بن محمّد نصير حسينی البهشتی»؛ جلد : تيماج، قهوه‌ای.

۲۰۲ برگ؛ ۱۵/۵×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۱۲ سطر؛ [ثبت ۱۴۲۱۲].

﴿ ۱۲۵۴۶ ﴾

(رمل ـ فارسی)

شجره و ثمره

از : ابوالبركات

مؤلّف در اين كتاب احكام خانه‌های رمل را با عناوين «شجره ـ ثمره» بيان نموده و بعضی اشكال رمل و احكام آن‌ها را ذكر كرده است.

نسخهٔ حاضر از آخر افتادگی دارد.

آغاز : «روايت كنند از حكمای اوايل كه اين علم نقطه آن علمی است كه به حضرت دانيال نبی عليه التحيّة و الثنا رسيده».

انجام نسخه : «و اين نقطه بدو منتهی شود مرادی نيست و رحمتی نيز نيست و اگر اين نقطه از دهم باو رسد و نقطه خاک».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوين و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد : تيماج، مشكی، مجدول.

۶۶ برگ؛ ۱۱×۱۷ سانتی متر؛ ۱۲ سطر؛ [ثبت ۵۰۶۹۱].

﴿ ۱۲۵۴۷ ﴾

(فارسی)

خلاصة الرمل

از : جلال‌الدين محمّد يزدی

رسالهٔ مختصری است در رمل، مشتمل بر چهارده فصل.

نسخهٔ حاضر از انجام ناقص است.

آغاز: «حمد بیحدّ خالقی را سزد که حمرهٔ شفق که باجتماع نور عشق الست قلم قدرت‌فزای او بر تخته ظهور کشیده».

انجام نسخه: «منتهای بیوت مکرّر طرح نمایند و باقی بر خانه‌ها عرضه کنند صاحب خانه منتهی به مطلوب آن شکل باشد چنانچه در این جدول نموده شد در صفحه آینده... در استخراج اسم لسان للامر اوّل و سیزدهم».

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۲۵ برگ؛ ۱۴×۲۰ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۶۱۹۸۴].

۱۲۵۴۸

جهان الرمل

(فارسی)

از: عبدالله حسینی، مشهور به شاه ملاّ منجم شیرازی (قرن ۱۰ ق)

[مجلس ۳/۱۰؛ دانشگاه ۹۶۸/۴؛ الذریعه ۲۹۵/۵؛ کشف‌الظنون ۶۲۲/۱].

رسالهٔ حاضر از آخر ناقص است.

آغاز: «افتتاح کلام بنام حکیمی است علام بنا بر حکمت شامله و قدرت کامله در بدو فطرت... امّابعد بدان ارشدک الله تعالی که علم حکمت بر چهار قسم است».

انجام نسخه: «بعد از آن دایره که نمودیم بکار دارد تا معین شود و شکل دزد را اوّل سر باشد ۲ گردن تا ۱۲ که پای باشد و جدول اینست که نموده می‌شود».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ در اوّل نسخه تملک حسن بن آقا علی مدرس با مهر وی؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۸۲ برگ؛ ۱۷/۵×۲۲ سانتی متر؛ ۲۲ سطر؛ [ثبت ۲۷۹۴۶].

۱۲۵۴۹

مجموعه

۱ـ احکام رمل «۱ ر ـ ۴۵ ر» **(فارسی)**

مطالب متفرقه‌ایست در علم رمل و احکام خانه‌های آن.

۲ـ زبدة الرمل = خلاصة البحرین «۴۶ پ ـ ۵۳ پ» **(شعر ـ فارسی)**

از : معین‌الدین محمّد بن نصرالله خاقانی (قرن ۸ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۰۸] مراجعه شود.

آغاز نسخه :

شکر جبار کردگار جهان　　　خالق خلق راحم و رحمن

۳ـ نهایة العقول و نهایة الاصول «۵۴ ر ـ ۶۲ پ» **(رمل ـ فارسی)**

از : ناصر بن حیدر رمال شیرازی

رسالهٔ‌مفصلی‌است در رمل‌شامل چندقسم و هرقسم در چند باب [گنج‌بخش ۲۳۴۹/۴].

نسخهٔ حاضر قسم دوم و دارای چند باب است بدین ترتیب :

ابتدا بیست و دو باب آورده شامل این مطالب : در طریق احکام بربر، اهل مصر، اهل مغرب، بیان انقلاب حکم مطلق کردن، سیر رمل و کیفیت آن، در بیان ضمایر، در بیان خبایا، بیرون آوردن دفینه، غالب و مغلوب، کار و عمل کردن، در حکم بیماران، در بیان محبوس، احوال حامله و فرزند، قرض دادن و ستدن از حکم زناتی، بیان غایب از حکم زناتی، صفات اشخاص از شکل و اندام، یافت و نایافت، بیان طول و بیان عرض.

بعد از آن فصلی می‌آید در دانستن شانزده خانهٔ رمل و پس از آن شانزده باب در احکام خانه‌های رمل.

آغاز : «قسم دوم از کتاب نهایةالعقول باب اوّل در بیان طریق احکام بربر بدانکه اهل بربر اعتمادی بر غلبهٔ اشکالست چنانکه در قبض آوردن چیزی».

انجام : «۱۵ حرکت به مراد برآید و بکام دل برسد ۱۶ بر نیکویی عاقبت کار و رستن از غم و اندوه وسلامتی وجمعیّت بردن وعواقب‌امور بخیر گذرد والله‌اعلم».

۴ـ مطالب متفرقه‌ای در رمل «۶۲ پ ـ ۹۴ پ» **(فارسی)**

۵ـ فال‌نامه پیامبران «۹۵ ر ـ ۱۰۲ ر» **(فارسی)**

در این فال‌نامه دو دایره تو در تو رسم شده و هر دایره به نه قسم تقسیم شده و در هر

قسمت نام پیامبری نوشته شده است. شخص با گذاشتن انگشت خود روی هر یک از این نام‌ها فال خود را به دست می‌آورد.

آغاز: «بسمله ربّ یسّر و به نستعین ام ع ط ح ح اوّل سه مرتبه صلوات بفرستد آنگاه نیت کند پس انگشت بر سر یکی از نام‌های پیامبران گذارد و ببیند که کدام پیغمبر بطالع وی آمده بعد از آن بر سر آن طالع رود بخواند وصف حال خود را بداند و بدان عمل کند».

انجام: «حقّ سبحانه جمیع مرادات و مقصودات ترا برآورد انشاءالله تعالی».

۶ـ فال‌نامهٔ منسوب به امام جعفرالصادق علیه السلام «۱۰۲ پ ـ ۱۱۰ پ» **(فارسی)**

آغاز: «الحمدللّٰه ربّ العالمین و الصلوة... امّا بدان ای محبّ آل رسول که این فال‌نامه امام جعفر صادق از معنی کلام الله مجید ربانی بیان شده است باید که لوح چهار طرف بسازد بحروف ابجد اوّل الف دوم ب».

انجام: «فایده ندارد و دشمنان بسیار است حالا می‌باید کردن تا عاقبت کار خیر باشد و الله اعلم تمام شد».

نستعلیق؛ بی‌کا، پنج‌شنبه ۱۲۵۱؛ جلد: مقوا، عطف تیماج.

۱۱۰ برگ؛ ۱۷×۲۰/۵ سانتی‌متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۶۱۳۵۲].

﴿ ۱۲۵۵۰ ﴾

شمس المعارف و لطائف العوارف **(علوم غریبه ـ عربی)**

از: شرف‌الدین احمد بن علی بونی (۶۲۲ ق)

[مجلس ۲۵/۴۰۵، ش ۷۴۲۵]. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

نسخ؛ معروف بن مبارک کاتب، سه شنبه محرم ۱۰۲۰؛ عناوین شنگرف، تمامی صفحات مجدول مذهب مرصع؛ در اوّل نسخه تملکی به تاریخ ۱۱۹۶ با مهر بیضوی به سجع «عبده صفرعلی» جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۱۱۶ برگ؛ ۱۴×۲۴ سانتی متر؛ ۲۱ سطر؛ [ثبت ۶۱۹۸۷].

﴿ ۱۲۵۵۱ ﴾

مجموعه

(فارسی)

۱ ـ دیوان الرمل «ص ۲ ـ ۲۰۸»

از: حمزة بن عمروالصفار (قرن ۸ ق)

مؤلّف در رسالهٔ حاضر احکام رمل را به ترتیب عناصر اربعه بیان نموده و تألیف آن را در رجب ۷۴۹ به پایان رسانده است.

[فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان ۱/۳۴۵].

آغاز: «الحمدلله... و بعد چنین گوید بندهٔ گنه کار حمزة بن عمروالصفار که خداوند تبارک و تعالی این عالم و اهل او و منشأ این علم از این چهار عناصر آفریده و خیر و شرّ و صلاح و فساد در عالم به تأثیر ایشان است».

انجام: «در میان ایشان ناسازگاری باشد و با یکدیگر باشند و ناسازگار باشند و در آخر جدایی و فراق افتد».

(فارسی)

۲ ـ رمل، رساله در... «ص ۲۱۰ ـ ۲۲۱»

از: خواجه نصیرالدّین محمّد بن محمّد طوسی (۶۷۲ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۳۴/۳] مراجعه شود. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه تفاوت دارد.

آغاز: «الحمدلله ربّ العالمین حمداً یفضل علی حمد الحامدین کفضل ربی علی خلقه اجمعین... امّا بعد چنین گوید بندهٔ دعاگو نصیرالدّین محمّد طوسی که... در مقدّمات اشکال و احکام رمل مختصری در غایت اختصار بنویسد».

انجام: «این جمله را نیک باید فهم کرد و نکات دقیقه این علم را ملاحظه کن که فایده کلّی دارد و الحمدلله اوّلاً و آخراً و ظاهراً و باطناً و ازلاً و ابداً».

شکسته نستعلیق؛ احمد بن محمّدعلی اصفهانی، جمعه ۴ ربیع‌المولود ۱۳۱۱؛ نشانی‌ها مشکی؛ جلد: گالینگور، سرخ، عطف تیماج.

۱۱۱ برگ؛ ۱۱×۱۸ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۴۹۲۸۱].

﴿ ۱۲۵۵۲ ﴾

مجموعه

۱ ـ خلاصة اشارات اسرارالحکماء فی امارات صناعة الکیمیا «ص ۱ ـ ۱۲۱» **(عربی)**

از: سیّدحسن احمد بن مهنا حسینی (قرن ۱۳ ق)

رسالهٔ مفصلی است در مسائل کیمیا در یک مقدّمه و ده باب و یک خاتمه. نویسنده این کتاب را از کتاب دیگر خود موسوم به «اشارات اسرارالحکماء فی امارات علم الکیمیا» تلخیص نموده و در محرم ۱۲۳۹ به پایان رسانیده است.

آغاز: «الحمدللّه ربّ العالمین و صلّی الله علی محمّد الامین... امّا بعد فقد اوردت من تلک الزیادة و التطویل و اقتصر عن ذلک التدلیل ذاکراً فیه جمیع‌العمل من تدابیر الصناعة من غیر تطویل».

انجام: «و ان اردت امعان النظر... فعلیک بالطلع الی کتابی المسمی باشارات اسرار الحکماء فی امارات حکم الکیمیا... و ایاک بعد المعرفة و الیقین تفشی سراللّه او تطفی نوراللّه فتکون ممن قال الله فیهم یریدون ان یطفئوا نورالله بافواههم واللّٰه متم نوره و لو کره الکافرون تمت».

۲ ـ نهایة الطلب فی شرح المکتسب «ص ۱۲۲ ـ ۱۲۷» **(کیمیا ـ عربی)**

شارح: شیخ ایدمر بن علی جلدکی (۷۵۰ یا ۷۶۲ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۲۷/۱] مراجعه شود. در نسخهٔ حاضر بخش کوتاهی از این شرح دربارهٔ توضیح اصطلاح «طلق» موجود است.

آغاز نسخه: «من شرح المکتسب فی مستعملات الطلق فی اصطلاح القوم قال و نقول ان الطلق یطلق فی عرف القوم علی خمسة اشیاء احدها الجوهر الیابس الذی قد خرجت الرطوبة عنه بالتقطیر».

انجام نسخه: «کما قال ارس ایضاً فی المثل الذی حکاه صاحب المکتسب عن ارس و قال شارح المکتسب ان اسطانس هو الاکلیل و هو النوشادر الجنسی و هو ملح الجبل و

هو المنتقط من الزبل تمت بعون اللّه».

نستعلیق؛ رسالهٔ اوّل به خط مؤلّف، محرم ۱۲۳۹، رسالهٔ دوم ۱۲۴۰؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف و مشکی؛ در اوّل نسخه فهرست ابواب کتاب به تاریخ ذی‌حجّهٔ ۱۲۳۸؛ جلد: تیماج، زیتونی، مجدول.

۶۴ برگ؛ ۱۳×۲۰ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۰۰].

﴿ ۱۲۵۵۳ ﴾

مجموعه

۱ ـ الدرة النقیة فی علم الصناعة المضیئة «ص ۱ ـ ۳۲» **(کیمیا ـ عربی)**

از: محمّد بن امیل تمیمی، ابن امیل

[مجلس ۴۵۷/۲؛ سزگین ۲۸۷/۴].

آغاز: «الحمدللّه الّذی تفرّد فی ملکه من خلقه و اوجدهم من عدم من غیر حاجة منه الیهم فلا اله الا هو الکبیر المتعال الموصوف باوصاف الکمال صلی الله علیه و آله فاقول و الله المستعان بعد ان اقسم باللّه تعالی علی من وقف علی هذه الرسالة المسمّاة بالدرة النقیة فی علم الصناعة المضیئة ان یکتمها عن الجهال».

انجام: «اعلم انّ للاکسیر خواصّ تسعة و هی الذوب و الجری و الغوص و الانبساط و الصبر و الصبغ و الممارضة و التتمیم».

۲ ـ المکتسب فی زراعة الذهب «ص ۴۲ ـ ۸۲» **(کیمیا ـ عربی)**

از: ابوالقاسم محمّد بن احمد سیماوی عراقی

[مجلس ۱۶۲/۱۴؛ مرعشی ۲۶۹/۱۶، ش ۶۳۰۰؛ دانشگاه ۲۰۵۵/۱۱].

آغاز: «الحمدللّه الاوّل لا اوّل قبله و الآخر لا آخر بعده خالق کلّ شیء اذا شاء لا اله الاّ هو الواحد الموجود المعبود...».

انجام: «و لا یختلجك الشكّ فیما اقوله فما بینا فی کلّ ما قلته خلف کمل الفصل الثانی فی تعریف ماهیّة الرموز و تمامه».

۳ـ تدبیر حجر مکرم «ص ۸۳ ـ ۸۷» **(کیمیا ـ عربی)**

از: خالد بن یزید بن معاویه (قرن ۲ ق)

رساله‌ای است که خالد در تدبیر حجر مکرم به جابر بن حیان کوفی نوشته است.

[سزگین ۲۶۹/۴ با عنوان «تدبیر حجر ملأت به الدنیا» و «رأی جابر و خالد فی التدبیر»].

آغاز: «بسمله فهذا من جناب خالد لجابر بن موسی بن حیّان فی تدبیر الحجر المکرّم الّذی امتلأت منه الدنیا علماً و عملاً و ذلك ان تأخذ منه ما شئت».

انجام: «قلت نعم قالت ان لا تکون حرارته ازید من حرارة الشمس فی ایّام التموز فافهم ذلك فکن علی بصیرة».

۴ـ رساله در کیمیا «ص ۸۸ ـ ۹۰» **(عربی)**

از: ؟

مؤلف در این رساله از جلدکی به تکرار نقل می‌کند.

آغاز: «بسمله المنقول من خط الاستاد خذ من ملح القلی المحلول المقصود مرّة واحدة جزؤ و من النطرون المحلول المعقود مرّة واحدة جزؤ».

انجام: «و اقام الماء و النار معاً یقوی المختلف المؤتلف فافهم هذه الاشارات و کن علی بصیرة ترشد انشاء الله تعالی و قد تمّ هذه الرسالة الشریفة».

۵ـ جمع المسؤول و بلوغ المأمول فی اظهار ما خفی من السرّ المجهول «ص ۹۱ ـ ۱۰۶» **(کیمیا ـ عربی)**

از: ابن مهذب

رسالهٔ کوتاهی است در بیان اوصاف حجر مکرّم که در علم کیمیا مطرح است.

آغاز: «الحمدللّٰه الّذی له ملك السموات و الارض و هو الغنی الحمید الّذی اتقن ما صنع و هو الفعال لما یرید و انفذ احکام حکمته بمیزان العدل المفید».

انجام: «فاننا جعلنا و مع ذلك سرّ رفیع جیّداً و مع ذلك فانّه ینکشف لم اشرنا الیه من الاخوان الموصوفین بما وصفناه فی الطروس فافهم».

۶ـ دقایق المیزان فی مقادیر الاوزان «ص ۱۰۶ ـ ۱۲۰» **(کیمیا ـ عربی)**

از: شیخ محمّد قمری مصری

به شمارهٔ [۱۲۵۲۹/۲] مراجعه شود. در نسخهٔ حاضر بخش‌های کوتاهی ازاین رساله نقل شده است.

آغاز: «میزان الطبایع و هی البسائط الاولی و ذلك انّ النار حارة و الهوا رطب و الماء باردة و الارض یابسة».

انجام: «اتم به الجداول و قد هتك الستر و جئت بما فی السر مستقبلا من السر العشرة فی المیزان و الهلکات مستعینا منه فی جمیع الاحوال تمت هذه الرسالة».

۷ـ خلاصة اشارة اسرارالحکماء فی امارة علم الکیمیا «ص ۱۲۰ ـ ۱۷۸» **(عربی)**

از: سیّدحسن احمد بن مهنا حسینی (قرن ۱۳ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۵۲/۱] مراجعه شود. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با نسخهٔ سابق اندکی تفاوت دارد.

آغاز: «بسمله قال السیّد حسن احمد بن مهنا الحسینی انّی لما الّفت کتابی الموسوم باشارة اسرارالحکما فی امارة علم الکیمیا احببت ان اختصره عن تلك الزیادة و التطویل... الباب الأوّل اعلم انّ الکیمیا صناعة تعمل الذهب و الفضة من شیء او من اشیاء».

انجام: «فتکون ممن قال الله تعالی فیهم یریدون لیطفؤا نور الله تعالی بافواههم والله متمّ نوره و لوکره المشرکون».

۸ـ نهایة الطلب فی شرح المکتسب «ص ۱۷۹ ـ ۱۸۶» **(کیمیا ـ عربی)**

از: شیخ ایدمر بن علی جلدکی (۷۵۰ یا ۷۶۲ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۲۷/۱] مراجعه شود.

نسخهٔ حاضر بخشی از این کتاب را شامل است با این عنوان: «باب ثالث من المقالة الثانیة من السفر الثانی من نهایة الطلب فی شرح الفصل الثانی من جملة الرابعة من کتاب

المکتسب فی زراعة الذهب فی الاستشهاد علی القسم الثانی من العمل الثانی».

ـ صفحه‌های «۱۸۷ ـ ۱۹۱» سفید است.

۹ ـ شرح کتاب الرحمة «ص ۱۹۲ ـ ۲۱۸» **(کیمیا ـ عربی)**

از: ؟

شرحی است کوتاه بر «کتاب الرحمة» جابر بن حیّان کوفی.

[سزگین ۲۳۲/۴ که در آن چند شرح بر «کتاب الرحمة» معرفی شده است؛ الهیات تهران ص ۲۵۰ ش ۱۶۴د که در آن نسخه‌ای از «کتاب الرحمة» شناسانده شده است].

آغاز: «شرح کتاب الرحمة تألیف جابر بن حیّان الکوفی رحمه الله تعالی هذا کتاب ترجمة الحکما مما اغمضوه و رمزوه من کلامهم الحقّ و ما ذکروه فی مصاحفهم فی اختلاف تدابیرهم فشرحته لك لتقتدی به لیکون لك مشاراً فتعمل علیه و لا تقع فی تهلکة».

انجام: «و ربما کان مفریاً یحتاج الی ان یزاد علیه قمرو ان زاده زادك انشاءالله تعالی فقد تمت هذه الرسالة الشریفة».

۱۰ ـ درالانوار فی اسرار الاحجار «ص ۲۲۲ ـ ۲۸۸» **(کیمیا ـ عربی)**

از: شیخ علی چلبی بن خسرو ازنیقی (۱۰۱۸ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۴۵] مراجعه شود. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

نستعلیق؛ رضاقلی مافی، رجب ۱۳۰۲ در دارالدولهٔ کرمانشاهان؛ اوراقی از وسط نسخه سفید مانده است؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۱۴۴ برگ؛ ۱۲/۵×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۶۲۰۵۲].

﴿ ۱۲۵۵۴ ﴾

مجموعه

۱ ـ الدر المنظم فی السر الاعظم «ص ۲ ـ ۱۴» **(دعا ـ عربی)**

از: کمال‌الدّین محمّد بن طلحه عدوی (۲۵۲ ق)

در این رسالهٔ کوتاه، مؤلّف لوحی را که مدّعی شده از طرف حضرت علی علیه‌السلام به وی

عطا شده، شرح داده و خواصّ آن را بیان نموده است. در مورد مؤلّف این کتاب اختلاف وجود دارد. **[مرعشی ۱۴۴/۷، ش ۲۵۶۱؛ دانشگاه ۱۰/۱۷۱۰].**

آغاز : «الحمدللّه الّذی اطلع من اجتباه من عباده الابرار علی خبایا الاسرار...».

انجام : «و نظمته فی سلک طالبی الهدایة و المعرفة عساه یظفر بهما و کان الله علی ذلك قدیراً فافهم ذلك و اللّه یقول الحقّ و هو یهدی السبیل».

۲ ـ جفر امام علی بن ابی طالب علیه السلام «ص ۱۵ ـ ۱۸» **(عربی)**

[مرعشی ۱۴۴/۷، ش ۲۵۶۱]. نسخهٔ حاضر از انجام افتادگی دارد.

آغاز : «الحمدللّه الّذی اَلهَمَ وفهّم و علمنا من العلوم مالم نعلم... و بعد فهذا نعت الأوان من زوج الأکوان ینفجر منه ینابیع الکشف و البیان».

انجام :

«و رب جوهر علم لو ابوح به — لقیل انك ممن یعبد الوثنا

و لاستحل رجال المسلمون دمی — یرون اقبح ما یأتونه حسنا

قال الامام علی صلوات الله و سلامه علیه لوحدثتکم بما سمعت من ابی‌القاسم لخرجتم من عندی».

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد : گالینگور، طوسی.

۱۰ برگ؛ ۱۰/۵×۱۷/۵ سانتی متر؛ ۱۲ سطر؛ [ثبت ۷۴۳۴۰].

﴿ ۱۲۵۵۵ ﴾

الاسماء الحسنی **(عربی و فارسی)**

از : ؟

مؤلّف در این کتاب اسماء الهی را در جداولی آورده، پس از آن در زیر هر اسم عدد ابجدی و معنی فارسی آن را ذکر نموده است. در مقدّمهٔ نسخهٔ حاضر نام ابوالمحامد قطب‌الدّین محمّد عطارد ذکر شده که احتمالاً مؤلّف کتاب است.

نسخهٔ ناقصی از این کتاب در فهرست مجلس ج ۱۱ ص ۴۵ معرفی شده است.

آغاز : «الحمدللّه الّذی تخصص به الاسماء الحسنی و الصفات العلیا و تفرد ذاته تعالی... امّا بعد بدان وفقك الله تعالی که اسماء حسنی جناب اقدس الهی عزّ شأنه».

انجام : «فریادرس آن که نیست فریادرسی او را، غلبه کننده نه غلبه کرده شده، غیاث المستغیثین فریادرس فریادکنندگان تمت بعون الله و توفیقه».

در پایان نسخه در حاشیهٔ صفحهٔ آخر فایده‌ای در خواص اسماء الهی به فارسی از سیّدعلی جفری صوفی حکیم نقل شده است.

نستعلیق؛ لطف‌الله حسنی، ربیع‌الاوّل (؟)؛ تمامی صفحات جدول‌کشی مذهب؛ در آخر نسخه تملکی به تاریخ ۱۲۹۲ دیده می‌شود؛ جلد : تیماج‌دورو، آبی.

۳۵ برگ؛ ۱۲/۵×۱۹/۵ سانتی متر؛ ۱۲ سطر؛ [ثبت ۷۸۵۸۴].

﴿ ۱۲۵۵۶ ﴾

الذخیرة وکشف التوقع لاهل البصیرة (تعبیر خواب ـ عربی)

از : ابوسعید محمّد بن علی عراقی (۵۱۰ ق)

مؤلّف درکتاب حاضر اصول خواب‌گزاری و تعبیر خواب‌ها را در یک مقدّمه و هشت مقاله هرکدام در فصل‌هایی، جمعاً سی فصل بیان می‌نماید. مؤلّف در پایان هر فصل چند بیت پیرامون موضوع آن فصل با عنوان «قال الناظم»[1] می‌آورد.

او در این کتاب از محمّد بن سیرین، دانیال، عبدالله بن ابراهیم کرمانی، خلال و جلید اصفهانی (مترجم کتاب دانیال از سریانی به عربی برای مهدی خلیفهٔ عباسی) یاد می‌کند.

[قاهره، فهرست الکتب الموجودة بالدار ۱۷۷/۶، که مؤلّف را ابوالفضل جعفر بن حسین موسوی ذکر نموده است؛ کشف‌الظنون ۸۲۵/۱].

۱ـ درکشف الظنون ۶۲/۱ کتابی با عنوان : «ارجوزة فی تعبیر الرؤیا علی صفة الانسان» تألیف شیخ ابوالحسن علی بن سکن معافری یاد شده است. هم چنین ابوسعید عبدالملک بن محمّد واعظ خرگوشی (متوفای ۴۰۶ ق.) را نیز منظومه‌ای است در تعبیر خواب که ابرقوهی در «تعبیر سلطانی» از آن نقل می‌کند. چنان که در ش ۱۲۵۲۸ ذکر گردید.

فهرست مطالب کتاب چنین است :

المقالة الاولی : التمهید، چهار فصل

المقالة الثانية : العالم العلوی، سه فصل

المقالة الثالثة : العالم العقلی (الحيوان العقلی)، سه فصل

المقالة الرابعة : مقالة الاعراض (الافعال)، چهار فصل

المقالة الخامسة : الدواب (الحيوان البهيمی)، پنج فصل

المقالة السادسة : الطير، دارای چند باب

المقالة السابعة : الاصول، سه فصل

المقالة الثامنة : العروض، هفت فصل

آغاز : «الحمدللّه مبدئ احكام القدرة فی دلائل الفكرة... امّا بعد فانه لما عظمت فايدة هذا الفن و موضعه و جلّ خطره و موقعه و شهر شرفه و فضله و ثبت فی الشرع اصله».

انجام : «مسئلة قال ابن سيرين من رأی كان فی يده حبلاً فانه سرور و غبطة و عصمة و يكون للّه علی نعمة و يصلح قوماً بينهم عداوة لقوله تعالی و اعتصموا بحبل الله [الآية] و لا حول...».

نسخ جلی؛ فضل‌الله بن محمّد محسن، دهۀ آخر محرم ۱۱۰۳؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در اوّل نسخه مهر بیضوی به سجع «محمّد مهدی موسوی بن عبدالوهاب»؛ جلد : تیماج، مشکی.

۱۷۲ برگ؛ ۱۷/۵×۳۰/۵ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۱۴۱۹۴].

﴿ ۱۲۵۵۷ ﴾

گنجينة الاسرار **(علوم غريبه ـ فارسی)**

از : حکیم طاماس

در مقدّمۀ کتاب ذکر شده که سراج‌الدین محمّد سکاکی این کتاب را در دو جلد به خط

حکیم طاماس یافته و نقل نموده است. پس از آن رکن‌الدین عرضی زوزنی و شمس‌الدین سنجاری بیهقی و شیخ‌الاسلام صدرالدین ابراهیم آن را از سکاکی نقل نموده‌اند که کتاب حاضر است.

این کتاب در دو جلد تنظیم شده با این عناوین :

جلد اوّل : در بیان عزایمات شریفه و تسخیرات عظیمه و علویات ریاضیه مشتمل بر ده باب و هر باب در ده فصل و هر فصل در چند نوع.

جلد دوم : در بیان علوم تسخیرات قلوب و احضار مطلوب و... مشتمل بر ده باب و هر بابی در ده فصل و هر فصل در چند قسم. [دانشگاه ۹۶/۱۷، ش ۸۲۷۸].

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد و برگ اوّل آن در وسط نسخه صحافی شده است.

آغاز نسخه : «ألا له الخلق و الأمر فتبارك الله أحسن الخالقين صد هزاران هزار تحف طیّبات با برکات نثار روح پرفتوح سلطان سریر رسالت و صاحب قرآن آسمان جلالت...».

انجام : «... بدان که احکم الحکما و اعرف العرفا و سردفتر اهل اسرار و سرمنشأ کلّ آثار ارسطاطالیس در سالی دو نوبت این دعوت را می‌فرموده‌اند».

شکسته نستعلیق؛ علی قلی نوری، سه‌شنبه ۱۰۸۶ دارالخلافهٔ طهران؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ چند برگ اوّل مجدول مذهب محرر؛ جلد: گالینگور، قهوه‌ای، عطف و گوشه تیماج سبز.

۹۶ برگ؛ ۱۶×۲۲/۵ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۷۴۴۶۱].

﴿ ۱۲۵۵۸ ﴾

جنگ علوم غریبه (فارسی)

جنگی است شامل مطالب متفرقه در علوم غریبه و دعا. در صفحه ۱۷ ـ ۱۹ این جنگ خطبهٔ حضرت آدم و خواصّ آن ذکر شده است که مستقلاً معرفی می‌گردد.

آغاز جنگ : «اگر در مکان دفینه مار یا اژدها باشد خطی بر دور خود بکشد و بعد خود

شروع کند به این عزیمت خواندن تا صدا ظاهر شود مار یا اژدها ظاهر شود».

انجام جنگ : «اسکن بتورات موسی و انجیل عیسی و زبور داود و صحف ابراهیم و بفرقان محمّد صلی الله علیه و آله و سلم بسمله و الحمدللّه ربّ العالمین و لا حول و لا قوّة الاّ باللّه العلی العظیم».

خواص خطبهٔ حضرت آدم علیه السلام «ص ۱۷ ـ ۱۹»

به شمارهٔ [۱۲۵۰۵/۹] رجوع شود. آغاز خطبه در نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

آغاز : «هذا شرح خطبهٔ آدم علیه السلام آورده‌اند که شرح این خطبهٔ بزرگوار بسیار است لکن بدین مختصر اکتفا شده تا خواننده را ملال نگیرد باللّه التوفیق، اگر بخواهی کسی را که غائب است حاضر سازی باید دو رکعت نماز...».

انجام : «همه وقت باید با طهارت و جامهٔ پاک باشد تا خواصّه‌های کلّی بیند شرحش بسیار است ولی مختصر کردیم تا خواننده را ملال نگیرد و باللّه التوفیق».

انجام خطبه : «و الجلال و الجمال ثنائی و الخلق کلهم عبیدی و امائی و الانبیاء و الرسل...».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ بعضی از صفحات شنگرف، همراه جداول و دوایر؛ جلد : گالینگور، لاجوردی، عطف و گوشه تیماج.

۲۵ برگ؛ ۱۸/۵×۲۳ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۴۹۲۶۰].

۱۲۵۵۹

مجموعه

۱ ـ رمل، رساله در... «ص ۱ ـ ۴۷» **(فارسی)**

از : ؟

رسالهٔ متوسطی است در بیان احکام خانه‌های دوازده گانهٔ رمل.

آغاز : «حمد و شکر بعدد ذرات رمل لایق فردی است که اشیاء عالم را فرد و زوج آفرید».

انجام: «فرزندان شما بسیار باشند تا چهارده چون بگذرد به هیجده برسد و طالع شما روزبروز در ترقی است والله العالم».

۲ـ اسرار قاسمی «ص ۵۲ ـ ۱۶۷» **(علوم غریبه ـ فارسی)**

از: ملّا حسین بن علی کاشفی بیهقی (۹۱۰ ق)

مؤلّف در این کتاب در پنج مقصد اسرار علم کیمیا، لیمیا، سیمیا، ریمیا و هیمیا را بیان نموده و آن را به یکی از درباریان صفویه به نام سیّدقاسم انوار تقدیم کرده است.

[مجلس ۱۲۴/۶ که نسخه‌ای از این کتاب اشتباهاً با عنوان «بحرالعیون» بدون ذکر نام مؤلّف، معرفی شده است؛ مرعشی ۱۱۵/۴، ش ۱۳۳۴؛ الذریعه ۵۴/۲؛ مشار، فارسی ۲۹۴/۱].

آغاز: «حضرت قاسم العطیات و عالم الخفیات له الحمد فی الغدوات و العشیات بعون عنایت بیغایت و بی‌نهایت حضرت سیّدالسادات و منشأ جمیع السعادات...».

انجام: «... چون قاعده می‌باشد که ختم طعام بر حلاوت باشد اگر درین مقام مایدهٔ کلام نیز بدین شیرینی اختتام یابد خالی از مناسبتی نخواهد شد».

۳ـ طلسمات = مریخ الهند «ص ۱۶۸ ـ ۲۴۸» **(علوم غریبه ـ فارسی)**

از: بلیناس حکیم (بلینوس ـ آپلونیوس)

بلیناس حکیم، اسرار علوم خفیه را در کتاب خود «مریخ الهند» در چند بخش (کیمیا، هیمیا و ریمیا) بیان نموده است. پس از وی بخش‌های این کتاب هر کدام به صورت تألیف جداگانه‌ای درآمده‌اند.

نسخهٔ حاضر بخش طلسمات را شامل است که به فارسی ترجمه شده است.

[سزگین ۹۰/۴].

نسخه‌ای از ترجمهٔ فارسی بخش کیمیا در کتابخانه مرعشی [فهرست ۵۷/۲۰، ش ۷۶۶۳] موجود است.

هم چنین نسخه‌ای از کتاب «مریخ الهند» در کتابخانهٔ بادلیان و فیلم آن در دانشگاه تهران موجود است.

[منزوی ۶۴۱/۱؛ فهرست میکروفیلم‌های دانشگاه تهران ۱۹۳/۱ و ۵۸۰].

کتاب دیگری از مؤلّف به نام «کتاب الخلق المخلوقة» در شمارهٔ [۱۲۵۲۷] معرفی گردید.

آغاز: «الحمدللّه ربّ العالمین و الصلوة و السلام... امّا بعد بدان که این نسخه‌ایست از اسرار علم الهی پوشیده بر خلایق».

انجام: «... و از نامحرم این علم شریف را و از دست و چشم نامناسب نالایق محفوظ دارند چرا که مستحق این کم است و طالب آن بسیار از این جهت امر کردیم و باللّه توفیق».

۴ـ تحفهٔ روحانی «ص ۲۴۹ ـ ۲۶۴» **(جفر ـ فارسی)**

از: جلال الدّین محمّد بن اسعد دوانی (۹۰۸ق)

مؤلّف در این رساله احکام و خواص و اسرار حروف بعضی از آیات قرآنی را در یک مقدّمه و چند فصل و خاتمه‌ای برای سلطان غیاث شاه بیان نموده است.

[الذریعه ۴۳۷/۳؛ مرعشی ۵۷/۲۰، ش ۷۶۶۳ با عنوان «اسرار حروف»، آغاز منقول در هر دو مصدر با نسخهٔ ما برابر است؛ دانشگاه ۲۶۷۱/۷].

آغاز: «جواهر حمد و ثنا نثار بارگاه کبریا حضرت علام الغیوب که بمقتضای و ان من شئ الاعندنا خزائنه... امّا بعد چون صیت فضیلت سروری و عدالت‌گستری».

انجام: «و اودعنا شکر نعمائه الباطنة و الظاهرة و رزقنا سعادة الدنیا و الآخرة و صلی الله علی نبینا محمّد و آله اجمعین الطیبین الطاهرین».

۵ـ اختیارات ایام «ص ۲۶۵ ـ ۲۷۵» **(احکام نجوم ـ فارسی)**

از: ؟

دوازده فصل است در بیان کارهایی که در ساعات شبانه روز و ایام سال انجام آنها شایسته است.

آغاز: «باب در ذکر اختیارات شرعیه مشتمل بر دوازده فصل...».

انجام : «... ۱۱ برای مصلحت و تألیف و تردد است ۱۲ برای زبان‌بند و تلیّن قلوب است».

۶ـ اوفاق، رساله در... «ص ۲۷۵ ـ ۲۸۸» **(فارسی)**

از : ؟

در این رسالهٔ کوتاه خواص لوح ۳×۳ در دوازده فصل بیان شده و برای هر خاصیّت، صورتی از این لوح رسم شده است.

آغاز: «در خواص حروف مزوجات از لوح مثلث که محتویست بر اعمال لطیفه».

انجام : «... و در اثنای این عمل و تلاوت قرآن که وقتی که باتمام رسد اثر کلّی مرتفع گردد باذن اللّه تعالی».

۷ـ سِحر، رساله در... «ص ۲۸۹ ـ ۲۹۸» **(فارسی)**

رسالهٔ مختصری است شامل ۱۲ فصل در بیان برخی سحرها و طلسمات.

نسخهٔ حاضر از فصل پنجم تا آخر این رساله را شامل است.

۸ـ ذخیرة الاسماء «ص ۲۹۹ ـ ۳۱۲» **(جفر ـ فارسی)**

از : سیّد کمال‌الدین حسین بن علی اخلاطی

رسالهٔ مختصری است در علم جفر و بیان خواص اسماء الهی. دهدار در کتاب خود «جواهرالاسرار» (که در شمارهٔ [۱۲۵۸۲] معرفی می‌گردد) بخش‌هایی از این کتاب را شرح و تفسیر نموده است.

[الذریعه ۱۳/۱۰، آغاز نسخهٔ حاضر با آغاز نقل شده در آن، برابر است].

آغاز : «بعد حمد و ثناء ایزد دانا حیّ توانا و نَعت و لوای سیّد بطحا... بدانکه جفر در لغت چاه روشن آب را گویند».

انجام : «... و بعضی گفته الم الله لا اله الا هو الحیّ القیّوم است و الهکم اله واحد لا اله الا هو الرحمن الرحیم».

۹ـ در بیان کلمات هم‌وزن که در قافیه‌سازی به کار می‌آید «ص ۳۱۳ ـ ۳۱۵»

۱۰ ـ حرز دافع و سیف قاطع للمحبّة و الجاه و الکرامة «ص ۳۱۶ ـ ۳۱۷»

۱۱ ـ چند لوح در طلسمات «ص ۳۱۸ ـ ۳۲۲»

نستعلیق؛ رسالهٔ اوّل سیّد محمّد بن ابوالقاسم الموسوی السمنانی، غرّهٔ ذی‌قعدهٔ ۱۳۲۰ (برای حاجی میرزا اسدالله دعانویس)؛ رسالهٔ دوم بی‌کا، ۱۵ ذیحجهٔ ۱۲۵۲؛ رسالهٔ هشتم بی‌کا، ۶ ربیع‌الثانی ۱۲۵۴؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ ص ۵۱ مهر بیضوی به سجع «یا هادی‌المضلین»، پایان رسالهٔ دوم تا هفتم مهر بیضوی به سجع «عبده سهراب»؛ جلد : تیماج، تهوه‌ای، مجدول.

۱۶۱ برگ؛ ۱۷×۲۶ سانتی متر؛ ۲۳ سطر؛ [ثبت ۱۳۰۱۰].

﴿ ۱۲۵۶۰ ﴾

مجموعه

۱ ـ کنز الاحباب «۱ پ ـ ۱۱۱ پ» (رمل ـ فارسی)

از : زین‌العابدین بن قاسم رمال اصفهانی (قرن ۱۱ ق)

رسالهٔ مفصلی است در احکام و مسائل خانه‌های رمل، ترتیب‌یافته در دو مقدّمه و دو مقاله و هر مقاله شامل هشت باب.

[مجلس ۱۶۳/۲۱ که نام مؤلّف ناقص معرفی شده و فهرست فصول کتاب در آن درج شده است؛ نسخهٔ دیگری از این کتاب در شمارهٔ ۱۲۶۳۸ معرفی خواهد شد].

در نسخهٔ حاضر بعد از خطبهٔ مؤلّف چند فائده اضافه شده که در نسخهٔ شمارهٔ ۱۲۶۳۸ وجود ندارد و بعد از آن چند برگ سفید است و از صفحه [۱۰ پ] ادامهٔ کتاب آمده است.

آغاز : «حمد موفور احدی را عزّ شأنه که زبان هر فردی از افراد کاینات در تقریر و تحریر صفات ذات او قاصر و متکاثر است».

انجام : «از طالبان این علم آن که چون این علم خاصه و خلاصه علم انبیاء مرسل است و از علوم قدسی است عزیز و مکرم دارند و از اهل نپوشند و از نااهل مخفی دارند».

۲ ـ مطالب متفرقه در رمل «۱۱۱ پ ـ ۱۱۲ پ» **(فارسی)**

نستعلیق؛ رسالهٔ اوّل علی‌محمّد شیرازی ساکن تهران، ۲۶ رجب ۱۲۵۴؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۱۱۲ برگ؛ ۲۱/۵×۱۶/۵ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۲۷۸۱۲].

﴿ ۱۲۵۶۱ ﴾

جنگ **(رمل ـ فارسی)**

از : ؟

مجموعه‌ای است شامل مطالب متفرقه در علم رمل که مؤلّف از کتاب‌های مربوطه جمع‌آوری نموده و به صورت پراکنده در این جنگ درج نموده است.

از وسط نسخه اوراق زیادی سفید مانده است.

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۳]؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، سوخت، ترنج با سر.

۳۱۱ برگ؛ ۱۰×۱۶/۵ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۲۷۷۵۲].

﴿ ۱۲۵۶۲ ﴾

علوم غریبه، رساله در... **(عربی)**

متفرقاتی است در بیان سحرها و طلسم‌های گوناگون، در آن از کتاب کنزالغرایب و اسرار افلاطون مطالبی نقل شده است.

آغاز : «باب اسماء، الرهج[1] : سمّ الفار. القطرون : الروح الاحمر. المَرقشیشا[2] : هو البرادة من الذهب و الفضة. بیکا : سنبل».

نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ به همراه تعدادی جدول؛ جلد: گالینگور،

۱ـ رهج : سم الفار، مرگموش (لغت‌نامهٔ دهخدا).

۲ـ مرقشیشا : جوهری باشد که در داروهای چشم به کار برند و آن را اقسام باشد : ذهبی و فضی و نحاسی و حدیدی و شبهی (لغت‌نامهٔ دهخدا).

قرمز، عطف و گوشه تیماج سبز.
۷۷ برگ؛ ۱۴/۵×۲۳ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۲۶۳۵۶].

﴿ ۱۲۵۶۳ ﴾

مجموعه

۱ ـ خلاصة البحرين «ص ۱ ـ ۷۸» (رمل ـ فارسی)

از: لطف الله بن عبدالملوک نیشابوری (قرن ۹ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۴۳] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

انجام: «و اگر مجموع خواص را ضبط کرده است او را رمال نمی‌گویند و نشاید گفتن بلکه او را حکیم باید گفت تا ممتاز باشد از رمالان واللّٰه اعلم بالصواب».

۲ ـ مطالب متفرقه‌ای در رمل «ص ۷۹ ـ ۸۳» (رمل ـ فارسی)

۳ ـ تحفهٔ شاهی «ص ۸۴ ـ ۱۶۷»

از: احمد بن حیدر بن محمّد شیرازی

به شمارهٔ [۱۲۵۰۸/۲] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

انجام: «و این است تمام اعمال نجوم از خانه شرف و هبوط و حدّ دوم و اثناعشری و نه بهره و غیر از این تسکین معلوم شود».

۴ ـ سرخاب رمل «ص ۱۶۹ ـ ۳۰۸» (فارسی)

از: سرخاب

[مجلس ۴۷۶/۱۰ و ۳۳۹/۱۹؛ الذریعه ۱۶۷/۱۲؛ دانشگاه ۱۳۱/۱۷، ش ۸۴۱۸؛ مشار، فارسی ۲۹۶۱/۳].

آغاز: «حمد اکمل و شکر اجمل بعدد ذرات رمل لایق فردیست که اشیا را ازواج آفرید و بعد بر رأی عالم‌آرای اصحاب اولوا الالباب پوشیده و مخفی نماند».

۵ـ قواعد الهدایة = هدایة الرمل «ص ۳۱۱ ـ ۷۷۶» **(رمل ـ فارسی)**

از: هدایت‌الله منجم شیرازی

مؤلّف در این کتاب قواعد و احکام علم رمل را به صورت مفصل در یک مقدّمه و چهار جهت بیان نموده و تألیف آن را در فروردین ۱۰۲۸ به نام اکبرشاه به پایان رسانیده است.

[الذریعه ۱۹۵/۱۷؛ نسخه‌های خطی، دفتر دوم، ص ۱۱۲؛ گنج بخش ۲۳۴۵/۴ آغاز آن با آغاز نسخهٔ حاضر تفاوت دارد].

آغاز: «شکر و سپاس و حمد بیحد و قیاس مر صانعی را سزد که نقّاش قدرت پرگار تصویر و قلم تقدیر...».

انجام: «... و داخل و خارج و ثابت و منقلب هر یک به جای خود گفته خواهد آمد انشاء الله تعالی».

۶ـ رمل «ص ۷۷۷ ـ ۸۱۷» **(فارسی)**

از: فخرالله جمالی (قرن ۱۱ ق)

رسالهٔ مختصری است که مؤلّف در آن اشکالی راکه از خانه‌های رمل استخراج نموده، رسم و احکام مترتبه بر هر شکل را ذکر کرده است.

مؤلّف این رساله را از کتاب‌های مفتاح‌الکنوز حاجی حسن طبسی [الذریعه ۳۴۴/۲۱] و قواعد الهدایه که در ردیف پنجم همین مجموعه معرفی گردید انتخاب نموده است.

[گنج بخش ۲۳۴۱/۴ که در آن نسخهٔ دیگری از این رساله معرفی شده است].

آغاز: «امّا بعد چنین می‌گوید بندهٔ عاصی فخرالله جمالی که چون همت این ضعیف مصروف بود بر دانستن اکثر علوم غریبه...».

انجام: «آخر الامر بعد از یکماه بسببی از اسباب صلح شد و حاکم مراجعت نمود واللّٰه اعلم».

۷ـ شجره و ثمره «ص ۸۲۰ـ ۹۴۷» **(رمل ـ فارسی)**

از : ابوالبرکات

به شمارهٔ [۱۲۵۴۶] مراجعه شود. آغاز این نسخه با آغاز آن نسخه برابر است.

انجام : «امهات هر فصلی ماه اوّل است و نبات ماه ثانی و متولدات ماه ثالث امّا قول اوّل را صحّت بیشتر است و معتمد و هو اعلم».

۸ـ کیمیا «ص ۹۵۰ـ ۱۰۳۹» **(فارسی)**

از : کمال‌الدّین سیّدحسین بن علی اخلاطی

رسالهٔ مفصلی است در علم کیمیا و صنعت اکسیر و بیان صفت تحصیل آن.

[منزوی ۶۳۲/۱؛ الذریعه ۱۹۸/۱۸ که آغاز نقل شده در هر دو مصدر با نسخهٔ ما برابر است].

مؤلّف دو رسالهٔ دیگر در کیمیا به فارسی تألیف نموده به نام‌های :

الف : کفایة الصنعة یا خلاصة الصنعة [منزوی ۶۲۶/۱].

ب : برهنه [منزوی ۶۱۸/۱].

نگاشته‌های مؤلّف در علم جفر در ضمن شمارهٔ [۱۲۵۸۱] معرفی خواهد شد.

آغاز : «حمد بی‌حدّ و ثنای بیعد خدای را عزّ اسمه و تعالی شأنه که واهب عقل... امّا بعد مقرّر این رساله و محرر این مقاله العبد الضعیف حسین الحسنی...».

انجام : «و ما اندکی رمز ایشان در پیش حیوانات گفته‌ایم رموز ایشان بدین صفت...».

نستعلیق؛ بی‌کا، رسالهٔ چهارم دوازدهم شوّال ۱۳۱۲؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ تمامی صفحات مجدول مذهب مرصع، صفحهٔ اوّل رساله‌ها سرلوح مزدوج مذهب مرصع؛ در اوّل نسخه تملک آقا سیّد حسن مکتبی مقیم محلهٔ سفیدآب قم به تاریخ ۱۳۵۵ با مهر وی؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۵۲۰ برگ؛ ۱۶×۲۴ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۶۱۸۰۶].

﴿۱۲۵۶۴﴾

مجموعه

۱ـ جواهر الاسرار فی معارف الاحجار «ص ۱ ـ ۱۲» **(کیمیا ـ عربی)**

از: شیخ علاء الدّین محمّد قمری

[مجلس ۴۵۷/۲، ش ۷۱۸؛ دانشگاه ۷۴۳/۸ که آغاز آنها با نسخهٔ حاضر برابر است؛ فهرست نسخ خطی آستان حضرت معصومه علیها السلام ۳۳۹/۲؛ سزگین ۲۹۹/۴ که مؤلّف را از دانشمندان قرن پنجم دانسته است].

آغاز: «الحمدللّه الملك القدوس السلام و الصلوة و السلام علی محمّد و آله خیرالانام و بعد فإنی اخرجتُ من بحر العوارف لطایف درر المعارف».

انجام: «و لهذا البرهان قال ارباب المعادن ان ذهب القوم من احد هذه الاجساد و لما فیه من الغوص و الانبساط تمت الرسالة...».

۲ـ رسالهٔ سریانی «ص ۱۳ ـ ۱۸» **(کیمیا ـ عربی)**

چند صفحه‌ای است منقول از رسالهٔ سریانی.

۳ـ کیفیة الملقمة «ص ۱۹ ـ ۲۰» **(کیمیا ـ عربی)**

۴ـ دررالانوار فی اسرار الاحجار «ص ۲۱ ـ ۸۴» **(کیمیا ـ عربی)**

از: شیخ علی چلبی بن خسرو ازنیقی (۱۰۱۸ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۴۵] مراجعه شود. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۵ـ فی الطریقة المعروفة بالسلم از محمّد بن ابراهیم بن نصیر «ص ۸۵ ـ ۸۶» **(عربی)**

۶ـ المصباح فی اسرار علم المفتاح «ص ۸۹ ـ ۹۹» **(کیمیا ـ عربی)**

از: عزّالدّین ایدمر بن علی جلدکی (۷۴۳ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۱۶] مراجعه شود. نسخهٔ حاضر قسم اوّل از سفر اوّل را شامل است.

آغاز: «و اعلم وفقنا الله تعالی و ایاک انه لا یطلق علی کل مفتاح من جمیع المفاتیح».

نستعلیق؛ رسالهٔ اوّل امان الله بن فتحعلی شاه قاجار، ۱۳ صفر ۱۲۶۹؛ عناوین و نشانی‌ها

مشکی؛ بعضی از صفحات حاشیه‌نویسی کوتاهی دارد؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، مجدول.
۵۱ برگ؛ ۲۱/۵×۱۷/۵ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۱۳۹۱۴].

۱۲۵۶۵

مفاتیح الرحمة و مصابیح الحکمة = مصابیح الحکمة (کیمیا ـ عربی)

از : مؤیدالدّین حسین بن علی منشی طغرائی اصفهانی (۵۱۵ ق)

رسالهٔ مهم و معروفی است در کیمیا، مؤلّف این کتاب را در دو جزء تألیف نموده و عنوان جزء اوّل را «مفاتیح الرحمة» و جزء دوم را «مصابیح الحکمة» قرار داده است. [مجلس ۴۶۳/۲،ش ۷۳۰؛ الذریعه ۳۰۲/۲۱؛ سزگین ۲۳۱/۴؛ رضوی،ش ۱۱۰۵۷].

نسخهٔ حاضر جز دوم کتاب است که به «مصابیح الحکمة» موسوم است.

آغاز : «اللّهم انا نسألك ان تجبر فقرنا بکفایتك و نوّر قلوبنا بهدایتك».

انجام : «... کانت تری اذا اخذ الصبغ من جسدها نقص الجسد من دونه».

نستعلیق؛ محمّدعلی، ۱۳ ربیع الاوّل ۱۰۸۷؛ در صفحهٔ اوّل تملك امام قلی میرزا که در سال ۱۲۶۷ این نسخه را به محمّد جعفر بخشیده است با مهر بیضوی به سجع «عبده الراجی محمّد جعفر»؛ جلد : تیماج، مشکی، مجدول.
۹۹ برگ؛ ۱۸×۱۲ سانتی متر؛ ۱۳ سطر؛ [ثبت ۶۲۱۷۲].

۱۲۵۶۶

مجموعه

۱ ـ شرح منازل السائرین «۲ ر ـ ۸ پ» (عرفان ـ عربی)

از : کمال‌الدّین عبدالرزاق بن احمد کاشانی (۷۳۵ ق)

در این نسخه چند برگ از بخش‌های میانی این شرح موجود است.

آغاز نسخه : «متن : فی الذکر قال الله تعالی و اذکر ربك اذا نسیت... و هو علی ثلاث درجات الدرجةالاولی الذکر الظاهر... شرح: شرع فی‌شرح‌الایةبلسان‌الاشارة».

انجام نسخه : «متن : و أخذ برأس اخیه لم یعتب علیه... شرح : اذ رأی ناراً هی روح القدس الّذی ینقدح منه النور فی النفوس الانسانیة و هو الذی...».

۲ ـ الحدیقة الوردیة «۹ پ ـ ۲۱ ر» **(شرح حدیث ـ عربی)**

از : قاضی محمّد سعید بن محمّد مفید قمی (۱۱۰۳ ق)

شرحی است بر حدیثی که شیخ صدوق در علل الشرایع، پیرامون آفرینش گل سرخ از عرق حضرت پیامبر و گل زرد از عرق مرکب آن حضرت در شب معراج، روایت کرده است. مؤلّف این شرح را در سه حدیقه تنظیم نموده است.

[الذریعه ۳۹۱/۶؛ مرعشی ۲۷۳/۱۳، ش ۵۰۸۱ آغاز آن با نسخهٔ ما برابر است و فهرست حدیقه‌ها در آن ذکر شده است].

آغاز : «الحمدللّٰه الّذی تعرج الملائکة و الروح الیه فی یوم کان مقداره خمسین ألف سنة».

انجام : «... و عناداً لانبیائه و اولیائه فاللّٰه خیر حافظاً و هو ارحم الراحمین».

۳ ـ قصیدهٔ «انا المطلوب فاطلبنی تجدنی» «۲۱ پ ـ ۲۴ ر» **(عربی)**

به جلد ۳۵ ص ۲۹۵، شمارهٔ [۱۲۳۳۶] مراجعه شود.

۴ ـ [خواص حروف] «۲۵ پ ـ ۳۹ ر» **(علوم غریبه ـ فارسی)**

از : ؟

ابواب کوتاهی است در بیان خواص جفری حروف تهجی با رسم الواحی از اشکال انسان و حیوان‌ها.

نسخهٔ حاضر از انجام افتادگی دارد.

آغاز : «بدانکه حروف را خواص بسیار است. باب در بیان خواص «ها» عربی، حکیم گوید که این خاصیّت عجیب دارد».

انجام نسخه: «به آب باران و آب جوی روان به طرف منزل آنچه بدو لاحق باشد خواص او زایل شود».

۵ـ اوفاق (وفق ۴×۴ و خواص آن) «۴۰ پ ـ ۴۶ پ»

۶ـ [مناقب امام حسین علیه‌السلام] «۴۸ ر ـ ۶۳ پ» **(عربی)**

در این بخش مقدّمهٔ رساله‌ای درج شده که به دلیل موجود نبودن اصل رساله، نام کتاب و مؤلّف و موضوع آن معلوم نیست.

در این مقدّمه شمه‌ای از مناقب حضرت سیّدالشهداء امام حسین علیه‌السلام با استفاده از کتب حدیث از جمله کتاب‌های : الکامل، المنتخب، کتاب الدلائل لعبدالله بن جعفر الحمیری، عیون المجالس، امالی صدوق و مناقب ابن شهرآشوب در چند فصل ذکر شده است. عنوان فصول آن چنین است :

و من مناقبه : فی سبب شهادته، فی علمه، فی علمه و عبادته، فی انفاقه للفقراء، فی سخائه، فی نسبه و مفاخرته، فی جرأته علی الأعداء، فی مناجاته.

آغاز : «امّا المقدّمة ففی بعض مناقبه علیه‌السلام قال الله تعالی انّ المتقین فی جنّات و نهر فی مقعد صدق عند ملیك مقتدر. فی الکامل مسنداً عن الرضا علیه‌السلام من زار الحسین عارفاً بحقّه...».

انجام : «قد جائتنا بسحر بنی عبدالمطلب فما کان باسرع ان جاء بهم الخبر بقتل الحسین بن علی علیه‌السلام».

۷ـ شرح حدیث الغمامة «۶۴ پ ـ ۱۷۶ پ» **(عربی)**

از : قاضی محمّد سعید بن محمّد مفید قمی (۱۱۰۳ ق)

شرح مبسوطی است بر «حدیث الغمامة» که پیرامون معجزات حضرت علی علیه‌السلام نقل شده است. مؤلّف ابتدا مقدّمه‌ای در دو مطلب آورده، پس از آن با عنوان «متن ـ شرح» حدیث را شرح نموده است. تألیف این شرح در اصفهان در سال ۱۰۹۹ در شصت سالگی مؤلّف به پایان رسیده است.

[الذریعه ۱۳/۱۹۰ با عنوان «شرح حدیث البساط»؛ مرعشی ۲۴۴/۴، ش ۱۴۵۶، آغاز نقل شده در هر دو مصدر با آغاز نسخهٔ حاضر برابر است و در الذریعه گفته شده که این رساله در نجف به چاپ رسیده است].

آغاز: «الحمدلله مدیر الادوار و معید الاکوار طبقاً عن طبق و عالماً بعد عالم».

انجام: «ولیکن هذا آخر ما اردنا ایراده فی کشف بعض اسرار هذا الخبر... اتفقت عنایةالله... لتمام هذه النعمة فی... و صلی الله علی سیّدالمرسلین و اخیه سیّدالوصیین و آلهما الاطیبین و عترتهم الانجبین والحمدلله ربّ العالمین».

رسالهٔ اوّل نستعلیق، باقی رساله‌ها نسخ؛ ابوالقاسم الخوانساری، رمضان المبارک ۱۲۸۷ کرمانشاهان، رسالهٔ دوم ۱۲۸۶؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف و مشکی؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۱۷۶ برگ؛ ۱۵×۱۹ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۶۲۰۵۸].

﴿ ۱۲۵۶۷ ﴾

جفر جامع

جفر جامع از جداول و حروف بیست و هشت‌گانه ابجدی تشکیل می‌شود و دارای ۲۸ جزء و هر جزء ۲۸ صفحه، مجموعاً ۷۸۴ صفحه و هر صفحه دارای ۷۸۴ خانه است.

[فهرست نسخه‌های خطی آستان حضرت معصومه علیها السلام ۲/۶۰؛ الذریعه ۱۲۰/۵؛ مرعشی ۲۶۲/۱۳، ش ۵۰۶۹].

نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام ناتمام است و در آغاز هر جزء چند ورق سفید است و به همین جهت تعداد صفحات نسخه ۸۸۰ صفحه شده است.

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ تمامی صفحات جداول ۲۸×۲۸ به شنگرف و حروف داخل جداول، مشکی؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۴۴۰ برگ؛ ۲۱×۳۴ سانتی متر؛ [ثبت ۲۷۷۷۵].

﴿ ۱۲۵۶۸ ﴾

اسرار قاسمی

(علوم غریبه ـ فارسی)

از: ملاحسین بن علی کاشفی بیهقی (۹۱۰ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۵۹/۲] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

انجام:«و او بکار مردمان‌بسیار جهد بکند و یک زن‌بیگانه‌باشد او را دشمن کمتر بودو از مردمان‌دیگر راضی‌باشد وخداوند ثور را خدایتعالی حج روزی‌گرداندتمت».

نسخ؛ محمّدتقی بن حاجی عبدالرزاق الساوجی، پنج‌شنبه ۴ ربیع‌الثانی ۱۲۸۳؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در داخل نسخه جداولی رسم شده است؛ جلد : تیماج، سبز.

۱۶۸ برگ؛ ۱۹×۳۲ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۲۳۹۱۷].

﴿ ۱۲۵۶۹ ﴾

جنگ علوم غریبه (فارسی)

از : ؟

بیاضی است شامل دعاها و طلسمات و فواید دیگری در علوم غریبه که از کتب گوناگون به صورت نامرتب جمع‌آوری شده است.

نستعلیق و نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۳]؛ نشانی‌ها مشکی؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۱۹۴ برگ؛ ۸/۵×۱۶ سانتی متر (قطع بیاضی)؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۶۲۰۵۳].

﴿ ۱۲۵۷۰ ﴾

مجموعه

۱ ـ در معرفت اسم افراد «۱ پ ـ ۲ پ» **(عربی)**

۲ ـ منظومة فی احکام منازل القمر و خواص السور«۳ پ ـ ۱۶ پ» **(عربی)**

از : ؟

منظومه‌ای است در بیان احکام منازل قمر و خواص بعضی سوره‌های قرآن کریم.

نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام ناقص است.

آغاز نسخه :

فی یط برمهات فی المشهور — و قیل فی الکاف علی التسبب

و عنده یعتدل النهار — و اللیل فی الساعات اذ یدار

انجام نسخه :

هنورفی تاسعه یرخی المطر — فی نصفه نجم الثریا قد غبر
فعلق البحر و کان النوء — وهاج بالریح الشدید الجو

۳ـ مطالب متفرقه در جفر «۱۷ پ ـ ۳۹ پ» **(عربی)**

۴ـ فال نامه منسوب به امام صادق(ع) «۴۰ پ ـ ۴۹ پ» **(عربی)**

[نسخه‌های خطی، دفتر سوم ص ۲۳ و ۲۴].

۵ـ مطالب متفرقه‌ای در جفر «۵۰ پ ـ ۵۷ پ»

۶ـ نثر اللئالی = الدرالمکنون «۵۸ ر ـ ۵۹ پ» **(عربی)**

از : ابوعلی فضل بن حسن طبرسی (۵۴۸ یا ۵۵۲ ق)

[مجلس ۱۱۹/۲۵، ش ۷۱۰۷]. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۷ـ قاعده یافتن اوّل ماهها «۶۰ ر ـ ۶۱» **(عربی)**

نسخ؛ بی‌کا، رسالهٔ هفتم، شب پنج‌شنبه ۱۱ شعبان ۱۰۴۶؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف و مشکی؛ با تعدادی جدول و دایره؛ جلد : ساغری، مشکی.

۶۱ برگ؛ ۱۵×۲۰/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۱۸۴].

﴿ ۱۲۵۷۱ ﴾

مجموعه

۱ـ مفتاح مفاتیح فتوح «ص ۱ ـ ۶۹» **(رمل ـ فارسی)**

از : عبدالقادر بن حسن رویانی

مؤلّف در این رساله مشکلات کتاب «مفاتیح» را استخراج و در هفده فصل شرح نموده است.

کتاب مفاتیح احتمالاً همان «مفاتیح الاسرار فی الرمل» است که در الذریعه [۲۹۹/۲۱] معرفی شده است. **[الذریعه ۳۵۰/۲۱؛ آستانهٔ معصومیه ۳۰۵/۲؛ سپهسالار ۶۲۹/۵].**

آغاز : «حمد بلا احصا مر آن فردی را که همه خلقان را زوج آفرید... امّا بعد چنین

گوید فقیر حقیر جانی عبدالقادر بن حسن رویانی...».

انجام : «... در چهارم ده عدد دارد سه قسم کردیم چنین باشد ۳۴۳ پس زوج الفرد باشد و باقی بر این قیاس تا حفظ گردد».

۲ ـ انوار رمل «ص ۷۳ ـ ۲۴۸» **(فارسی)**

از : عبدالغنی حافظ شیروانی

رسالهٔ مفصلی است در مسائل علم رمل در یک مقدّمه و دو مقاله و یک خاتمه، مؤلّف آن را بعد از کتابش «الخلاصة فی الرمل» تألیف نموده است.

[الذریعه ۴۲۷/۲؛ دانشگاه ۱۰۲۶/۹، ش ۲۶۰۶؛ این کتاب چند بار در هند به چاپ رسیده است. رک: مشار، فارسی ۵۸۰/۱].

آغاز : «شکر و سپاس بیحد و قیاس آفریدگاری را جلّ جلاله که نقطه ضعیف... امّا بعد چنین گوید فقیر حقیر جانی عبدالغنی حافظ شروانی...».

انجام : «... و اگر شواهد حمره بود دلیل بود بر جنگ و خصومت و خون کردن و اگر شواهد بیاض بود جمله سعادت و خرمی و عیش و طرب بود والله اعلم».

نسخ و نستعلیق؛ بی‌کا، رسالهٔ اوّل یکشنبه ۶ ربیع الاوّل ۱۲۶۶؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۱۲۴ برگ؛ ۱۸/۵×۱۲ سانتی متر؛ ۱۲ ـ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۱۵۲۵۲].

﴿ ۱۲۵۷۲ ﴾

مجموعه

۱ ـ کشف الاسرار فی هتک الاستار «۱ پ ـ ۹۳ پ» **(کیمیا ـ عربی)**

از : شیخ علی بن خسرو ازنیقی (۱۰۱۸ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۰۲] مراجعه شود. نسخهٔ حاضر از انجام افتادگی دارد.

آغاز : «الحمدللّٰه الّذی خلق السموات و الارض و جعل الظلمات و النور من انوار عالم اللاهوت...».

انجام نسخه : «و طریقه ان یؤخذ الرماد المنقی من تون الحمام یغلی فی قدر ستة امثاله...».

۲ـ الخمایر السبعة «۹۵ پ ـ ۹۸ ر» **(کیمیا ـ عربی)**

از : جابر بن حیّان کوفی

جابر چند کتاب در خمایر نوشته که به «کتاب الخمایر»، «کتاب الخمایر الصغیر» و «الخمایر السبعة» شهرت دارند. نسخهٔ حاضر کتاب سوم از خمایر سبعه را شامل است.

[سزگین ۲۳۴/۴؛ دانشگاه ۴۰۷/۱۷، ش ۹۵۶۲].

آغاز : «الحمدللّه و الصلوة علی انبیائه و علی الصالحین من عباده هذا کتابنا الثالث فی الخمایر».

انجام : «... و خمسة امناء قمر و علی المریخ ایضاً یقع فتفهم ذلک جمیعه انشاءالله تعالی».

۳ـ الوصایا «۹۹ پ ـ ۱۰۶ پ» **(کیمیا ـ عربی)**

از : ؟

وصایایی است با عناوین «یا بنی ـ یا بنی» پیرامون علم کیمیا. این وصایا در نسخهٔ حاضر با عنوان «کتاب فیه وصیة الامام جعفر ابی محمّد بن علی بن موسی الرضا لولده ولی و حجّته علی خلقه ابی الحسن بن علی فی علم الصنعة الشریفة» ذکر شده است.

سزگین در تاریخ التراث العربی ۱۳۱/۴ «رسالة الوصایا و الفصول» را به امام صادقعليه‌السلام نسبت داده که گویا منظورش همین کتاب است.

آغاز : «اوصیک یا بنی بتقوی الله و طاعته انی شارح لک علم الصنعة و کیف کان سبب نزولها من السماء علی کلیم الله موسیعليه‌السلام...».

انجام : «... یا بنی اکثر من قراءة کتابی هذا و أدمن الدعاء و التضرع الی الله فانه جواد کریم یؤتی الحکمة من یشاء و هو علی کلّ شیء قدیر».

۴ـ الکتب السبعون ((۱۰۷ پ ـ ۱۰۹ ر)) **(کیمیا ـ عربی)**

از: جابر بن حیّان کوفی

جابر هفتاد کتاب در علم کیمیا تألیف نموده که مجموع آن‌ها به ((الکتب السبعون)) مشهور هستند. اسامی این هفتاد کتاب را سزگین با نشان دادن نسخه‌های شناخته شده از هر کدام ذکر نموده است. [سزگین ۲۳۷/۴].

نسخهٔ حاضر کتاب چهارم از کتب سبعون است که با عنوان ((المقالة الرابعة)) ذکر شده است. این کتاب پیرامون روش تدبیر حجر اعظم در علم کیمیا است.

آغاز: ((الحمدلله ربّ العالمین و صلی الله علی محمّد خاتم النبیین و امام المرسلین و علی آله الطاهرین امّا بعد فان الوصف قد طال فی امر الباب الاعظم)).

انجام: ((و ذلك الثانیة لانه قد الف النار فی هذا الوقت ثم اخرجه بعد جفافه)).

۵ـ کیمیا ((۱۰۹ پ ـ ۱۱۰ ر)) **(کیمیا ـ فارسی)**

از: کمال‌الدین سیّد حسین بن علی اخلاطی

به شمارهٔ [۱۲۵۶۳] مراجعه شود. در نسخهٔ حاضر بخش کوچکی از این رساله، شامل دستوری پیرامون تدبیر حجر اعظم موجود است.

۶ـ تفسیر الخمایر ((۱۱۱ پ ـ ۱۱۷ ر)) **(کیمیا ـ عربی)**

از: جابر بن حیّان کوفی

شرحی است بر ((کتاب الخمایر)) خود مؤلّف که در ردیف دوم همین مجموعه ذکر شد. [سزگین ۲۳۴/۴؛ دانشگاه ۴۰۷/۱۷].

آغاز: ((الحمدلله حقّ حمده و صلی الله... قلنا اوّلاً ینبغی ان یعلم ما الخمیرة)).

انجام: ((و المعانی مشترکة فی الاعمال التی من جنسها فافهم ذلک انشاء الله تعالی تم تفسیر الخمایر و هی المنسوبة الینا)).

۷ـ کتاب الشعر ((۱۱۷ پ)) **(کیمیا ـ عربی)**

از: مؤلّف پیشین

[سزگین ۲۳۵/۴]. در نسخهٔ حاضر برگ اوّل این کتاب موجود است.

آغاز: «قال جابر بن حیّان رحمه الله فی کتاب الشعر فی بیان المیاه المحمرة».

انجام: «و اما فی التدابیر البرانیة المعدنیة فاستعملها علی جهتها و الحمد للّه ربّ العالمین».

۸ـ الخمایر السبعة «۱۱۸ ر ـ ۱۲۴ ر» **(کیمیا ـ عربی)**

از: مؤلّف پیشین

بخش دیگری از کتاب «الخمایر السبعة» است که بخش سوم آن در ردیف دوم همین مجموعه معرفی گردید.

آغاز: «الحمدللّه حقّ حمده و صلی الله علی النبی الامی و آله و سلّم نبدأ علی اسم الله تعالی و عونه فی صفة التخمیر».

انجام: «فیعقده اکسیرا مثل الزنجفر یقع الحبة منه علی رطل من الابار فیعقده ذهبا بحول الله تعالی و قوته انه وهاب کریم رب عظیم تمت کتاب التخمیر بعون الملک الحکیم».

۹ـ کتاب الخالص «۱۲۴ ر ـ ۱۲۵ ر» **(کیمیا ـ عربی)**

از: مؤلّف پیشین

آغاز: «بسمله قال جابر فی الکتاب الخالص المبارک ما صورته و اعلم یقیناً ان الماء الخالد حقّ و هو الزیبق لخلوده مع کلّ جسد و ثباته فیه حتّی لا یخرج عنه».

انجام: «... فافهم ما یرد علیك فانه یغنیك عن التعب و باللّه التوفیق».

۱۰ـ کتاب المیزان «۱۲۵ پ ـ ۱۲۹ پ» **(کیمیا ـ عربی)**

از: مؤلّف پیشین

[سزگین ۲۴۶/۴].

آغاز: «قال اعلم ان غرض الفلاسفة فی المیزان الطبیعی ان یعملوا به فی سایر الثلاثة».

انجام : «و قد بلغت الغاية التی وضعتها الحکماء و کتمتها و رفعتها علی طول الزمان والله تعالی اعلم و احکم تم».

نسخ؛ بی‌کا، ۱۱۰۷ ـ ۱۱۰۸؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف و مشکی، ده برگ آخر وصالی شده؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۱۲۹ برگ؛ ۱۴×۲۰ سانتی متر؛ ۱۸ سطر؛ [ثبت ۸۶۰۴۵].

۱۲۵۷۳

مجموعه

(کیمیا ـ فارسی)

۱ ـ ترجمهٔ الاسرار (۱ ر ـ ۸۶ ر)

از : ؟

ترجمه‌ای است از «کتاب الاسرار» محمّد بن زکریای رازی با افزوده‌هایی از مترجم. در اثنای ترجمه، منظومه‌ای در کیمیا از ابوالقاسم نیشابوری نقل شده که در ردیف دوم همین مجموعه معرفی خواهد شد.

کتاب الاسرار را رازی برای شاگردش محمّد بن یونس بخاری نوشته است که اصل عربی آن در شمارهٔ [۱۲۵۲۰] معرفی گردید. این کتاب غیر از ترجمهٔ حاضر چند بار به فارسی ترجمه شده که عبارتند از :

الف ـ ترجمه‌ای با عنوان «سرالاسرار» که نسخه‌ای از آن در فهرست مجلس [۱۲۵/۶] معرفی شده ولی نام مترجم ذکر نشده است. [منزوی ۶۲۳/۱].

ب ـ ترجمهٔ مهندس حسنعلی شیبانی که در تهران با عنوان «کتاب الاسرار یا رازهای صنعت کیمیا» در سال ۱۳۴۹ ش به چاپ رسیده است.

ج ـ ترجمه و تلخیص از شخصی ناشناس که نسخهٔ آن در ردیف چهارم همین مجموعه معرفی خواهد شد.

د ـ بخشی از یک ترجمهٔ دیگر از مترجمی ناشناس [منزوی ۶۱۷/۱؛ نسخه‌های خطی دفتر پنجم، ص ۲۰۰].

ه ـ ترجمه و تلخیص از عالمی ناشناس که در شمارهٔ [۱۲۶۳۰] معرفی خواهد شد.

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «تصعید النوشادر للبیاض ـ بگیرد از نوشادر آنچه خواهد و بساید نیکو».

انجام : «یاقوتی باشد که قائم مقام چراغ باشد و بیرزد یک مثقال از او به هزار دینار زر سرخ تمام شد ابواب شعر که در ترجمهٔ اسرار آمده».

۲ ـ کیمیای منظوم «۶۸ ر ـ ۷۰ پ» **(فارسی)**

از : ابوالقاسم نیشابوری

منظومهٔ کوتاهی است پیرامون مسائل علم کیمیا، این منظومه در اثنای رسالهٔ سابق درج شده است.

آغاز :

بـــنام ایـــزد غـــفار قـــهار　　گشایم بر تو این اسرار دشوار
که دانایان صنعت بسته کردند　　بـــر نـــادان غـــافل مـرد بیکار

انجام :

مــرا زان جــمله اعـمال مـجرب　　پسند آمـد بـفضل و قـدرت رب
گرفتم نظم کردم و اندرین جای　　بــماندم یـادگاری تـا بـه فـردای

۳ ـ ترجمه و تلخیص کتاب الأسرار و اثنی عشریه «۸۶ر ـ ۱۴۰پ» **(کیمیا ـ فارسی)**

از : ؟

ترجمه و گزیده‌ای است از دو کتاب محمّد بن زکریای رازی :

الف : کتاب الاسرار که اصل عربی آن در شمارهٔ [۱۲۵۲۰] و ترجمه‌های فارسی آن در ردیف اوّل مجموعه حاضر معرفی شد.

ب : کتاب اثنی عشریه.

نسخهٔ حاضر از انجام افتادگی دارد.

آغاز : «الحمد لولیه و الصلوة علی نبیه محمّد و آله اجمعین امّا بعد بدانکه این نسخه

بالتماس عزیزی از اعمال حکیم غازی محمّد بن زکریای رازی که خلاصه‌ترین بابیست».

انجام نسخه : «العراق نقره القوم الابیض اسد البجلی کلبن الخالد سندر بطین شب طرف بط الیمانی الصبیان زاک...».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ با حواشی، در حاشیه تصحیح شده؛ در برگ ۲۹ و ۷۰ مهر مضلع به سجع «المذنب عبدالصمد»؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۱۴۰ برگ؛ ۱۸/۵×۱۲/۵ سانتی متر؛ ۲۰ سطر؛ [ثبت ۲۸۰۳۵].

۱۲۵۷۴

مجموعه

(رمل ـ فارسی)

۱ ـ سایر الاولیاء «۱ پ ـ ۳۶ پ»

از : ؟

رساله‌ای است مفصل در مسائل علم رمل. نسخهٔ دیگری از این کتاب در کتابخانهٔ حرم حضرت معصومه علیهاالسلام موجود است.

[آستانهٔ معصومیه علیهاالسلام ۳۰۸/۲، ش ۶۷۱/۱۱، آغاز آن با آغاز نسخهٔ حاضر برابر است].

آغاز : «بدان ای فرزند ایدک الله و ایاناکه در براهین علم طبیعی مبرهن و ثابت است که بسایط عالم اجسامند».

انجام : «... طرح شکل از میزان بهشت رسیده و در وی بود بسط کردیم چنین شد و در یکی که طرح از میزان به او رسیده این است».

(طب منظوم ـ فارسی)

۲ ـ علاج الامراض «۳۸ پ ـ ۵۳ ر»

از : یوسف بن محمّد یوسفی هروی (حدود ۹۵۰ ق)

۲۸۹ رباعی است که مؤلّف پیرامون علائم امراض و درمان بیماری‌ها سروده است. او در اشعارش به یوسفی تخلص می‌کند.

[منزوی ۵۶۹/۱؛ ملی تهران ۵۳۵/۲؛ مشار، فارسی ۳۵۵۴/۳].

مؤلّف، خود این رباعیات را شرح و گزارش نموده که به «جامع الفواید» نامبردار است. [منزوی ۵۱۳/۱؛ الذریعه ۶۸/۵؛ آستانهٔ معصومیه ۳۴۷/۲].

آغاز:

ای درد تو آمده علاج دل ما — وصل تو موافق مزاج دل ما
جز درد و غمت مده به ما خسته‌دلان — کز درد و غمت بود رواج دل ما

انجام:

چشمی که خیالات قرینش باشد — صد آفت و فتنه در کمینش باشد
هرگه که بخار معده باشد سببش — مسهل بطلب دوا همینش باشد

۳ـ مجمل الحکمة = ترجمهٔ رسایل اخوان الصفا («۵۴ر ـ ۶۴پ») (دایرةالمعارف ـ فارسی)

مترجم: ؟

ترجمه و خلاصه‌ای است از رسایل اخوان الصفا.

[مجلس ۵۱/۲ و ۸۴/۶ ـ ۸۶؛ منزوی ۶۵۱/۱ و ۶۸۲ و ۷۵۸/۲؛ دانشگاه ۲۲۲۸/۶، این کتاب چند بار در هند و تهران به چاپ رسیده است].

نسخهٔ حاضر ترجمهٔ رسالهٔ دهم و یازدهم و دوازدهم از قسم دوم طبیعیات را شامل است.

آغاز: «بسمله چند جای گفتیم که آنچه تحت فلک قمر است چهار جنسند».

انجام: «والا در معاد جهال و اشرار سخنها و معانیهاست که درین مدخل یاد نشاید کرد این قدر کافیست و الله اعلم».

۴ـ سیر و سلوک («۶۷ ر ـ ۷۱ ر») (فارسی)

از: ؟

رسالهٔ مختصری‌است در سیر و سلوک، این رساله غیر از چند رسالهٔ سیر و سلوک است که در فهرست نسخه‌های خطی فارسی، منزوی ۱۲۰۵/۱ ـ ۱۲۱۲ معرفی شده است.

آغاز: «سپاس و منت وجودی را که کنه کمال کاملین از احصای اسمای او مقصر است

و دیده‌های اعمی از انوار صفات او مبصر».

انجام : «و بیان این کلام بسیار است و محامل بیشمار و لیکن شمه‌ای نموده شد تا بِه از هیچ ناگفته و ناشنوده باشد والله اعلم بالصواب».

نستعلیق؛ کاتب رسالهٔ چهارم «جم»، بی‌تا؛ در صفحهٔ اوّل تملکی با مهر بیضوی به سجع «پناه دین شد عمادالدین»؛ در صفحهٔ اوّل و آخر مهر بیضوی به سجع «عبده سیّد محمّدعلی الحسینی»؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۷۱ برگ؛ ۹/۵×۱۷ سانتی متر؛ ۱۲ ـ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۷۸۴۸۳].

﴿ ۱۲۵۷۵ ﴾

مجموعه

۱ ـ الکنزالمختوم فی ترجمة السرالمکتوم «ص ۱ ـ ۲۷۲» **(احکام نجوم ـ فارسی)**

از : محمّد فخرالدین رازی

ترجمه‌ای است از کتاب «السر المکتوم فی مخاطبة النجوم» خود مؤلّف، که در شمارهٔ [۱۲۵۱۲] معرفی گردید. این ترجمه در هشت‌مقاله و برای فیروزشاه صورت‌گرفته است. نسخه‌های این ترجمه مانند اصل کتاب در تعداد ابواب و فصول اختلاف فاحشی با یک دیگر دارند.

[الذریعه ۱۶۴/۱۸؛ مشار، فارسی ۳۲۳۸/۳ با عنوان «شرح سر المکتوم» در آن مؤلف ابوعبدالله محمّد بن عمر امام فخرالدین رازی ذکر شده است].

آغاز : «حمد بیحد و ثنای بیعد مر واجب الوجودی را که جملهٔ موجودات از فیض وجود بی‌علت اوست».

انجام : «پس آن را در آتش بزرگ اندازد و گرد آتش می‌گردد و این را می‌خواند و دست می‌زند تا... نزد تو آید و اگرچه در حصاری بود».

۲ ـ تحفهٔ خانی «ص ۲۷۳ ـ ۲۸۴» **(علوم غریبه ـ فارسی)**

از : علی بن حسین کاشفی سبزواری (۹۳۹ ق)

خلاصه و شرحی است از کتاب «اسرار قاسمی» پدرش، مؤلّف در مقدّمه گوید: «پدرم اسرار قاسمی را در علم سیمیا و هیمیا تألیف نموده و خود قلمی خاص در بیان مطالب آن به کار برده موسوم به قلم کاشفی». و او به درخواست درمیش‌خان، فرمانروای هرات در سال ۹۲۸ آن را در کتاب حاضر تلخیص و تهذیب نموده و مطالب مشکل را شرح کرده است.

[مجلس ۲۳ بخش دوم ص ۵۱۷؛ منزوی ۱/۶۱۶؛ فهرست میکروفیلم‌های دانشگاه تهران ۱/۵۸۰].

تلخیص دیگری از اسرار قاسمی در دست است موسوم به «کشف الاسرار» که عدّه‌ای آن را نیز به علی بن حسین کاشفی نسبت داده‌اند. [الذریعه ۱۸/۱۲؛ گنج بخش ۱/۲۲۲].

آغاز: «الحمدللّٰه ربّ العالمین و به نستعین الحمد و الثناء لولیه و الصلوة و السلام علی‌نبیه و وصیه و بعد چنین‌گوید فقیر بی‌بضاعت و حقیر خالی‌ازاستطاعت».

انجام: «پس آنکه اخگر افروخته را به روی آن نهد نسوزد و اهل مجلس در تعجب بمانند تمت الرسالة».

۳ـ علم أیدی = عقود الانامل «ص ۲۸۷ ـ ۲۸۸» **(فارسی)**

از: ؟

رسالهٔ کوتاهی است در بیان شیوه‌ای خاص در علم انگشت شماری و به جز رسالهٔ شرف‌الدین علی و شیخ بهایی. در نسخهٔ حاضر نام آن «علم الایادی» ذکر شده است.

آغاز: «بدان که ضابطه علم ایادی آن است که از اصابع خمسهٔ یمنی خنصر و بنصر و وسطی جهت عقود نه گانه».

۴ـ زبر و بینات = اسرار حروف «ص ۲۸۹ ـ ۳۱۰» **(جفر ـ فارسی)**

از: ؟

رسالهٔ مختصری است در خواص اسماء الهی و رموز زبر و بینات حروف و اسماء، که مؤلّف آن را به نام غیاث‌الدین محمّدشاه تألیف نموده است. و در ۲۸ باب به عدد و ترتیب حروف الفبا قرار داده است.

در فهرست مرعشی [۱۱۴/۱۷، ش ۶۵۲۹] رسالهٔ دیگری با همین نام معرفی نموده است.

رسالهٔ حاضر از انجام ناتمام است و تا «باب الکاف» را شامل است.

آغاز : «بسم الله عالم الغیب و الشهادة هو الرحمن الرحیم شکر و سپاس عالم السرّ و الخفیات را... امّا بعد بر اصحاب بصیرت واضح و لایح است که حضرت واهب العطایا جل و علا...».

انجام نسخه : «دعوات و خواص الف و کاف است در حرف الف و کاف یکی است و هر کس در روز پنج‌شنبه...».

۵ ـ ترجمهٔ دعوات سهروردی «ص ۳۱۱ ـ ۳۲۷» **(فارسی)**

مترجم : ابوالمحاسن محمّد بن سعید نخجوانی معروف به ابن ساوجی[1] (قرن ۸ ق)

ترجمه‌ای است از کتاب «الدعوات» شهاب‌الدّین سهروردی، که اصل عربی آن در شمارهٔ [۱۲۴۷۵] معرفی گردید.

همین مترجم رسالهٔ دیگری در علوم غریبه دارد موسوم به «حل المشکلات» که اصل آن از حکیم طمطام هندی است که از کتب اساتید جمع‌آوری نموده و ابن ساوجی به فارسی ترجمه نموده است. [الذریعه ۷۴/۷].

آغاز : «الحمدلله ربّ العالمین و العاقبة للمتقین و الصلوة علی خیر خلقه محمّد خاتم‌النبیین وآله‌الطاهرین و صحبه امّابعد چنین‌گوید مترجم این عبارت مختصر».

۶ ـ اسرار الحروف = **نقطه** «ص ۳۲۷ ـ ۳۵۰» **(جفر منظوم ـ فارسی)**

از : محمّد بن محمود دهدار عیانی (قرن ۱۱ ق)

منظومه‌ای است در پانصد بیت در علم جفر پیرامون اسرار نقطه و حروف و خواص و آثار آنها. **[منزوی ۳۲۸۳/۴؛ مرعشی ۳۶/۲۰، ش ۷۳۶۱].**

۱ـ برای شرح حال مترجم رک : ریحانة الادب ۲۵۳/۷؛ فهرست مشترک پاکستان ۳۴۰/۱، تاریخ نظم و نثر در ایران ۷۷۱.

آغاز:

باء بسم الله چون شد جلوه گر ای عـیانی بـرگشا گـنج گـهر
باء بسـم اللـه الرحـمن الرحیم گنج اسرار است از حی قـدیم

انجام:

یا الهی از سر صدق و صواب ساز دعوات عیانی مستجاب

۷ ـ فوائدی در اسرار برخی از اشکال و طلسمات و ادعیه «ص ۳۵۰ ـ ۳۵۷»

(فارسی)

گویا رسالهای است که اول و آخر آن افتاده است با عنوانهای «فائده ـ فائده».

آغاز: «هر کس این دعا را با خود دارد در جنگگاه زخم سنان و شمشیر.. فائده بـه جهت عقد اللسان در بیست و نهم هر ماهی».

نسخ؛ رسالهٔ دوم ملا باباجان طالقانی، ۱۵ رمضان المبارک ۱۰۴۹؛ عـناوین و نشـانیها شنگرف؛ با جداول شنگرف؛ جلد: قهوهای، ترنج با سر با نقش گل و بوته و پرنده. ۱۷۹ برگ؛ ۱۷×۲۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۸۸۹].

﴿ ۱۲۵۷۶ ﴾

مجموعه

۱ ـ ذخیرهٔ اسکندری «۱ پ ـ ۷۶ پ» **(علوم غریبه ـ عربی)**

از: ارسطو (ارسطاطالیس)

این کتاب که اصل آن به یونانی است، در زمان معتصم بالله خلیفهٔ عباسی به عربی برگردانده شده، و در ده فن ترتیب یافته که فهرست آن در فهرست مجلس [۱۲/۱۰] مندرج است.

این کتاب به فارسی ترجمه شده [منزوی ۶۲۱/۱] و به همین نـام مشـهور است کـه نسخههایی از آن بعد از این معرفی خواهد شد و دو نسخه از آن در [مرعشی ۲۳۹/۱۵، ش ۵۸۵۷ و دانشگاه ۲۷۰۹/۱۲] معرفی شده است.

[مجلس ۱۲/۱۰؛ دانشگاه ۹۷۰/۴، آغاز و انجام آن با نسخه ما برابر است؛ سزگین ۱۰۰/۴ و ۱۰۳].

آغاز: «بسمله کان امیرالمؤمنین المعتصم بالله رضی الله عنه بعد ان فتح عموریة[1] و قد سمع ان بها دیراً قدیما ینتسب الی انطیوخوس تلمیذ الاسکندر ذی‌القرنین».

انجام: «قد ارتفعنا عن عالم الاستحالة و التغییر الی عالم البقاء و الانوار فلا یخلّ عندنا الا ذو لاغم و لاحسد و لافاقة تم الکتاب بعون الملک الوهاب و الحمدلله ربّ العالمین».

۲ـ مقالة المومیایی «۷۷ ر ـ ۸۰ پ» **(عربی)**

از: ابوبکر محمّد بن زکریای رازی (۳۱۱ ق)

مقالۀ کوتاهی است پیرامون مومیا به نقل از حکمای یونان.

[مرعشی ۲۳۶/۱۹، ش ۷۴۲۴؛ ملک، تهران ۴۳۰/۷، ش ۴۵۷۳/۳۱ و ۸۲/۸، ش ۴۷۶۰/۲ و ۱۱۰/۹، ش ۵۹۴۲؛ الذریعه ۲۷۹/۲۳؛ مؤلّفات و مصنفات ابوبکر محمّد بن زکریای رازی ص ۲۷۸].

این رساله به وسیلۀ ابوالحسن هادی بن هادی شیرازی علوی به فارسی ترجمه شده که نسخه‌ای از آن، تحریر شده در ذی‌قعدۀ ۱۱۸۴ در کتاب‌خانۀ ملک موجود است. [ملک، تهران، ۱۱۰/۹، ش ۵۹۴۲/۳].

در الذریعه [۲۷۹/۲۳] رسالۀ دیگری در مومیا از نظام‌الدین احمد گیلانی از شاگردان میرداماد معرفی شده است.

در فهرست دانشگاه نیز رساله‌ای با عنوان «خواص مومیایی» از عمادالدّین محمود بن مسعود طبیب شیرازی معرفی شده است. [دانشگاه ۶۳۰/۱۶، مجلۀ وحید شمارۀ ۴۷ ص ۱۰۵۶].

آغاز: «مقالة المومیایی و منافعه و معرفة السبب فیه و کیفیة استعماله قال الحکیم من

۱ـ عموریة: شهرکی است در ساحل نهر عاصی در بین فامیه و شیزّر. شهر عموریه را معتصم خلیفۀ عباسی در سال ۲۲۳ با شهر انقره فتح کرد. «لغت‌نامۀ دهخدا، مادّۀ عموریه».

قصة المومیائی و سببه ان فی ایام افریدون الملك خرج بعض الاساورة».

انجام: «... لها قری فی بلد من البلدان ما لا یکون فی سایر البلدان تمت».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ دارای چند لوح؛ در اوّل نسخه تملک فتحعلی سبط محمّدکریم‌خان زند جمادی‌الاولی ۱۲۳۶ و مهر بیضوی به سجع «عبده الراجی محمّدعلی»؛ در پایان رساله دوم چنین آمده: «و قد نقلها الکتاب من خط ابوالمعالی فضل‌الله بن ابی‌الفضل بن احمد بن ابی‌الشمس اصلح‌الله شأنه و غفر لوالدیه و هو عن نسخة بخطّ الشیخ ابی‌العباس احمد بن منصور بن احمد رحمه‌الله و هو نقلها عن نسخة بخطّ والده منصور بن احمد رحمه الله و هو قد نقلها عن نسخة بخطّ الشیخ الحکیم نورالدّین حاکیر رحمه الله و کان ذکر فی آخرها انه کتب ذلك من نسخة بدار الکتب بمدینة الری وقت مسافرته الیه. الی ههنا کان خط الکاتب رحمه الله تعالی و انتسخ انا من خط جعفر بن احمد بن محمود و تاریخ نسخه الاصل سنة ۷۴۹» جلد: تیماج، زرشکی، مجدول.

۸۱ برگ؛ ۸×۱۶ سانتی متر (قطع پالتوئی)؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۱۴۸۸۲].

﴿ ۱۲۵۷۷ ﴾

مجموعه

۱ ـ کتب الموازین (کیمیا ـ عربی)

از: جابر بن حیّان کوفی

جابر ۱۴۴ رساله در میزان‌ها و قواعد علم کیمیا تألیف نموده و مجموع آنها را «کتب الموازین» نام نهاده است. سزگین در کتابش تاریخ التراث‌العربی [۲۵۲/۴ ـ ۲۵۶] نام بیست و سه کتاب از کتب موازین را ذکر نموده است. در نسخهٔ حاضر چند رساله از «کتب الموازین» موجود است بدین ترتیب:

الف ـ الطبیعة الخامسة «ص ۱ ـ ۱۸»

[سزگین۲۵۲/۴-۲۵۶ که این رساله را نوزدهمین رسالهٔ «کتب الموازین» ذکر نموده است؛ دانشگاه ۱۰۲۴/۴ که آغاز و انجام‌آن با نسخهٔ‌ما برابراست؛ ملک، تهران ۲۵۵/۹، ش ۶۲۰۶].

آغاز: «ربّ اعن بهدایتك الحمدللّٰه و به نستعین و اومن به و اتوکل علیه... فینبغی ان تعلم انا قد ذکرنا فی کتبنا هذه الموازین علی جمیع الآراء».

انجام: «و ارجو ان یرزقک الله تعالی و تقدّس ذلک انه جواد کریم و اذا قد اتینا علی جمیع ما فی هذا الباب فلیکن الآن آخر هذا الکتاب».

ب ـ میدان العقل «ص ۱۹ ـ ۲۹»

[سزگین ۴۵۴/۴؛ دانشگاه ۱۰۲۴/۴ آغاز و انجام آن با نسخهٔ حاضر برابر است؛ ملک ۲۵۵/۹، ش ۶۲۰۶].

آغاز: «ربّ اعن برحمتك الحمدللّٰه کثیراً کما هو اهله و مستحقّه ینبغی ان تعلم فی کتابنا هذا قولنا علی العموم و الخصوص فی امر الموازین خاصة».

انجام: «کما قال بلیناس فی وصف کتابه لیصیبوا بطول دراسته علم سرایر الخلیقة و صنعة الطبیعة و هو لعمری کذلک وفقناالله و ایاك لما فزت منه انه جواد کریم».

ج ـ الموازین «ص ۲۹ ـ ۴۲»

[سزگین ۳۴۸/۴؛ دانشگاه ۱۰۲۵/۴ آغاز و انجام آن با نسخهٔ حاضر برابر است؛ ملک ۲۵۵/۹، ش ۶۲۰۶].

آغاز: «الحمدللّٰه کثیراً کتبنا و لو ذهبنا نصف فضل الله علینا و احسانه الینا لم تبلغ ذلک موصوف و لم نحتبسه بلفظ».

انجام: «فافعل ما تحب لنفسک علیک و انت ابصر و ما یحتاج فیما بیّنته لک و شرحته فی مصلحتک و علیک السلام و رحمة الله و برکاته و صلی الله علی محمّد النبی و آله اجمعین».

د ـ السرالمکنون «ص ۴۲ ـ ۶۶»

یکی دیگر از رسائل «کتب الموازین» جابر است. این رساله در سه جزء تألیف شده و نسخهٔ حاضر جزء اوّل و دوم آن را شامل است.

[دانشگاه ۱۰۲۹/۴ که آغاز و انجامآن با نسخهٔ حاضربرابراست؛ملک ۲۵۵/۹،ش ۶۲۰۶؛ الذریعه ۱۷۰/۱۲ با عنوان «السرالمکنون فی شرح رسالة ابن بیون»؛ کشف الظنون ۹۸۹/۲].

آغاز: «الجزء الاوّل من کتاب السرالمکنون، قد کنا یا اخی قدمنا من کتبنا هذه عدة کتب فی فنون کثیرة کلّ فنّ منها قائم بنفسه ما فیه منازعات و شکوک».

انجام: «... و اضافة کلّ شیء الی اشکاله فاعلم ذلك و اذ قد اتینا علی بقیه الرسایل فلیکن الان آخرها تمت الرسالة الاولة...».

۲ ـ الراهب «ص ۶۷ ـ ۶۹» **(کیمیا ـ عربی)**

از: مؤلّف پیشین

[دانشگاه ۱۰۲۹/۴ ـ ۱۰۳۰ آغاز و انجام آن با نسخهٔ ما برابر است؛ ملک ۲۵۶/۹، ش ۶۲۰۶؛ سزگین ۲۵۱/۴].

آغاز: «الحمدللّه النافذ المشیة الماضی القضیة و صلی الله علی سیّدنا محمّد خیرالبریة و آله و صحبه و سلم اعلم یا اخی انی خصصت کتابی هذا باسم الراهب».

انجام: «و لنأخذ فیما یلیه انشاءالله تعالی و باللّه توفیقنا و عصمتنا و هو حسبنا و نعم الوکیل».

۳ ـ السهل «ص ۷۰ ـ ۷۲» **(کیمیا ـ عربی)**

از: مؤلّف پیشین

[دانشگاه ۱۰۳۱/۴ آغاز و انجام آن با نسخهٔ حاضر برابر است؛ ملک ۲۵۶/۹، ش ۶۲۰۶؛ سزگین ۲۵۰/۴].

آغاز: «الحمدللّه المحمود بآلائه المشکور علی نعمائه و صلی الله سیّدنا محمّد فی ارضه و سمائه و علی آله و اصحابه و اولیائه عدد افضال الله و نعمائه».

انجام: «و اذ قد اتینا علی ما فی هذه التدبیر و انتهینا علی هذا المکان فلیکن آخر الکتاب و لنأخذ فیما یلیه...».

۴ ـ السمکة «ص ۷۳ ـ ۷۶» **(کیمیا ـ عربی)**

از: مؤلّف پیشین

[دانشگاه ۱۰۳۱/۴؛ ملک ۲۵۷/۹، ش ۶۲۰۶؛ آغاز و انجام هر دو نسخه با نسخهٔ حاضر برابر

است؛ سزگین ۲۵۱/۴].

آغاز: «الحمدللّه خالق الارض و السماء و ما بینهما من النار و الهواء و الماء... اعلم انا قدکنا ذکرنا لک فی السبعین مرارة البسوط و اخذ الحجر منه».

انجام: «فوالله و حقّ سیّدی لاوصلت الی شیء منها ابدا من الکتب ان لم تفهم هذا و اذ قد اتینا الی هذه الغایة فلیکن آخر الکتاب و لنأخذ فیما یلیه».

۵ـ القادر «ص ۷۶ ـ ۷۸» **(کیمیا ـ عربی)**

از: مؤلّف پیشین

[دانشگاه ۱۰۳۱/۴؛ ملک ۲۵۷/۹، ش ۶۲۰۶؛ آغاز و انجام هر دو نسخه با نسخهٔ حاضر برابر است؛ سزگین ۲۵۲/۴].

آغاز: «الحمدللّه خالق‌الانام و بارئ الاجسام ذی العظمة و الکبریاء و الطول و النعماء».

انجام: «نقول ان فی هذا الکلام رمزا و تمویها او الغازا و استعمالها بغیر برهان و اذ قد اتینا بما ختمنا فی هذا الکتاب فلنختمه...».

۶ـ الماجد «ص ۷۸ ـ ۸۳» **(کیمیا ـ عربی)**

از: مؤلّف پیشین

[دانشگاه ۱۰۳۱/۴؛ ملک ۲۵۷/۹، ش ۶۲۰۶؛ آغاز و انجام هر دو نسخه با نسخهٔ حاضر برابر است؛ سزگین ۲۵۱/۴].

آغاز: «الحمدللّه القدیم العلیم الرؤف الرحیم و صلی الله علی سیّدنا محمّد السیدالاعظم».

انجام: «اذکان ما لا نهایة له فلا نسبة له بشیء من ذوات النهایات فاعلم ذلک و ابن امرک بحسبه انشاءالله تعالی و باللّه فاستعن فانه حسبنا و نعم الوکیل».

۷ـ [الوصیة] «ص ۸۴ ـ ۹۶» **(کیمیا ـ عربی)**

از: ؟

وصایای کوتاهی است پیرامون علم کیمیا، این وصیت غیر از وصیت جابر است که در

شمارهٔ [۱۲۵۰۷] و غیر از «الوصایا» است که در شمارهٔ [۱۲۵۷۲] معرفی گردید.

رسالهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «و من لم یعرف حجرنا لم یعرف تدبیر الحکمة و هو حجر لیس بحجر البیض».

انجام : «و ما یذکر الا اولوالالباب و هو علی کلّ شیء قدیر و الیه المصیر تمت الوصیة».

۸ـ کیمیا «ص ۹۶ ـ ۱۰۰» **(کیمیا ـ عربی)**

از : محمود بن حسن شافعی

رسالهٔ کوتاهی است در کیمیا با عناوین «وجه ـ وجه» مشتمل بر نه وجه. نویسنده در این رساله از کتاب دیگر خود در این علم موسوم به «میزان الطریق» یادکرده و هم چنین مطالبی را از رسالهٔ امام جعفرصادق(ع) در کیمیا نقل نموده است.

آغاز : «بسمله قال محمود بن حسن الشافعی قد ذکرنا هذه الطریقة منشرة بغیر رمز مع طریقتها الارکانیة فی کتابنا میزان الطریق... فلا تقرب هذا العلم بغیر شیخ یربک رموزها و لا تعبث و الحمد لله ربّ العالمین هذه رسالة امام جعفر بن محمّدالصادق سهلوک فقال من قال ان الاکسیران احدهما فضة اوسع الصنع...».

انجام : «الوجه التاسع ان یعلم المطلوب الذی هو اکسیر... و انما قصدت فیها کمال الفایدة و الله الموفق للصواب و صلی الله علی سیّدنا محمّد و آله و سلم کثیراً و حسبنا الله و نعم الوکیل نعم المولی و نعم النصیر و به ثقتی».

۹ـ الرسالة القفطیة «ص ۱۰۰ ـ ۱۰۵» **(کیمیا ـ عربی)**

از : ابوالقاسم مسلمة بن احمد مجریطی (۳۹۸ ق)

مؤلّف این رساله را در ایامی که به قفط از سرزمین‌های مصر مسافرت کرده بود، تألیف نموده است و به همین جهت به «الرسالة القفطیة» مشهور شده است.

[الذریعه ۱۵۹/۱۷ با عنوان «الرسالة القفطیه فی الکیمیا المرموز»؛ سزگین ۲۹۸/۴؛ نسخه‌های

خطی، دفتر دوم، ص ۴۶۴ هر دو با عنوان «مقالة فی الکیمیاء»؛ مرعشی ۱۷۱/۹، ش ۳۳۸۶ با عنوان «الحجر المکرم» آغاز و انجام آن با نسخهٔ ما برابر است].

آغاز: «الحمدللّه الموصوف باحمد الصفات رازق الاحیا بکرمه و باعث الاموات».

انجام: «و لا یؤمن بها غضبه کملت الرسالة و قیل الحجر هو ما یخرج من ینابیع الوجوه الحسان تمت الرسالة المعروفة بکلام الشیعی و حسبنا الله...».

۱۰ ـ کیمیای منظوم **(عربی)**

از: سیّد ماجد بن سیّد علی بن ماجد بحرانی (قرن ۱۲ ق)

منظومه‌ای است کوتاه در علم کیمیا، و بعد از آن شرح این منظومه به عربی.

عنوان رساله در آغاز نسخه «منظومة فی احوال الصنعة الشریفة» ذکر شده است.

آغاز:

اسمع هدیت ما اقول فی الحجر　　دبره یا صاح بنار من سقر

و بعده اسحقه بالمصری　　و النوم مع طغیانهم بالقهری

۱۱ ـ کیمیا «ص ۱۲۶ ـ ۱۲۸» **(عربی)**

از: ؟

رسالهٔ مختصری است در کیمیا.

آغاز: «الحمدللّه ربّ العالمین... و بعد قال الشیخ اسمع یا بنی ما اورد علی شیخی و ما عملته مراراً متعددة...».

انجام: «و اترک واحدة علی مائة من ای جماد شیت فیکون اجل من المعدنی والله اعلم و احکم».

۱۲ ـ کتاب الناقل «ص ۱۲۹» **(کیمیا ـ عربی)**

از: ؟

رسالهٔ کوتاهی است در کیمیا شامل هفت منقله. در نسخهٔ حاضر فقط چند سطر اوّل از این کتاب نقل شده است. این کتاب گویا از تألیفات جابر بن حیّان است. نسخهٔ کاملی از

آن در کتاب‌خانهٔ مرعشی موجود است و در آن نیز مؤلّف شناسایی نشده و فهرست منقله‌ها ذکر شده است.

[مرعشی ۱۹۸/۴، ش ۱۴۱۴/۶؛ التراث العربی، حسینی اشکوری ۳۳۶/۵].

آغاز: «الحمدللّه ربّ العالمین... قال المؤلّف امّا بعد فانی سمیت هذا الکتاب الناقل و هی کالمناقل و قد جمعتها کمثل البستان بحسبی ما اردت و هذا ابتدء بسبعة الابواب».

۱۳ ـ تدبیر حجر مکرم «ص ۱۳۰ ـ ۱۴۶» **(کیمیا ـ عربی)**

از: جابر بن حیّان کوفی

تلخیص و تفسیری است از کتاب «الصنعة الروحانیة» هرمس. [سزگین ۳۹/۴].

آغاز: «بسمله و لنذکر قول هرمس الحکیم فی کتابه قال ان الصنعة علم شریف قد وضعنا فیها کتباً شتی و تدابیر کثیرة...».

انجام: «و ان الی ربک المنتهی و ملخص القول فیه یدبر الحجر بالمیاه الحارة او بالدفن».

نسخ؛ بی‌کا، بخش الف از رسالهٔ اوّل شنبه ۸ رجب ۱۰۲۵؛ بخش ج یک شنبه صفر ۱۰۵۴؛ در اوّل نسخه فهرست رسائل موجود در نسخه آمده است؛ جلد: مقوا، سبز، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای.

۷۴ برگ؛ ۱۵×۱۹/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۵۸۴۲].

﴿ ۱۲۵۷۸ ﴾

نهایة الطلب فی شرح المکتسب فی زراعة الذهب **(کیمیا ـ عربی)**

از: شیخ ایدمر بن علی جلدکی (۷۵۰ یا ۷۶۲ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۲۷] مراجعه شود.

نسخهٔ حاضر از آغاز چند برگ افتادگی دارد و سه سفر از کتاب (سفر اوّل «ص ۱ ـ ۲۵۶»، سفر دوم «ص ۲۶۲ ـ ۶۳۸»، سفر سوم «ص ۶۴۰ ـ ۸۸۷») را شامل است.

آغاز نسخه: «صارت عنده معلولة محدودة موصوفة... المقالة الاولی فی السفر الاوّل

تشتمل علی خمسة ابواب».

نسخ؛ لطفعلی بن محمّد صالح؛ ۱۲۰۷؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ با حواشی مفصل، در حاشیه تصحیح شده؛ در پایان نسخه دو صفحه به خط سیّد عبدالله بن سیّد محمّدباقر دزفولی متخلص به داعی (صاحب دیوان) و پدرزن سیّد صدرالدّین کاشف دزفولی آمده است؛ جلد: گالینگور، قرمز، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای.

۴۴۵ برگ؛ ۱۹×۳۰ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۵۸۲۳].

﴿ ۱۲۵۷۹ ﴾

زبدة الرمل

(رمل منظوم ـ فارسی)

از: ناصر معین‌الدّین محمّد بن نظام‌الدّین نصراللّه خاقانی (قرن ۸ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۰۸/۵] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

نستعلیق؛ بی‌کا، شوّال ۱۰۲۱؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد: گالینگور، قهوه‌ای، عطف پارچه سبز.

۱۷ برگ؛ ۱۲/۵×۱۸ سانتی متر؛ ۱۲ سطر؛ [ثبت ۸۵۷۸۶].

﴿ ۱۲۵۸۰ ﴾

مجموعه

۱ ـ الرسالة العلمية فی الرمل «۱ ر ـ ۶۰ ر»

(فارسی)

از: ؟

رسالهٔ مختصری است پیرامون چگونگی استخراج احکام از خانه‌های رمل. این رساله در قرن سیزدهم هجری قمری تألیف شده و مؤلّف در خاتمهٔ رساله، مجرّبات خود را در استخراج احکام حوادث از خانه‌های رمل بیان نموده و در آن از کشته شدن برادرش به دست نادرشاه یاد کرده است.

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد و از آخر ناتمام است و فهرست مطالب کتاب در آغاز نسخه آمده است.

آغاز نسخه : «در تسکین بیوت فصل هفتم در سر نقطه ازمران... مقدّمه در بیان فوائد و دانستن این علم و این که مأخذ آن از کجا می‌باشد».

انجام نسخه : «شاید که غرض قفّال از مراتب مرتبه عنصری دایره یا مرتبه عدد باشد و درین صورت هیچ مفسده لازم نیاید والله اعلم».

۲ ـ منتخب انوار الرمل «۶۰ پ ـ ۱۲۷ پ» **(فارسی)**

از : ؟

منتخبی است ازکتاب «انوار الرمل» عبدالغنی حافظ شیروانی، که در شمارهٔ [۱۲۵۷۱] معرفی گردید.

آغاز : «الفصل الاوّل فی احکام الخانة الاولی آنچه از مقالهٔ ثانیه در احکام عملیه...».

انجام : «... و ابن عمّه... سرّه و باب مدینة علمه و اولاده الطاهرین المعصومین تمت».

نستعلیق؛ محمّد مؤمن بن محمّدالصادق القاضی، رسالهٔ اوّل یکشنبه ۲۶ ربیع‌الاخر ۱۱۹۷؛ رسالهٔ دوم ۷ جمادی‌الاولی ۱۱۹۷ (هر دو رساله نوشته شده برای شیخ علی بن شیخ محمّد حسین النجفی)؛ نشانی‌ها شنگرف، تمام صفحات جدول شنگرف؛ جلد : گالینگور، مشکی.

۱۲۷ برگ؛ ۱۳/۵×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۱۳ سطر؛ [ثبت ۸۵۷۷۳].

﴿ ۱۲۵۸۱ ﴾

مجموعه

۱ ـ مطالب متفرقه در جفر و طلسمات «۱ ر ـ ۱۵ ر» **(فارسی)**

۲ ـ اصطلاحات جفر «۱۵ ر ـ ۵۶ ر» **(فارسی)**

از : سیّد کمال‌الدّین حسین بن علی اخلاطی

رسالهٔ مختصری است در دو باب و یک خاتمه در بیان اصطلاحات علم جفر.

اخلاطی رسائل زیادی در کیمیا و جفر تألیف نموده است. چند رسالهٔ کیمیائی وی در

شماره‌های [۱۲۵۶۳ و ۱۲۵۷۲] معرفی گردید. از رسائل جفری وی نیز این رساله‌ها را سراغ داریم:

الف: ذخیرة الاسماء که در شمارهٔ [۱۲۵۵۹/۸] معرفی گردید.

ب: رموز الغرایب که در شمارهٔ [۱۲۵۱۴] معرفی شد.

ج: جفر جامع که در فهرست گنج‌بخش [۲۳۳۳/۴] معرفی شده و مشتمل است بر دو مقدّمه و یک فصل و یک خاتمه، این رساله به فارسی نگاشته شده و آغاز آن چنین است: «حمدی که از نقّاش صنع ربانی درکارگاه فیض سبحانی بر در و دیوار قصر انسانی و نقوش اسرار».

د: دو رساله از رسائل جفری اخلاطی به نام‌های کتاب ذخائر موسوم به ذخیرة القلوب و رسالة فی مصطلحات علم جفر در قم توسط انتشارات ارومیه‌ای به چاپ رسیده است.

هـ: دو رسالهٔ دیگر از اخلاطی در علم جفر در ردیف سوم و پنجم این مجموعه معرفی می‌شود.

آغاز: «در بیان اصطلاحات جفر و استخراجات نام ملائکه».

انجام: «از هر باب چهار چهار طرح کند آنچه بقاعده ترتیب دهد تکسیر کند تا خیر و شرّ و نفع و ضرر دریابد واللّه اعلم بالصواب».

۳ـ جفر، رساله در... «۵۶ ر ـ ۶۶ ر» **(فارسی)**

از: مؤلّف پیشین

آغاز: «در معرفت اصول، بدانکه اصل کلام و علوم حروف ۲۸ گانهٔ تهجی است».

انجام: «ترابی را در عقود و تمرین اعدا و تخریب و آنچه بدین ماند مقوی دیده‌اند».

۴ـ جفر، رساله در... «۶۶ ر ـ ۷۷ ر» **(فارسی)**

از: ؟

آغاز: «الحمدللّه ربّ العالمین و الصلوة و السلام... این رساله‌ایست مشتمل بر یک مقدّمه و چند فصل...».

انجام: «الکلام فمن استکشفها استرسفها فعلیه منّی السلام و الحمدللّه ربّ العالمین تمت الکتاب بعون اللّه الملک الوهاب».

۵ـ جفر، رساله در... «۷۸ ر ـ ۷۹ پ» **(فارسی)**

از: سیّدکمال‌الدّین حسین بن علی اخلاطی

رسالهٔ مختصری است در طریق تکسیر حروف و استخراج اسماء باری.

نسخهٔ حاضر از انجام افتادگی دارد.

آغاز: «الحمدللّه ربّ العالمین... امّا بعد بدانکه این رساله در تکسیر حروف و استخراج اسماء باری تعالیٰ...».

انجام نسخه: «فصل چهارم در استخراج اسماء ملائکه علوی چون اسماء اعوان نوشته شد حروف آن را مکتوبی بسط کن و زمام ساز اگر اسماء دعا که در اعوان گفته شد داشته باشد حروف».

شکسته‌نستعلیق؛بی‌کا،بی‌تا؛نشانی‌ها شنگرف؛ جلد:تیماج،قهوه‌ای، عطف تیماج زرشکی.
۷۹ برگ؛ ۱۲/۵×۲۲ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۵۷۷۶].

﴿ ۱۲۵۸۲ ﴾

مجموعه

۱ـ علوم غریبه، رساله در... «۳ پ ـ ۱۰ ر» **(فارسی)**

از: ؟

رسالهٔ مختصری است در جفر و رمل و کیمیا و سیمیا مشتمل بر چهار باب و یک خاتمه.

آغاز: «الحمدللّه و الصلوة علی رسوله... این رساله‌ایست مختصر در علم جفر و رمل و کیمیا و سیمیا».

انجام: «وابشروا بالجنة ادخلوها بسلام آمنین الوجا الوجا الوجا العجل العجل العجل الساعة الساعة بارک الله علیکم بحقّ الکلام».

۲ ـ جواهر [جوهر] الاسرار «(۱۱ پ ـ ۳۱ پ)» **(جفر منظوم ـ فارسی)**

از : نجم‌الدّین محمود بن محمّد دهدار عیانی (قرن ۱۱ ق)

دهدار که در اشعارش به عیانی تخلص می‌کند، رسائل متعدّدی در علم جفر نگاشته که از جملهٔ آن‌ها است.[1]

الف : کنزالرموز : مختصری است در خواص حروف و تطبیق آن‌ها با احکام نجومی، در هر مبحث مؤلّف نخست ذکری آورده و عنوان آن را «خلاصة الاذکار» نهاده، سپس حروف را نقل کرده و عنوان آن را «زبدة الاسرار» نهاده و گاهی هر دو را با هم «زبدة الاسرار یا خلاصة الاذکار» نام‌گذاری نموده، و در پایان هر بخش منظومه‌ای در توضیح مطالب آن سروده است. آغاز آن چنین است : «ای ز نام تو انتظام جهان». [مجلس ۱۲۶/۶ و ۳۶۰/۲۵].

ب : مفاتیح المغالیق : که در [شماره ۱۲۵۱۸] معرفی گردید.

ج : جواهر الاسرار : که رسالهٔ حاضر است. این رساله منظومه‌ای است که مؤلّف آن را در بیان اسرار علم جفر سروده و پس از آن به شرحش اقدام نموده است. شرح این کتاب در یک فاتحه و پنج فصل و یک خاتمه صورت گرفته است با این عناوین :

فاتحه : در رموز کیفیت اعداد

فصل اوّل : در قواعد تکسیرات

فصل دوم : در قوانین بسط حروفات

فصل سوم : در ذکر بعضی از کیفیّات حروف و خواص آن

فصل چهارم : در استخراج اسماء الهی و اسماء روحانی آن اعمال

فصل پنجم : در ضابطهٔ اسماء الهی از اسم شخص معین به طریق جفر جامع

خاتمه : در ذکر بعضی از قواعد وفقیات

مؤلّف در آغاز رساله یادآوری نموده که مطالب این کتاب شرح و تفصیل «ذخیرة

۱ـ چند رسالهٔ جفری از دهدار در قم به وسیلهٔ انتشارات ارومیه‌ای به چاپ رسیده به این نامها : الف : رسالتان فی علم الجفر و الحروف (۱ ـ رساله فی اسرار الحروف ۲ ـ رسالة زبدة الاسرار و الحروف) ب : جواهر الاسرار.

الاسماء» اخلاطی است که در شمارهٔ [۱۲۵۵۹/۸] معرفی گردید.

[دانشگاه ۳۳۵۱/۱۳ آغاز آن با نسخهٔ حاضر برابر است و ۴۰۴۸/۱۴؛ الذریعه ۲۶۲/۵ و ۵/۱۰ و ۱۳؛ گنج بخش ۲۳۳۵/۴].

نسخهٔ حاضر تمام بخش نظم را شامل است و از آخر شرح افتادگی دارد.

آغاز منظومه :

حمد للّه که این تازه کتیب — دارد از جلوهٔ بسم الله زیب

شرف لوحهاش الرحمن است — الرحیمش محلل عنوان است

انجام منظومه :

گوهر نظم به این کافی نیست — نظم او وسعت اوصافی نیست

زان به تحریر دار صفتش — بنماییم گهر معرفتش

آغاز نثر (شرح) : «تحریر بدان ایدک الله که آنچه در این نسخهٔ نفیسه که مسمی بجوهر الاسرار است».

۳ـ طریق سؤال و جواب جفری «۳۵ پ ـ ۴۰ ر» **(فارسی)**

۴ـ رموز الاسرار «۴۰ پ ـ ۵۱ ر» **(جفرـفارسی)**

از : عبدالله کاشی

رسالهٔ کوتاهی است در مسائل علم جفر، در آن از سیّدحسین اخلاطی یاد شده است و عناوین آن چنین است : مقدّمه در معرفت اصول، در خواص حروف مفرده، در ذکر جفر خابیه، بعد از آن شانزده وجه در بیان اقسام جفر و قواعد آن.

[مرعشی ۲۰۰/۵، ش ۱۸۱۷ آغاز و انجام آن با نسخهٔ حاضر برابر است ولی در آن نام مؤلّف ذکر نشده است].

آغاز:«احصای ثنا سزاوار شخصی‌است‌که لسان حرف بیان و ماینطق عن‌الهوی».

انجام : «پس کمال ثنا در خموشی است نه در عبارت فروشی فزون از این نتوان [کرد] سرّ حقّ اظهار، که هر که را بود اینجا رهی نکو داند. تمام شد».

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها مشکی؛ جلد: مقوا، عطف و گوشه پارچه.

۵۳ برگ؛ ۱۲/۵×۲۰ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۵۷۷۸].

﴿ ۱۲۵۸۳ ﴾

مجموعه

۱ ـ النحو، منظومة فی... «۱ پ» (عربی)

از : ؟

منظومه‌ای است در علم نحو، در نسخهٔ حاضر بیست بیت اوّل این منظومه موجود است.

آغاز :

النحو علم من علوم الادب　　موضوعه موضوع لفظ العرب

انجام نسخه :

و اللفظ معمولا اتی و عاملا　　کلیهما أو واحدا أو لا و لا

۲ ـ تسکینات الرمل «۳ پ ـ ۳۰ ر» (عربی)

از : ؟

رسالهٔ مختصری است پیرامون تسکینات ابدوح که اساس تسکینات رمل است. این رساله در چند باب و هر باب در چند فصل مرتب شده است.

[مجلس ۲۲۴/۹ با عنوان «سرّ المکتوم و غریب العلوم»].

رسالهٔ دیگری در تسکینات رمل در شمارهٔ [۱۲۵۰۸] معرفی گردید.

خواجه نصیر طوسی نیز رساله‌ای در تسکین دایرهٔ بدوح دارد که فتح‌الله ابهری آن را شرح نموده و در شمارهٔ [۱۲۵۰۹/۲] نسخه‌ای از آن معرفی گردید و نسخه‌ای از اصل آن در فهرست مجلس [۳۰۵/۱۹] معرفی شده است.

آغاز : «الحمدللّه ربّ العالمین و الصلوة و السلام علی محمّد الامین الشافع الشفیع یوم الدّین... و بعده فهذه نبذة فی لطایف کلام الکاملین المحققین الذین درّسوا اکثر علم

الزیج و الحساب».

انجام:«۳ یعود امرهم الی الصلاح و ان فضل ۴ تطول خصوماتهم و لایصطلحوا».

۳ـ اصول الدّین، منظومة فی... «۳۱ پ ـ ۳۲ ر» (عربی)

از : ؟

منظومه‌ای است در اصول دین، در نسخهٔ حاضر سی و پنج بیت اوّل این منظومه موجود است.

آغاز :

علم اصول الدّین علم اشتمل — علی اعتقادیات شرعیا الاجل

انجام نسخه :

و لیس للّه صفات ناقصة — و ذاته عن العیوب خالصة

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و اعداد و نشانی‌ها شنگرف و زر؛ در اوّل نسخه تملک علی المدرس [آقا علی حکیم زنوزی] با مهر بیضوی به سجع «هو العلی ۱۲۶۷» و مهر بیضوی فرزند وی به سجع «حسن بن علی الحکیم»؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۳۰ برگ؛ ۱۰×۱۶ سانتی متر؛ ۲۳ سطر؛ [ثبت ۲۷۸۹۰].

﴿ ۱۲۵۸۴ ﴾

شرح الاسماء الحسنی (شرح کبیر) = شرح دعوات الاسماء (فارسی)

از : ابوالفتوح شهاب‌الدین سهروردی[1]

چهل اسم از اسمای الهی است که شهاب‌الدّین سهروردی جمع‌آوری نموده‌و به عربی شرح کرده است. این شرح را شیخ فخرالدین ابوالمکارم بغدادی در بغداد نزد فرزندان سهروردی یافته و با اجازهٔ آنها به ایران آورده و به فارسی برگردانده است.

[گنج بخش ۲۳۷۷/۴؛ منزوی ۱۱۴۶/۲؛ دانشگاه ۱۱۸/۱۶].

نسخهٔ حاضر همان ترجمهٔ فخرالدین است.

۱ـ در آغاز نسخهٔ حاضر، نام مؤلّف اصل «شهاب‌الدّین ابی‌حفص سهروردی» ذکر شده است.

شرح صغیر این کتاب به عربی درشمارهٔ [۱۲۴۷۵] و ترجمهٔ فارسی آن از ابن ساوجی در شمارهٔ [۱۲۵۷۵] معرفی گردید و در شمارهٔ [۱۲۶۰۵] نسخهٔ دیگری از شرح کبیر معرفی خواهد شد.

این رساله غیر از رساله اوراد سهروردی است که بهاءالدین زکریای ملتانی (۶۶۶ ق) از وی شنیده و نقل نموده است. [گنج بخش ۱/۵۶۵ ـ ۵۶۷].

آغاز: «سپاس و ستایش آفریدگار را جلّ جلاله که به تقدیر حکمت ازلی و تأثیر قدرت لم یزلی از نابود محض، بود و عالم غیب و شهادت پیدا کرد».

انجام: «و اگر تواند درین روز سخن نگوید و اگر ناگزیر بود و نتواند باری از سخن بیهوده اجتناب نماید. تمت بعون الله العزیز الجبار القدیم».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، ضربی، ترنج‌دار.
۶۴ برگ؛ ۱۰×۱۶/۵ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۵۰۵۱۶].

﴿ ۱۲۵۸۵ ﴾

مجموعه

۱ ـ منافع الحیوان والنبات = طبایع الحیوان وخواصها ومنافع اعضائها (عربی)

از : ابوسعید عبیدالله بن بختیشوع[1] (قرن ۵ ق)

مؤلّف کتاب حاضر را در چند بخش پیرامون منافع چهارپایان و مرغان و حشرات و گیاهان تألیف نموده است.

در نسخهٔ حاضر بخش‌های نخستین این رساله موجود است. در اثنای این بخش‌ها مؤلّف قصیدهٔ عجب ذوالنون مصری را که در علم کیمیاست شرح نموده است که بعد از این معرفی می‌شود. [الذریعه ۲۲/۳۱۰].

نسخهٔ حاضر از آخر افتادگی دارد.

۱ـ لغت‌نامهٔ دهخدا ۱۳۸۸۴/۹.

آغاز : «الحمدللّٰه القدیم الدیان الحکیم الدایم السلطان خالق الانسان و مظهر الحکم و البرهان و مانح الخیر و الاحسان... امّا بعد ایها الاخ فاسمع فانک احق بما سألته من... صنعه الید و التجربت فی صنعة علم جابر و نکته و هو علم عزیز عند اهله و سر اللـه المکتوم عن کلّ جاهل ظلوم و انا اعهدک باللّٰه الّذی لا اله الاّ هو انک ان نلت منه شیئاً من خواص جلاله ان یتقی الله تعالی فی نفسک و دینک و لا تلتفت به الی غیر وجه الله تعالی».

انجام نسخه: «وان اخذت منه عشرین مثقال عبد لجراج و لغمت به عشرة مثاقیل برادة ابریز و عسلتهما بالملح و الماء الی ان یلتغموا غایة و جففتهما و اضفت لها...».

۲ ـ شرح قصیدهٔ عجب ذوالنون مصری (کیمیا ـ عربی)

از : مؤلّف پیشین

قصیده‌ای را که ذوالنون مصری[1] (متوفای ۲۴۶ ق) پیرامون علم کیمیا سروده، مؤلّف در اثنای کتاب سابق شرح نموده است.

این قصیده عجب نام دارد و ناظم آن را به طریق رمزی سروده است. آغاز قصیده چنین است :

عجب عجب عجب عجب — قــطاً ســوداً و لهــا ذنب

[کشف الظنون ۱۳۳۸/۲ که در آن این شرح به ایدمر بن علی جلدکی نسبت داده شده است].

سزگین در تاریخ التراث العربی [۲۷۳/۴] قصیده‌ای را با نام «القـصیدة فـی الصنعة الکریمة» از ذوالنون مصری نام می‌برد که گویا همین قصیده منظور است. در فهرست ۲۶۰/۹، ش ۶۲۰۶/۲۰ ملک نیز ارجوزه‌ای در کیمیا از ذوالنون مصری ذکر شده که در صد و پنجاه بیت و غیر از این قصیده است. آغاز آن چنین است :

الحــمدللّٰه الجـمیل فـعله — قد شمل الخلق جمیعاً فـضله

آغاز شرح قصیدهٔ ذوالنون : «الجزء الرابع فی تدبیر الحجر من شرح عجب و هـی

۱ـ برای شرح حال وی ر ک : سزگین ۲۷۳/۴.

قصیدة ذوالنون المصری و هی تدل علی تدبیر الحجر المکرم

عجب عجب عجب عجب　　قطا سوداً و لها ذنب

یصطاد الفار بانملها　　و لها ارزاقاً فی الثقب

امّا بعد حمدالله و الثنا علیه و الصلاة و السلام علی ابینا، لما سالنی بعض الاخوان ممن له عندی مکانة و صحابة من تعادم الزمان...».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و علامات شنگرف، در اوّل نسخه تملک خالد بن حسین صاعد با مهر مدور وی و تملکی با مهر بیضوی به سجع «عبدالعزیز الرضوی»؛ جلد : تیماج، زرد.

۵۲برگ؛۵/۸×۱۸سانتی‌متر(قطع‌پالتوئی)؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۷۹۰۳۳].

﴿ ۱۲۵۸۶ ﴾

مجموعه

۱ ـ یک کلمه (چاپ سنگی) «۱ ر ـ ۳۱ پ» **(فارسی)**

از : مستشارالدوله یوسف بن کاظم تبریزی (۱۳۱۳ ق)

مؤلّف در سال ۱۲۷۰ ق از سوی ناصرالدّین شاه به سفارت ایران در فرانسه اعزام گردید. او مشاهداتش را در طول سفر در اروپا، پیرامون نظم نوین اروپا و منافع قانون در کتاب حاضر تحریر نموده است. تألیف این کتاب در ذی‌قعدهٔ ۱۲۸۷ در پاریس به پایان رسیده است.

[الذریعه ۲۸۴/۲۵؛ منزوی ۱۷۱۷/۲؛ دانشگاه ۱۳۵۱/۹؛ مشار ۵۵۹۷/۵].

نسخهٔ حاضر که چاپ سنگی است از آغاز افتادگی دارد و نسخهٔ کاملی از همین چاپ در شمارهٔ [۱۳۶۶۴] معرفی خواهد شد.

آغازکتاب : «بندهٔ کمترین... در سال ۱۲۷۰ به موجب فرمان... ناصرالدین شاه».

آغاز نسخه : «در کتب اخبار ثبت است که در اوائل اسلام اصحاب پیغمبر ﷺ قوانین تجنید لشکر و تدوین دیوانها...».

انجام : «در مشرق زمین اگر کسی زبان خارجه تکلّم کند هزار ایراد باو وارد می‌آورند درکتابخانه‌های پاریس و لندن بیش از پنجاه لسان کتب دیده‌ام».

۲ـ خوابنامهٔ منظوم «۳۲ پ ـ ۴۱ پ» **(شعر ـ فارسی)**

از : ؟

[مجلس ۳۲۹/۳۵، ش ۱۲۳۶۸]. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

انجام :

قطع ناخن ز پا و دست ای دوست   دفع رنج و ملامت از هم اوست

۳ـ حفظ الصحة «۴۱ پ ـ ۴۳ ر» **(طب منظوم ـ فارسی)**

از : یوسف بن محمّد یوسفی هروی (حدود ۹۵۰ ق)

قصیده‌ای است دربارهٔ خواص خوراکی‌ها و نوشیدنی‌ها، احکام خواب و بیداری، احکام فصل‌های سال و... که برای ظهیرالدّین بابرغازی پادشاه مغولی هند (۹۳۳ ـ ۹۳۷ ق) به نظم کشیده است.

[منزوی ۵۲۳/۱؛ دانشگاه ۱۳۶۱/۹؛ سپهسالار ۱۶۸/۳].

آغاز :

ای که خواهی تندرستی از در حکمت درآ

تا به علّت‌های گوناگون نگردی مبتلا

انجام :

از خدا امید می‌دارم که گیرد هر زمان   دشمنان را آن چنان دردی که نپذیرد دوا

۴ـ فوایدی در پزشکی «۴۴ ر ـ ۶۲ ر» **(فارسی)**

۵ـ علوم غریبه، رساله در... «۶۲ پ ـ ۸۹ ر» **(فارسی)**

از : مرجان شاه جوکی

رسالهٔ مختصری در علوم غریبه در چهار فصل، که مؤلّف آن را برای شیرانشاه نگاشته است. فهرست فصول آن عبارتند از :

فصل اوّل: در کیمیای اکسیر اعظم ربانی، فصل دوم: در سیمیا، فصل سوم: در لیمیا، فصل چهارم: در طی الارض.

آغاز: «الحمدللّه ربّ العالمین... اللّه اکبر کبیراً یا شاه مردان و شیر یزدان و یا صاحب ذوالفقار کورگردان نظرهای ناپاک و لال گردان زبانهای سبک...».

انجام: «... که هر کس قابل آن نیست صمٌ بکمٌ عمیٌ فهم لا یتکلّمون اللّهمّ صلّ علی محمّد و آل محمّد».

۶ـ کیمیا، رساله در... «۸۹ پ ـ ۹۴ پ» **(فارسی)**

از: ابراهیم جامع حسینی حسنی

رساله‌ای است که نویسنده از کتاب‌های شرح مکتسب و رسالهٔ طغرایی و جلدکی و ابن وحشیه برای فرزند خود محمّدمحسن جامع، در دو فصل و یک خاتمه جمع‌آوری نموده است.

آغاز: «الحمد لولیّه و الصلاة علی نبیه و آله اجمعین بعد از حمد و سپاس بعضی اعمال شمسی و قمری که از شرح مکتسب و...».

انجام: «هر نوبت که تسقیه و تشویه می‌نماید رنگ و طرح اکسیر مضاعف می‌گردد انشاءالله تعالی».

۷ـ مجموعة (مجموع) الصنایع «۹۵ پ ـ ۱۲۹ ر» **(طبیعیات ـ فارسی)**

از: ؟

رسالهٔ مهمّی است در چهل و دو باب شامل صد و چهل فصل در بیان صد و شصت هنر شیمیایی قدیم، نسخه‌های این رساله در ترتیب باب‌ها و تعداد آن‌ها تفاوت زیاد دارند.

[مجلس ۱۰/۱۷۵ با عنوان «جواهر الصنایع» که فقط بیست و چهار باب را شامل است؛ منزوی ۴۰۸/۱ و ۴۵۲؛ دانشگاه ۲۸۵۹/۱۲؛ ملی ۵۳۳/۲؛ سپهسالار ۵۱۵/۵].

آغاز: «حمد و سپاس بدیع الاساس حضرت صانعی را که مجموعه وجود جمیع موجودات نقطه‌ای از پرتو آثار صنع کمال قدرت اوست».

انجام: «... ازین کتاب شریف شروع نمایند مقصود کلی حاصل گردد بتوفیق الله تعالی امّا باید سعی نمود که غلط نشود تمت الکتاب».

۸ـ کیمیا، رساله در... «۱۲۹ ر ـ ۱۳۳ ر» **(کیمیا ـ فارسی)**

از: ؟

رسالهٔ مختصری است در بیان حکم اکسیر و چگونگی یافتن آن.

آغاز: «بسمله امّا بعد بدان ارشدک الله تعالی توفیق که اوّل واجب است...».

انجام: «کما هو حقه باشد یا همه وجهی صورت پذیر گردد و این اعمال شریف از نقاب بیرون آید بحقّ حرمت ائمّه معصومین الطیبین الطاهرین تمت».

۹ـ کیمیای منظوم «۱۳۳ پ ـ ۱۳۴ ر» **(فارسی)**

منظومه‌ای است در نوزده بیت در بیان اوصاف حجر مکرم در کیمیا.

[منزوی ۶۸۳/۱ در آن چند منظومه در کیمیا معرفی شده، که نسخهٔ حاضر غیر از آنهاست].

آغاز:

رمزی ز اسرار حجر گویم عیان — ترسم از شادی بمیری ناگهان

انجام:

مستحقان را بده دایم درم — تا روی اندر بهشت جاودان

۱۰ـ فوائدی در پزشکی «۱۳۴ ر ـ ۱۶۶ پ» **(فارسی)**

۱۱ـ کیمیای منظوم «۱۴۶ ر ـ ۱۴۸ پ» **(فارسی)**

از: ؟

آغاز:

ای که دایم طلب از صنعت شمس و قمری

با تو من راست بگویم گر ز اهل خبری

انجام:

هر روز ساعت او جمعیّت دگرگون — از کار خوانه غیب تابان بسوی ایشان

نستعلیق؛ رسالهٔ هفتم میرزا محمّدمهدی جراح همدانی ولد آقا رستم همدانی، چهارشنبه ۱۶ رجب ۱۲۶۱ دارالخلافه تهران (از روی نسخهٔ آقا زین‌العابدین خراسانی تاجر نوشته شده)؛ بعضی از عناوین شنگرف، نشانی‌ها مشکی؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۱۶۶ برگ؛ ۱۶/۵×۲۰/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۷۹۰۵۰].

﴿ ۱۲۵۸۷ ﴾

السرّ الربانی فی علم المیزان (کیمیا ـ عربی)

از: شیخ محمّد قمری مصری

رسالهٔ مختصری است در علم کیمیا مشتمل بر یک مقدّمه و نه مقاله و یک خاتمه که مؤلّف در نتیجهٔ پانزده سال مطالعه در رسالهٔ بیان جلدکی و شرح وی بر خطبة البیان نگاشته است.

[مجلس ۴۵۸/۲؛ مرعشی ۱۲۴/۱۵، ش ۵۷۲۸؛ الذریعه ۱۶۷/۱۲].

آغاز: «الحمدللّه الّذی تقدّس ذاته عن مدارک الاوهام و تنزّه صفاته عن احاطة العقول».

انجام: «...بالحیرة الهیمان من ذوی العرفان بین الاخوان و اللّه الهادی و هو المستعان».

ثلث؛ محمّد بن محمّد بن الحسین المدعو بالتقی الشریف (همان حجت‌الاسلام محمّدتقی مامقانی تبریزی متخلص به نیر که تملکی در برگ سوم نسخه نیز دارد با مهر بیضوی سجع «محمّدتقی ۱۳۸۸»)، پنج‌شنبه ۱۴ ذی‌قعدهٔ ۱۲۱۵؛ عناوین شنگرف و نشانی‌ها مشکی؛ با حواشی از کاتب، در حاشیه تصحیح شده؛ در آغاز و انجام کتاب چند برگ مطالب متفرقه در علوم غریبه؛ جلد: تیماج‌دورو، مشکی، عطف و حاشیه تیماج قرمز، مجدول.

۵۰ برگ؛ ۱۱/۵×۱۷/۵ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۸۵۸۸۰].

﴿ ۱۲۵۸۸ ﴾

مجموعه

۱ ـ سراج الظلمة و الرحمة «۱ پ ـ ۱۳۷ پ» **(کیمیا ـ فارسی)**

از: عبدالله بن حاج مهدی باقفی کتابخوان (قرن ۱۳ ق)

مؤلّف در این رساله اسرار علم کیمیا را در یک مقدّمه و پانزده باب بیان نموده است.

[منزوی ۱/۶۲۲ درآن فهرست‌ابواب کتاب ذکر شده‌است؛دانشگاه ۱۱/۲۰۸۶؛ الذریعه ۱۲/۱۵۷].

آغاز:

«حمداً لخالقٍ خَلَق الشمسَ و القمر　　شکراً لجاعلٍ جَعَلَ الکونَ من حجر

سبحان من تحیر فی ذاته سواه　　المظهر العوالم فی لمحة البصر

درود و سپاس و شکر افزون از حدّ حواس مبدع بلند اساس را سزاست».

انجام: «و اگر فضه را با نوشادر حل کنند و بخور و جوهر دهند نیک باشد».

۲ ـ باب فی معرفة الحجر البرانی «۱۳۸ ر ـ ۱۳۹ پ» **(عربی)**

۳ ـ کیمیای منظوم «۱۴۰ ر» **(فارسی)**

منظومه‌ای است در هفده بیت در کیمیا.

آغاز:

نکته‌ای دارم ز علم کیمیا　　گر تو هستی طالب اعمال آن

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، پنج‌شنبه ۱۹ محرم ۱۳۰۸؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد: تیماج، زرشکی.

۱۴۰ برگ؛ ۵/۱۰×۵/۱۷ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۸۵۶۶۰].

﴿ ۱۲۵۸۹ ﴾

ابواب المقاصد **(رمل ـ فارسی)**

از: حسین محمودی

مؤلّف در کتاب حاضر مباحث علم رمل را در یک مقدّمه و یک مطلوب و سی و دو

فصل (شانزده فصل پیرامون مسائل علمی و شانزده فصل پیرامون مسائل عملی) و یک خاتمه به نام سلطان ناصرالدّین شیرانشاه فرخ یسار، بیان نموده است.

رسالهٔ شمارهٔ [۱۲۵۸۶/۵] که قبلاً معرفی گردید، نیز به نام همین سلطان تألیف شده است.

آغاز: «شکر و سپاس پادشاهی را که مؤسس بنیان افلاک و مهندس اشکال آب و خاکست آن قادری که قبه زبرجدی و گنبد لاجوردی فلک را بی عمودی برافراشت».

انجام: «یعنی چهار شکل آن ربع برگیرد و شش شش طرح کند آنچه بماند حکم در آن خانه بود».

نسخ؛ بی‌کا، ۱۰۹۱؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ با تعدادی جدول؛ جلد: تیماج، مشکی. ۷۴ برگ؛ ۱۶/۵×۲۳/۵ سانتی متر؛ ۱۸ سطر؛ [ثبت ۸۵۹۵۶].

﴿ ۱۲۵۹۰ ﴾

مجموعه

۱ ـ الاسماء الحسنی «۱ ر ـ ۱۰ پ» **(عربی)**

از: ؟

توضیحاتی است پیرامون خواص اسماء الهی و استفاده‌های عرفانی آنها، در آن از کتاب «اعمال القلوب فی اسرار المحبوب» و «فتح الرجال» و از ابوالحسن عمر بن موسی مغربی نقل قول شده است. گویا این قسمت بخشی از «شمس المعارف» بونی است.

آغاز نسخه: «فنبدأ الآن بصاحب الحکم الاعظم و الامام الاشرف الاکرم و انعم به علیه و ما وضعه للاقربین الیه و ما اختصر له من الافعال الموصلة الی السعادة بالاقتداء».

انجام: «... و کذلک الحرف الثانی الی آخر الکلمه لکلّ حرف اصبع و کذلک تعمل حمعسق والله اعلم بالصواب».

۲ ـ فوایدی در دعا و علوم غریبه «۱۰ پ ـ ۱۱ پ» **(عربی و فارسی)**

۳ـ شمس المعارف و لطائف العوارف «۱۲ پ ـ ۹۷ پ» **(علوم غریبه ـ عربی)**

از : شهاب‌الدّین احمد بن حسن بونی (۶۲۲ ق)

[مجلس ۴۰۵/۲۵، ش ۷۴۲۵]. آغاز این نسخه با آن نسخه برابر است.

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در برگ ۱۲ تملک علی اشرف بن علی با مهر مربعی وی که کتاب را از میرمحمّد کازرونی خریداری نموده است؛ در آخر نسخه تملکی به تاریخ ۱۳۶۲؛ در چند جای نسخه مهر مربعی به سجع «علی اشرف ۱۱۹۶»، در آخر نسخه مهر مربعی به سجع «یا اباعبدالله ۱۲۰۵» و دو نوشته از «عبدالله بن علی اشرف»؛ جلد : تیماج، مشکی، ترنج با سر.

۹۸ برگ؛ ۱۴×۲۲ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۷۸۹۹۶].

﴿ ۱۲۵۹۱ ﴾

خلاصة المجربین **(کیمیا ـ فارسی)**

از : خواجه سلطان محمّد بن خواجه عمر لاهوری متخلص به عشقی

رسالهٔ مختصری است درکیمیا مشتمل بر سه مقدّمه و نُه باب.

آغاز : «سپاس بی‌قیاس مر داوری را سزد که عالم را به سبب ارادهٔ کنت کنزاً مخفیاً... امّا بعد پوشیده مباد که آنچه حقیر...».

انجام: «ازین آب بقدر ثلث قرع اضافه نمایند و تقطیر کنند زیبق را مکلس می‌سازد. تمت».

نستعلیق؛ فضل‌الله بن میرزا فضل‌الله خوش‌نویس، ۱۳۳۰؛ عناوین شنگرف؛ در آغاز نسخه اشعاری در کیمیا به خط عبدالوهاب سعیدی کازرونی که در شعبان ۱۳۳۰ در خدمت محمّدتقی صاحب کازرونی نوشته است؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۵۶ برگ؛ ۱۵×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۸۵۶۴۹].

﴿ ۱۲۵۹۲ ﴾

جنگ علوم غریبه **(فارسی)**

از : ؟

جنگی است شامل مطالب و فوائد متفرقه‌ای در علم جفر، ترتیب مطالب آن نامنظم و

برخی اوراق در لابلای نسخه سفید مانده است. در آن قاعده‌ای در جفر از حسینعلی صدیق نقل شده است.

نستعلیق؛ بی‌کا، ۴ ذی‌حجهٔ ۱۳۰۴ [برگ ۸۵]؛ در آخر نسخه مهر بیضوی فرزند آقا علی حکیم مدرس زنوزی به سجع «حسن بن علی الحکیم»؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، مجدول.
۸۶ برگ؛ ۱۹/۵×۲۵/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۴۹۳۳۸].

﴿ ۱۲۵۹۳ ﴾

مجموعه

۱ ـ سرخاب رمل «۱ پ ـ ۳۵ ر» **(فارسی)**

از : سرخاب

به شمارهٔ [۱۲۵۶۳/۴] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۲ ـ کشف الاسرار فی علم الرمل «۳۵ پ ـ ۸۵ ر» **(فارسی)**

از : حیدر بن ملّا محمّد اصفهانی تبریزی

به شمارهٔ [۱۲۵۳۴/۱] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۳ ـ مفتاح مفاتیح فتوح «۸۵ پ ـ ۱۰۲ ر» **(رمل ـ فارسی)**

از : عبدالقادر بن حسن رویانی

به شمارهٔ [۱۲۵۷۱/۱] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

نستعلیق؛ بی‌کا، ۱۰۸۸؛ عناوین و رموز و نشانی‌ها شنگرف؛ در حاشیهٔ برگ ۱۰۱ ده بیت شعر از نصرت شیرازی به خط خودش؛ جلد : تیماج، سبز، مجدول.
۱۰۲ برگ؛ ۱۱×۲۰ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۲۷۸۳۴].

﴿ ۱۲۵۹۴ ﴾

جنگ علوم غریبه **(فارسی)**

از : ؟

متفرقاتی است در قواعد علم جفر، در این جنگ برخی سؤالات جفری و توضیح

پیرامون جواب آن‌ها آمده است؛ از جملهٔ سؤالی دربارهٔ امام رضاؑ با این عبارت : «السؤال : کیف حال الرضاؑ مع المأمون».

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «بگیرد عدد سؤال را و عدد حروف و عدد نقاط هر یک را».

انجام : «یا عزیز یا غفار یا کریم یا ستار یا حلیم یا جبار برحمتک یا ارحم الراحمین و صلی الله علی محمّد و آله العباد و ده مرتبه صلوات بفرستد».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و رموز و اعداد و نشانی‌ها شنگرف و مشکی؛ با حواشی؛ در اوّل نسخه مهر بیضوی فرزند آقا علی حکیم مدرس زنوزی به سجع «حسن بن علی الحکیم»؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۲۰ برگ؛ ۲۱/۵×۳۴/۵ سانتی متر؛ ۲۳ سطر؛ [ثبت ۴۹۳۳۱].

۱۲۵۹۵

حرز الامان من فتن الزمان (علوم غریبه ـ فارسی)

از : صفی‌الدّین علی بن حسین واعظ کاشفی (قرن ۱۰ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۰۳] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آغاز آن نسخه برابر است.

نسخهٔ حاضر از انجام افتادگی دارد.

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف و نشانی‌ها مشکی؛ اکثر اوراق جدول مذهب و لاجوردی؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، سوخت، ترنج باسر با نقش گل و بوته.

۱۵۴ برگ؛ ۱۲/۵×۲۰ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۱۹].

۱۲۵۹۶

التقریب فی اسرار الترکیب (کیمیا ـ عربی)

از : عزّالدین ایدمر بن علی جلدکی (۷۵۰ یا ۷۶۲ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۲۷] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

نسخهٔ حاضر از انجام افتادگی دارد.

انجام نسخه : «... و لا من اقوال الحکما الّذین لم یعرفوا سر المیزان فان بعض الحکما الواصلین الی علم الاکسیر».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین مشکی، نشانی‌ها شنگرف، صفحات نیمهٔ اوّل نسخه جدول شنگرف؛ قسمت‌هایی از اوراق نسخه کرم‌خوردگی دارد؛ جلد : مقوا، مشکی، با نقش گل و بوته و پرنده.

۱۲۲ برگ؛ ۱۲/۵×۲۰ سانتی متر؛ ۲۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۴۰].

﴿ ۱۲۵۹۷ ﴾

مجموعه

۱ـ فی کیفیة اخذ حروف المطلوب «۱ ر ـ ۲ ر»

۲ـ در بیان استخراج احوال آینده و استکشاف رموز ماضیه «۲ ر ـ ۳ ر»

۳ـ جفر، رساله در... «۳ پ ـ ۱۹ پ» **(فارسی)**

از : سیّد کمال‌الدّین حسین بن علی اخلاطی

رسالهٔ مختصری است در بیان مداخل اربعه در علم جفر، مشتمل بر یک مقدّمه و شش فصل و یک خاتمه. چند رسالهٔ جفری از مؤلّف در شمارهٔ [۱۲۵۸۱] معرفی گردید.

نسخهٔ حاضر از آخر افتادگی دارد.

آغاز : «الحمدللّه ربّ العالمین و الصلوة و السلام علی محمّد و آله الطاهرین امّا بعد فاعلم ان هذا الکتاب رتب علی مقدّمة و ستة فصول و خاتمة امّا المقدّمة...».

انجام‌نسخه:«پس از سنجیدن آن‌دو حرف مستحصله آن شاهنگ خواهدبود».

۴ـ جفر منظوم «۲۰ ر ـ ۲۶ ر» **(فارسی)**

از : حاجی حسن جفّار

منظومهٔ کوتاهی است در جفر که مؤلّف از روی یک متن عربی به نظم درآورده است.

آغاز :

جفر جامی گر بدانی مخزن اسما بود　　　شرح این گنجینهٔ گوهر به نزد ما بود

جمله اسفار صفی در لغات مختلف   با کتبهای رسائل سربسر خانا بود

انجام :

بود این شعرها از حکم خالق   سوی حضرت دین شاه مردان

۵ـ الکواکب الدرية بالاصول الجفرية «۲۷ پ ـ ۵۱ ر» **(عربی)**

از : محمّد سلیم واعظ

رسالهٔ کوتاهی است در جفر مشتمل بر یک مقدّمه و هشت فصل و یک خاتمه.

[الذریعه ۱۷۹/۱۸؛ نسخه‌های خطی، دفتر سوم ص ۲۱۰].

آغاز : «الحمدللّٰه الّذی اودع اسرار الایجاد کنوز الحروف و الکلمات و جعل الاعداد ظروف الواقعات».

انجام : «و عاقبة امره تظهر من تکعیب السطر الاخیر فتأمّل فالامر عظیم».

۶ـ فواید متفرقه در جفر «۵۱ ر ـ ۱۳۱ پ» **(فارسی و عربی)**

مطالب متفرقه‌ای است در جفر و کیفیّت استخراج جواب سؤالات جفری.

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها مشگی؛ جلد : مقوا با روکش پارچه‌ای سبز، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای.

۱۳۱ برگ؛ ۱۰/۵×۱۷/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۲۷۳].

﴿ ۱۲۵۹۸ ﴾

طب، رساله در... **(ترکی)**

از : ؟

مؤلّف در این رساله مفردات ادویهٔ پزشکی را به ترتیب حروف تهجی تنظیم و خواص و کاربرد هر کدام را توضیح داده است.

آغاز : «بسمله ترکیب معاجین جواهرانشا مبتدیلرینه اهم و واجب و تخمیر خمیرهٔ زواهر معنا متصدّیلرینه... امّا بعد معلوم اوله که بعضی احبابدن ملتمس اولدیلو که کیمیدیدن».

انجام : «صنعتی انتمون معرق و توتیای امثالنده بیان اولنمشدر و لقد ختم هذه الفوائد بالیاقوت و الشفاء للحی الّذی لایموت».

نسخ؛ عندلیب، رجب ۱۲۴۴ قاهره (فی مکان قدوة الاماجد الشیخ الشاهد الجیلانی)؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در برگ ۴ مهر بیضوی فرزند شیخ‌الاسلام فضل‌الله زنجانی به سجع «محمّدجواد» و مهر دیگری به سجع «حسنعلی اکبرنیا»؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، ضربی، ترنج با نقش گل و بوته، مجدول.

۶۵ برگ؛ ۱۴/۵×۲۱ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۲۵۲].

﴿ ۱۲۵۹۹ ﴾

مجموعه

۱ـ کیمیای باسیلیقا «۱ پ ـ ۲۲ پ» **(طب ـ عربی)**

از : فرالیوس یا افرولیوس

ترجمهٔ عربی است از کتاب فرالیوس، اصل آن به زبان یونانی اثینی نگاشته شده است. این ترجمه شامل دو مقاله و هر کدام در چند فصل است. عنوان مقالات آن چنین است :

المقالة الاولی : فی العلاجات الکلیه، هشت فصل

المقالة الثانیة : فی علاج الامراض الجزئیه، نه فصل

در این دو مقاله از روش درمان امراض به وسیلهٔ کیمیا بحث شده است.

نسخهٔ دیگری از این کتاب در فهرست دانشگاه تهران [۴۰۸۳/۱۵، ش ۵۰۰۵] و دو نسخه در فهرست نسخ خطی موزه بغداد [مخطوطات الطب و الصیدلة و البیطرة، تألیف اسامة ناصر نقشبندی ص ۳۰۰، ش ۵۹۹ و ۶۰۰] معرفی شده است.

این کتاب به فارسی ترجمه شده که ترجمهٔ آن نیز با نام «کیمیای باسیلیقا» مشهور است. [منزوی ۵۸۹/۱]. از ترجمهٔ فارسی آن چند نسخه سراغ داریم که عبارتند از :

الف : مجلس، شمارهٔ ۳۲۸۳ [فهرست ۹۰۶/۱۰]، که در آن گفته شده این کتاب در سه جزء و هر جزء دارای چند مقاله و هر مقاله دارای چند فصل است، بدین ترتیب :

جزء اوّل دارای یک مقدّمه و چهار مقاله است :

مقالهٔ اوّل : ذکر طب کیمیایی و طبیعیات مشتمل بر ده فصل.

مقالهٔ دوم : اساس طب کیمیایی دارای هشت فصل.

مقالهٔ سوم : در کیفیت تدابیر ادویه به طریق اصل صنعت، دارای سیزده فصل.

مقالهٔ چهارم : در عملیات فن کیمیا دارای دو فصل.

جزء دوم دارای دو مقاله :

مقالهٔ اوّل : معالجات کلیه، شامل هشت فصل.

مقالهٔ دوم : معالجات جزئی، شامل نه فصل.

جزء سوم یا خاتمهٔ کتاب : این جزء برگزیدهٔ سه فن از دوازده فن ذخیرهٔ اسکندری است که در شمارهٔ [۱۲۵۷۶/۱] معرفی گردید.

ب : در فهرست دانشگاه تهران [۲۷۰۹/۱۲، ش ۳۷۰۶] نسخهٔ دیگری از همین ترجمه اشتباهاً با نام «ذخیرهٔ اسکندری» معرفی شده است.

با مقایسهٔ فهرست ترجمهٔ فارسی با ترجمهٔ عربی روشن می‌شود که ترجمهٔ فارسی بیشتر از ترجمهٔ عربی است و ترجمهٔ عربی در حقیقت فقط جزء دوم کتاب را شامل است که خود دارای دو مقاله است و از ترجمهٔ عربی جزء اوّل و سوم اطلاعی در دست نیست.

آغاز : «بسمله. و بعد الحمد فقد الف فی صناعة الطب الکیمیائی فرولیوس کتاباً مختصراً... و هو یشتمل علی مقالتین فاردنا ان ننقله من الاثینیة الی العربیة لیکون عام النفع... اعلم ان معالجة الامراض هنا ما هو کلّی عام غیر مختص بمرض».

انجام : «و لا یعتقدون ان فی هذا الشیء هذه الحجریة موجودة و یوجد فی الطرق و المزابل خصوصاً فی مزابل الحیوانات. فافهم ذلک و السلام و الاکرام».

۲ ـ الطب الکیمیاوی للجسد الانسانی «۲۵ پ ـ ۵۶ ر» **(پزشکی ـ عربی)**

از : تیودور براکلسوس [Paracels]

[مجلس ۲۱/۱۴ و ۶۴/۱۹ و ۱۲۸ و ۵۰۳؛ دانشگاه ۳۰۷۳/۱۳، ش ۴۰۹۶ که فهرست مطالب در

آن ذکر شده و آغاز آن با آغاز نسخهٔ حاضر برابر است؛ فهرس المخطوطات الطبیّة المصورة بقسم التراث العربی، کویت ص ۱۳۱؛ مرعشی ۲۴۶/۱۱، ش ۴۲۴۷].

این کتاب به فارسی نیز ترجمه شده و به همین نام مشهور است و در الذریعه [۱۴۱/۱۵] با نام طب تازهٔ کیمیایی معرفی شده است. سه نسخه از این ترجمه در کتاب‌خانهٔ ملک و یک نسخه در کتاب‌خانهٔ مجلس، مجموعهٔ اهدایی نجم‌الدوله ش ۲۰ موجود است [ملک ۳۸۵/۶، ش ۳۳۷۳ و ۲۷۳/۷، ش ۴۲۱۱ و ۴۱۷/۷، ش ۴۵۳۵؛ منزوی ۵۶۳/۱].

آغاز: «هذا کتاب الجدید الکیمیائی الّذی اخترعه براکلسوس مشتمل علی مقدّمة و مقالات... فنقول الکیمیا لفظ یونانی اصله خیمیا و معناه التحلیل و التفریق».

انجام: «و ینفع لعسر البول و علی هذا المنوال یستخرج ادهان جمیع الاحجار».

۳ـ جامع الفواید فی تسهیل المقاصد «۵۷ پ ـ ۱۰۵ ر» **(کیمیا ـ عربی)**

از: پیر عبداللطیف بن پیراحمد اصفهانی

رسالهٔ مختصری است در کیمیا، مشتمل بر چند فصل و یک خاتمه.

[دانشگاه ۳۰۴۹/۱۳، ش ۴۰۶۶، آغاز آن با آغاز نسخهٔ حاضر برابر است].

آغاز: «الحمدللّه ربّ العالمین... امّا بعد فان الفقیر الی رحمة الملک الکبیر العبد الضعیف پیرعبداللطیف ابن پیر احمد الاصفهانی».

انجام: «لا سیما کتبنا الصغار المختصرة الجامعة للمعانی و اذ قد اتینا علی ذلک فلیکن الآن آخر الکتاب من الارکان الاربعة من الحجر المکرم فی الباب الاعظم».

۴ـ المنتخب من کتاب الاتحاد «۱۰۵ ر ـ ۱۱۸ ر» **(کیمیا ـ عربی)**

منتخبی است از کتاب الاتحاد جابر بن حیّان کوفی.

[سزگین ۲۶۲/۴ که در آن نسخه‌ای از همین منتخب در کتابخانهٔ آصفیهٔ هند معرفی شده است].

آغاز: «اعلم ان فی مادّة الحجر اقوال کثیرة و احسن منها المرار فیؤخذ من البقر الصفر الجلود او الحمراء او السوداء ولیکن ذلک عند نزول الشمس الی الحمل».

انجام: «فان هذه المیاه تعمل بجسم الصبغ الّذی هو الدهن صبرا علی النار و قوة علی العلاج و هو من کبار الاسرار».

۵ـ شرح قصیدة ابی الاصبع العراقی «۱۲۱ ر ـ ۱۳۷ ر» **(کیمیا ـ عربی)**

از: ؟

شرحی است بر قصیدهٔ أبوالأصبع عبدالعزیز بن تمام عراقی (متوفای ۷۶۲ ق) در علم کیمیا.

آغاز قصیده:

و ذات ذل لهـــا الحـــاظ انســان		و ریــح مسک وحیداً غـیدغانی
هی الفتاة الّتی من اجلها فـرحت		نفس الغنی و نفس المعمر الفانی

شارح در مقدّمه گوید که این قصیده را نزد ادیب ابوالقاسم بن سیّد شریف بطلیموسی در مسجد جامع قرطبه تحصیل نموده که او نیز نزد حکیم وزیر بن معمر قابسی و او نزد عبدالذایم بن عبدالله عراقی و او نزد ناظم قصیده در شهر میافارقین قرائت نموده است.

[مجلس ۱۶۰/۱۴ و ۳۹۷/۱۶ که دو نسخه از این شرح معرفی شده است؛ الذریعه ۱۹/۱۸؛ کشف‌الظنون (چاپ فلوکل)[1] ۵۱۸/۴ ـ ۵۱۹ با عنوان «قصیدة ابن ابی الاصبع» و در آن گفته شده که جلدکی، این قصیده را در سال ۷۳۷ق شرح کرده و شرح خویش را «کشف الاسرار للافهام» نام داده است؛ قاهره، فؤاد سیّد ۲۱۱/۲؛ سزگین ۲۹۰/۴ که در آن چند شرح بر این قصیده معرفی شده و گویا دومین شرح معرفی شده همین شرح است].

آغاز: «و الصلوة و السلام علی محمّد و آله اجمعین قال المؤلّف رحمه الله انی طالعت کثیراً من اشعار اهل الصناعة فلم ار اشرح لاصولها و لا اوضح لفصولها من قصیدة الحکیم الفیلسوف ابی‌الاصبع عبدالعزیز...».

انجام: «و اعلم ان الملح القلی الابیض و النوشادر المثبت تـدبیرهما الکـباریت و الزرانیخ فاعتمد علیه ترشد انشاء الله تعالی».

۱ـ در کشف الظنون چاپ بیروت ۱۳۳۰/۲ این قسمت وجود ندارد.

ـ برگ‌های ۱۳۷ تا ۱۴۴ و ۱۵۷ تا ۱۶۱ و ۱۶۶ تا ۱۶۸ از نسخه سفید مانده است.

۶ـ المکتسب فی زراعة الذهب «۱۴۵ پ ـ ۱۵۷ ر» **(کیمیا ـ عربی)**

از: ابوالقاسم محمّد بن احمد سیماوی عراقی

به شمارهٔ [۱۲۵۵۳] مراجعه شود.

در نسخهٔ حاضر خطبهٔ مؤلّف قبل از «امّا بعد» حذف شده و به جای آن خطبهٔ کوتاه دیگری آورده شده است.

آغاز: «الحمدللّٰه الّذی تعالی عن العلل و المعلومات و تقدّس عن لوازم الاجسام و المتحیزات... امّا بعد فانی قد صنفت هذا الکتاب ذاکراً فیه علم صناعة الکیمیا و عملها من الهیولی».

انجام: «بلا نهایة و اذ قد انتهی بنا القول الی هذا فلیکن آخر القسم الثانی من العمل الثانی و بتمامه تم الکم و الکیف».

۷ـ الایضاح «۱۶۱ پ ـ ۱۶۵ پ» **(کیمیا ـ عربی)**

از: جابر بن حیّان کوفی

[مجلس ۱۶۰/۱۴ آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است؛ الذریعه ۴۹۱/۲؛ سزگین ۲۴۶/۴].

۸ـ الباهر «۱۶۹ پ ـ ۱۷۱ پ» **(کیمیا ـ عربی)**

از: مؤلّف پیشین

[سزگین ۲۳۵/۴، که نسخه‌ای از آن را در خانقاه نعمت‌اللهی تهران به‌شمارهٔ ۱۴۵ معرفی نموده است].

آغاز: «الحمدللّٰه و لا اله الاّ الله و صلّی الله علی رسوله و سلّم قد تقدّم لنا من الکتب فی التدابیر و الاعمال کفایة لمن فهم و هذا کتاب ترتیب الاعمال و تصنیفها و ما یظهر منهما بما یبهر العقول».

انجام: «فافهم ما قد وصفته فانی لست اترک فیه حرفاً واحداً الا ذکرته فی کتابی هذا و الآن انا اذکر هذا الباب فی مدّة اقرب من هذا».

نسخ؛ رسالهٔ اوّل تا ششم محمّدهاشم الخمسه الفاخورتلوئی، ۲۷ شوال ۱۳۰۹؛ عناوین شنگرف؛ در اوّل نسخه دو مهر بیضوی به سجع «محمّدجواد» و «حسنعلی اکبرنیا»؛ جلد: تیماج، سبز، مجدول.

۱۷۱ برگ؛ ۱۴/۵×۲۲ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۶۱۹۱].

۱۲۶۰۰

مجموعه

۱ ـ معمای منظوم «۱ ر ـ ۱ پ» **(فارسی)**

یک برگ از کتابی است در معما به نظم.

آغاز نسخه:

هـر شب بکـوی دوست بـنالم ز درد دل
مـانند بـلبلی کـه فـغان در چـمن کـند
گوشهٔ چشمی بسی دارد ز هر سو دل کباب
مـی‌رود از یـاد او از گـوشهٔ چشـم مـن آب

انجام:

امین

یار ما چون پای در میدان نهد بیش از یکی
نامش از مضمون آن مفهوم گردد بی شکی

برهان

برد جامی ره سوی دربان عجب رمزی شنید
کآمد از فکرت در آن نام دل آرامـی پـدید

۲ ـ جداول الرمل «۲ ر ـ ۳۷ پ» **(فارسی)**

از: ؟

رسالهٔ نسبتاً بلندی است کـه در آن احکـام عـلامت‌ها و اشکـال استـخراج شـده از

خانه‌های رمل بیان شده است. این رساله دوازده فصل است با این عناوین :

باب اوّل : در چگونگی رمل زدن و شرایط آن

باب دوم : در بیان اشکال علی الانفراد

باب سیم : در بیرون آوردن این صورت...

باب چهارم : در بیرون آوردن این شکل...

باب پنجم : در بیرون آوردن اجلید که آن سلطان است در پانزدهم

باب ششم : در بیرون آوردن تشمیر

باب هفتم : در بیرون آوردن اکموس که آن قبض الداخل است.

باب هشتم : در بیرون آوردن افلاغ که آن قبض الخارج است.

باب نهم : در بیرون آوردن تامککت که آن عقله است.

باب دهم : در بیرون آوردن اجتماع

باب یازدهم : در بیان اشکالی که در میزان الضرب واقع نمی‌شود و آن هشت شکل است.

باب دوازدهم : در بیان صفات حیوانات و معادن و نبات و اخوّت و اضداد.

از نسخهٔ حاضر صفحهٔ اوّل رساله افتاده است.

آغاز نسخه (بعد از فهرست ابواب) : «باب اوّل در چگونگی رمل زدن و شرایط آن بدانکه شرط رمل زدن آنست که رمال جایی اختیار کند بقدر حاجت».

انجام : «جداول است».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ بیشتر اوراق جداول شنگرف و چند برگ آخر جداول مشکی؛ جلد : تیماج، ساغری، مشکی، ضربی، ترنج با نقش گل و بوته.

۳۷ برگ؛ ۱۷×۲۵ سانتی متر؛ [ثبت ۱۳۰۸۸].

﴿ ۱۲۶۰۱ ﴾

خراطی [رساله در...] **(صنعت ـ اردو)**

از : ؟

در این رساله ابزار و آلاتی که در خرّاطی کاربرد دارند معرّفی و شکل هر کدام به نحو ماهرانه‌ای کشیده شده، و نمونه‌ای از نقش‌هایی که در خراطی بر چوب‌ها حک می‌شود، با اقلام هندسی ترسیم شده است.

در آغاز نسخه فهرست مطالب کتاب نوشته شده و بعد از آن عکس مؤلّف اصل کتاب ترسیم شده که کتاب حاضر ترجمهٔ اردوی آن است.

آغاز : «دستی کتاب خراطی آلیکی بیان مین ـ دو آله جو خراط کرینکی واسطی عمل مین لاتی هین اگر اوس».

انجام : «دانا اور هوشیار هو جایگاء اِس علم کاجو سیکرون برس سی عمل مین هی اور پسندهی...».

خط اردو؛ بی‌کا، بی‌تا؛ در صفحات اوّل و آخر کتاب نقوش هندسی خراطی و هم‌چنین تصویر آلات خراطی به نحو زیبا، عناوین و نشانی‌ها مشکی؛ جلد : پلاستیکی، قهوه‌ای. ۱۰۰ برگ؛ ۱۲/۵×۲۱ سانتی متر؛ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۴۶].

﴿ ۱۲۶۰۲ ﴾

مجموعه

۱ ـ زبدة الرمل = خلاصة البحرین «۱ ر ـ ۱۴ ر» **(رمل منظوم ـ فارسی)**

از : معین‌الدّین محمّد بن نظام‌الدّین نصراللّه خاقانی (قرن ۸ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۰۸] مراجعه شود. نسخهٔ حاضر بخش‌هایی از این منظومه را شامل است.

آغاز نسخه :

رمـل را شـانزده بـود خـانه　　　نیست کذب اندرین و افسانه

انجام نسخه :

روز جمعه بیست و هفتم از صیام   از رسالت گشت این نظمش تمام

۲ـ رساله در رمل «۱۴ پ ـ ۵۱ ر» **(فارسی)**

از : ؟

رسالهٔ مختصری است در علم رمل شامل چند فصل. در نسخهٔ حاضر خطبهٔ کتاب نقل نشده است.

[الهیات تهران ص ۱۸۵ که در آن نسخهٔ دیگری از این رساله معرفی شده است. آغاز آن با آغاز نسخهٔ حاضر برابر است و در پایان آن نسخه، این رساله به زناتی نسبت داده شده است].

آغاز : «بدانکه این علم را علم دانیال و علم نموّ و علم کامله و علم باطن دل و علم وفی و مانند آن گویند».

انجام : «اینست طریق لاحب نسنعع کنقق جثاط جعاط قسمت کند چون تمام شود باز از سرگیرد یعنی حرف... رسد والله اعلم بالصواب».

۳ـ دقایق الحقایق «۵۱ پ ـ ۱۳۶ پ» **(رمل ـ فارسی)**

از : بهاءالدوله (قرن ۱۰ ق)

رسالهٔ مفصلی است در رمل شامل چند باب، مؤلّف آن را در سال ۹۰۶ تألیف نموده است. **[الذریعه ۲۳۴/۸].**

نسخهٔ حاضر از آخر افتادگی دارد.

آغاز : «حمد و سپاس و ستایش بی‌قیاس قادری را که به محض جود نقاط کیفیات متضادهٔ عناصر... این رساله‌ایست در معرفت رمل موسوم به دقایق‌الحقایق».

انجام نسخه : «در سعادت و نحوست نزد اشکال سباعی بود... از سداسی بیک طبع غالب... و چون در حیز آن اشکال غالب...».

نستعلیق؛ رسالهٔ اوّل احمد بن نظام‌الدّین محمّد، محرم ۹۸۱؛ عناوین و رموز و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد : مقوا، عطف تیماج قهوه‌ای.

۱۳۶ برگ؛ ۱۵/۵×۲۲ سانتی متر؛ ۱۵ و ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۶۶۳۷].

﴿ ۱۲۶۰۳ ﴾

رساله در علوم غریبه **(فارسی)**

از : ؟

رسالهٔ مختصری است در بیان احکام طالع‌ها و برخی تعویذات و حرزها و دعاها، نظیر «اسرار قاسمی» کاشفی.

نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «بسمله باب طالع حمل دیو ستارهٔ حمل را در پیش سلیمان علیه السلام آوردند حضرت پرسید ای دیو نام تو چیست و مقام تو در کجاست».

انجام نسخه : «... خداوند عالمیان عالم است که کذب و صدق این امورات را که مذکور شد چگونه خواهد... عندالله تعالی والسّلام این احکام».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ لبه‌های اوراق این نسخه سوخته است؛ جلد : گالینگور، سرمه‌ای.

۶۶ برگ؛ ۹/۵×۱۶ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۶۴۹].

﴿ ۱۲۶۰۴ ﴾

مجموعه

۱ ـ صد در «۱ ر ـ ۴ پ و ۵۰ ر ـ ۶۴ پ» **(عقاید زرتشتی ـ فارسی)**

از : ملّا فیروز کاووس فارسی (قرن ۱۰ ق)

مؤلّف در این رساله عقاید و آداب و سنن زرتشتیان را در صد «در» بیان نموده است.

او این رساله را در سال ۹۰۰ برابر با لفظ «شتر» در کرمان به نام دستور شهریار پور اردشیر تألیف نموده است. **[منزوی ۲۹۸۷/۴؛ دانشگاه ۱۳۷۹/۹].**

اوراق این کتاب در نسخهٔ حاضر جا به جا شده و ۴ برگ آخر کتاب در اوّل نسخه و باقی در برگ [۵۰ ر ـ ۶۴ پ] واقع شده‌اند.

نسخهٔ حاضر از آخر افتادگی دارد.

آغاز [برگ ۵۰ ر]: «این کتابیست در شایست و ناشایست که از دین به مازدیستان بیرون آورده‌اند که واجب است هر کسی را دانستن».

انجام نسخه [برگ ۴ پ]: «ایزد تعالی زراتشت را گفت که ای زردتشت به از تو در عالم کسی نیافریدم... و این عالم از بهر تو پدیدار کردم و این همه خلایق که من آفریدم».

۲ـ اختیارات ایام «۵ ر ـ ۲۱ ر» **(فارسی)**

از: ؟

جداولی است در شناختن احکام سعد و نحس ایام از روی منازل قمر و سیر شمس.

در جلد ۲۵۱/۳۵،ش [۱۲۲۵۵/۴] اختیارات ایام منسوب به امام صادق(ع) و در شمارهٔ [۱۲۵۵۹] اختیارات ایام مشتمل بر دوازده فصل معرفی گردید و در شمارهٔ [۱۲۶۲۶/۲] اختیارات ایام علّامهٔ مجلسی معرفی خواهد شد. در فهرست مجلس ۱۲۳۹/۱۰ و ۱۲۰/۱۹ و ۳۱۵ نیز اختیارات ایام معرفی شده که همه غیر از نسخهٔ حاضر هستند.

آغاز: «جداول».

انجام: «در اوّل روز تردد و حرکت بی‌فایده و در آخر روز خرّمی و خوشدلی یابد».

۳ـ جداول الرمل «۲۱ پ ـ ۴۵ ر» **(فارسی)**

از: ؟

جدول‌هایی است در بیان احکام اشکال استخراج شده از خانه‌های رمل.

آغاز: «بنام ایزد بخشایندهٔ مهربان فصل در کیفیّت رمل بدان ای عزیز طریقهٔ استخراج رمل آنست که اوّل نقطه‌ها را شمرده».

۴ـ خردنامه = مینوی خرد «۴۵ ر ـ ۴۹ پ» **(عقاید زرتشتی ـ فارسی)**

از: مرزبان راوی

دستورات دینی و فلسفهٔ زرتشتی است. [دانشگاه ۱۳۷۸/۹].

نسخهٔ حاضر از آخر افتادگی دارد.

آغاز : «سپاس و ستایش دادار اورمزد را یومند خوره مند بلند سود رهنمای نباه فریادرس فیروزکر روزی دهنده».

انجام نسخه : «خجسته باد. بروز وهمن و ماه شیر قدیم به فرعی و فیروزی تمام شد اوستاء زند بدانای و بینو خرد که بر خرداربه و اگر خواند وفیش بداند...».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و رموز شنگرف، بسیاری از اوراق جدول شنگرف؛ جلد : گالینگور، سبز.

۶۴ برگ؛ ۱۸/۵×۲۳/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۶۸۲].

﴿ ۱۲۶۰۵ ﴾

مجموعه

۱ ـ بحرالغرائب «۱ پ ـ ۷۵ ر» **(علوم غریبه ـ فارسی)**

از : محمّد بن محمّد بن ابی سعید هروی

به شمارهٔ [۱۲۵۴۲] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آغاز آن نسخه برابر است.

۲ ـ دعای «سبحانک لا اله الاّ انت یاربّ کلّ شیء و وارثه و رازقه...» «۷۷پ ـ ۷۹پ»

۳ ـ دعا درکیفیت دعوت «۸۰ پ ـ ۸۲ ر»

۴ ـ شرح اسماء حسنی «۸۴ ر ـ ۱۸۰ ر» **(فارسی)**

از : ابوالفتوح شهاب‌الدین سهروردی

به شمارهٔ [۱۲۵۸۴] مراجعه شود. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است. در صفحهٔ [۸۴ ر] نسخهٔ حاضر مطلبی در مورد شیخ فخرالدّین ابوالمکارم بغدادی (مترجم کتاب) ذکر شده است.

۵ ـ اسماء موکلان چهل اسم اعظم «۱۸۰ پ»

۶ ـ اسماء حسنی «۱۸۱ پ» **(فارسی)**

از : ؟

به شمارهٔ [۱۲۵۵۵] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۷ ـ فوائد متفرقه در علوم غریبه و جفر «۲۱۷ پ ـ ۲۱۹ پ» **(فارسی)**

۸ ـ کنوزالمعزمین «۲۱۹ پ ـ ۲۲۹ پ» **(علوم غریبه ـ فارسی)**

از: شیخ الرئیس حسین بن عبداللّه بن سینا (۴۲۸ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۰۵] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۹ ـ خواص آیهٔ : «لقد جاءکم رسول من انفسکم» «۲۳۰ پ ـ ۲۳۲ پ» **(فارسی)**

نستعلیق؛ رسالهٔ سوم سه‌شنبه ۲۳ رمضان ۱۰۳۶ در مزرعهٔ جامی‌آباد؛ رسالهٔ ششم چهارشنبه ۸ ذی‌قعدهٔ ۱۰۵۵؛ رسالهٔ هشتم، ۱۰۵۶؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۲۳۱ برگ؛ ۱۸/۵×۱۲/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۴۶۰].

﴿ ۱۲۶۰۶ ﴾

مجموعه

۱ ـ المصباح فی اسرار علم المفتاح «ص ۱ ـ ۱۸۳» **(کیمیا ـ عربی)**

از: عزّالدّین ایدمر بن علی جلدکی (۷۴۳ یا ۷۶۲ ق)

به‌شمارهٔ [۱۲۵۱۵/۱۷] مراجعه‌شود. آغاز و انجام نسخهٔ‌حاضر با آن نسخه برابر است.

۲ـ مطالع البدور بقلائدالنحور فی‌شرح صدر ابیات‌الشذور «ص۱۸۶ ـ ۲۱۱» **(کیمیا ـ عربی)**

از: مؤلّف پیشین

برهان‌الدّین ابو الحسن علی بن ابی‌القاسم موسی بن ارفع مجریطی اندلسی انصاری (متوفای ۵۹۳ ق) مسائل علم کیمیا را به صورت رمزی در دیوان شعری به‌ترتیب حروف تهجی به نظم کشیده که به «شذور الذهب» موسوم است. [مجلس ۴۵۹/۲، ش ۷۲۳]. بر این کتاب خود شاعر و دیگران شرح‌های متعدّدی نگاشته‌اند. از جمله شارحان آن جلدکی است که چند شرح بر این کتاب نگاشته بدین نام‌ها :

الف : الدرالمنثور که آن را در قاهره در سال ۷۴۲ ق نگاشته است.

ب : کشف الستور که گزیده‌ای از شرح سابق است.

ج : غایة السرور فی شرح الشذور، که نسخه‌ای از آن در فهرست دانشگاه تهران

[۶/۲۳۱۹، ش ۱۱۷۸] معرفی شده است.

د: طوالع البدور فی شرح الشذور که آغاز آن چنین است: «الحمدلله الّذی زین السموات بانوار الطوالع». [کشف‌الظنون ۲/۱۰۲۹].

ه: قلائد النحور فی شرح ابیات الشذور [دانشگاه ۶/۲۳۲۰ به نقل از فهرست عربی موزهٔ بریتانیا، ش ۳/۷۸۴].

و: البدر المنیر فی معرفة اسرار الاکسیر، شارح در آن یک بیت از ابیات شذور الذهب را شرح نموده است. و نسخه‌ای از آن بعد از این در ردیف سوم همین مجموعه معرفی خواهد شد.

ز: الشمس المنیر فی تحقیق الاکسیر، شارح در آن برخی از ابیات شذور الذهب را شرح نموده است. این شرح در ردیف چهارم همین مجموعه معرفی خواهد شد.

ح: مطالع البدور بقلائد النحور فی شرح ابیات الشذور، که نسخهٔ حاضر است و شارح در آن سه بیت اوّل «شذور الذهب» را شرح داده است.

آغاز: «قال الشیخ الامام العالم... الجلدکی... لما منّ الله تعالی علیّ و جعلنی ممن یحب الحکمة و اهلها و نظرت فی کتب الحکماء المتقدّمین و نظرت فی کتابة الموسوم بشذورالذهب فوجدته قد استوعب فیه جمیع الحکمة المطلوبة و النعمة المرغوبة و جمع جمیع ما فیه من‌الابیات‌التی صدّره بها فی حرف الالف فاردت ان اشرحها شرحاً وجیزاً».

انجام: «فالشیخ لقوة براعته فی الحکمة و بلاغته فی الفصاحة جمع العلم العملی فی هذه‌الثلاثة‌ابیات مع ایضاح اغراض‌الحکماء و باقی دیوانه استشهاد و تکملة و تفصیل لما اجمل ولو اردنا تفصیل مجمل هذه الابیات الثلاثة... و ذکرنا المادّة و المدّة و الکمیّة و الکیفیّة و الاوزان و عدد النیران و کیفیّة طرح الاکسیر و امتحان‌العمل فی درج‌التدبیر تمت».

۳ـ البدر المنیر فی معرفة اسرار الاکسیر «ص ۲۱۲ ـ ۲۳۴» **(کیمیا ـ عربی)**

از: مؤلّف پیشین

جلدکی در این کتاب یک بیت از ابیات «شذور الذهب» مجریطی انصاری را شرح نموده که در شمارهٔ قبل معرفی گردید.

آغاز : «یقول العبد الفقیر الی الله تعالی عزّالدّین ایدمر ابن علی بن ایدمر الجلدکی رحمه الله و عامله بلطفه الخفی و بعد حمد من یستحقّ الحمد لذاته و صلواته علی الداعی الی معرفة آلائه و صفاته».

انجام : «فدار بینهم کانه الجذر الاصم و جعلوا ینظرون الیه کانه بالفارسی و عـاد و یحذرون علیه کما تحذر البیات و لم یکن فیهم تمت».

۴ـ الشمس المنیر فی تحقیق الاکسیر «ص ۲۳۵ ـ ۲۵۰» **(کیمیا ـ عربی)**

از : مؤلّف پیشین

شارح در این شرح برخی از اشعار «شذور الذهب» راکه در ردیف دوم همین مجموعه معرفی گردید، شرح نموده است.

[مجلس ۱۵/۱۰ که آغاز و انجام آن با نسخهٔ حاضر تفاوت دارد، الذریعه ۲۲۷/۱۴].

آغاز : «قال الشیخ الحکیم عزّالدّین ایدمر ابن علی الجلدکی رحمه‌الله اعلم ان الحجر ینقسم عند القوم علی قسمین جوهری حارّ یابس ذکر و هذا القسم فله عندهم اسماء».

انجام : «فلیت شعری هل یکشف رجل بعدی یطلعه الله علی معرفة الحجر ماکشفته فی هذه الرسالة و هل یلخص و یوجز بعد ما لخصت و اوجزت فاللّٰه المستعان و علیه التکلان و الحمدللّٰه...».

۵ـ جمع المسؤول و بلوغ المأمول فی اظهار ما خفی من السر المجهول «ص ۳۵۱ ـ ۲۶۷» **(کیمیاـ عربی)**

از : ابن مهذب

به شمارهٔ [۱۲۵۵۳/۵] مراجعه شود. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۶ـ رساله در کیمیا «ص ۲۶۳ ـ ۲۸۴» **(عربی)**

بخشی از یک کتاب است شامل چند دستور در علم کیمیا، با عناوین «باب ـ باب».

۷ـ التقریب فی اسرار الترکیب «ص ۲۹۳ ـ ۴۰۸» **(کیمیا ـ عربی)**

از : عزّالدّین علی بن ایدمر بن علی جلدکی (۷۴۳ یا ۷۶۲ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۲۷/۴] مراجعه شود. نسخهٔ حاضر از «الفصل الثانی من الباب الثالث من القسم الأوّل من الجزء الرابع» تا آخر «الفصل الرابع» از همان باب را شامل است. و از آغاز خطبهٔ این بخش اندکی افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «الاکدار و اشهد ان لا اله الاّ الله وحده لا شریک له یعزّ من یشاء من عباده الابرار... و بعد فانه لما انعم الله علینا و اطلعنا علی اسرار حکمته بمنه و مشیئته».

انجام : «و ربما استحالت هذه الرطوبة بوقت و انحدرت الی الاجفان فولدت فیها جربا مختلفا بحسب المادة وردات المزاج و لما کان الحدید و الخار تمت».

۸ـ الاقلام المرسومة فی الخطوط المرموزة «ص ۴۱۰ ـ ۴۵۱» **(علوم غریبه ـ عربی)**

از : ؟

در این رساله حدود پنجاه قلم از قلم‌هایی که در علوم غریبه کاربرد دارند ذکر شده است. در هر قلم حروف الفبا به ترتیب ذکر شده و در زیر هر حرف علامت و نقش آن حرف در قلم مزبور رسم شده است.

آغاز : «الحمدللّه الّذی فضل ولد آدم علی سائر المخلوقات و رفع لغة العرب علی سائراللغات...امّابعد فقد احببت اناجمع الاقلام المرسومة فی خطوط مرموزة».

نسخ زیبا؛بی‌کا، رسالهٔ دوم و سوم و چهارم ۱۲۱۱؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف، در اوّل رسالهٔ اوّل و سوم سرلوح مزدوج مذهب مرصع، دو صفحهٔ اوّل طلااندازی دندان موشی بین سطور، تمام صفحات جدول مذهب و لاجوردی؛ با حواشی، در حاشیه تصحیح شده؛ جلد : مقوا، زرین.

۲۲۶ برگ؛ ۱۵×۲۵ سانتی متر؛ ۲۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۹۶۸].

﴿ ۱۲۶۰۷ ﴾

مجموعه

۱ ـ تجارب شهریاری «ص ۱ ـ ۸۸» **(کیمیا ـ فارسی)**

از : شهریار بن بهمن‌یار پارسی

رساله‌ای است در بیست باب در علم کیمیا، که مؤلّف آن را از کتاب «سرالاسرار»

محمّد بن زکریای رازی برگزیده و به فارسی برگردانده است. این کتاب در سال ۱۳۴۳ هـ ش. در تهران با تصحیح استاد محمّدتقی دانش‌پژوه همراه «سرالاسرار» به چاپ رسیده است.

[الذریعه ۳۴۸/۳ و ۱۶۵/۱۲؛ منزوی ۶۱۵/۱؛ دانشگاه ۳۰۹۶/۱۳؛ مشار، فارسی ۱۱۸۳/۱].

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز : «بسمله الکیمیاء، در کتاب کشف الرموز بعضی از آن گفته‌اند و عاقبت پوشیده نگذاشته‌اند و همچنین چند چیزی را که اصول یکی بدان متعلّق است».

انجام : «شمس پسر در طبیعت، قمر دختر، مریخ پسر، مشتری پسر، عطارد دختر، زهره دختر، شمس پسر، زحل پسر».

۲ ـ فواید متفرقه در کیمیا «ص ۸۹ ـ ۱۱۵» **(فارسی)**

نستعلیق؛ رسالهٔ اوّل مشهدی علی ترک تبریزی با مهر وی به سجع «ناد علیاً مظهر العجائب»، ۱۳۰۳؛ عناوین شنگرف، نشانی‌ها شنگرف و مشکی؛ جلد : گالینگور، مشکی.

۵۸ برگ؛ ۱۱×۱۷/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۷۴۷۶].

﴿ ۱۲۶۰۸ ﴾

شمس المعارف و لطائف العوارف **(علوم غریبه ـ عربی)**

از : شرف‌الدین احمد بن علی بونی (۶۲۲ ق)

[مجلس ۴۰۵/۲۵، ش ۷۴۲۵]. نسخهٔ حاضر از آغاز یک برگ افتادگی دارد.

نسخ؛ محب علی النوبری، ۲۱ رمضان ۸۳۹؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف و زر؛ در آخر نسخه مهر بیضوی به سجع «عماد دین و الامة علی و الائمّة ۱۱۲۱»؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۱۷۳ برگ؛ ۱۸×۲۶/۵ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۸۷۸۹۹].

﴿ ۱۲۶۰۹ ﴾

ضیاء العیون **(علوم غریبه ـ عربی)**

از : نظام‌الدّین محمّدهادی بن مهدی حسینی صفوی ملقب به شاه میرزا و مخاطب به موسی رضاخان

مؤلّف این کتاب را در یک فاتحه و دو منظر در بیان خواصّ مهر نبوّت، و بعضی مربعات وفقی و سور قرآنی تألیف نموده است. فهرست مطالب آن چنین است :

فاتحه : در صورت مهر نبوّت

منظر اوّل : در تکسیرات بعضی از سوره‌ها و آیات

منظر دوم : در نقش معظمی که در ایّام هفته منظور سازند.

[الذریعه ۱۲۶/۱۵؛ مرعشی ۲۴۸/۱۱، ش ۴۲۴۹ آغاز آن با نسخهٔ حاضر برابر است؛ مشار، فارسی ۳۴۲۵/۳].

آغاز : «بعد از حمد بیحد و صلوات بیعدد چنین گوید احقر بندگان درگاه احدی و افقر نیازمندان بارگاه صمدی ابن میر مهدیجان ابوالمفاخر نظام‌الدّین محمّدهادی الحسینی».

انجام : «هر کس او را ببیند بالطبع دوست او گردد و همه کس مطیع و منقاد او باشد و مقبول القول گردد بتوفیق الله الملک المجید».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف، تمام صفحات جدول شنگرف؛ با اشکال طلسمی و جداول هندسی و مربعات وفقی؛ جلد : مقوا، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای.

۳۴ برگ؛ ۲۱×۱۵/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۷۵۴۶].

﴿ ۱۲۶۱۰ ﴾

نخبة الأمیا فی تعبیر الرؤیا **(تعبیر خواب ـ فارسی)**

از : ابوالقاسم معبّر اصفهانی

رسالهٔ مختصری است در تعبیر رؤیا، مشتمل بر یک مقدّمه و چند باب به تعداد حروف تهجی و یک خاتمه. مؤلّف کتابش را به ترتیب حروف تهجی عنوان موضوعات

(هر حرف در یک باب) تنظیم نموده و حکم تعبیر هر موضوع را به صورت سؤال و جواب بیان نموده است.

نسخهٔ حاضر از انجام ناتمام است.

آغاز : «حمد و سپاس مرخداوندی را روا و سزاست که انشأ الاشیاء بین الکاف و النون... و بعد چنین گوید... که خداوند جلّ و علا اقران بنی‌آدم را هر یک به حسب قابلیّت و استعداد حرفه‌ای پیشنهاد فرمود. از آن جمله طایفه‌ای را توفیق تحصیل علوم عطا فرمود و هر یک را به مراتب عالیه رسانیده، و از اجلهٔ علوم علم تعبیر است... باب الهمزه : سؤال : آدم که مراد به انسان است چه تعبیر دارد؟ اقسام آن را بیان نمایید؟ جواب : اشرف مخلوقات خداوند است. پس اگر انبیاء و اولیاء و اوصیاء را در خواب ببیند چنان است آنها را در بیداری دیده باشد».

انجام : «و اگر دید که مار و حیوانات موذیه دیگر در لحاف اوست زوجهٔ او خبائث کار شود. سؤال : لحیهٔ سفید چه تعبیر دارد؟ جواب : حرث و حرمت است و عمر طولانی».

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها مشکی؛ تعدادی از اوراق وصالی شده است؛ جلد : تیماج، قرمز، عطف و حاشیه تیماج قهوه‌ای.

۷۳ برگ؛ ۱۰/۵×۱۸ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۸۷۳۰۷].

﴿ ۱۲۶۱۱ ﴾

مجموعه

۱ ـ رمل منظوم = زبدهٔ روشن «۱ پ ـ ۲ پ» **(فارسی)**

از : عبدالله روشن

منظومه‌ای است مفصل در بیان قواعد علم رمل و احکام خانه‌های آن.

[الذریعه ۲۸/۱۲ و ۲۹؛ مرعشی ۵۸/۱۲، ش ۴۴۷۰ با عنوان «زبدة الرمل»؛ مشار، فارسی ۲۷۵۶/۲ و ۲۷۵۷].

آغاز:

ابــتدا مــی‌کنم بــنام خــدا　　وحــده لا شــریک بــی‌همتا
مالک و صانع و کریم و رحیم　　خالق و باری و علیم و حکیم
... بــعد حــمد خدای عزّوجلّ　　بشــنو از مــن بــیان عــلم رمــل
نــام ایــنست زبــدهٔ روشــن　　گر بخوانی شوی تو صاحب فن

انجام:

چونکه روشن گذاشتی نامش　　روشنی کن ز روشنی خودش

۲ ـ خلاصة البحرین «۲۲ ر ـ ۸۵ ر» **(رمل ـ فارسی)**

از: لطف‌الله بن عبدالملک نیشابوری (قرن ۹ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۴۳] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

انجام: «اگر در اوّل رمل واقع شود روز یک‌شنبه شب پنجشنبه مزاح دارد تا هفتم رمل دیگر با شمس برسد».

۳ ـ رمل، رساله در... **(فارسی)**

از: عمر بن محمّد سبزواری

رسالهٔ مفصلی است در بیان احکام و قواعد علم رمل. مؤلّف، این رساله را در بیست باب تنظیم نموده است. نسخهٔ حاضر از آغاز ناقص و از انجام افتادگی دارد.

آغاز نسخه: «بسمله یک شنبه و جمعه طرف غرب شنبه و دوشنبه طرف شرق».

انجام نسخه: «چهاردهم آید از سبب پستی کردن چیزی اگر پانزدهم بجهت...».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و رموز و نشانی‌ها شنگرف، تمام صفحات جدول شنگرف و لاجوردی؛ تمامی اوراق مرمت شده و هر ورقی بین دو برگ شفاف قرار گرفته است؛ جلد: مقوا، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای.

۱۳۸ برگ؛ ۱۴×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۸۷۷۹۷].

﴾ ۱۲۶۱۲ ﴿

مجموعه

۱ ـ فوائدی در علوم غریبه «ص ۱ ـ ۵»

۲ ـ [خواص الحروف] «ص ۶ ـ ۱۹» **(عربی)**

از: محیی‌الدّین محمّد بن علی اندلسی، ابن عربی (۶۳۸ ق)

رسالهٔ مختصر و مهمّی است در بیان اسرار و خواصّ حروف تهجی بر مبنای علمای جفر، این کتاب جز کتاب‌های «شجرة النعمانیة فی دولة العثمانیة» و «الدر المکنون و الجوهر المصون» [مرعشی ۱۸/۱۱۶، ش ۶۹۲۷] و «عنقاء مغرب» مؤلّف است که در این زمینه تألیف نموده است.

آغاز: «قال الشیخ الامام العالم... الاندلسی رحمه الله الحمدللّٰه ملهم اسراره و المطلع شموس علم الله فی قلوب امنائه و اقماره و صلی الله علی سیّدنا محمّد».

انجام: «الماء البرودة و الرطوبة جز کسقشط التراب البرودة و الیبوسة و خلعر حنفی هذه الحروف مجزومه».

۳ ـ فوایدی در علوم غریبه «ص ۲۰ ـ ۳۷»

۴ ـ رسالهٔ هرمس «ص ۳۸ ـ ۴۸» **(فارسی)**

رسالهٔ کوتاهی است در اسرار نیرنجات و خواص کیمیا، این رساله از یونانی به عربی و از عربی به فارسی ترجمه شده است.

به هرمس حکیم رسائل متعددی در کیمیا، احکام نجوم، فلسفه و عرفان نسبت داده شده که سزگین در التراث العربی ۴/۳۱ ـ ۴۵ هیجده رسالهٔ کیمیایی و بیست و سه کتاب ستاره‌شناسی و احکام نجوم و سه کتاب در اخلاق و عرفان از تألیفات وی ذکر نموده است.

در فهارس مجلس و دانشگاه نیز این رسایل از هرمس معرفی شده‌اند:

الف: رسالة السر [مجلس ۱۶/۳۹۶، ش ۵۴۹۹؛ دانشگاه ۴/۹۸۱].

ب: الصنعة الروحانیة و الحکمة الربانیة [مجلس ۱۶/۳۹۶، ش ۵۴۹۹].

ج : ینبوع الحیاة [دانشگاه ۳۹۸/۳ ـ ۴۰۰ که در آن شش نسخه از این کتاب معرفی شده است].

د : الاساس [دانشگاه ۹۶۲/۳].

ه : رسالهٔ هرمس، عربی [دانشگاه ۹۶۲/۳].

و : رسالهٔ هرمس، فارسی [دانشگاه ۹۶۲/۳] که غیر از رسالهٔ حاضر است.

ز : شجره [دانشگاه ۹۹۱/۴؛ منزوی ۶۲۶/۱].

ح : کیمیا منسوب به هرمس، فارسی [منزوی ۶۳۵/۱] که غیر از رسالهٔ حاضر است.

آغاز : «الحمدللّٰه... امّا بعد بدان اسعدك الله که این کتابیست که هرمس حکیم تصنیف کرده است اندر اسرار وصف نیرنجات و خواصّ و منازل و اعمال آن».

انجام : «و هرمس حکیم گوید که این خواصّ اندر کتاب مخزون یافتم که اعمال بیست و هشت منزل از جمله اسرار نجوم است و از مجربات است و قدما معبر داشته‌اند».

۵ ـ فوائدی در علوم غریبه «ص ۴۹ ـ ۵۷» **(فارسی)**

۶ ـ اسماء حسنی «ص ۵۸ ـ ۸۴» **(فارسی)**

از : ؟

به شمارهٔ [۱۲۵۵۵] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر اندکی با آغاز نسخهٔ قبلی تفاوت دارد.

آغاز : «تخصص به الاسماء الحسنی و الصفات ذاته تعالی بالعظمة و الکمال و الکبریاء و الجبروتیة».

انجام : «... انیس الضعفاء، إدام دهندهٔ ناتوانان ۶، ۱۱۰ ظاهر، پیدا و هویدا ۱۱۶، ۸۲۶ تم».

۷ـ شرح خطبة البیان «ص ۸۶ ـ ۱۳۹» **(فارسی)**

از : ؟

شرح کوتاه و مشهوری است بر خطبة البیان منسوب به حضرت علی‌علیه‌السلام. از این شرح نسخه‌های متعدّدی در دست است ولی شارح آن مشخص نیست.

[الذریعه ۲۱۹/۱۳؛ مرعشی ۱۰۲/۱، ش ۸۲؛ منزوی ۱۲۳۱/۲؛ دانشگاه ۱۰۸/۲ ـ ۱۱۵ و ۱۷۴۴/۱۰؛ ملک تهران ۶۵/۵، ش ۵۴۷].

آغاز : «حمد شریف و شکر لطیف که باشرف بیان و الطف تبیان مؤدی گردد و سپاس نامحصور نثار ذات علی عظیم است».

انجام : «... یعنی منم بندهٔ خدای خویش و نیست هیچ احوال گردیدن من و هیچ قوّت و نصرت الا به تو که خدایی و از او بالاتر هیچ نیست و صلی الله...».

۸ـ آئینهٔ شاهی «ص ۱۴۴ ـ ۱۵۵» **(اخلاق ـ فارسی)**

از : ملّا محسن بن مرتضی فیض کاشانی (۱۰۹۱ ق)

ترجمه و تلخیصی است که مؤلّف از کتاب دیگرش «ضیاءالقلب» به نام شاه عباس صفوی ترتیب داده است.

[مرعشی ۱۰۲/۱، ش ۸۲؛ منزوی ۱۵۱۷/۲؛ دانشگاه ۶۴۱/۳ و ۳۳۹۶/۱۳ که آغاز همه برابر با نسخهٔ حاضر است؛ الذریعه ۵۳/۱؛ مشار، فارسی ۷/۱].

آغاز : «سپاس شایسته و ستایش بایسته سزاوار نثار پروردگاری که رسوم شرع را...».

انجام : «... از فضل خویش جای دهم در جوارشان چون در دلم محبّت ایشان گرفته جا تمت الرسالة و الحمدلله اوّلاً و آخراً».

نسخ و نستعلیق؛ رسالهٔ سوم ملاّ حسین خراسانی، ۱۸ شعبان ۱۰۷۸ (برای ملاّ عبدالله لبنانی)؛ رسالهٔ چهارم قدری رضوی، ۱۰۵۸؛ رسالهٔ پنجم بی‌کا، ۱۰۶۵؛ عناوین و اعداد و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد : مقوا، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای.

۷۸ برگ؛ ۱۱/۵×۱۸ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۷۱۷۲].

﴿۱۲۶۱۳﴾

مجموعه

۱ ـ ذخیرهٔ اسکندری «۱ پ ـ ۶۲ ر» **(کیمیا ـ فارسی)**

از : ارسطو

ترجمهٔ فارسی است از کتاب «ذخیرهٔ اسکندری» که در شمارهٔ [۱۲۵۷۶] معرفی گردید. این ترجمه از شخصی ناشناس و با همان نام اصل مشهور است.

[منزوی ۱/۶۲۱؛ ملک، تهران ۳۴۲/۶، ش ۳۲۶۷ و ۳۶۲/۹، ش ۶۳۸۰/۲؛ دانشگاه ۳۱۳۵/۱۳؛ الذریعه ۱۳/۱۰].

آغاز : «الحمدللّٰه ربّ العالمین و الصلوة و السّلام علی خیر خلقه محمّد و آله اجمعین منقولست که معتصم‌بالله که یکی از خلفاء بنی عباس است بعد از فتح عمودیه شنید».

انجام : «باید که مطابعت کنی زیرا که ما رحلت کردیم از عالم ناسوت بعالم لاهوت و بخل نداریم تمام شد این کتاب... والله اعلم».

۲ ـ میزان العمل «۶۴ پ ـ ۹۶ ر» **(رمل ـ فارسی)**

از : ؟

رسالهٔ مختصری است در احکام خانه‌های رمل که مؤلّف از کتاب‌های این فن جمع‌آوری نموده است.

آغاز : «بسمله در انتخاب از کتاب حکیم اقلیدی و قواعد و قوانین او در احکام که اصل علم رمل است آنست که میزانی قرار ده».

انجام : «و بدانکه رمل از سکن خود تا ۴ شرقی‌اند و از ۵ تا ۸ غربی و از ۹ تا ۱۲ شمالی و از ۱۳ تا ۱۶ جنوبی‌اند تمت».

نسخ؛ بی‌کا، رسالهٔ دوم ذی‌حجّه ۱۱۵۳؛ عناوین و رموز شنگرف؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۹۶ برگ؛ ۱۳×۲۰ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۷۳۸۱].

﴿ ۱۲۶۱۴ ﴾

میزان العمل **(رمل ـ فارسی)**

از : ؟

به شمارهٔ [۱۲۶۱۳/۲] مراجعه شود. نسخهٔ حاضر تحریر دیگری از آن رساله است و اندک تفاوتی در عبارت‌ها با آن دارد.

آغاز : «الحمدللّٰه ربّ العالمین و الصلوة... امّا بعد بدانکه این فوایدیست در علم رمل که دانستن آن مر رمال را لابدیست».

انجام : «و اگر در دوم و چهارم و ششم و هشتم و دوازدهم باشد دشمن را ضعف بود و اشکال ثابت را درین خانه‌ها قوت باشد».

نستعلیق؛ بی‌کا، ۲۴ محرم ۱۲۱۱؛ عناوین و رموز و نشانی‌ها شنگرف؛ در صفحهٔ اوّل تملک سیّد غلام قادر؛ در آخر نسخه مهر مربعی به سجع «سیّداحمد ۱۲۵۹»؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، ضربی، ترنج باسر با نقش گل و بوته، مجدول، لچکی.

۸۰ برگ؛ ۱۵/۵×۲۸ سانتی متر؛ ۱۳ سطر؛ [ثبت ۸۶۹۸۹].

﴿ ۱۲۶۱۵ ﴾

ظهورالاسرار **(کیمیا ـ فارسی)**

از : عمادالدّین بن شیخ محمّد

رسالهٔ مفصلی است در کیمیا که مؤلّف از کتاب‌های این فن، در بیست و هفت باب ترتیب داده است. نسخهٔ دیگری از این رساله در شمارهٔ [۱۲۶۲۵] معرفی خواهد شد.

آغاز : «شکر و سپاس خداوندی را که از اکسیر محبّت وجود بندهٔ عارف را زر گرداند... امّا بعد چنین گوید مؤلّف این کتاب و مرتب این فصول و ابواب که به ظهورالاسرار موسوم ساخت».

انجام:«هفتادودو جو و سیزده‌قیراط و دودانگ‌و هر طسوجی[1] سه‌جو وهر حبه دو جو».

۱ـ «طسوج» چهار یک دانگ که دو حبه باشد. «لغت‌نامهٔ دهخدا».

نسخ و نستعلیق؛ بی‌کا، سه‌شنبه شوال ۱۲۵۹؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد: تیماج، مشکی.
۱۸۵ برگ؛ ۱۱×۱۷/۵ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۸۷۰۱۵].

﴿۱۲۶۱۶﴾

مجموعه

۱ ـ ثمرة الارواح «۱ ر ـ ۴۲ ر» **(رمل ـ فارسی)**

از: ملّا زین‌العابدین بن قاسم رمال اصفهانی (قرن ۱۱ ق)

رسالهٔ متوسطی است در احکام رمل مشتمل بر دو مقدّمه و چهار باب و یک خاتمه. از همین مؤلّف رسالهٔ دیگری در رمل موسوم به «کنزالاحباب» در شمارهٔ [۱۲۵۶۰] معرفی گردید.

در فهرست مرعشی [۲۱۵/۱۴، ش ۵۴۳۶] رساله‌ای با عنوان «ثمرة الارواح» به فارسی در رمل به ضمیمهٔ «کنزالاحباب» معرفی و مؤلّف آن اسماعیل بن محمّدجعفر بیرجندی قائنی (قرن ۱۳ ق) ذکر شده که گویا تحریر دیگری از همین رساله است.

نسخهٔ دیگری از این رساله در فهرست مشترک پاکستان ۳۳۰/۱ معرفی شده است.

آغاز: «بسمله هذا ثمرة الارواح تألیف... مقدّمه بدانکه موضوع این علم بر طبایع و امتزاجات در سی نقاط و اشکال شانزده گانه است».

انجام: «از خدای تعالی می‌خواهم که از چشم نااهل پوشیده دارد که این علم از اسرار حقّ است امید از اهل حقّ [پوشیده] ندارد به کرم باری تعالی تمت...».

۲ ـ رمل، رساله در... «۴۲ ر ـ ۵۲» **(فارسی)**

از: ؟

رسالهٔ مختصری است در احکام و قواعد رمل در یک مقدّمه و دو مقاله، مقالهٔ اوّل در اصول و احکام و ضمایر، مقالهٔ دوم در احکام اعمال متفرقه.

آغاز: «الحمدللّٰه ربّ العالمین و الصلوة و السّلام علی سیّدالمرسلین و عترته الطاهرین امّا بعد این رساله‌ایست در علم رمل که انتخاب کرده شد از کتابی چند».

انجام: «و در تقویم بینند قوتش که خوشحال است یا بدحال نحوست دارد یا سعادت و به سعادت ختم کرده شد این رساله واللّٰه اعلم بالصواب».

۳ـ رمل، رساله در... «۵۵ ر ـ ۷۳ پ» **(عربی)**

از: محمّد بن عثمان زمانی

رسالهٔ مختصری است در رمل شامل دو مقاله، مقالهٔ اوّل در اقسام علمی رمل شامل ده فصل، مقالهٔ دوم در اقسام عملی رمل شامل بیست فصل.

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز: «ایضاً ایام نحسات لا یمکن الکشف فیها اصلا و هی هذه ۳ ۵ ۱۷ ۲۱ ۲۵ ۲۷ ۲۴ و ینبغی للرمال ان لا یکون مداهنا و لا یتکلم الاّ بالحقّ».

انجام: «و فی السادس عشر یدل علی عاقبة الخیر و حصول المطلوب و ادراک المقصود من الاعداء واللّٰه العالم بحقایق الامور و الحمدللّٰه... الطاهرین».

شکسته نستعلیق؛ رسالهٔ اوّل بی‌کا، ۲۴ شوال ۱۳۰۴؛ رسالهٔ دوم حاجی ملاّ اسماعیل بن حاجی ملاّ محمّدعلی المجتهد بن مرحوم حاجی بابای سمنانی ملقب بحاجی، شب دوشنبه ۲۳ صفر ۱۳۰۶؛ رسالهٔ سوم بی‌کا، ۱۷ ذی‌قعدهٔ ۱۳۰۱؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ با حواشی؛ جلد: مقوا، عطف تیماج قهوه‌ای.

۷۳ برگ؛ ۱۳×۲۱ سانتی متر؛ ۱۶ ـ ۲۴ سطر؛ [ثبت ۸۷۱۷۳].

﴿ ۱۲۶۱۷ ﴾

رکاز الدعوات فی السرائر و المربعات **(علوم غریبه ـ فارسی)**

از: نجم‌الشعراء محمّدعلی رجاء زفره‌ای اصفهانی[1] (۱۳۶۱ ق)

۱ـ مؤلّف را فرزندی است به نام محمّدحسن رجائی زفره‌ای نگارندهٔ «سخنوران کوهپایه و رویدشتین» و «کتاب کوهپایه و رویدشتین» که نسخهٔ هر دو در کتاب‌خانهٔ مرعشی موجود است. وی شرح‌حال پدرش را در بهمن ۱۳۴۹ در نسخهٔ ش ۸۴۱۸ دانشگاه تهران [فهرست ۱۳۱/۱۷] و هم‌چنین در آغاز نسخهٔ حاضر نگاشته و در آن تألیفات پدرش را چنین ذکر نموده است:

۱ ـ گلچین رجاء زفره‌ای، چاپ شده در سال ۱۳۴۱ شمسی [مشار، فارسی ۴۲۶۵/۴]

۲ ـ منتخبی از اشعار رجاء زفره‌ای، چاپ شده در سال ۱۳۴۲ شمسی [مشار، فارسی ۵۰۰۵/۴]

۳ ـ نمونهٔ اشعار رجاء زفره‌ای، چاپ شده در سال ۱۳۴۴ شمسی [مشار، فارسی ۵۳۱۴/۵]

۴ ـ رکاز الدعوات فی السرائر و المربعات (کتاب حاضر)

رسالهٔ مفصلی است در بیان تعویذات و حرزها و دعاهایی که برای برآورده شدن حاجات مؤثر هستند. این نسخه مسودهٔ مؤلّف است و نسخهٔ پاک‌نویس شده آن در کتاب‌خانهٔ ملّی تهران [۶/۴۱۴، ش /۲۷۹۶/ف] موجود است.

مؤلّف، این کتاب را در سال ۱۳۴۶ تألیف نموده و آن را در یک مقدّمه و دو باب هر کدام در چند فصل و یک خاتمه قرار داده با این عناوین:

مقدّمه : در پاره‌ای از ارقام بروج

باب اوّل : در محبّت در هفت فصل

باب دوم : در اعمال قهریه در سه فصل

خاتمه : ایضاً در محبّت

نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد.

۵ـ قواعد الرمل که دو نسخه از آن در کتاب‌خانهٔ مجلس [۲۹۲۸/۱۰] و دانشگاه تهران [۱۳۱/۱۷ ش ۸۴۳۹] موجود است.

۶ـ متفرقة النجوم که نسخهٔ آن در کتاب‌خانهٔ دانشگاه تهران [۶۸۹/۱۶ ش ۷۷۵۳] موجود است.

۷ـ سپهر اللغة (لغت‌نامه)

۸ـ رساله در تجوید و ترتیل که نسخهٔ آن در کتاب‌خانهٔ دانشگاه تهران [۲۷۸/۱۷ ش ۹۰۳۰] موجود است.

۹ـ دبستان الشعراء که نسخهٔ آن در کتاب‌خانهٔ دانشکدهٔ ادبیات تهران [۵۲۵/۱۷ ش ۱۰۰۱۸/۱] موجود است.

۱۰ـ مختصر اللغة

۱۱ـ منتخب المقدّمات

۱۲ـ کتاب الارث که نسخهٔ آن در شمارهٔ [۱۳۹۱۴] معرفی خواهد شد.

۱۳ـ عمان الحساب در نظم خلاصة الحساب که دو نسخه از آن در کتاب‌خانهٔ ملّی تهران [۶/۳۳۴ ش ۲۷۲۶] و کتاب‌خانهٔ دانشگاه تهران [۶۸۹/۱۶ ش ۷۷۵۳] موجود است.

۱۴ـ گلستان الادباء که نسخه‌ای از آن در دانشکدهٔ ادبیات تهران موجود است.

۱۵ـ تقویم سال ۱۳۰۱ ش که نسخهٔ آن در کتاب‌خانهٔ دانشگاه تهران [۱۵۳/۱۸ ش ۸۲۵۲] موجود است.

۱۶ـ دستور المنجمین تألیف حسین بن محمّد زیدی حسینی (به خط مؤلّف کتاب حاضر) [۱۷۹/۱۸ ش ۵۸۰۴]

۱۷ـ چند مجلس شبیه‌خوانی که شبیه‌خوانی حضرت حُرّ در شمارهٔ [۱۳۹۱۱] معرفی خواهد شد.

آغاز نسخه: «در وضع پرکردن مربع ۳در۳ بدانکه یکی‌را در خانهٔ اوّل‌سطر اوّل است».
انجام نسخه : «جمعه سر تراشیدن بسیار خوب و سنّت پیغمبران است و ناخن گرفتن دلیل روا شدن حاجت و کارها بر او... و نیکویی است...».

نستعلیق؛ به خط مؤلّف، بی‌تا، عناوین و نشانی‌ها شنگرف، تمام صفحات مجدول؛ ۴ برگ آخر نسخه وصالی شده است؛ این نسخه توسط محمّدحسن رجائی زفره‌ای (پسر مؤلّف) به کتابخانهٔ مجلس اهداء شده است؛ جلد : گالینگور، قرمز.

۱۲۶ برگ؛ ۱۵/۵×۲۱ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۷۶۵۲].

﴿ ۱۲۶۱۸ ﴾

جنگ علوم غریبه

از : ؟

جنگی است شامل لوح‌ها و نقش‌های زیاد در طلسمات و سحرها. مطالب لوح‌ها و نقش‌ها با قلم مخصوص طلسمات نوشته شده است. در آغاز نسخه آقای محمّدحسن رجائی زفره‌ای فرزند محمّدعلی زفره‌ای که در پاورقی شمارهٔ قبل نامش ذکر شد مطلبی نوشته‌اند مبنی بر این که دارنده کتاب به جرم استفاده نامشروع و غیرقانونی از این کتاب دستگیر و در ۱۳۸۹ ق. محاکمه شده است.

نسخ؛ مطالب کتاب با قلم مخصوص طلسمات در داخل جداول و لوح‌ها نوشته شده، قرن ۱۴؛ جلد : تیماج، مشکی، لولادار.

۸۲ برگ؛ ۱۰/۵×۱۵/۵ سانتی متر؛ ۱۰ ـ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۸۷۶۵۷].

﴿ ۱۲۶۱۹ ﴾

مجموعه

۱ ـ کتب الاجساد السبعة **(کیمیا ـ عربی)**

علمای کیمیا از فلزاتی که در کیمیا کاربرد دارد «جسد» تعبیر می‌کنند. جابر در مورد خصوصیات و احکام هفت فلز (طلا، نقره، مس، سرب، قلع، آهن، خارچینی) که در این

علم کاربرد زیاد دارند هفت کتاب تألیف نموده با نام‌های :

کتاب الذهب، کتاب الفضه، کتاب النحاس، کتاب الاسرب، کتاب القلعی، کتاب‌الحدید و کتاب الخار. مجموع این هفت کتاب به «کتب الاجساد السبعة» مشهورند.

سزگین در التراث العربی ۲۵۷/۴ نسخه‌های موجود از هر کدام از این کتاب‌ها را ذکر نموده است در مجموعهٔ شمارهٔ ۷۲۹ کتابخانهٔ مجلس همهٔ این هفت کتاب موجودند. [مجلس ۴۶۱/۲ - ۴۶۳]

نسخهٔ حاضر دو کتاب از کتب هفت‌گانه را شامل است بدین ترتیب :

الف : کتاب الاسرب «۱ پ - ۸ ر»

آغاز : «الحمدللّه علی جزیل نعمه و اعوذ من حلول نقمه بما یستحق و ان کنا معترفین بالتقصیر فی جمیع شکره و ان کان لنا علی فضله و عفوه».

انجام : «و یکون منه المرتک و هو المردار سنج و صفته اخوته فی المنافع و المضار و لو ذهبنا نشرح منافعها و مضارها لازداد ذلک کتابا کبیراً و السّلام علی من اتبع الهدی».

ب : کتاب القلعی «۸ ر - ۱۲ پ»

آغاز : «الحمدللّه الّذی اختار محمّد بن عبدالله و اصطفاه للنبوة و انتخبه للرسالة و لا حول و لا قوة الاّ باللّه العلی العظیم نذکر فیه من امر القلعی کما ذکرنا فی غیره من‌امر تلک‌الاجساد لیکون الکلام تاما اذ استحوذ الی جمیعها لانها امهات الاحجار».

۲ - سراج الظلمة و الرحمة «۱۲ پ - ۱۹ ر» **(کیمیا - عربی)**

از : یحیی بن ابی‌بکر بن محمّد برمکی (بعد از ۲۰۰ ق)

فواید مهمّی است در کیمیا، که مؤلّف از جابر بن حیان کوفی اخذ و در رسالهٔ حاضر در چند فصل تنظیم نموده است.

[سزگین ۲۷۱/۴؛ مجلس ۴۵۷/۲، ش ۷۲۰ و ۲۲۹/۹، ش ۲۷۸۰/۴ با عنوان «رساله در کیمیا»، ش ۷۲۰؛ دانشگاه ۴۲۳۵/۱۵، ش ۵۳۹۵؛ ملک ۲۷۴/۶، ش ۳۱۸۷؛ الذریعه ۱۵۸/۱۲؛ مرعشی ۲۰۱/۴، ش ۱۴۱۴؛ نسخه‌های خطی، دفتر پنجم، ص ۱۵۷].

این رساله از سوی مترجم ناشناسی به فارسی ترجمه شده که نسخه‌ای از آن در کتاب‌خانهٔ مجلس موجود است. [مجلس ۲۲۹/۹، ش ۲۷۸۰/۵ با عنوان «رساله در کیمیا»، منزوی ۶۳۵/۱، نسخه‌های خطی، دفتر پنجم، ص ۱۵۷ که هر دو همان نسخهٔ مجلس را معرفی نموده‌اند].

هم چنین رساله‌ای در تدبیر حجر به مؤلّف نسبت داده شده که غیر از رسالهٔ حاضر است. [منزوی ۶۱۷/۱؛ نسخه‌های خطی، دفتر دوم، ص ۱۰۳].

کتاب دیگری با عنوان «سراج الظلمة و الرحمة» به فارسی در کیمیا در شماره‌های [۱۲۵۲۰ و ۱۲۵۸۸] معرفی گردید که غیر از کتاب حاضر است.

آغاز : «بسمله و بعد یقول حکیم المحقق الرئیس یحیی بن ابی‌بکر بن محمّد البرمکی انی کنت فی البرهة من الزمان عند صحبة الحکیم الفاضل جابر بن حیان».

انجام : «فنمت ذلک اللیلة فرأیت صدیقی فی النوم علی احسن حال و هو یقول رحمک الله کما فیه رحمتنی و الحمدللّٰه الّذی ذهب عنا الحزن».

۴ ـ چند دستور در عمل‌های کیمیایی «(۱۹ ر ـ ۴۰ پ)» **(فارسی)**

در این بخش از سیّدالسادات آقا سیّدمحمّدعلی موسوی و محمّدصادق و محمّدحسن یاد شده است.

نسخهٔ حاضر از انجام ناقص است.

آغاز : «بسمله بیارد سم الفار ۱۶ مثقال و صابون ۱۶ مثقال و سیر شش مثقال این‌ها را کوبیده در قرع مطین نموده و تصعید کند».

انجام نسخه : «چنین مسموع شده که هر کس شب چهارشنبه نه مرتبه یا یازده مرتبه سوره جن را در».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد : تیماج، قرمز، مجدول.

۴۱ برگ؛ ۲۱/۵×۱۳/۵ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۸۷۴۴۶].

﴿ ۱۲۶۲۰ ﴾

مجموعه

۱ ـ مفتاح مفاتیح فتوح «۱ ر ـ ۵ پ» **(کیمیا ـ فارسی)**

از : عبدالقادر بن حسن رویانی

به شمارهٔ [۱۲۵۷۱] مراجعه شود. نسخهٔ حاضر چند برگ اوّل رساله را شامل و آغاز آن با آغاز آن نسخه برابر است.

۲ ـ زبدة الرمل = خلاصة البحرین «۶ ر ـ ۳۲ ر» **(رمل منظوم ـ فارسی)**

از : معین‌الدّین محمّد بن نصرالله خاقانی (قرن ۸ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۰۸/۵] مراجعه شود. آغاز این نسخه با ابیات ردیف ۱ و ۲ و انجام آن با ابیات ردیف ۳۱ و ۳۲ و ۳۳ ذکر شده در آن شماره برابر است.

۳ ـ کف شناسی «۳۳ ر ـ ۳۴ ر» **(فارسی)**

از : ؟

رسالهٔ مختصری است در کف شناسی به نقل از علمای مغرب.

[مجلس ۸۲/۱۶؛ دانشگاه ۲۵۴۹/۱۲؛ الذریعه ۱۰۴/۱۸؛ منزوی ۴۴۹/۱].

آغاز : «مختصری است در علم کف دست انسانی در قول علمای مغرب، سبزگاه دست، گاهی این خط دو است و کشیده باشد و گسیخته نباشد و خوب رنگ باشد».

انجام : «و اگر زرد نباشد و به میان انگشتان شهادت رسیده باشد این شخص ناپخته و خشم‌انگیز و قهرناک بود».

۴ ـ اسماء حسنی «۳۷ ر ـ ۳۸ پ» **(فارسی)**

بخشی از رساله‌ای است در بیان خواص بعضی از اسماء باری تعالی.

آغاز: «بسمله‌الغفور هرکه ذکر این اسم بسیار کند وسواس اگر داشته باشد تمام شود».

انجام : «الخالق، هر که این اسم را بسیار بگوید خدای عزّوجلّ دل او را منوّر سازد، الباری، هر که این اسم را بسیار...».

۵ـکف شناسی ((۳۹ پ ـ ۴۴ پ)) **(فارسی)**

نسخهٔ دیگری از رسالهٔ ردیف سوم همین مجموعه است که معرفی گردید.

۶ـرمل، رساله در... ((۴۷ پ ـ ۶۶ پ)) **(فارسی)**

از : محمّدرضا موسوی

رسالهٔ مختصری‌است در احکام خانه‌های رمل. نسخهٔ حاضر از آغاز اندکی افتادگی دارد.

آغاز نسخه : ((اخرجنا بنور هدایته من ظلمات اللیس و العدم و احدثنا بیدی عریکته... امّا بعد چنین گوید ظمآء رشحات فضل پروردگار خود محمّدرضا الموسوی)).

انجام : ((و در تقویم اگر شمال است حکم کنند بر سعادت و به لفظ سعادت ختم کرده باشد)).

نستعلیق خوانا؛ بی‌کا، رسالهٔ اوّل ۸ شوال ۱۳۰۱ طهران (از روی نسخهٔ حاجی اسماعیل رمال)؛ رسالهٔ دوم ۳ رمضان ۱۳۰۱ طهران؛ رسالهٔ پنجم محرم ۱۳۰۲ طهران؛ رسالهٔ آخر ربیع‌الثانی۱۳۰۳ طهران؛ عناوین‌و رموز مشکی؛در برگ«۴۶ ر» شجره‌نامهٔ سیادت حاجی میرزا سیّدحسن طباطبایی پسر مرحوم حاجی سیّدعلی پسر میرزا محمّدحسین که به امام حسن و حضرت علی‌علیه‌السلام منتهی می‌شود موجود است؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، مجدول. ۶۵ برگ؛ ۱۶/۵×۲۱ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۷۴۶۸].

﴿ ۱۲۶۲۱ ﴾

الاسرار الاعظم **(علوم غریبه ـ عربی)**

از : ؟

مؤلّف در این کتاب دعاها و حرزهای زیادی را برای درمان بیماری‌ها و امراض ذکر نموده‌است. اوکتابش را در چند باب و هر باب را در چند فصل کوتاه تنظیم نموده است.

مؤلّف درکتابش از فخرالائمّه با عنوان ((قال فخرالائمّه)) پی در پی یاد می‌کند و در موردی گوید : ((قال فخرالائمّه و قد تمت هذه الطریق لما وسمت الکتاب بالشامل فلابد و ان یشتمل الطرق کلها...)). بنابراین، به نظر می‌رسد که این کتاب شرح کتاب

الشامل باشد. در مصادر، دو کتاب با این نام در علوم غریبه ذکر شده با این خصوصیات:

الف: الشامل من البحر الکامل فی الدور العامل فی اصول التعزیم و قواعد التنجیم تألیف ابوالفضل محمّد بن احمد بن جعفر طبسی (متوفای ۴۸۲ ق) که نسخه‌ای از آن در کتابخانهٔ ملک تهران ش ۳۳۴۵ موجود است. [فهرست کتاب‌خانهٔ ملک ۲۷۵/۱، بروکلمان ۴۹۶/۱ و ذیل ۹۰۷/۱؛ معجم المؤلفین ۲۴۷/۸] گویا نسخهٔ حاضر همین کتاب یا یکی از شروح آن است.

ب: الشامل فی علم الحرف، تألیف سکاکی [کشف الظنون ۱۰۲۴/۲].

هم‌چنین در این‌کتاب از حافظ حسن‌بن‌احمد سمرقندی یادشده که گویا همان‌است که کحاله در معجم‌المؤلّفین چاپ‌جدید ۵۳۷/۱ وفات وی‌را در سال ۴۹۱ ق. ذکر کرده است.

نسخهٔ‌حاضر از آغاز و انجام‌افتادگی‌دارد و باب‌های‌آن‌در صحافی جابه‌جا شده است. آخرین باب موجود در نسخهٔ حاضر باب سی‌ام است که احتمالاً آخرین باب کتاب است.

آغاز نسخه: «شکش شککورش شقرانه شورقش اشا شموش بمشقش کشی اشمشاطیل طوشا».

انجام نسخه: «الدائم القائم الحی القیوم الکریم الاکرم العظیم الاعظم الّذی احرز به ربّنا السموات السبع ممن لیسرق السمع و من شرّ کلّ دابة الله».

نسخ؛ بی‌کا، ۱۲۶۸ (صفحهٔ ۴۰ نسخه) عناوین مشکی، نشانی‌ها شنگرف؛ عناوین فصول و باب‌ها در حاشیه به فارسی ترجمه شده است؛ جلد: گالینگور، قرمز، عطف تیماج سبز. ۷۶ برگ؛ ۲۰/۵×۳۳ سانتی متر؛ ۲۲ ـ ۲۳ سطر؛ [ثبت ۸۷۴۲۵].

﴿ ۱۲۶۲۲ ﴾

مجموعه

۱ ـ جواهر خمسه «۱ پ ـ ۱۸۱ پ» **(عرفان ـ فارسی)**

از: محمّد بن خطیرالدّین بن لطیف (۹۷۰ ق)

[مجلس ۳۶۱/۳۵، ش ۱۲۴۰۹]. نسخهٔ حاضر تمام پنج جوهر کتاب را شامل است و از

انجام افتادگی دارد.

آغاز : «الحمدللّٰه الاحد الصمد الّذی لم یلد و لم یولد و لم یکن له کفواً، حمدِ لا بدایة و ثنائی بی‌نهایة ملک الملکی را که حقایق...».

انجام نسخه :

یـا رب اثـری بـخش مـناجات مـرا — از لطف روا کن هـمه حـاجات مـرا
بــه ذات خــود صــفاتم قــائم — قائم به صفات خویش کن ذات مـرا

۲ ـ اصطلاحات عرفاء «۱۶۳ ر ـ ۱۶۹ پ حاشیه» **(فارسی)**

از : ؟

مؤلّف در این رسالهٔ مختصر اصطلاحات عرفانی را به نقل از شرح مثنوی به صورت کوتاه و مختصر شرح و تفسیر نموده است. گویا شرح مثنوی که وی از آن این اصطلاحات را استخراج نموده «جواهر الاسرار و زواهر الانوار» کمال‌الدّین حسین خوارزمی [منزوی ۱۱۱۷/۳ و ۳۴۴۵/۵] است.

آغاز : «اصطلاحات این طایفه اوّل وقت است و مراد از وقت حالی است که سالک».

انجام : «... بدین قدر اکتفا کردیم و این اصطلاحات از شرح مثنوی که جامع اسرار معنوی است نقل شده».

۳ ـ خواصّ الحیات «۱۸۲ پ ـ ۲۳۳ پ» **(دایرة المعارف ـ فارسی)**

از : ؟

رساله‌ای است مشتمل بر ده باب در دانش : پزشکی، فلسفه و طبیعیات که به صورت دایرةالمعارف تنظیم شده است. در مقدّمهٔ نسخهٔ حاضر آمده که، این کتاب از اصل هندی به عربی و از عربی به فارسی برگردانده شده، که همین رساله است.

فهرست ابواب کتاب چنین است :

باب اوّل : در معرفت عالم صغریٰ

باب دوم : در تأثیرات عالم صغیر

باب سوم : در معرفت دل و حقیقت آن

باب چهارم : در معرفت ریاضت و کیفیت آن

باب پنجم : در معرفت دم و احوال آن

باب ششم : در معرفت محافظت منی

باب هفتم : در معرفت فهم و ادراک

باب هشتم : در معرفت مرگ و دفع آن

باب نهم : در معرفت مسخرات

باب دهم : در معرفت حکایات علم اشیا

آغاز : «الحمدلله ربّ العالمین و العاقبة للمتقین و الصلوة و السّلام علی رسوله محمّد و آله اجمعین بدانکه حمد بی‌حدّ و ثنای بی‌عدد مر خدای را که وحده لا شریک له».

انجام : «و فی عشر الثانی نصف سیر شکر و لیموین و نصف و بعد ذلك کلّ لیلة ربع سیر شکر مع لیمونه واحد».

نسخ؛ بی‌کا، رسالهٔ دوم ۱۲۲۳؛ عناوین و رموز و نشانی‌ها شنگرف، تمامی صفحات مجدول محرر شنگرف؛ در اوّل نسخه تملکی با مهر بیضوی به سجع «احتشام‌الملک»؛ جلد: ساغری، مشکی.

۲۳۳ برگ؛ ۱۴/۵×۲۱ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۷۴۲۶].

۱۲۶۲۳

مجموعه

۱ ـ زینب بیگم «۳ پ ـ ۳۴ ر» **(اعتقادات ـ فارسی)**

از : میرزا محمّدجواد بن رضا واعظ دارابی شیرازی (قرن ۱۴ ق)

گزیده‌ای است از کتاب دیگر مؤلّف به نام «عصم العفاف» [الذریعه ۲۷۲/۱۵] که در اثبات لزوم حجاب بر بانوان نگاشته است. او اصل کتاب را در سال ۱۳۴۴ تألیف نموده و تنظیم این خلاصه را در روز مباهلهٔ ۱۳۴۵ به پایان رسانیده و از خوف عمال رژیم

پهلوی اسم خود را در کتاب ذکر نکرده و کتاب را با عنوان «زینب بیگم» بدون نام مؤلّف به چاپ رسانده است.

در این رساله گفتار طرفداران رفع حجاب از قول شیخ محمّدتقی اصفهانی با عنوان «اصفهانی گوید» نقل شده و از قول زینب بیگم (شخص خیالی) با عنوان «مهجور» به آن‌ها پاسخ داده شده است. [الذریعه ۱۲/۹۰].

آغاز: «خدای تبارک و تعالی پس از بیان پاره‌ای از احکام نسوان در سورهٔ نساء فرمود - یریدُالله لیبینَّ لکم و یهدیکم سننُ الّذین من قبلکم و یتوب علیکم و الله علیم حکیم».[1]

انجام نسخه: «... روگشودن به نامحرم و آمیزش با او و قیادت و سحق و زنا و رقص و غنا و شرب خمور و فجورها و ایشان در نیران جهنّم سوخته و در عذاب و شکنجه همیشه پاینده باشند».

۲ - قصیدهٔ شاعری با تخلّص قدسی در پاسخ اشعار ایرج میرزا که پیرامون آزادی زنان سروده است «۳۴ ر - ۳۵ ر» مطلع قصیده چنین است:

حساب خویش نگهدار از خطا و ثواب   که آدمی عمل او بود به روز حساب

۳ - گفتاری در اصول اخلاق «۳۵ ر - ۳۸ ر» **(فارسی)**

در آغاز آن از حاکم وقت رضا پهلوی یاد شده است.

آغاز: «الحمدللّه و الصلوة و السّلام علی رسول الله و آله الاکرمین اوصیائه و خلفائه امناء الله».

۴ - قصیدهٔ امینی در مدح ناصرالدّین شاه قاجار «۳۹ ر - ۴۰ ر» **(عربی)**

آغاز:

و حسنه الوقوع فی زمان   دولة سلطانٍ عظیم الشأن

برٍّ جلیلٍ قاهرٍ مقتدرٍ   عدلٍ رؤفٍ بالعطا مشتهرٍ

۱- سورهٔ نساء، آیهٔ ۲۶.

۵ـ سند السعادات فی حسن خاتمة السادات ((۴۳ ر ـ ۷۴ پ)) **(فارسی)**

از : غلامعلی بن سیّدمحمّد نوح آزاد حسینی بلگرامی

این رساله چاپ سنگی است به قلم میرزا محمّدعلی در ۱۹ ذی‌قعدهٔ ۱۳۰۸ تحریر شده است. **[مشار، فارسی ۳۰۷۱/۳].**

آغاز : ((الحمدللّٰه الّذی ارسل الینا حبیبه و خیرته التارک فینا الثقلین... امّا بعد این تألیفی است لطیف وانموذجی است شریف مسمی به سندالسعادات)).

۶ـ علوم غریبه، رساله در... ((۷۵ پ ـ ۱۳۶ ر)) **(فارسی)**

از : محمّدعلی بن علی‌اکبر

رساله‌ای است کوتاه در علوم غریبه، مشتمل بر دوازده باب. این رساله به نام میرزا نبی نوشته شده است.

آغاز : ((الحمدللّٰه ربّ العالمین و العاقبة للمتقین و الصلوة و السّلام علی محمّد و آله اجمعین امّا بعد چنین گوید... که مدّت پنجاه سال به زحمات بسیار و مشقّت‌های بی‌شمار تحصیل علوم ریاضی نمودم)).

انجام : ((پس او را قرائت کند و هدیه بدهد خدمت حضرت صاحب‌الزمان علیه‌السلام که مجرب است)).

۷ـ مفتاح النجاح = ترجمهٔ عدة الداعی ((۱۳۸ پ ـ ۱۴۹ ر)) **(دعا ـ فارسی)**

از : ابوالحسن علی بن حسن زواره‌ای (قرن ۱۰ ق)

ترجمهٔ روانی است از کتاب ((عدة الداعی)) ابن فهد حلّی.

[الذریعه ۳۵۵/۲۱؛ مرعشی ۲۴۸/۱، ش ۲۲۰].

نسخهٔ حاضر بخش کوتاهی از آغاز ترجمه را شامل است.

آغاز : ((ستایش و سپاس بی‌قیاس حضرت قاضی‌الحاجاتی را رواست که اجابت‌کننده دعوات داعیانست... امّا بعد چون کتاب عدةالداعی و نجاح‌الساعی که از بدایع مؤلفات علم المتقدّمین)).

انجام‌نسخه: «... پس چنین باشد معنی او که کشتن مادر او مباح می‌گرداند کشتن بچّه را یعنی کشتن مادر کافی است از کشتن او احتیاج به کشتن بچّه نیست و بعضی روایة».

نستعلیق خوانا؛ رسالهٔ اوّل ابراهیم مشکین قلم، بی‌تا؛ رسالهٔ ششم محمّدعلی بن محمّدرفیع طباطبائی، ۲ ربیع‌الثانی ۱۳۵۲، عناوین و نشانی‌ها مشکی و شنگرف؛ در برگ [۱۳۸ ر] دستخطی از کاتب که مطلبی را از روی کتاب شیخ محمّدتقی آقانجفی نوشته است؛ جلد: گالینگور، مشکی.

۱۲۷ برگ؛ ۱۲/۵×۲۱ سانتی متر؛ ۱۳ ـ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۷۴۳۵].

﴿ ۱۲۶۲۴ ﴾

ترجمهٔ کنز مبذول **(کیمیا ـ فارسی)**

از: حیدرقلی‌خان بن نورمحمّدخان، سردار کابلی (۱۳۳۱ ق)

ترجمه‌ای است از کتاب «کنز مبذول» حکیم عبدالسّلام بن علی عبودی مرسی راجراجی قرموذی. اصل کتاب در دوازده باب و یک خاتمه تنظیم شده و ترجمه نیز به همان ترتیب انجام گرفته و در پایان آن بیست و چهار مسئله که از ابواب کتاب استنتاج می‌شود ذکر گردیده و ترجمهٔ آن در روز جمعه ۱۶ محرم ۱۳۳۶ در کرمانشاهان به پایان رسیده است.

فهرست عناوین فصول کتاب چنین است :

مقدمه : در تقسیم علم صنعت و علم حکمت

باب اوّل : در ذکر معادن و هیولای آن‌ها است.

باب دوم : در تطهیر اجساد و ذکر آنچه اجساد به آن تطهیر یابند.

باب سوم : در تکلیس و انواع و فائدهٔ آن

باب چهارم : در آب‌هایی که مسمّی بمفاتیحند.

باب پنجم : در معرفت انفاس و ارواح

باب ششم : در تصعید و انواع و آلات و آتش آن

باب هفتم : در تقطیر و انواع و ظروف آن

باب هشتم : در موازینی که به آن‌ها میان روح و نفس و جسد نسبت واقع می‌شود.

باب نهم : در روغن نمودن دَم و مهیا ساختن آن برای آن چه از آن خواسته شده و معرفت تبییض و تحمیر آن با تدبیر عقاقیری که محتاج الیه در این علم هستند.

باب دهم : در صفت خلط و امتزاج است.

باب یازدهم : در تشمیع و تشویه است.

باب دوازدهم : در حل و عقد و انواع آنها.

خاتمةالکتاب : شامل بیست و چهار مسئله.

آغاز : «الحمدللّٰه ربّ العالمین و الصلوة و السّلام علی محمّد و علی و آلهما الطاهرین امّا بعد این ترجمهٔ کتاب کنز مبذول است از مؤلّفات حکیم دانشمند عبدالسّلام الراجرجی القرموذی که این بندهٔ درگاه حضرت اله جلّ شأنه حیدرقلی‌خان بن نورمحمّدخان الکابلی غفرالله لهما بخواهش...».

انجام : «به انتها رسید کتاب کنز مبذول به دست عبدالسّلام بن علی العبودی الابخری السبتی‌المرسی البیوتی غفرالله‌له و لجمیع‌المؤمنین‌و انتهی‌ترجمته علی یدالفقیر المترجم حیدرقلی بن المرحوم نورمحمّدخان الکابلی عفاالله عنه و عن اهل الایمان جمیعاً...».

نستعلیق؛به‌خط‌مترجم(سرادرکابلی)، ۱۳۳۶کرمانشاهان؛عناوین‌مشکی؛جلد:مقوا،مشکی.

۲۰ برگ؛ ۱۰/۵×۱۶ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۷۴۴۶].

۱۲۶۲۵

مجموعه

۱ ـ ظهورالاسرار «۱ پ ـ ۱۰۴ ر» **(کیمیا ـ فارسی)**

از : عمادالدّین بن شیخ محمّد

به شمارهٔ [۱۲۶۱۵] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با نسخهٔ سابق تفاوت دارد ولی انجام آن‌ها یکی است.

آغاز : «الحمدللّٰه ربّ العالمین و الصلوة و السّلام علی خیر خلقه محمّد و آله

اجمعین... بعد بدان که این چند کلمه‌ایست در باب قواعد اهل علم صنعت مثل تلیینات».

۲ـ کیمیا «(۱۰۴ پ ـ ۱۳۸ ر)» **(فارسی)**

از : سیّدمهدی بن حسن موسوی

دستورالعمل‌هایی است در کیمیا که مؤلّف از کتاب‌های گوناگون جمع‌آوری نموده است.

آغاز : «الحمدللّه ربّ العالمین... بدان که این چند کلمه‌ایست در باب صنعت که این فقیر..».

انجام : «هیچ اکسیری از این آب خالی نیست و این ماء احمر نیک شریف است تمت».

نستعلیق؛ مجموعه به خط سیّدمهدی بن حسن با مهر وی به سجع «مهدی بن الحسن الموسوی»، رسالهٔ اوّل ۱۲۰۰؛ عناوین شنگرف؛ در اوّل و آخر نسخه یادداشتی از ابوالقاسم موسوی با مهر وی که در ۱۴ جمادی‌الاولی ۱۳۲۷ نوشته شده است؛ جلد: ساغری، مشکی.

۱۳۸ برگ؛ ۱۰/۵×۱۶/۵ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۷۲۴۸].

﴿ ۱۲۶۲۶ ﴾

مجموعه

۱ـ فال‌نامه «(۱ پ ـ ۱۱ پ)» **(فارسی)**

از : ؟

فال‌نامه‌ای است که در آن آیاتی از قرآن کریم به ترتیب حروف ابجد ذکر و در مقابل هر آیه خواص و احکام آن بیان شده است.

آغاز : «انا فتحنا لک فتحا مبینا ای خداوند فال بدان و آگاه باش بشارت باد ترا».

انجام : «و هر دشواری که به طالعت بود به کلّی... و مراد یابی انشاءالله تعالی بعون

الله الملک الوهاب».

۲ ـ اختیارات الایام (صغیر) «۱۲ پ ـ ۳۲ پ» **(فارسی)**

از: ملاّ محمّدباقر بن محمّدتقی مجلسی (۱۱۱۱ ق)

دو کتاب به‌نام «اختیارات‌ایام» به علاّمهٔ مجلسی نسبت داده‌شده‌است‌با این خصوصیات:

الف: اختیارات ایّام کبیر: این کتاب در چهل فصل و یک خاتمه ترتیب یافته و آغاز آن چنین است: «الحمدللّٰه ربّ العالمین... امّا بعد چنین گوید... که این رساله‌ای است در بیان آن چه از احادیث معتبرهٔ اهل‌بیت رسالت معلوم می‌شود».

این کتاب چند بار در ایران به چاپ رسیده است.

[کتابشناسی مجلسی ص ۷۵؛ مجلس ۶/۷ و ۵۱/۱۰ و ۴۳۸/۱۹ ـ ۴۴۲ که فهرست فصول چهل‌گانه کتاب در آن ذکر شده است؛ دانشگاه ۳۵۰۱/۱۳].

ب: اختیارات ایام صغیر: این کتاب شامل سه فصل و یک خاتمه است. عدّه‌ای این کتاب را از تألیفات محمّدباقر بن محمّدتقی لاهیجی دانسته‌اند.

[الذریعه ۳۶۷/۱؛ کتابشناسی مجلسی ص ۷۸؛ مجلس ۵۴/۱۴ و ۳۳۴/۱۹؛ دانشگاه ۵۱۸/۸؛ منزوی ۲۱۸/۱].

نسخهٔ حاضر اختیارات الایام صغیر است.

چند کتاب دیگر در اختیارات ایام در شمارهٔ [۱۲۶۰۴/۲] معرفی گردید.

آغاز: «الحمدللّٰه ربّ العالمین و الصلوة علی سیّدالمرسلین محمّد و عترته الطاهرین امّا بعد چنین گوید افقر عبادالله محمّدباقر بن محمّدتقی غفرالله عن جرائمهما».

انجام: «گنجها در بعضی از این زمین‌ها و کوهها پیدا شود و در هر سال که در ماه ذیحجه ماه‌بگیرد مرد بزرگی در مغرب بمیرد و مرد فاسق و فاجری دعوی پادشاهی‌کند».

۳ ـ اختلاج نامه «۳۳ پ ـ ۳۸ ر» **(شعر ـ فارسی)**

از: بدرالدّین جاجرمی (قرن ۷ ق)

[**مجلس ۴۴۵/۳۵، ش ۱۲۴۹۹/۴**]. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه اختلاف دارد.

آغاز:

حکـما ایـن ز قـول ذوالقـرنین | آنکـه زو داشت کـار ایـن عـالم
هست در اخـتلاج حکـم تـمام | زانکه چون معجز است در احکـام

انجام:

باد از او شـاد بـدر جاجرمی | بادش از اهل فضل دلگـرمی
در جهانش مراد حـاصل بـاد | بر چنین نظم طـبع مـایل بـاد

۴ـ محمود و ایاز «۳۹ پ ـ ۵۵ پ» **(مثنوی ـ فارسی)**

از: علی قلی‌بیگ انیسی شاملو (۱۰۱۳ ق)

[مجلس ۴۱۸/۸؛ الذریعه ۱۱۰/۹؛ دانشگاه ۲۰۴۶/۱۱؛ منزوی ۳۱۷۶/۴].

آغاز:

بـحمدالله کـه ایـن دیـباجه راز | بـه تـوفیق هـدایت شـد سـرافراز
مشـرّف شـد بـه نـام پـادشاهی | کـزو هـر ذرّه شـد صـاحب کـلاهی
... شبی بر تخت دولت خفته محمود | بـه بـاطن دیـدهٔ نـظاره بگشـود

انجام:

رخ یـاقوت احـمر گشته بیرنگ | گـرفت آئـینهٔ اسکـندری رنگ
ندیمان چون شنیدند این حکایت | مـلامت کـرد در جـانها سرایت

۵ـ گلستان سعدی «۵۶ پ ـ ۶۵ ر» **(فارسی)**

از: شیخ مصلح‌الدّین سعدی شیرازی (۶۹۱ یا ۶۹۴ ق)

[مجلس ۳۷۱/۲۶، ش ۷۸۹۱/۱]. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۶ـ دوازده بند محتشم کاشانی «۶۶ پ ـ ۷۱ ر» **(فارسی)**

۷ـ قصیدهٔ عرفی «۷۲ پ ـ ۷۴ ر» **(فارسی)**

از: سیّدمحمّد بن خواجه زین‌الدّین علی عرفی (۹۹۹ ق)

آغاز:

اقبال کرم می‌گزد ارباب همم را | همت نخورد نشتر آری و نعم را
از رغبت دنیا الم آشوب نکردم | زین باد پریشان بکنم زلف الم را

انجام:

تحصیل ثواب و شرف نسبت نعمت | اینجاست که اندیشه نگون کرد علم را
مدح تو کنم کدیه ز اخلاص نه از علم | از بتکده چون آورم آهوی حرم را

۸ـ قصیدهٔ ترجمة الشوق = هراس و مماس «۷۴ پ ـ ۷۶ پ» **(فارسی)**

از: شاعر پیشین

قصیده‌ای است که شاعر در مدح امیرالمؤمنین علیه السلام و شوق زیارت نجف اشرف سروده است.

[منزوی ۳۰۳۹/۴؛ دانشگاه ۴۰۴/۹ و ۳۲۹۱/۱۳].

آغاز:

ایـن بـارگاه کیست کـه گـویند بیهراس | کای اوج عرش سطح حضیض ترا مماس
منقار بند کرده ز سستی هزار جای | تا اوّلین دریچه او طایر قیاس

انجام:

لبریز باد جام جنات موافقت | تا هست گرم دوره این واژگونه طاس
بی خوشه باد کشت مراد مخالفت | چندانکه دانه آرد شود در دهان داس

۹ـ خواص سورهٔ یاسین «۷۷ پ» **(فارسی)**

۱۰ـ تعبیر خواب «۷۸ ر ـ ۸۰ ر» **(فارسی)**

در این رسالهٔ مختصر تعبیر خواب‌ها به نقل از امام صادق علیه السلام در شش فصل بیان شده است.

آغاز: «عبدالله بن جعفر بن محمدالصادق علیه السلام روایت کرده است که اگر کتاب‌های مطول... از این کتاب بهره‌مند شود بلکه بسیار خواب در کتاب‌ها طلب کردیم».

انجام: «اگر در خواب بیند که با مطربان صحبت داشت به عشق در میان مردم مشهور شود...».

۱۱ ـ چند غزل به فارسی «۸۰ پ ـ ۸۱ پ»

نستعلیق؛ بی‌کا، رسالهٔ پنجم جمعه صفر ۱۱۴۲؛ عناوین شنگرف و مشکی، تمام صفحات مجدول مذهب مرصع محرر، در صفحهٔ اوّل سرلوح مزدوج مذهب مرصع و «بسمله» داخل کتیبه؛ تمامی اوراق وصالی شده؛ جلد: تیماج، مشکی، مجدول، ترنج زرین با نقش گل و بوته و پرنده.

۸۱ برگ؛ ۱۴×۲۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۷۲۷۷].

۱۲۶۲۷

جنگ (کیمیا ـ فارسی)

از: ؟

جُنگی است که مؤلّف در آن مطالب و مسائل مختلفی را مربوط به علم کیمیا از کتاب‌های گوناگون، بدون نظم و ترتیب خاصّی جمع‌آوری نموده است.

آغاز:

«اذا ثلث المریخ بالزهرة إمرء وقارن بالبدر المنیر...

الشرح ـ یطلق مجازاً علی جوهر من اجزاء الحجر الصنعة و لما کان المریخ سیما...».

انجام: «آن اشنان را مخلوط کرده آب سفید شوند این است لبن العذرا تمت».

شکسته نستعلیق؛ در آغاز نسخه تملک و یادداشتی از محمّد بن عبدالله در شعبان ۱۲۸۹ با مهر بیضوی به سجع «محمّد بن عبدالله ۱۲۷۴» که در آن اظهار نظر نموده مجموعه به خط آقاعبدالحسین خوشنویس اصفهانی است؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۱۶۷ برگ؛ ۱۱×۲۱ (قطع بیاضی)؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۷۲۸۶].

﴿ ۱۲۶۲۸ ﴾

مجموعه

۱ ـ خزائن التدبیر فی علم التکسیر = ترجمهٔ شمس‌الآفاق «۱ ر ـ ۷۶ پ»

(علوم غریبه ـ فارسی)

مترجم : ؟

ترجمه‌ای است از کتاب «شمس‌الآفاق» عبدالرحمن بسطامی که در شمارهٔ [۱۲۵۱۳] معرفی‌گردید. در این‌رساله دو بخش از آن کتاب در مورد تکسیر اسما و حروف و خواصّ مربعات وفقی ترجمه شده و در اندک مواردی توضیح و تفسیر کوتاهی داده شده است.

آغاز : «الحمدللّٰه الحیّ القیّوم القائم بذاته و الشکر لاله الملک الدیوم دائم بصفاته... اعلم عرفك الله تعالی فی معانی العلوم بمعرفته و وفقنا بالعمل بقدر المعلوم بمشیته ان اردت ان تفق غوامض هذا العلم و تصیر من ارباب البصیرة و الواصلین الی الحقّ و الحقیقة».

انجام : «آتش خاک باد آب (جدول است)».

۲ ـ مفتاح الاستخراج «۷۸ ر ـ ۱۰۴ ر» **(جفر ـ فارسی)**

از : شیخ محمّد منعم بن شیخ منور اکبرآبادی (قرن ۱۲ ق)

رسالهٔ مختصری است در بیان قواعد و چگونگی استخراج مطالب از حروف و اعداد جفری. این رساله در یک مقدّمه و پنج باب و یک خاتمه تنظیم شده است. در مقدّمهٔ آن از شهاب‌الدّین محمّد شاه‌جهان و محمّد اورنگ زیب یاد شده است.

از همین مؤلّف رساله دیگری در جفر در شمارهٔ [۱۲۵۴۰] معرفی گردید.

آغاز : «الحمدللّٰه ربّ العالمین و الصلوة و السّلام علی رسوله محمّد و آله اجمعین می‌گوید احقر العباد شیخ محمّد منعم ابن شیخ منور اکبرآبادی که در زمان حیات میمنت آیات پادشاه».

انجام : «جمیع عقودات را همچنان از جفر جامع حاصل کرده زمام ساخته تکسیر کند تم».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ در اوّل و آخر رسالهٔ دوم مهر مربعی بـه سـجع «عبدالحقّ ابی محمّد ۱۲۵۹»؛ تمام اوراق کرم‌خوردگی دارد ولی مطالب کـتاب آسـیبی ندیده است؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، سوخت، ترنج باسر، لچکی، مجدول.

۱۰۹ برگ؛ ۱۶×۲۴/۵ سانتی متر؛ ۲۱ و ۲۲ سطر؛ [ثبت ۸۷۸۵۲].

﴿ ۱۲۶۲۹ ﴾

قواعد الهدایة = هدایة الرمل (فارسی)

از : هدایت‌الله معروف به منجم شیرازی

به شمارهٔ [۱۲۵۶۳] مراجعه شود. نسخهٔ حاضر «جهت چهارم جنوب الرمل» را شامل و از آخر ناتمام است.

آغاز نسخه : «جهت چهارم دایره اصح که آن را جنوب الرمل گفته‌ایم».

انجام نسخه : «و در ۱۲ شکل خارج سعد باشد محبوس زود خـلاص شـود و اگـر یکجا ازین».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و اعداد و رموز شنگرف؛ با حواشی؛ موریانه بـه تـمامی اوراق آسیب کلّی رسانده و نسخه تعمیر و وصالی شده است؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۴۸ برگ؛ ۱۶×۲۴/۵ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۷۸۴۵].

﴿ ۱۲۶۳۰ ﴾

مجموعه

۱ ـ کیمیا «۱ پ ـ ۴۴ پ» (فارسی)

از : ؟

رساله‌ای است مفصل در مسائل علم کیمیا. نسخهٔ حاضر بخشی از این رساله را شامل است. این رساله در چند دوحه و هر دوحه در چند غصن و هر غصن در چند ورق و هر ورق در چند ثمر و هر ثمر در چند لون و هر لون در چند طعم ترتیب یافته است. نسخهٔ حاضر لون اول از ثمر اوّل از ورق اوّل از غصن ثالث از دوحه ثالث تا لون حادی عشر از

ثمر اوّل همان ورق را شامل است.

آغاز:«بسمله‌لون اوّل از ثمر اوّل‌ورق‌اوّل غمن ثالث دوحه ثالث در عمل مردار سنگ».

انجام: «... بعد از دو ساعت درآورده نگه دارد که به کار خواهد آمد در وقت ضرورت».

۲ ـ فواید متفرقه‌ای در رمل «۴۵ ر ـ ۴۹ ر» **(فارسی)**

۳ ـ کیمیای منظوم «۵۰ ر» **(فارسی)**

از : ؟

نسخهٔ دیگری از این منظومه در شمارهٔ [۱۲۵۸۶/۹] گذشت. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۴ ـ کیمیا «۵۱ پ ـ ۶۴ ر» **(فارسی)**

از : ؟

رسالهٔ کوتاهی است در چند باب در مسائل کیمیا.

آغاز : «ربنا آتنا من لدنک رحمة و هیّء لنا من امرنا رشداً بستاند سه مثقال».

انجام : «و در غایت سفیدی می‌آید و در جملهٔ علمها درآید والسّلام علی من اتبع الهدی».

۵ ـ ترجمه و تلخیص کتاب الاسرار «۶۴ پ ـ ۷۸ پ» **(کیمیا ـ فارسی)**

از : ؟

ترجمه و تلخیص دیگری است از کتاب الاسرار محمّد بن زکریا رازی که اصل آن در شمارهٔ [۱۲۵۲۰] و ترجمه‌های آن در شمارهٔ [۱۲۵۷۳] معرفی گردید.

آغاز : «الحمدللّٰه ربّ العالمین و الصلوة و السّلام علی محمّد و آله اجمعین آن چهار فصل».

انجام : «تا سیاهی در خرقه بمالند تا اجزا از نجا طلب دارد واللّٰه اعلم بالحقایق».

۶ ـ رسائل تنکلوشاه «۷۸ پ ـ ۱۰۲ پ» **(کیمیا ـ فارسی)**

تنکلوشاه بابلی از منجمان و فیزیک‌دانان مشهور قبل از اسلام است. پیرامون عصر و

محل زندگی وی و نامش تا به حال تحقیقات زیادی صورت گرفته که در کتاب التراث العربی، سزگین ۱۱۲/۴ ـ ۱۱۶ و فهرست نسخه‌های خطی فارسی منزوی ۲۵۸/۱ مذکور است.

در علم‌نجوم کتاب صورالدرج را به تنکلوشاه نسبت‌می‌دهند که دو نسخه‌از ترجمهٔ آن در کتاب‌خانهٔ مجلس [فهرست ۴۱۲/۷ و ۵۶۵/۹ و ۹۵۵ ـ ۹۵۷] موجود است.[**منزوی ۲۵۸/۱**].

در علم کیمیا نیز کتاب‌های متعدّدی به تنکلوشاه نسبت داده‌اند که در فهرست نسخه‌های خطی فارسی بخش کیمیا [۶۱۲/۱ ـ ۶۴۵] حدود بیست و شش رساله از ترجمهٔ کتاب‌های وی معرفی شده است. عده‌ای از محققان معتقدند که رساله‌های کیمیایی که به تنکلوشاه نسبت داده است در حقیقت از آثار قرن ۱۳ هجری بوده و نسبت آنها به تنکلوشاه نادرست است.

در نسخهٔ حاضر سه رسالهٔ کیمیایی از تنکلوشاه موجود است با این خصوصیات :

الف ـ منتخب کتاب خلاص «۷۸ پ ـ ۸۲ پ» **(فارسی)**

ترجمه و گزیده‌ای است از کتاب خلاص تنکلوشاه.

آغاز : «این عملها از کتاب خلاص انتخاب شده که تنکلوشاه نوشته و این عملها به غایت معتبرند».

ب ـ اعمال سبعه «۸۲ ر ـ ۸۶ ر» **(فارسی)**

[منزوی ۶۱۴/۱، نسخه‌های خطی دفتر پنجم ص ۲۰۱].

آغاز : «الحمدللّٰه ربّ العالمین و الصلوة و السّلام... بدانکه من که تنکلوشاهم اگرچه در کتاب خاص الخاص خود که آن را گنج گهر نام نهاده‌اند».

انجام : «باقی خود دانی من ترا گفتم و رفتم خدای بر همه کس رحمت کناد».

ج ـ اعمال اربعه کامله «۸۸ پ ـ ۱۰۲ پ» **(فارسی)**

آغاز : «چنین گوید تنکلوشاه که چون از تصنیف اعمال سبعه پرداختم خواستم که کتابی بسازم».

انجام : «در هر ماه صدقه کند و از برای آقا شمس‌الدّین فاتحه بخواند مُهر اینست».

۷ـ کیمیا «۱۰۲ پ ـ ۱۰۴ پ» **(فارسی)**

رسالهٔ کوتاهی است مشتمل بر چند دستور در علم کیمیا.

آغاز : «الحمدللّه ربّ العالمین و الصلوة و السّلام علی خیر خلقه... امّا بدانکه این رساله‌ایست در بیان علم اخفا».

۸ـ فوائد و دستورات متفرقه در کیمیا «۱۰۵ ر ـ ۱۱۱ پ»

نسخ و نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف و مشکی؛ در حواشی تصحیح شده؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۱۱۰ برگ؛ ۱۶/۵×۲۲ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۷۴۹۶].

« ۱۲۶۳۱ »

شجره و ثمره (منتخب)

(رمل ـ فارسی)

از : ابوالبرکات

به شمارهٔ [۱۲۵۴۶] مراجعه شود. نسخهٔ حاضر منتخباتی است پراکنده و مختصر از رسالهٔ فوق، و در لابلای آن اوراقی سفید مانده است.

شکسته نستعلیق؛ ابوالفتح با مهر وی در برگ ۵، ۲ رجب ۱۳۰۹؛ عناوین و نشانی‌ها مشکی؛ جلد : مقوا، عطف و گوشه تیماج قرمز.

۳۷ برگ؛ ۱۲×۲۱ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۷۵۰۲].

« ۱۲۶۳۲ »

لوح جدول وفق ۱۰۰ x ۱۰۰ شرف شمس

از : ؟

لوحی است حاوی مربع ۱۰۰ × ۱۰۰ شرف شمس، اعداد در خانه‌ها به روش علم اوفاق دور داده شده و درج گردیده و در آن هیچ توضیحی پیرامون روش کار و مقاصدی که این لوح را برای حصول آن تهیه نموده‌اند ذکر نشده است.

بی‌کا، بی‌تا، بعضی مربعات زرد رنگ؛ بدون جلد.
۱ برگ؛ ۱۰۱/۵×۱۰۱/۵ سانتی متر؛ ۱۰۰ سطر؛ [ثبت ۸۵۸۰۰].

﴿ ۱۲۶۳۳ ﴾

مجموعه

۱ ـ فواید متفرقه در احکام نجوم «۱ پ ـ ۳ ر» **(فارسی)**

۲ ـ زبدة الرمل = خلاصة البحرین «۵ ر ـ ۵۷ ر» **(رمل منظوم ـ فارسی)**

از : معین‌الدّین محمّد بن نظام‌الدّین نصرالله خاقانی (قرن ۸ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۰۸] مراجعه شود. آغاز این نسخه برابر با بیت چهارم از ابیاتی است که در ذیل آن نسخه درج گردید.

۳ ـ فوائد متفرقه‌ای در رمل و احکام نجوم «۵۷ ر ـ ۷۲ ر» **(فارسی)**

نستعلیق؛ حکیم محمّدرحمت علی خلف حکیم احمدشاه، چهارشنبه ۳ ذی‌حجهٔ ۱۳۱۲؛ عناوین شنگرف؛ تمام صفحات مجدول محرر شنگرف؛ با حواشی؛ جلد: تیماج، مشکی، عطف تیماج قهوه‌ای.
۶۹ برگ؛ ۱۷×۲۷ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۷۸۱۱].

﴿ ۱۲۶۳۴ ﴾

تعبیر الرؤیا **(عربی)**

منسوب به : شیخ‌الرئیس ابوعلی حسین بن عبدالله بن سینا (۴۲۸ ق)

رسالهٔ مهم و مشهوری است در تعبیر خواب که از تألیفات ابن‌سینا دانسته شده است. بخشی از این رساله به دست علی‌اکبر شهابی خراسانی به فارسی ترجمه و در تهران سال ۱۳۱۶ ش در ۲۵ صفحه به چاپ رسیده است.

[مجلس ۴۷۸/۲ و ۹۸۴/۱۰ که آغاز نسخهٔ حاضر با آغاز هر دو نسخه برابر است؛ دانشگاه ۲۰۱/۳ که نسخهٔ معرفی شده بخشی از رسالهٔ حاضر است؛ فهرست مصنفات ابن‌سینا، مهدوی ص

۵۷ ـ ۵۸؛ الذریعه ۲۰۷/۴؛ مشار، فارسی ۱۳۶۷/۲].

آغاز: «قال الشیخ الرئیس ابوعلی... الاودیة الّتی استمدت الامواة من العیون و انصبت فی البحر فلیس لان البحر لا ماء فیه و لانه ناقص فی معناه».

انجام: «و اشباه هذه الرؤیا کثیرة قد استخرجتها التجارب علی مرالایام و یحدث دائما ولکنّا قد اکتفینا فی هذا الکتاب بما بینا لیکون عوناً لمن یرید استخراج الرؤیا الغریبة الخفیة بتوسطها و اذ وفقنا بما وعدنا فلنختم الکتاب».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در اوّل نسخه تملک حیدر بن علی و تملک جلال‌الدّین محمّد بن حبیب‌الله با مهر بیضوی وی که نسخه را پدرش به او هدیه کرده است و مهر بیضوی به سجع «عبدالباقی بن صدرالدّین محمّد الفیضی» و نام مرتضی بن محمّد الحسینی؛ در آخر نسخه مهر مربعی به سجع «عبدالباقی الفیضی»؛ جلد: تیماج، یشمی، مجدول، لولادار.

۸۳برگ؛ ۹×۱۶/۵ سانتی‌متر (قطع پالتوئی)؛ ۱۹سطر؛ [ثبت ۸۶۸۵۶].

۱۲۶۳۵

رمل، رساله در... (فارسی)

از: ؟

رسالهٔ مفصلی است در احکام خانه‌های رمل، که مؤلّف از کتاب‌ها و کلمات بزرگان این فنّ جمع‌آوری نموده است. او کتابش را در دو مقاله تنظیم نموده با این عناوین:

مقالهٔ اوّل: در احکام علمیّه در بیست فصل.

مقالهٔ ثانیه: در احکام عملیّه در دوازده فصل.

این رساله از جهت ساختار فصول و ابواب با کتاب «ابواب المقاصد» معرفی شده در شمارهٔ [۱۲۵۸۹]، مشابهت دارد.

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد و برگ‌هایی از وسط کتاب در آخر نسخه صحافی شده است.

آغاز نسخه (بعد از جداول) : «باشد که دهم است و از اینجا روشن می‌شود که چرا خانهٔ ۱۰ خانه مادر است زیرا که ۴۷۱۰ است و این که گفتیم کافی بود».

انجام : «بلکه بهم ذکر کرده‌اند تا هر احمقی را در آن مدخل نباشد.

فمن منح الجهال علماً اضاعه　　و من منع المستوجبین فقد ظلم».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و اعداد و رموز و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد : تیماج، مشکی، عطف تیماج قهوه‌ای.

۲۳۴ برگ؛ ۱۱×۲۱ سانتی متر؛ ۱۳ سطر؛ [ثبت ۸۷۱۰۱].

﴿ ۱۲۶۳۶ ﴾

جنگ **(جفر ـ فارسی)**

از : ؟

جنگی است شامل مطالب گوناگون در علم جفر که از کتاب‌های این فن جمع‌آوری شده است. در لابه‌لای این جنگ منظومه‌ای در جفر تحریر شده که مستقلاً معرفی می‌شود.

آغاز : «قاعده بدانکه در علم جفر فایدهٔ چند است که اوّل سؤال به لفظ عربی یا عجمی».

انجام : «که باب از وی تکسیر کنند و آن را مخرج باب و مخرج نیز گویند واللّٰه اعلم بالصواب».

جفر منظوم «۸ پ ـ ۱۰ ر» **(فارسی)**

از : ؟

منظومه‌ای است در ۶۴ بیت در احکام جفر و چگونگی استخراج مطالب به وسیله علم جفر.

آغاز :

ابتدا کردم بنام کردگار　　کو دو عالم آفرید از هشت و چار

چـــون مـــحبان مـحبانم تـمام | ختم کردم من کـه ایـن را والسّـلام

انجام :

تـا عـمل بـا عـلم او گـردد تـمام | صبح این دولت برون آید ز شام

یـا الهـی مـا نـمی‌دانیم هـیچ | روی لطف و مرحمت از ما مپیچ

نستعلیق خوانا؛ محمّد عبدالکریم، ۱۰ ربیع‌الآخر ۱۱۷۳؛ عـناوین و رمـوز و نشـانی‌ها شنگرف؛ جلد : مقوا، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای.

۴۳ برگ؛ ۱۸×۲۳ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۷۰۷۱].

﴿ ۱۲۶۳۷ ﴾

جداول الرمل (عربی)

از : ؟

در این رساله اشکال استخراج شده از خانه‌های رمل، به ترتیب در جدول‌هایی ذکر شده و مقابل هر شکل احکام مترتّبه و مستنبطه از آن بر حسب موضوعات مختلف بیان گردیده است.

در نسخهٔ حاضر مقدّمهٔ مؤلّف را کاتب حذف کرده است.

آغاز : «رأیت کتاباً فی علم الرمل اقتصر مؤلفه فی الکلام علی حکم المیزان و خصّ ذلك فی مسائل مخصوصة یختلف حکمها باختلاف المیزان و ما یتولد منه فاحببت نقله بهذا الکتاب والله المهدی الی الصواب باب الجماعة المتولدة من جماعیین، قال هـی علامة الجیش و الجیوش وکلّ شیء یعسر طلبه و الثقل و الاراضی السلطانه، یخاف علیه فی خدمة السلطان من اقامة الحج و اخذ ما بیده من الخدم».

انجام : «سعر ـ یتوقف السعر قلیل ثمّ یعود الی حالته و یرخص فی السنة تم».

نستعلیق؛ ابوبکر بن مصطفی، ۲۷ ذی‌حجهٔ ۱۱۹۱؛ عـناوین و رمـوز شـنگرف، تـمام صفحات مجدول؛ در آخر نسخه تملک ابوسعد سیّدعبدالرشید قاضی مدینه ورنگل؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۶۴ برگ؛ ۱۶×۲۹ سانتی متر؛ ۲۴ سطر؛ [ثبت ۸۷۰۷۰].

﴿ ۱۲۶۳۸ ﴾

مجموعه

۱ ـ کنزالاحباب «۱ پ ـ ۸۴ پ» **(رمل ـ فارسی)**

از: زین‌العابدین بن قاسم رمال اصفهانی (قرن ۱۱ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۶۰] مراجعه شود. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۲ ـ رمل، رساله در... «۸۴ پ ـ ۸۵ پ» **(عربی)**

رساله‌ای کوتاه است در احکام و قواعد رمل.

آغاز: «این رساله‌ایست وجیزه درین فن هر کس به همین اکتفا بکند از مطولات این فن مستغنی خواهد بود قال الشیخ احمد و المحمّد المغربی رحمهم الله اذا اردت فتح باب کنزها و حل رمزها فاعرف الطالب و المطلوب».

شکسته نستعلیق خوانا؛ بی‌کا، رسالهٔ اوّل ۱۲۳۲؛ عناوین و رموز شنگرف؛ جلد: مقوا، عطف تیماج قهوه‌ای.

۸۵ برگ؛ ۲۱×۱۳/۵ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۶۳۸].

﴿ ۱۲۶۳۹ ﴾

یادداشتهای من **(فارسی)**

از: هادی خالصی اردبیلی (متولد ۱۳۰۷ ش)

یادداشت‌ها و نامه‌های اداری است که خالصی در این مجموعه جمع آورده و در لابه‌لای آن‌ها اشعاری از خود ذکر نموده است. عکس مؤلّف در پشت جلد نسخه ضمیمه شده است.

آغاز: «ای پدر که در آسمانی نام تو مقدّس باد ملکوت تو بیاید اراده تو چنانکه بر زمین است بر آسمان نیز کرده شود».

انجام: «ملت دردمند ما استعمار نوین را شناخته است».

نستعلیق؛ به خط مؤلّف، ۱۳۳۵ ش؛ جلد: تیماج، سبز.

۸۲ برگ؛ ۱۶×۲۰/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۷۶۵۳].

﴿ ۱۲۶۴۰ ﴾

[الاسباب و النزول] **(علوم قرآن ـ عربی)**

از : ؟

تفسیر مختصری به ترتیب سوره‌های قرآن. در این تفسیر از هر سوره فقط آیه‌هایی که مؤلّف می‌خواسته سبب نزول آن را ذکر کند، نقل شده و به همین دلیل عنوان سوره‌ها را «و من السورة» آورده است. این تفسیر بسیار فشرده برگزار شده و مؤلّف از آوردن نام و اقوال دیگر مفسّران خودداری نموده و تنها در اواخر کتاب از بیهقی [1] و کتاب الدلایل وی یاد نموده است. این تفسیر غیر از «الاسباب و النزول» ابوالحسن علی بن احمد واحدی نیشابوری [متوفای ۴۶۸ ق] است.

نسخهٔ حاضر از سورهٔ نساء تا آخر قرآن کریم را شامل است.

آغاز نسخه : «و من سورة النساء یا ایها النّاس هم المکلّفون مطلقاً و قیل اهل مکّة، نفس هو آدم، زوجها هی حوا خلقه من ضلعه، السفها المبذرون السفها و صبی و قیل النساء و الصبیان».

آغاز سورهٔ مریم : «کهیعص قیل هو اسم من اسماء الله تعالی و قیل من اسماء القرآن و قیل اسم السورة و قیل قسم و قیل غیرذلك، عبده زکریا بن اذن من سبط یهودا و کان نجاراً، خفت الموالی هم عصبتهُ و اقاربه من بنی‌اسرائیل خاف ضیاعهم‌الدّین بعده».

انجام : «الوسواس الخنّاس هو الشیطان یوسوس لابن آدم اذا غفل و یخنس اذا ذکر الله تعالی من الجنّة و النّاس کقوله شیاطین الجنّ و الانس و قیل هو یتعلّق بیوسوس ای یوصل وسوسته من جهة الجنّ و من جهة الانس و انا اعوذ باللّٰه و بکلماته التامات من وسوسته مطلقا و من کلّ شرّ فی دین او بدن او نعمة منحها الله تعالی متوسلا الیه به و بنبیه صلّی الله

۱ـ گویا همان احمد بن حسین بن علی بیهقی (متوفای ۴۵۸ ق) مؤلّف کتاب دلائل النبوة است. [معجم‌المؤلفین، عمر رضا کحاله، چاپ جدید ۱۲۹/۱].

علیه و سلم و فیما یقرب الیه خاتمة خیر فی عافیة. آمین».

نسخ؛ حاجی محمّد ملقب به مجنون، دوشنبه ۱۸ صفر ۱۰۱۷؛ عناوین مشکی؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۹۵ برگ؛ ۲۱×۱۵/۵ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ندارد].

۱۲۶۴۱

مختصر تفسیر علی بن ابراهیم قمی (تفسیر ـ عربی)

از : شیخ عبدالرحمن بن محمّد عتایقی حلّی (قرن ۸ ق)

[مجلس ۲۱۰/۳۵، ش ۱۲۲۱۶]. نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد و انجام آن با نسخهٔ قبلی برابر است.

آغاز نسخه : «بیده الملائکة الله فی السماوات اکثر من عدد التراب... ملک یسبحه و یقدسه و لا فی الارض شجرة و لا عودة الا و فیها... بها و ما منهم احد».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین سور شنگرف؛ در آخر نسخه تملک محمّدشفیع بن محمّدعلی استرآبادی با مهر بیضوی به سجع «یاشفیع المذنبین ۱۰۶۸»؛ جلد : تیماج، زرشکی، عطف تیماج قهوه‌ای.

۷۹ برگ؛ ۲۹×۱۸/۵ سانتی متر؛ ۲۶ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۶۷].

۱۲۶۴۲

بهار دانش (ادبیات ـ فارسی)

از : عنایت‌الله آل‌محمّدصالح لاهوری (۱۰۸۸ ق)

[مجلس ۳۳۱/۲۶، ش ۷۸۴۹]. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

نستعلیق؛ یحیی حسینی تفرشی الاصل گیلانی المسکن، دوشنبه ۱۴ ذی‌قعدهٔ ۱۲۴۶، عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ تمامی صفحات مجدول محرر؛ در آخر نسخه مهر بیضوی به سجع «عباس بروجردی»؛ جلد : ساغری، مشکی.

۱۰۳ برگ؛ ۲۳×۱۹/۵ سانتی متر؛ ۲۵ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۷۰].

﴿ ۱۲۶۴۳ ﴾

جلاء العیون

(تاریخ ـ فارسی)

از : محمّدباقر بن محمّدتقی مجلسی (۱۱۱۱ ق)

[مجلس ۶۱/۷؛ الذریعه ۱۲۴/۵؛ مرعشی ۵۶/۲۰، ش ۷۶۶۲].

نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «حجاز باقی مانده است قنبر گفت بلی چهار هزار دینار طلا مانده است فرمود که بیاور که او احقّ است به این مال از ما پس به خانه تشریف برد».

انجام نسخه : «به خدمت آن حضرت رفتم چون داخل شدم دیدم که طفلی در میان خانه می‌رود گفتم ای سیّد من این طفل دو ساله است حضرت تبسّم نمود و فرمود هر اولاد پیغمبران».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف، تمام صفحات مجدول؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، ضربی، ترنج باسر با نقش گل و بوته، مجدول.

۲۳۵ برگ؛ ۱۴/۵×۲۲ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۶۳].

﴿ ۱۲۶۴۴ ﴾

دیوان کمال خجندی

(فارسی)

از : خواجه ضیاءالدّین بن مسعود خجندی (۶۲۲ ق)

[مجلس ۲۶ / ۳۱۱ ، ش ۶ / ۷۸۲۸]. نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد.

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین زر، تمامی صفحات جدول زرین محرر؛ صفحهٔ اوّل کتیبهٔ زرین الوان؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، ترنج باسر با نقش گل و بوته، مجدول.

۱۴۹ برگ؛ ۱۰/۵×۱۹ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۵۰].

﴾ ۱۲۶۴۵ ﴿

مجموعه

۱ـ ترجمهٔ خلاصة المفاخر فی اخبار الشیخ عبدالقادر («۱ر ـ ۱۰۸پ») **(تاریخ ـ فارسی)**

از: فضل‌الله بن اسدالله سمنانی حسینی متخلّص به جهانی (قرن ۱۱ ق)

عبدالله بن اسعد یافعی یمنی (متوفای ۷۶۸ ق) کتاب «روض الریاحین فی حکایات الصالحین» را در شرح حال عارفان نگاشته و در آن پانصد حکایت از داستان‌های عرفا را آورده است.

[کشف الظنون ۹۱۸/۱؛ مرعشی ۳۳۹/۹، ش ۳۵۴۷؛ سرکیس ۱۹۵۳/۲].

یافعی پس از آن کتاب «خلاصة المفاخر فی اخبار الشیخ عبدالقادر» را در شرح حالات شیخ عبدالقادر گیلانی نگاشت و آن را ذیل و تتمه‌ای برای کتاب «روض الریاحین» قرار داد.

[فهرس المخطوطات العربیة فی مکتبة الاوقاف العامة فی بغداد ۲۲۸/۴، ش ۶۶۸۹ و ۶۶۹۰ و ۶۶۹۳؛ کشف الظنون ۷۱۹/۱].

رسالهٔ حاضر ترجمهٔ فارسی «خلاصة المفاخر» است که به قلم فضل الله سمنانی صورت گرفته است. دو نسخهٔ دیگر از این ترجمه در کتاب‌خانهٔ گنج بخش پاکستان موجود است.

[گنج بخش ۲۱۱۳/۴، ش ۵۸۳۹ و ۵۸۴۰ آغاز نسخهٔ حاضر با آغاز آن دو نسخه برابر است؛ مشترک پاکستان ۸۰۱/۱۱؛ فهرستواره، منزوی ۴۱۵/۱].

آغاز: «الحمدللّٰه ربّ‌العالمین و العاقبة للمتقین و الصلوة و السّلام علی رسوله محمّد و آله و صحبه اجمعین می‌گوید اضعف العباد اصلح اللّٰه شأنه که چون کتاب خلاصة المفاخر...».

انجام: «و اوسع فضل الوری فضله... الحمدللّٰه وحده و صلّی الله علی سیّدنا محمّد و آله و اصحابه و اولاده و ازواجه و ذریته و اهل بیته افضل صلوة و سلّم تسلیماً کثیرا کثیرا».

۲ـ زندگانی امام رضا علیه‌السلام («۱۰۹ ر ـ ۱۱۳ پ») **(تاریخ ـ فارسی)**

از: ؟

در این قسمت بخشی از رساله‌ای (رکن دهم آن) موجود است. این رکن شامل شرح حالات و تاریخ مختصر زندگی امام رضاؑ است.

آغاز: «شهدالله انه لا اله الاّ هو و الملائکة و اولواالعلم قائماً بالقسط... رکن دهم در ذکر بعضی احوال سالار رهروان منازل ولایت سردفتر ارباب هدایت...».

انجام نسخه: «مگر قادر توانا روح و جسد هر دو را جمع فرماید درین سخن که تابوت باز سقف مشقوق خانه باز رسید نعش او را امام محمّدتقی از تابوت برآورد».

نستعلیق؛ رسالهٔ اوّل شاه طاهر بن شاه اسماعیل بن شاه طاهر، ۴ محرم ۱۲۲۳ بلدهٔ تمرنگر عرف کرنور؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ با حواشی؛ جلد: گالینگور، مشکی، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای.

۱۱۴ برگ؛ ۱۵×۲۱ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۵۵].

۱۲۶۴۶

شکارنامهٔ ایلخانی **(طبیعیات ـ فارسی)**

از: علی بن منصور حلوایی (قرن ۸ ق)

رسالهٔ مهمّی است در فنّ بازداری و قوش‌داری و دستورالعمل برای شکارچیان و قوش‌چیان و تربیت حیوانات شکارکننده و راه به دست آوردن آن‌ها.

مؤلّف این کتاب را در تکمیل کتاب «صیدنامه ملکشاهی» تألیف علی بن محمّد نیشابوری نگاشته و آن را در دو مقدّمه قرار داده، مقدّمهٔ اوّل در پنج باب و مقدّمهٔ دوم در بیست و دو باب مجموعاً بیست و هفت باب.

[مجلس ۵۶۹/۱۰ که فقط دوازده باب از این رساله را شامل است، منزوی ۴۲۸/۱].

فهرست ابواب کتاب چنین است:

باب اوّل: اندر علامت باز و صفت آن

باب دویم: اندر صیاد که چگونه باید تا باز به سلامت از دام بیرون کند.

باب سیم: اندر چگونگی و شناختن باز

باب چهارم : اندر چشم گشادن و گشاد کردن باز و پرانیدن و خواندن

باب پنجم : اندر طبع جانوران شناختن و بعد از خاشاک دانستن که جانور به طبع خود است یا نی

باب ششم : اندر دعا که به وقت شکار خوانند و نگاه داشت باز

باب هفتم : اندر داروها، دادن دارو و به جهت حفظ صحّت و دفع مضرت سرما و دفع آن

باب هشتم : اندر پریدن و از درخت به درخت جستن و بدخویی باز

باب نهم : اندر خاشاکی باز بر شکار به غایت حریصی کند.

باب دهم : اندر آن که باز از صید سیر گردد و به صید ننگرد.

باب یازدهم: اندر پای سست کردن باز و تدارک آن که چگونه باید کرد تا به شود.

باب دوازدهم : اندر گریز افکندن باز کرد و پر راست کردن او

باب سیزدهم : اندر خاشاک‌های گوناگون که اندر گریز باید داد.

باب چهاردهم : اندر نامه‌های بیماری جانوران از تقریر استادان

باب پانزدهم : اندر علاج بیماری جانوران از تقریر استادان

باب شانزدهم : اندر علاج و ادویه و کیفیّت بیماری جانوران و شناخت آن و داغ کردن

باب هفدهم : اندر صفت شاهین و نگاه داشتن و...

باب هجدهم : اندر علامت و صفت و چگونگی او و کارکرد او

باب نوزدهم : اندر کیفیت و چگونگی طغرل و کارکرد او

باب بیستم : اندر دانستن و بکار داشتن و گشاد کردن و جرغ و عیب و هنر ایشان

باب بیست و یکم : اندر دانستن و نگاه داشتن و گشاد کردن بحری

باب بیست و دوم : اندر دانستن و صفت بحری

باب بیست و سوم : اندر آموختن عقابان و شکار کردن ایشان

باب بیست و چهارم : علامت و صفت یوزان و رنگ‌های ایشان و تمامی و ناتمامی

ایشان

باب بیست و پنجم : اندر نگاه داشتن شیر و آموختن و گشاد کردن و...

باب بیست و ششم : در نگاه داشتن خرپلنگ...

باب بیست و هفتم : در شناختن سگ...

نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «آوردند و از دست ملوک و سلاطین مرکب... امّا بعد این کتاب شکارنامه است که از زمان شاه افریدون... استخراج این علوم گرداند و ابتدای جانورداری در آن روزگار بود و حکما و استادان زحمت‌ها کشیده‌اند».

انجام نسخه : «سگ که از برای مرغ‌داری، باید که پیوسته با جوع به شکار بری و مرغ را».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ در آخر نسخه یادداشتی از مرتضی رشیدی بن احمد کرمانشاهی مبنی بر مطالعه کتاب در سال ۱۳۳۸؛ غزل فارسی از سیّد یعقوب؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۶۱ برگ؛ ۲۰/۵×۱۳/۵ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۵۴].

﴿ ۱۲۶۴۷ ﴾

اکسیر اعظم **(اخلاق ـ فارسی)**

از : محمّدعلی بن مفتی غلام محمّد صدر

رسالهٔ مفصلی است در مسائل علم اخلاق، مؤلّف این رساله را در پنج گنج و هر گنج در چند قسم تنظیم نموده است. او گنج پنجم کتابش را به نصیحت فرزند خود محمّدحسن اختصاص داده است.

فهرست مطالب کتاب چنین است :

گنج اوّل : در حکمت عملی مشتمل بر سه معیار

گنج دوم : در حفظ الصحّة مشتمل بر ده معیار

گنج سوم : در آثار حکما

گنج چهارم : در اقوال لقمان و بعض ائمّه دین و حکمای اسلام

گنج پنجم : در نصیحت فرزند دلبند محمّدحسن

آغاز : «فاتحهٔ جریدهٔ ابداع و اختراع و فصل الخطاب کتاب ایجاد و اصطناع حمد حکیم علی الاطلاق است که بی‌سابقهٔ استحقاق بحکمت بالغه و قدرت کاملهٔ خویش اشرف مخلوقات...».

انجام :

«روی خندان و عفو گستر باش ‌‌‌‌ بخروش و سرزنش مخراش
تا شوی در کنار وصل و فراق ‌‌‌‌ دفتری از مکارم الاخلاق

والسّلام علی من اتبع الهدی و سلک سبیل النجا».

نستعلیق؛ محمّد امام حسن، ۴ ذی‌حجهٔ ۱۲۵۹؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در آخر نسخه تملک غلام فخرالدّین به تاریخ ۲۲ جمادی‌الثانی ۱۳۱۷ که نسخه را از ملاّ محمّد عمر تاجر خریداری نموده و در اوّل نسخه مهر مربعی وی به سجع «غلام فخرالدّین ۱۲۷۹» موجود است؛ جلد : مقوایی، **عطف و گوشه گالینگور لاجوردی.**

۱۳۴ برگ؛ ۱۸/۵×۲۴/۵ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۵۶].

۱۲۶۴۸

دیوان حسان عجم = هزار قصیده = مناقب الائمهعلیهم‌السلام **(شعر ـ فارسی)**

از : حسان عجم محمّدحسن بن نصرالله علی‌آبادی مازندرانی[1] (قبل از ۱۳۰۳ ق)

دیوان اشعار شاعر است که در توحید باری تعالی و مناقب و مدایح اهل‌بیت علیهم‌السلام سروده است. او ابتدا فاقد طبع شعری بوده و نذر می‌کند که اگر خدا به وی ذوق شعری عطا نماید هزار قصیده در مدح ائمّه علیهم‌السلام بسراید و خدا نیز به وی ذوق شعری عنایت

۱ـ در آخر نسخه عکس شاعر ضمیمه و زیر آن نوشته شده :

«پدر شاعر میرزا نصرالله علی‌آبادی از ۱۲۰۹ تا ۱۲۱۴ وزیر فارس بوده سپس به حکومت مازندران تعیین شده و میرزا فضل‌الله نصیرالملک برادر شاعر در سلطنت قاجاریه صاحب مقامهای متعدّد بوده است».

می‌کند و او بنا می‌گذارد که هزار قصیده در دو جلد بسراید. او در اشعارش حسام تخلص می‌کند و به حسان‌العجم ملقب است.

نسخهٔ حاضر جلد اوّل و بخش‌هایی از جلد دوم کتاب را شامل است. با این خصوصیات:

جلد اوّل: شامل حدود هفتصد قصیده و ترکیب‌بند و غزلیات است که شاعر در توحید باری تعالی و مناقب حضرت پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله و حضرت علی‌علیه‌السلام سروده و در ۲۵ شعبان ۱۲۹۶ به پایان رسانیده و در آغاز آن مقدّمه‌ای به نثر آورده است. نسخهٔ ناقصی از این جلد شامل پانصد قصیده و ترکیب‌بند و غزل در کتابخانهٔ آستانهٔ حضرت معصومه‌علیهاالسلام به شمارهٔ [۶۰۶۷] موجود است.

[فهرست نسخ خطی کتابخانهٔ آستانهٔ مقدّسهٔ قم، دانش پژوه ص ۱۷۶].

جلد دوم: که شاعر بنا داشته آن را در مناقب حضرت فاطمهٔ زهراعلیهاالسلام و یازده امام‌علیهم‌السلام بسراید. در نسخهٔ حاضر مناقب حضرت فاطمه‌علیهاالسلام و حضرت امام حسن‌علیه‌السلام موجود است.

بخشی از مخمسات و مسمط‌های شاعر در فهرست مجلس ۴۸۴/۳ معرفی شده است.

مؤلّف کتاب دیگری دارد به نام «گنج مراد» که در الذریعه [۲۴۲/۱۸] معرفی شده است.

آغاز دیوان:

«این نسخه ز آیات خدای زمن است — نیکو کلمات و لفظهای حسن است
شرحی ز ثنای احمد و آل ویست — ذکری ز سپاس کردگار جَهن است

الحمدللّه الّذی لا تدرکه الشواهد و لا تحویه المشاهد و لا تراه النواظر و لا تحجبه السواتر...

ای دل محزون مباش در غم و غوغا — آمه ز کوثر بگیر و خامه ز طوبی
کن رقم شوق بر صحائف اشیا — اوّل دفتر بنام ایزد دانا
صانع و پروردگار و حی و توانا»

آغاز مناقب حضرت خاتم الانبیاء صلی الله علیه و آله و سلم: «بلغ العلی بکماله... پیراستگی کردن و گوش دلها بدرر جانفزای و غرر معجز نمایش فکان قاب قوسین او ادنی آراستگی سر زلف عروسان سخن بجوامع الکلم لفظ گهربارش سبحان الّذی اسری...

ای بقعهٔ منوره ای خاک نور بار
ای آنکه عرش و فرش بذات تو برقرار
در تو چو سیّدی است که در روز و شب خدا
صلوات بر روانش فرستد هزار بار».

آغاز مناقب امیرالمؤمنین علیه السلام:

«سلام علی المولی الّذی بیت مجده　　علی هامة الجوزاء اضحی مشیّدا
سلام سلیم یخجل الشمس فی الضحی　　علی شمس مجد نورها قد توقّدا

قال الشیخ السدید السعید الفقیه محمّد بن احمد بن علی بن الحسن الشاذان القمی رحمهم الله تعالی هذه الاحادیث الاربعة عشر، الحدیث الاوّل قال رسول‌الله صلی الله علیه و آله و سلم...

ای همایون بقعهٔ خورشید جهان آراستی
یا بهشتی برفراز طارم خضراستی
یا که نور ذوالجلالی از برای عرش و چرخ
یا که از بهر محمّد بزم او ادنی‌استی».

آغاز جلد دوم، مناقب حضرت فاطمه علیها السلام: «سلام الله علی الصدیقة الطاهرة و النقیة الزاهرة و الزکیة الباهرة ثمرة شجرة النبوة حبیبة حبیب‌الله و ریحانة رسول‌الله ام‌الائمّة النجباء...

یک نور شد از رحمت خلاق هویدا　　کز پرتو این نور جهان گشته درخشا
زین نور محمّد ز کرمهای خداوند　　شاهان دو عالم نگرم حاضر و پیدا».

آغاز مناقب امام حسن مجتبی علیه السلام:

«سلام سلیم یخجل البدر بهجة　　علی المجتبی من نسل عترة احمدا

دیباچهٔ صحیفهٔ جود و کرم فهرست ابواب بذل و همم صورت رحمت آفریدگار معنی

لطف کردگار...

بدی در این شب تاریک حسّان العجم تنها

به کنج خانهٔ خود با هزاران ناله و غوغا

که ناگه شد عیان اندر هوا ابری سیه منظر

بغرّید و بکفتید و فشاندی لؤلؤ لالا».

انجام نسخه:

ارض بزلزال و بحر و کوه به ویران   می‌شود از ضرب سُمّ اسب تو...

کِش نزد طعمه جز تن و سر خصمان   هست حُسام علی بدست تو در رزم

نستعلیق خوانا؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ با حواشی و بعضی از لغات نیز در حاشیه معنیٰ شده است؛ جلد: مقوا، عطف و گوشه تیماج.

۵۲۷ برگ؛ ۱۲×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۵۳].

﴿ ۱۲۶۴۹ ﴾

منشآت **(نامه‌نگاری ـ فارسی)**

از: ؟

در این رسالهٔ کوتاه نمونه‌هایی از قطعات و عبارت‌های ادبی که برای نامه‌نگاری مناسب است به صورت کوتاه ذکر شده است.

نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغاز نسخه: «و تمامی خواست محبت است خواهی عطر شام مشک مشام بوده».

انجام نسخه: «مبلغ دوازده تومان ریال رایجی بمضمونی فلان مذکور واصل گردید».

نستعلیق ناخوانا؛ در متن کتاب تاریخ‌های ۱۲۴۹ و ۱۲۵۲ و ۱۲۵۳ ذکر شده است؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۲۷ برگ؛ ۱۰×۱۵/۵ سانتی متر؛ ۳ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۵۷].

﴿ ۱۲۶۵۰ ﴾

غاية الآمال (فقه ـ عربی)

از: شیخ محمّدحسن بن عبدالله مامقانی (۱۳۲۳ ق)

شرح استدلالی معروفی است بر کتاب «المتاجر» (المکاسب المحرمه، کتاب البیع، الخیارات) شیخ مرتضی انصاری در چندین جلد که ناتمام مانده است. نسخهٔ حاضر جلد اوّل کتاب و شرح مکاسب محرمه تا اوّل «کتاب البیع» را شامل است و تألیف این بخش در ۱۶ ربیع‌الاوّل ۱۲۹۳ در نجف‌اشرف به پایان رسیده است.

[الذریعه ج ۱۶ ص ۵؛ مشار، عربی ص ۶۴۴].

آغاز: «الحمدللّٰه الّذی من علی عباده ببیان الاحکام و انعم علیهم بتمییز الحلال من الحرام... و بعد فیقول الجانی الفانی اسیر الآمال و الامانی محمّدحسن».

انجام: «و ما هو غربی‌دجلة الّذی لایلیه البصرة و هو محکوم علیه بکونه عامراً حال الفتح کاول الاقسام الثلاثة هذا ما یتعلق بالجزء الاوّل من هذا الکتاب و الحمدللّٰه ربّ العالمین».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف، در اوّل و آخر نسخه مهر بیضوی به سجع «حسن الطباطبائی»؛ در اوّل نسخه این عبارت آمده : «مدرسهٔ فیضیه به میرابوالحسن دهخوارقانی برسد»؛ جلد : تیماج، قرمز، ترنج با سر با نقش گل و بوته، مجدول.

۲۷۱ برگ؛ ۱۵/۵×۲۲ سانتی متر؛ ۲۰ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۵۸].

﴿ ۱۲۶۵۱ ﴾

لب اللباب (تاریخ ـ فارسی)

از: حاج محمّدقلی‌خان قاجار گنجه‌ای (قرن ۱۱ ق)

تاریخ مختصر عمومی است در ذکر پادشاهان ایران تا سال ۱۰۳۷ ق و در پایان تذکرهٔ کوتاهی از شعرا.

[الذریعه ۲۸۹/۱۸؛ فهرستواره، منزوی ۶۴۴/۱ و ۱۰۶۱/۲؛ منزوی ۴۱۸۸/۶؛ مشترک پاکستان ۱۶۰۴/۱۱، تاریخ تذکره‌های فارسی ۷۳۴/۲].

فهرست مطالب کتاب چنین است :

فصل اوّل : در ذکر چهارده معصوم علیهم السلام

فصل دوم : در ذکر ملاعین ثلاثه که غاصب خلافت و امامت شدند.

فصل سیّم : در ذکر خلافت پرملامت بنوامیه علیهم اللعنة و العذاب

فصل چهارم : در ذکر خلافت بنوعباس

فصل پنجم : در ذکر بنو صفار که بعد از وضوح اسلام اوّل پادشاهان است که معاصر خلفا بوده‌اند.

فصل ششم : در ذکر پادشاهان غزنوی

فصل هفتم : در ذکر طاهریان

فصل هشتم : در ذکر پادشاهان...

فصل نهم : در ذکر پادشاهان غوریان

فصل دهم : در ذکر پادشاهان دیلمان آل‌بویه

فصل یازدهم : در ذکر پادشاهان سلجوقی

فصل دوازدهم : در ذکر پادشاهان خوارزمشاهیان

فصل سیزدهم : در ذکر اتابکان

فصل چهاردهم : در ذکر اسماعیلیان

فصل پانزدهم : در ذکر سلاطین قراختای به کرمان

فصل شانزدهم : در ذکر پادشاهی چنگیزخان و اولاد او

فصل هفدهم : در ذکر پادشاهان سربداران

فصل هجدهم : در ذکر پادشاهی امیرتیمور و اولاد او

فصل نوزدهم : در ذکر پادشاهان قراقوینلو

فصل بیستم : در ذکر سلاطین روم که ایشان را آل‌عثمان گویند.

فصل بیست و یکم : در ذکر پادشاهان اوزبکیه

فصل بیست‌ودوم: در ذکر سلاطین عظیم‌الشأن صفویه و خواقین رفیع مکان حیدریه

فصل بیست و سوم : در ذکر شعرای عجم که به فارسی شعر گفته‌اند شامل سه باب با این عناوین :

باب اوّل : در ذکر شعرای متقدمین از رودکی تا سلطان حسین میرزا سال ۹۰۰ ق شامل شصت شاعر.

باب دوم : در ذکر شعرای معاصر سلطان حسین میرزا شامل سی شاعر.

باب سوم : شعرای بعد از سلطان حسین میرزا در ایام سلاطین صفویه تا سال ۱۰۳۷ ق، شامل صد و سی شاعر.

آغاز :

«بنام آنکه در تاریخ و تألیف — کسی را نیست بر وی حدّ توصیف
خرد نابرده ره بر کنه ذاتش — زبان قاصر ز تحریر صفاتش

امّا بعد معروض می‌دارد بندهٔ حقیر بیمقدار و ذرهٔ ضعیف خاکسار کلب آستان حیدر کرار...».

انجام : «صد و بیست و نهم یمینی سمنانی از شعرای زمان شاه طهماسب مغفور است بیت :

صیدش طپان نه بهر رهایی ز بند اوست — می‌رقصد از نشاط که صید کمند اوست».

نستعلیق خوانا؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و علائم شنگرف؛ در اوّل نسخه شعری نوشته شده به تاریخ دوشنبه شوال ۱۲۸۴ و سه تملک که پاک شده است؛ در آخر نسخه نام محمّدباقر الحسنی آمده است؛ جلد : مقوا.

۱۵۶ برگ؛ ۱۰/۵×۱۷/۵ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۵۱].

﴿ ۱۲۶۵۲ ﴾

مصباح المصائب و مشکوة المناقب **(تاریخ ـ فارسی)**

از : شیخ محمّد بن ابراهیم بن شیخ علی (قرن ۱۳ ق)

تاریخ مفصلی است در شرح حال، مناقب و فضایل حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و حضرت

فاطمهٔ زهرا علیها السلام و ائمهٔ معصومین علیهم السلام. مؤلّف این کتاب را در یک مقدّمه و دوازده مشکوة (هر مشکوة در پنج مصباح) و یک خاتمه تنظیم نموده است با این عناوین:

مشکوة اوّل: در احوال پیامبراکرم صلی الله علیه و آله و سلم

مشکوة دوم: در احوال حضرت امیر علیه السلام

مشکوة سوم: در احوال حضرت زهرا علیها السلام

مشکوة چهارم: در احوال امام حسن مجتبی علیه السلام

مشکوة پنجم: در خروج امام حسین علیه السلام از مدینه

مشکوة ششم: در خروج آن حضرت از مکّه

مشکوة هفتم: در شهادت اصحاب آن حضرت

مشکوة هشتم: در شهادت بنی‌هاشم

مشکوة نهم: در شهادت امام حسین علیه السلام

مشکوة دهم: در اسارت اهل‌بیت علیهم السلام

مشکوة یازدهم: در وقایع شهر شام

مشکوة دوازدهم: در احوال باقی امامان علیهم السلام

[الذریعه ۱۱۹/۲۱؛ مرعشی ۱۱۶/۱۹، ش ۷۳۲۴؛ مدرسهٔ نمازی خوی ش ۱۰۱ که مشکوة نهم تا آخر را شامل است].

نسخهٔ حاضر جلد دوم کتاب و از اوّل مشکوة پنجم تا آخر مشکوة نهم را شامل است.

آغاز نسخه: «نحمدک اللهم یا من اعظم رزیتنا بمصیبة سبط خیرالانبیاء و ابن خیرالاوصیاء...

دلها تمام نوحه‌کنان از برای کیست   دوران سیاه‌پوش چنین در عزای کیست».

انجام نسخه: «تکاد ان تتزعزع الاطباغ من زفراتها و از سوز دل بر آن امام بیمار چنان ناله می‌کردند که نزدیک بود طبقهای آسمان از اثر ناله ایشان از هم بپاشد».

نسخ خوانا؛ بی‌کا، ۷ ذی‌قعدهٔ ۱۲۳۸؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد: تیماج، مشکی،

سوخت، ترنج باسر، مجدول، جلد کتاب پوسیده است.

۲۲۶ برگ؛ ۱۶/۵×۲۱/۵ سانتی متر؛ ۱۸ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۵۲].

﴿ ۱۲۶۵۳ ﴾

مجموعه

۱ـ جواهر [جوهر] الاسرار «۱ پ ـ ۶۸ ر» **(جفر ـ فارسی)**

از : نجم‌الدّین محمود بن محمّد دهدار عیانی (قرن ۱۱ ق)

به شمارهٔ [۱۲۵۸۲/۲] مراجعه شود. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۲ـ زبدة‌الاسرار و خلاصة الاذکار «۷۰ پ ـ ۱۲۳ پ» **(جفر ـ فارسی)**

از : مؤلّف پیشین

[مجلس ۳۶۰/۲۵، ش ۷۳۷۳]. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

انجام نسخه :

بکـرمهای خـود از آن بگـذر　　　بـر سـرش نـه ز مـغفرت مـغفر
گرچه تقصیر او شمارش نیست　　　لجـهٔ عـفو تـو کـنارش نـیست

۳ـ کشف الاسرار «۱۲۵ پ ـ ۱۴۶ پ» **(جفر ـ فارسی)**

از : مؤلّف پیشین

رسالهٔ مختصری است در جفر.

آغاز : «الحمدللّه ربّ العالمین و العاقبة للمتقین و صلّی الله علی خیر خلقه... امّا بعد بر ضمیر منیر ارباب یقین و سالکان طریق دین مبین حضرت سیّدالمرسلین».

۴ـ اوفاق، رساله در... «۱۴۹ پ ـ ۱۸۰ پ» **(فارسی)**

از : ؟

رسالهٔ مختصری است در چند فصل پیرامون خواص مربعات وفقی و قاعدهٔ پر کردن آن‌ها.

آغاز: «فایده بدانکه در اعداد و تذکرهٔ اعداد الوفق آورده است که... چون مربعی».

انجام: «آن شخص پراکنده بشود بقدرة الله امّا در میان دو حلال اگر کنی بعکس می‌شود تمت».

۵ـ زبدة الالواح «۱۸۱ پ ـ ۲۰۶ ر» **(جفر ـ فارسی)**

از: محمود بن محمّد دهدار عیانی (قرن ۱۱ ق)

رسالهٔ کوتاهی است در جفر مشتمل بر پنج فصل و یک خاتمه. این رساله در بمبئی به چاپ رسیده است.

[مرعشی ۳۴۸/۱۴، ش ۵۵۸۴ آغاز آن با آغاز نسخهٔ حاضر یکی است؛ دانشگاه ۲۹۰۵/۱۲، ش ۳۹۱۶؛ مشار، فارسی ۲۷۵۴/۲].

آغاز: «الحمدللّه‌ربّ‌العالمین والعاقبة‌للمتقین و الصلوة و السّلام علی سیّدالمرسلین... امّا بعد از حمد و ثنای حضرت کبریا و درود و ثنای سرور اصفیا و هادی اتقیا».

انجام: «مثلثش جهت نحوست و مربع برای سعادت واللّه اعلم بالصواب و الیه المرجع و المآب».

۶ـ رساله در علم اعداد «۲۰۶ پ ـ ۲۱۸ پ» **(فارسی)**

از: کاویانی

بحث‌های فشرده‌ای است در علم اعداد و بیان خواص حروف و اسماء الهی.

آغاز: «الحمدللّه ربّ العالمین و الصلوة و السّلام علی خیر خلقه محمّد و آله اجمعین امّا بعد بدانکه علم اعداد علمی است شریف و اعتبار تام دارد».

انجام: «عزیز بدان و خوار مکن... و فسقه و شقی به عمل نیاورد که مضرت دارد تمت».

۷ـ اوفاق، رساله در... «۲۱۹ ر ـ ۲۲۱ پ» **(فارسی)**

از: ؟

رسالهٔ کوتاهی است در دو مقاله و یک خاتمه، پیرامون قاعدهٔ پر کردن مربعات وفقی

و خواص آن‌ها.

نسخهٔ حاضر از آخر افتادگی دارد.

آغاز : «بدان اسعدک الله فی دارین که این رساله‌ایست در علم اعداد الوفق».

انجام نسخه : «و با هر که سخن گوید دوست او گردد امّا نوزده در نوزده».

۸ـ اوفاق، رساله در... «۲۲۱ پ ـ ۲۴۳ پ» **(عربی)**

از : ؟

رسالهٔ مختصری در قاعدهٔ پر کردن مربعات وفقی ۳×۳. رسالهٔ دیگری از بونی در خواص مربعات ۳×۳ به نقل از ابوحامد غزالی در شمارهٔ [۱۲۵۳۶/۳] معرفی شد و گویا با نسخهٔ حاضر یکی است.

در نسخهٔ حاضر این رساله در لابه‌لای سطور به فارسی ترجمه شده است.

آغاز : «هذه الرسالة املیت بطریق العجالة فی تصریف الوفق الثلاثی منقولة عن الامام».

انجام : «و پهلوی آتش دفن نماید باید که قمر در برج آتش باشد و مجرب است».

نسخ (ترجمهٔ رسالهٔ آخر در لابلای سطور به خط نستعلیق و شنگرف)؛ رسالهٔ اوّل بی‌کا، پنجشنبه ۱۷ شوال ۱۲۳۱؛ رسالهٔ دوم محب علی بن علی کاظمی عرب، یکشنبه ۷ شعبان ۱۲۳۴؛ رسالهٔ سوم همو، دوشنبه ربیع‌الثانی ۱۲۳۴؛ مقابله شده است؛ جلد: تیماج، مشکی.

۲۴۴ برگ؛ ۲۱×۱۳ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۸۰۴۹].

۱۲۶۵۴

البلد الامین و الدرع الحصین **(دعا ـ عربی)**

از : شیخ تقی‌الدّین ابراهیم بن حسن کفعمی (۹۰۵ ق)

[مجلس ۳۲۴/۳۵، ش ۱۲۳۶۳]. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

نسخ خوانا؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها مشکی و شنگرف؛ با حواشی به امضاء «منه رحمه الله»؛ در اوّل نسخه دو مهر بیضوی به سجع «محمّدجواد» متعلّق به فرزند شیخ

الاسلام فضل الله زنجانی و «حسنعلی اکبرنیا»؛ بعضی از صفحات وصالی شده؛ جلد : تیماج، سبز، عطف تیماج قهوه‌ای.

۱۷۲ برگ؛ ۱۴/۵×۲۵ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۵۹].

﴿ ۱۲۶۵۵ ﴾

مجموعه

۱ـ حرزالامانی و وجه التهانی = الشاطبیه «۱ پ ـ ۵۳ ر» **(تجویدمنظوم ـ عربی)**

از: ابومحمّدقاسم بن فیره شاطبی (۵۹۰ ق)

[مجلس ۴۷/۳۵، ش ۱۲۰۲۹]. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۲ـ عقیلة اتراب القصائد فی اسنی المقاصد «۵۴ پ ـ ۶۷ ر» **(علوم قرآن منظوم ـ عربی)**

از: مؤلّف پیشین

[مجلس ۱۸۶/۳۵، ش ۱۲۱۸۲/۳]. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۳ـ الکافیة البدیعیة = البدیعیة «۶۸ ر ـ ۷۷ ر» **(شعر ـ عربی)**

از: صفی‌الدّین عبدالعزیز بن سرایاحلی (۷۵۰ ق)

قصیدهٔ میمیّه‌ای است در اقسام بدیع که شاعردر مدح حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سروده است.[1]

[کشف الظنون ۲۳۳/۱ و ۱۳۶۹/۲؛ قاهره، فؤاد سیّد ۲۳۲/۲؛ معجم ما کتب عن الرسول صلی الله علیه و آله و سلم و اهل البیت علیهم السلام ۶۴/۳؛ الذریعه ۷۶/۳ و ۲۴۸/۱۷].

آغاز:

من لی یکل عزیز من ظبائهم   عزیز حسن یداوی الکلم بالکلم
لکلّ شیء نظیر و لا نظیر له   ما ینقضی املی منه و لا المی

۱ـ صفی‌الدین حلی خود این بدیعیه را شرح نموده و «النتایج الالمعیة فی شرح الکافیة البدیعیة» نام داده است. [مرعشی ۲۸۹/۱۰، ش ۳۹۱۱].

انجام:

ان القــها نــتلقف کـل مـا صـنعوا — اذا اتـــیت بســحر مــن کــلامهم
اطلبها من تقصیری فقام بها عذری — و هــــیهات ان العـــذر لم یــقم
فان سعدت فمدحی فیک مـوجبة — و ان شقیت فـذنبی مـوجب النـقم

۴ـ مقصورة ابن درید «۷۸ پ ـ ۸۲ ر» **(شعر ـ عربی)**

از: ابوبکر محمّد بن حسن بن درید ازدی (۳۲۱ ق)

[مجلس ۱۰۷/۲۵، ش ۷۰۹۹/۳]. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه تفاوت دارد.

آغاز:

یا ظبیة اشبه شیء بالمهی — رتّاعة بین العقیق فـاللوی

انجام:

فقد تری القاحل مخضرّاً اذ الـ — اعســـار یـــوماً قـد نــمی

۵ـ البدیعیة = حلة الیسری فی مدح خیرالوری «۸۳ پ» **(بدیع ـ عربی)**

از: سیّد شمس‌الدّین محمّد بن جابر اندلسی، ابن جابر اندلسی (۷۸۰ ق)

[کشف الظنون ۲۳۴/۱]. در نسخهٔ حاضر ابیاتی از آغاز این بدیعیه موجود است.

آغاز:

بـــطیبه انـزل و یـمم سـیّد الامـم — و انشر له المدح و انشر طیب الکلم

انجام:

اَتقرع السمع عن حقّ زواجره — قرع الرماح ببدر ظـهر منهزم

۶ـ الدرر السنی الرفیع فی شرح قصیدة الصفی «۸۳ پ» **(ادبیات ـ عربی)**

از: ؟

شرحی است بر قصیدهٔ «الکافیة البدیعیة» صـفی‌الدّیـن عـبدالعزیز بـن سرایـاحلی (۷۵۰ ق) که در بند سوم همین مجموعه معرفی گردید.

در نسخهٔ حاضر فقط صفحهٔ اوّل این شرح موجود است.

آغاز: «من ممدّ الکون استمد العون و صلی الله علی سیّدنا محمّد و آله و صحبه... و بعد... و سمیته الدرر السنی الرفیع فی شرح القصیدة الصفی فی البدیع».

۷ـ الرسالة الوضعية «۸۴ ر» **(ادبیات ـ عربی)**

از: قاضی عضدالدّین عبدالرحمن بن احمد ایجی (۷۵۶ ق)

[مرعشی ۵۸/۱، ش ۴۶/۲؛ کشف الظنون ۸۹۸/۱].

آغاز: «بسمله هذه فایدة تشتمل علی مقدّمة و تقسیم و خاتمة المقدّمة اللفظ قد وضع لشخص».

۸ـ چند مطلب کلامی به نقل از نجم‌الدّین عمر نسفی «۸۴ پ»

۹ـ من کتاب الغرر و الدرر سیّد مرتضی «۸۵ ر ـ ۸۵ پ»

۱۰ـ قال شیخنا البهائی فی شرح دعاء الهلال «۸۵ پ ـ ۸۶ ر»

۱۱ـ اشعاری از متنبی «۸۷ پ ـ ۹۱ ر»

۱۲ـ چند حدیث نبوی «۹۲ ر»

۱۳ـ داستانی از سیّدحسن عاملی که در هند اتّفاق افتاده است «۹۲ ر»

۱۴ـ بدیعیة ابن الحجة = تقدیم ابی‌بکر «۹۱ پ ـ ۹۴ پ» **(شعر ـ عربی)**

از: تقی‌الدّین ابوبکر بن علی حموی، ابن الحجة (۸۳۷ ق)

قصیده‌ای است در صد و چهل و سه بیت که مؤلّف در صنایع بدیعی و مدح حضرت پیامبر ﷺ سروده است. **[کشف الظنون ۲۳۳/۱].** شاعر خود این قصیده را شرح نموده که در جلد ۲۵، ص ۳۵۹، ش [۷۳۷۲] نسخه‌ای از آن معرفی گردید.

آغاز:

حسن الابتداء

لی فی ابتدا مدحکم یا عُربَ ذی سَلَم   براعة تستهّل الدمع فی العلم

الجناس المطلق و المرکب

باللّه سربی فسربی طلقوا وطنی   و ترکبوا فی ضلوعی مطلق السقم

انجام:

تـمت مسـاوا انـواع البـديع بـه ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ لكن يزيد على ما فـى بـديعهم

.... التــــخلص مــن ‌‌‌‌‌‌ نار الجحيم و هذا حسن محتشم

۱۵ـ البديعية «حاشيه ۹۱ پ ـ ۹۵ ر» **(ادبيات ـ عربى)**

از: عزّالدّين على بن حسين بن على حنبلى موصلى (۷۸۹ ق)

[كشف الظنون ۱/۲۳۴].

در نسخهٔ حاضر اين بديعيه در حاشيه واقع شده و بيشتر قسمت‌هاى آن از بين رفته است.

آغاز:

فحىّ سلمى و سل ما ركبت سداً ‌‌‌‌‌‌ قـد اطـلقته امـام الحى مـن امـم

مـلفق ظاهر سرى و شـان دمـى ‌‌‌‌‌‌ لما جرى من عيونى اذ وشى ندمى

نسخ و نستعليق؛ رسالهٔ اوّل على بن محمّد بـن سـليمان الشـهير بـابى شـبابه الحسـينى المصلوى، ۱۶ ربيع‌الثانى ۱۰۷۷؛ عناوين و نشانى‌ها و رسالهٔ سوم شنگرف، به جز رسالهٔ دوم تمام صفحات جدول شنگرف و لاجوردى؛ نسخه مرمت شده و تمامى اوراق در بين دو زر ورق وصالى شده است؛ جلد: مقوا، عطف و گوشه تيماج سرمه‌اى.

۹۴ برگ؛ ۱۵/۵×۲۵/۵ سانتى متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۸۰۶۲].

﴿ ۱۲۶۵۶ ﴾

(عرفان ـ فارسى)

عينيه

از: احمد بن محمّد غزالى (۵۲۰ ق)

نامهٔ عرفانى است كه غزالى به عين القضاة همدانى نگاشته است.

[مجلس ۱۰/۱۸۸ با عنوان «تازيانهٔ سلوک» و ۱۳/۱۳۰ با عنوان «مكتوب امام احمد غـزالى» و ۱۴/۲۱۱؛ منزوى ۲/۱۲۸۹].

آغـاز: «سـلام اللـه تـعالى عـلى المـجلس السـمى المنعمى الاقـصوى الرضـوى

الکفوی الجمالی... امّا بعد یا سیّدالکبریاء قولاً مطلقاً شهدت بذلک السن الحاد)).

انجام: ((و نعوذبالله من علم لاینفع و قلب لایخشع و دعاء لایسمع و صلوته علی محمّد و علی آله و اصحابه الطیبین الطاهرین و السّلام علی من اتبع الهدی)).

نسخ زیبا؛ عبدالقادر بن شیخ حسام‌الدّین، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف، تمام صفحات جدول مذهب مرصع؛ جلد: تیماج، مشکی، حاشیه تیماج قهوه‌ای.

۱۵ برگ؛ ۱۱×۱۸ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۶۶].

﴿ ۱۲۶۵۷ ﴾

شرح حدیث علوی «معرفتی بالنورانیة معرفة الله» (عربی)

از: ملاّ هادی بن مهدی سبزواری (۱۲۸۹ ق)

شرح مهمّی است بر حدیث منقول از امام علی علیه السلام مشهور به ((معرفتی بالنورانیة معرفةالله))، این رساله در ضمن مجموعهٔ رسائل حکیم سبزواری به تصحیح استاد سیّد جلال‌الدّین آشتیانی ص ۷۶۱ ـ ۸۷۷ به چاپ رسیده است.

[الذریعه ۲۰۷/۱۳ که آغاز نقل شده در آن با آغاز نسخهٔ حاضر تفاوت دارد].

آغاز: ((الحمدلله الّذی خلقنا لوصول عرفانه ثمّ رزقنا لحصول امتنانه ثم یمیتنا لجلال سلطانه... امّا بعد یقول افقر الفقراء کثیرالافتقار)).

انجام: ((لانه سافر و لما طلب الجواب بعد مدّة حررت هذا لکن لا بأس لاعضال المطلب اللهم اجعل محیانا محیا محمّد و آل محمّد... و الحمدلله اوّلا...)).

نسخ زیبا؛ قربانعلی البدشی، ۸ شعبان ۱۲۹۰؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در اوّل و آخر نسخه یادداشتی از سیّد جلال‌الدّین آشتیانی نوشته شده در ۷ شعبان ۱۳۸۹ که در آن اظهار شده نسخه حاضر صحیح‌ترین نسخه‌های موجود از این کتاب است؛ در آغاز نسخه تملک عبدالعلی بن شیخ محمّد بن شیخ عبدالعلی بسطامی صاحبی فرجی؛ جلد: تیماج، مشکی.

۶۷ برگ؛ ۱۲/۵×۱۸/۵ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۶۴].

﴿ ۱۲۶۵۸ ﴾

مجموعه

۱ ـ زبدة الاصول «۱ پ ـ ۱۱۸ ر» **(اصول فقه ـ عربی)**

از : شیخ بهاءالدّین محمّد بن حسین عاملی (۱۰۳۱ ق)

[مجلس ۲۴۲/۲۵، ش ۷۲۴۲]. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۲ ـ لغز الزبدة «۱۱۹ پ ـ ۱۲۸ ر» **(معما ـ عربی)**

از : مؤلّف پیشین

معمایی است که مؤلّف به نام کتاب خود «زبدة الاصول» ساخته است.

[مرعشی ۲۵۶/۹، ش ۳۴۵۷؛ الذریعه ۳۳۴/۱۸].

آغاز : «امّا بعد الحمد و الصلوة فیقول... لایخفی علیکم ایها الاصحاب العظام و الاحباب الکرام».

انجام : «و لنقتصر علی هذا القدر من الاطناب فی ذکر اوصاف ذلك الکتاب و العاقل یکفیه الاشارة و الجاهل لاینتفع بالف عبارة تمت».

نسخ زیبا (حواشی نستعلیق)؛ محب‌علی الکازرونی، ۱۱۰۹؛ عناوین شنگرف، در اوّل نسخه سرلوح مزدوج مذهب مرصع، تمام صفحات مجدول مذهب محرر؛ با حواشی به امضاء «منه ره» و حواشی دیگر به امضاء «ق» و «لطف حفظه‌الله»؛ در اوّل نسخه تملک «محمّدشفیع... بن اسماعیل» به تاریخ ۱۱۱۱ و نقش مهر مربع وی که پاک شده؛ جلد : تیماج دورو، سفید، سوخت، روی هر دو طبله ترنج زرین باسر با نقش گل و بوته و جدول قهوه‌ای.

۱۳۰ برگ؛ ۱۲×۲۱ سانتی متر؛ ۵ و ۹ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۶۸].

﴾ ۱۲۶۵۹ ﴿

مجموعه

۱ ـ زادالآخرة فی اثبات الغیبة و الرجعة «۱ پ ـ ۶۶ ر» **(اعتقادات ـ فارسی)**

از : محمّد بن علی بن احمد نقوی رضوی

در این رساله مؤلّف از شبهاتی که مخالفان در هند با استناد به گفته‌های عبدالعزیز دهلوی بر شیعه می‌نمودند پاسخ داده و در آن وجود امام زمان علیه‌السلام و طول عمر آن حضرت و رجعت مؤمنان در آخرالزمان را با استدلال، اثبات نموده است.

آغاز : «بسمله... شاهوار کلام و گوهر آبدار متعال که زیور گوش و گردن عروس افکار و اذکار تواند بود و حمد قادر...».

انجام : «و کلام معجز نظام جناب رسول انام علی الارض قسطاً و عدلاً باین شاهد عادل است».

۲ ـ [الآیات النازلة فی امیرالمؤمنین علیه‌السلام] «۶۶ ر ـ ۷۱ ر»

نود و شش آیه از آیات قرآن کریم که در شأن حضرت علی علیه‌السلام نازل شده در این‌جا به ترتیب سور قرآن کریم بدون هیچ شرح و توضیحی جمع‌آوری شده است.

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ نشانی‌ها شنگرف؛ توسط سیّد محمّدعلی النقوی به تاریخ ۱۲۶۵ مقابله شده؛ جلد : مقوا و فرسوده.

۷۱ برگ؛ ۱۶×۲۳/۵ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۶۵].

﴾ ۱۲۶۶۰ ﴿ تا ﴾ ۱۳۰۵۰ ﴿

این شماره‌ها سند هستند و در فهرست اسناد مجلس معرفی خواهند شد.

﴿ ۱۳۰۵۱ ﴾

السامی فی الاسامی (لغت ـ عربی به فارسی)

از: احمد بن محمّد میدانی نیشابوری (۵۱۸ ق)

[مجلس ۲۰۷/۵ و ۱۵۳/۶؛ منزوی ۱۹۸۸/۳؛ نسخهٔ کهنه دیگری از این کتاب در مدرسهٔ نمازی خوی به خط محمّد بن عبدالله بن محمّد العرشهری تحریر شده در عرشهر در سال ۶۶۷ به شمارهٔ ۲۰۴ موجود است؛ مشار، فارسی ۲۹۱۴/۳].

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد و فهرست ابواب کتاب در آغاز نسخه آمده است.

آغاز نسخه : «و جیّده وردیه و التأنق فی ترجمته و تحسین العبارة الا ذکر جمیل استفیده فی حالتی قربی و بعدی اَحوزُهُ من بعدی و هذا ثبت الکتاب و الله الموفق و به الحول و القوة [فهرست ابواب کتاب] فصل فی ذکر الرأس : سر، الارؤس و الرؤوس ج، الشواة : پوست سر».

انجام : «اذ النفوس زوّجت و زوّجناهم بحور عین المرض الشكّ من قوله تعالی فی قلوبهم مرض و هو الفجور ایضاً من قوله فیطمع الّذی فی قلبه مرض تمت».

نسخ معرب؛ الحسین بن علی بن ابی‌الفضل القمی، جمعه، ذی‌حجهٔ ۶۲۰؛ عناوین شنگرف؛ مقابله و تصحیح شده؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، سوخت، ترنج باسر، مجدول.

۱۴۰ برگ؛ ۱۴×۱۹ سانتی متر؛ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۸۹۳۰۹].

﴿ ۱۳۰۵۲ ﴾

اعدادالزادفی شرح ذخرالمعاد فی معارضة بانت سعاد (ادبیات ـ عربی)

از: عبدالسلام بن عبدالحفیظ بن عبدالله بن دعثین (۱۰۰۶ ق)

شرحی است بر قصیدهٔ لامیه «ذخرالمعاد فی معارضة بانت سعاد»بوصیری که در معارضه قصیدهٔ بانت سعاد کعب بن زهیر سروده است. شارح در شرح خود ابتدا یک بیت را می‌آورد، بعد با عنوان «اللغة، المعنی، فصل فی البدیع، الاعراب» به شرح و تفسیر آن می‌پردازد.

[کشف الظنون ۸۲۳/۱؛ معجم ما کتب عن الرسول و اهل‌البیت علیهم‌السلام ۲۰۸/۱].

نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد و صفحات آن در صحافی جابه‌جا شده است.

آغاز نسخه : «اصداع الصباح هائمة لا یسمع الانین الا من الاغانی و لا الشکوی الا للعشاق من الغوانی لئن اجتمع الجدی و الاسد فی مرتع واحد بسیاسة النیرین فی عرصة الخضراء فها هو قد ارتوی الذئب».

انجام : «و کلهم رضی الله عنهم من قریش یتصل نسبهم بنسب النبی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و قد رتبنا شجرة تجمعهم و یعرف بها اتصالهم به صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم لیسهل انتزال معرفتهم علی من اراد ذلک، فاصل الشجرة نبینا و حبیبنا محمّد صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم».

نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ضربی، ترنج با نقش گل و بوته.

۱۱۶ برگ؛ ۱۳/۵×۱۹ سانتی متر؛ ۲۳ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۷۴].

« ۱۳۰۵۳ » تا « ۱۳۱۴۲ »

این شماره‌ها سند هستند و در فهرست اسناد مجلس معرفی خواهند شد.

« ۱۳۱۴۳ »

دفتر یادبود (تاریخ ـ فارسی)

از : موسی پهلوی‌نژاد

دفتر یادبودی است که مؤلّف در آن دست‌خط‌های بزرگان و دانشمندان را جمع آوری نموده است. او این دفتر را به شخصیت‌های معاصر خود ارائه نموده و آن‌ها هر کدام مطالبی را در یک صفحه پیرامون مواعظ و نصایح به خط خود نوشته‌اند. این دفتر که دفتر دویست‌برگی معمولی است اکثر قسمت‌هایش سفید است.

نوشتن یادداشت‌ها از مهرماه ۱۳۱۳ شروع شده و تا ۱۳۱۷ ش ادامه داشته است.

اسامی افرادی که دست‌خط‌شان در این دفتر موجود است عبارتند از:

شریعت سنگلجی در ۳ ذی‌قعده ۱۳۵۵ ق، محمّدمهدی سنگلجی در ۶ ذی‌قعده ۱۳۵۵ ق، فروغی رئیس الوزرا در دی ماه ۱۳۱۶، قریب گرگانی در ۱۳۱۳، مورخ الدوله سپهر در ۱۳۱۶، رشید یاسمی، نصرالله فلسفی، بدیع‌الزمان در ۱۲ اسفند ۱۳۱۳، احمد اخگر، میرزا حسین‌خان سیفی عمادالکتاب در ۱۳۱۳، محمّدتقی بهار در دی‌ماه ۱۳۱۶، حبیب یغمایی در ۱۳۱۷ و افراد دیگر.

نستعلیق؛ کاتبان مختلف، ۱۳۱۳ ۱۳۱۷ ش؛ از برگ ۵۵ به بعد اوراق کتاب سفید مانده است؛ در اوّل نسخه دست‌خط صاحب دفتر (موسی پهلوی نژاد) موجود است؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۲۰۰ برگ؛ ۱۶×۲۰ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۶۳۲].

۱۳۱۴۴ تا ۱۳۱۵۰

این شماره‌ها سند هستند و در فهرست اسناد مجلس معرفی خواهند شد.

۱۳۱۵۱

مجموعه

۱ ـ العوامل «۱ پ ـ ۲۳ ر» **(نحو ـ عربی)**

از: ملّا محسن بن محمّدطاهر قزوینی (قرن ۱۲ ق)

[مجلس ۴۵۲/۲۵، ش ۷۴۸۱].

۲ ـ العوامل المائة «۲۴ پ ـ ۴۷ ر» **(نحو ـ عربی)**

از: شیخ عبدالقاهر بن عبدالرحمن جرجانی (۴۷۱ ق)

[مجلس ۱۸۷/۲۵، ش ۷۱۸۷].

۳ ـ تحفة المبتدئین «۴۷ پ ـ ۱۰۸ پ» **(نحو ـ فارسی)**

از : علی بن شیخ حسین کربلایی

مؤلّف در این رساله مسائل علم نحو را به صورت مختصر در یک مقدّمه و چند فصل و خاتمه‌ای ذکر نموده و در خاتمه اعراب سورهٔ فاتحه را بیان کرده است.

آغاز : «الحمدللّه رافع درجات العالمین و ممیز حال ىن انتصب لاسعافهم... و بعد چنین گوید... که این رساله‌ایست مختصر در علم نحو مشتمل بر مهمات او».

انجام : «و جمع او بیاست چه جمع مذکر سالم است و جمع مذکر سالم بیا مجرور می‌شود و الحمدللّه ربّ العالمین».

نسخ و نستعلیق؛ رسالهٔ دوم (نام کاتب پاک شده)، ۱۵ صفر ۱۲۵۹؛ رسالهٔ سوم (نام کاتب پاک شده)، ۱۲۶۰؛ عناوین رسالهٔ دوم و نشانی‌های رساله اوّل شنگرف؛ با حواشی؛ جلد : گالینگور، سبز، عطف و گوشه تیماج قرمز.

۱۰۸ برگ؛۵/۹×۱۲سانتی‌متر(قطع پالتوئی)؛۱۲ـ۱۵سطر؛[ثبت ۸۶۶۳۹].

« ۱۳۱۵۲ » تا « ۱۳۱۵۴ »

این شماره‌ها سند هستند و در فهرست اسناد مجلس معرفی خواهند شد.

« ۱۳۱۵۵ »

مجموعه

۱ ـ تسهیل الوصول الی علم الاصول «۱ پ ـ ۵۶ پ» **(اصول فقه ـ عربی)**

از : میرزا عبدالله بن احمد کاوندی زنجانی[1] (۱۳۲۹ ق)

تعلیقه‌ای است بر کتاب «فرائد الاصول» شیخ مرتضی انصاری، این تعلیقه در سه جزء (قطع، ظن، شکّ و اصول عملیه) برگزار شده است. **[الذریعه ۱۸۳/۴].**

۱ـ برای شرح حال وی رک : الفهرست لمشاهیر علماء زنجان، ص ۷۴ ـ ۷۵.

نسخهٔ حاضر مباحث قطع را شامل است و از آخر افتادگی دارد.

آغاز : «الحمدلله كما هو حقّه و الصلوة و السلام على رسول الله كما هو اهله... و بعد القول فى القطع و ما يلحقه من الحكم فى مقام العمل اعلم ان المكلف اعنى من اجتمع فيه شرايط التكليف الموجبة لتوجه الخطابات الواقعية اليه».

انجام نسخه : «نظر الشهيد فى الخبر هنا الى عدم وجوب التكرار لا لاختياره فى حق الخنثى فى هذا الحكم بل لتعذر الاحتياط ح المسئلة السادسة فى حكم نظر الذكر و الانثى».

۲ـ رسالة الميسور فى حكم المحصور من الشبهات الموضوعية (۵۷پ ـ ۹۶پ) (فقه ـ عربى)

از : مؤلّف پيشين

مباحث و استدلال‌هايى است كه مؤلّف در مورد عبارتى از كتاب «نجاة العباد» شيخ محمّدحسن نجفى نگاشته است. عبارت «نجاة العباد» اين است :

«الماء الطاهر المشتبه بالنجس مع الانحصار لا يرفع حدثاً و لا يزيل خبثاً ولكن اذا اصاب طاهراً لا ينجسه بل لو تعاقبا على رفع الحدث لم يرتفع و لو بان توضأ من احدهما ثم غسل بالثانى ثم توضأ منه مع التنبه بل الاحوط ذلك ايضاً فى رفع الخبث و ان كان هو الاقوى فيجب تطهير الثوب و البدن به للصلوة مع الانحصار اشهر».

آغاز: «الحمدلله ربّ العالمين و الصلوة و السلام على محمّد و آله الطاهرين و بعد فهذا هو الميسور فى بيان حكم المحصور من الشبهات كتبته اجابة لبعض الفضلاء».

انجام : «فى الشبهة الغير المحصورة كما فى المحصورة فى بعض فروضها و على ذلك بنى بعض فروع التجرى و هو كما ترى غير خال عن التشويش».

نسخ؛ به خط مؤلّف، ۱۳۰۵؛ نشانى‌ها مشكى؛ در اوّل نسخه دو مهر بيضوى به سجع «محمّدجواد» فرزند شيخ‌الاسلام فضل‌الله زنجانى و «حسنعلى اكبرنيا»؛ جلد : تيماج. قرمز، ضربى، ترنج با سر با نقش گل و بوته، مجدول.

۹۶ برگ؛ ۱۶×۲۲ سانتى متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۲۸۲].

﴿ ۱۳۱۵۶ ﴾

دیوان جامی (شعر ـ فارسی)

از: عبدالرحمن بن احمد بن محمّد دشتی متخلص به جامی (۸۹۸ ق)

جامی اشعار خود را در سه دیوان جمع‌آوری نموده و برای هرکدام مقدمه‌ای به نثر و نظم نگاشته است. بعد از آن نیز مقدمه‌ای برای هر سه دیوان نوشته و در آن دیوان اول خود را فاتحةالشباب، دیوان دوم را وسطالعقد و دیوان سوم خود را خاتمةالحیاة نامیده است. مقدمهٔ جامی بر هر سه دیوان با این سرآغاز شروع می‌شود :

«بعد از تیمن به ادای ثنای جمیلی جلیل که باعث غزل‌سرای قافیه‌سنجان».

خصوصیات هر کدام از این سه دیوان عبارتند از :

دیوان اول : فاتحة الشباب

جامی این دیوان را در سال ۸۸۴ جمع‌آوری نموده با دیباچه‌ای به نثر که در آن سلطان سعید و سلطان حسین بایقرا را مدح نموده است و در مادهٔ تاریخ آن گوید :

در آغاز تصویر این تازه نقش ... چو تممه گفتم از بهر فال
خردمند دانا به سرّ حروف ... از این گفته دریافت تاریخ سال

آغاز دیباچه : «موزون‌ترین کلامی که غزل‌سرایان انجمن انس و محبت و قافیه‌سنجان...».

آغاز دیوان :

بسم الله الرحمن الرحیم ... اعظم اسماء علیم حکیم

و در برخی نسخه‌ها :

عمری ز رخت بودم با خاطر خون جانا ... ودعت و اودعت فی قلبی اشجانا

جامی بعداً دیباچهٔ این دیوان را تغییر داده با این سرآغاز :

«بسم الله الرحمن الرحیم ... هست صلای سرخوان کریم
خوان کرم کرده کریم آشکار ... گوید بسم الله دستی بیار

پاکا پروردگاری که زبان سخن گزار در دهان سخن‌وران شیرین‌کار شکرگفتار».

آغاز غزلیات:

یا من بدا جمالک فی کل مابدا   بادا هزار جان مقدس ترا فدا

دیوان دوم: وسط العقد

جامی این دیوان را در سال ۸۸۵ ق تنظیم نموده با دیباچه‌ای به نثر.

آغاز دیباچه:

«بسم الله الرحمن الرحیم   املی حمدالمنان الکریم

آنکه به این نکتهٔ سنجیده گشت   فاتحه آرای کلام قدیم

متکلمی که خلعت اعجاز کلام معجز طراز قرآن را به ماء نفی».

آغاز غزلیات:

نفحات وصلک اوقدت جمرات شوقک فی الحشا

ز غمت به سینه کم آتشی که نزد زبانه کما تشاء

دیوان سوم: خاتمة الحیاة

جامی آن را در سال ۸۹۷ ق جمع‌آوری نموده با دیباچه‌ای به نثر.

آغاز دیباچه:

«بسم الله الرحمن الرحیم   طرفه خطابیست ز سفر قدیم

کرده ازین حرز ستایشگران   نقش نگین خاتم پیغمبران

صلی الله علی الخاتم و آله و صحبه و سلّم. اما بعد...».

آغاز غزلیات:

برآمد شاه عشق از طورسینا   وز آنجا زد علم بر دیر مینا

هرسه دیوان جامی با حذف دیباچه‌ها و درهم‌کردن اشعار به ترتیب حروف تهجی، با تصحیح و مقدمهٔ مفصل هاشم رضی در تهران، انتشارات پیروز ۱۳۴۱ ش به چاپ رسیده است.

[مجلس ۲۱۲/۲ و ۲۴۵/۸ و ۳۰۸/۲۶، ش ۷۸۲۷؛ منزوی ۲۲۶۴/۳؛ مشار، فارسی ۲۲۸۰/۲؛ جامی تألیف علی‌اصغر حکمت ص ۲۰۸].

اوراق نسخهٔ حاضر در صحافی جابه‌جا شده و این بخش‌ها در آن موجودند:

۱ ـ دیوان اول (فاتحة الشباب) شامل:

الف ـ مقدّمهٔ دیوان «۱ پ ـ ۶۹ پ»

در آن اشعاری است در تحمید باری تعالی و مدح سلطان حسین بایقرا و سلطان سعید و پس از آن رباعیات که اشتباهاً از آخر نسخه در این‌جا صحافی شده است.

آغاز مقدّمه و نسخه:

در آغاز تصویر این تازه نقش　　چو تممته گفتم از بهر فال
خردمند دانا بسرّ حروف　　از آن گفته دریافت تاریخ سال

چون‌در تاریخ سنهٔ اربع و ثمانین و ثمانمائه که مدّت عمر از شصت گذشته بود...

ب ـ غزلیات، به ترتیب حروف آخر قوافی «۷۰ ر ـ ۲۶۳ پ»

آغاز:

عمری ز رخت بودم با خاطر خوش جانا　　ودعت و اودعت فی قلبی اشجانا

۲ ـ دیوان دوم: واسطة العقد، شامل:

الف ـ غزلیات، به ترتیب حروف آخر قوافی «۲۶۴ ر ـ ۳۱۰ پ»

آغاز:

نفحات وصلک اوقدت جمرات شوقک فی الحشا
ز غمت بسینه کم آتشی که نزد زبانه کما تشا

ب ـ قطعات و رباعیّات «۳۱۰ پ ـ ۳۱۳ پ»

آغاز:

کلامت بس دقیق افتاد کلّا　　که در دقت ز مو فرقش توان کرد
لطافت در سخن‌های لطیفت　　سرت کالماء او کاللون فی الورد

انجام رباعیات و نسخه:

از آتش سودای تو دم زد دل من　　بر طارم افلاک علم زد دل من
دامان امید را ز مقصد پر یافت　　در پی روی تو تا قدم زد دل من

نستعلیق زیبا؛ سلطان علی المشهدی،[۱] بی‌تا؛ عناوین زرین و لاجوردی و شنگرف در داخل جدول زرین و کنار جدول گلهای ریز، تمام صفحات جدول زرین و لاجوردی؛ برگ اوّل سرلوح مزدوج مذهب، دو صفحه اوّل طلااندازی بین سطور با گلهای الوان ریز در داخل طلااندازی؛ در آخر نسخه یادداشتی از احمد حسینی نطنزی[۲] متخلص به کشته که در سال ۱۲۳۹ نوشته است؛ جلد: تیماج، زیتونی، سوخت، ترنج زرین با سر، حاشیه تیماج قهوه‌ای.

۳۱۳ برگ؛ ۱۶×۲۴ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۴۵].

۱۳۱۵۷

دیوان ولی دشت بیاضی (فارسی)

از: مولانا ولی دشت بیاضی (۱۰۰۱ ق)

دیوان اشعار شاعر است مشتمل بر قصاید و قطعات و غزلیاتی که در مدح و مراثی ائمّه علیهم‌السلام و غیر آن سروده است. تخلّص وی در اشعارش «ولی» می‌باشد. چنانکه گوید:

جان خواست ولی دلم که خون باد   در گفتن نه زبان ندارد

[الذریعه ۱۲۸۰/۹؛ منزوی ۱۸۹۹/۳ و ۲۶۰۵؛ سپهسالار ۷۰۲/۲ و ۵۴۲/۴؛ دانشگاه ۱۲۴۲/۹ و ۱۸۱۵/۱۰].

نسخهٔ حاضر از اوّل و آخر افتادگی دارد.

آغاز نسخه:

مراست سر گدایی درگهت شب و روز   مراست ورد زبان شکر نعمتت مه و سال

به خدمت کرمت بسته‌ام میان امید   براه عاطفتت سوده‌ام جبین سؤال

۱ـ سلطانعلی مشهدی از خطاطان مشهور قرن نهم ملقب به قبلة الکتاب، متوفای (۹۱۹ ق) برای شرح حالش ر ک: الذریعه ۵۸/۹، ریحانة الادب ۵۵/۳، فرهنگ سخنوران ۲۰۴، لغت‌نامه دهخدا مادهٔ «سلطانعلی»، احوال و آثار خوش‌نویسان ۲۴۱.

۲ـ میرزا احمد کشته نطنزی فرزند علی اکبر، برای شرح حالش رک: فرهنگ سخنوران، ص ۴۸۵.

انجام نسخه :

من بجان طالب وصل و تو طلبکار رقیب　　من بقید تو اسیر و تو گرفتار رقیب
دلم از نشتر غم خون و تو غمخوار رقیب　　جگرم ریش و تو مرهم نه آزار رقیب

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۷۹ برگ؛ ۹/۵×۱۷ سانتی متر (قطع پالتوئی)؛ ۱۲ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۲۳].

﴿ ۱۳۱۵۸ ﴾

مجموعه

۱ـ نامهٔ ملا باقر[1] به فتحعلی‌شاه قاجار «۲ ر ـ ۷ پ»　　**(فارسی)**

نسخهٔ حاضر از آخر ناتمام است.

آغاز : «هم‌ولاء اعلاء منجوق سنجوق سلجوقی پر چشم عیوقی شیم و رفعت طرهٔ مطرّری طارم ایوان کیوان».

۲ـ منشآت = انشاء الدرر «۸ پ ـ ۳۴ ر»　　**(فارسی)**

از : میرزا مهدی خان منشی استرآبادی (قرن ۱۳ ق)

[مجلس ۱۰۵/۲۶، ش ۷۶۰۵]. نسخهٔ حاضر بخشی از منشآت مؤلف را شامل است.

آغاز نسخه : «چندانکه در چمن خضرای سپهر نسترن بیضای صبح عنبرافشان و غنچه حمرای مهر گل...».

۳ـ اشعاری از سائل و سعدی «۳۵ پ ـ ۳۷ ر»　　**(فارسی)**

۴ـ قصیدهٔ ملّا محمّدباقر صحبت لاری «۳۷ پ ـ ۴۲ ر»　　**(فارسی)**

قصیده‌ای است که شاعر در مدح امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام سروده است.

آغاز :

هی هی گل است این کاین چنین　　سرخوش به بازار آمده

۱ـ گویا نگارنده نامه ملّا محمّدباقر لاری متخلص به صحبت (متوفای ۱۲۵۱ ق) است.

۵ـ اشعاری از: مایل، وحشی، جامی، نظامی، رفیق، کلیم و عرفی «۴۳ ر ـ ۵۰ ر»

۶ـ پندنامه منظوم لقمان = صد وصیت منظوم «۵۰ پ ـ ۵۳ پ» **(فارسی)**

[مجلس ۱۲/۱۰؛ منزوی ۱۶۴۲/۲ با عنوان «صد پند منظوم» الذریعه ۲۶/۱۵].

آغاز:

صد وصیت کرد لقمان حکیم — مر پسر را چون ز مردن داشت بیم

انجام:

نظم کردم همچو در شاهوار — تا برم در دهر ماند یادگار
سال هجرت هشتصد و هفتاد و هشت — رفته بود آندم که این منظوم گشت
هر چه گفت آن پیشوای شیخ و شاب — گفته شد و الله اعلم بالصواب

۷ـ اشعاری از: وصال، محتشم، نیازی، عاشق، جامی، صحبت و کلیم «۵۴ ر ـ ۶۱ ر»

۸ـ ترجیع‌بند هاتف «۶۱ پ ـ ۶۶ ر»

آغاز:

ای فدای تو هم دل و هم جان — وی نثار رهت همین و همان

۹ـ اشعاری از: سعدی، رونق، مستی، ازل، مادح و رسته «۶۶ پ ـ ۷۲ ر»

۱۰ـ اشعار جامی «۷۳ ر ـ ۷۳ پ»

۱۱ـ دیوان صحبت لاری «۷۴ ر ـ ۷۷ پ» **(فارسی)**

از: ملّا محمّدباقر لاری متخلص به صحبت (۱۲۵۱ ق)

[مشار، فارسی ۱۰۱۰/۱ با عنوان «تاج‌الدواوین»]. نسخهٔ حاضر چند غزل از اشعار شاعر را شامل است.

۱۲ـ سوز و گداز = آتش خانه «۷۸ ر ـ ۸۳ پ» **(مثنوی ـ فارسی)**

از: آقا محمّد صادق بن سیّد فضل الله هجری تفرشی (۱۱۶۰ ق)

نام این مثنوی در برخی نسخه‌ها آتش‌خانه ذکر شده است. هم‌چنین در برخی نسخه‌ها

این رباعی به عربی در آغاز مثنوی ذکر شده است :

معشر العشاق من اهل الجوی　　اتّنی آنست ناراً بالطوی
فامکثوا یا اهل ودّی علتی　　انکم بالخیر مما خلتی

[مجلس ۳۳۲/۳ و ۴۱۸/۸؛ منزوی ۲۹۲۳/۴؛ الذریعه ۲۱۲/۱۹].

آغاز:

آتشی می‌بینم ای یاران ز دور　　گرم می‌آید به چشمم نخل طور

انجام:

هر سخنی صورت راز دل است　　هر دلی آئینهٔ آب و گل است
داد زبانش چه گفتن بدل　　دایره طی کرد که طی السجل

۱۳ ـ شیر و شکر شیخ بهایی «۸۳ پ ـ ۸۷ ر»　**(فارسی)**

آغاز:

ای مرکز دایرهٔ امکان　　ای زبدهٔ عالم کون و مکان

۱۴ ـ نان و حلوای شیخ بهایی «۸۸ ر ـ ۱۰۷ ر»　**(فارسی)**

۱۵ ـ شیخ صنعان و دختر ترسا «۱۰۷ پ ـ ۱۲۸ ر»　**(مثنوی ـ فارسی)**

از: فریدالدین عطار نیشابوری (۶۲۷ ق)

آغاز:

شیخ صنعان پیر عهد خویش بود　　در کمالش هر چه گویم بیش بود

۱۶ ـ ترجیع‌بند ملّا رفیع «۱۲۸ ر ـ ۱۳۴ پ»　**(فارسی)**

آغاز:

چند گویی چو فاخته کوکو　　عاشقان لا اله الّا هو

۱۷ ـ حکایت قاضی «۱۳۵ ر ـ ۱۴۵ ر»　**(فارسی)**

آغاز:

گوش کن از من ای حمیده صفات　　وصف قضاة عالی درجات

۱۸ ـ مثنوی نظیری «۱۴۵ ر ـ ۱۵۲ ر» **(فارسی)**

[مجلس ۳۲/۸؛ منزوی ۳۱۳۸/۴؛ الهیات ۱۳۷/۱].

آغاز:

ای ز راه و رسم یاری بی‌خبر　　داد از دست تو ای بیدادگر

انجام:

هان هان گر حمد خوانی ور سپاس　　همچو نافرجام آن چوپان شناس

۱۹ ـ مثنوی پیر و جوان «۱۵۳ پ ـ ۱۶۹ ر» **(فارسی)**

از: میرزا محمّدنصیر طبیب اصفهانی

[مجلس ۴۴۰/۸؛ الذریعه ۱۵۸/۳؛ منزوی ۲۷۰۰/۴].

آغاز:

شبی با نوجوانی گفت پیری　　کهن دردی‌کش صافی ضمیری

شکستهٔ نستعلیق (چلیپائی)؛ محمّدولی ۱۲۳۵ [برگ ۱۲۸] عناوین شنگرف؛ تمام صفحات مجدول مذهب مرصع محرر؛ جلد: تیماج، قرمز.

۱۶۹ برگ؛ ۸×۱۴ سانتی‌متر (قطع بیاضی)؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۶۳۵].

۱۳۱۵۹

دیوان حافظ سعد تبریزی **(فارسی)**

از: جمال‌الدّین سعدالله تبریزی (قرن ۹ ق)

کلیّات اشعار شاعر است شامل: قصاید، غزلیات، رباعیات و معمّیات، شاعر در اشعارش به سعد و حافظ تخلص می‌کند و قصایدش که در آغاز دیوان آمده، همه در مدح قاسم انوار تبریزی (متوفای ۸۳۷ ق) است.

[منزوی ۲۲۹۱/۳؛ فرهنگ سخنوران ۲۶۸؛ دانشمندان آذربایجان، تربیت ۱۸۱ ـ ۱۸۲].

نسخهٔ حاضر این بخش‌ها را شامل است:

۱ ـ قصاید که در مدح قاسم انوار سروده است «۱ پ ـ ۸ ر»

آغاز:

نماز شام که سلطان حار بالش خضرا
نهان شد از نظر ساکنان خطهٔ غبرا
رساندند به او اللیل باز نوبت تسبیح
مسبّحان صوامع نشین عالم بالا
نمود صورت انجم برین صحیفهٔ ازرق
چو شکل‌های حبابی فراز ساغر صهبا
اگر نه میل بخون ریزی و شکست دلم داشت
چرا گرفت مزاج زمانه علّت سودا
چنین شبی که به هر گوشه هر کسی بحضوری
نشسته من بغم آباد خویش واله و تنها
که ناگه از مدد طالع خجستهٔ سعدم
ز سر گرفت فلک با دلم طریق مدارا
نگارم از در خلوت سرا در آمد و بر کف
میی چو باطن دردی‌کشان خویش مصفّا
... چو دیدهٔ فلک از سرمه پاک گشت فرو ریخت
عروس مهر سبیدابه بر صحیفهٔ مینا
کشید روی بصد مهر در زمین شه خاور
که تا ببوسد خاک جناب حضرت علیا
غیاث ملّت و دین قطب آسمان ولایت
قسیم قاسم انوار جلّ ذکر و تعالی

۲ ـ غزلیات «۸ پ ـ ۱۰۰ ر»

آغاز:

ای ز رخت روشنی سراجهٔ جان را　　　درد تو درمان درون خسته‌دلان را

سنبلِ تر را ببرده زلف تو از دست — قد تو در پا فکنده سرو روان را
صبحدمی برفشان کلالهٔ مشکین — باز ز سر تازه کن دماغ جهان را
آه که قدری نبود بر سر کویت — این همه زاری و ناله‌های نهان را
خواستم از دل برآورم دم سردی — گریهٔ گرمم ببست راه فغان را
همره صبرم سوی عدم شده بودی — گر نگرفتی غم تو دامن جان را
عشق تو هر جا دمی دمیده فسونی — ساخته نادان هزار مسأله‌دان را
ملک سلیمان گرفته‌ای مددی ده — قافلهٔ انس و خیل خانهٔ جان را

پیر شدی در هوای دولت وصلش
سعد غنیمت شمار بخت جوان را

۳ ـ مقطعات «۱۰۱ ر ـ ۱۰۶ پ»

آغاز:

دوش در آن دم که بگوشم رسید — از نفس صبح صدای صلا
پیش صبا برد بسی درد دل — گفتمش از بهر خدا در خلا
پیش مخادیم مفصل بگو — قصهٔ من ور نتوان مجملا

۴ ـ رباعیات «۱۰۶ پ ـ ۱۳۷ پ»

آغاز:

ای گشته نهان وز تو جهانی پیدا — مُردیم و نشد از تو نشانی پیدا
در کوی تو کشته شد جهانی هر دم — وین طرفه که نیست استخوانی پیدا

۵ ـ معمیات «۱۳۸ ر ـ ۱۷۵ ر»

معماهای تک بیتی که شاعر به نام اشخاص ساخته است.

آغاز: **اسکندر**

ای دل مسکین درآ در حلقهٔ اهل صفا
زان کزین صورت به معنی ره برند اهل صفا

انجام: **مولا ضیاء الدّین**

یک‌مو ز زلف او به‌من آورد چون‌صبا   از سـرگرفت ایـن دل‌آشـفته عـاشقی

نستعلیق؛ محمود بن محمّد محمود بن خماری، شوال ۸۶۴؛ عناوین شنگرف و زرین، تمام صفحات جدول زرین، روی برگ اوّل شمسهٔ زرین و پشت آن سرلوح مزدوج زرین با زمینهٔ لاجوردی و داخل کتیبه عبارت «دیوان حافظ سعد»، در آغاز غزلیات سرلوح مزدوج مذهب با زمینهٔ لاجوردی؛ جلد: تیماج، مشکی، سوخت، ترنج باسر و لچکی و جدول زرین، لولادار.

۱۷۵ برگ؛ ۱۲×۲۴ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۷۰۶۵].

﴿ ۱۳۱۶۰ ﴾

یوسف و زلیخا (شعر ـ فارسی)

از: عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۹۸ ق)

پنجمین مثنوی از «هفت اورنگ» شاعر است.

[مجلس ۲/۲۷۰ و ۱۰/۶۴۹؛ الذریعه ۱۹/۳۴۵؛ مشار، فارسی ۵/۵۶۰۷؛ منزوی ۴/۳۳۳۱].

آغاز:

الهـی غـنچهٔ امید بگشـای   گلی از روضهٔ جاوید بنمای

انجام:

زبـــان راگـــوشمال خـــامشی ده   که هست از هر چه گویی خامُشی به

نستعلیق؛ علی بن حاجی شفیع بروجردی، شب سه‌شنبه ۲۴ جمادی‌الاوّل ۱۲۳۶ (برای محمّد جعفر نوشته شده)؛ عناوین شنگرف؛ تمام صفحات جدول شنگرف؛ دارای ۸ مینیاتور در لابلای نسخه؛ در برگ ۱۱ مهر بیضوی به سجع «غلامعلی ۱۳۲۸»؛ جلد: تیماج، سرمه‌ای.

۲۱۰ برگ؛ ۹/۵×۱۵ سانتی متر؛ ۱۰ سطر؛ [ثبت ۸۶۶۲۸].

﴿ ۱۳۱۶۱ ﴾

تجارب السلف **(تاریخ ـ فارسی)**

از: هندوشاه بن سنجر صاحبی نخجوانی (۷۰۹ ق)

[مجلس ۲۸۹/۲۶، ش ۷۸۰۵]. نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغازنسخه:«ربیع بن یونس یکی از وزرای منصور است کنیه و نسب او ابوالفضل الربیع بن یونس بن محمّد بن کیسان است و کیسان مولی عثمان بن عفان».

انجام نسخه:

کان الوزیر نظام الملک لؤلؤة شریفة صاغها الرحمن من شرف

بدت قلم تعرف الایام قیمتها فـردها قـیمة منه الی الصدف

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین در حاشیه و به رنگ لاجوردی؛ جلد: مقوا، عطف تیماج قهوه‌ای.

۱۳۲ برگ؛ ۱۰×۱۷ سانتی‌متر (قطع‌پالتوئی)؛ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۸۷۶۴۹].

﴿ ۱۳۱۶۲ ﴾

مجموعه

۱ ـ الوجیزة «۱ پ ـ ۱۵۸ ر» **(ادبیات ـ عربی)**

از: محمّد بن حسن حسینی خراسانی (قرن ۱۴ ق)

دایرة‌المعارفی است که مؤلّف پیرامون علوم ادبی در چهار قسم و هر قسم در سه فن نگاشته است.

فهرست مطالب آن چنین است:

المقدّمة: فی مبادی، فی متن اللغة و فیه مقدّمة و اربعة مباحث.

القسم الاوّل ثلاثة فنون (علم الاشتقاق، علم التصریف، علم الخط).

القسم الثانی ثلاثة فنون (علم النحو، علم الاعراب، علم القرائة).

القسم الثالث ثلاثة فنون (علم المنطق، علم العروض، علم القافیة).

القسم الرابع ثلاثة فنون (علم المعانی، علم البیان، علم البدیع).

[نسخهٔ دیگری از این کتاب شامل همین اقسام در کتابخانهٔ مدرسهٔ نمازی خوی به شمارهٔ ۴۷۸ موجود است که در ۴ ذی‌حجهٔ ۱۲۹۲ در کرمان توسط مؤلّف تحریر شده است[1]].

آغاز: «الحمدلله الّذی علّمنا الفصیح من المنطق و البیان و صرّف قلوبنا نحو التفکر فی المعانی و القرائة من القرآن و صلّی الله علی رسوله».

انجام: «فعلیک بالتأمل فی کلام الملک العلام احسن الله خاتمتنا بحق سیّدنا محمّد خاتم الرسالة و آله الّذین هم له خیر سلالة صلّی الله علیهم اجمعین و الحمدلله...».

۲ ـ قصیدة الأربعین «۱۵۹ ر ـ ۱۶۰ ر» **(اخلاق ـ عربی)**

از: مؤلّف پیشین

چهل بیت است دربیان حکم و آداب و مواعظ، مؤلّف در هر مصراع سه ادب از آداب را بیان نموده است. او این قصیده را در کرمان روز دوشنبه ۸ ربیع‌الاوّل ۱۲۹۳ سروده است.

آغاز:

ثلاثة تلجأ بها لتطمئن   حمد صلوة لعن منکر علن
ثلاث میمات بدال ختمت   ادعی بها جدی و اسمی و الوطن

انجام:

ثلاثة یندم ذوها عاقلا   کذب و بخل سوء خلق یا ذکن
ثلاثة اثر صغیر دون ما   اقل قصد السفر نظمی ازحن

۳ ـ لغز الشیخ البهائی و جوابه «۱۶۰ پ ـ ۱۶۱ ر» **(معمّا ـ عربی)**

از: مؤلّف پیشین

شش بیت شعر است از شیخ بهائی در معمّا به اسم شهری، این شعر را مؤلّف به عربی

۱ـ مؤلّف در آخر نسخهٔ مدرسهٔ نمازی خوی شرح‌حالش را نگاشته وخود را سیّد محمّد بن حسن بن علی نقی حسینی خراسانی قائنی‌الاصل متولد سال ۱۲۵۷ق. و ساکن مشهد و پدرش را اهل هرات معرفی نموده و بیست و شش جلد از تألیفاتش را نام برده که به اتمام رسیده و ۹ رساله را نیز ذکر نموده که ناتمام هستند.

جواب داده و برای شیخ یحیی بن احمد کرمانی ارسال نموده است.

آغاز لغز:

یا ایها المولی الّذی حلّ من معالم العلم باعلی المقام
ما بلدة اولها سورة بل جبل مشتهر فی الانام

آغاز جواب:

یا ایها الشیخ الّذی جل من مدیحة العبد الذلیل المستضام
هاتا الّتی ذکرتها مستخبرا اوضحها حرفا فحرفا بالتمام

انجام جواب:

خامسها فی البحر کالسماء و سورة فیها الّذی سهو علاج
و اسماً و فعلاً وکذا حرفاً اتی مضارعاً جمعاً و فصلاً للعلاج

۴ـ نهایة الایجاز «۱۶۱ پ ـ ۱۶۴ پ» (شعر ـ عربی)

از: مؤلّف پیشین

منظومه‌ای است کوتاه در نحو در صد بیت.

[الذریعه ۳۹۶/۲۴ که در آن مؤلّف معرفی نشده است].

آغاز:

الحمدللّه اصلی دائما علی النبی و آله الاکارما
و بعد فالعبد الحقیر السیّد من ولد ثار عبده محمّد

انجام:

و یرفع اسما بعد ما بینه و ما و هل فیه الخلاف انتبهوا
عدتها یمن و عام نظمها انهج بها فی جمعها و نظمها

۵ـ الوافی «۱۱۳ پ ـ ۱۶۸ ر» (ادبیات ـ عربی)

از: مؤلّف پیشین

منظومهٔ کوتاهی است در علم عروض و قوافی در صد بیت که مؤلّف در سال ۱۲۸۶ در

قزوین به نظم کشیده است.

[الذریعه ۱۹/۲۵ با عنوان الوافیة فی القافیة].

آغاز:

احمد من صلی علی محمّد واله لاعن کلّ ملحد
و بعد فاحفظن نظم الوافی فی علمی العروض و القوافی

انجام:

والحمدللّه علی التمام یمن دجا القزوین بالختام
عدتها یمن غفور[1] عامها والحمدللّه علی اتمامها

نسخ؛ بی‌کا، رسالهٔ دوم شب دوشنبه ۸ ربیع‌الاوّل ۱۲۹۳ کرمان؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف، رموز شنگرف و لاجورد، در اوّل نسخه سرلوح مزدوج مرصع مذهب و نام کتاب داخل کتیبه، تمام صفحات مجدول مذهب محرر؛ در برگ ۳ تملک طاهر الهاشمی که کتاب را در ۱۳۲۵/۹/۱۰ برابر با ۶ محرم ۱۳۶۶ به ۴ تومان در کرمانشاه خریداری نموده است؛ جلد: تیماج دورو، قرمز، مجدول.

۱۶۸ برگ؛ ۱۳×۲۱ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۶۲۶].

«۱۳۱۶۳»

رشحات الفنون **(دایرةالمعارف ـ فارسی)**

از: امین‌الدّین خان بن سیّد ابوالمکارم بن امیرخان حسینی هروی (قرن ۱۲ ق)

دایرةالمعارفی است در علوم متعارف عصر مؤلّف شامل شانزده رشحه و یک تنویر که در سال ۱۱۲۳ ق نگاشته است.

مؤلّف پیرامون نام کتاب و سال تألیف آن در مقدّمه گوید:

رشحات الفنون بود نامش با مسمی است اسم این مرقوم
چون سر جهل ازو بریده شود سال تاریخ از آن شود معلوم[2]

۱ـ غفور طبق حساب ابجد ۱۲۸۶ می‌شود.

۲ـ «رشحات الفنون» به حساب ابجد برابر با ۱۱۲۶ می‌شود و چون سر جهل که حرف «ج» و برابر با سه است

[مجلس ۱۵۲/۶؛ منزوی ۶۶۸/۱؛ ادبیات، تهران ۲۹۴/۱؛ مرعشی ۳۹/۱۷، ش ۶۴۲۹].

فهرست مطالب کتاب چنین است :

رشحهٔ ۱ ـ در علم تفسیر ۲ ـ در علم حدیث ۳ ـ در شعب ایمان ۴ ـ در بیان عقاید و کلام ۵ ـ در اصول فقه ۶ ـ در علم فروع فقه ۷ ـ در علم تصوف ۸ ـ در تعریف حکمت و منطق و اقسام آن ۹ ـ در علم طب ۱۰ ـ در حکمت عملیه ۱۱ ـ در علم نحو ۱۲ ـ در علم صرف ۱۳ ـ در علم معانی ۱۴ ـ در علم بیان ۱۵ ـ در بیان علم بدیع ۱۶ ـ در علم تاریخ و در این بخش وقایع تاریخی را به صورت مختصر تا سال ۱۰۷۲ بیان کرده است.

تنویر : در بیان سیر النبی صلی الله علیه و آله و سلم.

آغاز : «سپاس بی‌قیاس آن معبود مطلق و آن مسجود بر حقّ را جلّ شأنه که سزاوار پرستش ذات اوست... امّا بعد چنین می‌گوید اقلّ الخلیقة احقر العباد امین».

انجام : «فرزند سعادتمند کسیست که به عمل تقید نماید العاقبة بالخیر و صلی الله علی خیر خلقه محمّد و آله اجمعین... برحمتك یا ارحم الراحمین».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و اعداد شنگرف؛ **جلد**: تیماج، مشکی، سوخت، ترنج زرین باسر با نقش گل و بوته، مجدول.

۱۷۲ برگ؛ ۱۲×۱۹/۵ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۸۶۶۲۵].

﴾ ۱۳۱۶۴ ﴿

مجموعه

۱ ـ حاشیة الوافیة = شرح الوافیة «۱ پ ـ ۶۲ پ» **(اصول فقه ـ عربی)**

از : سیّدمحمّدمهدی بن مرتضی طباطبائی، بحرالعلوم (۱۲۱۲ ق)

حاشیهٔ مختصری است بر مبحث حقیقت و مجاز کتاب «وافیة الاصول» شیخ عبدالله محمّد بشروئی تونی، این حاشیه با عناوین «قوله ـ قوله» برگزار شده است.

[الذریعه ۲۳۰/۶ با عنوان «حاشیة الوافیة» و ۵۱/۷ و ۱۶۷/۱۴ با عنوان «شرح الوافیه»؛

→ از او کم شود برابر با ۱۱۲۳ می‌شود که سال تألیف کتاب است.

مرعشی ۲/۲۵۷، ش ۶۶۲].

آغاز: «الحمدلله ربّ العالمین... قوله اللفظ ان استعمل فیما وضع له فحقیقة، جعل المقسم مطلق اللفظ».

انجام: «... زید اسد ادعاء ان زیداً فرد من افراد الاسد مبالغة فی دعوی الشجاعة کما فی قوله رأیت اسداً و انما الفرق بینهما ان. تم بالخیر».

۲ ـ رسالة فی حجیّة الشهرة «۶۲ پ ـ ۶۸ ر» **(اصول فقه ـ عربی)**

از: سیّد علی بن محمّد علی طباطبایی (۱۲۳۱ ق)

[الذریعه ۶/۲۷۲].

آغاز: «الحمدلله ربّ العالمین و صلّی الله علی خیر خلقه... فیقول الفقیر الی ربه الغنی علی بن محمّد علی ان هذه رسالة مقررة فی بیان حجیّة الشهرة».

انجام: «انتهی کلامه رحمه الله تعالی و فیه تأیید لما ذکرنا و تقویة لما سطرنا و ان کان فی مواضع مما ذکره اشتباهات لیس بهذه محل نشرها تمت».

۳ ـ عوائدالایام[1] (بخشی از آن) «۶۸ پ ـ ۸۰ پ» **(اصول فقه ـ عربی)**

از: ملّا احمد بن محمّد مهدی بن ابی‌ذر نراقی (۱۲۴۵ ق)

در این قسمت بخشی از کتاب «عوائد الایام» با عنوان «فائدة: فی عدم اجتماع الامر و النهی» درج شده است.

آغاز: «اعلم ان من التعارض العام و الخاص من وجه ما اذا تعلّق الامر باحدهما و النهی بالآخر فانه لا یمکن اجتماعهما فی واحد ولو من جهتین».

انجام: «فلو کان راجحاً لما کان وجه لترکه قلنا انه ایضاً قد یشغل لما یورث من الضعف او یشغل عن الصوم فی یوم آخر غیره تمت».

۴ ـ جوازالأمر مع‌العلم بانتفاءالشرط وعدمه «۸۱ ر ـ ۸۵ ر» **(اصول فقه ـ عربی)**

از: مولی محمّد شریف بن حسنعلی مازندرانی (۱۲۴۶ ق)

۱ـ این کتاب با تحقیق و تصحیح کامل در ۹۶۰ صفحه از طرف مرکز مطالعات و تحقیقات دفتر تبلیغات اسلامی حوزهٔ علمیهٔ قم سال ۱۳۷۵ ش به چاپ رسیده است.

[الذریعه ۲۴۲/۵ که در آن از همین نسخه که مؤلّف آن را در زنجان در نزد شیخ‌الاسلام فضل‌الله زنجانی ملاحظه نموده، یاد شده است].

آغاز: «اختلف الاصولیون فی جواز الامر مع العلم بانتفاء الشرط وعدمه، الاشاعرة علی اوّل».

انجام: «و قاعدة لزوم التحرز عن الاصلین المذکورین و ان احتمل ابتداء نعم لا تضائق مع لزوم الفحص فی بعض الصور و المطلق اذ لا دلیل علی صحة العمل بالاصل مطلقاً».

۵ـ اصالة الطهارة «۸۵ ر»

از: مولی محمّدباقر بن محمّد اکمل بهبهانی، وحید (۱۲۰۶ ق)

[الذریعه ۱۱۷/۲؛ مرعشی ۶۶/۲، ش ۴۵۸].

آغاز: «الاصل طهارة الاشیاء و هو من المسلمات عند المجتهدین و الاخباریین».

۶ـ اصالة الصحّة «۸۷ ر ـ ۸۸ ر»

از: مؤلّف پیشین

[مرعشی ۶۵/۲، ش ۴۵۸؛ الذریعه ۱۱۶/۲؛ رسالهٔ حاضر جز رسالهٔ اصالة الصحّة است که در جلد ۲۵ صفحهٔ ۲۰۸ شمارهٔ ۷۲۰۶ از همین مؤلّف معرفی شد].

آغاز: «الحمدللّٰه ربّ العالمین... امّا بعد فاعلم یا اخی ان المهم و المطلوب الاصلی فی المعاملات».

۷ـ عدم حجیّة قول المجتهد المیت «۸۸ ر»

از: مؤلّف پیشین

[الذریعه ۳۹۱/۴؛ مرعشی ۶۴/۲، ش ۴۵۸].

در نسخهٔ حاضر فقط چند سطر اوّل این رساله موجود است.

۸ـ تقریرات اصول الفقه «۸۹ ر ـ ۱۹۰ پ» **(عربی)**

از: ابراهیم بن مرتضی حسینی زنجانی (قرن ۱۳ ق)

تقریراتی است در اصول فقه که مؤلّف از درس استاد خود شریف العلماء محمّد

شریف بن حسنعلی مازندرانی (۱۲۴۶ ق) در ایامی که در کربلا مشغول تحصیل بوده، تحریر نموده است. تقریر این مباحث در طی سال‌های ۱۲۴۰ ـ ۱۲۴۳ ق صورت گرفته است.

برای دیگر تقریرهای درس شریف العلماء مازندرانی رجوع شود به :

الذریعه ۳۷۲/۴، ش ۱۶۲۴؛ مرعشی ۲۵/۱، ش ۱۳ و ۱۴ با عنوان «روض المحصلین» از عبدالعظیم لواسانی؛ مرعشی ۱۷۵/۲۰، ش ۷۸۲۱ با عنوان «تقریر ابحاث شریف العلماء» از ملّا محمّد بن قوچعلی استرآبادی.

نسخهٔ حاضر از بحث ضد تا اواخر «امر الآمر مع علمه بانتفاء الشرط جائز ام لا» را شامل است و در اواخر نسخه بحث‌های متفرقه فقهی از جمله اجتهاد و تقلید نیز تحریر شده و از لابه‌لای نسخه اوراقی سفید مانده است.

آغاز: «اختلفوا فی ان الامر بالشی هل یقتضی النهی عن ضده ام لا علی اقوال...».

نستعلیق؛ کاتب مجموعه ابراهیم بن مرتضی حسینی زنجانی، از ۱۲۴۱ تا ۱۲۴۲ ق؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف و مشکی؛ رسالهٔ هشتم با حواشی به امضاء «منه دام عمره و دام فضله العالی و سلمه الله»، در حاشیه تصحیح شده؛ در اوّل نسخه تملکی بامهر بیضوی بسجع «فضل اللّه» متعلق به شیخ الاسلام فضل الله زنجانی؛ جلد : ساغری، مشکی.

۱۹۱ برگ؛ ۱۵×۲۱ سانتی متر؛ ۳۳ سطر؛ [ثبت ۸۶۲۸۴].

﴿ ۱۳۱۶۵ ﴾

مجموعه

۱ ـ شرح قصیدهٔ بائیه حمیری «۱ پ ـ ۲۱ ر» **(عربی)**

از: سیّد شریف مرتضی موسوی، علم‌الهدی (۴۳۶ ق)

شرحی است بر قصیدهٔ بائیه حمیری با این مطلع :

هلاّ وقفت علی المکان المعشب　　　بین الطویلع فاللوی من کبکب

این شرح را مؤلّف در پاسخ ابوالحسن علی بن شهفیروز نگاشته است.

[الذریعه ۹/۱۴؛ دانشگاه ۲۴۹/۱۶ و ۳۳۴ با عنوان تفسیر القصیدة المذهبة للحمیری؛ این شرح همراه با اصل قصیده با عنوان «القصیدة المذهبة فی مدح امیرالمؤمنین علی بن ابی‌طالب للسیّد الحمیری» به تحقیق محمّد الخطیب در بیروت دارالکتاب الجدید در سال ۱۹۷۰ م به چاپ رسیده است].

در نسخهٔ حاضر شرح حال شاعر در آخر شرح ذکر شده که ناتمام است.

آغاز: «الحمدللّه ربّ العالمین و العاقبة للمتقین و صلواته علی سیّدنا محمّد النبی و آله الطیبین الطاهرین و سلامه و بعد سأل الاستاذ الفاضل ابوالحسن علی بن شه فیروز ادام الله عزّه تفسیر قصیدة».

انجام: «یرید بالکتاب ما کتبه فی اللوح المحفوظ و الوجه الآخر ان یرید بالکتاب القرآن و لا شبهة انه تعالی یعلم ما زاد علی ذلك کله و ما لا یتناهی من المعلومات تمت».

۲ـ شرح قصیدهٔ بائیهٔ کمیت «۲۱ پ ـ ۲۶ ر» (عربی)

از: ؟

شرحی است بر قصیدهٔ کمیت بن زید اسدی که در استقبال از قصیدهٔ حمیری که در ردیف اوّل ذکر شد سروده است.

[سزگین، تاریخ التراث العربی ۳۴۷/۲ ـ ۳۵۰؛ الذریعه ۱۵۶/۲۵].

آغاز: «و قال الکمیت بن زید الاسدی یمدح اهل البیت علیهم الصلوة و السلام

طربت و ما شوقاً الی البیض اطرب   و لا لعباً منی و ذوالشیب یلعب

الطرب استخفاف القلب فی حزن او لهو ثم استأنف و قال ذوالشیب یلعب ای لا ینبغی له».

انجام: «یقال امرأة عرضنه معترضة و یقال للرجل اذ اعرض فی شیء قیل رجل عرضن و حنّحا میالات من النشاط

اذا ما قضیت من اهل یثرب حاجة   فمکة من اوطانها و المحصّب».

۳ـ التنبیهات علی معانی السبع العلویات «۲۷ ر ـ ۶۷ ر» **(عربی)**

از: محمّد بن حسن بن ابی الرضا راوندی (قرن ۸ ق)

[مجلس ۲۰۴/۲۵، ش ۷۲۰۴ آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است].

۴ـ ما نقل عن الخلیل بن احمد فی حروف الهجا و مدلولها «۶۷ پ» **(عربی)**

۵ـ شرح رباعی ابوسعید ابوالخیر «۶۸ ر» **(عرفان ـ فارسی)**

از: ؟

شرح کوتاهی است بر این رباعی شیخ ابوسعید ابوالخیر:

دی بر سر گور ذلّه غارت کردم　　مر پاکان را جنب زیارت کردم
کفارهٔ آنکه روزه خوردم رمضان　　در عید نماز بی‌طهارت کردم

[منزوی ۱۲۳۶/۲؛ مجلس ۹۴۴/۱۰].

آغاز: «بر رأی ارباب فهم مخفی نماند که قایل این رباعی مباحی و نا مقید بوده است... و اگر صوفی موحد است احتیاج به تأویل دارد».

۶ـ شرح المعلقات السبع «۶۹ پ ـ ۱۴۲ پ» **(عربی)**

از: ابوعبدالله حسین بن احمد زوزنی (۴۸۶ ق)

[مجلس ۱۰۷/۲۵، ش ۷۰۹۹/۱] آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۷ـ قصیدهٔ عمرو بن عاص در جواب معاویه «۱۴۲ پ ـ ۱۴۴ پ»

آغاز: «نقل انه لما ولّی معاویة عمرو بن عاص مصر و اتفقا علی ان لا یکون لاحدهما علی الآخر کلام فورد علی معاویة وفود العجم و الروم... و القصیدة هذه:

معویة الخال لا تجهل　　و عن سبل الحقّ لا تعدل
نسیت احتیالی فی جلق　　علی اهلها یوم لبس الحلی»

۸ـ قصیده برهمن[1] در مدح ائمّه علیهم‌السلام «۱۴۴ ر» **(فارسی)**

۱ـ در فرهنگ سخنوران ص ۸۴ چند شاعر با تخلص برهمن معرفی شده است.

آغاز:

باز برافراخت عشق رایت پیغمبری — بـر سـپه قـلب زد طـنطنه حیدری

انجام:

یا رب از الطاف عام دور نباشد اگـر — برهمنی را ز لطف بر ره صـدق آوری

۹ ـ قصیدهٔ امیرعلی بن مقرب «۱۴۴ ر» **(عربی)**

آغاز:

بالسیف یفتح کلّ بـاب مـقفل — و تحل عقدة کل خطب مشکل

۱۰ ـ شرح القصیدة الاشکنوانیة «۱۴۴ پ ـ ۱۹۱ ر» **(ادبیات ـ عربی)**

از: قطب‌الدّین محمّد بن مسعود فالی سیرافی (۷۱۲ ق)

قصیده‌ای را که عمیدالدّین اسعد بن نصر انصاری وزیر (متوفای ۶۲۳ ق) در هنگام بازداشت خود با پسرش تاج‌الدّین در قلعهٔ اشکنوان گفته در این کتاب شرح شده است.

آغاز قصیده:

من یبلغن حمامات ببطحاء — ممتّعاتٍ بسلسالٍ و خـضراء

[مرعشی ۱۹۱/۴، ش ۱۴۰۹ با عنوان «شرح قصیدهٔ اسعد انصاری». آغاز آن با آغاز نسخهٔ حاضر برابر است.]

آغاز: «الحمدللّه الّذی بنی الاسلام علی اساس العربیة و قواعدها».

انجام: «ای علمه تعالی بالشنعاء الصادرة حملنی علی سلوک مـحجّة الاسـتغفار و یجری هذه الوجوه ایضا، هذه القصیدة مائة و عدة ابیات واللّه اعلم».

۱۱ ـ مطالب پراکنده به نظم و نثر «۱۹۲ ر»

شامل مطالب زیر:

ـ چند بیت از قصیدهٔ فرزدق که در مدح امام سجّاد علیه السلام سروده است.

ـ موعظه‌ای به نقل از خط شهید.

ـ رباعی متنبی در مدح سیف‌الدوله.

ـ مطلبی از شریف مرتضی علم‌الهدی که در توضیح شعر زیر در کتاب مجالس خود نوشته است.

قلیل عبید و العیب جم   ولکن الغنی ربّ غفور

ـ چند بیت از ابن فارض مصری و کاتب گفته که این شعر را در میان اشعار ابن عربی یافته نه ابن فارض.

آغاز:

امالک عن صدا مالک عن صد   لظلمک ظلماً منک میل لعطفتی

۱۲ ـ النجدیات «۱۹۲ پ ـ ۲۱۶ پ» **(ادبیات ـ عربی)**

از: ابن المظفر محمّد بن احمد ابیوردی (۵۰۷ ق)

قصائد و قطعات و ابیاتی است که مؤلّف از اشعار خود به درخواست ابوحنش هذیم العلمی و ابوالمغوار سعد المضری، پس از «عراقیات» گردآوری نموده است.

[مرعشی ۲۸۴/۹، ش ۳۴۸۶، آغاز آن با آغاز نسخهٔ حاضر برابر است؛ سرکیس ۳۶۲/۱].

آغاز: «ان احقّ ما تصرف الیه الهمم و تنتهز فرص الامکان فیه و تغتنم حمدالله سبحانه علی‌ما یتناصر من نعم مزهرة الریاض و یترادف من منح مترعة الحیاض».

انجام: «و لم یکن الغدر فیه سجیة و قد جبل علی هذه الشیمة و هو فی المشیمة.

زنی القوم حتی تعرفی عند وزنهم   اذا رفع المیزان کیف امیل

و هذا آخر النجدیات و الحمدلله ربّ العالمین ولی الخیرات...».

۱۳ ـ قصیده‌ای از شاعر پیشین «۲۱۷ ر ـ ۲۱۹ پ» **(عربی)**

قصیده‌ای است که شاعر در مدح سلطان محمّد بن ملک شاه سروده است. کاتب در صدر این قصیده نوشته که این قصیده داخل «عراقیات» شاعر نیست. چون شاعر این قصیده را بعد از تنظیم دیوان خود در همدان نوشته است.

آغاز:

اعد نظراً هل صادف الحیّ ثهمدا   و قد وشحت ارجاءه الروض اغیدا

جلا الأقحوان النضر ثغرا مفلّجاً   بـه و الشقيق الغضّ خدّا مُورّدا

انجام :

و لو قضى بـالّذى باد الانام به   لم يلف بعدى شمل المجد مجتمعا

فـالله اسأل عمراً كلما بلغت   هذى القروح سنوه فرّ لى جذعا

۱۴ ـ درة الغواص فى اوهام الخواص «۲۲۰ ر ـ ۲۸۰ ر» **(عربی)**

از: شیخ الرئیس ابومحمّد قاسم بن علی حریری مصری (۵۱۶ ق)

[مجلس ۱۳۵/۲۵، ش ۷۱۲۳] نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد و انجام آن با انجام آن نسخه برابر است.

آغاز نسخه : «الحديث اذا شربتم فأسروا اى ابقوا فى الاناء بقية ماء لان المراد به ان تشرب الاقل و تبقى الاكثر و انما ندب الى التأدب بذلك».

۱۵ ـ اشعار و ابیات متفرقه بدین ترتیب :

ابیاتی از خسرو فیروز و سیّدشریف رضی «۲۸۰ پ»، مطالبی منقول از ربیع‌الابرار زمخشری «۲۸۱ پ»، ابیات مالک بن حارث بن اشتر نخعی که گفته شده آن‌ها را ابوتمام در حماسه خود نقل کرده است. «۲۸۱ پ»، چند بیت به فارسی، رباعی از صائب و چند مطلب متفرقه «۲۸۲ ر»، ابیاتی به فارسی، ابیاتی از میرزا قلی و میرزا قاسم به فارسی، بخشی از وصیّت پیامبرﷺ به ابن مسعود، مطلبی در مورد صوفیه به نقل از کشکول شیخ بهائی. «۲۸۲ پ»، سه بیت از ابوفراس به عربی، سه بیت از عمر خیام به عربی و شعری از ابوتمام «۲۸۳ پ».

نسخ؛ احمد بن محمّدعلی الجزایری الصیمری، ۱۰۹۲؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ با حواشی؛ صفحهٔ اول نسخهٔ یک رباعی از کاتب نسخه؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، ترنج با سر با نقش گل و پرنده، مجدول.

۲۸۳ برگ؛ ۱۸×۲۵ سانتی متر؛ ۲۳ سطر؛ [ثبت ۸۶۲۸۶].

﴿ ۱۳۱۶۶ ﴾

الدر المنثور من المأثور و غیرالمأثور (متفرقه ـ عربی)

از: شیخ علی بن فخرالدّین محمّد عاملی اصفهانی (۱۱۰۳ یا ۱۱۰۴ ق)

[مجلس ۱۴۲۹/۱۰؛ الذریعه ۷۶/۸؛ دانشگاه ۱۳۰۲/۵؛ مرعشی ۱۶۵/۲، ش ۵۶۶؛ مشار، عربی ۳۴۷].

آغاز: «الحمدللّه ملهم الصواب و مذلل الصعاب و مفیض فیضه و احسانه... و بعد فیقول اقل العباد... انه کان یسألنی بعض الاخوان فی الدّین عن حل احادیث وردت عن الائمّة».

انجام: «وکانه لا یستبعد ان یکون من نذر صوم یوم الجمعة دایماً ینعقد نذره و یصوم بدله و ان کان غریباً والله تعالی اعلم تم».

نسخ؛ محمّدتقی بن حاجی احمد فیروزآبادی، ۱۵ شوال ۱۰۸۳؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در اوّل نسخه تملک محمّدعلی الاوردبادی با مهر مضلع به سجع «رب نجنی بمحمّد و علی» و تملک محمّد مکی بن محمّد بن شمس‌الدّین بن الحسن بن زین‌الدّین با مهر مربعی وی سنه ۱۱۶۷ و هبهٔ کتاب به فرزندش محمّد بهاءالدّین ابی‌المعالی به تاریخ ۱۱۷۰ و تملک یحیی بن محمّد شفیع الشریف ۱۰ صفر ۱۳۱۴ با دو مهر بیضوی به سجع «شفیع یحیی فی الآخرة محمّد و العترة الطاهرة» و تملک محمّد بن الشیخ طاهر الشهیر بالسماوی جمادی الثانیة ۱۳۳۵؛ جلد: تیماج دورو، قرمز.

۲۰۶ برگ؛ ۱۷/۵×۲۵/۵ سانتی متر؛ ۲۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۲۸۷].

﴿ ۱۳۱۶۷ ﴾

مطلع الکواکب فی شرح مختصر المذاهب (فقه ـ عربی)

از: علی زنجانی (قرن ۱۳ ق)

مؤلف قبل از این کتاب، دوکتاب در فقه با نام‌های «الروضة» و «الریاض» نوشته بود. و چون کتاب اوّل «الروضة» خیلی فشرده و کتاب دوم «الریاض» بسیار تفصیل داشت لذا کتاب حاضر را در حدّ متوسط تألیف نمود.

این کتاب شرح مزجی است بر «مختصر النافع» محقق حلّی، و مؤلّف تألیف آن را در سال ۱۲۸۶ در ۷۰ سالگی شروع نموده است.

نسخهٔ حاضر از اوّل «کتاب الطهارة» تا آخر وقت نماز را شامل است.

آغاز: «متن: (الحمدللّٰه الّذی صغرت فی عظمته عبادة العابدین) شرح: و ان لم تکونا من جنس واحد لیصح اطلاق الصغر و الکبر و لا من الکمیات التی هی محل استعمالهما الا انه نزّل العظمة و العبادة منزلة الکمیات و استناد بهذه الفقرة الی ان تألیفه هذا کله عبادة و لو بالعرض و ان کان مرکبا منها و من المعاملة».

انجام: «فمن فعل ذلک فصلوته باطلة و الحدس الظن و التخمین کما فی کتب اللغة فالمقصود الظن لا من تلک العلامات المشهورة او الظن الضعیف فان تعذر لحبس او عمی او غیم او ظلمة لا للفراغ عن الاستحمام و نحوه صلّی الفریضة الواحدة مطلقا و لو مع سعة الوقت الی اربع».

نسخ نازیبا؛ به خط مؤلّف، بی‌تا [قرن ۱۳ ق]؛ عبارت‌های بسیاری توسط مؤلّف خط خورده و تغییر یافته است؛ جلد: تیماج، مشکی.

۱۲۶ برگ؛ ۲۲×۳۵/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۲۸۹].

۱۳۱۶۸

وسائل الشیعة الی احکام الشریعة

(فقه ـ عربی)

از: سیّد محسن بن حسن اعرجی کاظمی (۱۲۲۷ ق)

مباحث استدلالی و مفصلی است در فقه. از این کتاب تا به حال بخش‌های زیر شناسایی شده است و معلوم نیست سایر بخش‌ها را مؤلّف تألیف نموده است یا نه.

الف: کتاب الطهارة این بخش در تبریز در سال ۱۳۲۱ ق به چاپ رسیده است. [مشار، عربی ۹۸۹].

ب: کتاب القضا و الشهادات، نسخهٔ حاضر این بخش را شامل است و نسخهٔ دیگری از آن در کتابخانهٔ مرعشی [۲۷۷/۱۸، ش ۷۱۲۴] موجود است.

[الذریعه ۷۱/۲۵؛ مقدّمه‌ای بر فقه شیعه ص ۳۱۷].

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «التی یقتدر بها علی تناول الحکم مما دلتها و اخری علی عمله و استنباطه و یقال فی الاوّل هو مجتهد و فی الثانی قد اجتهد».

آغاز کتاب الشهادات : «کتاب الشهادات من... و الشهادة فی اللغة الحضور کشهد الواقعه و من شهد منکم الشهر».

انجام : «و ضعف المباشرة کان الضمان علی المسبب و قضیة ذلك ان الوارث اذا کان عالماً بذلك فلا ضمان علیهما لقوة المباشرة للاتلاف».

نسخ؛ محمّد النجف‌آبادی، ۱۲۷۷ نجف اشرف؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در اوّل نسخه دو مهر بیضوی به سجع «محمّد جواد» متعلق به فرزند شیخ الاسلام شیخ فضل‌الله زنجانی و «حسنعلی اکبرنیا»؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۲۲۴ برگ؛ ۱۳×۱۹/۵ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۲۹۲].

﴿ ۱۳۱۶۹ ﴾

مجموعه

۱ ـ [کتاب الرضاع] «۱ پ ـ ۱۴ ر» **(فقه ـ عربی)**

از : ؟

مباحث استدلالی است در رضاع با رد و استدلال‌های بسیار، این کتاب غیر از کتاب الرضاع شیخ انصاری است.

آغاز : «الرضاع کالنسب فی انه یوجب تحریم النکاح کتاباً و سنةً بلاخلاف بل اجماعا و الاخبار به مستفیضة بل متواترة اجمالاً و هی بین ما دلّ علی تحریم النکاح به بالخصوص».

انجام : «فان الضمان مع وجوب الارضاع خلاف الامتنان و قد نفی الضرر فی الاسلام منّة علی الانام بعون الله الملک العلام».

۲ ـ [کتاب الاجارة] «۱۷ پ ـ ۷۰ پ» **(فقه ـ عربی)**

از: یکی از شاگردان شیخ انصاری

مباحث استدلالی است پیرامون اجاره. نسخهٔ حاضر از آخر ناتمام است.

آغاز: «الحمدللّه ربّ العالمین... کتاب الاجارة و هی ثابتة کتاباً و سنةً و اجماعاً من المسلمین... و فیه مقدّمة و فصول امّا المقدّمة ففی مهیتها...».

انجام نسخه: «و ان کان ما افاده البعض من الفرق فی موانع الانتفاع لا استبعده کثیراً والله العالم الفصل الرابع فی التنازع».

۳ ـ تقریرات فقه «۷۷ ر ـ ۲۴۳ پ» **(عربی)**

از: محمّد بن محمّد کاظم خراسانی (قرن ۱۴ ق)

تقریراتی است که مؤلّف از درس قضا و شهادات پدرش تحریر و تنظیم نموده است. **[الذریعه ۳۸۵/۴].**

نسخهٔ حاضر از آخر ناتمام است.

آغاز: «الحمدللّه ربّ العالمین و السلام علی سیّدالانبیاء... و بعد فیقول العبد... انی بینا احضر بحث والدی المحقق... فاعلم ان القضاء لغة کما صرح به غیر واحد بمعانٍ کثیرة».

انجام نسخه: «هل تنفع و تجری فی الحکم بالملکیة لذیها و لو مع تتمیم مقتضاها بالاستصحاب ام لا و المقصود بالبحث فی هذه المسئلة ان البینة القائمة علی الملک فی الامس او علی الید فیه».

نستعلیق؛ بی‌کا، رسالهٔ اوّل محرم ۱۳۳۱؛ نشانی‌ها مشکی؛ در صفحهٔ اوّل مهر بیضوی به سجع «محمّدجواد» متعلّق به فرزند شیخ‌الاسلام شیخ فضل‌الله زنجانی؛ جلد: مقوا، عطف و گوشه تیماج سرخ.

۲۴۳ برگ؛ ۱۴/۵×۲۰ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۶۲۹۳].

﴿ ۱۳۱۷۰ ﴾

مجموعه

۱ ـ حاشیة الوافیة = شرح الوافیة **(اصول فقه ـ عربی)**

از : سیّد محمّد مهدی بن مرتضی طباطبائی بحرالعلوم (۱۲۱۲ ق)

به شمارهٔ [۱۳۱۶۴] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است و از آخر افتادگی دارد.

انجام نسخه : «و من المعهود المقرر بدلية الظن و قيامه مقام العلم اذا تعذر فيكون بدل العلم بالحكم الواقعي المتعذر هو الظن به لا القطع بغيره و قول الفقهاء هذا حلال و هذا حرام».

۲ ـ فایده‌ای در اصول فقه «۵۵ پ ـ ۵۶ ر» **(عربی)**

آغاز : «فائدة الاصول لغة ما ينتهي عليه الشيء آه قده جرى عادت الاصوليين بتعريف اصول الفقه بكلامعنييه الاضافي و العلمي».

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف و مشکی، نشانی‌ها شنگرف؛ در اوّل نسخه مهر بیضوی «محمّدجواد» متعلق به فرزند شیخ‌الاسلام شیخ فضل‌الله زنجانی؛ با حواشی به امضاء «منه ره»، در حاشیه تصحیح شده؛ در اوّل نسخه تملک جعفر بن محمّد آل بحرالعلوم ۱۳۲۷؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، ضربی، ترنج با سر، مجدول.

۵۶ برگ؛ ۱۵×۲۱ سانتی متر؛ ۲۳ سطر؛ [ثبت ۸۶۲۹۵].

﴿ ۱۳۱۷۱ ﴾

مجموعه

۱ ـ پارسی نامه «۱ پ ـ ۵۹ پ» **(دستور زبان ـ فارسی)**

از : محمّد ابراهیم بن محمّد اسماعیل ساغر اصفهانی، خوشنویس (۱۳۰۲ ق)

ساغر اصفهانی ادیب و سخن‌سرای اواخر قرن سیزدهم تألیفاتی در زمینهٔ شعر، ادب و زندگی‌نامهٔ معصومین علیهم السلام دارد. تا به حال کتاب‌های زیر از آثار وی شناسایی شده

است :

الف : دیوان ساغر اصفهانی که در شمارهٔ [۱۳۴۲۶] معرفی می‌شود.

ب : کنزالمصایب که در هند به چاپ رسیده و نسخه‌ای از آن در شمارهٔ [۱۳۵۲۷] معرفی می‌شود.

ج : مظفرنامه یا سبع المثانی یا سبعة ابحر که منظومه‌ای حماسی است در سرگذشت معصومین علیهم‌السلام و نسخه‌ای از آن در فهرست مجلس ۳۰۷/۱۷ معرفی شده است. [منزوی ۳۲۱۵/۴].

د : پارسی نامه که نسخهٔ حاضر است و مؤلّف در آن دستور زبان فارسی را به طور مختصر در چند بخش بیان نموده است.

فهرست مطالب کتاب چنین است :

آغاز اول : در عذر بهم آمیختن سخنان و الفاظ پارسی و تازی است.

آغاز دوم : در پیدایش زبان پارسی و زمان آن است.

آغاز سوم : در گذارش جابه‌جا شدن و پیوستن حرف‌های پارسی است به یکدیگر.

آغاز چهارم : در بیان اصل سخن و نام اصل سخن است که در زبان تازی مصدر و اسم مصدر است.

گفتار اوّل : در نگارش سخنان گذشته است که عرب آن را ماضی گوید.

گفتار دوم : در آینده است که عرب آن را مستقبل و مضارع گوید.

گفتار سوم : در بیان کننده است که آن را اسم فاعل گویند.

گفتار چهارم : در کرده شده است که آن را اسم مفعول نامند.

گفتار پنجم : در فرمودن است که امر باشد.

گفتار ششم : در باز داشتن است کسی را از کاری که عرب آن را نهی گوید.

گفتار هفتم : در نیست کردن است که نفی گویند.

گفتار هشتم : در انکار کردن است و آن را جحد گویند.

گفتار نهم : در طلب آگاهی و فهمیدن است که به زبان عرب آن را استفهام

گویند.

مطلب اوّل : در قواعد صرف.

مطلب دوم : در قانون نحو.

آغاز : «رب اشرح لی صدری و یسّر لی...نخستین آغاز نگارش این سخن و آرایش گذارش نو و کهن در هر زبان و در هر زمان سپاس و ستایش و پرستش و نیایش...».

انجام : «و خطایی اگر رفته عفو نمایند که فنون علوم به مرور و دهور و تدریج زمان محکم و مضبوط و بی‌عیب و مبسوط شده است والله المستعان و رجائی منه الغفران».

۲ ـ البلد الامین فی اصول الدین «۶۳ پ ـ ۸۳ ر» **(کلام منظوم ـ عربی)**

از : سیّد جعفر بن ابی‌اسحاق دارابی کشفی (۱۲۶۷ ق)

منظومه‌ای است در چهارصد و نود و شش بیت که مؤلّف در آن، کتاب خود «اجابة المضطرین» را به نظم درآورده و در نجف اشرف به پایان رسانده است.

[الذریعه ۱۴۴/۳؛ مرعشی ۱۹۹/۲، ش ۶۰۴؛ دانشگاه ۴۱۴۸/۲].

آغاز :

بسم القدیم الملک العلام — انا فتحنا عقدة الکلام

للّه حمد مقتضی الجلال — و العزّ و التقدیس و الاجلال

انجام :

و الحمدللّه علی الاتمام — حمداً یکون لازم الدوام

و الختم فی قبر الغریّ الغرّاء — مرقد سرّ اللّه آی الکبری

نسخ؛ رسالهٔ اوّل محمّد جعفر بن المیرزا احمد العقدائی، پنج‌شنبه ۱۵ ربیع المولود ۱۲۹۷ (برای حاجی میرزا محمّدهادی)؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ سه برگ در بین دو رساله سفید مانده است؛ جلد : تیماج، مشکی.

۸۳ برگ؛ ۹×۱۴/۵ سانتی متر (قطع پالتوئی)؛ ۱۳ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۳۴].

« ۱۳۱۷۲ »

کتاب الوقوف و الصدقات (فقه ـ عربی)

از: شیخ محمّد ابراهیم رشتی (قرن ۱۳ ق)

رسالۀ متوسطی است در مسائل وقف و صدقات، این رساله به صورت استدلالی و با رد و ایراد زیاد برگزار شده است.

این نسخه که مسودۀ مؤلّف است مطالب آن پراکنده و در وسط نسخه اوراق زیادی سفید مانده است.

[الذریعه ۱۳۶/۲۵، ش ۷۸۳؛ مرعشی ۲۵۱/۳، ش ۱۰۶۶؛ مجلس ۳۹۸/۷ نیز گویا نسخۀ دیگری از همین کتاب است].

آغاز: «الحمدللّه ربّ العالمین و الصلوة علی اشرف الانبیاء و المرسلین... کتاب الوقوف و الصدقات قال الله تبارك و تعالی و افعلوا الخیر و ما تنفقوا من خیر».

انجام: «العمل مما له اجرة فی العادة و الا فلا و مثله لو عمل لنفسه حذو النعل بالنعل».

نستعلیق؛ به خط مؤلّف، بی‌تا؛ در اوّل نسخه اجازه‌نامۀ شیخ راضی بن محمّد به خط خودش که در آن اجتهاد مؤلّف را تأیید نموده است، با مهر دایره‌ای به سجع «راضی بن محمّد [؟] ۱۲» عبارت‌هایی از متن به‌وسیلۀ مؤلّف خط زده شده است؛ جلد: تیماج، مشکی، ضربی، ترنج لچکی.

۶۱ برگ؛ ۱۸×۲۳/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۲۹۶].

« ۱۳۱۷۳ »

بشری الوصول الی اسرار علم الاصول (اصول فقه ـ عربی)

از: شیخ محمّدحسن بن عبدالله مامقانی (۱۳۲۳ ق)

[مجلس ۴۲۶/۱۶؛ الذریعه ۱۲۰/۳؛ مرعشی ۲۵۲/۲۰، ش ۷۹۲۶؛ دانشگاه ۸۰۲/۳].

نسخۀ حاضر از مسئلۀ «امر الآمر مع جهله بانتفاء الشروط» تا آخر مباحث عام و خاص را شامل است.

آغاز نسخه: «اصل لاخلاف فی انه یجوز امر الآمر مع جهله بانتفاء الشرط و انه یکون الامر حینئذ مشروطا کما عن النهایة الاجماع علی ما ذکر».

انجام: «ینفی احتمال العلم فیه بالاصل بخلافه هنا وجود اطلاق السؤال المقتضی لمراعاة المطابقة هناك بخلاف هذا و الصلوة و السلام علی محمّد و آله الطاهرین».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ نشانی‌ها مشکی؛ در حاشیه تصحیح شده؛ جلد: تیماج، قرمز، ضربی، ترنج با سر با نقش گل و بوته، مجدول.

۱۹۴ برگ؛ ۱۶×۲۱/۵ سانتی متر؛ ۲۰ - ۲۲ سطر؛ [ثبت ۸۶۲۹۸].

« ۱۳۱۷۴ »

مجموعه

۱ - الروضة فی فضائل امیرالمؤمنین «۱ پ - ۵۲ پ» **(حدیث - عربی)**

از: ؟

در کتاب حاضر احادیث و روایاتی که در کتاب‌های معتبر پیرامون فضایل حضرت علی علیه السلام نقل شده، جمع‌آوری گردیده است. مؤلّف کتاب تا به حال شناسایی نشده و نظر عدّه‌ای که آن را به شیخ صدوق نسبت داده‌اند وجهی ندارد؛ زیرا مؤلّف در آغاز کتابش روایتی را نقل کرده که در سال ۶۵۱ ق از استادش شنیده است. این کتاب در سال ۱۳۰۱ ق همراه علل الشرایع شیخ صدوق به چاپ رسیده است.

[الذریعه ۲۸۲/۱۱؛ دانشگاه ۵۵۷۹/۳؛ مرعشی ۱۷۳/۳، ش ۹۸۰؛ معجم المطبوعات العربیة فی ایران ص ۴۰۲؛ نمازی خوی ش ۳۴۳].

آغاز: «بسمله القربا هم صلّی الله علیهم مع الکتاب و الکتاب معهم لا یفارقوه حتّی یردوا الحوض علی جدّهم رسول الله صلّی الله علیه و آله... و بعد فانی قد جمعت فی کتابی هذا الّذی سمیته الروضة یشتمل علی فضایل امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام ما نقلته عن الثقات».

انجام: «و عند الغنی طاهر مطهر و هو جنب الله و نفس الله و عین الله قوله و یحذرکم

الله نفسه و قوله عین الله بل یداه مبسوطتان ینفق کیف یشاء».

۲ ـ الغیبة «۵۵ پ ـ ۶۴ ر» **(اعتقادات ـ عربی)**

از: سیّد شریف مرتضی علی بن حسین موسوی (۴۳۶ ق)

[مجلس ۱۶/۱۰؛ الذریعه ۸۲/۱۶ که در آن اظهار شده این کتاب در حاشیۀ تعلیقۀ شیخ محمدکاظم خراسانی به چاپ رسیده است؛ مرعشی ۵۴/۱۸، ش ۶۸۶۲].

آغاز: «الحمدللّٰه و سلام علی عباده الّذین اصطفی سیّدنا محمّد و آله الطاهرین جری فی مجلس الوزیر السیّد اطال الله فی العزّ الدایم بقاؤه و کبت حسّاده».

انجام: «و من الله سبحانه و تعالی و نبیه و اهل‌بیته الطاهرین نستمد المعونة و حسن التوفیق لما وافق الحقّ و طابقه و خالف الباطل و جانبه فهو السمیع المجیب بلطفه و رحمته و حسبنا الله و نعم الوکیل».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ علائم شنگرف؛ جلد : تیماج، سفید، مجدول.

۶۴ برگ؛ ۱۲/۵×۱۹ سانتی متر؛ ۲۱ سطر؛ [ثبت ۸۶۲۹۹].

﴿ ۱۳۱۷۵ ﴾

انیس الطلاب **(اصول فقه ـ عربی)**

از: محمّدجعفر بن محمّدعلی بن محمّدباقر بهبهانی حائری کرمانشاهی (۱۲۵۴ ق)

فوائد متفرقه‌ای است در فقه و اصول که مؤلّف از کتاب‌های مختلف جمع‌آوری نموده است. او کتابش را در دو جلد قرار داده، جلد اوّل دارای صد فائده است که در ربیع‌الثانی ۱۲۱۵ تألیف آن به پایان رسیده و نسخه‌ای از آن در کتاب‌خانۀ مرعشی [۲۱/۱۲، ش ۴۴۲۲] موجود است. جلد دوم : شامل پنجاه فائده می‌باشد و در اواخر ذیحجۀ ۱۲۳۵ به پایان رسیده است.

نسخۀ حاضر جلد دوم کتاب را شامل است.

آغاز: «الحمدللّٰه ربّ العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمّد و آله اجمعین امّا بعد فیقول العبد... ان هذا هو المجلد الثانی من رسالة انیس الطلاب جمعت فیها».

انجام: «و فی تضمین الآیة الکریمة وعید لهم بانهم سیجدون جزاء عملهم دابة العالم و لیکن هذا آخر ما اردنا جمعه فی هذه الاوراق و الحمدللّه... وآله‌الطاهرین».

نسخ؛ به خط مؤلّف، دههٔ آخر ذی‌حجّهٔ ۱۲۳۵؛ نشانی‌ها مشکی؛ جلد: تیماج، مشکی، سوخت، ترنج با سر با نقش گل، مجدول.

۲۹۲ برگ؛ ۱۵×۲۱ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۰۰].

﴿ ۱۳۱۷۶ ﴾

حاشیة ارشاد الاذهان **(فقه ـ عربی)**

از: شیخ علی بن عبدالعال، محقق کرکی (۹۴۰ ق)

[مجلس ۲۶۷/۱۶؛ الذریعه ۱۵/۶؛ مرعشی ۹۷/۱، ش ۷۹].

نسخهٔ حاضر از اوّل حاشیه تا آخر کتاب بیع را شامل است.

آغاز: «بسمله قوله فان السهو کالطبیعة الثانیة للانسان الخ انما قال کالطبیعة لان الطبیعة امر وجودی».

انجام: «... قوله و لا یتناول ماله ان قلنا انه تملک بالتملیک، کالخلاف هنا فی شیئین... و هو صریح صحیحة محمّد بن مسلم عن احدهما علیهما السلام نعم مع الشرط لابد من التحریر من الرباء صح».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ در حاشیه تصحیح شده؛ جای بعضی عناوین خالی مانده است؛ در اوّل نسخه تملک رفیع‌الدّین محمّد الحسنی بن محمّدمهدی با مهر مربعی به سجع «رفیع‌الدّین محمّد بن محمّدمهدی طباطبائی»؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۱۷۳ برگ؛ ۱۲×۱۹ سانتی متر؛ ۱۵ و ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۰۳].

﴿ ۱۳۱۷۷ ﴾

[کتاب الرهن] **(فقه ـ عربی)**

از: ؟

مباحثی است پیرامون رهن، این مباحث را مؤلّف از تقریرات استادش شیخ انصاری

تحریر و تنظیم نموده است.

نسخهٔ حاضر از آخر ناتمام است.

آغاز : «الحمدللّٰه ربّ العالمین... قال رحمه الله کتاب الرهن و النظر فیه یستدعی فصولا الاوّل فی الرهن و هو وثیقة لدین المرتهن اقول الکتاب قد یطلق».

انجام : «و یجب علیه تدارک الخمسة بقاعدة الضمان و فیه ان وجه التسامح فی التفاوت‌الیسیر هو صدق‌القیمة العرفیة علی الاقل و الاکثر لکونها مما تختلف افراده».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ نشانی‌ها مشکی؛ جلد: تیماج، سبز، مجدول.

۱۱۹ برگ؛ ۱۴/۵×۲۱ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۳۰۴].

۱۳۱۷۸

مصباح العباد **(فقه ـ عربی)**

از : محمّد بن محمّدتقی آل بحرالعلوم طباطبائی (حدود ۱۳۲۶ ق)

رسالهٔ عملیه‌ای است که مؤلّف در آن مسائل مربوط به طهارت، نماز، خمس، زکات و روزه را به صورت فتوایی برای عمل مقلدین ذکر نموده است. در آغاز رساله تأیید عمل به رساله از طرف مؤلّف با مهر وی به سجع «محمّد بن محمّدتقی آل بحرالعلوم» موجود است. **[الذریعه ۲۱/۱۱۴].**

آغاز: «الحمدللّٰه ربّ العالمین و الصلوة و السلام علی خاتم‌الانبیاء و المرسلین محمّد و آله... کتاب الطهارة و فیه مقاصد المقصد الاوّل فی المیاه الماء امّا مطلق او مضاف».

انجام : «و الصنف الآخر للاصناف الثلاثة من السادة له ان یتولی دفعه الیهم بنفسه و ان کان الاولی بل الاحوط دفعه الی الفقیه ایضا لیتولی هو دفعه الیهم والله العالم بحقایق احکامه».

نسخ؛ به خط مؤلّف، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف و مشکی؛ در حاشیه به وسیلهٔ مؤلّف تصحیح شده؛ در برگ اوّل تملک جعفر بن محمّد آل بحرالعلوم الطباطبائی سنه ۱۳۲۷؛ بعضی از عبارات خط خورده و تغییر داده شده است؛ جلد: تیماج، مشکی.

۱۰۰ برگ؛ ۱۵×۲۱ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۰۷].

﴿ ۱۳۱۷۹ ﴾

الجعفریات = الاشعثیات (حدیث ـ عربی)

از: محمّد بن محمّد بن اشعث ابوعلی کوفی

[الذریعه ۱۰۹/۲ و ۱۱۲؛ مشار، عربی ۶۰].

آغاز: «اخبرنا القاضی امین القضاء ابوعبدالله محمّد بن علی بن محمّد قرائة علیه و انا حاضر اسمع قیل له حدّثکم والدکم ابوالحسن علی بن محمّد بن محمّد و الشیخ ابونعیم».

انجام: «فقال یا رسول‌الله بما ذا اوتر بسبح اسم ربک الاعلی و قل یا ایها الکافرون و قل هو الله احد تمت».

نستعلیق؛ عبدالله بن محمّد حسن هشترودی تبریزی، ۹ شوال ۱۳۳۶ نجف اشرف؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جای برخی از عناوین خالی مانده است؛ جلد: مقوا، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای.

۱۰۹ برگ؛ ۱۳×۲۲ سانتی متر؛ ۲۲ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۰۹].

﴿ ۱۳۱۸۰ ﴾

شرح الفیة ابن مالک (نحو ـ عربی)

از: بهاءالدّین عبدالله بن عبدالرحمن، ابن عقیل (۷۶۹ ق)

[مجلس ۲۴۹/۲۶، ش ۷۷۶۵]. نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغاز نسخه: «ینقسم الی قسمین احدهما المعرب و هو ما سلم من شبه الحرف».

انجام نسخه: «فلا تقول زید حالا احسن من عمرو بل یجب تأخیر الحال فتقول».

نستعلیق؛ (اشعار الفیه به خط نسخ شنگرف)؛ بی‌کا، بی‌تا؛ بخشی از اوّل نسخه در حواشی تصحیح شده؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ضربی، ترنج با نقش گل و پرونده، مجدول.

۸۲ برگ؛ ۱۵/۵×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۱۸ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۱۲].

﴿ ۱۳۱۸۱ ﴾

بغية الطالب فی معرفة المفروض و الواجب (فقه ـ عربی)

از: شیخ جعفر بن خضر جناجی، کاشف‌الغطاء (۱۲۲۷ ق)

[مجلس ۲۸۶/۱۲ آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است؛ الذریعه ۱۳۳/۳؛ مرعشی ۱۹۵/۲، ش ۶۰۲؛ دانشگاه ۲۴۴۱/۶].

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ نشانی‌ها مشکی؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۴۶ برگ؛ ۲۰/۵×۱۴/۵ سانتی متر؛ ۲۰ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۱۱].

﴿ ۱۳۱۸۲ ﴾

دلائل العباد علی طریق السداد فی شرح الارشاد (فقه ـ عربی)

از: میرزا محمّدتقی بن علی محمّد نوری (۱۲۶۳ ق)

شرح استدلالی مفصلی است بر برخی از ابواب «ارشاد الاذهان» علامهٔ حلّی در دوازده جلد.

[الذریعه ۲۵۱/۸؛ مرعشی ۲۲۳/۱۸، ش ۷۰۵۴ که جلد اوّل کتاب است و تألیف آن در روز چهارشنبه دههٔ دوم ربیع‌الثانی ۱۲۳۵ به پایان رسیده است].

نسخهٔ حاضر از «کتاب الطهارة» تا آخر «کتاب الصوم» را شامل است.

آغاز: «الحمدلله ربّ العالمین... قوله: کتاب الطهارة اسم للوضوء و الغسل... الطهارة حقیقة لغة فی النظافة و النزاهة مشترکة بینهما معنی مشککة بالنسبة الی الاخیر».

انجام نسخه: «و عن ابی الصلاح الحرمة مع الاختیار و یدفعه الاصل و النصوص و السیرة و انه لو حرم لشاع. قد تم کتاب الصوم».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ نشانی‌ها شنگرف؛ در آخر نسخه مهر بیضوی به سجع «المستمسک بالعروة الوثقی محمّدعلی»؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، سوخت، ترنج با سر با نقش گل.

۲۷۴ برگ؛ ۳۰×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۲۷ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۱۴].

﴿ ۱۳۱۸۳ ﴾

حاشیة الفوائد الضیائیة (نحو ـ عربی)

از: مولی عصام‌الدّین ابراهیم بن محمّد بن عربشاه اسفراینی (۹۱۲ ق)

[مجلس ۱۰۰/۲۵، ش ۷۰۸۹] آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

نستعلیق؛ بی‌کا، دوشنبه شعبان ۱۱۲۴؛ عناوین شنگرف؛ تمام صفحات جدول شنگرف، در اوّل نسخه سرلوح مزدوج مرصع مذهب، دو صفحهٔ اوّل جدول مذهب؛ در برگ ۱ و ۲ حواشی به امضاء «منه» و «میمونی»، در حواشی تصحیح شده؛ در آخر آن نسخه مهر بیضوی به سجع «عبده جبار» که پاک شده؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، سوخت، ترنج با نقش گل.

۲۲۶ برگ؛ ۱۲×۲۱ سانتی متر؛ ۲۱ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۱۷].

﴿ ۱۳۱۸۴ ﴾

المسائل البغدادیة (فقه ـ عربی)

از: ابوالقاسم جعفر بن حسن حلّی، محقق حلّی (۶۷۶ ق)

چهل مسئلهٔ فقهی را که شیخ جمال‌الدّین یوسف بن حاتم شامی از محقق حلّی سؤال نموده، محقق در این کتاب پاسخ داده است.

[مجلس ۱۶۲/۹ آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است؛ الذریعه ۳۳۹/۲۰].

نسخ؛ بی‌کا، ۱۳۳۹ (از روی نسخه‌ای که در سال ۱۰۶۰ کتابت شده)؛ عناوین شنگرف، تمام صفحات مجدول؛ جلد: مقوا.

۱۵ برگ؛ ۱۰×۱۶ سانتی متر؛ ۱۵ و ۱۶ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۱۹].

﴿ ۱۳۱۸۵ ﴾

فصل القضاء فی الکتاب المشتهر بفقه الرضا (کتابشناسی ـ عربی)

از: سیّد حسن صدر بن هادی موسوی کاظمی (۱۳۵۴ ق)

تحقیقی است پیرامون کتاب «فقه الرضا» که به امام علی بن موسی‌الرضا علیه‌السلام نسبت داده شده است. مؤلّف در این کتاب اثبات می‌کند که «فقه الرضا» همان «الشرایع»

علی بن موسی بن بابویه قمی است که برای فرزند خود شیخ صدوق نوشته است. [الذریعه ۲۳۴/۱۶]. این کتاب با تصحیح رضا استادی در ضمن چهارده رسالۀ عربی در سال ۱۳۷۵ ش از طرف جامعۀ مدرسین حوزۀ علمیّۀ قم به چاپ رسیده است.

آغاز : «الحمدللّه کاشف الحجاب عن متشابهات الکتاب بتبیین المصطفی».

انجام : «و ارضه عنا و اجعلنا فی رعایته و ادم لنا ذکره و لا تحرمنا برّه».

نسخ؛ بی‌کا، ۱۳۲۳؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در نزد مصنف مقابله و تصحیح شده؛ در اوّل نسخه دستخط مصنف و مهر بیضوی به سجع «محمّدجواد» متعلق به فرزند شیخ‌الاسلام فضل‌الله زنجانی؛ جلد: مقوا، عطف و گوشه تیماج مشکی.

۲۶ برگ؛ ۱۲×۲۰ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۱۸].

❁ ۱۳۱۸۶ ❁

مرقعات (فارسی)

چهل و شش قطعه نامه است به خط امیر نظام گروسی و محمّد رشید بیگدلی.

آغاز :

گر یار من برافکند از رُخ نقاب را — برقع فرو هلد بجمال آفتاب را

انجام : «خدمت با سعادت جناب مستطاب عالم ربانی قبله گاهی سرکار حکیم الهی سلمه الله تعالی مشرف شود».

شکسته نستعلیق زیبا (بعضی از صفحات چلیپایی)؛ امیر نظام گروسی و محمّد رشید بیگدلی؛ قرن ۱۳؛ تمام مرقعات مجدول مذهب مرصع محرر، طلااندازی بین سطور، در رقعۀ هفتم مهر بیضوی به سجع «حسینعلی ۱۲۷۳»؛ جلد: تیماج، سرخ، مجدول.

۲۴ برگ؛ ۲۱×۳۲/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۳۲۴].

❁ ۱۳۱۸۷ ❁

کلیات صائب تبریزی (فارسی)

از : محمّد علی بن عبدالرحیم تبریزی اصفهانی (۱۰۷۷ یا ۱۰۸۱ ق)

[مجلس ۳۲۹/۲۶، ش ۷۸۴۸]. نسخهٔ حاضر این بخش‌ها را شامل است :

الف : غزلیات، آغاز :

اگر نه مدّ بسم الله بودی تاج عنوان‌ها
نگشتی تا قیامت نوخط شیرازه دیوان‌ها

ب : متفرقات، آغاز :

ای خار و خسِ بحرِ ثنای تو سخن‌ها — گنجینهٔ گوهر ز مدیح تو دهن‌ها
یکبار برین نه چمنِ سبز گذشتی — سر در پی بوی تو نهادند چمن‌ها

ج : مطالع، آغاز :

نیست سوی حقّ بجز تسلیم راهی بنده را
جستجوی این گهر گم می‌کند جوینده را
اگر از اهل ایمانی مهیا باش آفت را
که دندان میگزد پیوسته انگشت شهادت را

انجام مطالع و نسخه :

ز مستی دیگران را می‌کنی تکلیف می نوشی
به عیب دیگران خواهی که عیب خویش را پوشی
در نظر هر که داد عشق تواش سروری
ملک سلیمان بود حلقهٔ انگشتری

د : در حواشی نسخهٔ حاضر غزلیاتی به خط خود صائب اضافه شده، نمونه آن غزلی است که در صفحهٔ ۶۳۰ نسخه نوشته، بدین عبارت :

من که از شرم گدازم چو خیال تو کنم
چه خیالیست تمنای وصال تو کنم
چون برخسار تو بی‌پرده توانم دیدن؟
من که می‌سوزم اگر یاد جمال تو کنم

از لطـافت گـل رخسـار تـو را نـیست مـثال
تـا چـو آئـینه قـناعت بـه مـثال تـو کـنم
از نگـه غـبغب سـیمین تـو مـی‌گردد آب
چـون بـه انگشت اشـارت بـه هـلال تو کنم
بـرگ بـارست بـه نـورسته نـهالی کـه مراست
چـون مـن انـدیشهٔ پـیوند نـهال تـو کـنم
چـون شـوم از تـو بـرومند کـه در عـالم آب
شـرم نگـذاشت لبـی تـر ز زلال تـو کـنم
از خـدا مـی‌طلبم عـمر درازی چـون زلف
کـه بـه تـفصیل، نظر بر خط و خال تو کنم
طـالعی چـون عـرق شـرم تـمنا دارم
کـه بـه صـد چشـم تـماشای جمال تو کنم
بحر و کان در نظرت چشم تر است و لب خشک
بـه چـه سـرمایه تـمنای وصـال تـو کـنم
نیست مـحتاج بـه گـلگونه عـذاری کـه تراست
خـون خـود را بـه چـه امـید حـلال تـو کـنم
مـن کـه چشـم تـرِ مـن شبنم گـلزار تو بود
چـو تسـلی دل خـود را بـه خـیال تـو کـنم
نیم جانی کـه مرا هست کمین بخشش توست
چون من ای جان جهان بخل به مال تو کنم
نشـد از وصـل، دلِ تـنگِ تـو صـائب خـرّم
بـه چـه تـدبیرِ دگـر دفـعِ مـلالِ تـو کـنم

شکسته نستعلیق، بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۱]؛ صفحهٔ اوّل سر لوح مزدوج مذهب مرصع، دو صفحهٔ اوّل طلااندازی بین سطور، تمامی صفحات مجدول مذهب؛ در حواشی تصحیح

و مقابله شده و علامت بلاغ در آخر نسخه آمده است؛ در لابلای نسخه مهر مربعی با سجع «عبده الراجی طهماسبقلی»؛ جلد: تیماج دورو، مشکی، سوخت، ترنج با سر با نقش گل و بوته، جدول زرین.

۹۶۳ برگ؛ ۱۶×۲۶ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۳۲۵].

﴿ ۱۳۱۸۸ ﴾

دیوان ظهیر فاریابی (فارسی)

از: ظهیرالدّین ابوالفضل طاهر فاریابی، ظهیر (۵۹۸ ق)

[مجلس ۱۶۱/۸؛ منزوی ۲۴۲۱/۳]. نسخهٔ حاضر قصائد و قطعات شاعر را شامل است و از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغاز نسخه:

سفر گزیدم و بشکست عهد قربی را   مگر به حیله به بینم جمال سلمی را

انجام نسخه:

دولت چو با عدوی تو بیگانگی نمود
در موج خون دیدهٔ خود آشنا گرفت
هر آن کسی که عداوت نمود با او خورد
ز آب چشم شراب و ز پشت دست طعام

نستعلیق جلی زیبا؛ محمّدباقر المازندرانی الشهیر به عبدالرشید، ۱۲۵۱ (نسخه برای نایب‌السلطنه نوشته شده است)؛ صفحهٔ اوّل سرلوح مزدوج مرصع مذهب، دو صفحهٔ اوّل طلااندازی بین سطور و گل‌های کوچک الوان در داخل طلااندازی و حاشیهٔ این دو صفحه به وسیلهٔ گل‌های زرین و الوان تزیین گردیده، تمامی صفحات جدول زرین و لاجوردی و محرر و طلااندازی بین سطور، در اوّل نسخه دستخطی مبنی بر پیشکش نمودن نسخه از طرف آجودان مخصوص به نایب السلطنه و همچنین تقدیم نسخه از طرف سفیر کبیر ترکیه در ایران به رهی معیری ۱۲ تشرین اوّل ۱۹۵۱؛ در آخر نسخه مهر بیضوی به سجع «محمّدهادی»؛ جلد: روغنی دورو، زمینهٔ مشکی با گل‌های زرین داخل

آن؛ ترنج با سر و داخل آن گل‌های الوان، جدول مذهب؛ پشت جلد زمینهٔ قرمز با گل‌های زرین و جدول مذهب.

۱۳ برگ؛ ۲۵/۵×۳۹ سانتی متر؛ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۲۸].

﴿ ۱۳۱۸۹ ﴾

کشف‌الاسرار وخسف الاشرار= بت‌رویین یابوسهٔ عذرا (رمان ـ فارسی)

از: مستر رینولدز **مترجم:** سیّدحسین صدرالمعالی شیرازی (قرن ۱۴ ق)

[مجلس ۱۵۶/۲۱ ـ ۱۵۷؛ منزوی ۳۷۳۷/۵؛ ملّی ۷۲/۳ و ۸۰؛ مرعشی ۱۵/۱۶، ش ۶۰۱۵؛ مشار، فارسی ۷۹۸/۱].

نسخهٔ حاضر جلد اوّل کتاب و شامل پنجاه و سه باب است. در ابتدای آن مقدّمه‌ای به قلم مترجم در چهار صفحه و پس از آن فهرست مطالب جلد اوّل درج شده است.

آغاز: «بعد از ادای ستایش و ثنا و عرض نیایش و دعا محرّر این سطور معروض... باب اوّل در جنگل، داستان ما از ماه ژوئیهٔ سال هزار و چهارصد و سی و پنج».

انجام جلد اوّل: «کلوریا و انجیلا هم مهمیز بر مرکب زدند و در همین حال باز کلوریا آهی از دل برکشیده گفت او از آن من است مال من است مراست».

نستعلیق؛ به خط مترجم، شوال ۱۳۰۷؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ صفحهٔ اوّل سر لوح زیبای مرصع مذهب با نقش گل و بوته، تمامی صفحات مجدول مذهب مرصع محرر، دارای چندین تصویر در لابلای اوراق؛ جلد: تیماج، مشکی، شمسه مجدول مذهب.

۲۶۶برگ؛ ۲۱×۳۴ سانتی‌متر؛ ۱۹سطر(چهارستونی)؛[ثبت ۸۶۳۳۱].

﴿ ۱۳۱۹۰ ﴾

کشف الاسرار و خسف الاشرار = بوسهٔ عذرا (رمان ـ فارسی)

نسخهٔ حاضر جلد دوم کتاب و شامل پنجاه و سه فصل است که فهرست مطالب در اوّل نسخه نوشته شده است.

آغاز: «فصل اوّل در باب مهمانخانه، چون خسرو خاور یعنی آفتاب ضیا گستر آهنگ

باختر کرده در تپه‌های مغربی میل افول نمود سواران نیز به مهمانخانه)).

انجام:((کتات تمام‌شد و مشک‌ناب او را ختام‌گشت گوینده لب بست و خاموش نشست

أبعد سلیمی مطلب و مرام   و غیر هواها لوعة و غرام)).

نستعلیق زیبا؛ بی‌کا، بی‌تا؛ در پایان نسخه ابراهیم نوری اظهارنظر نموده که این نسخه به خط میرزا رضای کلهر است و به سرعت کتابت نموده است؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف، در صفحهٔ اوّل سر لوح مزدوج مذهب مرصع با گل‌های الوان، دو صفحهٔ اوّل طلااندازی دندان موشی و گل‌های مذهب در بین سطور و حواشی، تمامی صفحات مجدول مذهب مرصع محرر، دارای چند تصویر در بین صفحات؛ جلد: تیماج، مشکی، شمسه، مجدول، مذهب.

۲۵۸ برگ؛ ۲۰×۳۴ سانتی متر؛ ۱۸ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۳۲].

﴿ ۱۳۱۹۱ ﴾

نهایة السؤل فی شرح منهاج الوصول (اصول فقه ـ عربی)

از : جمال‌الدّین عبدالرحیم بن حسن اسنوی (۷۴۹ ق)

شرحی است بر کتاب ((منهاج الوصول الی علم الاصول)) قاضی بیضاوی با عناوین ((قال ـ اقول))، شروع آن در صفر سال ۷۴۰ و اتمامش به سال ۷۴۱ در مدرسهٔ شریفیهٔ قاهره صورت گرفته است. [کشف‌الظنون ۱۸۷۹/۲؛ سزگین ۴۴۶/۱].

آغاز : ((الحمدللّٰه الّذی مهّد اصول شریعته بکتابه الازلی و ایدّ قواعدها بسنة نبیه العربی)).

انجام : ((و ذکر ابن الصلاح ایضاً ماحاصله انه یتعین تقلید الائمّة الاربعة دون غیرهم فرضی الله عنهم و ارضاهم و حشرنا فی زمرتهم و عفا عنا و عن جمیع المسلمین انه رحیم ودود)).

نسخ؛ عبدالله بن عبدالعزیز مشهور به نمراوی، جمعه ۲۸ شوال ۷۴۵؛ با نسخهٔ اصل مقابله و تصحیح شده است؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در اوّل نسخه دستخط محمّدعلی بن السیّد راضی مبنی بر عاریه گرفتن نسخه از شیخ ابراهیم البلاغی؛ در آخر

نسخه تملکی با مهر بیضوی به سجع «مولای عزیز مصر یوسف علی بود»؛ جلد: تیماج، مشکی.

۱۶۷ برگ؛ ۱۸×۲۵ سانتی متر؛ ۲۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۳۴].

﴿ ۱۳۱۹۲ ﴾

تحریرالاحکام الشرعیة (فقه ـ عربی)

از : علاّمهٔ حلّی حسن بن یوسف بن مطهر (۷۲۶ ق)

[مجلس ۳۱/۲۵، ش ۷۰۲۲]. نسخهٔ حاضر از «القاعدة الثالثة» تا آخر کتاب را شامل است.

آغاز نسخه : «القاعدة الثالثة فی الایقاعات و فیها کتب کتاب الفراق و فیه مقاصد المقصد الاوّل فی الطلاق و فیه فصول الفصل الاوّل فی ارکانه ثلاثة».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا (چندین برگ از اوّل و آخر نسخه نونویس)؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در حواشی مقابله و تصحیح شده؛ در اوّل نسخه مهر بیضوی به سجع «محمّدصالح بن محمّدباقر الرضوی» و تملک حسین بن مهدی نجفی؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ترنج با سر با نقش گل.

۲۲۳ برگ؛ ۱۸×۲۷/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۳۳۶].

﴿ ۱۳۱۹۳ ﴾

شرح الفیة ابن مالک (نحو ـ عربی)

از : شیخ بدرالدّین حسن بن قاسم مرادی مالکی (۷۴۹ ق)

[مجلس ۱۲۸/۲۵، ش ۷۱۱۷؛ مرعشی ۶۶/۴، ش ۱۲۶۱؛ کشف الظنون ۱۵۱/۱ ـ ۱۵۲].

نسخ؛ بی‌کا، دوشنبه ۲۷ (؟)؛ عناوین شنگرف؛ در حاشیه تصحیح شده؛ در آخر نسخه مهری مربعی آمده که در اطراف آن «یا قاهر العدو یا والی الولی یا مظهر العجائب یا مرتضی علی» و در وسطش «علی الحسینی» نوشته شده است؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۲۰۴ برگ؛ ۱۷/۵×۲۶/۵ سانتی متر؛ ۲۷ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۳۷].

﴿ ۱۳۱۹۴ ﴾

چهارده گنج = روضة المؤمنین **(تاریخ منظوم ـ فارسی)**

از: زین‌العابدین عابد اصفهانی طوسی (۱۲۲۹ ق)

منظومهٔ مفصلی است در تاریخ حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و ائمهٔ اثنی عشر علیهم السلام؛ مؤلّف آن را در سال ۱۲۲۴ ق در طوس به پایان رسانده است. **[الذریعه ۳۱۲/۵]**.

نسخهٔ حاضر از آغاز ناقص است و نصف صفحهٔ آخر از بین رفته است.

آغاز نسخه:

وی آن نامه را برد نزدیک اوی — پس آن نامه نگرفت آن تیره‌روی
ز وی رفت پس با جلی تر صدا — سوی اهل بئر معونه ندا
که هستیم از یثرب ای قوم ما — رسول پیمبر به سوی شما

انجام نسخه:

کنم نیز دفع بلا تن به تن — به یُمن وجود تو از مرد و زن
بپرسید راوی پس از آن امام — که بهتر عمل خلق را خاص و عام

نسخ خوانا؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ تتمهٔ بعضی از اشعار در حاشیه آمده؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۳۵۳ برگ؛ ۱۶×۲۹ سانتی متر؛ ۲۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۴۰].

﴿ ۱۳۱۹۵ ﴾

مجموعه

۱ ـ کنزالفوائد «۱ پ ـ ۱۷۷ پ» **(اخلاق ـ فارسی)**

از: ملاّ محمّدکاظم بن محمّد شفیع هزارجریبی (۱۲۳۴ ق)

رساله‌ای است در بیان مسائل اخلاقی با استفاده از احادیث و آیات، مؤلّف آن را در یک مقدّمه و دوازده باب و یک خاتمه تنظیم نموده و در نیمهٔ جمادی‌الثانی ۱۲۲۲ به پایان رسانیده است. عناوین مطالب چنین است:

مقدّمه : در ترک سخنان ناشایست است که منافی عقل و فکر است.

باب اوّل : در بیان دفع شبهات واهیه است که از روی بی‌فکری بر زبان‌ها جاری می‌شود و جواب بعضی از سؤال‌ها.

باب دوم : در بیان وجوب اجتناب از فتنه‌های مضلّه است.

باب سیم : در ذکر فروگرفتن نعمت‌های حقّ عزّ شأنه است جمیع خلق را.

باب چهارم : در عقل است.

باب پنجم : در فضیلت علم است.

باب ششم : در تفسیر آیهٔ «لن تمسناالنار الاّ ایاماً معدودة» است تا قول حقّ تعالی که فرموده است «و قولوا للنّاس حسنا».

باب هفتم : در بیان بعضی از منازل امیرالمؤمنین علیه السلام است.

باب هشتم : در ذکر قلیلی از فضایل حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام است.

باب نهم: در اخبار چند است که دلالت بر جلالت و بزرگواری حقّ تعالی می‌کند.

باب دهم : در ذکر قلیلی از عذاب‌هایی است که بر امم سابقه نازل شده و دلالت بر سطوت خداوند جبار می‌کند.

باب یازدهم : در ذکر قلیلی از اوصاف امام علیه السلام است.

باب دوازدهم : در ذکر وجوب استعاذه است به خداوند مهربان و رحیم از شرّ نفس و شیطان رجیم.

خاتمه : در حقوق مسلمانان.

[الذریعه ۱۶۱/۱۸؛ مرعشی ۱۲۴/۸، ش ۲۹۳۰].

آغاز : «بسمله، الحمدللّه ربّ العالمین... امّا بعد چنین گوید تراب اقدام مؤمنین و خادم طلبهٔ علوم ائمّه طاهرین علیهم السلام محمّدکاظم بن محمّد شفیع هزارجریبی عفی‌اللـه عن جرائمهما که این رساله‌ای است در ذکر قلیلی از فوائد متفرقه».

انجام : «... و میانه‌روی کردن در خرج در حال توانگری و در حال پریشانی و حق را گفتن در حال خوشنودی و در حالت غضب و تضرع به جناب مقدّس الهی کردن بدهد».

۲ ـ معراجیه ((۱۸۳ ـ ۲۰۷ پ)) **(اعتقادات ـ فارسی)**

از: مؤلّف پیشین

شرح و تفصیلی است پیرامون معراج حضرت پیامبرﷺ مشتمل بر بیست و شش مجلس کوتاه.

آغاز: ((سبحان‌اللّٰه الّذی اسریٰ بعبده لَیلاً مِنَ المسجدالحرام... در کتاب تفسیر صافی از علی بن ابراهیم روایت کرده از حضرت باقرؑ که آن بزرگوار نشسته بودند...)).

انجام: ((... و دفع شرّ از تو ننماید بُعداً لقوم قتلوک دور باد از رحمت خدا قومی که ترا کشتند الا لعنة اللّٰه علی الظالمین)).

نستعلیق؛ رسالهٔ اوّل محمّد حسن مشهدی راثی بن ملاّ محمّد مهدی، یکشنبه ۲۷ رمضان ۱۳۲۳؛ رسالهٔ دوم بی‌کا، ۱۴ جمادی‌الاولی ۱۳۱۱؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۲۰۷ برگ؛ ۱۳×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۲۰ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۴۱].

﴾ ۱۳۱۹۶ ﴿

دیوان پیر جمال اردستانی **(فارسی)**

از: جمال‌الدّین پیرمحمّد اردستانی (۸۷۹ ق)

[**مجلس ۵۴۵/۳؛ منزوی ۱۸۴۹/۳**]. نسخهٔ حاضر رباعیات شاعر را شامل است و از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه:

شاهیست عیان همیشه در کشور ما — سلطان جهانست و چو دل در بر ما
سریست نهان و بس عیان در سر ما — وین راز نداند مگر آن دلبر ما

انجام:

خورشید محمّدست و اصحاب نجوم — معلوم محمّدست و اصحاب علوم
ینبوع محمّدست و اصحاب عیون — کی نفع دهد آب روان خود بی بوم

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۰]؛ عناوین شنگرف، تمام صفحات مجدول مذهب؛ جلد: تیماج، مشکی.

۱۳۷برگ؛۹/۵×۱۶سانتی‌متر(قطع‌پالتوئی)؛۱۲سطر؛ [ثبت ۸۶۳۴۲].

﴿ ۱۳۱۹۷ ﴾

مجموعه

۱ ـ نفس المهموم فی مقتل الحسین المظلوم **(تاریخ ـ عربی)**

از: حاج شیخ عباس بن محمّدرضا قمی (۱۳۵۹ ق)

مؤلّف در این کتاب وقایع جانگداز سالار شهیدان امام حسین‌علیه السلام را به طور مفصل و گسترده با استفاده از کتاب‌های تاریخی شیعیان تدوین نموده و تألیف آن را در روز جمعه ۲۰ جمادی‌الثانی ۱۳۳۵ به پایان رسانیده است.

[الذریعه ۲۶۵/۲۴؛ مشار، عربی ۹۶۱].

آغاز: «همانا معلوم باشد که این حقیر مطالب این مقتل شریف را... الحمدللّٰه الّذی یعلم عجیج الوحوش فی الفلوات و معاصی العباد فی الخلوات».

انجام: «و صلّی علیه اخوه خالد و قیل ابنه معاویة و دفن بمقبرة باب الصغیر و قبره‌الآن مزبلةو قد بلغ سبعاً و ثلاثین‌سنة و کانت‌خلافته‌ثلاث سنین و تسع شهور».

۲ ـ نفثة المصدور فیما یتجدد به حزن العاشور **(تاریخ ـ عربی)**

از: مؤلّف پیشین

دنباله‌ای است که مؤلّف بر کتاب سابق خود، در حالات امام حسین‌علیه السلام اضافه نموده است.

[الذریعه ۲۴۵/۲؛ مشار، عربی ۹۶۱].

آغاز: «الحمدللّٰه و سلام علی عباده الّذین اصطفی و بعد فهذه وجیزة کتبناها لتلحق بکتابنا نفس المهموم فی مقتل الحسین المظلوم صلوات الله علیه».

انجام:

یا ظالما قد غرّه ظلمه   ایُّ عزیز دام فی عزّته

الموت محتوم لکلّ الوری   لا بد ان تجرع من غصّته

نسخ؛ رسالهٔ اوّل به خط مؤلف، عصر جمعه ۲۰ جمادی‌الآخرة ۱۳۳۵؛ عناوین شنگرف و مشکی و نشانی‌ها شنگرف؛ با حواشی تصحیحی و توضیحی مؤلّف؛ در آخر نسخه مطلبی به نقل از کتاب «تأجیج نیران الاحزان فی وفات سلطان خراسان یعنی الرضا(ع)»؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۲۲۹ برگ؛ ۲۲/۵×۱۷/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۳۴۳].

﴿ ۱۳۱۹۸ ﴾

دیوان حسین خوارزمی (فارسی)

از : کمال‌الدّین حسین بن حسن خوارزمی (قرن ۱۰ ق)

دیوان اشعار شاعر است با تخلص «حسین» این دیوان در هند اشتباهاً با نام دیوان منصور حلاج به چاپ رسیده است.

[منزوی ۲۲۹۹/۳؛ الذریعه ۲۵۱/۹؛ دانشگاه ۲۸۵۸/۱۰؛ مشار، فارسی ۲۳۵۹/۲].

نسخهٔ حاضر این بخش‌ها را شامل است :

الف ـ قصاید و ترجیع‌بندها «۱ ر ـ ۴۵ پ»

آغاز :

یا ربّ عنایت تو رساند بمطلبم   کاورده‌ام بدرگه بیچونت التجا
امیدوار کن که نیم ملتجی بکس   غیر از جناب لطف تو ای قاضی رجا

ب ـ غزلیات به ترتیب حروف الفبایی «۴۵ پ ـ ۱۲۱ پ»

آغاز :

ای صفاتت مایهٔ ایمان و رزق جان ما
شکر و حمدت در عقیدت مایهٔ ایمان ما
ای بنامت افتتاح باب گنج معرفت
وی بذکرت مفتخر دیباچهٔ دیوان ما

انجام غزلیات:

شهرت اسلام با آزار خلقت کی رواست
گر نیآزارد کس از خلقت مسلمان می‌شوی

ای حسین ار از طریق معرفت گویی سخن
در سخن سرحلقهٔ اصحاب عرفان می‌شوی

ج ـ رباعیّات به ترتیب حروف تهجی «۱۲۲ ر ـ ۱۴۷ ر» **آغاز:**

ای نام تو حلّ و فاتح مشکل‌ها — نور تو ضیادهندهٔ ارض و سما
خورشید و مه و نجوم و افلاک و زمین — گردنده چو پرگار ز شوقت ابدا

هـ ـ مثنوی نصیحة الغافلین «۱۴۷ پ»

در نسخهٔ حاضر فقط صفحهٔ اوّل آن موجود است.

آغاز:

ایا مرد فرزانهٔ ارجمند — که هستی به زندان وسواس بند
دمی فکر عقل و خرد پیشه کن — زمانی به کار خود اندیشه کن

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ جلد: تیماج، مشکی.

۱۴۷ برگ؛ ۱۳×۲۲ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۴۵].

﴿ ۱۳۱۹۹ ﴾

دیوان انوری **(شعر ـ فارسی)**

از: اوحد الدّین علی انوری ابیوردی (قرن ۶ ق)

[مجلس ۳۰۳/۲۶، ش ۷۸۲۱]. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه تفاوت دارد.

آغاز:

صبا به سبزه بیاراست دار دنیی را — نمونه گشت زمین مرغزار عقبی را

انجام:

دل با همه بی‌رحمی و بیدادگری — آید بر من نشیند و زارگری

نستعلیق؛ علیجان بن حیدر علی الهروی، ۱۵ ربیع‌الاوّل ۱۰۰۸؛ عناوین شنگرف، تمام صفحات جدول زرین و لاجوردی و محرر، صفحهٔ اوّل سر لوح مزدوج مذهب مرصع؛ اشعار در متن و حاشیه نوشته شده است؛ در اوّل نسخه تملک فرهاد میرزا بن ولیعهد عباس میرزا ۲۹ صفر ۱۲۸۲ و تملک محمّد مؤمن بن اسداللّه با مهر وی و مهری به سجع «عبده محمّد جعفر الحسینی المشهدی»؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، گل و جدول زرین.
۱۸۷ برگ؛ ۱۲×۲۳/۵ سانتی متر؛ ۲۱ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۵۱].

۱۳۲۰۰ تا ۱۳۲۱۳

این شماره‌ها سند هستند و در فهرست اسناد مجلس معرفی خواهند شد.

۱۳۲۱۴

جنگ اشعار **(فارسی)**

جنگی است شامل اشعار شعرای مختلف، این جنگ با جنگ شمارهٔ [۱۳۴۷۹] همین کتاب‌خانه مشابهت دارد و احتمالاً یکی از روی دیگری تحریر شده است. فهرست مطالب جنگ چنین است:

۱ـ **گل کشتی** «۳ پ ـ ۱۵ ر» **(مثنوی ـ فارسی)**

از: سیّد عبدالعالی نجات قمی اصفهانی (حدود ۱۱۴۰ ق)

[الذریعه ۱۸/۲۳۰؛ منزوی ۳۰۸۲/۴].

آغاز:

در گپ عشق هر آن نامه که دلخواه بود　　زینتش نام خوش حضرت الله بود

۲ـ **اشعاری از:** مولوی رومی، امیرخسرو، نصرتی، جامی «۱۵ پ ـ ۱۶ ر»

۳ـ **دیوان امیر معزّی (منتخب)** «۱۶ ر ـ ۲۳ پ»

۴ـ **دیوان فرخی (منتخب)** «۲۴ ر ـ ۶۶ پ»

۵ـ **دیوان مسعود سلمان (منتخب)** «۶۷ ر ـ ۱۳۰ پ»

۶ ـ دیوان سنائی (منتخب) «۱۳۱ ر ـ ۱۳۷ پ»

۷ ـ دیوان مجد همگر (منتخب) «۱۳۷ پ ـ ۱۴۳ پ»

۸ ـ غزلی از قانع «۱۴۴ ر»

نستعلیق؛ علی‌اکبر، ۱۲۷۶ کرمان (برای فرزندش آقا شیخ محمّد نوشته است)؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف، در آخر نسخه مهر بیضوی به سجع «نصیبه ۱۲۷۷»؛ در برگ ۱۵ یادداشتی از عمیدالدّین قاجار که شب دوشنبه ۱۲ ربیع‌المولود ۱۳۲۴ در طهران نوشته است؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۱۴۴ برگ؛ ۱۴×۲۱/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۶۳۱].

۱۳۲۱۵ تا ۱۳۲۱۸

این شماره‌ها سند هستند و در فهرست اسناد مجلس معرفی خواهند شد.

۱۳۲۱۹

ذخیرة المعاد = ترجمۀ مسکن الفؤاد (اخلاق ـ فارسی)

از: ضیاءالدّین محمّدیوسف وزیر توپچی بن حسین‌خان شریف قزوینی (قرن ۱۱ ق)

ضیاءالدّین محمّد یوسف وزیر توپچی از دانشوران قرن یازدهم هجری است از شرح حال وی اطلاعی در دست نیست تا به حال دو اثر از وی شناسایی شده با این خصوصیات:

الف: تفسیر مجمع البحرین به عربی، تفسیری است که مؤلّف در آن دو تفسیر طبرسی، «مجمع البیان» و «جوامع الجامع» را تلخیص نموده و در سال ۱۰۸۳ به پایان رسانیده است. نسخه‌ای از آن در کتابخانه مدرسه عالی شهید مطهری در تهران موجود است. [سپهسالار ۱۶۶/۱ و ۵۱۰/۵؛ الذریعه ۲۳/۲۰].

ب: ذخیرةالمعاد (کتاب حاضر)، ترجمه‌ای است از «مسکن الفؤاد» شهید ثانی. مترجم چون گرفتار مصائب شده بود برای تسکین آلامش اقدام به ترجمۀ این کتاب

نموده است. این ترجمه، روان و شیوا برگزار شده و نمونهٔ خوبی از ترجمه‌های قرن یازدهم هجری است.

آغاز: «حمد بی‌حد و قیاس و ثنای لاتناهی اساس سزاوار ساحت کبریای کریمی است که ابواب عطایای جزیلش به مکافات سنوح مصایب و نزول نوایب بر روی صابران باز است».

انجام: «نقل کرده است از کتاب متمّات و مهمّات و بر آن رساله به انجام رسیده و الحمد للّه تعالی علی نواله...».

نسخ؛ بی‌کا، صفر ۱۲۴۷؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در اوّل نسخه تملک عبدالله بن محمّدهادی حقّی جمادی‌الاولی ۱۳۳۲؛ در آخر نسخه مهر بیضوی به سجع «المتوکل علی الله محمّدباقر بن نصرالله»؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۱۴۲ برگ؛ ۱۴/۵×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۸۶۶۳۶].

﴿ ۱۳۲۲۰ ﴾ تا ﴿ ۱۳۲۲۳ ﴾

این شماره‌ها سند هستند و در فهرست اسناد مجلس معرفی خواهند شد.

﴿ ۱۳۲۲۴ ﴾

کتابچهٔ جمع و خرج چهارمحال در سال ۱۳۱۱ (فارسی)

کتابچهٔ جمع و خرج صاحب منصبان و سربازان فوج چهارمحال بختیاری است که از ابواب جمعی میرزا عبدالحسین خان میرپنجه بوده و به عربستان برای مأموریت اعزام شده بودند. در این کتابچه اسامی افراد فوج مذکور ذکر و مهر هر کدام نقش شده است.

آغاز: «کتابچه خانواری هذه السنة ئیلان‌ئیل صاحب منصبان و سربازان الفوج».

انجام: «و این کتابچه ممهوره بجهت سند خرج و دریافت... به تاریخ شهر صفر ۱۳۱۱».

نستعلیق و سیاق؛ بی‌کا، صفر ۱۳۱۱؛ جلد: مقوا، سرخ.
۲۹ برگ؛ ۱۵×۲۱ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۶۳۴].

﴿ ۱۳۲۲۵ ﴾ تا ﴿ ۱۳۳۲۹ ﴾

این شماره‌ها سند هستند و در فهرست اسناد مجلس معرفی خواهند شد.

﴿ ۱۳۳۳۰ ﴾

[تاریخ پیامبراسلام صلی الله علیه و آله و سلم و ائمّه علیهم السلام] **(تاریخ ـ فارسی)**

از : ؟

تاریخ مفصلی است در شرح حالات چهارده معصوم علیهم السلام. مؤلّف آن را از کتاب‌های شیعیان از جمله بحارالانوار و حیات‌القلوب علّامه مجلسی جمع‌آوری نموده و از علّامهٔ مجلسی با دعای (رحمه الله) یاد می‌کند. او کتابش را در دو لجه و هر لجه را در ده موج و هر موج را در ده رشحه تنظیم نموده است. نسخهٔ حاضر که نسخهٔ مؤلّف است ترتیب فصول و ابواب آن نامنظم و این مطالب و فصول را شامل است :

لجّهٔ اوّل : در حالات اصحاب کسا شامل ده موج با این عناوین : موج ۱ و ۲ حالات حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، ۳ و ۴ حضرت فاطمهٔ زهرا علیها السلام، ۵ و ۶ حضرت امام علی علیه السلام، ۷ و ۸ امام حسن علیه السلام، ۹ و ۱۰ امام حسین علیه السلام.

لجهٔ ثانی : در غزوات حضرت پیامبر، شامل ده موج : موج اوّل غزوهٔ بدر و احد.

بعد از آن فهرست ابواب و فصول نامرتب و بدین صورت است :

فصل سی و سیم : غزوه حمراء ثلاثل اسد.

باب سی و چهارم : در بیان وقایعی است که در مابین جنگ احد و غزوهٔ احزاب واقع شد، شامل چند فصل.

باب سی و پنجم : در بیان جنگ خندق است که آن را غزوهٔ احزاب می‌نامند.

باب سی و ششم : غزوهٔ بنی قریظه.

باب سی و هفتم : در بیان غزوات و وقایعی است که در مابین غزوهٔ احزاب و غزوهٔ حدیبیه واقع شده است، شامل چند فصل.

باب سی و هشتم : غزوهٔ حدیبیه.

باب سی و نهم : در بیان فتح خیبر است و قدوم جعفر طیار از حبشه.

باب چهلم : در بیان عمرهٔ قضا و نوشتن نامه‌ها به پادشاهان و سایر وقایع است تا غزوهٔ موته.

باب چهل و یکم : در بیان غزوهٔ موته است.

باب چهل و دوم : در بیان غزوهٔ ذات السلاسل است.

باب چهل و سوم : در بیان فتح مکّهٔ معظّمه است.

باب چهل و چهارم : در بیان غزوهٔ حنین است و سایر وقایع که پیش از آن و بعد از آن به وقوع پیوسته.

باب چهل و پنجم : در بیان غزوهٔ تبوک و قصهٔ عقبه و مسجد ضرار است.

باب چهل و ششم : در بیان نزول سورهٔ برائت است.

باب چهل و هفتم : در بیان مباهله.

نسخهٔ حاضر از آخر افتادگی دارد.

آغاز : «الحمدللّه ربّ العالمین و الصلوة و السلام علی خیر خلقه محمّد و آله الطاهرین امّا بعد، رشحه اوّل، در بیان نسب و ولادت و رضاع حضرت خاتم النبیین صلّی الله علیه و آله».

انجام نسخه : «آنچه برایشان لازم است گفت خلافت و پادشاهی را بعد از خود برای من قرار ده حضرت فرمود که این به دست من».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ [قرن ۱۳]؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در حاشیه تصحیح شده است؛

جلد: مقوا، عطف و گوشه تیماج سرخ.

۴۲۶ برگ؛ ۲۰×۲۹ سانتی متر؛ ۲۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۶۳۳].

﴿ ۱۳۳۳۱ ﴾ تا ﴿ ۱۳۳۳۴ ﴾

این شماره‌ها سند هستند و در فهرست اسناد مجلس معرفی خواهند شد.

﴿ ۱۳۳۳۵ ﴾

انوار التنزیل و اسرار التأویل (تفسیر - عربی)

از: قاضی ناصرالدّین عبدالله بن عمر بیضاوی (۶۷۵ ق)

[مجلس ۴۶/۳۵، ش ۱۲۰۲۷]. نسخهٔ حاضر از نیمهٔ سورهٔ یوسف تا آخر کتاب را شامل است و از آغاز افتادگی دارد.

آغازنسخه:«هَیّئْتُ و علی هذا و اللام من صلته (قال معاذ اللّه) اعوذ باللّه معاذا».

نسخ (آیات معرب و شنگرف)؛ بی‌کا، رجب ۱۰۰۸؛ **تمام صفحات جدول شنگرف؛ با حواشی «سعدی افندی»، در حاشیه تصحیح شده؛ جلد:** تیماج، سبز، ترنج.

۲۶۸ برگ؛ ۱۵×۲۶ سانتی متر؛ ۳۱ سطر؛ [ثبت ۸۸۰۶۰].

﴿ ۱۳۳۳۶ ﴾

این شماره سند است و در فهرست اسناد معرفی خواهد شد.

﴿ ۱۳۳۳۷ ﴾

مرقعات

چهل و هشت قطعهٔ مرقع است به خط کاتبان مختلف و در موضوعات گوناگون، موضوعات مرقعات و اسامی کاتبان آنها بدین ترتیب است :

۱ - حدیث قُدسی به خط زین‌العابدین ۱۲۲۰؛ ۲ - شعر به خط عبدالرحیم سمیرمی که در دارالسلطنهٔ اصفهان نوشته است؛ ۳ و ۴ - شعر به خط فتحعلی شاه قاجار که در رمضان ۱۲۲۰ نوشته است؛ ۵ و ۶ - سیاه مشق؛ ۷ و ۸ - سیاه مشق تحریر در سال ۱۳۰۵ ق؛ ۹ و ۱۰

ـ سیاه مشق؛ ۱۱ و ۱۲ ـ اشعار تحریر شده در چهارشنبه ۲۹ رجب ۱۲۱۵؛ ۱۳ و ۱۴ ـ حدیثی از امام صادق علیه السلام و ادعیه به خط احمد نیریزی نوشته شده در سال ۱۱۲۲ در اصفهان؛ ۱۵ و ۱۶ ـ اشعار؛ ۱۷ تا ۲۴ ـ نقش‌هایی از پرندگان و حیوانات؛ ۲۵ ـ اشعار؛ ۲۸ ـ دست‌خط غلامرضا؛ ۲۹ ـ سیاه مشق؛ ۳۱ ـ سورهٔ نصر به خط احمد نیریزی نوشته شده در ۱۱۲۰؛ ۳۲ ـ حدیث به خط نیریزی که به خواهش آقا تراب بیک در ۱۱۱۸ نوشته است؛ ۳۳ ـ دست‌خط سیّد محمّد رضوی ۱۲۹۵؛ ۳۴ ـ آیات تورات؛ ۳۵ و ۳۶ ـ ادعیه به خط احمد نیریزی نوشته شده در جمادی‌الاولی ۱۱۰۷ در اصفهان؛ ۳۷ و ۳۸ ـ آیات سورهٔ بقره به خط ثلث معرب؛ ۳۹ ـ قطعه‌ای از قصیدهٔ برده به خط محمّدهاشم که در سال ۱۱۹۸ نوشته است؛ ۴۰ ـ آیاتی از سورهٔ بقره؛ ۴۱ و ۴۲ ـ سیاه مشق تحریر شده در سال ۱۲۸۶؛ ۴۳ ـ قطعه‌ای تاریخی؛ ۴۴ ـ حدیثی از امام صادق علیه السلام؛ ۴۶ ـ بیتی از حافظ؛ ۴۷ و ۴۸ ـ به خط عیسی تحریر شده در سال ۱۲۹۸.

خطوط مختلف؛ کاتبان مختلف؛ تمام قطعات دارای جداول و تزئینات. جلد: تیماج، مشکی، سوخت، ترنج باسر با نقش گل و بلبل، لچکی.

۴۸ قطعه؛ ۳۱×۴۲ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۱۸۳۳۰].

﴿ ۱۳۳۳۸ ﴾

مرقعات

سی قطعه مرقع است از خطاطان مختلف در موضوعات مختلف بدین ترتیب :

۱ ـ دست خط محمّدشاه قاجار با مهر وی مشتمل بر اعطای لقب سرورالسلطنه به عمه‌اش که در ۲۶ ربیع‌الاوّل ۱۲۶۴ نوشته است.

۲ ـ سورهٔ توحید به خط علی تبریزی ۱۲۸۵.

۵ ـ دست خط علی رضا بن محمّد عباسی که به شاه نوشته است.

۷ ـ دست خط محمّدباقر موسوی ۱۲۰۹ نوشته شده در دارالعباده.

۸ ـ دست خط مجدالملک پدر امین‌الدوله.

۹ و ۱۰ ـ چند عریضه نوشته‌شده به پادشاهان قاجار با دستورات شاهان در صدر عریضه.

۱۱ ـ دست‌خطی که به‌درخواست آخوند ملا عبدالرحمن در سال ۱۲۹۹ نوشته شده است.

۱۲ ـ دست‌خط قوام السلطنه که در ۱۸ صفر ۱۳۱۵ در تجریش نوشته است.

۱۳ ـ دست‌خط میرزا عماد الدولهٔ دولتشاهی جدّ مادری بدیع الملک میرزا که در اوایل دورهٔ ناصری می‌زیسته است.

۱۴ ـ دست‌خط محمّد یزدی.

۱۵ ـ سورهٔ انشراح به خط محمّد ۱۲۹۶.

۱۶ ـ تصویر حضرت علی‌علیه‌السلام در قالب خطاطی به خط غبار.

۱۷ ـ حدیث نبوی به خط میرزا محمّد حسین طباطبایی ۱۲۱۹.

۱۸ ـ حدیث قدسی به خط ابوالحسن طباطبایی ۱۲۶۴.

۱۹ ـ آیات آخر سورهٔ حشر به خط محمّد مؤمن بن محمّدهادی حسینی اصفهانی محرم الحرام ۱۱۹۷.

۲۰ ـ شعری از سیّدمحمّد متخلص به بقاء ملقب‌به شرف‌المعالی به‌خط خودش.

۲۱ ـ تلگرافی از احمد قیصری به تاریخ ۲۲/۱/۲۳ ارسالی از لاهیجان.

۲۲ ـ آیه‌ای به خط محمّد ابراهیم یزدی ۱۲۲۵.

۲۳ ـ دست‌خط سیّدعلی تحریر شده در روز چهارشنبه ۶ ذی‌حجهٔ ۱۲۵۸.

۲۴ ـ آیاتی از قرآن کریم به خط کوفی.

۲۵ ـ دست‌خط محمّدحسین امامی ۱۱۰۰.

۲۶ ـ دست‌خط اسدالله شیرازی ۱۲۶۲.

۲۷ ـ دست‌خط میرزا علی‌محمّد تحریر در شعبان ۱۲۶۳.

۲۸ ـ دو بیت شعر به خط عبدالله حسینی.

۲۹ ـ صفحه‌ای به ترکی در منقبت علی‌علیه‌السلام.

۳۰ ـ دست‌خط میرزا غلامرضا کاتب نوشته شده در جمادی‌الاولی ۱۳۰۳.

خطوط مختلف؛ کاتبان مختلف؛ جلد: تیماج روغنی دورو، قهوه‌ای زرافشان، ترنج با سر

و لچکی با گل‌های الوان، جدول مذهب، در حاشیه گل‌های الوان کوچک؛ پشت جلد زمینهٔ سرخ، اندازهٔ جلد: ۴۰×۲۶/۵.

۳۰ قطعه؛ ۲۳×۳۳ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۶۲۹۵۷].

«۱۳۳۳۹»

دیوان انوری (شعر ـ فارسی)

از: اوحدالدّین علی بن انوری ابیوردی (قرن ۶ ق)

به جلد ۲۶، ص ۳۰۳، شمارهٔ [۷۸۲۱] مراجعه شود.

آغاز:

باز این چه جوانی و جمال است جهان را

وین حال که نو گشت زمین را و زمان را

نستعلیق در متن و حاشیه؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۳]؛ عناوین شنگرف، تمامی صفحات مجدول مذهب مرصع؛ اشعار در حاشیه و متن آمده است، در صفحهٔ اوّل غزلی از شیخ ابوتراب و در صفحهٔ آخر نیز اشعاری که احتمالاً از همین شیخ ابوتراب است؛ جلد: تیماج روغنی، ترنج زرین با سر با نقش گل و پرنده، زمینهٔ زرافشان، مجدول مذهب، در حاشیه گل‌های الوان.

۱۵۵ برگ؛ ۱۲×۲۲/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۶۲۹].

«۱۳۳۴۰»

مرقعات

از: ؟

شصت قطعه است از کاتبی مجهول به خط دیوانی در صفحات مجدول الوان، شامل منشآت کوتاه که برخی از آن‌ها آسیب دیده و ناخوانا است.

جلد: تیماج، قهوه‌ای، ضربی، ترنج با سر و لچکی با نقش گل با زمینهٔ نقره‌ای.

۶۰ قطعه؛ ۲۰×۳۰ سانتی متر؛ ۶ سطر؛ [ثبت ۱۲۹۱۱].

﴿ ۱۳۳۴۱ ﴾

مرقعات

چهل و چهار قطعه است به خط اساتید خط نسخ و نستعلیق و شکسته شامل اشعار و فرامین و نامه‌ها و چند نقاشی بدین ترتیب :

۱ تا ۶ ـ دست‌خط عبدالمجید درویش، مرقع اوّل نامه به میرزا وکیل پیرامون مالیات اصفهان.

۷ و ۸ ـ دست‌خط میرزا عبدالوهاب معتمدالدولهٔ نشاط ۱۲۳۹.

۹ ـ تصویر یک جوان (سیاه قلم).

۱۰ ـ تصویر شاهزاده (آبرنگ هندی).

۱۱ و ۱۲ ـ نامه و شعر به خط محمّدحسن اصفهانی تحریر در ۱۱۷۵ در اصفهان.

۱۳ و ۱۴ ـ حدیث نبوی صلی‌الله‌علیه‌وآله به خط احمد نیریزی تحریر در سال ۱۱۳۳ و ۱۱۱۴ به خط ثلث معرب جلی.

۱۵ ـ شعر به خط درویش.

۱۶ ـ شعر به خط سیّد کوچک خواجویی اصفهانی شکسته نستعلیق خفی.

۱۷ و ۱۸ ـ خط آقامحمّدکاظم واله اصفهانی شکسته نستعلیق.

۱۹ و ۲۰ ـ دو نامه از عباس میرزا به معتمدالدولهٔ نشاط به خط نستعلیق خفی تحریر قائم مقام فراهانی در سال‌های ۱۲۳۷ و ۱۲۳۲، نامهٔ اولی با مهر مربعی عباس میرزا به سجع «درّ دریای خسروی عباس».

۲۱ ـ تصویری از مجلس عرفا شامل تصاویر : محیی‌الدّین، خواجه معین‌الدّین سنجری، خواجه قطب‌الدّین کاکی، فریدالدّین عطّار و دو تصویر دیگر بی‌نام.

۲۲ ـ تصویر سوارکار مغول و نقش گل و بوته.

۲۳ ـ دست‌خط میرعماد، نستعلیق جلی.

۲۴ ـ دست‌خط شاگرد میرعلی هروی، نستعلیق جلی.

۲۵ ـ دست‌خط قاسم خوشنویس اصفهانی که برای فرزندش محمّدکاظم نوشته است،

ثلث جلی.

۲۶ ـ چند حدیث به خط احمد نیریزی، ثلث جلی معرب.

۲۷ و ۲۸ ـ دو نقاشی هندی با آبرنگ.

۲۹ و ۳۰ ـ دست‌خط نیریزی، ثلث جلی معرب.

۳۱ و ۳۲ ـ دو نامه از قائم مقام فراهانی به خط خود وی، شکسته نستعلیق.

۳۳ ـ تصویر سیاه قلم از ابوالحسن آذر رسم شده در ۱۱۹۰.

۳۴ ـ نقاشی سیاه قلم از قاسم حسینی با مهر وی به سجع «عبده قاسم حسینی».

۳۵ و ۳۶ ـ سیاه مشق، گویا از : سیّد اسدالله شیرازی.

۳۷ و ۳۸ ـ سیاه مشق، تحریر در سال ۱۳۰۰.

۳۹ و ۴۰ ـ فرمان، به خط معتمدالدوله عبدالوهاب نشاط در مورد انتصاب ایشان به وزارت خارجه از طرف فتحعلی شاه در ۱۱ ذی‌حجهٔ ۱۲۳۶.

۴۱ ـ ۵۰ ـ فتح‌نامه به خط عبدالوهاب نشاط در مورد وقایع مشهد و کابل که در آن نام بهمن‌میرزا ذکر شده‌است. صفحات فتح‌نامه جابجا شده و از آخر ناتمام است.

خطوط مختلف؛ تمام قطعات با جداول تزئین شده، زمینهٔ بعضی از قطعات زرین، زمینهٔ اطراف مرقعات رنگی؛ رقعهٔ ۱ مهرمحمّدحسن طباطبایی؛ جلد: تیماج روغنی دورو، با زمینهٔ مشکی، با نقش گل و اردک مذهب، مجدول مذهب حاشیه با نقش گل‌های الوان زیبا، پشت جلد نقش گل و بلبل.

۴۴ قطعه؛ ۲۳×۴۰ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۱۵۹۷۷].

۱۳۳۴۲

مجموعه

۱ ـ جامع الشتات «۲ پ ـ ۳۳۸ ر» **(فقه ـ فارسی)**

از : میرزا ابوالقاسم بن محمّدحسن قمی گیلانی (۱۲۳۱ ق)

[الذریعه ۵۹/۵؛ مرعشی ۳۹۸/۹، ش ۷۵۸۶؛ مشار، فارسی ۱۴۹۶/۲].

این کتاب اخیراً با حروفچینی جدید در چندین جلد به چاپ رسیده است.

نسخهٔ حاضر از اوّل کتاب تا پایان کتاب هبات را شامل است.

آغاز: «الحمدللّٰه و الصلوة علی محمّد و آله و به نستعین هل یجوز ارضاع احدی الاختین ولداً لاخری بحد الرضاع المحرم ام لا ثم اذا حصل الرضاع».

انجام نسخه: «پس صحت و فساد اجاره در اینجا مدخلیتی ندارد به جهت آنکه قبض و اذن مالک به محض اجازه ممکن‌الحصول نیست چون یدی ندارد پس هبه صحیح نیست».

۲ـ رسالة فی وجوب الحج علی المدیون «۳۳۸ پ ـ ۳۴۸ پ» **(فقه ـ عربی)**

از: احمد بن محمّدمهدی بن ابوذر نراقی (۱۲۴۵ ق)

رسالهٔ مختصری است پیرامون وجوب حج بر مدیون که مؤلّف آن را در پاسخ یکی از دوستانش نگاشته است.

آغاز: «الحمدللّٰه ربّ العالمین و الصلوة علی محمّد سیّدالمرسلین و آله امناء الشرع... هذا ما سألنی بعض الاصدقاء من بین ما افتیت به من وجوب الحج علی المدیون».

انجام: «اذ بعد دلالة الاخبار علی وجوب الحج علی المدیون یجب علیه و لو لم یکن مستطیعا کما فی الناذر للحج و النائب و امثالهما هذا ما تیسر لنا...».

۳ـ سؤال و جواب «۳۴۹ ر ـ ۳۵۴ پ» **(فقه ـ فارسی)**

از: مؤلّف پیشین

چند سؤال و جواب فقهی است با این موضوعات:

حدّ غایب بودن زوج و زوجه در طلاق، چگونگی اقامهٔ بیّنه و قسم در دعاوی، سؤال در مورد کسی که زوجهٔ خود را مطلقه نماید و بعداً با عقد فاسد به نکاح درآورد، سؤال پیرامون اجیر و اجرت وی و چند مسئلهٔ کوتاه پیرامون بیع. در پایان این سؤال‌ها مهر بیضوی پاسخ‌دهنده با سجع «احمد بن محمّدمهدی» موجود است.

آغاز: «مسئلة. سؤال: حدّ غائب بودن زوج و زوجه چقدر است که تواند طلاق بگوید

بدون ملاحظهٔ حال حیض زن و طهر آن».

انجام: «و اگر جامه تلف شده باشد باز صاحبش را اعلام و طلب براءت ذمه از او کند امّا به هر حال نماز در آن جامه عیب ندارد و صحیح است و اللّه...».

۴ ـ دو خطبه از حضرت علی علیه‌السلام

آغاز خطبهٔ اوّل: «الحمدللّه الّذی بدء کلّ شیء منه و عود کلشیء الیه».

آغاز خطبه دوم: «الحمدللّه الواصل الحمد بالنقم و النعم بالشکر اهل الکبریاء».

نستعلیق؛ رسالهٔ اوّل محمّد حسین بن محمّد اسماعیل هزار جریبی سه شنبه ذی‌قعدهٔ ۱۲۲۷ در مدرسهٔ شاه کاشان، رسالهٔ دوم ابوالقاسم اصفهانی هزار جریبی ۱۲۲۷، رسالهٔ چهارم محمّدحسین هزار جریبی رمضان ۱۲۳۳، جای بعضی عناوین خالی مانده؛ در حواشی تصحیح شده؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ترنج با سر با نقش گل و بوته مجدول.

۳۵۶ برگ؛ ۱۴×۲۰ سانتی متر؛ ۲۰ سطر؛ [ثبت ۸۶۶۵۱].

« ۱۳۳۴۳ »

مرقعات

شانزده قطعه مرقع است شامل قطعاتی به نظم و نثر به خط شکسته نستعلیق سیّد علی اکبر حسنی حسینی معروف به سیّد گلستانه، بدون تاریخ تحریر.

جلد: مقوا. ۱۶ قطعه؛ ۱۴/۵×۲۲ سانتی متر؛ [ثبت ۳۶۷۹۴].

« ۱۳۳۴۴ »

مرقعات

شش قطعه مرقع است حاوی چند نامهٔ حکومتی، این نامه‌ها حاوی فرامین و گزارش‌های کوتاهی است که در سال‌های ۱۳۱۰ (نامهٔ دوم) و ۱۳۱۶ (نامه سوم تا ششم) در تهران نوشته شده است.

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، ۱۳۱۰ و ۱۳۱۶؛ جلد: پارچهٔ سبز، عطف تیماج.

۶ برگ؛ ۹/۵×۱۵/۵ سانتی متر؛ ۶ ـ ۹ سطر؛ [ثبت ۳۶۷۹۳].

﴿ ۱۳۳۴۵ ﴾

مرقعات

بیست و چهار قطعه مرقع است به خط‌های مختلف در موضوعات متفرقه، فهرست مرقعاتی که کاتبان آنها درج شده عبارتند از :

۱ و ۲ ـ؟ ۳ و ۴ ـ دست‌خط میرعماد حسنی ۱۰۲۲؛ ۵ ـ رباعی به خط عبدی نیشابوری؛ ۶ و ۷ و ۸ ـ؟ ۹ ـ دعایی به خط محمّد علی خوانساری ۱۲۷۱؛ ۱۰ ـ قطعه‌ای در وصف فراهان به خط محمّد علی خوانساری ۱۲۷۴؛ ۱۱ ـ چند حدیث که در رجب ۱۲۴۳ نوشته شده؛ ۱۲ ـ شعر به خط شکستهٔ چلیپایی؛ ۱۳ ـ و ۱۴ و ۱۵ ـ چند نامه؛ ۱۶ ـ بندی دربارهٔ فصاحت؛ ۱۷ ـ شعر؛ ۱۸ ـ سیاه مشق؛ ۱۹ ـ نامه‌ای با مهر بیضوی به سجع «محمّدمهدی حسینی»؛ ۲۰ ـ شعر؛ ۲۱ ـ غزلی از حافظ به خط حسینقلی که در سال ۱۲۹۸ حسب‌الامر میرزا علی اکبرخان نوشته شده است؛ ۲۲ و ۲۳ و ۲۴ ـ چند نامه.

خطوط مختلف؛ کاتبان مختلف؛ تمام مرقعات با جداول تزئین شده؛ جلد: تیماج، زیتونی، مجدول.

۲۴ قطعه؛ ۲۴×۳۹ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۳۹۶۱۳].

﴿ ۱۳۳۴۶ ﴾

مرقعات

دوازده قطعه مرقع است شامل قطعات ادبی به نظم و نثر، قطعهٔ هشتم به خط سیّد عبدالمجید درویش طالقانی که در صفر ۱۱۸۴ در اصفهان نوشته است و یازده قطعهٔ باقی به خط سیّد علی (گویا سیّد علی حسنی حسینی گلستانه) که در سال ۱۲۰۷ تحریر نموده است.

شکسته نستعلیق ناخوانا؛ تمامی صفحات مجدول لاجوردی و شنگرف و روی جداول گل‌های زرین، زمینهٔ مرقعات زرین و مشکی، زمینه اطراف مرقعات رنگی با نقوش زرین، تمام مرقعات روغنی؛ جلد: روغنی دورو، آبی.

۱۲ قطعه؛ ۱۷/۵×۲۸ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۴۰۷۵۴].

﴿ ۱۳۳۴۷ ﴾

مرقعات

سی و هفت قطعه مرقع است که اغلب آن‌ها چاپی است و چند قطعه خطی است. از جمله مرقع ششم که در ذی‌حجهٔ ۱۱۴۹ در اصفهان تحریر شده است.

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، مرقع ششم ذیحجهٔ ۱۱۴۹ در دارالسلطنهٔ اصفهان، تمام قطعات مجدول؛ جلد: مشکی، سوخت، ترنج با سر، با نقش گل و بوته.

۳۷ قطعه؛ ۱۰/۵×۱۷/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۵۰۹۲۶].

﴿ ۱۳۳۴۸ ﴾

خاور نامه **(تاریخ منظوم ـ فارسی)**

از: محمّد بن حسام‌الدّین خوسفی، ابن حسام (۸۷۵ یا ۸۹۳ ق)

منظومهٔ مفصلی است در تاریخ حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام.

[مجلس ۴۱۲/۸؛ الذریعه ۱۳۷/۷؛ منزوی ۲۷۷۷/۴؛ مشار، فارسی ۱۸۵۹/۲].

نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغاز نسخه:

سپاه اندر آمد چو دریا ز جای — نه سر بود پیدا سپه را نه پای

انجام نسخه:

چو عمرت سر آید بپولاد تیز — چو سنگ سیاهت کنم ریز ریز
بدو گفت صلصال ایستاده‌ام — میانرا ز بهر تو بگشاده‌ام

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ جلد: تیماج، مشکی، ترنج با سر.

۱۶۳ برگ؛ ۱۶×۲۳/۵ سانتی متر؛ ۲۳ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۲۶].

﴿ ۱۳۳۴۹ ﴾

مرقعات

دوازده قطعه مرقع است از کاتبی مجهول شامل:

۱ ـ ده مرقع اوّل صد کلمهٔ امیرالمؤمنین علیه السلام به خط نسخ زیبا و جلی به زر و لاجوردی و در زیر هر حدیث ترجمهٔ آن با یک بیت فارسی به خط نستعلیق زیبا.

آغاز نسخه : المرء مخبوء تحت لسانه

مرد پنهان‌است در زیر زبان خویشتن قیمت وقدرش نیابی تا نیاید در سخن

۲ ـ دو مرقع آخر، بخش آغازین از زیارت جامعه کبیره.

آغاز : «السلام علی ائمّة الهدی و مصابیح الدجی».

انجام : «و عباده المکرمین الّذین لا یسبقونه بالقول و هم بامره».

احادیث به خط نسخ لاجوردی و زرین و ترجمهٔ فارسی نستعلیق مشکی؛ تمام قطعات با جداول زرین و گل‌های الوان تزئین شده؛ زمینهٔ اطراف مرقعات آبی زرافشان، بین عبارات زیارت جامعه طلااندازی؛ جلد: مقوائی.

۱۲ قطعه؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ سانتی متر؛ ۹ سطر؛ [ثبت ۶۵۲۰۷].

﴿ ۱۳۳۵۰ ﴾

مرقعات

بیست و چهار قطعه است به خط ثلث معرب زیبا و جلی از خطاطی مجهول، در این مرقعات دعای صنمی قریش و دعایی جهت رفع سحر و ترجمهٔ فارسی آن‌ها به خط نستعلیق خفی در زیر سطور تحریر شده؛ قطعات در صحافی جابه‌جا شده‌اند.

آغاز دعای صنمی : «اللّهمّ صلّ علی محمّد و آل محمّد و العن صنمی قریش و جبتیها و طاغوتیها».

آغاز دعای رفع سحر: «اللّهمّ ربّ موسی و خاصّه بکلامه و هازم من کاده بسحره بعصاه».

ثلث؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عبارات عربی مشکی و ترجمهٔ فارسی شنگرف، تمام صفحات با جداول مرصع مذهب تزئین شده، زمینهٔ اطراف تمام صفحات رنگی؛ جلد: روغنی دورو، با نقش گل و بوتهٔ الوان، مجدول مذهب گرهی؛ پشت جلد مشکی بدون نقش.

۲۴ قطعه؛ ۲۳×۱۴/۵ سانتی متر؛ ۷ سطر؛ [ثبت ۶۵۱۸۶].

« ۱۳۳۵۱ »

مرقعات

سی و هشت قطعه مرقع است به خط میرزا شفیعا شامل قطعات ادبی به نظم و نثر که موضوعات آنها چنین است :

ـ منشآت میرزا نصیرا همدانی و دیباچهٔ هزار و یک بیت او.

ـ اشعاری از : عرفی، جامی، مغربی، ملاّ محمّد صوفی، فغفور لاهیجانی، شیخ فیضی، نظیری، حکیم ابوالفتح لاهیجی، میرزا طاهر مجلس نویس، قطب‌الدّین محمّد، سحابی، سعدی.

ـ قطعه‌ای که آقا جمال خوانساری از جانب محمّد صالح بیک به خواجه علی نوشته است.

شکسته نستعلیق (چلیپایی)؛ شفیعا، مرقع ۳۷ تاریخ پنج‌شنبه صفر ۱۱۰۷ در اصفهان؛ تمامی صفحات جدول دار با طلااندازی دندان‌موشی بین سطور؛ جلد: تیماج، ضربی، ترنج با سر، داخل سر ترنج نام صحّاف «صادق ۱۲۲۸».

۳۸ قطعه؛ ۱۹×۲۹ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۶۵۲۰۳].

« ۱۳۳۵۲ »

مرقعات

از : آقا فتحعلی بن محمّدجعفر حکاک شیرازی متخلص به حجاب (۱۲۶۹ ق)

پانزده قطعه مرقع است شامل :

۱ ـ مناجات خواجه عبدالله انصاری

آغاز : «بسمک القدوس قدسنی منی الهی این چه فضیلت است که با دوستان خود کرده‌ای که هر که ترا شناخت ایشان را یافت».

انجام :

مسجد اقصای دلها حریم کوی تست   نظر فرما که نظر ما بـه سـوی تست

۲ ـ قصیدهٔ عینیه منسوب به امام علی‌علیه السلام

آغاز:

الهی تری حالی و فقری و فاقتی　　　و انت مناجاتی الخفیة تسمع

نستعلیق زیبا؛ فتحعلی الشیرازی، ۱۲۶۳، رقعهٔ آخر ۱۲۵۹؛ تمام صفحات با جداول تزئین شده، زمینهٔ اطراف مرقعات سرخ؛ جلد: گالینگور، سبز.

۱۵ قطعه؛ ۲۰×۳۰ سانتی متر؛ ۷ سطر؛ [ثبت ۶۵۲۰۲].

۱۳۳۵۳

مرقعات

ده قطعه است به خط نسخ و نستعلیق که در آن‌ها بخشی از مناجات خواجه عبدالله انصاری در طول صفحات، در دو سطر تحریر شده است.

نسخ و نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ تمام صفحات با جداول تزئین شده؛ جلد: تیماج، زیتونی، سوخت، ترنج با سر با نقش گل، مجدول گرهی.

۱۰ قطعه؛ ۱۳×۲۳/۵ سانتی متر؛ ۲ سطر؛ [ثبت ۶۵۱۹۸].

۱۳۳۵۴

مرقعات

سی و چهار مرقع است شامل صد کلمهٔ امیرالمؤمنین‌علیه السلام با ترجمهٔ منظوم عادل خراسانی که در شمارهٔ [۱۳۶۰۷] معرفی خواهد شد. آغاز این نسخه با آن نسخه برابر است.

ثلث؛ بی‌کا، بی‌تا؛ تمامی صفحات مجدول و زرین، با حواشی گل و بوته، سطور داخل جداول زرین، در کنار ترجمه گل‌های زرین؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۳۴ قطعه؛ ۲۰×۳۲ سانتی متر؛ ۹ سطر؛ [ثبت ۶۵۱۹۶].

﴿ ۱۳۳۵۵ ﴾

مرقعات

پنجاه و سه مرقع است به خط‌های مختلف در موضوعات گوناگون بدین ترتیب:

۱ و ۲ ـ خط یاقوت مستعصمی؛ ۳ ـ خط ثلث ظاهراً یاقوت مستعصمی ۶۷۵ ق؛ ۴ ـ آیه‌ای از قرآن به خط محمّدعلی ۱۲۶۹؛ ۵ و ۶ و ۷ ـ اشعاری از سعدی؛ ۸ و ۹ و ۱۰ ـ شعر به خط شکسته چلیپایی؛ ۱۱ و ۱۴ ـ مطلبی دربارهٔ تاریخ قاجار به خط محمّدابراهیم خوانساری شعبان ۱۳۰۹. ۱۲ ـ چند بیت شعر؛ ۱۳ ـ شعری از امیرشاهی؛ ۱۵ تا ۱۸ ـ چند حدیث و نام چهارده معصوم به خط عبدالجبار تبریزی ۱۲۳۵؛ ۱۹ ـ غزلی از حافظ به خط عبدالمجید در اصفهان به تاریخ ۱۱۸۵؛ ۲۰ ـ چند رباعی به خط عبدالمجید طالقانی ۱۱۷۶؛ ۲۱ و ۲۲ ـ اشعار عرفانی؛ ۲۳ ـ دست‌خط عبدالمجید؛ ۲۴ ـ اشعاری از مشتاق اصفهانی، غیرت اصفهانی و صافی اصفهانی؛ ۲۵ ـ اشعاری از: عرفی، ملک، شیخ سعدی، فتحی اصفهانی، لطفی نیشابوری و رغبت اردبیلی؛ ۲۶ و ۲۷ ـ اشعاری از سعدی؛ ۲۸ ـ خطوطی که به‌وسیلهٔ قلیچ با برش کاغذ در سال ۱۱۱۲ ساخته شده است؛ ۲۹ و ۳۰ ـ اشعار عرفانی؛ ۳۱ ـ مطلبی دربارهٔ گرانی گندم به خط فرهنگ که در سه‌شنبه پنجم ذی‌حجهٔ ۱۲۸۶ نوشته است؛ ۳۲ ـ آیه‌ای به خط محمّدطاهر شیرازی ۱۲۵۲؛ ۳۳ و ۳۴ ـ مناجات (الهی‌نامه)؛ ۳۵ و ۳۶ ـ سیاه مشق؛ ۳۷ و ۳۸ ـ چند حرز و ادعیه؛ ۳۹ ـ پندهای لقمان که در ۱۲۴۴ نوشته شده به خط علی همت میمندی؛ ۴۰ ـ قطعه‌ای از شاهنامه؛ ۴۱ و ۴۲ ـ آیاتی از سورهٔ واقعه؛ ۴۳ و ۴۴ ـ الهی نامه؛ ۴۵ و ۴۶ ـ ادعیه؛ ۴۷ ـ سورهٔ تبت و دعایی به خط احمد وقار بن وصال شیرازی تحریر در ۱۲۷۴ در طهران؛ ۴۸ ـ اوراد به خط حسن خوانساری که برای مولانا محمّدصادق در طهران نوشته است؛ ۴۹ ـ نامه؛ ۵۰ ـ اشعاری از حافظ؛ ۵۱ و ۵۲ ـ ادعیه و حرز؛ ۵۳ ـ نقاشی سیاه قلم و آبرنگ یک نظامی سواره.

خطوط مختلف؛ کاتبان مختلف؛ تمام قطعات با جداول تزیین شده، زمینهٔ اطراف مرقعات رنگی، مابین سطور و زمینه بعضی از مرقعات طلاندازی؛ جلد: تیماج،

قهوه‌ای، مجدول.

۵۳ قطعه؛ ۱۹/۵×۲۸ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۶۵۱۹۱].

﴿ ۱۳۳۵۶ ﴾

مرقعات

بیست و یک قطعه مرقع است به خط‌های مختلف، حاوی مطالب گوناگون بدین ترتیب :

۱ تا ۷ ـ دست‌خط میرعماد حسنی.

۸ ـ خطی که کاتب برای فرزند خود محمّدعبدالله مشق کرده است.

۹ و ۱۰ ـ سیاه مشق.

۱۱ ـ دو بیت شعر به خط عبدالرشید.

۱۲ و ۱۳ ـ سیاه مشق.

۱۴ ـ یک نامه.

۱۵ ـ نامه‌ای از صاحب جواهر (محمّد حسن بن شیخ باقر نجفی) خطاب به آقا میر محمّدمهدی در مورد مطالبه حقّ میرزا زکی از بعضی اقربای وی، با مهر مربعی صاحب جواهر به سجع «لا اله الاّ الله الملك الحقّ المبين عبده محمّدحسن».

۱۶ ـ ایضاً نامه‌ای از همو به شیخ عبدالحسین در مورد اعادهٔ حقّ میرزا زکی که در ۱۵ جمادی‌الثانی ۱۲۶۳ نوشته است.

۱۷ ـ نامه‌ای از فتحعلی شاه قاجار خطاب به فرزندش حسینعلی میرزا دربارهٔ میرزا عبدالوهاب معتمدالدوله که گزارش کارهای وی را در خراسان به فتحعلی شاه داده بود به تاریخ رمضان ۱۲۳۳.

۱۸ ـ یک صفحه از صد کلمهٔ امیرالمؤمنین علیه السلام.

۱۹ و ۲۰ ـ غزلیاتی از حافظ.

۲۱ ـ خط محمّدمهدی حسینی بن امیر فیض‌الله در ۱۱۰۸.

خطوط مختلف؛ کاتبان مختلف؛ تمام قطعات با جداول تزیین شده، زمینهٔ اطراف مرقعات رنگی؛ جلد : تیماج، مشکی، مجدول.

۲۱ قطعه؛ ۲۶×۳۷ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۶۵۱۹۰].

﴿ ۱۳۳۵۷ ﴾

مرقعات

از : میرزا حسین نائینی (قرن ۱۳ ق)

بیست قطعه مرقع است شامل قطعات ادبی به نظم و نثر و چند نامه، که نائینی آن‌ها را از روی خط محمّد شفیع موسوی حسینی مشق کرده است. در مرقع هفدهم که کاتب آن را برای امتحان کاغذ نوشته، تاریخ ۱۲۶۴ به چشم می‌خورد.

شکسته نستعلیق؛ میرزا حسین نائینی، مرقع هفدهم ۱۲۶۴؛ در صفحهٔ اوّل نسخه تملک حسنعلی در ۲۹ ربیع‌الاوّل ۱۳۲۰؛ جلد : گالینگور، قهوه‌ای.

۲۰ قطعه؛ ۱۶×۲۷ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۷۶۴۹۵].

﴿ ۱۳۳۵۸ ﴾

[دایرة المعارف] (فارسی)

از : میر فتح‌الله لاری (قرن ۱۱ ق)

دایرةالمعارفی است که به صورت مسوده و ناتمام باقی مانده و مؤلّف مجال تنظیم و تکمیل آن را نیافته است.

از مؤلّف در کتاب‌های شرح حال ذکری به میان نیامده ولی او در لابه‌لای کتابش از خود اطلاعاتی را به دست داده که نص عبارتش چنین است :

در بخش عروض گوید :

«در شبی از لیالی شهر جمادی‌الثانی سنه ثمان و ستین بعد الف ۱۰۶۸ سی و دو سال قبل از ایام التحریر من شهور هذه السنه لوی ئیل ۱۱۰۰ که مجلس به حضور جمعی از

عزیزان برای خاطر دوستان بود. به نام نامی اعلی‌حضرت جهانبانی نواب خاقان خلد آشیان صاحبقرانی شاه عباس. چون در آن ایّام بنده درگاه جهان‌پناه را از صرف اوقات عمل کثیرالتحریر و التقریر وزارت و ممیزی آذربایجان، مجال شاعری چنان مطلبی نبود لابد حسب استدعا مرحوم میرزا معصوم بروجردی ولد حسین بیک منشی دیوان که در آن سال‌ها به خدمت انشای سرکار این نیازمند اشتغال و طبع موزون داشت مأمور نمود که از عهده کار برآید...».

هم‌چنین این شعر را در مورد شاه سلطان حسین صفوی نقل کرده است :

شاه ابوالغازی معز سلطنت سلطان حسین سلم الله تعالی عن کلّ شین

مؤلّف در ابتدای بخش منطق در حاشیه از کتاب دیگر خود موسوم به «نهایة الاقدام فی طور الکلام» در علم لُغز نام می‌برد و هم‌چنین در آغاز علم منطق می‌نویسد :

«بحمداللّه و توفیقه چنین می‌نمود که نقاب حجاب از چهرهٔ بسی مخدرات لطایف حقه و مباحث علیه در طی متن و حواشی این صحیفه منتخبه از جواهر زواهر گران گشوده شده باشد».

هم‌چنین در آن از کتاب دیگر خود موسوم به «جامعهٔ ارثماطیقی» نام می‌برد با این عبارت :

«نمونه نثرش را در سفر دوم جامعه ارثماطیقی مشتمل بر اعمال حسابی از مؤلّفات بنده درگاه جهان‌پناه اعلی‌حضرت ظل الهی یابند».

از مجموع این عبارت‌ها روشن می‌شود که مؤلّف در اواخر قرن ۱۱ و اوایل قرن ۱۲ در قید حیات بوده و از درباریان شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۷ ـ ۱۱۰۵ ق) و شاه سلطان حسین صفوی (۱۱۰۵ ـ ۱۱۳۵ ق) و مدّتی عامل تحریر و تقریر وزارت و ممیزی آذربایجان بوده است و این آثار را تألیف نموده :

الف : نهایة الاقدام فی طورالکلام در علم لغز.

ب : جامعهٔ ارثماطیقی در ریاضیات.

ج : دایرةالمعارف (کتاب حاضر).

طبق اظهار مؤلّف او در سال ۱۱۰۰ مشغول تألیف این کتاب بوده و در آن مطالبی را که سی و دو سال قبل از این تاریخ در سال ۱۰۶۸ ق تهیه نموده درج کرده است.

نثر کتاب با تکلّف و تصنع زیاد برگزار شده و کتاب ناتمام و نامرتب است و این بخش‌ها در نسخهٔ حاضر موجود است :

ـ **المقدّمة** : فی حدوث الحروف و ظهور الکلام «۱ ر ـ ۲ ر»

ـ **تذییل** : فی تقسیم العلوم علی وجه الاختصار و الاستبصار «۲ ر ـ ۲ پ»

ـ **علم منطق** : مؤلّف در این بخش مسائل علم منطق را از کتاب اساس‌الاقتباس خواجه نصیرطوسی استخراج و در فصولی به‌ترتیب حروف‌معجم تنظیم‌نموده‌است «۳ر ـ ۳۴ر».

ـ **خطابه** «۳۴ ر ـ ۴۷ ر»

ـ **صناعة الشعر** «۴۸ ر ـ ۶۵ ر»

او در این قسم صناعات عروض و قوافی را به‌طور مفصل بیان نموده است.

ـ **مصراع شمالی** : معانی و بیان «۶۵ پ ـ ۷۶ پ»

ـ **شرح اسماء الهی** «۷۷ ر ـ ۷۸ پ»

در این بخش مؤلّف نود و نه اسم الهی را ذکر نموده و خواص هر یک را ابتدا با یک رباعی آورده و پس از آن به نثر بیان نموده است.

ـ **فالنامه** «۷۹ ر ـ ۸۳ پ»

در این بخش مؤلف بعد از ذکر مطالبی دربارهٔ فال‌گیری، فالنامهٔ منظوم شیخ بهایی را با جدول‌هایش درج نموده است.

ـ **التلویح الثالث** : فی المحسنات اللفظیة «۸۳ پ ـ ۹۰ ر»

اوراق نسخه در صحافی جابجا شده است.

آغاز : «المقدّمة فی حدوث الحروف و ظهور الکلام و اختلاف... بر محرمان اسرار عیان که انسان به فطرت اصلی از بدو حال تا منتهای مرور ایام رضاع».

انجام نسخه :

ای جاه ترا نه طول پیدا و نه عرض — بر خلق .... ز آمده فرض

خواهم که نگردد کف زارت هرگز — مانند من غریب محتاج بقرض

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا (عصر مؤلّف)؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ حواشی دارد با امضاء «منه سلمه‌الله»؛ جلد: تیماج، یشمی، ضربی، ترنج با نقش گل.

۹۱ برگ؛ ۲۱×۳۱ سانتی متر؛ ۲۷ سطر؛ [ثبت ۷۴۵۶۸].

﴾ ۱۳۳۵۹ ﴿

مرقعات

بیست و دو قطعه مرقع است از کاتبی نامعلوم، کاتب در این مرقعات رساله‌ای در آداب و مواعظ و دستور سلطنت و ملک‌داری، انشاء و تحریر نموده است. این رساله فاقد فصول و ابواب است و به نام اتابک نصرةالدین احمد نگاشته شده و کاتب در مقدّمه ابیاتی در مدح وی انشاء نموده است. هدف کاتب از این رساله تحریر مرقع بوده و لذا رساله از جهت علمی قابل اعتنا نیست.

نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد و باقی اوراق در صحافی جابجا شده است.

آغاز نسخه : «کرامت را پیرایه وجود موجودات ساخته فحمدله ثم حمد له علی ما کسانا رداء الکرم و شکر له ثمّ شکر له علی ما هدانا لشکر النعم».

انجام نسخه : «و استادانه از کان قریحت جواهر قیمتی در سلک انتظام کشیده و نقود الفاظ را».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف، بین سطور تمام مرقعات طلاانـدازی و جـدول الوان، حواشی تمام مرقعات زمینه رنگی زرافشان؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، سوخت، ترنج باسر و لچکی با نقش گل و بوته، عطف و حاشیه تیماج مشکی.

۲۲ قطعه؛ ۱۸×۲۷ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۷۸۰۵۱].

﴿ ۱۳۳۶۰ ﴾

مرقعات

پانزده قطعه مرقع است با دو تصویر بدین ترتیب :

۱ ـ تصویر دو شتر در حال نزاع؛ ۲ ـ یک عکس قدیمی که در آن دو روحانی همراه دو بچّه و یک مرد، دیده می‌شوند؛ ۳ ـ شعری به خط شکسته و چلیپایی؛ ۴ تا ۷ ـ شعر؛ ۸ ـ یک نامه؛ ۹ تا ۱۱ ـ حکایات؛ ۱۲ تا ۱۵ ـ دست‌خط حسن که حسب‌الامر میرزا محمّدآقا نواب میرزا سیّدمرتضی رضوی در سال ۱۲۹۷ نوشته است؛ ۱۶ ـ چند حدیث به خط احمد نیریزی که در جمادی‌الثانیهٔ ۱۱۳۳ تحریر نموده است؛ ۱۷ ـ آیهٔ ملک، تحریر ۱۲۷۲ در یزد.

خطوط مختلف، کاتبان مختلف؛ تمام مرقعات با جداول تزئین شده و زمینهٔ اطراف رنگی، بین خطوط بعضی از آنها طلااندازی و زمینهٔ بعضی زرافشان؛ جلد : طبلهٔ اوّل افتاده است، طبلهٔ دوم تیماج سرخ، مجدول گرهی.

۱۵ قطعه و یک نقاشی و یک عکس؛ ۱۸×۲۹ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۱۷۶۵۰۳].

﴿ ۱۳۳۶۱ ﴾

مرقعات

از : میرعلی حسینی کاتب سلطانی و فرزندش محمّدباقر (قرن ۱۰ ق)

پنجاه و چهار قطعه است به خط میرعلی حسینی کاتب سلطانی و فرزندش محمّدباقر، در مقدّمه‌ای که محمّدباقر در ده صفحه براین مرقعات نگاشته اظهار نموده :

«چون چند قطعه و رباعی از نتایج دست و زبان والد جمع گشته بود و پیوسته از پریشانی آن توهم می‌نمود، محقر مرقعی ترتیب داد».

او این مقدّمه را در سال ۹۴۴ ق و به نام همایون شاه نگاشته و در آن قطعه‌ای در مدح محمّدرحیم سلطانی و قطعه‌ای در مادّهٔ تاریخ وفات محمّدقلی را آورده است.

بعد از مقدّمهٔ محمّدباقر حسینی که ده مرقع را شامل است، مرقعات میرعلی حسینی

شروع می‌شود در این مرقعات بوستان سعدی تحریر شده که مرقع آخر در شوال ۹۴۴ در بخارا تحریر شده است.

آغاز:

«بسم الله الرحمن الرحیم — هست صلای سر خوان کریم
بانک صریر از قلم سحرکار — خاست که بسم‌الله دستی بیار

حمد بی‌حد و سپاس بی‌عدّ خالقی را که مرقّع مصوّر سپهر قطعه‌ایست از آثار فضل و کمال او».

انجام:

گرم دست گیری بجایی رسم — ورم بفکنی برنگیرد کسم
بضاعت نیاوردم الاّ امید — خدایا ز عفوم مکن ناامید

نستعلیق؛ میرعلی الحسینی الکاتب و فرزندش محمّدباقر، اواسط شوال ۹۴۴ دارالسلطنهٔ بخارا؛ رقعهٔ اوّل کتیبهٔ مذهب با گل‌های ریز الوان، تمام مرقعات جدول زرین و اطراف آنها زمینهٔ سرمه‌ای زرافشان، عناوین با سفیدآب در داخل کتیبهٔ زرین، عناوین و نشانی‌های چند رقعهٔ اوّل زرین؛ جلد: تیماج با زمینهٔ زرین با نقش گل، حاشیه گالینگور قهوه‌ای، سوخت، ترنج باسر و لچکی با گل‌های الوان، مجدول با گل‌های الوان در حاشیه.

۵۴ قطعه؛ ۲۵×۳۳/۵ سانتی متر؛ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۷۸۰۷۲].

﴿ ۱۳۳۶۲ ﴾

مثنوی حبیب و محبوب
(عرفان ـ فارسی)

از: میرزا صادق تفرشی فراهانی بن معصوم متخلص به پروانه (قرن ۱۳ ق)

مثنویی است در بیان حکایت پروانه و طبیب. از این مثنوی در کتاب‌شناسی‌ها یادی به میان نیامده است. منزوی در فهرست نسخه‌های خطی فارسی دیوان اشعار [۲۲۵۷/۳] و مثنوی نخبة المدایح شاعر [۳۲۷۰/۴] را معرفی نموده است.

[الذریعه ۱۵۸/۹؛ فرهنگ سخنوران ص ۱۰۳].

آغاز:

بسم الله بنده خداخواه — در اوّل و آخر است الله
آغاز سخن بدو گذارم — جز او کس دیگری ندارم

انجام:

فرمان ترا به جان پذیرم — چون نیست به جز تو دستگیرم
ای بر تو سپرده من دل و هوش — عرضم ز چه رو نمی‌دهی گوش

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۴۷ برگ؛ ۱۱×۱۸ سانتی متر؛ ۱۲ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۲۷].

« ۱۳۳۶۳ »

مرقعات

از: احمد وقار شیرازی فرزند وصال (۱۲۹۸ ق)

چهارده قطعه است به خط وقار شیرازی که در ۱۲۶۴ تحریر نموده، مشتمل بر آیهٔ نور، آیةالکرسی و چند دعا.

نسخ معرب؛ احمد وقار بن وصال شیرازی، ۱۲۶۴؛ تمامی صفحات مجدول مذهب مرصع محرر، زمینهٔ مرقعات سرخ و زمینهٔ اطراف الوان، خطوط به رنگ‌های مختلف از جمله زر، لاجورد، سبز، زرد، آبی، سفید، بنفش، مشکی؛ جلد: تیماج، زیتونی.

۱۴ قطعه؛ ۱۲/۵×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۷ سطر؛ [ثبت ۸۶۳۹۴].

« ۱۳۳۶۴ »

مرقعات

از: سیّدعلی‌اکبر حسنی حسینی معروف به سیّدگلستانه (قرن ۱۴ ق)

هیجده قطعه است به خط سیّد گلستانه که جهت تقدیم به احتشام‌الدوله تحریر نموده است. مشتمل بر: اشعاری از حافظ و سعدی و چند حکایت و مطلب دیگر.

شکسته و نستعلیق؛ سیّدعلی‌اکبر حسنی حسینی المدعو بسید گلستانه؛ ۱۳۱۳ و ۱۳۱۴؛

تمام قطعات مجدول مذهب محرر، بین سطور طلااندازی و داخل طلااندازی گل‌های کوچک الوان؛ جلد : پارچه‌ای، پشت جلد تیماج.

۱۸ برگ؛ ۹×۱۵/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۳۲۶].

﴿ ۱۳۳۶۵ ﴾

مرقعات

چهل قطعه مرقع است به خط خطاطان مختلف در موضوعات گوناگون در صفحه اوّل قطعه‌ای به خط گلستانه پیرامون این مرقعات الصاق شده است. موضوعات و خطاطان قطعات چنین است :

۱ و ۲ ـ چند آیه از سورهٔ بقره؛ ۳ ـ رباعی به خط محمّد اسماعیل تحریر در ۱۰۹۴؛ ۴ و ۵ ـ اشعاری به خط میرزا زین‌العابدین تحریر ۲۸ ربیع‌الثانی ۱۱۷۲؛ ۶ ـ نامه‌ای از محمّدکاظم واله اصفهانی، تحریر ۱۲۲۵؛ ۷ و ۸ ـ اشعاری از محمّدصالح و سلطان ابراهیم میرزای صفوی؛ ۹ ـ نامه؛ ۱۰ ـ اشعاری از حافظ؛ ۱۱ و ۱۲ ـ ابیاتی به خط علی کاتب؛ ۱۳ و ۱۴ ـ چند آیه از قرآن کریم؛ ۱۵ و ۱۶ ـ اشعاری به خط سلطانعلی مشهدی؛ ۱۷ و ۱۸ ـ اشعار؛ ۱۹ ـ غزلی از حافظ؛ ۲۰ ـ مطلبی عرفانی به خط میرزا حسن کمالی؛ ۲۱ و ۲۲ ـ اشعار نظامی گنجوی به خط سلطانعلی مشهدی؛ ۲۳ ـ حکایتی به خط عبدالمجید؛ ۲۴ و ۲۵ ـ اشعار؛ ۲۶ ـ اشعار جامی؛ ۲۷ ـ احادیث؛ ۲۸ ـ قصیدهٔ عینیه در وصف پیامبراکرم ﷺ؛ ۲۹ و ۳۰ ـ شعر؛ ۳۱ ـ غزلی از عرفی؛ ۳۲ ـ عریضهٔ محمّد شفیع حسینی شکسته نویس؛ ۳۳ و ۳۴ ـ آیات و احادیث به خط ثلث جلی؛ ۳۵ ـ عقدنامهٔ امیر محمّدخان خلف امیر اسدالله‌خان که بیگم صاحب خان بنت محمّد رضاخان را به حبالهٔ نکاح درآورده است؛ ۳۶ ـ نامه؛ ۳۷ ـ قطعه‌ای ادبی در تاریخ امیرالمؤمنین علیه‌السلام؛ ۳۸ ـ دعا و تبریک به نظام‌الملک برای منصب جدید؛ ۳۹ ـ چند بیت شعر؛ ۴۰ ـ عریضه.

خطوط مختلف؛ کاتبان مختلف؛ رقعهٔ پنجم مهر مربعی به سجع : «محمّدحسین طباطبایی»؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، مجدول، گرهی.

۴۰ قطعه؛ ۲۰/۵×۳۰ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۳۲۹].

﴿ ۱۳۳۶۶ ﴾

مرقعات

بیست و چهار قطعه است شامل دوازده مینیاتور با آب و رنگ و دوازده قطعه خط. از این مینیاتورها یازده قطعه متعلّق به محمّد بن خداداد است که در سال‌های ۱۱۹۹ و ۱۲۰۰ رسم نموده و یک مینیاتور متعلّق به آقا باقر است که در سال ۱۱۹۷ با امضای «یا باقر العلوم» رسم کرده است.

خط‌ها به خط شکسته و تعلیق دیوانی است که به قلم محمّدقاسم میرزا کوچک و محمّدکاظم واله اصفهانی تحریر شده‌اند.

ترتیب مرقعات و موضوعات آنها چنین است :

۱ ـ تصویری از شکارچی جوان، محمّد بن خداداد ۱۲۰۰.

۲ ـ تصویر شاهزاده و خادمش، با امضای یا باقرالعلوم ۱۱۹۷.

۳ و ۴ ـ اشعار.

۵ و ۶ ـ تصویر شاهزادگان.

۷ و ۸ ـ نامهٔ محمّدکاظم اصفهانی ۱۲۰۴.

۹ و ۱۰ ـ نقاشی از محمّد بن خداداد ۱۲۰۰.

۱۱ و ۱۲ ـ اشعار به خط محمّدقاسم مشهور به کوچک شعبان سنهٔ ۱۲۰۰ در اصفهان نوشته شده حسب خواهش میرزا محمّد نصیر بسطامی.

۱۳ و ۱۴ ـ تصویر شاهزادگان از محمّد بن خداداد ۱۱۹۹.

۱۵ و ۱۶ ـ نامه‌ای از محمّدکاظم واله اصفهانی ۱۲۰۴.

۱۷ و ۱۸ و ۱۹ ـ نقاشی شاهزادگان از محمّد بن خداداد ۱۲۰۰.

۲۰ و ۲۱ ـ اشعار به خط میرزا کوچک حسب خواهش میرزا محمّدنصیر در سلخ شعبان در اصفهان.

۲۲ و ۲۳ ـ تصویر شیر از خداداد ۱۱۹۹ و ۱۲۰۰.

۲۴و۲۵ـ اشعار به‌خط میرزا کوچک نوشته‌شده حسب خواهش میرزامحمّدنصیر در اصفهان.

شکسته نستعلیق؛ تمام قطعات با جداول تزیین شده، اطراف مرقعات زمینهٔ رنگی با گل‌های رنگارنگ؛ زمینهٔ بعضی از مرقعات مذهب؛ جلد: روغنی دورو، با نقش گل و بوتهٔ الوان بسیار زیبا، مجدول مذهب، در حاشیه کتیبهٔ مذهب، پشت هر دو طبله زمینهٔ سرخ با نقش گل و بوتهٔ بسیار زیبا، مجدول مذهب.

۲۴ قطعه؛ ۱۹×۲۹ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۷۰۶۸].

﴿ ۱۳۳۶۷ ﴾

مرقعات

از: درویش عبدالمجید طالقانی (۱۱۸۵ ق)

چهل و دو قطعه مرقع است به خط عبدالمجید درویش طالقانی حاوی غزلیات سعدی شیرازی.

آغاز:

جانا هزاران آفرین بر جانت از سر تا قدم
صانع خدایی کی وجود آورد بیرون از عدم

انجام:

درین معنی سخن باید که جز سعدی نیاراید
هر آنچه از جان برون آید نشیند لاجرم در دل

شکسته نستعلیق چلیپایی، درویش عبدالمجید طالقانی؛ تمامی صفحات جدول محرر، بین سطور طلااندازی دندان موشی؛ جلد: تیماج با روکش پارچه‌ای.

۴۲ برگ؛ ۱۴×۲۰ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۷۱۶۵].

﴿ ۱۳۳۶۸ ﴾

مرقعات

بیست قطعه مرقع است شامل تصاویر دراویش و اقطاب آن‌ها که محمّدحسین اصفهانی با آب و رنگ نقاشی نموده و در بالا و پایین هر تصویر نام صاحب تصویر با یک یا چند بیت، به خط ابوالفضل ساوجی در سال ۱۲۹۲ تحریر شده است.

اسامی صاحبان تصاویر چنین است :

۱ ـ معصوم علی شاه؛ ۲ ـ نورعلی شاه؛ ۳ ـ مولوی؛ ۴ ـ شمس تبریزی؛ ۵ ـ محوعلی شاه؛ ۶ ـ جوکی لاهوری؛ ۷ ـ قطب‌الدّین احمد؛ ۸ ـ باباکوهی شیرازی؛ ۹ ـ سعدی؛ ۱۰ ـ کوچک ابدال شیرازی؛ ۱۱ ـ درویش عبدالله؛ ۱۲ ـ خواجه عبدالله انصاری؛ ۱۳ ـ مجذوبعلی شاه؛ ۱۴ ـ باباطاهر عریان؛ ۱۵ ـ شمس تبریزی ۱۶ ـ ابراهیم ادهم؛ ۱۷ ـ اعور کابلی؛ ۱۸ ـ درویشی جوان؛ ۱۹ ـ پتنک علی شاه؛ ۲۰ ـ مشتاقعلی کرمانی.

نستعلیق؛ خطوط از ابوالفضل ساوجی، نقاشی‌ها از محمّدحسین اصفهانی؛ جلد: تیماج دورو روغنی، مجدول، مذهب، حاشیه با گل‌های مذهب، پشت جلد روغنی مجدول مذهب با نقوش اسلیمی گل و بوته؛

۲۰ قطعه؛ ۲۱×۳۳/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۷۱۴۵].

« ۱۳۳۶۹ »

مرقعات

ده قطعه است شامل شش قطعه مینیاتور از خمسهٔ نظامی (چهار قطعه از مثنوی هفت گنبد و دو قطعه از مثنوی لیلی و مجنون)، و چهار قطعه خط از اشعار خمسهٔ نظامی به خط شکسته نستعلیق.

شکسته‌نستعلیق؛مینیاتورها با آب‌و رنگ و الوان،لابلای سطور طلااندازی دندان موشی با نقش‌گل‌و بوته زرین و الوان؛جلد:تیماج،قهوه‌ای، ضربی، ترنج با سر با نقش گل، مجدول.

۱۰ قطعه؛ ۳۰×۴۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۷۰۵۹].

« ۱۳۳۷۰ »

مرقعات

از : امیر یاور جنگ محمّد مظفرالدّین خان (قرن ۱۴ ق)

سیزده قطعه است به خط امیر یاور جنگ که برای میر زین‌العابدین فرزند میرباقر علیخان بهادر میر منزل تحریر نموده است.

عکس کاتب در صفحهٔ اوّل نسخه الصاق شده است.

در این مرقعات بخش‌هایی از مناجات خواجه عبدالله انصاری در طول صفحات در دو سطر تحریر شده است.

آغاز: «بسم الله الرحمن الرحیم ربّ یسر و تمم بالخیر و السعادة این کلمه چند است از سخنان ندیم حضرت باری... الهی همه از تو پرسند و عبدالله».

انجام: «و اگر عالم آب گیرد داغ مدبر شسته نشود و نور در طاعت است امّا به عنایت است جهت برخوردار میرزا...».

نستعلیق زیبا؛ محمّدمظفرالدّین‌خان (امیر یاور جنگ)، ۱۳۱۳ ق؛ تمامی صفحات مجدول زرین مرصع، بین سطور طلااندازی؛ جلد: مقوائی.

۱۳ قطعه؛ ۱۵/۵×۲۸ سانتی متر؛ ۲ سطر؛ [ثبت ۸۷۰۲۱].

﴿ ۱۳۳۷۱ ﴾

مرقعات

بیست و نه قطعه مرقع است از کاتبان مختلف در موضوعات گوناگون، بدین ترتیب:

۱ و ۲ ـ نقاشی گل و بوته با آب و رنگ از محمّدحسن؛ ۳ ـ نامه؛ ۴ تا ۷ ـ اشعار، مرقع ششم به خط محمّدقلی تحریر ۱۲۶۰؛ ۸ ـ کلام بعض الحکما به خط علی عسکر بن محمّدشفیع ارسنجانی، تحریر ۱۲۶۱؛ ۹ ـ حدیث نبوی به خط عبدالله، تحریر اواخر صفر ۱۲۹۱؛ ۱۰ ـ اشعاری به خط عبدالمجید اخوی محمّدصالح، تحریر شده در اصفهان؛ ۱۱ ـ اشعاری از: خاقانی، حافظ، عاشق، به خط شکسته نستعلیق و چلیپایی؛ ۱۲ ـ شعری از ابودلف؛ ۱۳ ـ آغاز زیارت جامعه، تحریر ۱۲۵۴؛ ۱۴ و ۱۵ ـ سیاه مشق؛ ۱۶ و ۱۷ ـ قطعهٔ ادبی با خط شکسته نستعلیق؛ ۱۸ و ۱۹ ـ قطعه شعری با خط نستعلیق؛ ۲۰ تا ۲۹ ـ چند قطعه شعر و سیاه مشق.

نسخ و نستعلیق زیبا؛ کاتبان مختلف؛ تمامی صفحات مجدول، الوان، خطوط با رنگ‌های مختلف؛ جلد: تیماج، مشکی، ضربی، مجدول گرهی.

۲۹ قطعه؛ ۱۸×۲۸ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۸۵۲].

﴿ ۱۳۳۷۲ ﴾

مجموعه

۱ ـ المعجم فی معائیر اشعار العجم «۷ ر ـ ۱۲۷ پ» **(بلاغت ـ فارسی)**

از : شمس‌الدّین محمّد بن قیس رازی (قرن ۷ ق)

[مجلس ۱۲۳/۳؛ منزوی ۲۱۵۰/۳؛ دانشگاه ۲۳۴۰/۱۱؛ مشار، فارسی ۴۸۱۲/۴].

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «چنانک وجه فساد آن بجای خویش گفته شود و آن اینست : توسیع تصقیت تطویل و چون تفصیل ازاحیف بر سبیل اجمال معلوم شد اکنون زحاف هر یک».

انجام : «امید است که اگر صاحب طبعی این جمع را در مطالعه دارد و به هر باب که رسد نادانسته از سر آن در نگذرد به مدّتی اندک در سخن دری نظماً و نثراً تخریجی تمام یابد... والصلوة علی نبیه محمّد و آله و اصحابه الطیبین الطاهرین الاکرمین».

۲ ـ دیوان عبید زاکانی «۱۲۹ پ ـ ۱۴۱ پ» **(فارسی)**

بخشی از اشعار شاعر است شامل : غزلیات به صورت نامرتب و رباعیات، با مقدّمه‌ای کوتاه به نثر. **[مجلس ۹۶/۱۰؛ منزوی ۲۴۳۴/۳].**

آغاز دیباچه: «جواهر زواهر حمد و سپاس بی‌حد و قیاس که به مقیاس عقل».

آغاز دیوان :

وقت آن شد که کار دریابیم — در شتابست عمر بشتابیم
دیدهٔ حرص و آز بردوزیم — پنجهٔ زهر و زرق برتابیم

انجام :

در انتظار دیدن تو چشم آرزو
چون گوش روزه‌دار بر الله‌اکبر است

بـازآی و حـلقه بـر در زنـدان شـوق زن
کاصحاب را دو دیده چو مسمار بر در است

۳ـ نزهة‌الابصار فی معرفة بحور الاشعار «۱۴۳ پ ـ ۱۵۵ پ» **(فارسی)**

از: شرف‌الدّین فضل‌الله بن محمّد شیرازی

قصیدهٔ رائیه‌ای است که شاعر در مدح شمس‌الدّین حسین سروده و در ضمن آن بحور اشعار فارسی را ذکر نموده است. نسخهٔ دیگری از این قصیده در کتاب‌خانهٔ ملک موجود است. **[تهران، ملک ۲۲۱/۷، ش ۴۱۳۷/۷۶؛ منزوی ۲۱۷۷/۳].**

آغاز:

از اعـتدال نسـیم صـباء عـنبر بـار عروس گل بخرامید سوی صـفهٔ بـار
نگر که باز به پیغام وصل فـروردین نقاب غنچه برانداخت لاله بر کهسار

۴ـ بدایع الاسحار فی صنایع الاشعار «۱۵۶ ر ـ ۱۵۹ پ» **(فارسی)**

از: قوام‌الدّین احمد بن ابی‌بکر مطرزی گنجوی عموی نظامی گنجوی (قرن ۶ ق)

قصیده‌ای است در بیان صنایع اشعار، مؤلّف هر صنعت شعری را در یک بیت بیان نموده است.

[مجلس ۳۸۳/۳؛ منزوی ۲۱۲۶/۳ که آغاز آن با نسخهٔ ما برابر است؛ الذریعه ۸۹/۱۵؛ کشف‌الظنون ۱۸۸/۱؛ دانشگاه ۲۳۴۱/۱۱ و ۲۷۸۷/۱۲].

آغاز: حسن المطلع و الترصیع

ای فلک را هوای قدر تو کـار وی ملک را ثنای صدر تو یار

الترصیع مع التجنیس

تیر چرخت ز مهر دیده سبر تیر چرخت ز مهر دیده ستّار

انجام: حسن المقطع

تـــا عـــیانست مــهر را تــابش تـــا نــهانست چـرخ را اسـرار
روز و شب جز سخا مبادت شغل سال و مه جز طرب مـبادت کـار

۵ـ دیوان عماد [چند غزل] («۱۶۰ ر ـ ۱۶۲ پ») (فارسی)

آغاز:

زهی بوعدهٔ وصل تو شادمان دل ما　　خیال روی تو پیوسته در مقابل ما
برین دیار که... و سال‌ها بگذشت　　هنوز بوی تو می‌آید از منازل ما

انجام:

برگ بنفشه کز چمن آید نشانه‌اش　　تابیست از دو سنبل عنبرفشان ما
آب حیات کز ظلماتش دهند...　　آبیست پیش کوثر آتش نشان ما

نسخ؛ رسالهٔ اوّل عبیدالله بن عبدالرّحمن بن الفقیه عبدالله الملقب بعواد (؟) فقیه التستری، جمعه ۵ رمضان ۹۸۱ مدینة السلام بغداد؛ رسالهٔ سوم بی‌کا، ۷۹۱؛ عناوین شنگرف؛ در اوّل نسخه تملک فرهاد بن ولیعهد ۱۲۹۵ و اهدای نسخه از طرف وی به احتشام‌الملک ۱۴ جمادی‌الاولی ۱۳۰۴، در آخر نسخه یادداشتی از احتشام‌الملک؛ جلد: تیماج، سرخ.

۱۶۴ برگ؛ ۱۳×۲۲ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۵۰۴۹۱].

﴾ ۱۳۳۷۳ ﴿

دیوان اسرار (شعر ـ فارسی)

از: ملاّهادی بن مهدی سبزواری متخلّص به اسرار (۱۲۹۹ ق)

[مجلس ۲/۲۰۷ و ۸/۸۸ و ۴۴۳؛ مشار، فارسی ۲/۲۲۶۳].

آغاز:

الا یا ایها الورقا ثری تنوی اطلعی عنها　　که اندر عالم قدسی تو را باشد نشیمنها

انجام:

لیک جز او همه از فییء است　　غیر او در میانه لا شیء است
چشمت اسرار گر بود احول　　دو نماید تو را یکی مشعل

نستعلیق؛ آقابزرگ ابن ملاّحسین بیرجندی با مهر بیضوی وی، ۱۲۷۳، در مدرسهٔ اثنینیة الباب؛ در اوّل نسخه چند بیت شعر به خط «عشرت» با مهر بیضوی وی و در آخر نسخه

مخمسی از وصال شیرازی؛ جلد: تیماج، سرخ.

۴۹ برگ؛ ۱۱×۱۷/۵ سانتی متر؛ ۱۸ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۲۵].

﴿ ۱۳۳۷۴ ﴾

تاریخ جدید یزد (تاریخ ـ فارسی)

از: احمد بن حسین بن علی کاتب یزدی (قرن ۹ ق)

[مجلس ۲۱۹/۶؛ منزوی ۴۲۴۰/۶؛ مشار، فارسی ۱۰۶۴/۱].

نسخهٔ حاضر «قسم نهم : ذکر باغستانها» و یک صفحه از «قسم دهم : ذکر میاه و کاریزها» را شامل است.

آغاز: «برخیز من برخاستم آن فالج از من برفت شیخ صالح از طرف کرد رو بر در مسجد مقیم بود در آن شب که سیّد وفات کرد گفت دیدم».

انجام: «... و مجوسیان بسیار از آن... و باغها و کشخوان‌ها ساختند و به غایت باغستانی خرّم روح».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۳ ق]؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد: میشین، سرمه‌ای.

۶ برگ؛ ۱۴×۱۹/۵ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۸۶۶۴۷].

﴿ ۱۳۳۷۵ ﴾ و ﴿ ۱۳۳۷۶ ﴾

این دو شماره سند هستند و در فهرست اسناد معرفی خواهند شد.

﴿ ۱۳۳۷۷ ﴾

منتخب بشارة المصطفی (حدیث ـ عربی)

از: ؟

منتخبی است از کتاب «بشارة المصطفی لشیعة المرتضی» عمادالدّین محمّد طبری آملی. در این منتخب سند احادیث حذف شده و در پایان نسخه نیز بخشی از احادیث

آخر کتاب در سه برگ به فارسی ترجمه شده است.

آغاز: «الحمدللّه ربّ العالمین و الصلوة و السّلام علی اشرف المرسلین محمّد و عترته الامناء الطیبین الطاهرین و بعد فهذا کتاب منقول... قال دخل رسول‌الله صلّی الله علیه و آله مسروراً علی علیّ».

انجام: «... آنچ بکارش نیاید نگوید و آنچ سنّت است پسنده بودش و پای از سنّت بیرون ننهد و به بدعت مشغول نشود و این آخر خطبه است و صلّی الله... علیهم اجمعین».

نسخ؛ به خط مؤلّف، پنج‌شنبه ذی‌القعدهٔ ۹۸۳ کربلا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در اوّل نسخه تملکی با مهر بیضوی به سجع «ابوطالب بن محمّدمهدی الحسینی» و در برگ دوم مهر بیضوی به سجع «افوض امری الی الله عبده داود»؛ در آخر نسخه دو تاریخ تولّد؛ جلد: پارچه‌ای، عطف و حاشیه تیماج.

۶۷ برگ؛ ۱۴×۲۰ سانتی متر؛ ۱۳ سطر؛ [ثبت ۸۶۶۴۴].

« ۱۳۳۷۸ » تا « ۱۳۳۸۶ »

این شماره‌ها سند هستند و در فهرست اسناد معرفی خواهند شد.

« ۱۳۳۸۷ »

دیوان امیر خسرو دهلوی **(فارسی)**

از: امیرخسرو بن امیر محمود دهلوی (۷۲۵ یا ۷۲۸ ق)

شاعر برای خود پنج دیوان تهیه نموده به نام‌های «تحفةالصغر، وسط‌الحیات، غرةالکمال، بقیّهٔ نقیه، نهایةالکمال».

نسخهٔ حاضر منتخبی است از غزلیات و رباعیات پنج دیوان مذکور، در این منتخب غزلیات به ترتیب الفبائی آخر قوافی تنظیم و در اوّل هر غزل نوشته شده که از کدام دیوان شاعر است.

آغاز:

حـمد رانـم بـر زبـان للّـه ربّ العـالمین
آنک جـان بـخشید از قـرآن هـدی للـمتقین
از سـفیدی و سـیاهی گـیر تـا لوح و قـلم
یک رقم از خط حکمش و هو خیرالحاکمین

انجام:

بادت مدام دولت و آنگـاه دولتـی / کز قدر کرّه فـلکت زیـوران دهـد
بختت چنانک... همایونت را قضا / هر دم نوید مملکت جاودان دهـد

نستعلیق؛ بی‌کا، ۹۸۴، عناوین شنگرف داخل جدول مذهب، در صفحهٔ اوّل شمسهٔ مذهب و مرصع با گل‌های الوان و در صفحهٔ دوم سرلوح مزدوج مذهب مرصع با گل‌های الوان، تمام صفحات مجدول مذهب لاجوردی؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ضربی، ترنج باسر با نقش گل.

۲۲۶ برگ؛ ۱۲/۵×۲۱/۵ سانتی متر؛ ۱۲ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۵۹].

﴿ ۱۳۳۸۸ ﴾

خیر السبطین فی سرّ شهادة الحسین علیه‌السلام **(تاریخ ـ فارسی)**

از: سیّد محمودعلی وارثی فتح‌پوری لکهنویی (قرن ۱۳ ق)

مؤلّف در این رساله شرح حال امام حسین علیه‌السلام از کتاب طبقات کبرای شعرانی و کتاب مرآة العارفین فی ملتمس زین‌العابدین[1] به عربی نقل و به فارسی ترجمه نموده، و کتاب را به میر سیّدعثمان علیخان آصف هفتم تقدیم نموده است. کتاب، فاقد فصول و ابواب است.

آغاز: «الحمدللّه الّذی خلق الانسان فی احسن تقویمه ثمّ رددناه اسفل السافلین...

۱ـ نام کامل این کتاب «مرآة العارفین و مظهر الکاملین فی ملتمس زین‌العابدین» است و مؤلف آن شناخته شده نیست. نسخه‌ای از آن در کتاب‌خانهٔ مرعشی ۲۲۳/۱۲، ش ۴۶۵۰ موجود است. مؤلف در رساله بالا گمان کرده که این کتاب تألیف امام حسین علیه‌السلام است.

بدان ای عزیز ثبت الله قدمک علی صراط مستقیم که شهادت سبطین».

انجام: «پس اهل‌بیت رسالت را که مرتبه داند، اینست نبذی از سر شهادت آن رضی الله عنهما

یـا اهـل‌بیت رسـول‌الـله حـبکم   فرض من الله فـی القـرآن انـزله

کفاکـم مـن عـظیم القـدر انکـم   من لم یصل علیکم لا صلوة له».

نستعلیق؛ به خط مؤلّف، بی‌تا؛ در پایان کتاب نامه‌ای به اردو که مؤلّف به علیخان آصف نگاشته است؛ جلد: گالینگور، تهوه‌ای.

۵۱ برگ؛ ۲۱×۳۳ سانتی متر؛ ۱۸ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۶۱].

﴿ ۱۳۳۸۹ ﴾

مجموعه

۱ ـ مخزن الاسرار «۱ پ ـ ۷۴ ر» **(شعر ـ فارسی)**

از: الیاس بن یوسف مطرزی نظامی گنجوی (۶۱۴ ق)

اوّلین مثنوی از پنج گنج نظامی است. پنج گنج در جلد ۳۱۷/۲۵، ش [۷۸۳۳] معرفی گردید.

[مجلس ۷۴/۸؛ منزوی ۳۱۸۴/۴؛ این مثنوی در ایران و هند و کشورهای آسیای میانه به چاپ رسیده است].

آغاز:

بسـم اللـه الرحـمن الرحـیم   هست کلید در گنج حکـیم

انجام:

شکر که این نامه بعنوان رسـید   پیشتر از عمر بـه پـایان رسـید

۲ ـ پندنامه = ولدنامه = نصیحت‌نامه «۷۵ ر ـ ۱۰۴ ر» **(شعر ـ فارسی)**

از: فریدالدّین عطّار نیشابوری (۶۲۷ ق)

[مجلس ۳۳۶/۸؛ منزوی ۲۶۹۷/۴ و ۳۲۷۷].

آغاز:

[حمد بی‌حد آن خدای پاک را — آنکه ایمان داد مشتی خاک را]
آنکـه در آدم دمید او روح را — داد از طوفان نجات او نـوح را

انجام:

شـادگـر داری درون خسته را — بـاز یـابی جست درب بسته را
هر که دارد این وصیت‌ها بـجای — در دو عالم راحتش بخشد خدای

۳ـ سعادت نامه «۱۰۵ پ ـ ۱۱۶ پ» (شعر ـ فارسی)

از: ناصرخسرو علوی مروزی قبادیانی (۴۸۱ ق)

[منزوی ۲۹۱۰/۴؛ الذریعه ۱۸۱/۱۲ و ۲۰۵/۱۹].

آغاز:

دلا هـمواره تسلیم و رضا بـاش — بهر جایی که بـاشی بـا خـدا بـاش
خدا را دان خدا را خوان به هر کار — مـدان تـو یـاوران را بـه ازو یـار

انجام:

ازین پند آنکه بر جانش فرح نیست — مکن عیبش که براعمی حرج نـیست
مکن در گوش کس درّ ثمین است — کـه پند نـاصرخسـرو هـمین است

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف و لاجوردی در داخل جدول مذهب، بـرگ اوّل سرلوح مزدوج مذهب مرصع با نقش گل، تمامی صفحات مجدول مذهب لاجـورد؛ در آخر نسخه دو رباعی از احمد؛ جلد : مقوائی، قهوه‌ای، عطف تیماج.

۱۱۷ برگ؛ ۱۲×۲۱ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۶۲].

«۱۳۳۹۰»

[جامع الحکایات] (افسانه ـ فارسی)

قصه‌های کوتاهی است که علمای دربار اکبرشاه برای وی از زبان‌های هندی ترجمه کرده‌اند.

آغاز:

«تــا نکــنی جـای قـدم استوار　　　پــای مــنه در طــلب هــیچ کـار
در همه کاری که درآیی نخست　　　رخنهٔ بیرون شـدنش کـن درست

بازرگان‌پسر به‌ارادهٔ‌آنکه‌نخست من روستامنش را از زبان خود به اقرار آورده».

انجام نسخه: «پسته‌اش نمک ریز و شورانگیز و لعابش شیرآلود و شکرآمیز با وجود صغرش از دانش و فضل نصیبی وافر داشت و از فهم و فراست بهرهٔ کافی...»

نستعلیق، چلیپایی؛ بی‌کا، بی‌تا؛ برگ اوّل سرلوح مزدوج مذهب مرصع با گل‌های الوان و بسمله داخل کتیبه؛ تمام صفحات کرم‌خوردگی دارد و وصالی شده؛ جلد: گالینگور، سبز. ۶۸ برگ؛ ۲۱×۲۷ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۴۶۳].

﴿ ۱۳۳۹۱ ﴾

گزارشات امین‌الدوله به ناصرالدین شاه (فارسی)

پنجاه و نه قطعه نامه است حاوی گزارشات امین‌الدوله ملقب به امین‌السلطان[1] که به ناصرالدین شاه نوشته و وی دستورات و فرامین لازم را در حاشیه هر نامه نگاشته است. امین‌السلطان در هنگام نگارش این نامه‌ها وزیر دربار بوده که وظایف و فرمان ناصرالدّین شاه در نصب وی به این مقام در اوّل نسخه ضمیمه شده است.

آغاز: «وزارت دربار که امروز محول به جناب امین‌السلطان است با سایر مشاغل و مرجوعات متفرقه که به ایشان سپرده و راجع است».

انجام: «... از سایر بلوکات نیامده‌اند امر امر جهان مطاع اقدس همایون... است».

شکسته؛ بی‌کا (فرامین به خط ناصرالدّین شاه)، بی‌تا؛ تمام صفحات مجدول مذهب

۱ـ امین السلطان‌میرزاعلی‌اصغرخان اتابک اعظم پسر آقامحمدابراهیم امین‌سلطان از رجال دورهٔ ناصرالدین شاه بود که در سال ۱۳۱۰ ق به صدارت رسید و تاکشته شدن ناصرالدّین شاه (۱۳۱۳ ق) در این سمت باقی بود. بعد از این‌که مظفرالدّین شاه به سلطنت رسید معزول گردید و بار دیگر در سال ۱۳۱۶ به صدارت رسید و تا سال ۱۳۲۱ صدراعظم بود. در این سال استعفا کرد تا این‌که در رجب ۱۳۲۵ به قتل رسید.
(لغت‌نامهٔ دهخدا، مادّهٔ «امین السلطان»)

مرصع محرر، اطراف فرامین با طلاکاری و گلهای الوان تزئین گردیده است؛ جلد: پارچه، با گل‌های الوان و زمینهٔ یشمی.

۷۴ برگ؛ ۱۹/۵×۳۳ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۴۶۴].

﴿ ۱۳۳۹۲ ﴾

دیوان سلیمی عثمانی (شعر ـ فارسی)

از: یاوز سلطان سلیم بن سلطان بایزید عثمانی (۹۱۸ ـ ۹۲۶ ق)

دیوان غزلیات فارسی شاعر است بدون ترتیب، او در اشعارش سلیمی تخلّص می‌کند.

این دیوان نخستین بار در سال ۱۳۰۶ ق. در استانبول با عنوان «دیوان یاوز سلطان سلیم» به تصحیح حسین حسنی در ۹۶ صفحه در چاپخانهٔ مرتبیه چاپ گردید که حاوی ۱۰۲ غزل بود. بار دوم در سال ۱۹۰۴ م به دستور ویلهلم دوم امپراتور آلمان جهت اهدا به سلطان عبدالحمید دوم با تصحیح پاول هورن استاد زبانهای شرقی دانشگاه استراسبورک به چاپ رسید. این دیوان دو بار به ترکی ترجمه و در ترکیه در سال ۱۳۰۸ ق با عنوان «بارقه» به چاپ رسیده است.

[الذریعه ۴۶۸/۹؛ دانشگاه ۲۹۸۶/۱۲؛ منزوی ۲۳۶۱/۳؛ مشار، فارسی ۲۳۱۸/۲؛ مقالهٔ: نسخه‌های خطی دیوان فارسی سلطان سلیم عثمانی در کتابخانهٔ ترکیه، اصغر دلبری‌پور، مجلهٔ نامهٔ آشنا، نشریه رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در آنکارا، سال دوم، شمارهٔ اوّل (بهار ۱۳۷۵) ص ۴۴ ـ ۵۵ که در آن پانزده نسخه از دیوان وی معرفی شده است].

آغاز:

ای مهر عالم جان بنما جمال ما را
برقع ز رُخ برافکن ملک جهان بیارا
کم کن جفا که چندان از نیکویان نیکو نیست
بیگانه‌وار دیدن یاران آشنا را

در نیستی سلیمی آیین جور و غم نیست
هستی ما سبب شد رسم غم و جفا را

انجام:

از گریهٔ من در همه جا خار وفا رست
کاشم بگذارند که در کوی تو گریم
نی در جگرم آب بماندست نه در چشم
ای دل مددی کن که ز پهلوی تو گریم
گفتی که دمی گریه کن از غم که بخندم
شرمم نبود هیچ که در روی تو گریم
خویت شده پنهان شدن از چشم سلیمی
گاه از غم دیدار و گه از خوی تو گریم

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ ۱۰ برگ اوّل جدول زرین؛ در صفحهٔ اوّل تملک شریف رحمةالله بن سیّد محمّد عفتی کفوی با مهر بیضوی «امیدوار فیض سحرگاه گل است سیّد رحمةالله» و تملک علاءالحکماء جمادی الاولی ۱۳۳۶؛ در آخر نسخه نام ندیم افندی؛ اشعار در متن و حاشیه نوشته شده است؛ جلد: تیماج، زرشکی، ترنج و جدول زرین، لولادار.

۱۱۰ برگ؛ ۱۹×۸/۵ سانتی متر؛ ۲۱ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۶۸].

﴿ ۱۳۳۹۳ ﴾

الموجز الحاوی لتحریر الفتاوی (فقه ـ عربی)

از: شیخ احمد بن محمّد بن فهد حلّی (۸۴۱ ق)

[مجلس ۲۳۲/۲۵، ش ۷۲۳۲]. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

نسخ؛ حرّام بن ابراهیم؛ ظهر دوشنبه ۷ ربیع‌الاوّل ۹۵۵؛ عناوین شنگرف؛ در آخر نسخه تملک خلیفة بن یونس مشرقی که نسخه را از شیخ حسب‌الله بن المربوب الکمالی خریداری نموده و شیخ خلیفة بن رجال و شیخ عبدالله بن سعد الحسینی و برادرش

حسین و پدرش بر آن شاهد بوده‌اند به تاریخ ذی‌قعدهٔ ۱۰۲۵؛ در آغاز نسخه یادداشتی از حجت‌الاسلام سیّدمحمّدباقر شفتی؛ جلد: تیماج دورو، قرمز، ترنج با سر.

۶۰ برگ؛ ۱۵×۲۱ سانتی متر؛ ۱۳ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۶۵].

﴿ ۱۳۳۹۴ ﴾

مجموعه

۱ ـ جام گیتی نما «۱ ر ـ ۱۵۱ پ» **(شعر ـ فارسی)**

از: محمّدعلی پروشانی اصفهانی (قرن ۱۳ ق)

منظومهٔ مفصلی است نظیر حملهٔ حیدری، شاعر بعد از حمد و ثنای باری تعالی و مدح حضرت پیامبر و آل اطهارش علیهم السلام تاریخ حضرت آدم و حوا را و پس از آن تاریخ صدر اسلام (شرح حالات اجداد و آباء حضرت پیامبر، غزوات آن حضرت با کفّار و مشرکین) را به نظم کشیده و در رجب ۱۲۰۰ آن را به انجام رسانیده است.

[الذریعه ۲۵/۵؛ منزوی ۲۷۳۷/۴ و ۲۷۳۸ با دو عنوان؛ سپهسالار ۲۲/۴؛ رضوی، مشهد ۳۲۲/۷ و ۳۲۳].

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه:

که هر گوشه‌ای نعمت بیشمار ‌ ‌ ‌ مر او راست در مخفی و آشکار
به عزّت چه تسبیح او شد قبول ‌ ‌ ‌ سوی پردهٔ جنّت آمد رسول
گذر کرد از سال‌ها نه هزار ‌ ‌ ‌ ز تسبیح پرسوز آن شهریار

انجام:

عیان شد از آن سیّد کاینات ‌ ‌ ‌ به شهر مدینه بسی معجزات
که بر ذکر آنهاست عاجز قلم ‌ ‌ ‌ اگر تا قیامت نماید رقم
مرا دار معذور ای جان من ‌ ‌ ‌ که بر من جهان بسته راه سخن
هزاران درود و هزاران سلام ‌ ‌ ‌ ز ما بر محمّد علیه السّلام

هزاران درود و هزاران تحف ز ما باد بر پادشاه نجف
هزاران تحیّت هزاران سلام به خیرالبشر باد و آلش تمام

۲ ـ مثنوی «(۱۵۲ ر ـ ۱۵۳ پ)» **(فارسی)**

از : ؟

مثنوی است در بیان معجزات امیرالمؤمنین علی علیه السلام.

[منزوی ۳۱۴۲/۴، ش ۳۴۰۷۴ که در ضمن مثنوی‌های مجهول معرفی شده است]

نسخهٔ حاضر از انجام افتادگی دارد.

آغاز:

زد علم بر قبهٔ عرش عظیم نام بسم‌الله الرحمن الرحیم

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ جلد: مقوا، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای.

۱۵۲ برگ؛ ۱۸×۲۸ سانتی متر؛ ۲۰ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۶۶].

« ۱۳۳۹۵ »

دیوان قوام شیرازی = مدایح امین السلطان **(شعر ـ فارسی)**

از : محمّدرضا موسوی قوام شیرازی (قرن ۱۴ ق)

ابیاتی است که شاعر در مدح امین‌السلطان[1] سروده است. او در اشعارش «قوام» تخلّص می‌کند.

آغاز:

ای سرو ناز حسن که خوش می‌روی بناز
عشاق را بناز تو هر لحظه صد نیاز
مفتی بشرب می دهدت فتوی جواز
گر بر رخش بعشوه کنی چشم مست باز

۱ـ منظور از امین السلطان گویا میرزا علی‌اصغرخان اتابک اعظم وزیر دربار ناصرالدّین شاه قاجار، کشته شده در سال ۱۳۲۵ ق، است که شرح حالتش در باورقی نسخهٔ ش ۱۳۳۹۱ ذکر گردید.

انجام:

نگر ز راه کرم بر قوام خسته جگر
که ایستاده بدرگاه تو غزل‌خوان است
مدام ظلّ تو باشد بفرق کل انام
هماره تا که بر افلاک ماه تابان است

نستعلیق (عناوین جلی)، به خط شاعر، صفر (؟)، صفحهٔ اوّل سرلوح مزدوج مرصع مذهب، تمام صفحات جدول مذهب مرصع؛ جلد: مقوا، عطف تیماج قهوه‌ای.

۶ برگ؛ ۱۴×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۱۳ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۶۷].

﴿ ۱۳۳۹۶ ﴾

دیوان دانش قزوینی (فارسی)

از: دانش قزوینی مشهور به بنّا (بعد از ۱۰۶۰ ق)

دیوان اشعار شاعر است شامل: قصائد، قطعات، مادّه تاریخ‌ها، رباعیات، غزلیات، ساقی نامه و مثنوی قضا و قدر. او در اشعارش به «دانش» تخلّص می‌کند و شاه صفی صفوی را می‌ستاید، در جلوس وی گوید:

روح و دل جان جهان تازه شد — شاه صفی پای به توسن نهاد

هم‌چنین در یکی از مادّه تاریخ‌ها گوید:

گشاده‌تر به تو گویم که بود ماه صفر
هزار و شصت ز هجرت گذشته فصل بهار

در این دیوان قطعاتی است که شاعر در موضوعات زیر سروده است:

قطعه‌ای که برای حسین‌خان گفته، رباعی برای ملاّخلیل، قطعه از جهت ایوان میرسیّد، جواب سؤالی که مولا بدیع‌الزمان پرسیده است، تاریخ امارت محمّدبیک اعتمادالدوله، تاریخ مولود رکن‌الدّین محمّد، وزارت شیخ علی‌خان و تاریخ فوت

بلاغی.

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه:

ز دوری گل روی دو چشم شهلایت
قدید گشته بنشسته‌ام چو بوتیمار
منم که از فلاخن دوران هزار سنگ ستم
به فرق خویش بدیدم ز یار و چه اغیار

آغاز غزلیات:

ای نونهال گلشن ایمان بیا بیا
ای نور چشم جملهٔ خوبان بیا بیا
چشمم به راه مانده و بی‌تاب گشته دل
ای قوت روح جان اسیران بیا بیا
... دانش ز انتظار تو چشمش سفید شد
ای نور چشم پیر و جوانان بیا بیا

انجام غزلیّات و انجام نسخه:

کسی کو این غزل را این چنین پاکیزه می‌گوید
چو طفل مکتبی پیشش نهم بر خاک زانویی
ز زر خروارها بودی صله گفتار دانش را
اگر بودی سخن را اعتبارش قدر لیمویی

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ در اوّل و وسط نسخه مهر بیضوی به سجع «حاجی آقا»؛ جلد: مقوا، عطف و گوشه تیماج قرمز.

۱۳۵ برگ؛ ۱۴×۲۱/۵ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۷۰].

﴿ ۱۳۳۹۷ ﴾

مجموعه

۱ ـ دیوان ملاّ حسن جانی هروی «۱ پ ـ ۱۱۷ پ» **(فارسی)**

کلیات اشعار شاعر است با تخلّص «جانی». اشعار وی پیرامون مطالب عرفانی و مدح اهل‌بیت علیهم‌السلام است. نسخهٔ دیگری از دیوان شاعر در شمارهٔ [۱۳۴۳۶] معرفی خواهد شد.

[منزوی ۳/ ۲۲۷۰؛ نسخه‌های خطی دفتر دوم، ص ۷۸].

نسخهٔ حاضر بخش‌های زیر را شامل است:

الف: مثنویات «۱ پ ـ ۲۱ پ»، **آغاز:**

نیک دیدم عالم لاهوت را — عقل و نفس و عالم ناسوت را

عین اعیان را سراسر مو به مو — چون شکافیدم ندیدم غیر هو

انجام:

خوبی و خوش هست و هستیهاستی — ناخوش و بد نیست اندر نیستی

هین خمش زین بیش منما راز را — نک ببین انجام را آغاز را

ب: غزلیات «۲۳ ر ـ ۱۱۰ پ»، **آغاز:**

بحر گوهر معدن زر منبع نور و ضیا — خود منم ای من نه من ایمن بیا

بی من و ما شو دمی با من نشین — فارغ از بیچون و از چون و چرا

ج: ترجیع بند «۱۱۰ پ ـ ۱۱۲ پ»، **آغاز:**

روزگاری که هیچ بود و نبود — در سرای وجود بود نبود

جز من و ما نبود اصلاً کس — در جهان نهان و ملک شهود

انجام:

چون بدیدم تمام هستی را — دانهٔ خوشه‌ای ز خرمن بود

خود تمامی هست و هستی ما — کمترین خار شاخ گلشن ما

د: رباعیات «۱۱۳ ر ـ ۱۱۷ پ»، **آغاز:**

شاهنشه اقلیم وجودی مولا — خود ساجد و مسجود و سجودی مولا

از بود تو هر بود ببود آمد و بود　　بی بود تو هر بود و نبودی مولا

۲ ـ رساله در عرفان ((۱۱۸ پ ـ ۱۲۷ پ)) **(فارسی)**

از : ؟

رسالهٔ عرفانی کوتاهی است در شرح و تفسیر برخی اصطلاحات فلسفی و عرفانی، نسخهٔ حاضر چند صفحه از بخش‌های میانی رساله را شامل است.

آغاز نسخه : ((بسمله دو نقطه است که سوم ندارد، وجود صرف و عدم صرف، وجود صرف عدم صرف شدن و عدم صرف وجود صرف شدن محال است)).

انجام نسخه : ((... چنانکه به اضطرار می‌میرند همه و جسم و جان و جهان را به کلّ می‌گذارند و می‌روند همچنان تو به اختیار جسم و جان و جهان را واگذار ولی اندک اندک)).

نستعلیق؛ حسین الاصفهانی، ۲ محرم ۱۳۰۵ [آخر ترجیع‌بند] عناوین شنگرف؛ در اوّل مثنویات و غزلیات سرلوح مزدوج مرصع، تمام صفحات مجدول؛ جلد : تیماج دورو، قهوه‌ای، مجدول.

۱۲۷ برگ؛ ۱۰×۱۷ سانتی متر؛ ۱۰ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۷۳].

﴿ ۱۳۳۹۸ ﴾

مهر و مشتری = مهر و ماه = عشق نامه **(شعر ـ فارسی)**

از : شمس‌الدّین محمّد بن احمد عصار تبریزی (۷۸۴ یا ۷۹۴ ق)

[مجلس ۲۹۷/۲۶، ش ۷۸۱۵] نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه :

ز رویش رفته آب عزّ عزّی　　ز ابرویش مکسّر طاق کسریٰ

انجام :

به روز واو و دال از ماه شوال　　ز هجرت رفته حا و عین با ذال

قریب پنج ساعت رفته از روز   به وقت اختیار و فال پیروز

نستعلیق؛ بی‌کا، ۷۷۸؛ عناوین شنگرف؛ جلد: تیماج، مشکی.

۹۷ برگ؛ ۱۰/۵×۱۹ سانتی متر؛ ۲۳ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۷۲].

﴿ ۱۳۳۹۹ ﴾

جنگ **(فارسی)**

از: غلامعلی بن محمّدشفیع تبریزی (بعد از ۱۳۰۱ ق)

جنگ ادبی است به نظم و نثر. در آغاز آن دیباچهٔ بیاض امام قلی میرزا که میرزامهدی استرآبادی انشاء نموده، آمده است.

در این جنگ اشعار و منشآت ادبی از شعرای قدیم و جدید و معاصران مؤلّف جمع‌آوری شده و در برخی موارد ادبای معاصر مؤلّف دستخط‌هایی در آن نوشته‌اند. مطالب مندرجه در آن چنین است:

۱ ـ **اشعاری از** نظامی و سلمان ساوجی و مکتبی «۱ پ ـ ۲ پ»

۲ ـ **دیباچهٔ بیاض امامقلی میرزا** «۳ پ ـ ۴ پ» **(فارسی)**

از: میرزا مهدی استرآبادی (قرن ۱۳ ق)

دیباچه‌ای است که استرآبادی بر بیاض امام قلی میرزا و به روایتی رضاقلی میرزا نگاشته است. این دیباچه در آغاز منشآت استرآبادی که در جلد ۲۶، صفحهٔ ۱۰۵، ش [۷۶۰۵] معرفی گردید نیز آمده است. **[منزوی ۳۵۶۴/۵ و ۳۵۶۵].**

آغاز: «حبذا این بیاض دلآرا که تذرو رنگین پر و بالیست».

۳ ـ **چند حکایت منظوم** «۵ ر ـ ۶ پ»

۴ ـ **چند قطعه شعر فارسی** «۷ ر ـ ۱۲ پ»

۵ ـ **اشعاری از** نظامی و مثنوی مولوی و خاقانی «۱۲ پ ـ ۱۵ ر»

۶ ـ **مثنوی پیر و جوان** «۱۵ پ ـ ۲۱ ر» **(فارسی)**

از : محمّد نصیر طبیب اصفهانی (۱۱۹۱ ق)

به شمارهٔ [۱۳۱۵۸/۹] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۷ ـ **نخل بیت** «۲۱ پ ـ ۳۲ پ» **(شعر ـ فارسی)**

از : سیداحمد اصفهانی

آغاز :

بیا ساقی بیا ای مایهٔ ناز　　بیا ای چشم ساغر بر رخت باز

۸ ـ **اشعاری از** انوری؛ سلمان ساوجی، ضیا «۳۲ پ ـ ۳۴ پ»

۹ ـ **اشعاری از** : مولا افضل، میرزا علی خلقی، سلطان محمّد صوفی، ملّا محمّد صوفی، قائمی، امیر یحیی، شاه قاسم، قاآنی «۳۵ ر ـ ۳۶ پ»

۱۰ ـ **قطعه‌ای از مولوی، کلام واقف، قطعه‌ای از عرفی** «۳۷ ر ـ ۳۸ پ»

۱۱ ـ **رباعی و تک‌بیتی و قطعاتی از شعرای مختلف** «۳۹ ر ـ ۴۴ ر»

۱۲ ـ **چند غزل از حافظ** «۴۴ پ ـ ۴۷ پ»

۱۳ ـ **چند غزل از نظامی** «۴۷ پ ـ ۵۶ پ»

ـ برگ‌های ۵۷ و ۵۸ سفید است.

۱۴ ـ **دیوان عنصری (منتخب)** «۵۹ ر ـ ۷۰ پ» **(فارسی)**

از : ابوالقاسم حسن بن احمد عنصری بلخی (۴۳۱ ق)

[مجلس ۱۲/۸ و ۳۵۴/۱۷؛ منزوی ۲۴۵۱/۳].

نسخهٔ حاضر بخشی از قصاید و غزلیات و رباعیات شاعر را شامل است.

۱۵ ـ **قصیدهٔ منوچهری دامغانی** «۷۰ پ ـ ۷۲ ر»،

۱۶ ـ **مسمط صبوحیه** در طلب جام مدام و مخاطبة الساقی «۷۲ ر ـ ۷۵ ر»

آغاز :

ای آنچه فدای تو همه جان و تن من　　کز بیخ بکندی ز دل من حزن من

۱۷ ـ **اشعاری از** : عین‌القضاة به نقل از مجالس العشاق «۷۵ ر»، قاآنی «۷۵ ر»، شیخ

اوحدی کرمانی «۷۵ پ»، صائب «۷۵ پ ـ ۷۹ ر»، ملاّعلی نقی کمره «۷۹ پ ـ ۸۴ ر»، آصفیه «۸۴ پ ـ ۸۹ ر»، مولوی «۸۹ ـ ۹۶ ر»، سلمان ساوجی، عاشق اصفهانی، ضمیری، حیاتی لاهیجی، حسن قمی، رفیق قمی، عاشق، میرزا اشرف جهان، نصیری گیلانی، قراری گیلانی، هلالی جغتایی، عماد فقیه کرمانی، مشتاق، امامی همدانی، رضا کاشی، عباس، داوری کاشی، محتشم، طیب اصفهانی، شجاع کاشی،میرصالح جغتایی «۹۶ ر ـ ۱۰۴ پ» صبوحی بیدگلی «۱۰۵ ر» مولوی، سعدی، نظامی، میرزاحبیب‌الله قاآنی «۱۰۷ ر ـ ۱۱۲ پ»

۱۸ ـ دست‌خطی از زین‌العابدین شیروانی «۱۱۳ پ»

۱۹ ـ اشعار از عنصری و فروغی «۱۲۴ پ ـ ۱۳۲ پ»

۲۰ ـ نامه‌ای از میرزا تقی علی‌آبادی صاحب دیوان «۱۴۴ پ ـ ۱۵۱ ر»

۲۱ ـ منشآت معتمدالدوله عبدالوهاب نشاط اصفهانی «۱۵۳ پ ـ ۱۵۵ ر»

۲۲ ـ منشآت محمّد مسیح نواوی «۱۵۶ پ ـ ۱۷۹ ر»

۲۳ ـ مطلبی به نقل از محبوب‌القلوب «۱۸۰ ر ـ ۱۸۵»

۲۴ ـ منشآت قایم مقام فراهانی «۱۹۱ ر ـ ۲۲۴ پ»

۲۵ ـ مطالب و اشعار متفرقه «۲۲۵ ر ـ ۲۴۶ پ»

۲۶ ـ اقلام غریبه شامل : قلم افلاطون، قلم یونانی معروف به قلم‌الحکماء، قلم المشجر «۲۴۷ ر ـ ۲۵۰ ر»

۲۷ ـ فوائد طبی «۲۵۱ ر»

۲۸ ـ وقف‌نامه قرآن «۲۵۱ پ»

شکسته نستعلیق (بسیاری از صفحات چلیپایی)؛ کاتبان مختلف؛ قرن ۱۳؛ در آغاز نسخه عبارت : «فوت طفل ناکام محمّدحسن ولد اخوی محمّدامین سه‌شنبه ۲۴ رمضان ۱۲۸۱ در درالخلافه تهران» و تملک محمّدقاسم بن محمّد ابراهیم کرمانی شنبه ۱۶ رمضان ۱۲۷۴ و مهر مربعی به سجع «محمّدابراهیم»؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۲۵۴ برگ؛ ۱۳/۵×۲۰/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۴۷۴].

﴿ ۱۳۴۰۰ ﴾

پندنامهٔ بوذرجمهر = ظفرنامه = خردنامه (فارسی)

[منزوی ۱۶۴۵/۲ با عنوان «ظفرنامه»؛ الهیات تهران ۳۰۶/۱؛ دانشگاه ۳۸۸۶/۱۴ و ۴۲۲۴/۱۵].

آغاز: «ابوذرجمهر حکیم فرموده است که از استاد خود پرسیدم که از خدا چه بخواهم که همهٔ نیکی‌ها خواسته باشم گفت تندرستی و ایمان».

انجام: «گفتم عاقبت را چه بهتر گفت خوشنودی حضرت باری تعالی».

شکسته نستعلیق زیبا؛ عبدالله بن امین‌السلطان،[1] ۱۳۰۷، صفحهٔ اوّل سرلوح‌مزدوج مذهب، تمام صفحات جدول مذهب و لاجوردی؛ این نسخه را کاتب به‌ناصرالدّین شاه ارائه نموده و او در اوّل آن نوشته «ملاحظه شد آفرین»؛ جلد: مقوا.

۶ برگ؛ ۲۱×۱۲/۵ سانتی متر؛ ۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۷۵].

﴿ ۱۳۴۰۱ ﴾

دیوان حیدر هروی (شعر - فارسی)

از: ملا حیدر هروی، کلیچه پز (۹۵۸ ق)

بخشی از دیوان مؤلف است شامل: چند قصیده و رباعی و غزلیات از حرف واو تا یاء. شاعر در اشعارش به «حیدر» تخلّص می‌کند.

[الذریعه ۲۷۰/۹؛ منزوی ۳۳۰۳/۳، ملّی تهران ۲۸۶/۱، سپهسالار ۶۵۶/۲].

نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغاز نسخه:

کس نیارد گفت رمزی زین نمط   کس نیارد سفت درّی زین قبیل

۱ـ عبدالله فرزند امین‌السلطان علی‌اصغرخان اتابک اعظم، وزیر دربار ناصرالدّین شاه که شرح حال وی در ضمن معرفی نسخهٔ شمارهٔ ۱۳۳۹۱، در پاورقی ذکر گردید.

انجام نسخه :

مخوان وقت نمازم ای مؤذن جانب مسجد

امام و قبلهٔ خویش و من و محراب ابرویی

نستعلیق؛ بی‌کا، ۹۴۶؛ اشعار در متن و حاشیه نوشته شده است؛ جلد: مقوا.

۱۳ برگ؛ ۱۶×۲۱ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۴۷۷].

« ۱۳۴۰۲ »

کلیات حکیم صفا اصفهانی (شعر ـ فارسی)

از: حکیم میرزا محمّدحسین صفا اصفهانی (۱۳۲۲ ق)

شاعر که اهل اصفهان است و در خراسان ساکن بوده، اشعار بلندی در مدح ائمه علیهم‌السلام خصوصاً امام رضا علیه‌السلام و حضرت علی علیه‌السلام و حضرت امام زمان علیه‌السلام سروده است. اغلب قصاید و غزلیات وی در بیان مراتب و مقامات عرفانی است و از جهت ادبی قابل توجّه است. این دیوان در زمان حیات شاعر تدوین شده است.

[منزوی ۲۴۰۶/۳؛ ملک ۳۰۷/۲ ـ ۳۰۸، ش ۴۵۸۴ و ۵۱۷۶؛ دیوان شاعر دوبار در تهران به چاپ رسیده بار اوّل به کوشش مظاهر مصفی در سال ۱۳۳۷ ش در ۵۴ ص با عنوان «برگی از دیوان صفای سپاهانی»، بار دوم در تهران سال ۱۳۳۸ ش به کوشش احمد سهیلی خوانساری در ۳۸۰ ص با عنوان «دیوان صفا اصفهانی»؛ مشار، مؤلّفین ۷۷۱/۳؛ مشار، فارسی ۲۳۳۱/۲ ؛ مقالات جلال‌الدین همایی ۴۴۲/۱؛ لغت‌نامهٔ دهخدا شرح‌حال صفای اصفهانی را آورده و گوید که در سال ۱۳۰۹ ق وفات نموده است. معلوم نیست شاعر مورد بحث ما همان شخصی است که در دهخدا ذکر شده یا شخص دیگری است].

نسخه حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد.

شاعر در قصیده مباهاتیه خود گوید :

من صفاهانیم امّا به خراسان ویم عقل حیران من از کار خراسان من است

مطالب مندرج در این دیوان بدین ترتیب است :

۱ ـ **توضیحاتی پیرامون صناعات ادبی** (استعاره، براعت استهلال، ایهام)، داستانی از فخر رازی و معنی بدایع ایادی که به نفس ناطقه تفسیر شده است. «ص ۲ ـ ۳».

۲ ـ **قصائد** «ص ۴ ـ ۱۲۹».

این قصاید به ترتیب حروف تهجی و در حمد و ثنای باری تعالی و مدح ائمه علیهم‌السلام خصوصاً مدح امام رضا علیه‌السلام و پند و اندرز است. در آغاز یکی از قصاید آمده : «در نکوهش و مذمت اهل دنیا و معارف و حکم در حالت ضعف و ناتوانی فرموده‌اند مدظله».

آغاز :

دیماه و دم سپیده و سرما　　ای ترک بیار آتش مینا
آن آتش مشکبوی کن روشن　　تا دیدهٔ عقل را کنی بینا

انجام :

بر آن روانی چرخ مدار از ملک سلام　　بر این تن نهفته به خاک از خدا فری

۳ ـ **مخمسات و ترکیب‌بندها** «ص ۱۳۰ ـ ۱۷۳».

آغاز : «در نعت صدیقه کبری انسیهٔ حورا حضرت فاطمهٔ زهرا علیهاالسلام :

برخاست به آیین گهر مرغ شب‌آویز　　ای ترک ختا خیز به طبع طرب‌انگیز
بربند طرب را زین توسن شبدیز　　کن جام جم از گوهر می مخزن پرویز».

انجام :

از هر چه کدورتست شو صاف　　هم مسلک سیرت صفا شو
از خویش بجه ز بند هستی　　خود را به مبین و بس که رستی

۴ ـ **غزلیات** به ترتیب حروف قوافی «ص ۱۷۵ ـ ۲۷۸».

آغاز :

عشق رخت به راه حقیقت سمند ما　　خاک درت دوای دل دردمند ما
سودائیان عشق تواییم و در آتشیم　　در سوز دائمیم نباشد گزند ما

۵ـ رباعیات «ص ۲۷۹ ـ ۲۸۰».

آغاز:

این قطب وجود جسم بیجان تو نیست   این دائره بی‌نقطهٔ سلطان تو نیست
این باد و بساط بی سلیمان تو نیست   آن نیست که در قبضهٔ فرمان تو نیست

انجام:

من دوش رخ صدق و وفا را دیدم   عنوان محبت و وفا را دیدم
دادم به صفا صیقل آئینهٔ دل   در صیقل آئینه خدا را دیدم

۷ـ مثنوی سیر و سلوک «ص ۲۸۱ ـ ۲۹۵» **(عرفان ـ فارسی)**

منظومه‌ای است در سؤال و جواب عرفانی به سبک «گلشن راز» شبستری؛ در این مثنوی شاعر ده سؤال پیرامون اصطلاحات عرفانی و سیر و سلوک طرح نموده، بعد خود به آن‌ها پاسخ داده است. عناوین آن «سؤال، جواب، توضیح» است.

آغاز:

بنام آنکه ذات اوست پیدا   وزو بر ذیل پایان است مبدا
ز مبدا و ز پایان است بیرون   که او باشد بلند و این و آن دون
... سؤالی چند ما را بود زین پیش   نه از دنیاپرست از سرّ درویش
نه از دنیاپرستان دیدمی کام   نه از درویش دل بگرفت آرام

سؤال اوّل:

تواند شد که روزی جِدّ سالک   شود حقّ را ز سر تا پای مالک

جواب:

تواند شد ولی در سیر ثانی   که فی الله است در طور معانی
چو رهرو مالک اوصاف هو شد   ز هست خویشتن بگذشت و او شد

انجام:

من و مجنون که هم سرّ پریشیم   دو عاشق پیشهٔ فرخنده کیشیم
هدف معشوق و ما تیر شهابیم   به پیکان طلب پرّ عقابیم

نستعلیق؛ حسن تقدیسی بن محمّدتقی تفرشی فراهانی، محرم ۱۳۷۳ برابر با ۳۳/۶/۲۴؛ جلد : تیماج، مشکی.

۲۷۵ برگ؛ ۱۷×۲۱/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۴۷۸].

﴿ ۱۳۴۰۳ ﴾

اللباب في النحو (نحو ـ عربی)

از : تاج‌الدین محمّد بن محمّد اسفراینی (۶۸۴ ق)

[کشف الظنون ۱۵۴۳/۲]. نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «عوضا عن الحركة و التنوين نحو مسلمان او مسلمين و ان كان مقصوراً ثلاثياً و الفه عن واو قلبت واواً و الاّ قلبت ياءً».

انجام : «... بيّن وجه اختصاص الجر بالاسم و الجزم بالفعل..... و وفينا بما وعدنا من توفير الاقسام الاربعة... تمت».

نسخ معرب؛ محمّد بن ابی‌طاهر بن جیش یعرف بشیر، بی‌تا؛ در حاشیه تصحیح شده؛ جلد : مقوا، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای.

۱۱۹ برگ؛ ۱۲/۵×۲۱/۵ سانتی متر؛ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۷۹].

﴿ ۱۳۴۰۴ ﴾

مجموعه

۱ ـ مقویم «ص ۱ ـ ۲۲» (هجو سیاسی ـ فارسی)

از : صدرالافاضل سیّدحبیب‌الله نظام افشار یاور توپخانه (۱۳۰۹ ق)

[مجلس ۶۵/۱۷؛ دانشگاه ۳۶۹۱/۱۴]. نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام ناقص است.

آغاز نسخه : «یکی از دوستان از پریشانی روزگارم پرسید که با این همه فضل و کمال بر عسرت و ابتذال خود چه استدلال داری».

انجام نسخه : «مختارخان نصف او را داده و گفت پای صغیر در میان است».

۲ ـ مصاب «ص ۲۳ ـ ۳۴» **(هجو سیاسی منظوم ـ فارسی)**

از: مؤلف پیشین

[مجلس ۶۶/۱۷، آغاز و انجام نسخهٔ ما با آن نسخه برابر است؛ منزوی ۳۲۰۴/۴].

آغاز:

ببحر تقارب نمودم شنای بدیدم که طرزی نمانده بجای

انجام:

چون حمل چون ثور چون جوزا و سرطان و اسد

سُنبله میزان و عقرب قوس و جدی و دلو و حوت

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا.

۱۸ برگ؛ ۱۲×۲۰ سانتی متر؛ ۱۲ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۸۰].

﴿ ۱۳۴۰۵ ﴾

مجموعه

۱ ـ ذخیرة المعاد «۱ پ ـ ۷۳ ر» **(مثنوی عرفانی ـ فارسی)**

از: سیّد آقا حسن بن هاشم ارومیه‌ای متخلّص به عاصی (۱۳۲۶ ق)

مثنوی مفصلی است در مراتب عشق و سیر و سلوک با بیانی دلپذیر. مؤلف که در اشعارش به عاصی تخلّص می‌کند از اقطاب سلسلهٔ ذهبیه در خوی و سلماس و ارومیه بود. او در این مثنوی برای اثبات نظرات عرفانی خود ابیاتی از مثنوی معنوی مولوی را شاهد آورده است. [سخنوران آذربایجان، عزیز دولت‌آبادی ۹۱۶/۲].

هم‌چنین در آن تاریخ سلسلهٔ ذهبیه و اقطاب این سلسله را ذکر نموده است.

مؤلف رسالهٔ دیگری دارد به نام «تنبیهیهٔ مهدویهٔ شخصیه» که دو نسخه از آن در دست است. [دانشگاه ۱۹۵۵/۱۰؛ منزوی ۱۱۰۰/۲، مرعشی ۱۱۳/۱۰، ش ۳۷۱۵].

رسالهٔ دیگری به نامه «اثبات صحّت تصوف» از مؤلف در کتاب‌خانهٔ خانقاه احمدیهٔ شیراز به‌شمارهٔ [۵۶/۲] موجوداست. [منزوی ۱۰۱۹/۲؛ نسخه‌های خطی، دفتر پنجم ص ۳۱۹].

آغاز:

عید سلطانی است ای دل شاد باش　　از تعلّق همچو سرو آزاد باش
عید چه بود عود کردن اصل خویش　　باز جستن روزگار وصل خویش

انجام:

عن رجال الغیب لیس غائباً　　لم یکن فی العصر غیره صاحباً
ربنا اجعلنا مقیماً فی الظهور　　تحت لوائه و زدنا فی الحضور

۲ـ یادداشتی از شکرالله بن محمود (کاتب مجموعه) پیرامون کتاب ذخیرةالمعاد و مؤلّفش که در سال ۱۳۱۸ ق نوشته است. «۷۳ پ» **(فارسی)**

۳ـ دیوان پرویزی «۷۳ پ ـ ۷۶ پ» **(فارسی)**

از: سلطان الشعرا میرزا عبدالحسین متخلّص به پرویزی

بخشی از اشعار شاعر است شامل یک قصیده و چند غزل، شاعر در این قصیده اقطاب سلسلهٔ ذهبیه در خوی و سلماس و ارومیه را مدح نموده است. [برای شرح حال شاعر ر.ک: سخنوران آذربایجان ۸۴۹/۲؛ جلالیه ۱۸۷/۲].

آغاز:

ساقی بیار باده برغم غم و ملال　　کآمد زمان عشرت و شادی و وجد و حال
لبریز کن پیالهٔ دلرا کز عکس آن　　گردد عیان ز پرده سویدای هر مقال

انجام:

اگر پرویزی از وصل تو دور است　　تو دانی دوریت هست از ندانی
من آن پیمانه نوش اُلکه خوی　　منوچهری لوپ دامغانی

۴ـ دیوان عاصی ارومیه‌ای «۷۹ پ ـ ۱۳۰ پ» **(فارسی)**

از: سیّد حسن بن هاشم ارومیه‌ای مشهور به سیّدآقا و متخلص به عاصی (۱۳۲۶ ق)

دیوان غزلیات فارسی شاعر است، با تخلّص عاصی به ترتیب حروف قوافی، او در این اشعار اقطاب سلسلهٔ ذهبیه بخصوص جلال‌الدین مجدالاشراف را مدح نموده است.

آغاز :

الا بــــخیر ســـاقیا بـریز مـی بســاغرا　　سه چار ساغرم بده به عشق روی حیدرا
تو نیز مطرب ازل بکوب بربط و طـرب　　به بانک صوت پهلوی بزن به جانم آذرا

انجام :

جز حبّ علی و آل او دینی نیست　　حقّ را مگر آن ملّت و آئینی نـیست
ایمان بر ما عشق و محبّت شد و بس　　اندر دل مـا عـداوت و کـینی نـیست

۵ ـ ترجیع‌بند و غزل جاوید سلماسی «۱۳۱ ر ـ ۱۳۲ پ» **(فارسی)**

از : سیّدحسن سلماسی متخلص به جاوید

آغاز ترجیع‌بند :

ای مفتخر به ذات تو ذرات کائنات　　ای زادهٔ رسول امین فـخر کـائنات
ای پور بـی‌قرینهٔ حـلاّل مشکـلات　　ای داور زمانه و دادار شش جهات

آغاز غزل :

هر که در فـن عشـق کـار کـند　　نــیستی بــایدش شــعار کــند
گرچه در عاشق اختیاری نیست　　تــرک ســر بـاید اختیار کـند

۶ـ دیوان عاصی ارومیه‌ای «۱۳۷ پ ـ ۱۶۲ پ» **(عربی)**

از : سیّدحسن بن هاشم ارومیه‌ای مشهور به سیّدآقا متخلص به عاصی (۱۳۲۶ ق)

قصاید و غزلیات عربی عاصی است که در مسائل عرفانی و مدح اقطاب ذهبیه سروده است. در آخر نسخه نام کتاب «دیوان السلوک و الایمان» ذکر شده است.

آغاز :

الا یا سـاقیا قـم و أت خـمرا　　ارحنی من غموم الهجر دهـرا
اکـــاد ان امـوت فـي الفـراق　　ادر کأسـاً جـزاك اللـه خیرا

انجام :

یا مالك ملك الارتـضا ادرکـنی　　یا صاحب سر مرتضی ادرکنی

العـاصی لقـد افـرده العـصیان یـا وجـه علـیّ الرضـا ادرکـنی

نستعلیق؛ شکرالله بن محمود، رسالهٔ اوّل، شب یکشنبه ۷ ربیع‌الثانی ۱۳۱۸؛ رسالهٔ دوم شب پنج‌شنبه ۲۵ رمضان ۱۳۱۵، رسالهٔ چهارم دوشنبه ۲۰ ذی‌حجّهٔ ۱۳۱۶؛ جلد : تیماج، قرمز، مجدول.

۱۶۲ برگ؛ ۱۰/۵×۱۷ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۴۸۲].

« ۱۳۴۰۶ »

دیوان بیدل دهلوی (شعر ـ فارسی)

از : عبدالقادر بن عبدالخالق بیدل دهلوی (۱۱۳۰ یا ۱۱۳۳ ق)

نسخهٔ حاضر غزلیات و رباعیّات شاعر را شامل است.

[الذریعه ۱۵۲/۹؛ منزوی ۲۲۵۴/۳؛ مشار فارسی ۲۲۷۵/۲].

آغاز :

به اوج کبریا کز پـهلوی عـجز است راه آنـجا
سرمویی گر اینجا خم شوی بشکن کلاه آنـجا
ادب گـاه مـحبّت نـاز شـوخی بـر نـمی‌دارد
چو شبنم سر به مهر اشک می‌پالد نگاه آنـجا

انجام :

بیدل چـه نـمود شـخصت از پـیدایی جز شهرت حرص و حسد و خود رایی
ای نـنگِ ظـهور هـیچ شـرمت نـامد خـود را دیـدن بـاز بـه ایـن رسـوایـی

نستعلیق؛ میرزا محمّدناصر بن میرزا محمّد میرک بخاری، ۱۲۳۲؛ صفحهٔ اوّل سـرلوح مزدوج الوان و داخل کتیبه بسمله، تمام صفحات جدول مذهب مرصع محرر؛ در پایان نسخه غزلی است با این مطلع :

هر کجا نقاش نقش آن پری رو می‌کشد / چون به ریحان خط او می‌رسد بو می‌کشد؛ جلد : تیماج، سبز.

۴۰۲ برگ؛ ۱۴/۵×۲۷ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۸۳].

﴿ ۱۳۴۰۷ ﴾

فلکناز و خورشید آفرین = سرو و گل **(شعر ـ فارسی)**

از: یعقوب بن مسعود متخلص به تسکین (قرن ۱۲ ق)

[مجلس ۴۰/۲۵، ش ۷۰۳۲]. آغاز این نسخه با آن نسخه تفاوت دارد و در ابیات پایانی کتاب نام مثنوی «سرو و گل» و تعداد ابیات آن ۱۳۸۰ بیت ذکر شده است.

آغاز:

به نام آن که این نه طاق بنهاد — در گنجینهٔ عشّاق بگشاد

تصرّف داد فکر تیزهوشان — بدین مینا رواق سبزه پوشان

انجام:

به تخصیص این چو خورشید گنه کار — که بر لطف تو دارم چشم بسیار

درین منظومه آنچه از بنده ضبط است — هزار و سه صد و هشتاد بیت است

نستعلیق؛ محمّد برای برادرش نصرالله، بی‌کا [قرن ۱۳]؛ عناوین شنگرف؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ترنج با سر.

۱۳۹ برگ؛ ۱۳/۵×۲۱/۵ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۸۴].

﴿ ۱۳۴۰۸ ﴾

دیوان طوبی شهرستانی **(فارسی)**

از: محمّدحسن بن محمّدعلی مرعشی شهرستانی متخلّص به طوبی (۱۳۰۷ ق)

بخشی از قصاید و غزلیات شاعر است شامل این موضوعات:

مدح امین‌السلطان علی‌اصغرخان، وصف مقبرهٔ ملاّهادی سبزواری؛ مدح امام زمان عليه السلام؛ مدح شهر سامرا، تعمیر صحن کاظمین، وصف حسینیهٔ کرمانشاه، تعمیر صحن حضرت معصومه عليها السلام، تاریخ تولیت حرم حضرت عباس عليه السلام در ۱۲۹۷.

[تهران، ملک ۳۱۲/۲، ش ۶۲۵۶ آغاز آن با آغاز نسخهٔ حاضر برابر است؛ الذریعه ۶۵۱/۹؛ منزوی ۲۴۱۷/۳ و ۲۴۱۸ با دو عنوان «دیوان طوبای شهرستانی» و «دیوان طوبی»].

آغاز:

الا یا شادنی في الخدّ تلك الشعر ارسلها   که از آن عقدهٔ گیسو گره افتاده در دل‌ها
خدا را ای صبا بگشا ز هم آن طرّهٔ پُر خم   مگر بگشایی از کار من دلخسته مشکل‌ها

انجام:

حرفی از کج به که گویم جانب مشکل نگر
چون ز حرف راست دامن می‌کشند این شش حریف
داغ دل افکند شرر بر کنار
تا لب لعل تو مکد گوشدار

نسخ؛ محمّدحسین حایری (برادر شاعر) سه‌شنبه، ۸ جمادی‌الاولی ۱۳۰۷، عناوین مشکی. جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۵۵ برگ؛ ۱۰/۵×۱۷/۵ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۸۵].

« ۱۳۴۰۹ »

دیوان تشنهٔ تهرانی (فارسی)

از: محمّدتقی تشنهٔ تهرانی (بعد از ۱۲۶۴ ق)

[مجلس ۲۰۳/۳؛ الذریعه ۱۷۱/۹؛ منزوی ۲۲۵۹/۳].

آغاز:

باغ شکوفه بار شد ابر ستاره بار شد   عکّه به شاخسار شد تکیه به شاخ سار زد
لابه‌کنان و لاله بین لاله نه یک پیاله بین   داغ دلش ز ژاله بین طعنه به داغدار زد

نستعلیق؛ بی‌کا، ۱۲۹۴؛ عناوین شنگرف. جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۷۵ برگ؛ ۱۳×۲۰ سانتی متر؛ ۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۸۶].

۱۳۴۱۰

مجموعه

۱ـ وامق و عذرا «۱ پ ـ ۶۳ ر» **(شعر ـ فارسی)**

از: میرزا محمّدصادق موسوی نامی اصفهانی (۱۲۰۴ ق)

[مجلس ۵۰۴/۳؛ الذریعه ۲۴/۲۵؛ مرعشی ۲۳۸/۲، منزوی ۳۲۹۳/۴].

آغاز:

ای ز نامت نامه نامی بنام — ای بنامت افتتاح هر کلام
ای ز عشقت جمله خوبان بی‌قرار — وامق تو همچو عذرا صدهزار

انجام:

حق ز هر آفت نماید ایمنش — رُفته باد از خار و خس پیراهنش
نوگل او تا قیامت تازه باد — نامش از نامی بلندآوازه باد

۲ـ دیوان وحشی بافقی «۶۴ پ ـ ۸۶ پ» **(فارسی)**

از: شمس الدین محمّد وحشی بافقی (۹۹۱ ق)

نسخهٔ حاضر قسمت آغازین دیوان را شامل است.

[مجلس ۳۰۱/۲۶، ش ۷۸۱۹]. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

انجام نسخه:

نگه‌بانان ز هر سو در رسیدند — دو مرغ هم‌نوا دم درکشیدند

۳ـ مثنوی پیر و جوان «۸۹ پ ـ ۹۴ پ» **(فارسی)**

از: محمّدنصیر طبیب اصفهانی (۱۱۹۱ ق)

[مجلس ۴۴۰/۸؛ منزوی ۲۷۰۱/۳؛ الذریعه ۱۵۸/۳].

آغاز:

شبی با نوجوانی گفت پیری — کهن دردی‌کش و صافی ضمیری

انجام نسخه :

اگر دست علی دست خدا نیست　　چرا دست دگر مشکل‌گشا نیست
به حق، جویای حقّ را راهنما اوست　　ز کار اهل حق مشکل‌گشا اوست

۴ـ دو غزل از حافظ «۹۵ پ» **غزلی از سراج‌الدین و غزلی از غوغا** «۹۶ پ»

نستعلیق؛ میرزا محمّد ملازم، ذی‌حجّهٔ ۱۲۱۹ قزوین (برای محمّد عیسی خان افشار)؛ عناوین شنگرف؛ تمام صفحات جدول شنگرف. در اوّل هر سه رساله مهر بیضوی به سجع «یاعلی» و مهر مربعی به سجع «بدنیا و عقبی مظفر علی ۱۲۲۵» و در اوّل رسالهٔ اوّل و دوم مهر بیضوی به سجع «یا امام محمّدتقی ۱۲۱۶»؛ اشعار در متن و حاشیه نوشته شده است؛ جلد : پارچه، پشت جلد و عطف تیماج قهوه‌ای.

۹۶ برگ؛ ۱۳×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۸۸].

« ۱۳۴۱۱ »

مثنوی کریم خان قاجار　　(فارسی)

از : حاج محمّد کریم‌خان بن ابراهیم قاجار کرمانی (۱۲۸۸ ق)

مؤلّف که از سران شیخیهٔ کرمان بوده، این مثنوی را در بیان اعتقادات خود سروده است. این مثنوی در سال ۱۳۲۵ ق. به چاپ رسیده است.

نسخهٔ حاضر از انجام ناتمام است.

[الذریعه ۹۶/۱۹؛ منزوی ۳۱۳۱/۴؛ دانشگاه ۲۸۹۹/۱۲].

آغاز :

ای منزّه پرده‌دار و پرده‌در　　وی برون از پرده و در پرده در

انجام نسخه :

آسمان‌ها گشته در چندین سنین　　تا تو را دارم مصیبت این چنین

نسخ، بی‌کا، ۱۲۷۸؛ جلد : تیماج، مشکی.

۶۲ برگ؛ ۱۴×۲۲/۵ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۸۹].

﴿ ۱۳۴۱۲ ﴾

فذوذ المثنوی = منتخب مثنوی معنوی (شعر ـ فارسی)

از: عبدالغفار صدیقی حسینی حسنی خراسانی (قرن ۱۰ ق)

منتخبی است از «مثنوی معنوی» مولای رومی، مؤلّف ابیاتی را از مثنوی انتخاب و به صورت موضوعی در شصت فذّ مرتب نموده است. در آغاز هر فذّ ابتدا توضیح اندکی دربارهٔ موضوع آن می‌دهد، سپس اشعار انتخاب شده را می‌آورد و غیر از توضیحات کوتاه عنوان هر فذّ، در مورد اشعار هیچ توضیحی نمی‌دهد.

آغاز: «الحمدللّه الّذي کلمَةُ توحید خواصه لا هو الاّ هو... امّا بعد چون بیان وارثان حضرت ختمیّت اسرار عُلوم طریقت را در دو قسم... و نام این ابیات مجتمعه فذوذ المثنوی گردید چه مثنوی بحریست زَخّار از درر اسرار کتاب آفریدگار و فذوذ جمع فذّست و فذّ دُرّ یگانه و من الله الارشاد و الاعانة.

زین نظم که هست بحر دُردانهٔ عشق   آفاق پر از صداست ز افسانهٔ عشق
هر بیت چو خانهٔ و هر حرف درو   ظرفیست پر از شراب میخانهٔ عشق

فذّ اوّل :

هان و هان گر حمد گویی یا سپاس   همچو نافرجام آن چوپان شناس
حمد تو نسبت بدان گر بهترست   لیک آن نسبت به حقّ هم ابترست».

انجام :

این خودی را خرج کن اندر خدا   تا نمانی همچو ابلیسی جدا
آب جان را ریز اندر بحر جان   تا شوی دریای بی‌حدّ و کران

نسخ زیبا؛ محمّد بن درویش علی بخارائی، عصر یک‌شنبه بیستم ذی‌حجهٔ ۹۳۹ در بخارا؛ عناوین شنگرف و لاجوردی و زرین، صفحهٔ اوّل کتیبهٔ الوان و داخل آن بسمله، تمام صفحات مجدول مذهب محرر، با حواشی به امضاء «منه غفر له»؛ جلد : طبلهٔ اوّل پارچهٔ مشکی و طبلهٔ دوم تیماج مشکی.

۳۹۹ برگ؛ ۱۱×۱۶/۵ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۹۱].

﴿ ۱۳۴۱۳ ﴾

احکام المحبین **(مثنوی ـ فارسی)**

از : پیر جمال‌الدین محمّد اردستانی، جمال اردستانی (۸۷۹ ق)

مؤلّف مثنوی بلندی در میلاد حضرت پیامبر ﷺ به نظم و نثر انشاء کرده و نام آن را «بیان حقایق احوال المصطفی» نهاده است. این مثنوی دارای نه بخش است که هر کدام به عنوان خاصّی موسومند با این نام‌ها :

مصباح‌الارواح، احکام‌المحبّین، نهایة‌الحکمه، بدایة‌المحبة، هدایة‌المعرفة، فتح‌الابواب، شرف‌الواصلین، مهرافروز، مرآت الافراد. [منزوی ۲۶۷۴/۴؛ دانشگاه فیلم‌ها ۵۹۴].

نسخهٔ حاضر مثنوی احکام المحبین را شامل است و سرفصل‌های آن به نثر و باقی به نظم برگزار شده است. [منزوی ۲۶۳۲/۴؛ سپهسالار ۶۳/۳]. این نسخه از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغاز نسخه :

غیبتش شد رسول جان و دل — تا بجنباند جهان آب و گل
شورشی در سینهٔ یاران فکند — تا که دلشان آورد اندر کمند

انجام نسخه :

زان سبب دستار و فش کج می‌نهی — که ندارد جان تو هیچ آگهی
گر بدانی تلخی زیر فراق — کی کنی اندر جهان تن طمطراق

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ تمام صفحات جدول زرین؛ جلد : مقوا، عطف تیماج قهوه‌ای.
۲۱۹ برگ؛ ۱۱×۱۷ سانتی متر؛ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۹۲].

﴿ ۱۳۴۱۴ ﴾

تحفة الذاکرین **(تاریخ ـ فارسی)**

از : حاج محمّد بن علی‌محمّد مازندرانی کرمانشاهی، بیدل (۱۲۹۸ ق)

مقتل فارسی است به نظم و نثر در تاریخ و وقایع جانسوز حضرت سیّدالشهداء حسین

بن علی‌علیهما‌السلام و مختصری در حالات سایر ائمه‌علیهم‌السلام. تخلّص شاعر در اشعارش بیدل است. این مقتل در بمبئی و تهران به چاپ رسیده است.

[الذریعه ۴۳۳/۳؛ برگل ۹۸۹/۲؛ مشار، فارسی ۱۲۰۵/۱].

آغاز:

بی مهر حسین بـه مـقصد دل نـرسی　　تا تـخم نـیفکنی بـه حـاصل نـرسی

بر طاعت خود غرّه مشو کز ملکوت　　هاروت صفت بـه چـاه بـابل نـرسی

انجام: «یزید کافر کیش سرخود را به پیش افکنده بود و جواب نمی‌گفت پس مؤذن اذان تمام کرد و یزید مشغول نماز شد الا لعنة الله علی القوم الظالمین».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف، تمام صفحات جـدول شـنگرف و لاجـوردی و محرر؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۲۹۰ برگ؛ ۱۶/۵×۲۷/۵ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۹۳].

﴿ ۱۳۴۱۵ ﴾

مجموعه

۱ـ نقد نقّالی «ص ۱ ـ ۲۹» **(ادبیات ـ فارسی)**

از: جوادی اصفهانی (قرن ۱۴ ق)

در انتقاد از نقّالی و داستان‌سرایی، مؤلّف از این که عدّه‌ای از شعرا مانند فردوسی به داستان‌پردازی و افسانه‌سرایی شعر می‌سروده‌اند و نقّال‌ها آن‌ها را در کوچه و بـازار و قهوه‌خانه‌ها می‌خوانند انتقاد نموده و خود در آخر کتاب هجویاتی ذکر نموده است.

آغاز: «هو المقصود، ابتدا در معرفت حال نقّالان و انزجار طبیعت از حرکات ناقصهٔ ایشان و خاتمه که به حقیقت افعال و اطوار آنها...».

۲ـ رسالهٔ جوادی اصفهانی «ص ۳۰ ـ ۹۶» **(هجو ـ فارسی)**

از: مؤلّف پیشین

رسالهٔ کوتاهی است به نظم و نثر در دو فصل و هر فصل در چند مخمس در انتقاد به

صورت طنز و هجو از مخالفان خود.

آغاز: «حمد بی‌حد و ثنای بی‌عدد مر خداوندی را سزاست که قرب بندگان را به نوعی آفرید و هر یک را شغلی در پیش نهاد».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ جلد: مقوا.

۴۸ برگ؛ ۱۱×۱۸ سانتی متر؛ ۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۹۴].

﴿ ۱۳۴۱۶ ﴾

دیوان منظور اصفهانی **(فارسی)**

از: شیخ محمّدمهدی بن اسدالله منظور اصفهانی (۱۳۶۵ ق)

دیوان مدایح و مراثی شاعر است که پیرامون فضایل و مناقب و معجزات حضرت امیر علیه‌السلام سروده است. در آغاز آن نوشته شده: «هذا دیوان الغری الصغیر في المعاجز و المناقب و فضایل اهل‌بیت الرحمة، و له دیوان آخر فارسی اسمه ایضاً دیوان الغری الکبیر و له دیوان عربی في المناجات الی قاضی‌الحاجات». [الذریعه ۹/۱۱۱۱].

شاعر در اشعارش «منظور» تخلّص می‌کند.

آغاز:

این حدیث است ای محبان علی نقل کسا
ذکر او اندر محافل می‌کند دفع بلا
این حدیث از فاطمه دخت رسول
آن جلیله ابنة المختار صدیقه بتول
این حدیث است که شفای درد بیماران بود
رحمت حق نزد ذکرش خلق را شامل شود

انجام:

بارالها بر وجود آن امامان عزیز　　عاقبت را خیر گردان از کرم بر مجرمان
از عذاب قبر روز واپسین ایمن نما　　دوستان اهل‌بیت مصطفی را یا امان

بررسان منظور را بر دامنش دست امید ‌ ‌ ‌ ‌ در رکاب آن شهنشه جان سپارد شادمان

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها مشکی؛ جلد : مقوایی، عطف تیماج.

۲۲۴ برگ؛ ۲۰×۳۴ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۹۶].

۱۳۴۱۷

صراط العارفین **(شعر ـ فارسی)**

از : عباسعلی مشکوة (قرن ۱۳ ق)

مثنوی مفصلی است در اخلاق، شاعر که به مشکوة تخلّص می‌کند، در این مثنوی احادیث منقول از ائمه‌علیهم‌السلام را در موضوعات اخلاقی به نظم ترجمه و شرح نموده است.

او در آغاز مقدمه‌ای به نثر در ده صفحه آورده و در آن ناصرالدین‌شاه قاجار را مدح نموده است.

در نسخهٔ‌حاضر مسودهٔ کتاب‌از برگ «۱پ ـ ۴۴پ» و مبیضهٔ آن‌از برگ«۴۵پ ـ ۱۱۱پ» مندرج است. و عناوین فصل‌ها در مبیضه نانوشته و جایشان سفید مانده است.

آغاز دیباچه : «الحمد لولیه و الصلوة و السّلام علی محمّد نبیّه و خاتم رسله و آله سیما ابن عمه و صهره و نفسه علی خیر الوری و الحامل عَلَم اللوا».

آغاز منظومه :

جـــعد زلف گـــلرخــان مشکـبار ‌ ‌ ‌ ‌ عکس در عکس است در دور دیـار
ایــن کـتاب انـدر بـراهــل یـقین ‌ ‌ ‌ ‌ نــام نــامی شــد صــراط العــارفین
گـنج پـنهان است در ایـن مـثنوی ‌ ‌ ‌ ‌ مـــی نــدانــد غــیر اهــل مــعنوی

بسم الله الرحمن الرحیم

یـاری از اللـه جـویم یکـدله ‌ ‌ ‌ ‌ می‌گشایم هان دهن بر بسمله
مســتعینم از خـداونـد جـهان ‌ ‌ ‌ ‌ حبّذا القول و نـعم المسـتعان

انجام :

گفت نادارم من اکنون دِرهَمین ‌ ‌ ‌ ‌ زود از زیــر قـدم دادش بـعین

پس بره افتاد دل بربغی بست — هرکه‌دیدش‌گفت‌وعظش‌دردل‌است
آمد او در شهر دادش آنچه بود — گفت ایزن راه اندازم تو زود

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ [قرن ۱۳]، عناوین شنگرف؛ جلد : مقوا، در پشت طبلهٔ دوم مسطرهٔ مخصوص نوشتن اشعار که با نخ درست شده موجود است.

۱۱۱ برگ؛ ۲۱×۳۵ سانتی متر؛ ۳۱ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۹۷].

﴿ ۱۳۴۱۸ ﴾

سام نامه **(شعر ـ فارسی)**

از : کمال‌الدین ابوالعطاء محمود خواجوی کرمانی (۷۵۳ یا ۷۶۳ ق)

[مجلس ۲۳۲/۲ و ۲۱۸/۸؛ منزوی ۲۸۹۱/۴؛ الذریعه ۱۲۳/۱۲؛ مشار فارسی ۲۹۱۳/۳].

نسخه حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه :

کنون بر شگفتی یکی داستان — بـه پیوندم از گـفتهٔ بـاستان
چو از رزم گردان بپرداختند — یکی بزم شـاهانه بـرساختند

انجام :

چو خوش گفت دانای برده برنج — که فرزند نیکو به از تاج و گـنج
هـزاران درود و هـزاران سـلام — ز مـا بـر مـحمّد عـلیه السّلام
هـزاران درود و هـزاران تـحف — ز مـا بـر عـلی شاه دارالنجف

نستعلیق؛ زین‌العابدین بن احمد بیک، بی‌تا؛ عناوین شنگرف، تمامی صفحات مجدول محرّر مرصع مذهب؛ جلد : مقوا، عطف و گوشه تیماج مشکی.

۱۳۹ برگ؛ ۲۱×۳۲ سانتی متر؛ ۲۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۹۸].

﴿ ۱۳۴۱۹ ﴾

تحفة القوامية في فقه الامامية **(فقه منظوم ـ عربی)**

از : قوام‌الدین محمّد بن محمّدمهدی قزوینی حلی (۱۱۵۰ ق)

به جلد ۲۶ ص ۴۰۲، شمارهٔ [۷۹۲۱] مراجعه شود.

آغاز:

الحمدلله الّذی هدانا ای اتباع من بهم نجّانا

انجام:

و الحمدلله علی الهدایة لدینه في البدء و النهایة

نسخ خوانا؛ معرب، به خط مؤلّف که در قزوین نوشته است، بی‌تا؛ در آغاز نسخه تملک علی بن حسین بن علی بن سلیمان بلادی بحرانی و شش بیت به عربی در مدح کتاب و مؤلّف آن از سیّدعلی‌خان طباطبائی و فهرست مطالب کتاب به خط مؤلّف، پس از آن مادّهٔ تاریخ کتاب و تعداد ابیات آن در چهار بیت، از مؤلّف بدین عبارت:

این تحفه کزو شود مسائل مفهوم قدرش باشد بر اهل دانش معلوم

از لمعه منظومه و علم منظوم فقه منظوم همچو عقد منظوم[1]

تمت فرائدها النظیمة عمت فوائدها العظیمة

تاریخ طلعتها الوسیمة لله تحفتی الجسیمة (۱۱۱۲)

و در برگ [۲ پ] نه بیت از حسن بن عباس بلاغی نجفی به عربی در مدح کتاب که در تاریخ ۱۱۲۶ سروده است.

جلد: تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۱۳۰ برگ؛ ۱۶×۲۱/۵ سانتی متر؛ ۲۰ سطر؛ [ثبت ۸۶۶۱۵].

﴿ ۱۳۴۲۰ ﴾

مصابیح السنة

از: ابومحمّد حسین بن مسعود بغوی شافعی (۵۱۶ ق)

[مجلس ۲۵/۲۷۰، ش ۷۲۷۳]. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

نسخ (احادیث معرب)؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۹] عناوین شنگرف، با حواشی توضیحی و تصحیحی مفصل؛ صفحهٔ آخر نونویس؛ جلد: مقوا، لولادار، عطف و لولا تیماج قهوه‌ای.

۲۸۹ برگ؛ ۱۷×۲۴ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۶۱۶].

۱ـ برابر حساب ابجد، ابیات آن مساوی چهارهزار و هفتصد و هشتاد و سه بیت می‌شود.

«۱۳۴۲۱»

برهان قاطع (لغت ـ فارسی)

از: محمّدحسین بن خلف تبریزی (قرن ۱۱ ق)

[مجلس ۲۷۱/۲۶، ش ۷۷۸۹]. آغاز نسخهٔ حاضر با آن برابر است.

نسخ؛ علی‌الرضا بن مشهدی طهماسب، ۱۲۱۱؛ لغات شنگرف و معنای لغات مشکی، در اوّل نسخه تملک عبدالله الحسنی و تملک جعفر بن حسین الرضوی شب دوشنبه ۱۱ ذی‌حجّهٔ ۱۳۲۳ با مهر بیضوی وی و تملک جلال‌الدین بن مؤیّد الدوله ۱۲۶۹؛ در آخر نسخه مهر بیضوی به سجع «عبده جلال‌الدین» جلد: تیماج، مشکی.

۴۹۶ برگ؛ ۱۹/۵×۳۰/۵ سانتی متر؛ ۲۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۶۲۱].

«۱۳۴۲۲»

دیوان آزاد بلگرامی (فارسی)

از: میرغلام علی فرزند سیّد محمّد نوح، آزاد بلگرامی (۱۲۰۰ ق)

دیوان شاعر است با تخلّص آزاد، شامل این اشعار:

غزلیات به ترتیب حروف آخر قوافی «۱ پ ـ ۹۳ پ»، رباعیات «۹۴ ر ـ ۹۶ ر» چند قطعه «۹۶ ر ـ ۹۷ ر».

شاعر در مادّه تاریخی که در پایان دیوان آورده، تاریخ خاتمهٔ نظم آن را سال ۱۱۶۶ ق ذکر نموده است. **[منزوی ۲۲۰۸/۳؛ آصفیه، هند ۲۸۸/۳].**

از همین شاعر کتاب دیگری با نام «غزلان الهند» در فهرست مجلس ۶۷۰/۱۰ معرفی شده است.

هم‌چنین دیوان عربی شاعر در پنج جزء در فهرست نسخ خطی موزهٔ بغداد معرفی شده است. [مخطوطات الادب فی المتحف العراقی، اسامة النقشبندی، ظمیاء عباس ص ۱۶۸، ش ۳۳۲۳۹]

آغاز:

برآر از مد بسم‌الله تیغ خوش مقالی را مسخر کن سواد اعظم نازک خیالی را

خیال نازک از جوش نزاکت راز دل باشد نباشد جز کرامت فهم کردن فکر عالی را

انجام:

این نامهٔ خاصّ روح‌پرور ما اطیبه تمامه مسک

انجام بعون ایزدی یافت تاریخ شنو ختامه مسک (۱۱۶۶)

نستعلیق؛ سیّد محمّد جلال‌الدین، چهارشنبه ۹ رمضان ۱۲۸۳ شهر مَدْراس؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۹۷ برگ؛ ۱۵×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۲۸].

﴿ ۱۳۴۲۳ ﴾

مجموعه

۱ ـ مفتاح الخط الکوفی «۱ ر ـ ۸۳ پ» **(تعلیم خط ـ فارسی)**

از: صدرالافاضل لطفعلی دانش شیرازی (۱۳۵۰ ق)

مؤلّف در این رساله قواعد رسم‌الخط کوفی و شکل حروف آن را در حالت‌های مفرد و مرکب بیان نموده است. **[الذریعه ۳۲۸/۲۱].**

نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام ناقص است.

آغاز نسخه: «درآمده تشرف جستند یمنون علیك ان اسلموا قل لا تمنوا علیّ اسلامکم بل الله یمن علیکم ان هدیکم للایمان ان کنتم صادقین».

انجام نسخه: «زیرا که خط و لسان هر بلد کلید فتح آن بلد است لهذا خط غالب دول بعد از امعان بسیار معلوم می‌شود».

۲ ـ کمال البلاغه «۹۰ پ ـ ۱۱۶ ر» **(منشآت ـ فارسی)**

از: عبدالرحمن بن علی یزدادی (قرن ۵ ق)

[مجلس ۴۷۴/۱۶، ش ۷۹۸۹]. آغاز نسخهٔ حاضر با آغاز آن نسخه برابر است.

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ لغاتی از رساله دوم در حاشیه آن از کتاب صحاح معنی شده است؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۱۱۶ برگ؛ ۱۲/۵×۱۹ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۲۹].

《 ۱۳۴۲۴ 》

مجمع الصنایع في علم البدایع **(ادبیات ـ فارسی)**

از: نظام‌الدین احمد بن محمّدصالح صدیقی حسینی **(قرن ۱۱ ق)**

مؤلّف در این رساله اقسام صنایع علم بدیع را در چهار فصل بیان نموده و تألیف آن را در ۶ رمضان ۱۰۶۰ به پایان رسانیده است.

[الذریعه ۳۲/۲۰؛ نسخه‌های خطی دفتر پنجم، ص ۲۰۱؛ دانشگاه ۲۵۹۰/۱۲؛ منزوی ۲۱۴۸/۳].

آغاز: «الحمدلله الّذي انعم علینا و هدانا الی الاسلام و میزنا من طبقات الانعام... امّا بعد معروض می‌دارد قایل این مقاله و جامع این رساله المفتقر الی الله».

انجام: «دانایان دانند که چه نزاکت‌ها صرف شده و چه لطافت‌ها به کار رفته؛

نگویم نامه کز فردوس باغی   شب امید را روغن چراغی».

نستعلیق؛ بی‌کا، جمعه ۹ ذی‌حجهٔ ۱۲۵۲ (به دستور آقامحمّدجواد بیک)؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ با حواشی؛ جلد: تیماج، سرخ.

۹۹ برگ؛ ۱۴×۲۰ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۳۰].

《 ۱۳۴۲۵ 》

دساتیر آسمانی **(عقاید زرتشت ـ فارسی)**

از: فیروز بن ملّاکاووس

[مجلس ۴۴۳/۲۵، ش ۷۴۷۴]. در پایان نسخهٔ حاضر در برگ‌های «۹۷ ر ـ ۹۸ پ» مطلبی از جاحظ پیرامون اثبات امامت امیرالمؤمنین علیه السلام به عربی نقل شده است.

نسخ؛ بی‌کا، ۴ رمضان المبارک ۱۲۷۶؛ عناوین شنگرف؛ جلد: تیماج، سرخ، ضربی، ترنج باسر.

۹۸ برگ؛ ۱۴×۲۱ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۳۱].

﴿ ۱۳۴۲۶ ﴾

دیوان ساغر اصفهانی **(فارسی)**

از: محمّدابراهیم بن محمّداسماعیل ساغر اصفهانی (۱۳۰۲ ق)

کلیّات اشعار شاعر است با تخلّص ساغر، شاعر در آغاز غزلیات بعد از حمد الهی و مدح ائمّه علیهم‌السلام مدحی از ناصرالدین شاه نموده است.

[الذریعه ۴۱۵/۹؛ منزوی ۲۳۴۲/۳؛ از همین مؤلّف کتاب پارسی‌نامه در شمارهٔ ۱۳۱۷۱/۱ معرفی گردید].

نسخهٔ حاضر غزلیات شاعر را شامل است که آن را به نام «مشاهدات و مکاشفات» نام‌گذاری نموده و تاریخ ختم آن را چنین سروده :

هزار و دو صد و هفتاد و شش بود / که ظاهر شد ز ساغر این رسیلت

مگر بر مغفرت روزی کند یاد / مر او را مقبلی از این وسیلت

آغاز دیوان :

نخستین کآورد خامه بنامه لؤلؤ لالا

فزون زین گوهرین انجم سپاس خالق یکتا

کریمی کز ره بخشش به هر جنبنده‌ای رازق

علیمی کز در دانش به هر گوینده‌ای دانا

آغاز غزلیّات :

بر آن سرم که زنم بوسه خاک پائی را / که دست می ندهد هیچ پادشاهی را

بر آن دلم که کنم جان نثار اهل دلی / که سلطنت دهد از یک نظر گدائی را

انجام :

شکوه از بیش و کم دنیا مکن ای خواجه زانکه

بنده می‌باید که برسازد به هر بیش و کمی

میکده دریاست کی دریا ز نم گردد تهی

ساقیا اندر بساغر ریز از آن دریا نمی

نستعلیق زیبا؛ به خط شاعر، ۱۲۷۶، شاعر اصلاحاتی در دیوان خود انجام داده و برخی اشعار را اضافه و برخی عبارت‌ها را تغییر داده و در پایان نسخه تاریخ تولّد فرزندش میرزا عبدالحسین را در عشر آخر جمادی‌الاولی ۱۲۸۷ یادداشت نموده است. همچنین دستخط وی مبنی بر بخشیدن کتاب به فرزندش آقامیرزا محمّدجعفر در آخر نسخه موجود است. جلد: تیماج، مشکی، سوخت، ترنج با سر و نقش گل و بوته، مجدول.

۲۱۳ برگ؛ ۱۲×۱۹/۵ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۳۳].

﴿ ۱۳۴۲۷ ﴾

جنگ اشعار **(فارسی)**

از: ؟

در این جنگ اشعاری از شعرای زیر جمع‌آوری شده است:

حاج سلیمان صباحی، قصایدی از فتحعلی‌خان صبا همراه با منظومه تحفة العراقین وی؛ سنایی، خاقانی، منتخباتی از گنجینه معتمدالدوله نشاط اصفهانی و قصایدی از وی، غزلی از سلطان یوسف میرزا فرزند شاهزاده منوچهر.

آغاز: «قصیدهٔ صباحی در منقبت جناب پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم:

شباهنگام چون بنهفت رُخ این لالهٔ حمرا

شگفت از چشم انجم صد هزاران نرگس شهلا

انجام:

نخست آغاز هر دفتر ستایش پاک یزدان را

به هیچ و پوچ هستی داد این ... امکان را

همی از فر ... اسب ارواح مکرم زد

رقم منشور سالاری این ... انسان را

نستعلیق، چلیپایی (در سه ستون)؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۳]؛ تمامی صفحات مجدول مذهب مرصع محرّر، عناوین شنگرف؛ در آخر نسخه غزلی به تاریخ ۷ شوال ۱۲۸۴ تحریر شده است. جلد: تیماج دورو، زیتونی، مجدول.

۲۱۵ برگ؛ ۱۷/۵×۲۹ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۸۲۲].

﴿ ۱۳۴۲۸ ﴾

شرح گلستان سعدی (ادبیات ـ ترکی)

از: مصطفی شمعی برزینی (۱۰۰۰ ق)

[مجلس ۴۲۲/۲۶، ش ۷۹۴۷]. نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد و انجام آن با انجام آن نسخه برابر است.

آغاز نسخه : «شد گرچه دارد صد نوا حکایت، شبی در بیابان مکّه، بر کیجه مکّه بیاباننده از غایت بی‌خوابی، زیاده ایقرسزلقدن پای رفتنم نماند».

نسخ؛ درویش محمّد المجلّد بن بایندر، ۱۴ ربیع‌الثانی ۱۰۴۸، عناوین شنگرف، عبارات فارسی با نشانی شنگرف مشخص شده، با حواشی ترکی به امضاء «منه»؛ در آخر نسخه مهر مدور به سجع «احمدالله علی نعمائه»؛ جلد : تیماج، قرمز، مجدول.

۱۴۶ برگ؛ ۱۹/۵×۱۳/۵ سانتی متر؛ ۲۱ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۲۶].

﴿ ۱۳۴۲۹ ﴾

مثنوی ابراهیم (فارسی)

از : ؟

مثنوی کوتاهی است که در آن شاعر چند قصّه را به نظم کشیده است، از جمله قصّه شیخ حداد و حضرت موسی، سنگ تراش، قصه صالح بغدادی. شاعر نام خود را در اشعارش ابراهیم ذکر می‌کند.

نسخهٔ‌حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد و اوراق کتاب براثر سوختگی آسیب دیده‌است.

آغاز نسخه :

رخ سرخش شده مانندهٔ کاه — کشیدی دمبدم آه از جگرگاه

دهانش خشک هر دو دیده‌اش تر — مناجات کرد گفت الله اکبر

انجام نسخه :

نوشتم خط بدین دیوار خانه — بماند بر من مسکین نشانه

اگر گویند این مسکین کجا رفت　　　بگو بگریخت از جور زمانه

نستعلیق نازیبا؛ ملاّ گلنار بن ملاّصالح کوربی، ۱۲۴۷ (برای ملاّ عزیزالله)؛ جلد : میشین، آبی.

۲۲ برگ؛ ۱۰×۱۶ سانتی متر؛ ۱۲ سطر؛ [ثبت ۸۶۶۴۸].

« ۱۳۴۳۰ »

نزهة القلوب **(جغرافیا و تاریخ ـ فارسی)**

از : حمدالله بن ابی‌بکر مستوفی قزوینی (۷۵۰ ق)

[مجلس ۱۷۶/۲۵، ش ۷۱۷۱]. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن برابر است.

نسخ؛ عبدالحمید بن کمال بهبهانی، اوّل ربیع‌الثانی ۱۰۶۸ (برای میرزا عطاءالله)؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در آخر نسخه تملکی به تاریخ ۱۲۹۳ با مهر بیضوی به سجع «علی‌اصغر بن محمّد ابراهیم»؛ جلد : تیماج، مشکی، سوخت، ترنج باسر.

۳۸۱ برگ؛ ۱۵/۵×۲۸ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۲۱].

« ۱۳۴۳۱ »

مجموعه

۱ ـ دیوان شمس مغربی «۱ ر ـ ۱۲۱ پ» **(فارسی)**

از : شمس‌الدین محمّد بن عزّالدین شیرین مغربی تبریزی (۸۰۸ ق)

[مجلس ۲۲۶/۲ و ۱۹۶/۸ و ۱۴۵۰/۱۰؛ دانشگاه ۳۶۵۶/۱۴ و ۳۶۸۰؛ منزوی ۲۵۳۹/۳ ـ ۲۵۴۲؛ الذریعه ۱۰۷۹/۹؛ این دیوان بارها در ایران و دیگر کشورها به چاپ رسیده است].

در نسخهٔ حاضر دیباچه‌ای به نثر آمده که از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «و در این حال او را احدی حاجب آن دید... یکدیگر می‌بیند پس درین حال از زبان حال... دار در گلستان اجمال خود این».

انجام :

ما توبه و زهد را شکستیم　　　با مغبچه روبرو نشستیم

۲ـ دیوان عراقی «(۱۲۱ پ ـ ۱۷۷ پ)» **(فارسی)**

از: فخرالدین ابراهیم بن شهریار عراقی همدانی (۶۸۸ ق)

[مجلس ۸/۴۰۰و۱۷/۳۵۵؛منزوی۳/۲۴۳۵؛این‌دیوان‌بارها در ایران و هند به‌چاپ‌رسیده‌است].

نسخهٔ حاضر بخشی از غزلیات شاعر و ترجیع‌بند وی را شامل است.

آغاز نسخه و ترجیع‌بند:

اکـــوس تـــلألأت بـــمدام ام شـــموس تـــهللت بـــغمام
از صـفای مـی و لطـافت جـام درهم آمیخت رنگ و جام مدام

انجام نسخه:

مستم بکن آنچنان که در حـال از هستی خـود کـنم فـرامـوش
ور خود سوی من کنی نگـاهی بی‌باده شوم خراب و مـدهوش

۳ـ دیوان عطار نیشابوری «(۱۸۲ ر ـ ۲۱۰ پ)» **(فارسی)**

از: فریدالدین عطّار نیشابوری (۶۳۷ ق)

[مجلس ۸/۳۳۵ ـ ۳۴۱ و ۱۷/۳۵۵؛ منزوی ۳/۲۴۴۶]. نسخهٔ حاضر بخشی از اشعار شاعر را شامل است.

آغاز:

بـــیا تـــا در وفـــای دوســـتداران فـــرو بـــاریم صـــد بـــاران دریـــغا
همه یـاران بـه زیـر خـاک رفتند تو خواهی رفت چون ایشان دریغا

انجام:

شوقم به تـو از حدّ و بیان بـیرونست وز هر چه قـلم شرح دهـد افـزونست
از حـــال دل خـویش خبر مـن نـدهم در خدمت تُست دل تو دانی چونست

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ در صفحهٔ اوّل و آخـر مـهر بـیضوی بـه سـجع «شعاع»؛ در بین رساله دوم و سوم ۴ برگ سفید مانده؛ قسمتی از ۳ برگ اوّل نسخه از بین رفته؛ جلد: تیماج، قرمز.

۲۱۰ برگ؛ ۷/۵×۱۴/۵ سانتی متر؛ ۱۲ سطر؛ [ثبت ۸۶۷۹۲].

﴿ ۱۳۴۳۲ ﴾

مجموعه

۱ ـ شاهنامهٔ عجم «۱ پ ـ ۴۰ ر» **(شعر ـ فارسی)**

از : آقا محمّدصادق بن سیّد فضل‌الله هجری تفرشی[۱] (۱۱۶۰ ق)

منظومه‌ای است به وزن «خسرو و شیرین» نظامی، در تاریخ ایران از کیومرث تا خلفا و حجاج.

[مجلس ۲۲۷/۸؛ منزوی ۲۹۵۸/۴؛ دانشگاه ۲۱۲۹/۱۱ و ۲۶۰۳/۱۲ و ۲۷۴۰؛ الذریعه ۲۱۸/۱۹؛ مجله دانشکدهٔ ادبیات مشهد سال ۳ شمارهٔ ۱].

آغاز :

چرخ لوائی که نخستین گشود — بر سر اکلیل کیومرث بود
باغ سیامک چه خزان رنگ شد — جای پدر منصب هوشنگ شد

انجام :

از پس نه ماه که محصور شد — چشمش از این گور سیه کور شد
برد به حجاج از این جنگ نام — کوکب او یافت عروجی تمام

۲ ـ سوز و گداز «۴۰ ر ـ ۵۰ ر» **(مثنوی ـ فارسی)**

از : مؤلف پیشین

به شمارهٔ [۱۳۱۵۸/۱۲] مراجعه شود. آغاز و انجام نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

نستعلیق؛ کاظم بن محمّد، ۱۲۴۰؛ جلد : مقوا، عطف تیماج قهوه‌ای.

۵۰ برگ؛ ۱۲/۵×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۱۰ سطر؛ [ثبت ۸۶۷۹۳].

۱ـ در آخر نسخهٔ حاضر نوشته شده که شاعر در سال ۱۱۶۰ ق در تهران وفات یافته و در شاه عبدالعظیم مدفون است.

﴿ ۱۳۴۳۳ ﴾

مجموعه

۱ ـ حدائق الحقائق = حقائق الحدائق «۱ ر ـ ۱۱ پ» **(ادبیات ـ فارسی)**

از: شرف‌الدین حسن بن محمّد رامی تبریزی (۷۹۵ ق)

[مجلس ۳۶۷/۲ و ۲۷۳/۱۰ و ۱۵۱۸ و ۳۵۳/۱۷؛ منزوی ۲۱۳۳/۳؛ الذریعه ۲۸۴/۶؛ کشف‌الظنون ۶۷۲/۱].

آغاز: «بعد از حمد بیحدّ و صلوات بیعد چنین گوید اقل الشعرا شرف بن محمّد رامی احسن‌الله عواقبه که روزی به‌سعادت‌زمین بوس‌بندگی حضرت‌فلک‌رفعت‌نور حدقهٔ شاهی».

انجام:

به عدل و داد داد اهل دانش — معزالدین اویس بن حسن داد
همیشه تا بود افلاک و انجم — معزالدین اویس بن حسن باد

۲ ـ اشعاری از یزید به عربی با ترجمهٔ فارسی «۱۱ پ ـ ۱۲ ر»

۳ ـ قصیدهٔ یائیهٔ میرابوالقاسم فندرسکی «۱۲ ر ـ ۱۳ ر» **(فارسی)**

آغاز:

چرخ با این اختران نغز و خوش زیباستی — صورتی در زیر دارد آنچه در بالاستی

۴ ـ قصیده‌ای از میرزا حبیب‌الله قاآنی شیرازی «۱۳ پ» با این مطلع:

دوش چه سلطان چرخ گشت به مغرب مکین
جانب مسجد شام از پی تکمیل دین

نستعلیق؛ بی‌کا، رساله اوّل ۲۰ ذی‌حجهٔ ۱۲۶۳؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد: تیماج، سرخ، مجدول.

۱۴ برگ؛ ۱۴×۲۰/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۷۹۴].

﴿ ۱۳۴۳۴ ﴾

لب لباب معنوی **(شعر ـ فارسی)**

از: ملّا حسین بن علی کاشفی بیهقی سبزواری (۹۱۰ ق)

به جلد ۲۶ صفحهٔ ۴۸، شمارهٔ [۷۵۵۳] مراجعه شود.

نستعلیق خوانا؛ صالح بن محمّدکاظم خاتون‌آبادی، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ صفحه اوّل سر لوح مزدوج مذهب مرصع، تمام صفحات مجدول مذهب؛ در اوّل نسخه مهر بیضوی به سجع «عبده زین العابدین»؛ در آخر نسخه تملّك محمّد ابی بکر بن حاجی حسن‌خان و مهر مربعی به سجع «افوض امری الی الله عبده محمّد عسکر» و چند مهر دیگر؛ جلد : روغنی، مجدول مذهب.

۷۱ برگ؛ ۸×۱۵/۵ سانتی متر؛ ۲۰ سطر؛ [ثبت ۸۶۷۹۸].

﴿ ۱۳۴۳۵ ﴾

مجموعه

۱ ـ دیوان ظهیر فاریابی «۱ ر ـ ۱۲۷ ر» **(فارسی)**

از : ظهیرالدین ابوالفضل طاهر فاریابی (۵۸۹ ق)

به شمارهٔ [۱۳۱۸۸] مراجعه شود. نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه :

ز روزگار بدین روز گشته‌ام خرسند　　　وداع کرده به کلّی دیار وفاداری را

۲ ـ دیوان امیر معزّی «۱۲۸ پ ـ ۲۳۱ پ» **(فارسی)**

از : افضل‌الدین محمّد بن عبدالملک معزی نیشابوری (قرن ۶ ق)

[مجلس ۳۴۶/۲۶، ش ۷۸۸۶]. نسخهٔ حاضر قصاید شاعر را شامل است.

آغاز :

چون لالستان همی بینم شکفته عارض جانان

بنفشه‌سان همی بینم دمیده گرد لالستان

۳ ـ دیوان امیدی تهرانی «۲۳۵ پ ـ ۲۷۵ پ» **(فارسی)**

از : ارجاسب بن خواجه علی امیدی تهرانی (۹۵۹ ق)

دیوان اشعار شاعر است با تخلص «امیدی».

[مجلس ۴۰۵/۸؛ منزوی ۲۲۳۳/۳؛ الذریعه ۹۸/۹].

نسخهٔ حاضر قصائد شاعر را شامل است.

آغاز:

زهــــی دولتت بــرفراز رکــائب   فروزان چو بر آسمان نجم ثاقب

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۱]؛ تمام صفحات مجدول مرصع، در حاشیهٔ صفحهٔ اوّل گل‌های زرین و الوان، اوّل رساله دوم سرلوح مزدوج مذهب مرصع؛ جلد: تیماج دورو، قهوه‌ای، سوخت، ترنج با سر با نقش گل.

۲۷۵ برگ؛ ۹×۱۵ سانتی متر؛ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۰۱].

﴿ ۱۳۴۳۶ ﴾

مجموعه

۱ـ دیوان ملّا حسن جانی هروی «۱ پ ـ ۱۱۷» **(فارسی)**

به شمارهٔ [۱۳۳۹۷] مراجعه شود.

آغاز:

عین اعیان را سراسر مو به مو   چون شکافیدم ندیدم غیر هو

مطلق اندر پردهٔ اعیان خزید   چهرهٔ خود را نقاب از خود کشید

انجام:

اصل ذات لم یلد لم یولد است   فرع مأوای همه نیک و بد است

اصــل بــاقی و مدام و سرمدی   فـــرع فـــانی و زوال و منتفی

۲ـ قصیدهٔ یائیهٔ میرفندرسکی «۱۱۷ ر ـ ۱۲۴ ر» **(فارسی)**

به شمارهٔ [۱۳۴۳۳/۳] رجوع شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۳ـ چند غزل فارسی «۱۲۴ ر ـ ۱۲۸ پ»

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ تمامی صفحات مجدول محرر شنگرف و لاجوردی؛ در آخر نسخه نوشته‌ای به تاریخ شوال ۱۳۳۲؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، سوخت، ترنج با سر، مجدول.

۱۲۸ برگ؛ ۸×۱۳ سانتی متر؛ ۶ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۰۰].

﴿ ۱۳۴۳۷ ﴾

دیوان هادی (فارسی و ترکی)

از: هادی

کلیّات اشعار شاعر است با تخلّص هادی، این اشعار به فارسی است و در برگ «۱۳۱ پ» دو غزل به ترکی با همان تخلّص موجود است.

در صفحهٔ ۱۱۰ در غزلی که در مرثیه و تاریخ وفات آقاصادق مازندرانی متخلّص به شباب[1] سروده گوید:

محو جمال دوست ز دنیا شباب رفت   این صبح صادق از اثر آفتاب رفت

و در آخر غزل فوق گوید:

روزی که چرخ رنگ کدورت به آب ریخت

بر لوح دهر گرده ز هجر شباب ریخت

در صفحهٔ ۱۳۱ در پایان غزل ترکی گوید:

گیلان ده هادی اهل سخن رشد ایلمز   گنج نقده بلبل دستان غریب دُر

و در همان صفحه در پایان غزل ترکی دیگر گوید:

منکه تسخیر پریزاد معانی اتمیشم   هادی اهمال اتمسم تألیف دیوان ایسترم

در صفحهٔ ۱۰۸ گوید:

سپهر فتح و نصرت خان خانان   محیط عدل و احسان فتحعلی[2] خان

سپهداری که هر جا کرد آهنگ   ز بیمش شد شرر خون در دل سنگ

به دشمن رزم او کی حلیه بازی است   که چون خورشید کارش یکه‌تازی است

۱ـ از این شاعر و تاریخ وفاتش در کتاب‌های تذکره ذکری به میان نیامده است.

۲ـ در لغت نامهٔ دهخدا سه نفر به نام فتحعلی خان ذکر شد به نام‌های: فتحعلی خان افشار از سرداران خاندان افشار، فتحعلی خان صاحب دیوان که در سال‌های ۱۲۸۰ ـ ۱۲۹۰ به صدارت رسید و بعداً کشته شد. فتحعلی‌خان قاجار که به‌دست شاه طهماسب دوم در ۱۱۳۹ به قتل رسید. گویا ممدوح شاعر یکی از این سه نفر است. «ر.ک: لغت نامهٔ دهخدا، مادّهٔ: فتحعلی خان».

ز شـــمشیرش دل اعـــدا کـباب است / به پیش برق هر خس را چه تـاب است

.....

چـه ربـطم بـا سیاهان بـداندیش / که من رم می‌کنم از سایه خـویش

به رنگ نحس‌شان دارد چو نسبت / دلم از حـال خـوبان کـرده نـفرت

.....

بـیا هـادی سخن را مـختصر کـن / دعـــا را مـحفل آرای اثـر کـن

شب و روز جهان تـا پـایدار است / سـفیدی و سـیاهی بـرقرار است

شب احباب خان چون روز روشن / سیه چون شام بـادش روز دشـمن

نسخهٔ حاضر شامل این اشعار است :

۱ ـ غزلیات به ترتیب حروف تهجی «ص ۱ ـ ۹۳»، **آغاز :**

زهی طغرای نامت سربلندی بـخش عـنوان‌هـا

ز یادت آب و رنگ لالهٔ صد بـرگ دیـوان‌هـا

نه موران راست تنها دیده بر فیضت که می‌باشد

به دستت همچو خـاتم چشم امّید سـلیمان‌ها

انجام :

دهان‌ها ازو یافت کام از زبـان / زبان‌ها ازو یافت رطب اللسان

عطا کرد صنعش در این سیرگاه / بـهر دیـده ور دوربـین نگـاه

۲ ـ قصاید «ص ۹۴ ـ ۱۳۴»، **آغاز :**

سحر که زد صبح آتش عنان / شبیخون به فوج بلند اختران

نسیم سحر کرد هر سو هجوم / فشاند آستین بر چـراغ نـجوم

انجام :

ناز گـل‌های کـواکب نـقش بـند روزگـار

مـی‌کند گـل دوزی ایـن خـرگه نـیلوفری

خیمهٔ دین حنیف احمدی محکم چو ارس

خـانه اعـدا خـراب از قـهر بـاد صـرصری

۳ـ مثنوی عرفانی «ص ۱۳۶ ـ ۲۱۶»

شاعر در آن بعد از حمد باری تعالی و مدح حضرت پیامبرﷺ و اهل‌بیت﵈، داستان‌هایی را به نظم کشیده و استفاده‌های عرفانی نموده است.

آغاز مثنوی :

اوّلین نقطهٔ پرگار وجود　　مرکز دایرهٔ غیب و شهود
با حدوثش اثر وصف قدم　　ممکن اوّل و موجود دوم

انجام مثنوی :

سعی کن تا که به خوشنودی دوست　　کهنه جان همه در قبضه اوست
چون رُخ از عالم فانی تابی　　نشأهٔ لذّت باقی یابی

در آغاز نسخه اظهارنظر شده که این دیوان متعلّق به ملّا هادی بن محمّدصالح مازندرانی (متوفای ۱۱۲۰ ق) است؛ ولی با قرائنی انتساب آن به ملّا هادی مازندرانی نمی‌تواند درست باشد.

گویا این دیوان متعلّق به میرزا هادی فرزند میرزا شاه تقی شیخ‌الاسلام مشهد است که شرح حالش در آتشکدهٔ آذر صفحهٔ ۲۱۱ و ریاض الجنة روضهٔ دوم (مخطوط) ذکر شده است و با این احتمال، ممدوح وی فتحعلی خان قاجار است که از اهالی استرآباد بوده و پسر وی آن شهر را پایتخت خود قرار داد و خود وی در سال ۱۱۳۹ به تحریک نادر به‌دست شاه طهماسب دوم به قتل رسید.

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ در داخل کتاب مهر بیضوی به سجع «پرویز» و مهر مربعی به سجع «قربانی کعبه وفا اسمعیل» و چند مهر دیگر؛ جلد : تیماج، سرخ. ۱۰۸ برگ؛ ۱۴×۱۹ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۸۶۷۹۱].

﴿ ۱۳۴۳۸ ﴾

گلشن ابراهیمی = تاریخ فرشته　　**(تاریخ هند ـ فارسی)**

از : محمّدقاسم هندوشاه استرآبادی، فرشته (زنده در ۱۰۳۳ ق)

تاریخ مفصل سلسله‌های هند است در یک مقدّمه و دوازده مقاله و یک خاتمه

بدین ترتیب :

مقدّمه : در کلیّات احوال هند و آیین هندوان و راه یافتن اسلام بدان سرزمین

مقاله اوّل : در پادشاهان غزنوی لاهور

مقاله دوم : در پادشاهان بابری

مقاله سوم : در پادشاهان دکن شامل شش روضه : ۱ ـ پادشاهان کلکنده و محمّدآباد بیدر، ۲ ـ عادلشاهیان بیجاپور، ۳ ـ نظامشاهیان احمدنگر، ۴ ـ قطب شاهیان تلنگ، ۵ ـ عمادالملکیان برار، ۶ ـ بریدیهٔ بیدر

مقالهٔ چهارم : پادشاهان گجرات

مقالهٔ پنجم : حکام مالوه و مندو

مقالهٔ ششم : فاروقیه حکام ولایت خاندیس و برهانپور

مقالهٔ هفتم : پادشاهان بنگال

مقالهٔ هشتم : سند و ته و ظهور اسلام در آن سرزمین

مقالهٔ نهم : پادشاهان ملتان

مقالهٔ دهم : پادشاهان کشمیر

مقالهٔ یازدهم : حکام ملیبار که به صفت اسلام متصف بودند.

مقالهٔ دوازدهم : حالات و مقامات مشایخ هندوستان در دو لمعه : ۱ ـ دودمان چشتیه، ۲ ـ خاندان سهروردیهٔ ملتان

خاتمه : در ذکر کیفیت هندوستان

[منزوی ۴۶۸۳/۶؛ فهرستوارهٔ منزوی ۱۳۲۴/۲، مشترک پاکستان ۵۶۲/۱ و ۴۱۴/۱۰؛ الذریعه ۲۷۲/۳؛ تاریخ تذکره‌های فارسی ۷۳۱/۲؛ مشار، فارسی ۴۲۹۶/۴].

نسخهٔ حاضر از روضهٔ چهارم از مقاله دوم شروع و تا آخر کتاب را شامل است و از آخر افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «روضهٔ چهارم در بیان حالات حکام تلنک که موسوم‌اند به قطب شاهیه بر واقفان آثار عالم کون و فساد مخفی و مستور نماند که شاه خورم شاه».

انجام نسخه : «تا آنکه رامراج نامی در سنهٔ نهصد و هفتاد با حکام دکن جنگ عظیم کرده به قتل رسید و فرزندانش دیگر قوّت نیافته در آن مملکت ملوک طوایف به هم رسیدند».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۲]؛ عناوین شنگرف؛ در اوّل نسخه تملک جلال‌الدین بن مؤیدالدوله و مهر مربعی «عبده محمّدحسین شمس الامرا» و مهر مستطیلی بزرگ به سجع «ابواب رئیس الامرا سراج‌الممالک سراج‌الدوله حافظ محمّد عبدالحسین خان بهادر سردار جنگ» و نوشته‌ای به تاریخ ۷ جمادی‌الاولی ۱۲۸۴ در همدان نوشته شده است، در آخر نسخه دو مهر بیضوی به سجع «عبده جلال‌الدین» و «یا هادی المضلین»؛
جلد : تیماج، قهوه‌ای، ترنج زرین باسر، مجدول.
۳۱۵ برگ؛ ۱۸×۳۱ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۰۵].

﴿ ۱۳۴۳۹ ﴾

حدیقة العالم = تاریخ قطب شاهیان (تاریخ هند ـ فارسی)

از : میرعالم نواب ابوالقاسم بن رضی‌الدین موسوی جزائری (۱۲۱۶ ق)

تاریخ مفصل پادشاهان حیدرآباد دکن است در دو مقاله : ۱ ـ در تاریخ قطب شاهیان، ۲ ـ تاریخ نظامشاهیان تا سال ۱۲۱۴ ق. این کتاب بارها در هند به چاپ رسیده است. [منزوی ۴۶۴۷/۶؛ الذریعه ۳۸۸/۶؛ مشار، فارسی ۱۷۳۴/۲].

آغاز : «نظام ملک سخنوری و انتظام قلمرو معنی گستری وقف سالاری حمد شاهنشاهی که دبیر حکمت کامله‌اش منشور نظم جهان و نسق احوال ساکنان کشور امکان».

انجام : «از سلطنت تیموریه جز نامی باقی نماند و در نظر عقلا این معنی ثمرهٔ لجاج همان پادشاه است

چو بد کردی مباش ایمن ز آفات   که واجب شد طبیعت را مکافات».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ تمامی صفحات مجدول محرر؛ جلد : پارچه، مشکی، عطف تیماج.

۲۴۰ برگ؛ ۱۸×۳۱ سانتی متر؛ ۲۱ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۰۶].

﴿ ۱۳۴۴۰ ﴾

مجموعه

۱ ـ دیوان امیر معزّی «۱ پ ـ ۵۹ پ» **(فارسی)**

از : افضل‌الدین محمّد بن عبدالملک معزی نیشابوری (قرن ۶ ق)

[مجلس ۳۶۴/۲۶، ش ۷۸۸۶]. نسخهٔ حاضر بخشی از دیوان را شامل است.

آغاز نسخه :

آن که دادی بوسه بر روی و قفای او رسول
گرد بر رویش نشست و شمر ملعون بر قفا

انجام نسخه :

بسان مرغی زرین که در صحیفه نسیم / کجا کند حرکت قار بارد از منقار

۲ ـ دیوان هیئت تهرانی «۶۱ پ ـ ۸۲ پ» **(فارسی)**

از : محمّدعلی هیئت تهرانی (قرن ۱۳ ق)

بخشی از قصاید شاعر است که در مدح فتحعلی شاه قاجار سروده است. در آن گوید :

شد عهد ابوالفتح فتحعلی شه / که فتح مجسم بود روز کین را

شاعر در اشعار خود به هیئت تخلّص می‌کند.

آغاز :

شاه کهن شد مقسم کاخ جنان را / گاه کیان شد مقام شاه جوان را
پیر و جوان خسرو وی به بخت موافق / لیک مخالف به تخت سیرت و سان را

انجام :

تنها نه در خور بزم را، هم رزم را هم بزم را
در رزم شیر معرکه در بزم شور انجمن

در صف ایوان همی ساغر زن و پیمانه ده

در پهنهٔ میدان همی اسب افکن و دوشمن شکن

نستعلیق؛ بی‌کا، رساله دوم شنبه ۸ شوال ۱۲۹۰ (برای عبدالحسین میرزا)؛ در آغاز رساله دوم نوشته شده که این رساله به خط ملک الشعرای بهار است. جلد : تیماج، زیتونی، مجدول.

۸۲ برگ؛ ۱۴×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۱۱].

﴿ ۱۳۴۴۱ ﴾

دیوان معین هروی (فارسی)

از: معین محمّد مسکین فراهی هروی (۹۰۷ ق)

دیوان اشعار شاعر است با تخلّص معین، شامل یک قصیده، بعد از آن غزلیات به ترتیب حروف تهجی.

[منزوی ۲۵۳۹/۳؛ گنج بخش ۱۴۸۴/۳ که آغاز آن با آغاز غزلیات در نسخهٔ حاضر برابر است؛ چند قصیده از همین شاعر در پایان کتاب معارج النبوة فی مدارج الفتوة نسخه خطی حرم حضرت معصومه عليها السلام در قم به شمارهٔ ۵۰۴ موجود است. فهرست نسخه‌های خطی حرم حضرت معصومه عليها السلام، ۱۲۴/۲].

آغاز قصیده :

حمدی که همچو بحر کرم بیکران بود　　حمدی که شکر نعمت هر دو جهان بود
حمدی که در بضاعت ذرات کاینات　　چندان که مستزاد کنی بیش از آن بود

آغاز غزلیات :

ربود جان و دلم را جمال نام خدا　　نواخت تشنه‌لبان را زلال نام خدا

انجام غزلیات و دیوان :

معین چو محو نه‌ای از مقام صحو دم مزن

تو چون عدم شوی آنگاه غرق بحر وجودی

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۳]؛ تمام صفحات جدول مذهب و لاجوردی و محرر، صفحهٔ اوّل سرلوح مزودج مذهب و لاجوردی؛ جلد : تیماج، سرخ، مجدول.

۸۶ برگ؛ ۱۳×۲۱ سانتی متر؛ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۱۰].

﴿ ۱۳۴۴۲ ﴾

دیوان حسن دهلوی (فارسی)

از: نجم‌الدین حسن بن علا سنجری دهلوی (۷۲۷ یا ۷۳۱ ق)

[مجلس ۱۲۳/۸؛ منزوی ۲۲۹۵/۳؛ الذریعه ۲۴۲/۹؛ مشار، فارسی ۲۳۱۱/۲ با عنوان «دیوان دهلوی سجزی»].

نسخهٔ حاضر غزلیات و رباعیات شاعر را شامل است و از انجام افتادگی دارد.

آغاز:

ای روی و مویت آیتی علم امید و بیم را
حکمی که می‌خواهی بکن استاده‌ام تسلیم را
اخترشناس ار بنگرد در نور رخسارت شبی
پیش مه و خورشید تو تازه کند تقویم را

انجام نسخه:

صد سال حیات تو گشتست در روز ازل
از فضل خدای بعد ازین می‌جویم صد سال دگر
دل یافت نسیم جانفزا در شبگیر یعنی بویت
کز دست برفتن گلستان تدبیر یعنی رویت

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ [قرن ۱۱]، تمامی صفحات جدول مذهب لاجوردی؛ در صفحهٔ اوّل مهر بیضوی به سجع «...سیّدمحمّدقاسم»؛ در اوّل نسخه اهداء نسخه از طرف عباس شوشتری به ملک الشعراء بهار؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، ضربی، ترنج.

۱۹۰ برگ؛ ۱۲/۵×۲۱ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۰۷].

﴿ ۱۳۴۴۳ ﴾

مجموعه

۱ ـ سفینهٔ عقیلی (فارسی)

از: حاجی میرزاخان عقیلی استرآبادی[1] (قرن ۱۱ ق)

مجموعهٔ مهم و نفیسی است که مؤلّف و فرزندش شمس‌الدین محمّد، از آثار ادبا و دانشمندان جمع‌آوری نموده‌اند. در این سفینه دستخط عدّه زیادی از معاصرین مؤلّف موجود است که به درخواست وی مطالبی را در آن نوشته‌اند.

فهرست رسایل و مطالب مندرج در این سفینه چنین است :

۱ ـ سراج منیر «ص ۱ ـ ۳۷» **(اخلاق عملی ـ فارسی)**

از: قاضی محمّدشریف بن محمّد کاشف شیرازی (۱۰۶۰ ق)

[مجلس ۲۶/۲۴، ش ۷۵۲۱]. نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

۲ ـ مناسک حج = ترجمهٔ اثناعشریهٔ حجیّه «ص ۳۸ ـ ۴۸» **(فقه ـ فارسی)**

از: حاج سیّدکاظم

عدّه‌ای از مؤلّف تقاضای رساله‌ای در مسائل حجّ نموده‌اند و او نیز در پاسخ آن‌ها رسالهٔ اثناعشریهٔ حجیّه شیخ بهایی را به فارسی ترجمه نموده است.

آغاز: «الحمدالله رب العالمین... امّا بعد جناب مستطاب معارف نصاب ماهرالفضل

۱ـ از صاحب سفینه در اثنای آن مکرر به حاجی میرزاخان استرآبادی و میرزاخان عقیلی و از فرزندش شمس‌الدین محمّد نیز چند جا یادی به میان آمده است. در صفحهٔ ۱۰۷ و ۱۲۴ نام محمّدامین دیلم استرآبادی و محمّد امین دیلم آمده که در ۲ محرم ۱۰۹۳ مطلبی را در جنگ نوشته است که گویا عنوان دیگری از صاحب جنگ است. هم‌چنین در صفحهٔ ۳۱۸ مطلبی به خواهش میرفخرالدین محمّد نگاشته شده است.

آن‌چه مسلّم است صاحب سفینه تا سال ۱۰۹۳ در قید حیات بوده است.

در طبقات اعلام الشیعه «الروضة النضرة في علماء المائة الحادية عشرة» چند نفر ذکر شده که بی‌ارتباط با صاحب سفینه نباید باشند : محمّد عقیلی استرآبادی «ص ۵۳۱»، محمّد مؤمن عقیلی استرآبادی اصفهانی «ص ۵۹۵».

اغلب مطالب این سفینه در هند در شهر احمدنگر و آگره نوشته شده است.

و الادب طاهرالاصل و النسب طایف مقامات هدایت...».

۳ـ رباعی از محمّدبدیع فسایی به فارسی «ص ۴۹»

۴ـ بحر چهار پاره «ص ۴۹ ـ ۵۰» **(بحرطویل ـ فارسی)**

از : میرزا ابوطالب فندرسکی اصفهانی (قرن ۱۲ ق)

بحر طویلی است در وصف معشوقه، در عنوان آن از مؤلّف با دعای «سلمه الله» یاد شده است.

آغاز : «قد است یا سرو چمن خط است یا مشک ختن، رخسار یا برگ سمن، سیماب یا سیمین تن».

۵ـ داستانی از سلطان محمود «ص ۵۱»

۶ـ داستان بلوهر و بوذاسف «ص ۵۲ ـ ۱۰۷» **(فارسی)**

در نسخهٔ حاضر داستان بلوهر به نقل از کتاب «کمال‌الدین» شیخ صدوق توسط محمّدصالح بن حاج باقر قزوینی به فارسی ترجمه شده است.

[مجلس ۷۸۲/۱۰، الذریعه ۱۴۹/۳ و ۵۱۵/۴ و ۵۲/۷؛ منزوی ۳۶۶۱/۵].

آغاز : «بسمله... امّا بعد قال الشیخ الجلیل ثقةالاسلام ابوجعفر محمّد بن علی بن حسین بن موسی... به ترجمهٔ این حکایات طویله شریفه مشتمله بر لطایف حکم و امثال و نوادر علوم و اخبار».

۷ـ تعریف کشمیر = وصف کشمیر «ص ۱۰۸ ـ ۱۱۵» **(فارسی)**

از : ملّا طغرای مشهدی (قرن ۱۱ ق)

مقالهٔ ادبی است به نظم و نثر در تعریف کشمیر.

طغرای مشهدی دو رساله در وصف کشمیر دارد :

۱ ـ رسالهٔ حاضر، [منزوی ۳۶۳۸/۵ که در ضمن منشآت ناشناخته طغرا معرفی شده است؛ قاهره، فارسی ۱۹۵/۲، ش ۵۲۷۸ س].

۲ ـ فردوسیه [مجلس ۷۹۴/۱۰؛ منزوی ۳۵۹۰/۵ و ۳۶۵۱؛ دانشگاه ۲۰۱/۲].

در فهرست مشترک پاکستان [۱۸۳۷/۳] به نقل از فهرست هرمان اِته [ص ۸۶۸] دیوان اشعار طغرا اشتباهاً با عنوان وصف کشمیر معرفی شده است. این دیوان در شمارهٔ [۱۳۶۲۸] همین فهرست معرفی خواهد گردید.

آغاز: «ثنای بهار پیرای که انگشت سبزه را به دانه‌های شبنم غلطان سبحه گردان تهلیل نموده».

۸ـ دو نامه از ملّا طغرای مشهدی «ص ۱۱۵ ـ ۱۱۷» **(فارسی)**

۹ـ آشوبنامه «ص ۱۱۸ ـ ۱۲۴» **(فارسی)**

از: ملّا طغرای مشهدی (قرن ۱۱ ق)

[مجلس ۷۹۵/۱۰؛ دانشگاه ۴۰۹۴/۱۵؛ منزوی ۳۵۱۸/۵].

آغاز:

این خطبه را چو خامهٔ طغرا تمام کرد آشوب‌نامه‌اش ز ره شور نام کرد

۱۰ـ مثنوی دریا بار «ص ۱۲۵ ـ ۱۲۷» **(فارسی)**

از: مؤلّف پیشین

آغاز:

نوبهار آمد که مقراض از پر بلبل کند لوله پیچ غنچه را صرف فنای گل کند

۱۱ـ مطلبی در پند و اندرز از جامع جنگ که در ۲ محرم ۱۰۹۳ در هند نوشته است. «ص ۱۲۹»

۱۲ـ قصیده‌ای از صابر اصفهانی «ص ۱۳۰ ـ ۱۳۴»

آغاز:

سخن آن به که آغازش ز بسم‌الله کنی انشا

که باشد اسم ذات از وی شود حل جمله مشکل‌ها

۱۳ـ قصیده و اشعاری از محمّد صالح بن حاجی سلطان حسین گیلانی به خط خودش «ص ۱۳۴ ـ ۱۳۸»

۱۴ ـ دو غزل از غنی کشمیری و صائب «ص ۱۳۷» این دو غزل در میان اشعار محمّدصالح گیلانی تحریر شده است.

۱۵ ـ نان و حلوا «ص ۱۳۹ ـ ۱۴۴» **(مثنوی ـ فارسی)**

از: بهاءالدین محمّد بن حسین عاملی (۱۰۳۱ ق)

به شمارهٔ [۱۳۱۵۸] مراجعه شود.

۱۶ ـ نامه‌ای از عبدالله قطب محیی «ص ۱۴۶»

۱۷ ـ اشعاری از:

صائب «۱۴۷»، نجات حسینی «۱۴۸»، عبدالله «۱۴۹»، علی‌اکبر هرنس «۱۴۹»، ملّا وقاری «۱۴۹»، علوی حسینی «۱۵۲ ـ ۱۵۳»، مسعود دشتی «۱۵۳ ـ ۱۵۴»، ابوتراب بیگ غلام «۱۵۴»، خادم همدانی «۱۵۴»، ایمان «۱۵۵ ـ ۱۵۶»، ملّا بهرام بیانی «۱۵۷ ـ ۱۵۹»، صامت «۱۵۹ ـ ۱۶۰»، سابق «۱۶۰ ـ ۱۶۶»، حاج محمّد گیلانی «۱۶۶ ـ ۱۶۹»، واصل گیلانی «۱۶۹ ـ ۱۷۲»، غنی کشمیری «۱۷۲»، وحید «۱۷۳»، میرابوالبقا «۱۷۳ ـ ۱۷۵».

۱۸ ـ نقل عشاق «ص ۱۷۶ ـ ۲۲۷» **(فارسی)**

از: محتشم کاشانی (۹۹۶ ق)

پنجمین دیوان از هفت دیوان شاعر است که تقی‌الدین محمّد کاشی حسینی متخلص به ذکر جمع‌آوری کرده است. این دیوان به همراه کلیات محتشم به چاپ رسیده است.

[منزوی ۱۸۹۲/۳ و ۳۲۸۳/۴؛ رضوی ۵۰۲/۷؛ تهران، ملی ۱۶۶/۱ و ۴۴۳؛ مشار، فارسی ۴۱۱۹/۴].

آغاز: «بسمله. نیاز نامعدود نثار معشوقی که به هواداری خورشید جمالش کمند رویت ارنی گویان از نهیب حارس لن‌ترانی هیچ‌گه به کنگره عرش شهود نرسیده».

۱۹ ـ منشآت آقاحسین خوانساری «ص ۲۲۷ ـ ۲۳۲» **(فارسی)**

آغاز: «طوطی شکرافشان ناطقه که عندلیب هزاردستان چمن بیانست بر شاخچه

زبان مترنم آمده».

۲۰ ـ گلشن‌آرا = گلشن خیال = خواب و خیال «ص ۲۳۳ ـ ۲۳۸» **(فارسی)**

از : میرزا طاهر نصرآبادی (قرن ۱۱ ق)

[دانشگاه ۱۲۱۵/۹ و ۱۴۸۹ و ۳۴۳۷/۱۳ با عنوان «گلشن خیال» و ۳۶۱۴/۱۴ با عنوان «گلشن آرا»؛ منزوی ۳۶۱۷/۵ با عنوان «گلشن آرا» و ۳۷۳۸/۵ با عنوان «گلشن خیال»].

آغاز :

«بـنام گـلشن آرای خـیالات — که از نفیش برون می‌آید اثبات

چنان در وادی وحدت خرامـد — که در خواب کسی هرگز نیاید

بعد از حمد قادر مختار و نعت سیّد ابرار و منقبت ائمهٔ اطهار...».

۲۱ ـ شعری از محمّد یوسف قزوینی به خط خودش «ص ۲۳۸»

۲۲ ـ شعری از میرزا رشیدا «ص ۲۳۹»

۲۳ ـ شعری از میرسیّدعلی مهری عرب «ص ۲۴۰ ـ ۲۴۴»

۲۴ ـ شعری از صفی قلی بیک «ص ۲۴۵»

۲۵ ـ رقعهٔ میرزا صائب که به مصاحبان خود نوشته «ص ۲۴۶»

آغاز :

«به بـاغ رفـتم و آتش زدم گـلستان را — که بی رُخ تو نه بینم بهار و بوستان را

حقّا که با آن نوبهار چمن و تازه نهال گلشن آدمیّت از گلستان پا کشیده».

۲۶ ـ بحر طویل «ص ۲۴۶ ـ ۲۴۹» **(فارسی)**

از : محمّد بیک شیرازی

آغاز : «ابتدا می‌کنم این نامه پر درد بنام ملک قادر قیوم توانا که همه جور طیور و دد و دیو...».

۲۷ ـ بحر طویل «ص ۲۴۹» **(فارسی)**

از : میرسیّدعلی عرب متخلّص به مهری

آغاز: «برد ز من ماست به یغما همهٔ اقشمه و امتعه هر دو جهان اعنی من الرأس حریزالخرد».

۲۸ـ شعری از صائب «ص ۲۵۰»

۲۹ـ رقعه‌ای که رضیه به میرزا طاهر نصرآبادی نوشته «ص ۲۵۱»

۳۰ـ شعری از کلیم کاشانی «ص ۲۵۲ ـ ۲۵۴»

۳۱ـ قصیده‌ای از میرزا علی‌رضا تجلی اردکانی «ص ۲۵۶ ـ ۲۵۸»

آغاز:

تا بنام من زبان خامه‌ات گردیده است

از نگینم می‌رود پرخون ز بس نالیده است

۳۲ـ شعری از میرصیدی تهرانی «ص ۲۵۸»

۳۳ـ لوایح «ص ۲۶۱ ـ ۲۶۷» **(عرفان ـ فارسی)**

از: عبدالرحمن جامی (۸۹۸ ق)

[منزوی ۱۳۵۰/۲]. نسخهٔ حاضر از آخر ناتمام است.

آغاز: «لا اُحصی ثناء علیك کیف و کلّ ثنا بعد الیك... خداوندا سپاس تو به زبان نمی‌آریم».

۳۴ـ غزلی از وحید «ص ۲۶۸»

۳۵ـ شعر از نجیب و وارسته «ص ۲۶۹»

۳۶ـ ساقی‌نامه «ص ۲۷۰ ـ ۲۷۶» **(فارسی)**

از: محمّد بدیع اصفهانی به خط وی

آغاز:

الهی به مستان مستان مست　　　که پا را ندانند سر را ز دست

۳۷ـ مثنوی حکیم کوثری به خط میرمحمّدصادق بن ابراهیم حسینی مازندرانی «ص ۲۷۷»

آغاز:

یکی پرسید از فرهاد بیدل   به وقتی کو طپیدی نیم بسمل

۳۸ـ **شعری از محمّد یوسف حسینی جنابذی** «ص ۲۷۸»

۳۹ـ **شعری از عظیمای نیشابوری** «ص ۲۸۰»

۴۰ـ **شعری از صائب** «ص ۲۸۱»

۴۱ـ **دیباچهٔ بیاض** که در سال ۱۰۹۰ نوشته شده است «ص ۲۸۲ ـ ۲۸۳»

آغاز: «سبحان الله هر چند دیدهٔ قلم را از مکحلهٔ دوات سرمهٔ سلیمانی می‌کشم».

۴۲ـ **غزلی از نعیم** به خط خودش که در شوال ۱۱۰۶ به درخواست میرزا شمس‌الدین محمّد نوشته است «ص ۲۸۳»

۴۳ـ **شعری از صائب** به خط ابوالفضایل اصفهانی «ص ۲۸۵».

۴۴ـ **رقعهٔ نصیرای همدانی** که به میرزامعین میرآب نوشته «ص ۲۸۶».

۴۵ـ **رقعه شاه‌جهان** که برای علی مردان‌خان نوشته «ص ۲۸۶».

۴۶ـ **شعری از میرنجات و حکایت جوان عاشق در بغداد و داستان ارباب و غلام** که محمّد اسماعیل جابری انصاری در ۷ رجب ۱۰۹۵ در احمدنگر به درخواست صاحب سفینه نوشته است «ص ۲۸۷»

۴۷ـ **داستان آهنگر ارمنی** به خط ابوعلی شهیر به محمّدنصیر که به خواهش میرفخرالدین محمّد نگاشته است «ص ۲۹۰ ـ ۲۹۲».

۴۸ـ **مطلبی پیرامون توبه** به خط محمّدحسین در بلدهٔ احمدنگر که در سال ۱۰۹۵ به خواهش صاحب سفینه نوشته است «ص ۲۹۳».

۴۹ـ **حدیثی به نقل از حلیة‌المتقین** «ص ۲۹۴ ـ ۲۹۵».

۵۰ـ **شعری از ملاقاسم مشهدی** «ص ۲۹۶».

۵۱ـ **حدیثی از حضرت پیامبر** ﷺ «۲۹۷».

۵۲ ـ مطلبی از سلطان محمود ملقب به امیرجلال که در ۸ آذر ۱۳۲۲ به جنگ اضافه نموده است «ص ۲۹۸».

۵۳ ـ مطلبی از قادرخان شاملو که در ۲۸ صفر ۱۳۶۲ در مورد مسائل ایران به سفینه اضافه نموده است «ص ۲۹۹ ـ ۳۰۰».

۵۴ ـ قصیدهٔ ملّا علی‌رضا تجلی اردکانی «ص ۳۰۱» **(فارسی)**

۵۵ ـ قدغن شراب «ص ۳۰۲ ـ ۳۰۸» **(فارسی)**

از: آقاحسین خوانساری

رسالهٔ ادبی است که مؤلّف در مذمت شراب با نثری روان و شیوا نگاشته است. در پایان آن از شاه صفی نام می‌برد. این رساله در ذی‌قعدهٔ ۱۰۹۵ تحریر شده است.

[منزوی ۱/۴۲۶؛ دانشگاه ۱۳۶۳/۹ و ۳۱۰۰/۱۳ و ۳۶۷۶/۱۴].

آغاز: «تذرو خوش خرام خامه که آهنگ صریر دلپذیرش همداستان صفیر بلبلان کشمیر است».

۵۶ ـ بهاریه «ص ۳۰۹ ـ ۳۱۱» **(فارسی)**

از: مؤلّف پیشین

[دانشگاه ۶۰۹/۸؛ منزوی ۳۵۳۸/۵ که مؤلّف آقاحسینا ذکر شده است].

آغاز:

«باز این چه جوانی و جمالست جهان را   وین حال که نو گشت زمین را و زمان را
الحمدالله که این جان غمدیده سرد و گرم روزگار و این دل محنت رسیدهٔ تلخ و شیرین زمانه چشیده».

۵۷ ـ قصیدهٔ مسدس از مهری عرب «ص ۳۱۱ ـ ۳۱۲» **(فارسی)**

آغاز:

سوختم ز عشق تو ای دلربا برو   آبی زدم ز آتش دل در هوا برو

۵۸ ـ رقعه‌ای از محمّدحسین معلوم تبریزی (پدر محمّدتقی، کاتب این رقعه و شعر

بعدی) که به شاه رضا در طلب سرمه نوشته است «ص ۳۱۳ ـ ۳۱۴».

۵۹ ـ شعری از سیّدعلی خان جواهر رقم به خط محمّدتقی بن محمّدحسین معلوم تبریزی که در اورنگ‌آباد اواخر شوال ۱۰۹۷ نوشته است «ص ۳۱۴».

۶۰ ـ انوار المشارق «ص ۳۱۵ ـ ۳۱۶» **(فارسی)**

از: ملاّ طغرای مشهدی (قرن ۱۱ ق)

آغاز: «دیشب که به روشنایی چراغ پیالهٔ چنگ مطالعه قواعد صدا می‌نمود».

۶۱ ـ گلشن خیال از میرزا طاهر نصرآبادی «ص ۳۱۹ ـ ۳۲۳» **(فارسی)**

تکرار همان رساله است که در ردیف ۱۹ همین سفینه با عنوان «گلشن آرا» معرفی شد. این نسخه به خط محمّدبدیع بن محمّدمحسن اصفهانی در اواخر شعبان ۱۰۹۵ تحریر شده و آغازش با نسخهٔ سابق برابر است.

۶۲ ـ فتح‌نامه سلطان محمّد معظم بهادرشاه عالم به خط محمّدنصیر که در ۲۰ محرم ۱۰۹۶ در احمدنگر نوشته است. «ص ۳۲۴ ـ ۳۲۶»

آغاز: «نحمدك یا من لیس له مماثل في‌الذات... امّا بعد چون از میامن تأییدات مفتح ابواب نصرت و فیروزی چنین فتح نمایان...».

۶۳ ـ مثنوی از علیرضا تجلّی به خط ابوالحسن تنکابنی «ص ۳۲۷ ـ ۳۲۹»

آغاز:

عقل شد آشفته حال از نام عشق   گفت کای گشته اسیر دام عشق

۶۴ ـ نان و حلوای شیخ بهایی به خط محمود بن میرمحمّد مؤمن حسینی اصفهانی. «ص ۳۳۰ ـ ۳۳۷»

۶۵ ـ اشعاری از صائب «ص ۳۳۸» **(فارسی)**

۶۶ ـ حدیثی که ملاّ حسن فارسی از کتاب عوالی اللئالی نقل و به فارسی ترجمه نموده است. «ص ۳۳۹ ـ ۳۴۳»

۶۷ـ رقعه «ص ۳۴۵ ـ ۳۵۱» **(فارسی)**

رقعه‌ای است که آخوند ملّا حسن علی به پدرش از بندر گنگ بعد از سوختن جهاز شتران در سال ۱۰۸۲ نوشته و تاریخ آن را چنین سروده است :

ســـــال تــــــاریخش از ره اعـــــجاز

هاتف از غیب گفت سوخت جهاز (۱۰۸۲)

۶۸ـ منشآت میرزا ابوتراب به خط محمّد مقیم بن محمّدحسین مرعشی مازندرانی که در روز پنج‌شنبه ۱۵ ربیع‌الاوّل در احمدنگر نوشته است. «ص ۳۵۲ ـ ۳۵۴»

۶۹ـ ترجمهٔ رسالة الندامة فی زاد الآخرة «ص ۳۵۵ ـ ۳۷۱» **(فارسی)**

از: تقی‌الدین محمّد حسینی کاشانی صاحب خلاصة الاشعار

ترجمهٔ رساله «الندامة في زاد الآخرة» است که ناصرخسرو قبادیانی (۳۹۴-۴۸۱ق) در سرگذشت خود نگاشته است. مترجم در آغاز شرح حال کوتاهی از مؤلّف آورده، سپس ترجمهٔ رساله را شروع نموده است. این ترجمه را حسینی در خلاصة الاشعار رکن یکم مجلد یکم شاعر پنجم آورده، هم‌چنین در آغاز دیوان ناصرخسرو در سال ۱۲۸۰ ق در تبریز به چاپ رسیده است.

[منزوی ۷۶۱/۲ که سه نسخه از این ترجمه را معرفی نموده است مقدمهٔ زبدةالتواریخ عبدالله کاشانی (۷۳۶ ق) از محمدتقی دانش‌پژوه ص ۲۰ که در آن اظهار شده این ترجمه از صاحب خلاصة الاشعار نیست].

آغاز : «اصحاب سیر و ارباب خبر را در تحقیق حالات وی اقوالست قوم اعظمه و اعلی في تعظیمه و قوم کفره و اعلی فی تکفیره... و فقیر حقیر اعنی تقی‌الدین محمّد الحسینی ترجمهٔ آن رساله را در ذیل بیان حالات وی ایراد می‌نماید... چنین می‌گوید بندهٔ مغفرت طلبنده مر گناهان کبیره خود را و امیدوار از کرم سبحانه و تعالی...».

۷۰ـ میرزایی نامه «ص ۳۷۲ ـ ۳۷۶» **(فارسی)**

از: میرزا کامران اصفهانی

مؤلّف در رسالهٔ حاضر آداب میرزاها را که نامه‌نگاران و منشیان عصر بودند، در سال ۱۰۴۵ که در لاهور به سمت میرزایی اشتغال داشته، نوشته است.

آغاز: «حمد و سپاس بی‌قیاس مر خدای را که ذات پاکش از تعریف مخلوق مستغنی است».

۷۱ـ قطعه‌ای از شاهنامه فردوسی پیرامون داستان رزم رستم با افراسیاب، که بعداً به سفینه اضافه شده است. «ص ۳۷۷»

۷۲ـ رباعیات کمال «ص ۳۷۹»

۷۳ـ رباعیات سبحانی «ص ۳۸۰»

۷۴ـ رباعیات طالب کلیم «ص ۳۸۱»

۷۵ـ رباعیات صایب «ص ۳۸۲»

۷۶ـ شعری از کلیم و نظیری به خط محمّدشریف که به درخواست صاحب سفینه (حاجی میرزاخان استرآبادی) نوشته است. «ص ۳۸۳»

۷۷ـ شعری از میرزا جلال‌الدین اسیر به خط محمّدباقر بن ملّا ولی که در غرّه ذی‌حجهٔ ۱۰۹۶ در اورنگ‌آباد هند نوشته است. «ص ۳۸۴» **(فارسی)**

۷۸ـ شعری از ظهوری به خط محمّدشریف بن نورالدین محمّد که در محرم ۱۰۹۵ نوشته است. «ص ۳۸۵»

۷۹ـ شعری از محمّدجعفر مذهب اصفهانی به خط محمّد مقیم حسینی مرعشی که در احمدنگر هند نوشته است. «ص ۳۸۶ ـ ۳۸۸»

۸۰ـ شعری از میرزا علی رضا تجلّی اردکانی و میرزا اسماعیل «ص ۳۸۹»

۸۱ـ شعری از میرزا صادق به خط محمّد مقیم حسینی مرعشی که در احمدنگر هند نوشته است. «ص ۳۸۹ ـ ۳۹۰»

۸۲ـ رقعه‌ای از نصیرای همدانی که به آقا رضا نوشته است. «ص ۳۹۱»

۸۳ـ دعـاهای : اعتصام، مناجات سیفی، چند حرز و خطبه حضرت آدم علیه السلام
«ص ۳۹۴ ـ ۴۴۱»

۸۴ـ چمن سخن «ص ۴۴۳ ـ ۴۵۲» **(فارسی)**
از : ظهیرای تفرشی

[منزوی ۳۵۶۶/۵ که نسخه‌ای از دیباچهٔ همین کتاب را معرفی نموده است].

نسخهٔ حاضر را مهدی حسینی در آخر ذیحجّهٔ ۱۰۹۲ تحریر کرده است.

آغاز : «تبارک الله احسن الخالقین، این چه لعبت موزون و پیکر همایون است که کبکان خوشخوان».

۸۵ـ دیباچهٔ بیاض شاه عباس از آقاحسین خوانساری «ص ۴۵۳ ـ ۴۵۴» **(فارسی)**

[مجلس ۱۱۸/۱۷؛ منزوی ۳۵۶۴/۵ آغاز آن با نسخه ما برابر است و در آن دو نسخه از این دیباچه معرفی شده است؛ دانشگاه ۱۴۰۱/۹].

آغاز : «سبحان الله این چه گوهر گرانمایه و اختر بلندپایه است که آشنایان وحی الهام‌بخش سخنش موسوم کرده‌اند».

۸۶ـ رقعه در خرابی کوسان و شکایت ایشان «ص ۴۵۵» **(فارسی)**

۸۷ـ بیان مفردات عالم «ص ۴۵۶ ـ ۴۵۸» **(فارسی)**

آغاز : «رب قد اتیتنی من الملك... بدان ای عزیز و ای دوست شریف که مفردات عالم سیزده است نه فلک یک قمر دو فلک».

۸۸ـ سخنان خواجه عبدالله انصاری «ص ۴۵۹»

۸۹ـ اشعار فارسی «ص ۴۶۱ ـ ۴۶۲»

۹۰ـ شعری از شوکت «ص ۴۶۲»

۹۱ـ راه صواب «ص ۴۶۶ ـ ۴۸۷» **(فارسی)**
از : ملّا محسن بن مرتضی فیض کاشانی (۱۰۹۱ ق)

[مجلس ۵۶/۴ و ۴۹۹/۵ و ۲۵۴/۱۶ و ۲۸۴؛ منزوی ۹۴۴/۲؛ الذریعه ۶۴/۱۰].

آغاز : «منّت بی‌پایان خدای را جلّ شأنه که راه صواب را به انوار حکمت و فصل خطاب روشن گردانید».

۹۲ـ ترجمهٔ العقاید الدینیة «ص ۴۸۷ ـ ۵۱۱» **(فارسی)**

از : مؤلّف پیشین

به جلد ۲۵ ص ۲، شمارهٔ [۷۰۰۱] مراجعه شود.

آغاز : «حمد بی‌حدّ و ثنای بی‌عدّ خداوند جهان آرای دلگشای را».

۹۳ـ دیباچهٔ دیوان «ص ۵۱۳ ـ ۵۱۸» **(فارسی)**

از : جلال الدین محمّد طباطبایی که به خط خود در ربیع‌الأوّل ۱۰۴۸ در آگره نوشته است.

[منزوی ۳۵۴۲/۵ که «تتبع سه نثر» را از همین مؤلّف معرفی نموده است].

آغاز : «سخن‌آفرینی که به حکم اقتضای حکمت مدار پرگار تکوین در کار آفرینش کاینات بر نقطهٔ دایرهٔ نون کن نهاد».

۹۴ـ اثبات رجعت «ص ۵۲۱ ـ ۵۴۶» **(فارسی)**

از : سلطان محمّد طبسی

[الذریعه ۹۴/۱؛ منزوی ۸۷۱/۲].

آغاز : «حمد بیرون از شمار و ثنای متعاقب به تعاقب لیل و نهار قادری را سزاست که بی‌واسطهٔ کام و زبان به کلمهٔ کن...».

۹۵ـ مطلبی که مولانا سلطان محمود از خط شهید نقل نموده است. «ص ۵۴۶»

ـ صفحه‌های ۱۴۵ و ۲۵۹ و ۲۷۹ و ۲۸۴ و ۳۷۸ و ۳۹۲ و ۳۹۳ و ۴۴۲ و ۴۶۰ و ۴۶۵ و ۵۱۲ از سفینه، سفید است و شماره‌های ۴۶۳ و ۴۶۴ در صفحه شماری فراموش شده‌اند.

نستعلیق و نسخ؛ توسط افراد مختلف بین سال‌های ۱۰۴۸ تا ۱۰۹۵ نوشته شده است و پس از آن مطالبی در صفحات سفید اضافه گردیده است. عناوین و نشانی‌ها شنگرف، تمام صفحات مجدول مذهب و شنگرف؛ جلد : گالینگور، سرخ، عطف تیماج.

۲۷۴ برگ؛ ۲۰×۳۲ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۸۰۹].

﴿ ۱۳۴۴۴ ﴾

نقش بدیع **(مثنوی عرفانی - فارسی)**

از: مولانا غزالی مشهدی (قرن ۱۱ ق)

مثنوی عرفانی است با دیباچه‌ای به نثر، که شاعر آن را در برابر «مخزن‌الاسرار» نظامی سروده است.

هفده بیت از ابیات آخر این مثنوی که در تذکره‌ها به عنوان نمونه‌ای از اشعار مؤلّف نقل شده، اشتباهاً در بعضی از نوشته‌جات به علاّمه محمّدحسین طباطبایی‌رحمه‌الله صاحب تفسیر المیزان نسبت داده شده است. آغاز این قطعه چنین است:

خاک دل آن روز که می‌بیختند   شبنمی از عشق در آن ریختند

[مجلس ۴۲۰/۸؛ الذریعه ۳۲۵/۱۹؛ دانشگاه ۳۴۲۶/۱۳، منزوی ۳۲۸۲/۴].

نسخهٔ حاضر از آغاز دیباچه و انجام مثنوی افتادگی دارد.

آغاز نسخه (مقدّمه):

«در فقرنه فضل و نه حسب می‌باید   در عشق نه جاه و نه نسب می‌باید

... از عقل چه لافم که عاشقان را او بایست، از شعر چه دم زنم که حیض الرجالست».

آغاز مثنوی:

بسم الله الرحمن الرحیم   نقش بدیع است ز کلک قدیم

عقل بداند که کلام خدا   چون نشد اوّل بالف ابتدا

انجام نسخه:

به که کشم پنبه غفلت ز گوش   تا شوم از دعوی باطل خموش

سر به گریبان عدم درکشم   در بنهم بر لب و دم درکشم

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۲]؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۴۲ برگ؛ ۱۰×۱۸ سانتی متر؛ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۱۴].

﴿ ۱۳۴۴۵ ﴾

ساقی‌نامه ظهوری **(شعر ـ فارسی)**

از: نورالدین محمّد ظهوری ترشیزی (۱۰۲۵ یا ۱۰۲۶ ق)

مثنویی‌است در بحر تقارب که شاعر به‌نام برهان نظام شاه (درگذشته ۹۶۱ ق)سروده‌است.

[مجلس ۴۲۰/۸؛ منزوی ۲۸۷۵/۳؛ دانشگاه ۲۰۴۴/۱۱؛ الذریعه ۱۱۰/۱۲؛ مشار، فارسی ۲۸۸۱/۳؛ کلیات شاعر در جلد ۳۲۸/۲۵، ش ۷۳۵۱، معرفی گردید].

آغاز:

ثناها همه ایزد پاک را ثریا ده طارم تاک را

انجام:

که گردد به حرفت سخن‌ها تمام چو در آخر نامه از او سلام

نستعلیق؛ بی‌کا، ۱۰۷۰؛ تمام صفحات مجدول مذهب محرر، صفحهٔ اوّل سرلوح مزدوج مذهب مرصع؛ اشعار در متن و حاشیه نوشته شده است؛ جلد: تیماج، سرخ.

۷۸ برگ؛ ۱۰×۱۷ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۱۳].

﴿ ۱۳۴۴۶ ﴾

مجموعه

۱ ـ مثنوی شعلهٔ عشق «(۱ پ ـ ۵ پ)» **(فارسی)**

از: غلامحسین بن محمّدیارخان جودت مَدْراسی[1] (۱۲۱۳ ق)

مثنوی کوتاهی است در عرفان. شاعر در آخر آن تخلّص خود را جودت ذکر کرده آن‌جا که گوید:

بیا جودت سخن در اختتام است خرد را با جنون رمز پیام است

آغاز:

بنام آن که دل خلوتگه اوست سر شوریدگان منزلگه اوست

۱ـ فرهنگ سخنوران، صفحه ۱۴۰.

وجودش روشن است از هستی ما — دلیـــل اوج او شـــد پستی مـا

انجام :

بـه خـرمن مـی‌دهی مـژده شـراری — مکـن بـر بـاد ایـن شست گیاهی

کـنون ای نـاله‌بند نـغمهٔ هـوش — زبان خویش کن خاموش خاموش

۲ ـ دیوان احمدی مدراسی [منتخب] «۷ پ ـ ۲۲ ر» **(شعر ـ فارسی)**

از : غلام احمد صاحب احمدی معروف به احمد منشی

بخشی از غزلیات شاعر است به ترتیب حروف آخر قوافی، با تخلص احـمدی، در پایان آن از شعرای زیر هر کدام یک رباعی در مدح دیوان و تاریخ نظم آن آمده است : میران محی‌الدین صاحب واقف، مولوی محمّدحسین صاحب، قدرت‌الله خان صاحب و محمّد صبغة‌الله صاحب.

آغاز :

فدای شمع رخسار تـو چـون پـروانـه، مـحفل‌ها
بـــود از پـرتو [آن] رشک مـهر آئـینهٔ دل‌هـا

به رنگ موج از دریا کدامین رشک مه بگذشت
که دل پامال حیرت گشت یکسر همچو ساحل‌ها

انجام :

گذشتم احمدی در خـدمت اهـل سـخن اکـثر
ندیدم همچو اعظم نکته رس منصف سخندانی

۳ ـ سلم الدرجات «۲۳ پ ـ ۳۵ پ» **(طب ـ فارسی)**

از : حکیم احمدالله خان هندی «قرن ۱۳»

مختصری است در دانستن داروها و کیفیت ترکیب آن‌ها، ترتیب یافته در یک مقدّمه و سه فصل، که مؤلّف تألیف آن را در ۱۲۱۲ به پایان رسانیده است.

فهرست مطالب آن چنین است :

مقدّمه : در بیان معنی درجات و مراتب قوای ادویه.

فصل اوّل : در بیان حاجت به سوی ترکیب ادویه.

فصل دوم : در بیان کیفیّت ترکیب.

فصل سوم : در دانستن مزاج مرکب. **[منزوی ۵۵۱/۱؛ آصفیه ۱۰۵/۲]**.

آغاز : «نحمدك یا رفیع الدرجات و یا مجیب‌الدعوات ارنا انوار معرفتك و اذقنا شراب مغفرتك و تحفهٔ درود لایق عمده‌ترین مخلوقات که به قول لولاك لما خلقت الافلاك».

انجام : «درجه کیفیّت او معلوم می‌توان کرد می‌باید که اکتفا کنیم به همین قدر در مراتب بیان استخراج کیفیّت دوای مرکب حامداً لله و مصلیا علی نبیه و عترته الطیبین الطاهرین».

۴ـ تفریح‌القلوب = ترجمهٔ رسالهٔ ادویهٔ قلبیهٔ ابن‌سینا «۳۶ر ـ ۳۸پ» (طب ـ فارسی)

از : مؤلّف پیشین

ترجمه‌ای است از رسالهٔ ادویهٔ قلبیه ابن‌سینا، که در نسخه حاضر سه صفحه اوّل آن موجود است.

آغاز : «حمد بی‌منتهی مر خالقی را که به حکمت بالغه و صنعت کامله قلب را صفائی و روح را ضیائی بخشیده و مبدأ قوای نفسانیه و مرکب او گردانیده... چون رسالهٔ ادویه قلبیه رئیس المتأخّرین شیخ ابوعلی رحمه الله مشتمل بر قواعد شریفه و فوائد لطیفه بود خواست آن را به زبان فارسی ترجمه کند».

انجام نسخه: «و شعور به انتقام برای قوت غضبیه و شعور به متوقع نافع که امل باشد».

۵ـ محیط اعظم = ساقی نامه = می نامه «۴۱ پ ـ ۱۱۲ پ» (شعر ـ فارسی)

از : عبدالقادر بیدل دهلوی (۱۱۳۰ یا ۱۱۳۳ ق)

ساقی نامه شاعر است مشتمل بر هشت دور.

[الذریعه ۱۰۵/۱۲؛ منزوی ۳۱۸۰/۴].

آغاز : «حمد نشاء آفرین که میخانهٔ حقیقت انسانی را از نشاء کرمنا بنی آدم علوم

مفاخرت بخشید

خوش آندم که در بزمگاه قدم — میی بود بی نشأه کیف و کم
منزه از اندیشهٔ حادثات — مبرا ز دود غبار صفات».

انجام:

کنم جرعهٔ صاف وحدت به جام — همه نشأه چون می‌شود والسّلام

۶ـ دیوان راغب هندی [منتخب] «۱۱۴ ر ـ ۱۲۵ پ» **(فارسی)**

از: میراحمد مبارک راغب لکهنویی هندی (قرن ۱۳ ق)

بخشی از اشعار شاعر است با تخلّص راغب، شامل این قسمت‌ها:

قصیدهٔ محمّدی هیکل، ساقی نامه، سه غزل.

مثنوی «فراق نامه» از همین مؤلّف در شمارهٔ [۱۳۶۴۲] معرفی خواهد شد.

آغاز:

نرگست ای نگار هست اکحل — لیک از عشرت مدام اشکل
ای که در پرده چشم مست ترا — شیشهٔ پر شراب شد به بغل

انجام:

تا شمالش کند مگس رانی — باد صرصر ز غاشیه داران

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، رسالهٔ دوم سه شنبه ۱۶ رجب ۱۲۸۲، رسالهٔ سوم جمعه غرّهٔ صفر ۱۲۷۰ (برای سیّد جنّت حسین صاحب)، رسالهٔ پنجم جمعه سلخ رمضان ۱۳۱۴؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۱۲۳ برگ؛ ۱۲×۲۰ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۸۱۹].

﴿ ۱۳۴۴۷ ﴾

دیوان باقر اصفهانی **(فارسی)**

از: میرزا محمّدباقر بن میر ابوعلی اصفهانی (قرن ۱۱ ق)

دیوان غزلیات و رباعیات شاعر است با تخلّص باقر. **[فرهنگ سخنوران ص ۷۵].**

آغاز:

بحمدالله که بسم‌الله شد عنوان دیوان‌ها   به نام باقی ایزد مزیّن گشت عنوان‌ها
نماید حفظ او گر خاکساران را هواداری   شود...... گردباد این بیابان‌ها

انجام:

ای شمع مراد تیره‌بختان امشب   از آمدن تو چشم ما روشن شد
کی خشم کند به بندگان پادشهی   کز خوردن خشم مردمان شاد شود

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۳]؛ جلد: روغنی دورو، زمینه سبز با گل‌های الوان مجدول و در حاشیه گل‌های کوچک؛ پشت جلد زمینه قرمز و نقش گل داخل زمینه، مجدول.

۱۹۴ برگ؛ ۱۲×۱۹ سانتی متر؛ ۱۶ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۱۲].

﴿ ۱۳۴۴۸ ﴾

حدیقة الحقیقة = فخری نامه **(شعر ـ فارسی)**

از: مجدود بن آدم سنائی غزنوی (قرن ۶ ق)

به جلد ۲۶، ص ۲۶۸، شمارهٔ [۷۷۸۵] مراجعه شود.

آغاز:

ای درون پرور بیرون آرای   وی خرد بخش بیخرد بخشای

انجام:

بود نیمی گذشته از مرداد   که ازین گفتها بدادم داد
پانصد و پنج و بیست رفته ز عام   پانصد و سی چار گشت تمام

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف، تمام صفحات مجدول مذهب مرصع، در صفحهٔ اوّل سرلوح مزدوج مذهب مرصع؛ در اوّل و آخر نسخه مهر بیضوی به سجع «عبده‌الراجی محمّدحسن ۱۲۱۷»؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، ضربی، ترنج باسر، لولادار.

۲۶۴ برگ؛ ۱۳×۲۴/۵ سانتی متر؛ ۲۰ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۱۵].

﴿ ۱۳۴۴۹ ﴾

دیوان شفق تبریزی (فارسی)

از: معین شفق تبریزی (قرن ۱۴ ق)

قطعات و اشعار شاعر است با تخلّص «شفق»، با این عنوان‌ها :

در استقبال شعر میرداماد، در ذم اهل تبریز، در مراثی حضرت علی‌اکبر(ع)، در سیر و سلوک، مثنوی صباحیه، در بیان خلقت عالم و چگونگی آن شامل ده قطعه با عنوان‌های صباح، بعد از صباح ششم قطعه‌ای دارد در وصف تاج‌گذاری رضا پهلوی در سال ۱۳۰۴ ش.

آغاز: «من اخلص لله اربعین صباحاً ظهرت ینابیع الحکمة من قلبه علی لسانه

جبریلا گر نمی‌بودی عدیل — که نمی‌بودی رقیبت را بدیل

دل یکی سرّ اله است و نبی — در میان حقّ و دل هستی دخیل»

انجام:

معشوقه و می هر دو دهد روح بدن را

رضوان شفق است داده صفا دمی چمن را

حیف است که غشاء کند غفلت جان را

تا عشق دهم جان و تن و روح و بدن را

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین مشکی؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۱۶ برگ؛ ۱۴×۲۱ سانتی متر؛ ۱۱ ـ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۱۷].

﴿ ۱۳۴۵۰ ﴾

الامالی = المجالس (حدیث ـ فارسی)

از: شیخ صدوق ابوجعفر محمّد بن علی بن بابویه قمی (۳۸۱ ق)

[مجلس ۱۴۳۲/۱۰؛ الذریعه ۳۱۵/۲؛ مشار عربی ۸۷].

آغاز: «الحمدلله ربّ‌العالمین... یوم الجمعة التاسع عشر من رجب سنة سبع و ستین و ثلاثمائة، الشیخ ابوجعفر محمّد بن علی بن الحسین... قال حدثنا یحیی بن یزید».

انجام : «و قال عزّوجلّ کبر مقتاً عندالله و عندالّذین آمنوا کذلك یطبع الله علی کلّ قلب متکبر جبار و صلّی الله علی محمّد المصطفی... و سلم تسلیما کثیراً».

نسخ؛ احمد بن علی بن ابراهیم بن حسن المری اصلا و الهراس لقباً و الحرایری مولداً و النجف مسکناً، پنج‌شنبه ۹ شعبان ۹۷۹ در نجف اشرف؛ صفحهٔ اوّل نونویس؛ عناوین شنگرف و مشکی؛ در حاشیه توسط محمّدباقر حسینی استرآبادی مشهور به میرداماد تصحیح شده با رمز «م ح ق»؛ در آخر نسخه دستخط علی طبسی مبنی بر تأیید مقابله و تصحیح نسخه در نزد وی به تاریخ چهارشنبه ۲۲ محرم ۹۸۰ و دستخط علی‌رضا الاردکانی الشیرازی که به تصحیح وی اعتراض نموده و خود در سال ۱۰۷۲ اغلاط نسخه را تصحیح کرده است؛ جلد : تیماج، تهوه‌ای، مجدول.

۱۷۸ برگ؛ ۱۶/۵×۲۳ سانتی متر؛ ۲۱ سطر؛ [ثبت ۸۵۹۸۷].

❁ ۱۳۴۵۱ ❁

المواهب اللّدنیة بالمنح المحمّدیة (سیره ـ عربی)

از : شهاب‌الدین احمد بن محمّد قسطلانی مصری (۹۲۳ ق)

تاریخ و سیرهٔ حضرت پیامبر ﷺ است به صورت مفصل در ده مقصد.

[مجلس ۱۳۸/۱۲؛ کشف الظنون ۱۸۹۶/۲؛ سرکیس ۱۵۱۲/۲].

نسخهٔ حاضر از نیمهٔ مبحث قبل از غزوة بدر الکبری شروع شده و تا اواخر مقصد دوم را شامل است و از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «فادرك رسول‌الله ﷺ احدی الرکعتین فصّلی مع النّاس الرکعة الاخیرة فلما سلم عبدالرحمن بن عوف قام رسول‌الله».

انجام‌نسخه: «ثمّ اقاموا ایاماً و رجعوا بالجایزة فوجدوا بلادهم قد امطرت فی ذلك الیوم الّذي دعا لهم فیه رسول‌الله ﷺ و قدم علیه زاده الله شرفا لدیه وفد».

نسخ قدیم؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف، حواشی با امضای «ه»، در اوّل نسخه مهر مربعی به سجع «فدوی نظام الدوله حسام‌خان... الله سنه ۱۱۶۳»؛ جلد : مقوائی، عطف گالینگور آبی.

۲۷۹ برگ؛ ۱۶×۲۳ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۵۸۷۵].

﴿ ۱۳۴۵۲ ﴾

المواهب اللّدنية بالمنح المحمّدية (سیره ـ عربی)

از : شهاب‌الدین ابی العبّاس احمد بن محمّد قسطلانی مصری (۹۲۳ ق)

نسخهٔ حاضر ادامهٔ نسخهٔ سابق است و از «المقصد الثالث : فیما فضله الله تعالی به من کمال خلقته و جمال صورته» تا آخر خصایص امّت حضرت پیامبرﷺ را شامل است.

آغاز نسخه : «وفدخولان فی شعبان سنة عشر و کانوا عشرة فقالوا یا رسول‌الله نحن مؤمنون باللّه مصدّقون برسول الله و قد ضربنا الیك آباط الابل».

انجام نسخه : «إن ربي وعدنی ان یدخل من امّتی الجنّة سبعون الفا لاحساب علیهم و انی سألت ربي المزید فاعطانی مع کلّ واحد من السبعین الفاً ستون».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف، با حواشی به امضای «ه»، مهر مربعی به سجع «فدوی نظام الدوله حسام‌خان... الله سنه ۱۱۶۳»؛ جلد : مقوائی، عطف گالینگور آبی.

۲۶۵ برگ؛ ۱۶×۲۳ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۵۸۷۶].

﴿ ۱۳۴۵۳ ﴾

حاشية التلویح فی کشف حقائق التنقیح (اصول فقه ـ عربی)

از: محمّدبن فرامرز بن علی مشهوربه ملّا خسرو شیخ‌الاسلام‌رومی حنفی[۱] (۸۸۵ق)

حاشیه‌ای است بر کتاب «التلويح في كشف حقائق التنقيح» سعدالدّین تفتازانی.

[کشف الظنون ۴۹۷/۱].

نسخهٔ حاضر از آخر ناقص است و کاتب، خطبهٔ ملّا خسرو را حذف نموده است. آغاز کتاب چنین است : «لك الحمد یا من خلق الإنسان من صلصال».

۱ـ هدیة العارفین ۲۱۱/۶.

نسخهٔ حاضر از انجام ناتمام است.

آغاز نسخه : «الحمدللّه علی نواله و الصلوة علی محمّد و آله، الحمدللّه الّذي احکم بکتابه اصول الشریعة الغراء... اعلم ان الشارح روّح الله روحه و اعلی في غرف الجنان».

انجام نسخه : «و بهذا التقریر ظهر ان المراد بالإجماع في قول المصنّف او ثبت الحکم فی الأصل بالإجماع لیس الإجماع المصطلح بل اتّفاق الخصمین ولو بالنظر إلی بعض الصور».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۱]؛ نشانی‌ها شنگرف؛ با حواشی به امضاء «منه سلمه الله» و «حسن حلبی رحمه‌الله»، در حاشیه تصحیح شده، در اوّل نسخه تملّک ابراهیم بن مرتضی الحسینی الزنجانی در غرّه صفر ۱۲۳۷ و تاریخ تولّد تاج‌النساء چهارشنبه ۸ جمادی‌الاولی ۱۲۴۳ و تولّد حلمیه خاتون ۱۲ جمادی الاولی ۱۲۳۸. جلد : مقوا، عطف و گوشه پارچه.

۱۱۲ برگ؛ ۱۳×۱۸ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۵۹۹۶].

﴿ ۱۳۴۵۴ ﴾

مجموعه

۱ ـ لوامع النکات «۱ ر ـ ۱۹۲ ر» **(فقه ـ عربی)**

از: شیخ محمود بن جعفر بن باقر میثمی عراقی (۱۳۰۸ ق)

[مجلس ۱۳۶/۲۶، ش ۷۶۴۱]. نسخهٔ حاضر از مبحث «الخلل الواقع فی الصلاة» شروع و تا آخر «کتاب الصلاة» را شامل است و تألیف این بخش در روز چهارشنبه ۱۲ صفر ۱۲۸۸ به پایان رسیده است.

آغازنسخه: «الرکن‌الرابع فی‌التوابع و فیه فصول الفصل الأوّل في الخلل فی الصلاة، لامعة : فی الشرائع (و هو اما عن عمد او سهو او شكّ) قلت ظاهر سیاق العبارة».

انجام نسخه : «فتأمّل کی تتنبه علی موارد المخالفة للضابط المذکور، هذا آخر ما اردنا ذکره في مباحث الصلاة و به تم الجزء الثاني من اجزاء کتاب لوامع النکات».

۲ ـ تقریرات الفقه «۱۹۳ ر ـ ۳۱۲ پ» **(فقه ـ عربی)**

از : ؟

تقریرات فقهی است با ردّ و استدلال بسیار، در آن از شیخ انصاری با دعای سلمه‌الله یاد شده است. در این تقریرات این بخش‌ها موجود است :

الف : کتاب البیع، آغاز : «الحمدللّه ربّ العالمین کتاب البیع و هل هو اسم اللفظ مثل ان الصدق و الکذب اسم الکلام».

این بخش از آخر ناتمام است.

ب : المسئلة الثانية : الصبي المتطوع بوظيفة الوقت اذا بلغ في اثناء صلوته بما لا يبطل طهارته «۳۱۳ ر ـ ۳۵۵ پ».

ج : مسئلة : قضاء الاموات و يتكلّم في اربع مقامات القضاء و القاضي و المقضى و المقضى عنه «۳۵۶ ر ـ ۳۶۱ پ».

د : القول فی الوضوء و هو ینقسم إلی واجب و مندوب و هما بالنسبة إلی وجوب الغاية المشروطة به «۳۶۲ ر ـ ۳۸۶ پ».

هـ : خيار الروية «۳۹۳ ر ـ ۴۰۶ پ».

و : الکلام فی موجبات الضمان و مسقطاته «۴۰۷ ر ـ ۴۰۹ پ»

ز : کتاب التجارة و هو مبنی علی فصول الاوّل فیما یکتسب به «۴۱۰ ر ـ ۴۱۰ پ».

نستعلیق؛ ابراهیم بن محمّد هادی زنجانی، پنج‌شنبه ۲۴ ربیع‌الاوّل ۱۳۰۳ در نجف (پایان صلاة مسافر)، نشانی‌ها مشکی؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۴۱۰ برگ؛ ۱۸/۵×۱۴ سانتی متر؛ ۱۸ سطر؛ [ثبت ۸۵۹۷۶].

﴿ ۱۳۴۵۵ ﴾

تقریرات الاصول **(عربی)**

از : شیخ علی‌اکبر بن رجب علی دیرجی زنجانی (۱۳۱۰ ق)

مباحث مفصل و استدلالی است در اصول فقه که مؤلّف از درس استادش سیّدحسین

کوه کمری تحریر نموده است. [الذریعه ۳۸۲/۴].

نسخهٔ حاضر یک جلد از مجلدات کتاب و بحث «الصحیح و الاعمّ» تا «معذوریة الجاهل مرکباً او بسیطاً» را شامل است و فهرست مطالب کتاب در آخر نسخه آمده است. تألیف این جلد در ۱۸ جمادی الاولیٰ ۱۲۸۱ در نجف اشرف به پایان رسیده است.

آغاز نسخه : «الحمدللّه ربّ العالمین... اصل في ان الالفاظ الّتی وقع النزاع فیها و حصل فیها... في لسان المتشرعة في المعانی الشرعیة القابلة للصحة و الفساد».

انجام نسخه : «فإن الأمر الاعتقادی الحاصل ممن لا اعتبار بقوله کالمعلم و غیره لیس امراً شرعیاً کما لا یخفي هذا تمام الکلام في الاجتهاد الّذی هو اشد من طول الجهاد وفقنا الله... مادامت الاحکام مطلوبة من العباد».

نستعلیق؛ به خطّ مؤلّف، ۱۸ جمادی الاولی ۱۲۸۱ نجف اشرف؛ در حاشیه به وسیلهٔ مؤلّف تصحیح شده؛ جلد : تیماج، تهوه‌ای، ترنج با سر، مجدول.

۲۵۵ برگ؛ ۱۵/۵×۲۲/۵ سانتی متر؛ ۲۰ ـ ۲۳ سطر؛ [ثبت ۸۵۹۹۳].

﴿ ۱۳۴۵۶ ﴾

مجموعه

۱ ـ نجاح الطالب لمختصر المنتهی لابن الحاجب **(اصول فقه ـ عربی)**

از : صالح بن مهدی بن علی مقبلی زیدی (۱۱۱۰ ق)[1]

حواشی مختصری است بر «مختصر الاصول» ابن حاجب و شرح عضدی بر آن و حاشیهٔ تفتازانی بر شرح عضدی، مؤلف این حاشیه را در هنگام تدریس شرح مختصرالاصول عضدی نگاشته است. این حاشیه با عناوین «قوله ـ قوله» برگزار شده است. **[مؤلفات الزیدیة، سیّد احمد حسینی ۹۵/۳].**

آغاز نسخه : «الحمدللّه و إلیه منتهی امل الآمل و رغبة الراغب و له الشکر فهو دافع

۱ـ هدیة العارفین ۴۷۴/۵.

النوائب و مولی المواهب...».

انجام نسخه : «و عض الانامل في الاجتهاد لها وافرد نفسك لله سبحانه في طلبها فالخير كله بيديه و الشر ليس اليه سبحانه لا اله الاّ هو...و على آله الطاهرين».

۲ ـ معجم الشيوخ و النبلاء (بخش کوتاهی از آن) «۱۲۳ ر ـ ۱۲۶» **(عربی)**

از : ابن عساکر علی بن حسن دمشقی (۵۷۱ ق)[1]

بخش کوتاهی از این کتاب است و در این بخش شرح‌حال چند نفر ذکر شده است.

آغاز نسخه : «و من المعجم لابن عساكر انشدني عبدالقاهر بن ابراهيم بن ابی‌بكر ابوالمكارم الخويی الاديب بخوی لنفسه

اودعته سرّی مستكتماً　　فبثه الخوّان في الحال

من يضع السر لديه فقد　　اودع ماءً جوف غربال».

انجام نسخه : «قال ليس لهما بعدل ان الكلب سهر من وراء اهله هذا حديث غريب حسن غريب و قد روی عن مكحول بن كثير. انتهی».

۳ ـ قصیده‌ای از سیّدمحمّد بن اسماعیل بن صلاح الامیر که در هنگام حبس خود در صنعا گفته است. «۱۲۷ ر ـ ۱۲۸ ر» **(عربی)**

مطلع :

لقد صدرت الی اعلی مقام　　لاعلام لاعلام كرام

۴ ـ مطلبی به نقل از حامد بن حسن شاکر در مورد تألیفات سیّد حسن زیدی مؤلف «الفصول فی علم الاصول» «۱۲۸ پ» **(عربی)**

۵ ـ قصیده‌ای از محمّد بن اسماعیل الامیر (متوفای ۱۱۸۲ ق) که در ۱۱۳۰ ق سروده است. «۱۲۹ ر» **(عربی)**

۶ ـ شعری از : سیّد احمد حلال و از محمّد بن ابراهیم وزیر «۱۲۹ ر» **(عربی)**

۱ـ هدية العارفين ۷۰۱/۵.

۷ـ بر برگ «۱۲۹ پ» نام این کتاب‌ها ذکر شده است :
شروح الاسماء الحسنی الثلاثه، معید النعم و مسد النقم تألیف سبکی در مورد شرح حال علمای عصر خود، الفتاوی الاربع، الجلیس و الانیس للنهروانی، العقد الثمین في تاریخ البلد الامین، منازل الاحباب، منازل السایرین.

۸ـ اسامی تألیفات سیّد حسین بن صدیق بن عبدالرحمن الاهدل که در آخر شرح دعای حزب خود نقل کرده است «۱۲۹ پ» و حاشیه‌ای که مؤلّف در حاشیهٔ شرح مذکور نوشته است. «۱۳۰ ر»

۹ـ اشعاری از سیّدمحمّد بن اسماعیل بن صلاح الامیر «۱۳۰ پ - ۱۳۱ ر»
۱۰ ـ مؤلفات ابن قیم جوزیه به نقل از خط حامد بن حسن شاکر «۱۳۱ پ»
۱۱ ـ شعری به عربی از ابي‌محمّد علی بن حرم که از کتاب «الغیث الذی انسجم» نقل نموده است. «۱۳۲ ر»

نسخ؛ حسین بن مهدی النعمی لطف الله، صبح شنبه ۱۷ یا ۱۸ رجب ۱۱۷۲، عناوین شنگرف؛ در حاشیه تصحیح شده؛ در اوّل نسخه تملک علی احمد هاجر جمادی‌الاولی ۱۲۳۲؛ جلد : پارچه، عطف و حاشیه تیماج زرشکی.
۱۳۲ برگ؛ ۱۵×۲۱/۵ سانتی متر؛ ۲۳ سطر؛ [ثبت ۸۵۹۹۱].

« ۱۳۴۵۷ »

مجموعه

۱ ـ مقدّمة الحدائق الناظرة «۱ ر - ۴۵ پ» **(اصول فقه ـ عربی)**
از : شیخ یوسف بن احمد بحرانی (۱۱۸۶ ق)
دوازده باب است در فرق بین مجتهد و اخباری که مؤلّف به عنوان مقدّمه‌ای بر کتاب خود «الحدائق الناظرة فی احکام العترة الطاهرة» نگاشته است. این مقدّمه مکرّر به صورت جداگانه و همراه «حدائق» به چاپ رسیده است. **[الذریعه ۵۴/۲۲].**
آغاز : «الحمدللّه الّذي هدانا بواضح الدلیل الی سبیل معادن العلم و التأویل و سقانا

بکاس رحیق السلسبیل... امّا بعد فیقول الفقیر الی ربه الکریم».

۲ـ دیوان اعسم کبیر «۴۶ ر تا ۴۷ پ ـ ۱۲۳ ر تا ۱۲۴ پ» **(عربی)**

از : شیخ محمّدعلی بن حسین بن اعسم نجفی (۱۲۳۳ ق)

در نسخهٔ حاضر بخشی از اشعار شاعر به عربی، پیرامون مدح اهل‌بیت علیهم‌السلام و حضرت علی علیه‌السلام موجود است. **[الذریعه ۸۲/۹].**

آغاز :

اذا لم تـعلم حـالی سلنی — بـما اخـبرك بـالخبر الیـقین

فیوم فی فراقك عـن شـهور — و شهر من بعادك عن سـنین

۳ـ شرح مقدّمة الحدائق الناظرة «۴۹ پ ـ ۱۲۴ پ» **(اصول فقه ـ عربی)**

از : سیّد محسن بن حسن اعرجی کاظمی (۱۲۲۷ ق)

شرح و نقدی است بر باب اوّل و دوم از «مقدّمة الحدائق الناظرة»، چون شارح در این شرح بنا بر ردّ افکار مؤلّف داشته لذا این شرح به ردّ مقدّمات الحدائق مشهور شده است.

[الذریعه ۲۱۶/۶ و ۲۹۰ و ۲۲۵/۱۰ با عنوان «الردّ علی مقدّمات الحدائق» و ۸۵/۱۴ با عـنوان «شرح مقدّمة الحدائق»].

آغاز : «و الحمدللّه ربّ العالمین و صلّی الله علی محمّد و آله الطاهرین امّا بعد... لم یزل العلماء مذکان للعلم حملة یتعلقون بالکتاب المجید کما یتعلقون بالسنة».

انجام : «فهو مدرك صحّة العمل و عدم اعمال هذا المقتضي و الا لم ینهض له قد تمّ من فضل الله... و لعمری انه قد بلغ الغایة و تجاوز النهایة في حلّ الشبهات الواهـیة الرکیکة و هو آخر».

نسخ؛ رساله اوّل محمّد علی بن مرحوم حاج مهدی کاظمی، ۲ شوال ۱۲۷۲ (بـرگ ۴۵ پ)؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در اوّل نسخه مالك کتاب طی یادداشتی اظهار نموده که نسخه توسط السید ابوالقاسم الاصبهانی در نجف به تاریخ ۱۳۳۹ به وی هدیه شده است؛ جلد : تیماج، مشکی، مجدول.

۱۲۴ برگ؛ ۱۶×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۲۱ سطر؛ [ثبت ۸۵۹۸۸].

﴿ ۱۳۴۵۸ ﴾

شرح المصباح (نحو ـ عربی)

از : مصلح‌الدین مصطفی بن شعبان سروری (۹۶۹ ق)

شرحی است مفصل با عناوین «قوله ـ اقول» بر کتاب «المصباح في النحو» مطرزی، تألیف مسودهٔ این شرح در اوایل رجب ۹۵۴ و پاک‌نویسی آن در ۹۵۸ صورت گرفته‌است.

[کشف الظنون ۱۷۰۹/۲].

آغاز : «الحمدللّه الّذی جعل الفاعلین بامره مرفوعات الدرجات و خير العالمين بقوله منصوبات المراهاة...».

انجام : «متأخرة عنه و لما كان بينهما تناسب من وجه و تفاوت من وجه قال قريب من هذا و لم يقل و منه تمّ».

نسخ نازیبا و ناخوانا؛ طالب العلم، جمادی الاولی [؟] [قرن ۱۱] عناوین شنگرف؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، لولادار.

۱۱۸ برگ؛ ۲۱×۱۵ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۵۹۹۸].

﴿ ۱۳۴۵۹ ﴾

شرح ضوء المصباح (نحو ـ عربی)

از : ؟

حاشیه‌ای است بر کتاب «ضوء المصباح» تاج الدین محمّد بن محمّد اسفراینی که در شرح «المصباح في النحو» مطرزی نگاشته است. این حاشیه با عناوین «قوله ـ اقول» برگزار شده و همان است که در فهرست مجلس [۱۶۸/۷] با عنوان «شرح مصباح» معرفی شده است. [کشف الظنون ۱۷۰۸/۲ ـ ۱۷۰۹؛ ظاهریه، نحو ۳۰۵].

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «اللفظ فلابد من التاء الموزن بالافراد في اللفظ احترازاً عن قول عبدالله و قول من قال ان الحدّ منقوض».

انجام: «هذا باب للاطناب فیه مجال لکنّه یفضی الی الملال فاقتصرت علی هذا القدر فلیس الرّیُ عن التشاف».

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ اکثر صفحات مجدول شنگرف؛ با حواشی توضیحی؛ جلد: تیماج، مشکی، لولادار.

۱۷۱ برگ؛ ۱۲×۱۶/۵ سانتی متر؛ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۸۵۹۷۳].

﴿ ۱۳۴۶۰ ﴾

دیوان نصیری (شعر ـ فارسی)

از: نصیری (قرن ۱۴)

دیوان شاعر است با تخلص «نصیری»، این اشعار اغلب در مواعظ و پند و اندرز سروده شده است. هم‌چنین در آن اشعاری در این موضوعات به چشم می‌خورد: وصف شهر کرمان، ملّی شدن نفت ایران، مدح آیت‌الله حاج سیّد نورالدین حسینی شیرازی، مدح حجت‌الاسلام سیّد محمّدحسین دستغیب، مدح سیّد عنایت‌الله و سیّد هدایت‌الله، توصیف سیّد یحیی یزدی، توصیف آقاحسین آقانصیرزاده که اخوی شاعر می‌باشد، توصیف میرزا احمد نصیرالاسلام کرمانی و حاج عمادالملک بصیری و حاج میرزا محمّدرضا کرمانی.

آغاز:

الا ای اهل اقلیم خداوند — بیا بشنو حکایاتی بود پند
به اوّل آیه‌اش رمز نهان بین — ز بعدش گوش کن وانگه تو بپسند

انجام:

این پنج روز مهلت ایّام آدمی — آزار خلق حقّ نکند هیچ توانگری
گفتا نصیر پندم اگر شد از مرار — خرسند می شوی ترا گر پند بشنوی

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ تمامی صفحات مجدول؛ جلد: مقوایی، مشکی، عطف و گوشه تیماج.

۳۶ برگ؛ ۱۴×۲۲ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۷۹۰۳۸].

《 ۱۳۴۶۱ 》

جوهر (جواهر) ذات = جواهرنامه **(شعر ـ فارسی)**

از: فریدالدین عطار نیشابوری (۶۱۹ یا ۶۲۷ ق)

این مثنوی به عطار تونی نیز نسبت داده شده است.

[مجلس ۴۱۳/۳ و ۳۳۵/۸؛ الذریعه ۲۸۹/۵ و ۷۲۹/۱۹؛ منزوی ۲۷۵۰/۴؛ مشار ۱۶۲۱/۲].

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد و جلد اوّل و دوم کتاب را شامل است.

آغاز نسخه:

نه شرعت گفت کز صورت گذر کن دل و جانت بمعنی راهبر کن

آغاز جلد دوم:

تعالی الله از این دیدار پرنور که در ذرات عالم گشته مشهور

انجام:

تو دانی هر چه خواهی کن یقین هان مر او را زین همه گفتار برهان

تو دانی . . . . . . نمی‌دانم دگر باقی تو دانی

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ (برگ آخر نونویس)؛ عناوین شنگرف؛ تمام صفحات جدول شنگرف، در اوّل جزء دوم کتیبه مذهب مرصع؛ چند برگ وصالی شده؛ جلد: تیماج، مشکی.

۱۵۶ برگ؛ ۲۲/۵×۳۰ سانتی متر؛ ۳۰ سطر؛ [ثبت ۷۹۰۴۳].

《 ۱۳۴۶۲ 》

زینة السالك فی شرح خلاصة ابن مالك **(نحو ـ عربی)**

از: محسن بن محمّدطاهر قزوینی (قرن ۱۲ ق)

شرح مفصل و مزجی است بر «الخلاصة في النحو» یا الفیهٔ ابن مالک. در الذریعه [۹۲/۱۲] این شرح را نام برده؛ ولی شارح را ذکر نکرده است.

نسخهٔ حاضر ربع اوّل کتاب از آغاز تا اوایل باب ثانی را شامل است.

آغاز : «الحمد للّه الّذی رفع درجاتنا باتباع النبیین و اقتداء آثارهم و امالنا عن نحو المضلین... امّا بعد فیقول العبد المستضئ بنور الله الباهر المدعو بمحسن بن محمّد طاهر».

انجام : «و محقّقاً حال من المستتر في له العائد الی النصب و تقدیر البیت و الذي استقر سوی النائب من المعمول الّذی علق بالرافع النصب ثابت له حالکونه ای النصب محقّقا تمّ الربع الأوّل من الشرح المسمّی بزینة السالك علی الربع الأوّل من خلاصة محمّد بن عبدالله بن مالک تقریباً لأنّه زاد علی الربع خمسة ابیات و یتلوه فی الربع الثانی باب اشتغال العامل عن المعمول».

نسخ معرب؛ احتمالاً به خط مؤلّف، بی‌تا؛ با مهر بیضوی مؤلّف به سجع «یا محسن قد اتاك المسئ ۱۱۱۶»، عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در حاشیه تصحیح شده؛ با حواشی با امضاء «منه» و «منه ایده‌الله» در اوّل نسخه تملکی با مهر مربعی به سجع «و رفعناه مکانا علیّا» و تملک دیگر با مهر مربعی به سجع «لا اله الاّ الله الملك الحقّ المبین عبده محمّد»؛ جلد : تیماج، زرشکی، ضربی، ترنج باسر، لچکی، دو کتیبه با نقش صلوات داخل آن، مجدول.

۴۴۶ برگ؛ ۱۴/۵×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۵۹۹۵].

۱۳۴۶۳

سفینهٔ صامت

از : محمّدصادق صامت بروجردی اصفهانی (۱۱۰۰ ق)

سفینه‌ای است که به‌وسیلهٔ محمّدصادق بروجردی متخلّص به صامت جمع‌آوری و تحریر شده است. در آخر سفینه قصیده‌ای است از میرزا علی‌مردان مازندرانی متخلّص به خرد متوفای ۱۰۹۸ ق (فرهنگ سخنوران ۱۸۸) در وصف این سفینه و جمع‌کننده آن، در این قصیده از مرتضی قلی‌خان حاکم وقت نیز یادشده است.

اشعار و مثنوی‌های مندرج در این سفینه عبارتند از :

۱ ـ قصیدهٔ عرفی شیرازی «ص ۱ ـ ۳» **(فارسی)**

۲ـ فرهاد و شیرین وحشی بافقی «ص ۳ ـ ۵۶» **(فارسی)**

آغاز:

الهــی ســینه‌ای ده آتش‌افــروز   در آن سینه دلی آن دل همه سوز

۳ـ قاصد صبا «ص ۵۶ ـ ۶۶» **(فارسی)**

از: میرزا علی‌مردان متخلّص به خرد مازندرانی (۱۰۹۸ ق)

آغاز:

طابك الله طبت یا ریح الصبا   راح اذ لاقاك روحی مـرحـبا

۴ـ محمود و ایاز انیسی شاملو «ص ۶۷ ـ ۹۳» **(فارسی)**

به شمارهٔ [۱۲۶۲۶] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

۵ـ یوسف و زلیخا «ص ۹۴ ـ ۱۰۷» **(فارسی)**

از: ملا مهدی شعلهٔ گلپایگانی (قرن ۱۲ ق)

نسخهٔ حاضر قسمتی از میانهٔ کتاب را شامل است. نسخهٔ کاملی از این مثنوی در شمارهٔ [۱۳۶۷۳] معرفی خواهد شد.

آغاز:

بیا ساقی ز مـی کـن تـر دمـاغم   که بی می نیست شوق سیر باغم

۶ـ اشعار سعدی «ص ۱۲۸ ـ ۱۴۷»

۷ـ اشعار جامی «ص ۱۴۸ ـ ۱۶۴»

۸ـ لیلی و مجنون «ص ۱۶۵ ـ ۳۹۰» **(ترکی)**

از: فضولی بغدادی

آغاز:

الحــمد لواهب المکــارم   و الشکر لصاحب المراحـم

۹ـ اشعار فضولی «ص ۳۹۱ ـ ۴۰۷» **(ترکی)**

۱۰ـ غزلی از حافظ «ص ۴۱۳»

۱۱ ـ دیباچهٔ بیاض امامقلی میرزا ((ص ۴۱۵ ـ ۴۱۹)) **(فارسی)**

به شمارهٔ [۱۳۳۹۹/۲] مراجعه شود. آغاز این نسخه با آغاز آن نسخه برابر است.

۱۲ ـ بحر طویل ((ص ۴۱۹ ـ ۴۲۰))

از: میر سیّدعلی عرب متخلّص به مهری

به شمارهٔ [۱۳۴۴۳/۲۷] مراجعه شود. آغاز این نسخه با آن برابر است.

۱۳ ـ غزلیات حافظ شیرازی ((ص ۴۳۰ ـ ۴۴۲))

۱۴ ـ حکایت حضرت یوسف با مصریان، حکایت گفتگوی مجنون، حکایت پادشاه ((ص ۴۴۳ ـ ۴۴۵ متن و حاشیه))

۱۵ ـ غزلیات محتشم ((ص ۴۴۶ ـ ۴۶۱))

۱۶ ـ غزلیات مثمن ازکلام میرمشتاق ((ص ۴۶۲ ـ ۴۶۳))

آغاز:

مخوان ز دیرم به کعبه زاهد که برده از کف دل من آنجا

بناله مطرب به عشوه ساقی به خندهٔ ساغر به گریه مینا

۱۷ ـ غزلیات مخلص کاشی ((ص ۴۶۳))

۱۸ ـ غزلیات عاشق ((ص ۴۶۴))

۱۹ ـ اشعار محتشم ((ص ۴۶۵))

۲۰ ـ رباعیات باباطاهر ((ص ۴۷۰))

۲۱ ـ غزلیات، رباعیات و قطعات ((ص ۴۷۸ ـ ۵۸۰)) در این بخش اشعاری از شعرای گوناگون درج شده بدین ترتیب:

قطعه‌ای از نظامی ((ص ۴۷۸)) غزلیاتی از فغانی ((ص ۴۷۸)) ـ غزلیات مشتاق ((ص ۴۸۰)) ـ غزلیات ملاّمحسن فیض ((ص ۴۸۴)) ـ غزلیات عراقی ((ص ۴۸۵)) ـ غزلیات طوفان ((ص ۴۸۵)) ـ غزلیات رفیق ((ص ۴۸۷)) ـ غزلیات مشتاق ((ص۴۸۸)) ـ غزلیات نظیری ((ص۴۸۸)) ـ اشعار کمال‌الدین خجندی ((ص ۴۹۰)) ـ غزلیات قصاب ((ص ۴۹۱)) ـ

غزلیات کلیم «ص ۴۹۲» ـ غزلیات مشتاق «ص ۴۹۵» ـ غزلیات نظیری «ص ۴۹۵» ـ غزلیات میرزا عبدالباقی طبیب «ص ۴۹۶» ـ غزلیات کلیم «ص ۴۹۸» ـ غزلیات مولوی «ص ۵۰۰» ـ غزلیات هاتف «ص ۵۰۱» ـ غزلیات مشتاق «ص ۵۰۱» ـ مخمس قصاب «ص ۵۰۳» ـ قطعه‌ای از وحشی «ص ۵۰۵» ـ قطعه‌ای از آقا لر بیک متخلص به برهان «ص ۵۰۶» ـ غزلیات نظامی «ص ۵۰۷» ـ غزلیات شوکت بخارایی «ص ۵۰۷» ـ غزلیات مشتاق «ص ۵۰۷» ـ غزلیات طالب آملی «ص ۵۰۸» ـ غزلیات میر کرمانی «ص ۵۰۸» ـ غزلیات مجذوب «ص ۵۰۸» ـ غزلیات عراقی «ص ۵۰۹» ـ غزلیات مغربی «ص ۵۱۰» ـ غزلیات طوفان «ص ۵۱۰» ـ غزلیات شاهی «ص ۵۱۱» ـ غزلیات خرد «ص ۵۱۲» ـ غزلی از آقاتقی صبا «ص ۵۱۳» ـ غزلی از عرفی «ص ۵۱۳» ـ غزلی از صیدی طهرانی «ص ۵۱۳» ـ غزلی از فریدون «ص ۵۱۴» ـ دو غزل از رفیق «ص ۵۱۴» ـ غزلی از شوکت بخارایی «ص ۵۱۵» ـ غزلی از آذر «ص ۵۱۶» ـ غزلی از میرزا طوفان «ص ۵۱۶» ـ غزلی از مولی «ص ۵۱۷» ـ غزلی از فایضی «ص ۵۱۷» ـ غزلی از مشتاق «ص ۵۱۸» ـ غزلی از یاری تبریزی «ص ۵۱۸» ـ غزلی از واله «ص ۵۱۹» ـ غزلی از وحشی «ص ۵۲۱» ـ غزلی از قصاب «ص ۵۲۲» ـ غزلی از خرد «ص ۵۲۳» ـ غزلی از مولوی «ص ۵۲۳» ـ رباعیات میرزا محمّد نصیر «ص ۵۵۴» ـ رباعیات میرزا ابوالقاسم هجری «ص ۵۵۵» ـ رباعیات خرد «ص ۵۵۵» ـ رباعیات جامی «ص ۵۵۶» ـ رباعیات خرد «ص ۵۵۶» ـ رباعیات هاتف «ص ۵۵۷» ـ رباعیات [؟] «ص ۵۵۷» ـ رباعیات بهرام میرزا «ص ۵۵۷» ـ رباعیات میرزا طوفان «ص ۵۵۸» ـ رباعیات مشتاق «ص ۵۵۸» ـ رباعیات عاشق «ص ۵۵۸» ـ رباعیات حافظ «ص ۵۵۹» ـ رباعیات میرزا جعفر راهب اصفهانی «ص ۵۵۹» ـ رباعیات سلمان ساوجی «ص ۵۵۹» ـ رباعیات سراج‌الدین قمری «ص ۵۵۹» ـ رباعیات فضولی «ص ۵۶۳» ـ رباعیات خیام «ص ۵۶۴» ـ رباعیات ابوسعید «ص ۵۶۸» ـ رباعیات خیام «ص ۵۶۹» ـ قطعه‌ای از ابن حسام هروی «ص ۵۷۸» ـ قطعه‌ای از عراقی «ص ۵۸۰».

۲۲ ـ قصیده‌ای از میرزا علیمردان مازندرانی متخلّص به خرد «ص ۵۸۷ ـ ۵۹۲»

در این قصیده خرد مازندرانی، این سفینه و مؤلّف آن (صامت بروجردی) و هم‌چنین

حاکم وقت مرتضی قلی‌خان را مدح نموده است.

در حواشی این سفینه، اشعار و مثنویهای ذیل تحریر شده است :

۲۳ـ وامق و عذرا «ص ۱ ـ ۱۴۹» **(فارسی)**

از: محمّد صادق اصفهانی متخلّص به نامی (۱۲۰۴ ق)

به شمارهٔ [۱۳۴۱۰] مراجعه شود. آغاز این نسخه با آغاز آن نسخه برابر است.

۲۴ـ معراج الخیال «ص ۱۵۰ ـ ۱۶۳» **(فارسی)**

از: میرزا علیرضا تجلی شیرازی (بعد از ۱۰۸۰ ق)

[مجلس ۲۵/۸؛ منزوی ۳۲۱۹/۴؛ الذریعه ۳۰۱/۱۹].

آغاز:

در سرم دیگر همای عشق یـار ریخت طرح آشیان از خارخار

۲۵ـ اشعار محتشم «ص ۱۶۳ ـ ۱۷۱»

۲۶ـ اشعاری از مخزن‌الاسرار نظامی «ص ۱۷۱ ـ ۱۷۳»

۲۷ـ قطعه‌ای از شاهنامه «ص ۱۷۳»

۲۸ـ قطعه‌ای از میرزا عبدالرزاق نشاء «ص ۱۷۴»

۲۹ـ بهاریات طوفان «ص ۱۸۲»

۳۰ـ قاصد صبای طوفان «ص ۱۸۲»

[دانشگاه ۳۳۹۰/۱۳؛ منزوی ۳۰۳۳/۴].

۳۱ـ مثنوی آقا صادق تفرشی «ص ۱۸۶»

۳۲ـ مثنوی میرزا ابراهیم صفا «ص ۱۹۸»

۳۳ـ آتش‌پاره طوفان «ص ۲۰۶»

۳۴ـ قطعه‌ای از وحشی «ص ۲۱۰»

۳۵ـ سراپا = آینهٔ بدن نما «ص ۲۱۲ ـ ۲۲۱» **(فارسی)**

از: سیّد علی مهری عرب جبل عاملی (قرن ۱۲ ق)

[مجلس ۲۵/۸ و ۱۸۹/۱۷؛ منزوی ۲۹۰۶/۴؛ الذریعه ۲۰۴/۱۹].

آغاز:

ای بت چابک شیرین حرکات   جلوهٔ ناز تو چون آب حیات

۳۶ـ قضا و قدر «ص ۲۲۱ ـ ۲۳۷» **(فارسی)**

از: محمّدقلی سلیم تهرانی (۱۰۵۷ ق)

[مجلس ۴۲۰/۸؛ دانشگاه ۱۲۰۷/۹؛ الذریعه ۱۵۰/۱۷؛ منزوی ۳۰۴۴/۴].

آغاز:

شـنیدم روزی از خـونابه‌نوشی   چو گل از پارهٔ تن خرقه‌پوشی

۳۷ـ چاه وصال «ص ۲۳۷ ـ ۲۵۲» **(فارسی)**

از: میرزا احمد سند کاشی (قرن ۱۱ ق)

[مجلس ۱۸۹/۱۷؛ دانشگاه ۱۱۲۵/۹ و ۲۷۹۵/۱۲؛ منزوی ۲۷۵۳/۴؛ الذریعه ۱۵۴/۱۹].

آغاز:

سـپهدار دیـار درد مـجنون   علم زد روزی از حی سوی هامون

۳۸ـ سوز و گداز «ص ۲۵۲ ـ ۲۹۰» **(فارسی)**

از: ملّا محمّدرضا نوعی خبوشانی (۱۰۱۹ ق)

[مجلس ۳۲/۸ و ۴۷ و ۴۴۰؛ الذریعه ۲۵۶/۱۲؛ منزوی ۲۹۲۵/۴].

آغاز:

الهـی خـنده‌ام را نـالکی ده   سرشکم را جگر پر کالکی ده

۳۹ـ مثنوی پیر و جوان «ص ۲۹۰ ـ ۳۰۷» **(فارسی)**

از: محمّدنصیر طبیب اصفهانی (۱۱۹۱ ق)

به شمارهٔ [۱۳۱۵۸/۱۹] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آغاز آن نسخه برابر است.

۴۰ـ منتخب بوستان سعدی «ص ۳۰۷ ـ ۳۰۹» **(فارسی)**

۴۱ـ مثنوی مولا هاشم «ص ۳۰۹ ـ ۳۱۴» **(فارسی)**

آغاز:

عشق که بازار بتان جای اوست   سلسله بر سلسله سودای اوست

۴۲ـ گل و بلبل «ص ۳۱۴ ـ ۳۱۹» **(فارسی)**

از: ابوالقاسم بن محمّد صادق هجری تفرشی (قرن ۱۳ ق)

[دانشگاه ۲۴۹۷/۱۱؛ منزوی ۳۱۳۹/۴ که در هر دو مصدر به عنوان مثنوی ناشناخته معرفی شده است].

آغاز:

الا ای عندلیب نغمه‌پرداز   الا ای با گرفتاران هم‌آواز

۴۳ـ فراق‌نامه انوری «ص ۳۱۹ ـ ۳۲۲» **(فارسی)**

آغاز:

زمانه پیش من آورد آنچنان روزی   که روشنم شد از آن روز معنی شب تار

۴۴ـ قطعه‌ای از زلالی «ص ۳۲۲»

۴۵ـ شعری از جامی «ص ۳۲۴»

۴۶ـ قطعه‌ای از طوفان «ص ۳۲۷»

۴۷ـ قطعه‌ای از جامی «ص ۳۳۰»

۴۸ـ حسن گلوسوز «ص ۳۳۳ ـ ۳۶۱» **(فارسی)**

از: رشیدای اصفهانی

[دانشگاه ۲۲۶۵/۱۱؛ الذریعه ۱۵۹/۱۹؛ منزوی ۲۷۷۱/۴].

آغاز:

کیم کوثر گداز شعله نوشی   لب تب خانه را الماس پوشی

۴۹ـ قطعه‌ای از جامی «ص ۳۶۱»

۵۰ـ قطعه‌ای از هلالی «ص ۳۶۳»

۵۱ـمثنوی موجی «ص ۳۶۸»

۵۲ـمثنوی زلالی خوانساری «ص ۳۷۰»

۵۳ـقطعه‌ای از شاعری مجهول «ص ۳۷۷»

۵۴ـقطعه‌ای از میرزاجانی قزوینی «ص ۳۷۹»

۵۵ـقطعه‌ای از بهائی عاملی «ص ۳۸۰»

۵۶ـقطعه‌ای از یغمای سمنانی «ص ۳۸۲»

۵۷ـقطعه‌ای از جامی «ص ۳۸۵»

۵۸ـقطعه‌ای از طوفان «ص ۳۸۶»

۵۹ـقطعه‌ای از جامی «ص ۳۸۷»

۶۰ـمطلبی به نقل از کشکول بهایی «ص ۳۸۷»

۶۱ـقصیده‌ای از محتشم «ص ۳۸۸»

۶۲ـقطعه‌ای از سعدی «ص ۳۹۵»

۶۳ـمثنوی بیمار و طبیب «ص ۳۹۷ ـ ۴۰۳» **(فارسی)**

از: شریف تبریزی

[مجلس ۸/۴۲۶؛ دانشگاه ۱۳/۳۲۹۳؛ منزوی ۴/۲۶۷۵].

آغاز:

سوی ویرانه‌ام آمد سحری جلوه کنان   بهر پرسیدن بیمار خود آن سرور روان

۶۴ـاشعار حافظ شیرازی «ص ۴۰۳ ـ ۴۱۴»

۶۵ـلعنیه «ص ۴۱۵ ـ ۴۲۱» **(فارسی)**

از: ؟

آغاز:

لعن بر ذات تو ای مردود ربّ العالمین   مرکز پرگار لعنت منکر آداب دین

۶۶ـاشعار خاقانی «ص ۴۲۱ ـ ۴۳۳»

۶۷ـ قصیدهٔ انوری «ص ۴۳۴ ـ ۴۳۸»

۶۸ـ قصیدهٔ سیّدمحمّد سند متخلّص به کاشانی «ص ۴۳۸ ـ ۴۴۴» **(فارسی)**

از این سفینه صفحات ۵۶۹ تا ۵۷۷ افتاده است. همچنین صفحات ۴۰۸ تا ۴۱۲ و ۴۲۱ تا ۴۲۹ از متن و صفحهٔ ۴۴۵ تا آخر از حواشی سفید مانده است.

نستعلیق معمولی و شکسته؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ تمام صفحات مجدول مذهب مرصع محرر، دارای دو سر لوح مزدوج مذهب مرصع و داخل کتیبه بسمله (ص ۱ و ۴۱۶)، دو صفحهٔ اوّل و صفحهٔ ۴۱۶ طلااندازی بین سطور، در حاشیهٔ بعضی صفحات گل زرین الوان، اشعار در متن و حاشیه نوشته شده؛ جلد : تیماج، مشکی، سوخت، ترنج با سر و لچکی زرین، لولادار.

۲۹۶ برگ؛ ۱۶×۲۷/۵ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۵۶۹۸].

﴿ ۱۳۴۶۴ ﴾

ترجمهٔ بحارالانوار **(حدیث ـ فارسی)**

از : ؟

ترجمهٔ جلد دوم بحار است که پس از ترجمهٔ جلد اوّل صورت گرفته است. این مجلّد را مترجم به امر شاه محمّد انجام داده است.

نسخهٔ حاضر از باب «ثواب موحدین و عارفین و بیان وجوب معرفت و علّت آن و بیان حقّ معرفت الله تعالی» تا باب «ابطال تناسخ» را شامل است.

در جلد دوم فهرست مجلس ص ۳۳۶ ترجمهٔ جلد هفدهم بحارالانوار از محمّدکاظم خوانساری معرفی شده است. [منزوی ۱۵۶۹/۲].

آغاز : «الحمدللّه ربّ‌العالمین و الصلوة و السّلام علی سیّد المرسلین و آله الطیبین الطاهرین و اصحابه التابعین الصادقین امّا بعد چون از ترجمهٔ جلد اوّل بحارالانوار فراغتی...».

انجام : «زراره می‌گوید که نفی خیریست از مخلوقات پس امام علیه الصلوة و السّلام فرمودند که در این باب قایل به قول هشام باش و قول زراره را بگذار».

نسخ خوانا؛ بی‌کا، جمعه ۱۴ ذی‌قعدهٔ ۱۲۶۰ (ییلان ئیل)، عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در اوّل نسخه تملک اعتضادالاطباء با مهر بیضوی وی که کتاب را در ۲۰ ذی‌قعدهٔ ۱۳۲۲ به قیمت دوازده هزار عباسی خریده است؛ در آخر نسخه مهر بیضوی به سجع «عباس بن محمّد ۱۲۱۷»؛ جلد: تیماج، مشکی، مجدول.

۲۳۰ برگ؛ ۱۵×۲۷/۵ سانتی متر؛ ۲۰ سطر؛ [ثبت ۸۵۸۶۵].

﴿ ۱۳۴۶۵ ﴾

عروض (عروض ـ فارسی)

از: میرمحمّد مؤمن بن علی حسینی استرآبادی (قرن ۱۱ ق)

رسالهٔ مختصری است در عروض که مؤلّف در یک مقدّمه و دو فصل و خاتمه‌ای به نام محمّد علی قطب شاه تألیف نموده و در اواسط جمادی‌الثاني ۱۰۰۷ در حیدرآباد هند به پایان رسانیده است.

[سپهسالار ۴۴۲/۲ با عنوان «عنوان الشرف»؛ منزوی ۲۱۶۵/۳؛ الذریعه ۲۵۷/۱۵ و ۱۱۸/۲۰].

آغاز: «بعد از حمد و سپاس بی‌قیاس و صلوات و درود نامحدود چنین گوید عبد مأمور محمّد... وفقه الله تعالی بالاعراض عما لا یعنی که کافیست در بیان شرافت علم عروض».

انجام: «و امّا متفقه که دایرهٔ چهارم است دایره‌ایست متقارب و متدارک از آن بیرون می‌آید برین صورت تمت الرسالة المبارکة المؤتلفة علی الاستعجال...».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا [عصر مؤلّف]؛ عناوین شنگرف؛ با حواشی به امضاء «منه وفقه الله»؛ در سه برگ اوّل نسخه مطالب زیر به چشم می‌خورد: رباعی زین‌الدین وردی که در رثای قطب‌الدین شیرازی سروده، مادّه تاریخ فوت خواجه نصیر طوسی و ابن‌سینا و رباعی از دوانی و جامی در مدح ائمهٔ اهل‌بیت علیهم‌السلام و چند مطلب متفرقهٔ دیگر و اوقات حلق رأس به نقل از حضرت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و در آخر نسخه نقل تقریظی که مؤلّف بر کتاب نوشته و در نسخهٔ ما ناتمام است؛ جلد: تیماج، مشکی.

۴۸ برگ؛ ۱۱×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۵۸۶۰].

﴿ ۱۳۴۶۶ ﴾

الزواجر عن اقتراف الكبائر = الكبائر (اخلاق ـ عربی)

از: شهاب‌الدین احمد بن محمّد بن حجر هیثمی (۹۷۴ ق)

رساله‌ای است مفصل در بیان گناهان کبیره و نهی از ارتکاب آن‌ها که تألیف آن در ۲۷ ذی‌قعده ۹۵۴ در مکّه مکرمه به پایان رسیده است.

[کشف الظنون ۹۵۶/۲؛ سرکیس ۸۳/۱؛ قاهره، فؤاد سیّد ۴۵۳/۱ که رساله‌ای را با همین عنوان، مجهول‌المؤلّف معرفی نموده و آغاز آن با آغاز نسخهٔ ما تفاوت دارد].

آغاز: «الحمدللّه الّذي حمى من اجل رأفته بعباده و غيرته، المنزه عما لا يليق... امّا بعد فان كان ينقدح في نفسي... ان اؤلف كتاباً في بيان الكبائر».

انجام: «يا اهل الجنة لا موت و يا اهل النار لا موت كلّ خالد فيما هو فيه جعلنا الله... دعويهم فيها سبحانك اللّهم و تحيّتهم فيها سلام و آخر دعويهم ان الحمدللّه ربّ العالمين».

نسخ؛ شمس‌الدین محمّد بن شیخ عمر بن شمس‌الدین بن مولانا شیخ محمود بن شهید نوربخش بن ملا ابوبکر بن ملاّمحمّد در ۵۵ سالگی ۱۷ ربیع‌الآخر ۱۱۴۰؛ عناوین و نشانیها شنگرف، فهرست کتاب در اوّل نسخه آمده است. همچنین در آغاز نسخه شرح حال مؤلّف به عربی در دو برگ به نقل از کتاب «احسن الاثر عن مبتدی و منتهی مفتی الحجاز ابن حجر» نقل شده است؛ در آخر نسخه تاریخ فوت مظفرالدوله ۱۲۹۶ و آمدن شیخ عبیدالله ۱۲۹۷؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، ترنج باسر، با نقش گل و بوته.

۲۲۵ برگ؛ ۲۰×۲۱ سانتی متر؛ ۳۰ سطر؛ [ثبت ۸۵۹۵۸].

﴿ ۱۳۴۶۷ ﴾

مجموعه

۱ ـ منشآت «۱ پ ـ ۳۲ ر» (نامه‌نگاری ـ فارسی)

از: خواجه نصیرالدین بن مسعود همدانی، نصیرای همدانی (۱۰۳۰ ق)

منشآت و مکاتباتی است که مؤلّف به مناسبت‌های مختلف نگاشته است با این

عناوین :

دیباچهٔ شجرهٔ مبارکه، دیباچهٔ منشآت موسوم به خطبة الخطب، دیباچهٔ دیوان، دیباچهٔ بیاض، در وصف دارالسلطنهٔ اصفهان، نامه‌ای که به قاضی نورالله شوشتری نوشته است.

[منزوی ۳۵۶۸/۵ دیباچه دیوان و ۳۵۶۹ دیباچه عروض و ۳۵۷۱ دیباچه مرقع و ۳۵۷۲ دیباچه مکاتیب، از همین مؤلّف معرفی شده است].

آغاز : «جواهر محامد بی‌قیاس الهی نه اندازه‌ایست که تنگنای فضای گنجینه جنگ لوح محفوظ».

۲ ـ منشآت «۳۳ ر ـ ۸۰ پ» **(نامه‌نگاری ـ فارسی)**

از : میرزا محمّد رفیع واعظ قزوینی (قرن ۱۱ ق)

[منزوی ۳۵۷۵/۵؛ دانشگاه ۱۸۸۶/۱۰].

آغاز : «صدرنشین محافل الفاظ و معانی و پیش‌خرام قوافل افعال قلبی».

۳ ـ طالع‌نامه «۸۱ پ ـ ۸۴ پ» **(نجوم ـ فارسی)**

از : محمّدباقر بن محمّدحسین منجم (بعد از ۱۲۷۴ ق)

پدر مؤلّف در دربار فتحعلی شاه قاجار منجمی می‌کرد تا این که در سال ۱۲۵۳ ق به رحمت ایزدی پیوست. از این سال مؤلّف به جای پدرش در دربار مشغول خدمت می‌شود و به کار منجمی می‌پردازد. او به درخواست فخرالدوله شاهزادهٔ هلاکو طالع‌ها و شواهد فلکیه را استخراج و در رسالهٔ حاضر جمع‌آوری نموده است.

نسخهٔ حاضر فقط مقدّمهٔ رساله را شامل است.

آغاز : «درخشان‌تر ستاره که در هر مقام و در هر حال در افق کلام و در مطلق مقال علمای اعلام و فضلای صاحب کمال طالع و لامع گردد».

۴ ـ عقداللآلی «۸۵ پ ـ ۱۲۵ پ» **(نامه‌نگاری ـ فارسی)**

از : مؤلّف پیشین

مؤلّف بنا داشته در این کتاب نامه‌ها و منشآتی که به معاصران خود نگاشته جمع‌آوری

نماید. ولی در نسخهٔ حاضر فقط مقدّمهٔ طولانی رساله و بخش اوّل آن موجود است.

در این مقدّمهٔمؤلّف اسامی‌کتاب‌های رایج عصر خودرا در موضوعات‌متفاوت‌به طریق براعت استهلال ذکر نموده و پس از آن به‌شرح وقایع زندگی خود پرداخته و در آن گوید:

که از عنفوان جوانی به کسب علوم پرداخته و تا سن بیست و پنج سالگی رساله‌هایی را تألیف نموده و تحصیلاتش اغلب نزد پدرش بوده است. و نیز مدّتی در خدمت شجاع‌السلطنه والی خراسان و کرمان بوده پس از آن در خدمت ولیعهد بوده تا این که ولیعهد را شاه به فتح قندهار مأمور می‌کند؛ ولی ولیعهد به سبب عدم صلاحدید مؤلّف از رفتن خودداری کرده و از تاج و تخت چشم پوشیده انزوا اختیار می‌کند. مؤلّف نیز به تبعیّت از ولیعهد منزوی می‌شود. و در سال ۱۲۷۴ ق به تألیف کتاب حاضر می‌پردازد.

آغاز : «بهترین کلامی که عالمان معانی بیان و عارفان بدایع استحسان به نحو بدیع و صرف ترصیع و ترکیب ترجیع و تألیف».

۵ـ ترجمهٔ وصایای افلاطون «۱۲۶ پ ـ ۱۲۷ پ» **(فارسی)**

۶ـ منشآت «۱۲۸ ر ـ ۱۳۹ ر» **(فارسی)**

از : ؟

منشآتی است که جهت تعلیم نامه‌نگاری جمع‌آوری شده است، در ضمن آن این فرامین آمده است :

فرمان لقب قائم مقامی میرزا ابوالقاسم فراهانی.

فرمان قاضی عسکری میرزا محمّد حسین و برقراری وظیفه و تیول، تحریر شده در صفر ۱۲۴۸.

۷ـ منشآت «۱۳۹ پ ـ ۱۶۴ پ» **(فارسی)**

از : محمّد مهدی (گویا همان مهدی‌خان استرآبادی است معاصر فتحعلی شاه)

در ضمن آن این مطالب آمده :

فتح نامه : در سال ۱۲۴۱ ق. خوارزمشاه در ماوراءالنهر بنای ناسازگاری و شورش علیه

دولت وقت را می‌گذارد. مؤلّف از طرف حکومت وقت مأمور دفع وی در خوارزم و سمرقند می‌شود و شورش آن‌ها را سرکوب می‌کند و در این فتح‌نامه وقایع آن جنگ را به شجاع‌السلطنه حسن شاه گزارش نموده است.

دیباچه‌ای که بر دیوان محمّد علی میرزا متخلّص به دولت نوشته است.

دیباچه‌ای که بر کتاب زبدة التواریخ نوشته است.

آغاز منشآت : «سبحان‌الله طراز خامه عجز نگارم که به حکم المجاز قنطرة الحقیقه در عالم ایجاد و دهر کون و فساد نمونه آثار وصف القلم بما هو کائن».

۸ـ اشعاری از محمّدتقی «۱۶۱ ر»

۹ـ شعری در تعریف اسب در پشت طبلهٔ اوّل جلد

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، صفر ۱۲۴۸ [ص ۲۷۵] و شعبان ۱۲۳۲ [ص ۳۰۱]؛ عناوین شنگرف و مشکی و نشانی‌ها شنگرف؛ در برگ ۳۱ شعری توسط مصطفی الحسینی الاصفهانی به تاریخ سه شنبه ۱۰ شعبان ۱۲۹۹ در عراق نوشته شده؛ در ظهر طبلهٔ دوم نوشته‌ای در مورد «قحطی در بلاد عثمانی در سنهٔ ۱۲۹۷ و گرانی فوق‌العادهٔ گندم و نان» آورده شده؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۱۶۵ برگ؛ ۱۴/۵×۲۱ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۵۶۸۹].

﴿ ۱۳۴۶۸ ﴾

خزاین الفواید **(مثنوی ـ فارسی)**

از : میرزا محمّد بن محمّدرضا مجذوب تبریزی (قرن ۱۱ ق)

منظومهٔ مفصلی است در اعتقادات و اصول دین و توحید و نبوّت.

[دانشگاه ۱۰/۱۹۳۵؛ منزوی ۲۷۸۴/۴؛ الذریعه ۱۵۵/۸؛ تبریز، ملّی ۴۵۳/۱].

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه :

یا احکام است یا حکایات — یا اخبار است از خفیات

آن چار ازین سه وجه عاریست ظاهر کن اگر کلام باریست

انجام:

از لشکر ظلمت است دوزخ عمر ابد و بهشت از ماست

القصه هر آنچه کرد مولیٰ فرمودهٔ کردگار یکتاست

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف؛ با حواشی، در بعضی صفحات اشعار در حاشیه نیز آمده؛ جلد : تیماج ساغری، مشکی.

۱۹۲ برگ؛ ۱۶×۲۱/۵ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۵۸۹۲].

« ۱۳۴۶۹ »

جنگ اشعار **(شعر ـ فارسی و ترکی)**

از : ؟

شامل اشعاری از : عبدالواسع جبلی، حکیم خاقانی شیروانی، صیف‌الدین اعرجی، حکیم سنایی غزنوی، انوری ابیوردی، خواجو، سلمان، اهلی، خواجه لطف‌الله، میرزا اشرف، خواجه کمال، جامی، محتشم، شیخ علی‌نقی، آذر، عذری، عشرت، نیازی، عرفی، امیرسنجر، غیرت اصفهانی، حافظ، رفیق، نظیری، رهی اصفهانی، میرحضوری قمی، خسرو، کلیم، مسعود، وحشی، ضمیری، عاشق، مشتاق، نظام استرآبادی، سعدی، فغانی، مرتضی قلی‌بیک، راهب، درویش مجید، صالحی، درکی، میلی، موالی، امیر معزی، دیباچهٔ آتشکدهٔ آذر، دیباچهٔ نقل عشاق محتشم، شاپور طهرانی، امیدی، انسی، ثنایی، صباحی، ابوالمفاخر، محمّدعلی وفا، بهاریات میرزا نصیر طبیب، احمد ستمگر، قصیدهٔ ملک انور در وصف مناسک و مشاعر حج، مخمس میرفتاح مراغه‌ای، نظامی، هاتف، فردوسی، عزّت، منعم، میرزا ابوالحسن حریف، ملاّ حسن کاشی، خرد، رشید وطواط، شفیق بغدادی.

آغاز:

زمانه هر نفسم تازه محنتی راند اگرچه وعده همین شد... را

مرا بپرور و در کسب نام باقی کوش　　که آن ذخیره بمانده است... و یحیی را

انجام:

آنکه نابینای مادرزاد اگر حاضر شود　　در جبین عالم‌آرایش نیفتد سروری
در پناه سدّهٔ جاه رعیت پرورش　　بر عقاب آسمان فرمان دهد کبک دری

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ بعضی از صفحات چلیپایی و در بعضی صفحات اشعار در حاشیه نیز آمده است؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۱۹۸ برگ؛ ۱۱×۱۶ سانتی‌متر (قطع بیاضی)؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۵۰۳].

﴿ ۱۳۴۷۰ ﴾

مجموعه

۱ ـ دیباچهٔ خوان خلیل = گلزار ابراهیم «۱ پ ـ ۱۷ ر»　　**(ادبیات ـ فارسی)**

از: نورالدین محمّد ظهوری ترشیزی (۱۰۲۴ ق)

[مجلس ۱۷/۸ و ۳۲۸/۲۵؛ منزوی ۳۵۵۸/۵].

آغاز:

ای از تو بر اهل تخت و اکلیل سبیل　　گر ذکر جمیل است و گر قدر جلیل
نطق از تو به مهمانی ارباب خرد　　انداخته خوان از سخن خوان خلیل

انجام:

«هم به آهنگ ثنایش نغمهٔ قانون دهر　　هم به وفق مدّعایش رسم و قانون زمان
زین دعاها بر اجابت منّت بسیار باد».

۲ ـ منشآت «۱۷ پ ـ ۵۷ پ»　　**(ادبیات ـ فارسی)**

از: ملاّ طغرای مشهدی (قرن ۱۱ ق)

[منزوی ۳۶۳۸/۵؛ قاهره، فارسی ۱۹۵/۲].

منشآتی است از طغرا که در موضوعات و مناسبت‌های مختلف نگاشته است. شامل نامه‌های مختلف و برخی مقالات ادبی که عنوان مستقل دارند. نام منشآتی که عنوان

مستقل دارند چنین است :

تعریف کشمیر، که در شمارهٔ [۱۳۴۴۳/۷] معرفی گردید، آغاز نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

کنزالمعانی، لمعات، تحقیقات، تعداد الثور، ساقی‌نامه، مجمع‌الغرایب، تجلیات خزان، مرآت الفتوح در تعریف مرادبخش، الباقیه، غنچه خطاب، دیباچه معیار، معذرت‌نامه که به میرزا حمزه نوشته، و نقل چندین رقعه (نامه) که به افراد گوناگون نوشته.

آغاز : «ثنای بهار پیرائی که انگشت سبزه را به دانه‌های شبنم غلطان سبحه گردان تهلیل خویش نمود و حمد نیسان آرائی که پنجهٔ بنفشه را از نم وضوی باران به بستن پیمان».

انجام :

خیال تند و فکر تیز باید ‌‌ سمند طبع را مهمیز باید
سخنور با سخن دارد سر و کار ‌‌ زمینِ فکر چه گلخن چه گلزار

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد : تیماج، سرخ، مجدول، مذهب. ۵۷ برگ؛ ۱۵×۲۳ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۰۴].

﴿ ۱۳۴۷۱ ﴾

مجموعه

۱ ـ کلیات سنایی = حدایق فی الحقایق **(شعر ـ فارسی)**

از : ابوالمجد مجدود بن آدم سنایی غزنوی (۵۲۵ ق)

حکیم سنایی کلیّات خود را در ده قسم تنظیم نموده است. در نسخهٔ حاضر نام کلیات در پایان قسم اول آن «حدایق فی الحقایق» ذکر شده است. کلیات سنایی در ترتیب اقسام و نام آن‌ها تفاوت‌های اساسی با هم دارند. [ملی تهران ۴۷۳/۵، ش ۲۳۵۳؛ منزوی ۱۸۷۲/۳؛ راهنمای کتاب ۵۸۶/۵].

ترتیب اقسام و نام آن‌ها در نسخهٔ حاضر چنین است :

دیباچه «۱ پ - ۶ پ»

نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغاز نسخه : «بعد از آن هفت پدر علوی و چهار مادر سفلی را تقویت کرد پس به واسطهٔ این هفت و چهار سه نوع فرزند در زیر این گنبدخانه ترتیب کرد».

انجام نسخه : «ایشان را فروگذاشتی خامی باشد نه کار زندگانی که اندم از عقل کلی یافته باشند».

قسم اول : منشآت «حاشیهٔ ۱ ر - ۱۵ ر»

در نسخهٔ حاضر این قسم در حاشیه تحریر شده و از آغاز افتادگی دارد. این نامه‌ها در نسخه‌ها موجودند :

نثرنامه، نامه به خواجه محمد بن محمود، جواب خواجه احمد... که التماس نموده بود از حکیم که دیوان خود را مرتب گرداند، نامه به شهر نیشابور، نامه به خواجه یوسف، نامه به سرهنگ محمد چنجه، نامه به دوستی، نامهٔ دیگر در آن تاریخ که چند جزوها از حدیقهٔ سنایی ببردند امیر سیدابوالمعالی بن طاهر باز دست آورد این نامه در عذر وی بنبشت.

آغاز نسخه : «بداشته و از این جهت بود که چون رحل سیادت به محط ابعاد عالم افکند که کنت نبیاً و آدم بین الماء و الطین عصارهٔ عصر و اراذل قصر در مقام جهل و حیرت و نادانی زفان طعن در وی دراز کردند».

انجام : «کین مادت و مدت بقای تو باد مانده و رفته شهور و سنین تمام شد قسم اول از نامه‌ها و کتاب‌ها و جواب‌ها از کتاب حدایق فی الحقایق از کلام شیخ سنایی قدس سره و نه قسم دیگر در متن کتاب نوشته شده است».

قسم دوم : اندر حکمت و توحید «۷ ر - ۱۲ پ»

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه :

ای گشته چو آفتاب تابان   بر سایهٔ نور خود مستّر

قسم سوم : اندر نعت خاتم النبیین محمدﷺ «۱۲ پ ـ ۳۲ ر»

آغاز :

کفر و ایمان را هم اندر تیرگی هم در صفا

نیست دار الملک جز رخسار و زلف مصطفا

قسم چهارم : قصیدهٔ مسمی به کنوزالانبیاء و رموز الاولیاء «۳۲ ر ـ ۱۲۶ ر»

آغاز :

طلب ای عاشقان خوش رفتار   طرب ای نیکوان شیرین کار

قسم پنجم : سیرالعباد الی المعاد «۱۲۶ ر ـ ۱۵۰ پ»

[مجلس ۲۲۰/۸؛ منزوی ۲۹۲۹/۴؛ الذریعه ۲۷۷/۱۲؛ مشار، فارسی ۳۱۲۶/۳].

در نسخهٔ حاضر در ابتدای آن قصیده‌ای در مدح شیخ‌الاسلام الامام اقضی القضاة ابوالمفاخر محمد بن منصور آمده با این مطلع :

ای بنام و خوی خوش میراث‌دار مصطفی

بر تو عاشق هر دوگیتی و تو عاشق بر سخا

آغاز مثنوی :

مرحبا ای برید سلطان وش   تختت از آب و تاجت از آتش

(برابر با منزوی ۲۹۲۹/۴)

انجام :

سیرتت مایل محال مباد   صورتت قابل زوال مباد

قسم ششم : مدحیات و مراثی «۱۵۱ ر ـ ۲۴۱ پ»

آغاز : «یمدح امیرالمؤمنین ابی الحسن علی بن ابی‌طالب و اهله رضی الله عنهم اجمعین

ای امیرالمؤمنین ای شمع دین ای بوالحسن

ای بیک ضربت ربوده جان اعدا از بدن

قسم هفتم : غزلیات «۲۴۲ پ ـ ۳۰۲»

آغاز :

پسرا تا بکف عشوه و عشق تو دریم
از بد و نیک جهان همچو جهان بی‌خبریم

قسم هشتم : کارنامه = مطایبه نامه «۳۰۲ ر ـ ۳۱۷ ر»

[منزوی ۳۰۵۲/۴؛ الذریعه ۲۳۰/۱۷].

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه :

تا ز کون و فساد درگذری　　زین سپس عالم بقا سپری

انجام :

طبع او مایل محال مباد　　عمر او قابل زوال مباد

قسم نهم : رباعیات «۳۱۷ پ ـ ۳۳۱ ر»

آغاز :

روی تو بهار مشک‌بار است ای جان　　زلفت شده خورشید نگاهت ای جان

قسم دهم : مقطعات و مراثی و هزلیات «۳۳۱ پ ـ ۳۳۷ پ»

آغاز :

به خدای از گل و بهار بوی　　با کژی خوارتر ز خار بوی

انجام قسم دهم و انجام نسخه :

نیکو چو نیست یافتمی یاری از جهان　　آخر کسی که رازی با او گشادی
امروز من ز دی پس و بسیار بترم　　فردا مباد گر بود او من مبادمی

۲ـ حدیقة الحقیقة و شریعة الطریقة = فخری‌نامه «حاشیهٔ ۱۵ پ ـ ۲۷۳ پ» **(شعر ـ فارسی)**

از : مؤلف پیشین

[مجلس ۲۶۸/۲۶، ش ۷۷۸۵]. آغاز نظم و نثر نسخهٔ حاضر با آن نسخه برابر است.

نستعلیق زیبا؛ بی‌کا، سه شنبه دههٔ اوّل جمادی الثانی ۸۳۷ [برگ ۳۱۳ پ]؛ عناوین شنگرف؛ جلد : تیماج، مشکی.

۳۳۷ برگ؛ ۱۶×۲۴ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۰۵].

۱۳۴۷۲

جنگ اشعار **(فارسی)**

از: احمد لاریجانی حسینی شهرستانی (قرن ۱۲ ق)

جنگی است شامل اشعار شعرای فارسی زبان که مؤلّف در سال ۱۱۹۴ ق جمع‌آوری نموده و از خود نیز ابیاتی در اثنای جنگ آورده است.

فهرست مطالب جنگ چنین است :

۱ ـ دیباچهٔ بیاض امام قلی میرزا «۱ ـ ۳» **(فارسی)**

از: مهدی استرآبادی

به شمارهٔ [۱۳۳۹۹/۲] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آغاز آن نسخه برابر است.

۲ ـ ساقی‌نامه ظهوری «۳ ـ ۵۳ پ» **(فارسی)**

از: نورالدین محمّد ظهوری ترشیزی (۱۰۲۴ ق)

به شمارهٔ [۱۳۴۴۵] مراجعه شود. آغاز نسخهٔ حاضر با آغاز آن نسخه برابر است.

۳ ـ قصائد ظهوری «۵۳ پ ـ ۶۵ پ»

۴ ـ ساقی نامه «۶۵ پ» **(فارسی)**

از: ملّا محمّدرضا نوعی خبوشانی (۱۰۱۹ ق)

[مجلس ۴۱۸/۸؛ منزوی ۲۸۸۷/۴؛ الذریعه ۱۱۷/۱۲].

آغاز:

تویی اوّلین پیر میخانه‌ها   بیاد تو شبگیر پیمانه‌ها

۵ ـ ساقی نامه پرتوی «۷۱ پ» **(فارسی)**

از: حکیم پرتوی شیرازی لاهیجی (۹۴۱ ق)

[مجلس ۳۷۵/۱۷؛ الذریعه ۱۰۵/۱۲؛ منزوی ۲۸۶۴/۴].

آغاز:

دلا پرده بردار از روی کار به مستی بدر پردهٔ روزگار

۶ـ ساقی نامهٔ امیدی طهرانی «۷۷ پ» **(فارسی)**

از: ارجاسب امیدی تهرانی (۹۲۹ ق)

[مجلس ۳۲/۸؛ الذریعه ۱۰۳/۱۲؛ تذکرهٔ میخانه ۱۲۸ ـ ۱۳۱؛ منزوی ۲۸۶۱/۴].

آغاز:

حریفی که این نیلگون خم ازوست شراب طهور سقاهم ازوست

۷ـ ساقی نامهٔ سنجر کاشانی «۷۹ پ» **(فارسی)**

از: امیر محمّدهاشم سنجر کاشانی (۱۰۲۱ ق)

[دانشگاه ۵۴۱/۱۶، ش ۷۳۹۵/۲ که از روی نسخهٔ حاضر استنساخ شده است؛ الذریعه ۱۰۸/۱۲؛ منزوی ۲۸۷۲/۴].

آغاز:

کند چون شکار حمل آفتاب شگونست در دست جام شراب

۸ـ ساقی نامهٔ زکی همدانی «۸۲ ر» **(فارسی)**

از: ملّا زکی همدانی (۱۰۳۰ ق)

[دانشگاه ۳۸۹۰/۱۴؛ الذریعه ۱۰۷/۱۲؛ منزوی ۲۸۷۰/۴].

آغاز:

دلا تا به کی بی می لاله گون چو نرگس بود جام عیشت نگون

۹ـ ساقی نامهٔ غیاثا شیرازی «۸۸ ر» **(فارسی)**

از: مولانا محمّد غیاث شیرازی (قرن ۱۱ ق)

[الذریعه ۱۱۲/۱۲؛ منزوی ۲۸۸۰/۴].

آغاز:

زهی بهر تسبیحت ای نور پاک به کف سبحه بگرفته از خوشه تاک

۱۰ ـ ساقی نامهٔ محمّد صوفی «۹۳ ر» **(فارسی)**

از: ملّا محمّد صوفی مازندرانی (۱۰۳۵ ق)

[منزوی ۲۸۷۴/۴ مصرع اوّل آغاز نقل شده در آن با آغاز نسخهٔ ما تفاوت دارد؛ الذریعه ۱۱۵/۱۲].

آغاز:

دلا دست بردار ازین گیر و دار — به مستی و دیوانگی سر برآر

۱۱ ـ ساقی نامهٔ مرشد بروجردی «۱۰۳ ر» **(فارسی)**

از: مرشد خان بروجردی (۱۰۳۰ ق)

[مجلس ۲۸۸۵/۸؛ دانشگاه ۴۹۹/۳ و ۳۸۹۰/۱۴؛ الذریعه ۱۱۵/۱۲؛ منزوی ۲۸۸۴/۴].

آغاز:

بهار است و گل مست و من در خمار — بـــرو ســـاقیا ســـاغر مـــی‌بیار

۱۲ ـ وصف کشمیر = تعریف کشمیر «۱۰۶ ر» **(فارسی)**

از: محمّد قلی سلیم تهرانی (۱۰۵۷ ق)

[مجلس ۲۴۱/۳؛ دانشگاه ۳۶۹۵/۱۴؛ الذریعه ۳۳۴/۱۹؛ منزوی ۳۲۹۹/۴].

آغاز:

سخن هر جا ز صنع کردگار است — گواه پای بر جا کوهسار است

۱۳ ـ مثنوی فرقتی کاشانی «۱۲۵ ر» **(فارسی)**

از: ابوتراب بیک جوشقانی فرقتی کاشانی (۱۰۲۶ تا ۱۰۲۷ ق)

[مجلس ۳۸/۸؛ منزوی ۳۱۳۱/۴].

آغاز:

راوی افسانهٔ ارباب جود — پرده ز رخسار معانی گشود

۱۴ ـ قضا و قدر طالب آملی «۱۴۰ ر» **(مثنوی فارسی)**

از: محمّد طالب آملی (۱۰۳۵ یا ۱۰۳۶ ق)

[مجلس ۲۱/۸؛ الذریعه ۱۴۸/۱۷؛ منزوی ۳۰۴۶/۴].

آغاز:

شنیدم روزی از طرز آشنائی عروس نکته را برقع گشائی

۱۵ ـ محمود و ایاز «۱۴۴ ر» و دو شعر دیگر **(مثنوی فارسی)**

از: امام قلی خان والی بخارا (قرن ۱۱ ق)

[منزوی ۳۱۷۶/۴؛ ملک، تهران ۱۹۸/۷، ش ۴۰۷۶/۱۱ و ۱۹۴/۸، ش ۵۰۸۵/۱۵].

آغاز:

چه گردد صیدگاه عشق بنیاد نه صید آنجا امان یابد نه صیّاد

۱۶ ـ قحطیه = وصف قحط «۱۴۹ ر» و شعری دیگر **(مثنوی فارسی)**

از: ابوطالب کلیم کاشانی (۱۰۶۱ یا ۱۰۶۲ ق)

[منزوی ۳۲۹۸/۴؛ دانشگاه ۱۲۴۳/۹؛ الذریعه ۲۶۱/۱۹].

آغاز:

چو اقبال از نظام‌الملک برگشت بگشتِ بخت او شبنم شرر گشت

۱۷ ـ مثنوی نصیرا همدانی در بیماری «۱۵۷ ر» **(مثنوی فارسی)**

از: نصیرای همدانی (۱۰۳۰ ق)

[مجلس ۲۵۹/۲؛ منزوی ۳۱۳۷/۴].

آغاز:

کیم دیوانه‌ای از خود هراسان ز من تا من بیابان در بیابان

۱۸ ـ نسب‌نامهٔ امیر والهی قمی «۱۶۰ پ» و چند شعر دیگر **(فارسی)**

از: میرزا یوسف میروالهی قمی (قرن ۱۰ ق)

[الذریعه ۳۲۱/۱۹؛ منزوی ۳۲۷۲/۴؛ دانشگاه ۱۲۴۲/۹].

آغاز:

می نهد خامه‌ام بجای کلاه بر سر نامه تاج بسم‌اللّه

۱۹ ـ مثنوی حکیم رکنای مسیحی در آزردگی «۱۷۷ پ» و شعری دیگر **(فارسی)**

آغاز:

نمی‌دانم چه سازم این چه حالست	که بر من زندگانی هم وبالست

۲۰ ـ خسرو و شیرین سنجر کاشانی «۱۷۹ پ» **(مثنوی فارسی)**

از: امیر محمّد هاشم سنجر کاشانی (۱۰۲۱ ق)

[منزوی ۲۷۸۵/۴؛ رضوی ۵۹۵/۷؛ دانشگاه ۳۸۸۹/۱۴].

آغاز:

الهی سینه‌ای دردآشنا ده	غم از هر گل که بستانی به ما ده

۲۱ ـ مثنوی مولانا نوعی در توحید «۲۰۱ ر» **(مثنوی فارسی)**

از: محمّد رضا نوعی خبوشانی (۱۰۱۹ ق)

آغاز:

الهی خنده‌ام را ناله گردان	سرشکم را جگر پرکاله گردان

۲۲ ـ ترکیب‌بند شیخ علی‌نقی کمره‌ای «۲۱۹ ر» **(فارسی)**

آغاز:

وقت خوش آن بود که سلطان عشق	پرده‌نشین بود در ایوان حسن

۲۳ ـ ساقی‌نامهٔ رضی آرتیمانی «۲۲۱ پ» **(فارسی)**

از: میرزا رضی آرتیمانی (قرن ۱۱ ق)

[مجلس ۴۱۹/۸؛ منزوی ۲۸۶۹/۴؛ دانشگاه ۱۲۱۷/۹؛ الذریعه ۱۰۷/۱۲].

آغاز:

الهی به مستان دیوانه‌ات	به عقل‌آفرینان میخانه‌ات

۲۴ ـ مجموعه حُسن امیر والهی قمی «۲۲۶ پ»

آغاز:

ای حسن تو برق خرمن عشق	زلف تو کمند گردن عشق

۲۵ ـ ترجیع‌بند ابوتراب بیک «۲۲۹ ر»

آغاز:

ساقی بده آن باده که خون دل کانست

آن می که چو خون در بدن شیشه روان است

۲۶ ـ ساقی نامه وحشی «۲۳۲ پ» **(ترجیع‌بند فارسی)**

از: وحشی بافقی (۹۹۱ ق)

[منزوی ۴/۲۸۹۰؛ مجلس ۳۷۹/۱۷].

آغاز:

ساقی بده آن‌باده که اکسیر وجود است   شویندهٔ آلایش هر بود و نبود است

۲۷ ـ ترجیع‌بند عرفی «۲۳۷ ر» و ترجیع‌بندی دیگر **(فارسی)**

آغاز:

ای حسن تو برتر از چه و چون   سبحان‌الله ز حسن بیچون

فهرست نام شعرایی که اشعارشان در حواشی این جنگ آمده چنین است:

خواجه حافظ شیرازی، محتشم کاشانی، حاجی عبدالرحمن، سعدی، شاه سلیمان صفوی، اوحدی، امیرشاهی سبزواری، شیخ بهائی، جواد، جنونی کازرونی، فغانی، میر مشتاق، کلیم، خاقانی، جعفری کازرونی، مغربی، هجری، عراقی، ندائی دماوندی، صفا، صائب، وحدت، عطّار، هلالی، نشاء، نظیری، ابن سلام هروی (ابن حسام)، فنائی، سند، ابوتراب بیک، آذر، نامی، ثابت، طبیب، امیرخسرو، مخلص، محزون، حزین، میرزا طوفان، مسرور، صفی قلی بیگ افشار، خادم، مجید، عارف، رفیق، فیضی، تجلی، نوعی خبوشانی، شرر، ناصر بخارائی، سلیم تهرانی، دامی، میرزا نصیر حکیم، میرزا نعیما، مهری عرب، احمد لاریجانی شهرستانی (محرر جنگ)، میرزا جانی، آقا لربیگ (برهان)، محجوب، محمّد صوفی.

شکسته نستعلیق زیبا و چلیپائی؛ احمد لاریجانی حسینی شهرستانی (جامع جنگ)، ۱۱۹۴؛ عناوین شنگرف و لاجوردی و سبز و زرد؛ در اوّل نسخه نوشته‌ای از سیّد علی

طاهری (شیوا) در معرفی این جنگ و فهرست مندرجات آن و نام شعرا که در پنجم تیر ۱۳۲۵ نوشته است؛ در برگ ۲ مهر مربعی به سجع «عبده الراجی محمّد کریم»؛ جلد : تیماج، مشکی، لولادار.

۲۴۶ برگ؛ ۲۵/۵×۱۴/۵ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۸۶۴۹۹].

۱۳۴۷۳

انوار سهیلی (ادبیات ـ فارسی)

از: ملّا حسین بن علی واعظ کاشفی (قرن ۹ ق)

[۳۸۱/۲۵، ش ۷۳۹۹]. نسخهٔ حاضر از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغازنسخه:«از کلیله و دمنه مشهور انداخته‌بود و در این‌کتاب آورده شد چه آن دو باب...باب اوّل از گفتار بوذرجمهر و حکایتان که در این‌کتاب مناسبتی دارد».

انجام نسخه : «پیوسته به فراغ خاطر بزم عشرت آراستی و کام دل از روزگار برداشتی، در مجلس او همیشه ندیمان دانش‌پیشه».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف، تمامی صفحات مجدول مذهب مرصع، دارای ۲۹ تابلو نقاشی؛ در برگ اوّل فهرست ابواب کتاب آمده است؛ جلد : تیماج، مشکی، مجدول با نقش گل مذهب.

۳۳۳ برگ؛ ۱۵×۲۵ سانتی متر؛ ۱۷ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۰۶].

۱۳۴۷۴

فارغنامه = جَنگنامه (شعر ـ فارسی)

از: فارغ گیلانی رودسری (قرن ۱۱ ق)

مثنوی مفصلی است در شرح حالات و جنگ‌های حضرت علی(ع)، تخلّص شاعر فارغ است و این منظومه را در سال ۱۰۰۰ در عصر شاه عباس صفوی سروده است.

[الذریعه ۷۹۹/۹ و ۲۵/۱۶ و ۲۵۲/۱۹؛ منزوی ۳۰۱۰/۴؛ دانشگاه ۱۷۰۲/۱۰].

نسخهٔ حاضر از آغاز ناقص است.

آغاز نسخه :

ای که داری به دل محبت شاه　　سخنی بشنو از شجاعت شاه
ظاهراً بود پیش اهل بصر　　یازده ساله حضرت حیدر

انجام :

تا بود کار آسمان تزیین　　تا بود شمع مهر و ماه مبین
شیعیان تو از صغار و کبار　　همه باشند از تو برخوردار

نستعلیق؛ میرزا الیاس دوشنبه ۷ ذی‌قعدهٔ ۱۲۴۴؛ عناوین شنگرف؛ تمامی صفحات جدول شنگرف؛ در آخر نسخه تملک محمود بن ابی‌طالب حسنی خراسانی الماربینی اصفهانی غره ربیع‌الثانی ۱۳۲۱؛ جلد : روغنی دورو، روی جلد ترنج باسر با نقش گل و بوته، پشت جلد نقش گل.

۱۷۷ برگ؛ ۱۵×۲۰/۵ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۰۷].

﴿ ۱۳۴۷۵ ﴾

دیوان برقی خویی　　(شعر ـ فارسی و ترکی)

از: عبدالله برقی خویی (قرن ۱۳ ق)

[منزوی ۲۲۴۹/۳؛ فرهنگ سخنوران ۸۳].

دیوان اشعار ترکی و فارسی شاعر است با تخلص برقی، مشتمل بر این اشعار :

۱ ـ **غزلیات فارسی** به ترتیب حروف آخر قوافی «۱ پ ـ ۱۸۵ ر»

آغاز:

قد تو سرو چمن عارض تو یاسمنست　　عارضت یاسمن و قد تو سرو چمنست
نه عیان قاتل و نه تیغ هویدا امّا　　هر کجا می‌نگری کشتهٔ خونین کفن است

۲ ـ **یک قصیده و چند رباعی به فارسی** «۱۸۵ ر ـ ۱۸۶ ر»

۳ ـ **غزلیات ترکی** «۱۸۶ پ ـ ۱۹۴ پ»

آغاز:

اکلشدی غمیک خاطر نالان آراسنده　　کچندی نهان اولدی ابوویران آراسنده

انجام :

اولدی برپا یکی عالمده فغان روزی — کربلا معرکه سین ایلدی برپا گردون

وار امیدیم که کوره آل‌نبی مدحنده — برقی سوختنن نطقنی گویا گردون

نستعلیق؛ محمّدتقی بن شیخ محمّد بحرینی جمادی الاولی ۱۲۵۷ در دارالسعاده زنجان حسب فرموده عبداللّه‌خان؛ عناوین شنگرف؛ تمامی صفحات مجدول مذهب؛ جلد: تیماج، سبز.

۱۹۴ برگ؛ ۱۳×۲۱/۵ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۰۸].

﴿ ۱۳۴۷۶ ﴾

اسرار العارفین **(تاریخ ـ فارسی)**

از : ملّا محمّدعلی بن محمّد برغانی شیخی قزوینی (قرن ۱۳ ق)

مؤلّف کتاب «ریاض الاحزان» را در هشت جلد تألیف نموده و برای هر جلد نام خاصی نهاده است. از این کتاب تا بحال این مجلدات شناسایی شده‌اند: ابواب الاحزان [منزوی ۴۴۷۸/۶]، جنة النعیم که مجلد پنجم کتاب است. [الذریعه ۱۶۱/۵ و ۳۱۷/۱۱]، جنة الرضوان که جلد هشتم کتاب است [الذریعه ۱۵۸/۵ و ۳۱۷/۱۱].

نسخهٔ حاضر جلد ششم از کتاب «ریاض الاحزان» است و مؤلّف در آن حالات حضرت امام حسین‌علیه‌السلام را در یک مقدّمه و نوزده مجلس و یک خاتمه، بیان نموده و در شب جمعه ۱۲ شعبان ۱۲۵۶ به پایان رسانیده است.

[الذریعه ۳۱۷/۱۱؛ مرعشی ۳۵۳/۱۶، ش ۶۳۹۶؛ منزوی ۴۴۷۸/۶].

آغاز نسخه : «الحمدللّه ربّ العالمین... امّا بعد چنین گوید محتاج به فضل و رحمت یزدانی محمّد علی بن ملّا محمّد البرغانی عفی الله عنهما که اشرف قربات و افضل طاعات مستفاد از آیات و روایات محبّت و دوستی محمّد و علی و اهل‌بیت طاهرین ایشان است».

انجام : «اما الوصیة پس آن التماس است از اخوان مؤمنین و برادران روحانیین که اگر

بر خطا و لغزشی واقف شوند و در این مجلّد و سایر تألیفات این فقیر به قلم عفو در مقام اصلاح برآیند... و ادراک اوهام عقول متفاوت می‌شوند و امّا الدعا...».

نستعلیق؛ محمّدمهدی، ۲۲ شعبان ۱۲۵۶؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف و مشکی؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای، ضربی، ترنج با سر با نقش گل و بلبل مجدول.

۱۴۳ برگ؛ ۲۱×۱۴/۵ سانتی متر؛ ۱۸ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۰۹].

﴿ ۱۳۴۷۷ ﴾

حسن و عشق = صحّت و مرض (عرفان ـ فارسی)

از: محمّد بن سلیمان فضولی بغدادی (۹۷۰ ق)

[مجلس ۲۵۸/۲ و ۴۰۷؛ الذریعه ۱۲/۱۵؛ منزوی ۱۲۶۶/۲].

آغاز: «حمد بیحد مر خدای را سزد که ریاض بدن را به آب روان پرورده...».

انجام: «واز قید راهزنان رست عاقبة الامر خود را به خود رسانید و معشوقی و عاشقی در آن خلوت بیرون ماند».

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، شعبان ۱۲۸۰؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد : تیماج، زرشکی.

۱۴ برگ؛ ۱۲×۱۹ سانتی متر؛ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۸۶۸۲۴].

﴿ ۱۳۴۷۸ ﴾

منظومه ملک مختار کردی (شعر ـ کردی)

از: ؟

منظومه‌ای کردی است در بیان جنگ‌های ملک مختار و اسکندر.

آغاز:

بیان گم جه نو بامر عظیم — فضای بسم الله الرحمن الرحیم
یاشاه بی‌باک یاشاه بی‌باک — هر توی پادشاه یا شاه بی‌باک
یچمین وینه ماه انور بی — جوان ناز دار هم برهنه بی

بـباهو ویـنه دستان سام بی　　بزور قـوت یکـجار تـمام بـی

انجام:

مره خصی فرما صقیارشای دانا　　مختار مـدح شـاه تـمامی ونـاه

سـر فـروز آورد مـختار سـالار　　شیرافکن جیش امّا بـی مـدار

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ تمامی صـفحات مـجدول، تـمامی خـطوط شـنگرف و لاجـورد؛ در بـرگ ۵۲ نـوشته‌ای بـه تـاریخ ۲۲ ذی‌قـعدهٔ ۱۳۴۱؛ جـلد: مـقوائـی، عـطف پارچه.

۱۵۰ برگ؛ ۱۷×۲۲ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۱۰].

﴿ ۱۳۴۷۹ ﴾

جنگ اشعار **(فارسی)**

این جنگ با جنگ شمارهٔ [۱۳۲۱۴] مشابهت دارد و احتمالاً یکی از روی دیگری نوشته شده است. مطالب این جنگ چنین است:

۱ ـ **گل کشتی** «۱ پ ـ ۲۰ پ» **(مثنوی ـ فارسی)**

از: سیّد عبدالعالی نجات قمی اصفهانی (حدود ۱۱۴۰ ق)

به شمارهٔ [۱۳۲۱۴/۱] مراجعه شود. آغاز این نسخه با آغاز آن نسخه برابر است.

۲ ـ **دیوان امیر معزی (منتخب)** «۲۲ پ ـ ۳۸ پ»

۳ ـ **دیوان فرخی (منتخب)** «۳۸ پ ـ ۵۶ پ»

۴ ـ **دیوان مسعود سعد سلمان (منتخب)** «۵۶ پ ـ ۷۲ ر»

۵ ـ **دیوان شمس تبریزی (منتخب)** «۷۲ پ ـ ۸۶ پ»

۶ ـ **دیوان مجد همگر (منتخب)** «۸۷ ر ـ ۸۹ پ»

۷ ـ **اشعاری از:** جامی، اثیرالدین، ععمق بخارائی، رودکی، خاقانی «۹۰ ر ـ ۹۲ پ»

شکسته نستعلیق؛ محمّدباقر لواسانی، بی‌تا در کرمان (برای محمّد اسماعیل‌خان)؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، عطف و حاشیه مشکی، مجدول.

۹۳ برگ؛ ۱۳×۲۱ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۵۰۱].

﴿ ۱۳۴۸۰ ﴾

دیوان نوائی = نوادر الشباب **(ترکی جغتایی)**

از : نظام‌الدین امیرعلیشیر نوائی جغتایی (۹۰۶ ق)

نوائی اشعار خود را در چند کتاب جمع‌آوری نموده بدین ترتیب :

چهار دیوان به ترکی که در آنها نوائی تخلص می‌کند به نامهای :

۱ ـ غرایب الصغر

۲ ـ نوادرالشباب [مجلس ۱۱۲/۱۱؛ سپهسالار ۵۳۸/۲ ـ ۵۴۰ و ۶۹۱؛ دانشگاه ۱۷۱۲/۱۰؛ منزوی ۲۴۵۹/۳؛ مجلس ۳۶۸/۳؛ مشار ۲۲۶۷/۲؛ همچنین در مسکو از روی خط مؤلّف به صورت عکسی چاپ شده است].

۳ ـ بدائع الوسط

۴ ـ فوائد الکبر

۵ ـ دیوان فارسی که در آن به فانی تخلّص می‌کند.

۶ ـ خمسه المتحیرین یا خمسهٔ نوائی، پنج مثنوی است که شاعر در برابر خمسهٔ نظامی به ترکی سروده است. [سپهسالار ۵۳۸/۲ ـ ۵۴۱ که آغاز هر پنج مثنوی در آن ذکر شده است؛ الذریعه ۲۶۴/۷].

نام مثنوی‌های آن چنین است :

حیرت الابرار، لیلی و مجنون، فرهاد و شیرین، سبعهٔ سیاره، سدّ سکندری.

۷ ـ اربعین منظوم

۸ ـ قصهٔ شیخ صنعان

۹ ـ ترجمهٔ منظوم منطق الطیر به ترکی

نسخهٔ حاضر دیوان نوادرالشباب شاعر، و از آخر ناتمام است. شاعر در این دیوان نوائی تخلص می‌کند.

آغاز : «فصاحت دیوانی نینک غزل سرای لاری طبع مخزنی دین شوریده حال عاشق».

آغاز غزلیات :

اشـرقت مـن عکس شـمس الکـاس انـوار الهـدا

یار عکسین می داگوردیپ جام دین چقینی صدا

انجام نسخه :

نیچه مفلس ایستاپ دیدیم می اوچون قـــیلالی ایـــچین آرادَ نکـــانَه

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ تملک‌هایی دارد در تاریخ‌های ۱۰۴۹، ۱۰۵۱؛ صفحهٔ اوّل سرلوح مرصع مذهب با زمینهٔ لاجورد با نقش گُل، تمامی صفحات مجدول مذهب مرصع؛ در دو صفحهٔ آخر چند غزل به فارسی از راغب به خط خودش که یکی از آنها مادّه تاریخ مسجدی است که در سال ۱۰۵۱ در ایروان احداث شده است. و همچنین غزلی از میرزاکاظم و دو رباعی از کاتبی خویی و خضری خویی به ترکی و شعری به ترکی از حسن بیک خویی؛ جلد : تیماج، سرخ، ترنج با سر با نقش گل و بوته مذهب، عطف تیماج.

۱۹۶ برگ؛ ۱۵×۲۳ سانتی متر؛ ۱۳ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۱۱].

« ۱۳۴۸۱ »

دیوان نوائی (شعر ـ ترکی)

از : نظام‌الدین امیر علیشیر نوائی جغتایی (۹۰۶ ق)

این دیوان غیر از دیوان قبلی شاعر است و یکی از دیوان‌های ترکی وی است. شاعر در آن نوائی تخلّص می‌کند و اشعار آن به ترتیب الفبایی آخر قوافی است.

در این دیوان شاعر سه غزل هم‌وزن و هم قافیه پشت سر هم در سه موضوع «نوادر، بدایع و غرایب» می‌آورد.

نسخهٔ حاضر از اواسط قافیهٔ باء تا آخر حرف یاء را شامل است.

آغاز نسخه :

خوان وصلیدا او گوش نعمت ارادور اغیار

روزی ایت پـیرگاهم اولـنوع تـنعم یـاربّ

نوادر دین

اوّل آی نینک گلشن حسنن خزاندین اسراعیل یاربّ

گل و شمشادین آسیب خزاندین اسراعیل یاربّ

بدایع دین

جمالین ایله اولوسن گوزیدین نهان یاربّ

نهان او تومنی انینک کونکلیکا عیان یاربّ

فواید دین

ناغیکاتیماسون آشوب خزاندین یاربّ گل بیله سرو ایله آسیب زماندین یاربّ

انجام:

او بتی عمر اوّل خوبلار شاهیدین آیرو ماه و سال

منن قاری قولغه وصالی خود ایرور امر محال

نستعلیق (صفحات زیادی چلیپایی)؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۲]؛ عناوین شنگرف؛ جلد: مقوا، آبی، عطف تیماج مشکی.

۲۵۰ برگ؛ ۱۷×۲۴ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۵۱۲].

﴿ ۱۳۴۸۲ ﴾

دیوان صدر (فارسی)

از: صدرالدین حسین (قرن ۱۳ ق)

کلیات اشعار شاعر است با تخلّص صدر با مقدّمه‌ای به نثر در دو صفحه، بعد از آن فهرست قصاید و اشعار دیوان در چهار صفحه.

در این دیوان غزلیات و مقطعات و قصاید شاعر آمده که در مراثی و مدایح اهل‌بیت علیهم‌السلام، صنایع بدیعی و مدح امراء وسایر موضوعات سروده است.

[الهیات ۵۹/۱ و ۱۶۲/۲ که آغازش با آغاز نسخه ما برابر است؛ منزوی ۲۴۰۵/۳].

آغاز دیباچه: «زینت دیباچهٔ سخن حمد و سپاس قادر ذی من است جلت عظمته که

ریاض معانی را به آب بیان پرورده و منطق فصیح را ممیّز حقیقت انسان کرده».

آغاز قصاید و دیوان:

صد حمداله واحد و سرّ و حَکَم را — کاورد مصور صور ملک عدم را
در حمد محال آمده حصر کَرَم او — در اصل وَلَهْ آورد اوهام امم را

آغاز مقطعات:

ای از ازل ثنای تو سرمایهٔ نعم — وی تا ابد عطای تو پیرایهٔ بقا
از پرتو جمال تو یک ذرّه آفتاب — وز ملک لایزال تو یک بقعه ماسوا

آغاز غزلیات:

ای محضر حسنت را عنوان ازل طغرا — وی دفتر عشقت را دیوان ابد انشا
دیوانهٔ عشق تو عاقل ز همه عالم — سرگشتهٔ شوق تو فارغ ز همه دنیا

انجام دیوان:

چو مجنون راه صحرا برگرفتم — رُخ لیلی چو شد اندر عماری
اگر روی تو افتد دیدهٔ صدر — به امیدی رسد امیدواری

نستعلیق؛ به خط شاعر، ۱۲۵۹؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ با حواشی توضیحی؛ در برگ «۱ پ» یادداشتی که در آن اظهار شده نسخهٔ حاضر اوّلین نسخه‌ای است که شاعر از اشعارش پاکنویس کرده است؛ جلد: مقوائی با روکش پارچه‌ای، عطف تیماج قهوه‌ای، سوخت، ترنج با سر با نقش گل.

۱۸۶ برگ؛ ۱۸×۲۸/۵ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۱۳].

﴿ ۱۳۴۸۳ ﴾

الهی نامه = منتخب حدیقه **(شعر ـ فارسی)**

از: مجدود بن آدم سنایی غزنوی (۵۲۵ ق)

گزیده‌ایست در هزار و یک بیت از «حدیقة الحقیقه» خود مؤلّف که در سال ۵۲۵ ق از انتخاب و تلخیص آن فارغ شده است.

[مجلس ۴۰۳/۳ و ۴۱۱؛ منزوی ۲۶۴۶/۴؛ الذریعه ۳۸۳/۶؛ دانشگاه ۲۵۴۱/۱۲].

آغاز:

حمد بیحد صفات یزدان را | مدح بیقدح ذات سبحان را
آنکه هم اوّل است و هم آخر | آنکه هم ظاهر است و هم باطن

انجام:

پانصد و بیست و چار رفته ز عام | پانصد و بیست و پنج گشته تمام
باد بر مصطفی درود و سلام | ابدالدهر صد هزاران عام

نستعلیق؛ کامران تبریزی، ۱۰۴۵؛ عناوین شنگرف؛ جلد : تیماج قهوه‌ای ، ضربی، ترنج.

۳۳ برگ؛ ۱۳×۲۳ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۱۴].

« ۱۳۴۸۴ »

دیوان شاه نعمت‌الله ولی (فارسی)

از: سیّد نورالدین نعمت‌الله بن عبدالله کرمانی (۸۲۷ ق)

به جلد ۲۶ ص ۱۸۷، شمارهٔ [۷۶۹۲] مراجعه شود.

آغاز: «الحمدلله الّذی عین الاعیان بفیضه الاقدس الاقدم...

خوش بگوی ای یار بسم‌الله بگو | هر چه می‌جویی ز بسم‌الله بجو
اسم جامع جامع اسما بود | صورت این اسم عین ما بود»

انجام:

نبی بیت‌الله و بابش علی دان | اگر بر در نیایی در نیابی
بیا ای ترک سرمست سرایی | اگر افتی چو ما خوش بر سر آیی

نستعلیق؛ بی‌کا، دوشنبه جمادی‌الثانی ۹۹۶؛ عناوین شنگرف؛ در آخر نسخه تملک درویش نجم شریف کرمانی؛ جلد : تیماج دورو.

۳۰۸ برگ؛ ۱۳×۱۸ سانتی متر؛ ۱۰ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۱۵].

﴿ ۱۳۴۸۵ ﴾

دیوان منعم اصفهانی (فارسی)

از: میرزا شکرالله بن محمّدعلی مسکین اصفهانی، منعم (قرن ۱۳ و ۱۴ ق)

غزلیات شاعر است که به منعم تخلّص می‌کند. این غزلیات نامرتب است و ظاهراً مسودهٔ مؤلّف است. شاعر روی بعضی اشعار اصلاحاتی انجام داده است. در آن چند ماده تاریخ وجود دارد از جمله تاریخ صحن حضرت عباس علیه‌السلام که در سال ۱۳۰۵ تعمیر شده است. هم‌چنین در آن شعری در انتقاد از شهید شیخ فضل‌الله نوری مندرج است.

[تذکرهٔ شعرای اصفهان؛ مهدوی ۴۷۱ ـ ۴۷۲؛ مجلهٔ ارمغان سال ۱۴ ص ۴۳ ـ ۴۴؛ فرهنگ سخنوران ۵۶۹].

آغاز:

بر جبینت عرق ای ثانی حورالعین است   یا که نزدیک قمر جلوه کنان پروین است
از چه نسبت به عروسان دهمت گر...   نو عروسان را مهر تو پری کابین است

انجام:

مر ایران چو بوران مشوش ببین   زمین پر ز خون سیاوش ببین
گر اخوان بد را نداری نگاه   فتد یوسف ملک ما که به چاه

نستعلیق؛ به خط شاعر، بی‌تا؛ بعضی از اشعار خط خورده و تغییر داده شده؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای مجدول، لولادار.

۱۳۷ برگ؛ ۱۰/۵×۱۷ سانتی متر (قطع بیاضی)؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۵۱۸].

﴿ ۱۳۴۸۶ ﴾

دیوان کاتبی ترشیزی (فارسی)

از: محمّد بن عبدالله کاتبی نیشابوری (۸۳۹ ق)

دیوان قصاید و غزلیات شاعر است.

[مجلس ۳۵۵/۸؛ دانشگاه ۳۵۱۷/۱۴؛ سپهسالار ۶۵۹/۲؛ منزوی ۲۴۸۸/۳].

نسخهٔ حاضر از آخر افتادگی دارد.

آغاز قصاید:

ای گل آدم به خمر جان مخمر ساخته   خاک را کیمیای مهر تو زر ساخته
حکمتت از بهر قتل ماهی عقل و حواس   آب را در چشمهٔ خورشید غنجر[1] ساخته

آغاز غزلیات:

آفاق پرصداست ز کوه گناه ما   کوه گناه چند بود سنگ راه ما

انجام نسخه:

گوید که به هر شهری آویخته‌ام شعری   شعر آنکه چنان گوید آویختنش باشد
چو شد شه منوچهر را قتل واقع   دلم کرد تاریخش از جان گدایی

نستعلیق قدیم؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۰]؛ عناوین شنگرف؛ در برگ اوّل کتیبه مذهب مرصع، تمامی صفحات مجدول مذهب؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، سوخت.

۲۵۲ برگ؛ ۸×۱۶/۵ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۲۰].

« ۱۳۴۸۷ »

دیوان فیاض لاهیجی (فارسی)

از: ملّا عبدالرزاق بن حسین فیاض لاهیجی (۱۰۷۲ ق)

دیوان شاعر است شامل: قصاید و غزلیات.

[مجلس ۲۶۴/۲۱؛ دانشگاه ۲۴۸۱/۱۱؛ منزوی ۲۴۷۳/۳؛ این دیوان بارها به‌چاپ رسیده‌است].

نسخهٔ حاضر از آغاز قصاید و غزلیات و انجام افتادگی دارد.

آغاز نسخه:

بیم و امید عشق دلم را دو نیم کرد   لیک عرش را به غیر دلم گوشوار نیست

انجام نسخه:

دلم آئینه حسن است خواهی چهره بنمائیم
که تا روز قیامت عاشق دیدار من باشی

۱ـ «غنجر»: سرخی باشد که زنان در روی مالند و آن راگلگونه خوانند. «لغت نامهٔ دهخدا».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ در آخر نسخه مهر بیضوی به سجع «عبده فضلعلی ۱۲۲۷»؛ جلد : تیماج، مشکی، سوخت، ترنج با سر با نقش گل و بوته.

۱۹۶ برگ؛ ۱۳×۲۴ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۲۳].

﴿ ۱۳۴۸۸ ﴾

دیوان جرس تهرانی (فارسی)

از : محمّدمهدی بن جانی جرس تهرانی (قرن ۱۴)

دیوان اشعار شاعر است با تخلص جرس، در این دیوان قصاید و مخمسات آمیخته به هم و بعد از آن اندکی غزلیات و در آخر آن یک مثنوی در حکایت مردی که از شیراز برای تجارت به اصفهان مسافرت نموده مندرج است.

برگ‌هایی از لابلای نسخه سفید مانده است.

[مجلس ۲۰۶/۳؛ منزوی ۲۴۵/۳؛ الذریعه ۱۹۳/۹؛ فرهنگ سخنوران ۱۲۸].

آغاز دیوان :

ای که بود خوی تو چو روی تو زیبا — ما نتوانیم بی تو بود شکیبا
گشت دل من ز عشق روی تو مجنون — زان خم زلفش گذار سلسله برپا

آغاز مثنوی :

رندی از فارس شد به اصفاهان — تا کند درد فاقه را درمان
خواست تا صدر گردد و دستور — نشد او را میسر و مقدور

انجام مثنوی و دیوان :

گفت شعری حکایتی نابس — هشت شعرش ضمیمه کرد جرس
تا ز عناب یار شکرخند — در تبسم به بزم پاشد قند

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۳]؛ در صفحهٔ اوّل غزلی از ناصرخسرو به فارسی و مطلبی به نقل از علی بن هلال در مورد شروط پنجگانه حسن خط؛ جلد : تیماج، سرخ، مجدول.

۱۸۳ برگ؛ ۱۱×۱۹ سانتی متر؛ ۱۲ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۱۶].

《 ۱۳۴۸۹ 》

حاشیة شرح مختصرالاصول (اصول فقه ـ عربی)

از: حسین بن جمال‌الدین خوانساری (۱۰۹۸ ق)

[۲۶/۴۳، ش ۷۵۴۴]. نسخهٔ حاضر بخشی از حاشیه را شامل است.

آغاز نسخه: «قال الشارح السند هو الاخبار عن طریق المتن آه ای السند بیان حال طریق المتن من کونه متواتراً او آحاداً و طریق المتن هو نقل الناقلین له».

انجام نسخه: «قال الشارح ان الّذین یکتمون ما انزلنا من البیّنات و الهدی من بعد ما بینا في الکتاب اولئك یلعنهم الله و یلعنهم اللاعنون».

نستعلیق؛ بی‌کا، صفر ۱۱۲۳؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ در برگ اوّل تملّکی با مهر بیضوی به سجع «افوض امری الی الله عبده لطف‌الله»؛ جلد: تیماج دورو، قهوه‌ای، مجدول، لولادار، طبله دوم جدا شده است.

۵۹ برگ؛ ۱۱×۱۸ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۱۳۵].

《 ۱۳۴۹۰ 》

جام گیتی‌نما (شعر ـ فارسی)

از: محمّدعلی پروشانی اصفهانی (قرن ۱۳ ق)

به شمارهٔ [۱۳۳۹۴] مراجعه شود.

آغاز:

نخستین چه گردید جاری قلم — بنام جهان آفرین زد رقم
پس آنگاه نام پیغمبر نوشت — بدو داده شد منصب سرنوشت

انجام:

هزاران درود و هزاران دگر — ز ما بر علی آن شه نامور
هزاران درود و هزار آفرین — ز ما تا بر سیّد المرسلین

نستعلیق؛ محمّد ابراهیم ساکن کبجدجان، پنج‌شنبه ۲۷ ذی‌قعدهٔ ۱۲۱۶؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای.

۱۴۵ برگ؛ ۲۱×۳۰ سانتی متر؛ ۲۳ سطر چهارستونی؛ [ثبت ۸۶۵۱۷].

« ۱۳۴۹۱ »

کلیات قائم مقام ثنایی فراهانی **(ادبیات ـ فارسی)**

از: میرزا ابوالقاسم قائم مقام بن میرزا بزرگ عیسی ثنایی فراهانی (۱۲۵۱ ق)

[مجلس ۲۸۶/۳ و ۱۷۲/۸؛ منزوی ۱۸۵۱/۳ و ۱۸۸۹ و ۲۲۶۲؛ الذریعه ۸۵۸/۹].

نسخهٔ حاضر بخشی از قصاید و منشآت وی را شامل است بدین ترتیب:

۱ ـ قصائد «۱ پ ـ ۲۲ پ»، **آغاز:**

خسروا ای آنکه خدّام درت از یک نظر ذرّه را برتر ز خورشید جهان‌آرا کنند

۲ ـ منشآت «۲۳ پ ـ ۳۶ پ» **(نامه نگاری ـ فارسی)**

آغاز: «مرحوم قائم مقام به مرحوم میرزا صادق، مردی وقایع‌نگار از خراسان بعد از فوت مرحوم ولیعهد».

انجام منشآت و نسخه: «عسی الله ان یأتی بالفتح او بامر من عنده ایام سلطنت و شاهنشاهی بکام باد».

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ در برگ اوّل مهر بیضوی به سجع «ضیاءالدین ۱۲۸۰»؛ جلد: مقوائی، عطف پارچه.

۳۶ برگ؛ ۱۰/۵×۱۷ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۵۱۹].

« ۱۳۴۹۲ »

کلیات نظم و نثر ذکای بلگرامی **(ادبیات ـ فارسی)**

از: میراولاد محمّد بن غلام امام بلگرامی[1] متخلص به ذکا (قرن ۱۲ ق)

۱ ـ منشآت «۱ ر ـ ۴۵ ر»

نامه‌هایست که مؤلف به ادبا و شعرای عصر خود نوشته است.

۱ـ برای شرح حال شاعر ر.ک: فرهنگ سخنوران، ص ۲۱۶.

آغاز : «یزدان همه‌دان را سپاس، نه بدین ازرانش که دستگاه نامه طراز ینم داد».

انجام : «نقلی بردارند و به من فرستند و اصل نسخه به طور یادگار پیش نظر سامی باشد فقط».

۲ ـ دیوان اشعار «۴۶ پ ـ ۹۸ پ» **(فارسی)**

شامل قصاید، قطعات، غزلیات و رباعیات شاعر است.

آغاز دیباچه به اردو : «بهیه کلام کس پادشاه کاتحصین کس امیر کاتحصین کس شیخ بنیاد کاتحصین...».

آغاز اشعار :

قسمت من لقمه‌ای زین هفت خوان کرد آسمان
تا رسد در کام آن هم استخوان کرد آسمان
غالباً بودش نظر بر رنج روزافزون من
گر نصیب من حیات جاودان کرد آسمان

انجام :

گویند اطبا بمساس و به فشار		کز تخم ترنج زر پرویز است آن

۳ ـ رد اعتراض محمّد عزیز الله مدارسی «۱۰۱ پ ـ ۱۱۴ ر» **(ادبیات ـ فارسی)**

محمّد عزیزالله مدارسی نامه‌ای به مؤلّف نوشته و در آن بر پاره‌ای از نامه‌های ادبی وی ایراد گرفته است؛ مؤلّف در این رساله نامهٔ مدارسی را «فقره ـ فقره» آورده و جواب می‌دهد.

آغاز :

فریاد ز دست جاهلان ناصاف		بس متفق علیه ایشانست خلاف
از تیغ جفا دو نیمه کردن دلها		بوده است در اصطلاح اینها انصاف

انجام : «... غیب مردم فاش کردن بدترین عیب‌هاست عیب گو اول کندی پردهٔ عیب خویش را خیر الکلام ماقل و دل فقط».

نستعلیق ناخوانا؛ بی‌کا؛ ۱۵ رمضان ۱۲۹۴ (در اوّل نسخه)؛ عناوین و نشانی‌های

شنگرف؛ در اوّل نسخه مهر بیضوی به سجع «محمّد حبیب‌الله ۱۲۹۱»؛ جلد : مقوائی، عطف و گوشه پارچه.

۱۱۵ برگ؛ ۱۸×۲۹ سانتی متر؛ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۲۱].

﴿ ۱۳۴۹۳ ﴾

برزو نامه **(حماسه ـ فارسی)**

از : عطایی

منظومه حماسی است که مؤلّف آن را در پیروی از شاهنامه و در دنباله آن سروده است.

[مجلس ۳۹/۱۱ با این آغاز : به نام خداوند پروردگار ـ کریم و خطابخش آمرزگار؛ منزوی ۲۶۶۰/۴ و ۴۸۲/۱ که اشتباهاً آن را به عنوان منظومه طبی معرفی نموده‌است؛ ادبیات تهران ۶۳/۲].

آغاز :

به نام خداوند خورشید و ماه	که دارند یاران این دستگاه

انجام :

بیاورد رستم دو پایش ز کین	به گردن در آورد و زد بر زمین

نشست از بر سینه ...	برآمد خروشیبری گاو دم

شکسته نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۲]؛ جلد : مقوائی، عطف و گوشه تیماج قهوه‌ای.

۷۲ برگ؛ ۱۷×۲۹ سانتی متر؛ ۲۳ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۲۲].

﴿ ۱۳۴۹۴ ﴾

خزاین الفواید **(مثنوی ـ فارسی)**

از : میرزا محمّد بن محمّدرضا مجذوب تبریزی (قرن ۱۱ ق)

به‌شمارهٔ [۱۳۴۶۸] مراجعه شود.انجام نسخهٔ حاضر با انجام آن‌نسخه‌برابر است.

آغاز:

[بحریست لبالب از فراید شد نام «خزاین الفواید»]
سبحان الله عزّ شأنه من عزّ و عمّ امتنانه

نسخ؛ محمّد طالب ابن عبدالله، ربیع‌الثاني ۱۰۷۹؛ عناوین و نشانی‌ها شنگرف؛ صفحهٔ اوّل سر لوح مزدوج مذهب مرصع با نقش گل، دو صفحه اوّل بین سطور طلاانـدازی دندان موشی، تمامی صفحات مجدول مذهب مرصع، در برگ آخر مهر مربعی به سجع «افوض امری الی الله عبدالغفار»؛ جلد: تیماج، مشکی.

۲۴۵ برگ؛ ۱۷×۲۷ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۲۴].

﴿ ۱۳۴۹۵ ﴾

جامع المعجزات = دیوان شیخ (فارسی)

از: معین‌الاسلام شیخ محمّدعلی نایب الصدر خرّم‌آبادی (قرن ۱۴ ق)

شاعر در این کتاب معجزات ائمه‌علیهم‌السلام را به نظم کشیده است. او در اشعارش شیخ تخلّص می‌کند و این کتاب را قبل از سال ۱۳۰۴ ق سروده است.

آغاز:

بنام خدایی کنم ابتدا که از هر عیوب است ذاتش جدا
خدایی که اشیاء را خالق است خدایی که انفاس را رازق است

انجام:

بریز قطره‌ای از آب در گلوی حسین بترس شمر تو از پادشاه خیبرگیر
فلک خراب شدی شیخ کاش آن ساعت ز زین چو از ستم آن شاه اوفتاد بزیر

نستعلیق؛ به خط مؤلّف، بی‌کا؛ عناوین شنگرف؛ در برگ «۱۰» مهر بیضوی مؤلّف به سجع «محمّدعلی نایب الصدر»؛ این نسخه توسط شاعر به محمّدصالح مداح هدیه شده است و مؤلّف در جمعه ۲۹ ربیع الاوّل ۱۳۰۴ یادداشتی بر آن نوشته است؛ جلد: تیماج، قهوه‌ای، مجدول.

۲۲۹ برگ؛ ۱۷×۲۱ سانتی متر؛ ۱۲ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۲۵].

﴿ ۱۳۴۹۶ ﴾

مجموعه

۱ ـ منتخب مثنوی معنوی «۱ ر ـ ۷۰ پ» **(شعر ـ فارسی)**

از: ؟

منتخبی است از «مثنوی معنوی» مولانا جلال‌الدین محمّد بلخی در شصت و سه باب. در نسخهٔ حاضر بخشی از این منتخب موجود است و برگ‌های آن در صحافی جابجا شده است. این منتخب غیر از سه منتخبی است که در فهرست نسخه‌های خطی فارسی، منزوی ۳۲۳۶/۴ ذکر شده است.

آغاز نسخه:

گفت پیغمبر قناعت چیست گنج — گنج را تو وانمی‌دانی ز رنج
این قناعت چیست جز گنج زوان — تو مزن لاف غم ای رنج روان

انجام نسخه:

آن ز خدمت ناز مخدومی نیافت — وین ز مخدومی سر از خدمت بتافت
فکر کن در راه نیکو خدمتی — تا نبوّت یابی اندر امّتی

۲ ـ خلاصهٔ خمسه «۷۱ ر ـ ۱۰۲ پ» **(شعر ـ فارسی)**

از: ؟

خلاصه‌ای است از پنج دفتر خمسه نظامی گنجوی در سی و پنج باب.
اوراق کتاب در صحافی جابجا شده است.

[مجلس ۶۴/۸ در آن فهرست ابواب کتاب ذکر شده است و ۲۳۰/۱۳؛ منزوی ۲۷۹۹/۴].

آغاز:

بسم الله الرحمن الرحیم — هست کلید در گنج حکیم
فاتحهٔ فکرت و ختم سخن — نام خدایست برآن ختم کن

انجام نسخه:

قعر چه بگزید هر کو عاقل است — زانکه در خلوت صفاهای دل است

ظـلمت چـه بـه ز ظـلمتهای خـلق   سر نبرد آن کس که گیرد پای خـلق

نستعلیق؛ بی‌کا، بی‌تا؛ عناوین شنگرف و لاجوردی و زرین در داخل جدول زرین، تمام صفحات جدول زرین و لاجوردی، در اوّل رساله دوم فهرست ابواب آمده است؛ جلد: تیماج دورو، مشکی، ترنج و لچکی با نقش گل؛ پشت جلد ترنج و جدول مذهب.

۱۰۴ برگ؛ ۹×۱۶ سانتی متر (قطع پالتویی)؛ ۱۱ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۲۷].

﴿ ۱۳۴۹۷ ﴾

کلیات سیل **(شعر - فارسی و عربی)**

از: میرزا محمّد بن عبدالنبي نیشابوری اخباری، سیل (۱۲۴۱ ق)

[الذریعه ۹/۶۰ و ۹۸۶].

کلیات شاعر است با تخلّص سیل بدین ترتیب:

۱ - دیباچهٔ دیوان ((ص ۱ - ۵))

آغاز: ((گل حمدی که در گلشن راز بر شاخسار السنهٔ قابلیات ممکنات چارباغ عوالم جلوه گری نماید... امّا بعد خامهٔ محبّت ختامه فقیر سراپا تـقصیر مـتعطش زلال نـوال افضال)).

۲ - قصاید ((ص ۵ - ۸۳))، **آغاز:**

ذکت نـاری بـرنّات المـثانی   و زاد بحرقتی صوت الغوانـی
و انسی ذکرها ذکری سواها   فـما ابـقی لعینی مـن عـیانی

۳ - غزلیات به ترتیب حروف الفبایی ((ص ۸۵ - ۳۳۶))، **آغاز:**

فاح الصباح قوموا یا ایـها السّکـاری   ساقی بگردش آور جام جـهان‌نما را
مطرب شفاعتی کن ساقی عنایتی کن   از سـاغر مـحبّت آن بـادهٔ گـوارا

نستعلیق؛ به خط شاعر، چهارشنبه ۲۶ صفر ۱۲۲۶ در تـهران [آخـر قـصاید] بـا مـهر مـربعی وی؛ عـناوین و نشـانی‌ها شـنگرف؛ در اوّل نسـخه یـادداشتی از مـؤلف کـه در سـال ۱۲۲۴ق در دارالسـلطنهٔ تـهران نـوشته، مـبنی بـر وقـف دیـوان بـر حـضرت

حجّت‌علیه‌السلام از طرف وی با تولیت فرزند بزرگش میرزا احمد؛ جلد : تیماج، مشکی.

۱۶۹ برگ؛ ۱۰×۱۵ سانتی متر؛ ۱۴ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۲۸].

﴿ ۱۳۴۹۸ ﴾

جنگ اشعار **(ترکی و فارسی و عربی)**

۱ـ اشعار ترکی در مراثی امام حسین‌علیه‌السلام از : میرزا ابوالحسن بن علی‌اکبر متخلّص به راجی (قرن ۱۳ ق) «۱ پ ـ ۲۹ ر»

۲ـ اشعار عربی «۲۹ پ ـ ۴۲ ر»

در این قسمت اشعار عربی از امام سجادعلیه‌السلام و حضرت علی‌علیه‌السلام و امام حسین‌علیه‌السلام، سلمان، شافعی، صاحب بن عباد، محمّد بن ابی‌بکر، محمّد بن جازم، محمّد بن غالب، ابی تیص، محمود وراق، ابی نواس، سلم بن عمر، متنبی، فضل بن عباس بن عتبه بن ابی‌لهب، فرزدق، ابوالفتح بستی، علی بن هشام، نقل و در لابلای سطور به فارسی ترجمه شده است.

۳ـ شعر ترکی در مرثیه از : میرزا علیخان شمس‌الحکما تبریزی متخلّص به لعلی «۴۵ ر ـ ۴۵ پ»

۴ـ رباعیات خواجه عبدالله انصاری «۴۷ ر ـ ۴۹ پ»

۵ـ رباعیات ابوسعید ابوالخیر «۵۰ ر ـ ۵۱ پ»

۶ـ رباعیات باباطاهر «۵۲ پ ـ ۵۳ پ»

۷ـ اشعار ترکی مراثی از : آخوند ملّا حسین دخیل مراغه‌ای (قرن ۱۳ ق) «۵۴ر-۲۰۹»

آغاز جنگ :

بهم ملأت سمائک و هم ائمتّنا   سوی محبّتهم لا تکون همّتنا
سما و ارض دوتوب چون مظاهرالله   او وقته ظاهر اولوب لا اله الاّ اللّه

انجام جنگ :

بر شیره حورا و لورا یکی حصه بری حلال

کبر آتشی او بری حصّه لای اندر حراو

شمر و حسین صورت انسانده برجولر

چون حنجرینه حنجر ورا سفلهٔ انام

شکسته نستعلیق؛ میرزا علیخان تبریزی ملّقب به شمس‌الحکماء متخلّص به راجی، بی‌تا [قرن ۱۳]؛ نشانی‌ها مشکی؛ برگ‌های ۴۲، ۴۳، ۴۴ و ۴۶ جنگ سفید مانده است؛ جلد : تیماج، مشکی.

۲۵۹ برگ؛ ۱۲×۲۱ سانتی متر؛ سطور مختلف؛ [ثبت ۸۶۵۳۰].

﴿ ۱۳۴۹۹ ﴾

دیوان سلطان ولد **(شعر ـ فارسی)**

از : بهاءالدّین محمّد بن جلال‌الدّین محمّد مولوی رومی (۷۱۲ ق)

[منزوی ۲۶۰۴/۳؛ دانشگاه ۳۲۷۳/۱۳؛ این دیوان در ترکیه به چاپ رسیده است].

نسخهٔ حاضر از آغاز افتادگی دارد.

آغاز نسخه :

چون به یوسف آمدند اخوان او تازه شد اندر نهانی جان او

بهر ایشان پنج خوانی پر نعم پیش آوردند نزدیک حرم

انجام :

ساقی و جام پیاپی چون بود هر زمانی بیشتر می چون بود

شکر کان ساقی دهد هر لحظه جام لاجرم خاصیّتی دارد دوام

نسخ؛ بی‌کا، بی‌تا [قرن ۱۰]؛ در برگ اوّل و آخر نسخه مهر بیضوی به سجع «شعاع»؛ جلد : تیماج، قهوه‌ای.

۱۸۱ برگ؛ ۱۱×۱۸ سانتی متر؛ ۱۵ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۲۹].

﴿ ۱۳۵۰۰ ﴾

گنجینه نشاط (ادبیات ـ فارسی)

از: میرزا عبدالوهاب معتمدالدوله نشاط اصفهانی (۱۲۴۴ ق)

[الذریعه ۲۴۸/۱۸؛ مشار فارسی ج ۴، ص ۴۳۳۴؛ منزوی ۱۸۹۵/۳].

آغاز: «دیباچه نگار طبقات اوراق گنجینهٔ آفرینش و پیرایه بند بوستان صفحات دبستان گنجور».

انجام: «این است انجام سخن و فرجام گفتن ما، اندر جایگاه خاموشی ایزدش ز ما نیکی بوی کناد و پاداش خرسندی جاودان دهاد تراج تراج تراج».

نستعلیق؛ ابوالقاسم الاصفهانی، چهارشنبه ۴ ربیع‌الثاني ۱۳۰۶؛ عناوین شنگرف و لاجوردی در داخل زمینهٔ زرین، صفحه اوّل سرلوح مزدوج مذهب مرصع با گل‌های الوان و داخل کتیبه بسمله، تمام صفحات مجدول مذهب مرصع محرر؛ در اوّل نسخه تصویر مؤلّف ضمیمه شده است؛ جلد: تیماج، سرخ، مجدول با نقش گل.

۱۶۱ برگ؛ ۱۶×۲۵/۵ سانتی متر؛ ۱۹ سطر؛ [ثبت ۸۶۵۳۱].

و آخر دعوانا ان الحمدلله رب العالمین

فهرست راهنما

عناوین کتاب‌های معرفی شده

«ز»

«س»

«ش»

«ص»

«ض»

«ط»

پدیدآورندگان (مؤلفان و مترجمان)

«د»

«غ»

منابع و مآخذ

احیاء الداثر فی القرن العاشر (عربی)

= طبقات اعلام الشیعه

ادبیات فارسی بر مبنای تألیف استوری (فارسی)

یو.ا. برگل، مترجم یحیی آرین پور و سیروس ایزدی و کریم کشاورز، تحریر احمدمنزوی، تهران، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ۱۳۶۲ ش، ۲ جلد.

ازاحة الحلک الدامس بالشموس المضیئة فی القرن الخامس (عربی)

= طبقات اعلام الشیعه

الانوار الساطعة فی المائة السابعة (عربی)

= طبقات اعلام الشیعه

ایضاح المکنون فی الذیل علی کشف الظنون (عربی)

اسماعیل پاشا بن محمد امین بغدادی، بیروت، دار احیاء التراث العربی، بدون تاریخ، ۲ جلد.

تاریخ الادب العربی (عربی)

کارل بروکلمان، ترجمه به عربی دکتر عبدالحلیم نجار، چاپ دوم [افست]، قم، دار الکتاب الاسلامی، بدون تاریخ، ۶ جلد در سه مجلد.

تاریخ تذکره‌های فارسی (فارسی)

احمد گلچین معانی، چاپ دوم، تهران، انتشارات سنائی، ۱۳۶۳ ش، ۲ جلد.

تاریخ التراث العربی (عربی)

فؤاد سزگین، ترجمه به عربی محمود فهمی حجازی، چاپ دوم [افست]، قم، کتابخانهٔ حضرت آیت الله مرعشی نجفی، ۱۴۱۲ ق، شامل این جلدها:

جلد اول چهار جزء: جزء اول علوم قرآن، جزء دوم: تدوین تاریخی جزء سوم: فقه، چهارم عقائد و تصوف.

جلد دوم: شعر (پنج جلد)

جلد چهارم: سیمیاء، کیمیاء، وگیاهان و کشاورزی (۱ جلد).

جلد هشتم: علم لغت (۱ جلد)

مجموعات المخطوطات العربیة فی مکتبات العالم (۱ جلد).

تذکره نویسی در هند و پاکستان (عربی)

سید علیرضا تقوی، تهران، موسسهٔ مطبوعات علمی، ۱۳۴۳ ش.

التراث العربی (عربی)

سیداحمد حسینی،قم،کتابخانهٔ حضرت‌آیت‌الله‌مرعشی‌نجفی،۱۴۱۴ق،۶ جلد.

تراثنا ـ مجله (عربی)

فصلنامه، موسسهٔ آل البیت لاحیاء التراث، قم.

التفسیر و المفسرون (عربی)

محمد حسین ذهبی، قاهره، دار الکتب الحدیثه، ۲ جلد.

الثقات العیون فی سادس القرون (عربی)

= طبقات اعلام الشیعه

الحقائق الراهنة فی المائة الثامنة (عربی)

= طبقات اعلام الشیعه

دایرة المعارف بزرگ اسلامی (فارسی)

زیر نظر: کاظم موسوی بجنوردی، تهران، مرکز دایرة المعارف بزرگ اسلامی چاپ اول ۱۳۶۷ ـ ۱۳۷۴ ش، جلد ۱ تا ۷.

دایرة المعارف تشیع (فارسی)

زیر نظر: احمد صدر حاج سید جوادی، چاپ اول، تهران ۱۳۶۹ - ۱۳۷۴ ش، پنج جلد.

الذریعة الی تصانیف الشیعة (عربی)

شیخ آغا بزرگ تهرانی، چاپ سوم، بیروت دار الاضواء، ۱۴۰۳ ق، ۲۶ جلد.

الذهب الخالص فی القرن الخامس

= طبقات اعلام الشیعه

الروضة النضرة فی علماء المائة الحادیة عشرة (عربی)

= طبقات اعلام الشیعه

ریحانة الادب (فارسی)

محمد علی مدرس تبریزی، چاپ چهارم، تبریز، انتشارات خیام، ۱۳۷۴ش، ۸ جلد در چهار مجلد.

سلسلة فهارس المکتبات الخطیة النادرة (به زبانهای گوناگون)

مجموعهٔ فهرستهایی است شامل نسخه‌های خطی در کشورهای گوناگون، این مجموعه در ۲۴ شماره و هر شماره در چند جلد (مجموعاً ۹۷ جلد) منتشر شده است. بدین ترتیب: شمارهٔ ۱، ۲، ۳ اسپانیا، ۴ ـ افغانستان، ۵ ـ آلمان، ۶ ـ انگلیس، ۷ ـ واتیکان، ۸ ـ بولندا، ۹ ـ ترکیه، ۱۰ ـ تونس، ۱۱ ـ الازهر، ۱۲ ـ سوئد، ۱۳ ـ (مجموعه ما این شماره را ندارد) ۱۴ ـ فرانسه، ۱۵ ـ مراکش، ۱۶ ـ وین (اتریش)، ۱۷ ـ هند، ۱۸ ـ هلند، ۱۹ ـ اروپا و امریکای

شمالی، ۲۰ ـ برخی نسخه‌های خطی از نقاط مختلف دنیا، ۲۱ ـ آمریکای شمالی، ۲۲ ـ آمریکا، ۲۳ ـ نیجر، ۲۴ ـ تانزانیا

شرح حال رجال ایران در قرن ۱۲، ۱۳ و ۱۴ هجری

مهدی بامداد، تهران، کتابفروشی زوار، ۱۳۵۷ ش، ۶ جلد.

الضیاء اللامع فی القرن العاشر

= طبقات اعلام الشیعه

طبقات اعلام الشیعه

شیخ آغا بزرگ تهرانی، تحقیق علی نقی منزوی، چاپ دوم [افست]، قم انتشارات اسماعیلیان، بدون تاریخ، ۱۱ جلد با این نامها:

۱ – نوابع الرواة فی رابعة المئات

۲ ـ ازاحة الحلک بالشموس المضیئة فی القرن الخامس

۳ ـ الثقات العیون فی سادس القرون

۴ ـ الانوار الساطعة فی المائة السابعة

۵ ـ الحقائق الراهنة فی المائة الثامنة

۶ ـ الضیاء اللامع فی القرن التاسع

۷ ـ احیاء الداثر فی القرن العاشر

۸ ـ الروضة النضرة فی علماء المائة الحادیة عشرة

۹ ـ الکواکب المنتشرة

۱۰ ـ الکرام البرره

۱۱ ـ نقباء البشر

طبقات مفسران شیعه (فارسی)

عقیقی بخشایشی، قم، دفتر نشر نوید اسلام، جلد اول ۱۳۷۱، جلد دوم ۱۳۷۲ ش، جلد سوم

۱۳۷۳ ش، جلد چهارم و پنجم ۱۳۷۵ ش.

طبقات المفسرین (عربی)

شمس الدین محمد بن علی داوودی، بیروت، دار الکتب العلمیة، بدون تاریخ، ۲ جلد.

فرهنگ ایران زمین (فارسی)

زیر نظر ایرج افشار، چاپ دوم، ۱۳۵۴ ش، ۲۰ جلد در ۱۰ مجلد.

فرهنگ بزرگان اسلام و ایران از قرن اول تا چهاردهم هجری (فارسی)

آذر تفضلی و مهین فضائلی جوان، مشهد بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، چاپ اول، آبان ۱۳۷۲ ش.

فرهنگ زندگی نامه‌ها (فارسی)

حسن انوشه با همکاران، تهران، مرکز نشر فرهنگی رجا، جلد اول، ۱۳۶۹ ش.

فرهنگ سخنوران (فارسی)

ع. خیامپور، تبریز، چاپخانهٔ شرکت سهامی چاپ آذربایجان، آبان ۱۳۴۰ ش.

فهارس اعلام هدیة العارفین (عربی)

احمد شمس الدین، بیروت، دار الکتب العلمیة، چاپ اول ۱۴۱۳ ق.

فهرس الخزانة التیموریة (عربی)

دارالکتب مصر، ۳ جلد، جلد اول تفسیر، قاهره ۱۳۶۷ ق، جلد دوم مصطلح الحدیث والحدیث، قاهره ۱۳۶۶، جلد سوم: اسامی مؤلفین، قاهره ۱۳۶۷ ق.

الفهرس الشامل للتراث العربی الاسلامی المخطوط (عربی)

المجمع الملکی لبحوث الحضارة الاسلامی، موسسه آل البیت، علوم القرآن مخطوطات التفسیر و علومه، اردن، ۱۹۸۹، ۲ جلد.

الفهرست (عربی)

محمد بن اسحاق وراق مشهور به ابن ندیم، قاهره، مطبعة الاستقامه، بدون تاریخ.

فهرست کتابخانه اهدایی آقای سید محمد مشکوة به دانشگاه تهران

= فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران

فهرست کتابخانه مجلس شورای اسلامی (فارسی)

۲۲ جلد ناشر کتابخانه مجلس شورای اسلامی، بدین ترتیب:

۱ – یوسف اعتصامی (اعتصام الملک)، ۱۳۰۵ ش

۲ ـ یوسف اعتصامی، ۱۳۱۱ ش

۳ ـ ابن یوسف شیرازی، چاپ اول ۱۳۱۸ ش، چاپ دوم با تصحیح واضافات از عبدالحسین حائری، ۱۳۵۳

۴ ـ عبدالحسین حائری، ۱۳۳۵ ش

۵ ـ عبدالحسین حائری، ۱۳۴۵ ش

۶ ـ سعید نفیسی، ۱۳۴۴ ش

۷ ـ مجموعه اهدائی امام جمعه خوئی، عبدالحسین حائری، ۱۳۴۶ ش

۸ ـ فخری رستکار، ۱۳۴۷ ش

۹ ـ عبدالحسین حائری، بخش اول ۱۳۴۶ ش، بخش دوم ۱۳۴۷ ش

۱۰ ـ عبدالحسین حائری، بخش اول و دوم ۱۳۴۷ ش، بخش سوم ۱۳۴۸ ش، بخش چهارم ۱۳۵۲ ش

۱۱ تا ۱۶ ـ زیر نظر ایرج افشار و محمد تقی دانش پژوه و علی نقی منزوی، نگارش احمد منزوی، ج ۱۱، ۱۳۴۵ ش، ج۱۲و ۱۳، ۱۳۴۶ ش، ج۱۴،۱۵، ۱۳۴۷ ش، ج۱۶، ۱۳۴۸ ش.

۱۷ ـ عبدالحسین حائری، ۱۳۴۸ ش

۱۸ ـ مجموعه اهدائی رهی معیری، فخری رستگار، ۱۳۴۸ ش

۱۹ ـ عبدالحسین حائری، ۱۳۵۰ ش

۲۰ ـ هنوز چاپ نشده است

۲۱ـ عبدالحسین حائری، کتب اهدائی مجید فیروز، ۱۳۵۷ ش

۲۲ـ عبدالحسین حائری، مجموعه طباطبائی، ۱۳۷۴ ش

۲۳ـ عبدالحسین حائری، مجموعه طباطبایی، ۱۳۷۶ ش

۲۴ـ هنوز چاپ نشده است.

۲۵ـ علی صدرائی خوئی، زیرنظر عبدالحسین حائری (از نسخهٔ ش ۷۰۰۱ ـ ۷۵۰۰)، قم مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، بهار ۱۳۷۶ ش.

۲۶ـ علی صدرائی خوئی، زیرنظر عبدالحسین حائری (از نسخهٔ ش ۷۵۰۱ ـ ۸۰۰۰)، قم مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، تابستان ۱۳۷۶ ش.

۲۷ تا ۳۴ـ مخصوص معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۸۰۰۱ تا ۱۲۰۰۰ که تا به حال چاپ نشده است.

۳۵ـ علی صدرائی خوئی، زیرنظر عبدالحسین حائری (از نسخهٔ ش ۱۲۰۱ ـ ۱۲۵۰۰)، قم مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، پاییز ۱۳۷۶ ش.

فهرست کتابخانه مدرسه عالی سپهسالار سابق (مدرسه عالی شهید مطهری) فارسی.

پنج جلد: ج ۱ و ۲ ابن یوسف شیرازی، چاپخانه مجلس، ج ۱، ۱۳۱۵ ش، ج ۲، ۱۳۱۸ ش، ج ۳ و ۴ و ۵ محمدتقی دانش پژوه و علی نقی منزوی، چاپخانه دانشگاه تهران، ج ۳، ۱۳۴۰ ش، ج ۴، ۱۳۴۶ ش، ج ۵، ۱۳۵۶ ش.

فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران (فارسی)

هیجده جلد، انتشارات دانشگاه تهران؛

ج ۱ و ۲ علی نقی منزوی، جلد ۱ (۱۳۳۰ ش)، جلد ۲، (۱۳۳۲ ش)

بقیه مجلدات، محمدتقی دانش پژوه، جلد ۳ و ۴، (۱۳۳۲ ش)، جلد ۵ و ۶ (۱۳۳۵ ش)، جلد ۷، (۱۳۳۵ ش)، جلد ۸، (۱۳۳۹ ش)، جلد ۹ تا ۱۵ (۱۳۴۰ ش)، جلد ۱۶، (۱۳۵۷ ش)، جلد ۱۷ و ۱۸، (۱۳۶۴ ش)

فهرست کتابهای چاپی عربی

خان بابا مشار، تهران، چاپخانه رنگین، شهریور ۱۳۴۴ ش

فهرست کتابهای چاپی فارسی از آغاز تا آخر سال ۱۳۴۵ ش بر اساس فهرست خان بابا مشار و فهارس انجمن کتاب

از سلسله مجموعه ایران شناسی، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۵۲ ش، ۳ جلد.

فهرست کتابهای چاپی فارسی

خان بابا مشار، تهران، چاپخانه ارژنگ، ۱۳۵۰ ش، ۵ جلد.

فهرست کتابهای خطی کتابخانه ملک وابسته به آستان قدس رضوی﷣

نگارش محمدباقر حجتی و احمد منزوی زیر نظر ایرج افشار، محمد تقی دانش پژوه، ۱۰ جلد

جلد ۱ (۱۳۵۲ ش)، ۲ (۱۳۵۴ ش)، ۳ (۱۳۶۱ ش)، ۴ (۱۳۶۴ ش)، ۵ (۱۳۶۳ش)، ۶ (۱۳۶۶ ش)، ۷ (۱۳۶۹ ش)، ۸ (۱۳۶۹ ش)، ۹ (۱۳۷۱ ش)، ۱۰ (۱۳۷۲ ش)

فهرست کتب خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

فهرست جدید، انتشارات کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی﷣، مجلداتی که تا کنون چاپ شده:

جلد ۱ ـ علی اردلان جوان، ۱۳۶۵ ش.

جلد ۷ ـ احمد گلچین معانی بخش اول ۱۳۴۶ ش، بخش دوم ۱۳۴۶ ش.

جلد ۸ ـ احمد گلچین معانی، ۱۳۵۰ ش.

جلد ۹ ـ نجیب مایل هروی و سید علی اردلان، ۱۳۶۱ ش.

جلد ۱۰ ـ غلامعلی عرفانیان، ۱۳۶۲ ش.

جلد ۱۱ ـ مهدی دلائی، ۱۳۶۴ ش.

جلد ۱۲ ـ غلامعلی عرفانیان، ۱۳۷۰ ش.

جلد ۱۳ ـ احمد گلچین معانی و غلامعلی عرفانیان، ۱۳۷۲ ش.

فهرست کتب خطی کتابخانه مجلس شورا (سنای سابق)

محمدتقی دانش پژوه و بهاء الدین علمی انواری، کتابخانه مجلس، ۱۳۵۹ ش، ۲ جلد.

فهرست کتب خطی کتابخانه‌های اصفهان (فارسی)

سید محمد علی روضاتی، اصفهان، جلد اول، موسسه نشر نفائس مخطوطات، ۱۳۴۱ ش.

فهرست کتب مشایخ (فارسی)

ابوالقاسم زین العابدین کرمانی، کرمان چاپخانه سعادت، بدون تاریخ.

فهرس مخطوطات دارالکتب الظاهرية (دمشق) (عربی)

مجلدات موجود: التاریخ و ملحقاته، خالد الرّیان، دمشق، ۱۳۹۳ ق.

التصوف، محمد ریاض المالح، دمشق، ۱۳۹۸ ق.

الطب و الصيدلة، صلاح محمد الخیمی، دمشق ۱۴۰۱ ق.

علوم‌القرآن‌الکریم، صلاح محمدالخیمی جزءاول: مصاحف، تجوید، قرائت، دمشق ۱۴۰۴ ق.

جزء دوم علوم قرآن، دمشق ۱۴۰۴ ق، جزء سوم: التفسیر، دمشق ۱۴۰۵ ق.

علوم اللغة العربية، اسماء الحمصی، دمشق، ۱۳۹۳ ق.

النحو، اسماء الحمصی، دمشق ۱۳۹۳ ق.

علم الهيئة و ملحقاته، ابراهیم خوری، دمشق ۱۳۸۹ ق.

الفلسفة والمنطق وآداب البحث، عبدالحمید الحسن، ۱۳۹۰ ق.

الرياضيات، محمد صلاح عایدی، دمشق ۱۳۹۳ ق.

الجغرافية و ملحقاتها، ابراهیم خوری، دمشق ۱۳۸۹ ق.

فهرس المخطوطات الفارسية التی تقتنيها الدار الكتب عام ۱۹۶۳ م (عربی)

(فهرست کتب فارسی دار الکتب مصر)

سید نصرالله میشر طرازی، قاهره، مطبعه دار الکتب ۱۹۶۶ م، ۲ جلد.

فهرس المخطوطات نشره بالمخطوطات التی اقتنتها الدار من سنة ۱۹۳۶ـ۱۹۵۵م (عربی)

(فهرست دار الکتب مصر)

فواد سید، قاهره، مطبعه دار الکتب، ۱۳۸۰ ق، ۳ جلد.

فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان (فارسی)

احمد منزوی، اسلام آباد، انتشارات مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان ۱۳۷۰ ش، ۱۳ جلد.

فهرست مشروح بعض کتب نفیسه قلمیه مخزونه کتب خانه آصفیه سرکار عالی (فارسی)

میر عثمان علی خان بهادر، هند، حیدر آباد دکن، ۱۳۵۴ ق، دو حصه.

فهرست میکرو فیلمهای کتابخانه دانشگاه تهران (فارسی)

محمدتقی دانش پژوه، انتشارات دانشگاه تهران، ج ۱ (۱۳۴۸ ش)، ج ۲ (۱۳۵۳ ش) ج ۳ (۱۳۶۳ ش).

فهرست نسخه‌های خطی فارسی

احمد منزوی، تهران، مؤسسه فرهنگی منطقه‌ئی، ۱۳۴۸ ش، ۶ جلد.

فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه دانشگاه استانبول

توفیق هاشم پور سبحانی و حسام الدین آقاسو، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۷۴ ش.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانهٔ آستان مقدس حضرت معصومه علیهاالسلام

محمدتقی دانش‌پژوه، قم، نشریه آستانهٔ مقدسهٔ قم، ۱۳۵۵ ش، قطع رحلی، ۴۳۴ ص، در این جلد حدود ۱۲۱ جلد نسخهٔ خطی قرآن‌کریم و ۸۰۰ جلد نسخهٔ خطی معرفی شده است. جلد اول، سیدحسن نقیبی، قم، انتشارات زائر، ۱۳۷۵ ش، قطع وزیری، ۴۲۲ ص + ۱۲صفحه عکس، در این جلد ۴۰۰ نسخهٔ خطی که بعد از فهرست دانش‌پژوه بـه کتابخانه اضافه شده‌اند معرفی شده است.

جلد دوم، علی صدرائی خوئی، انتشارات زائر، ۱۳۷۵ ش، قطع وزیری، ۴۲۵ ص + ۲۶ صفحه عکس، در این جلد ۳۶۴ نسخهٔ جدید معرفی شده است.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشکده الهیات و معارف اسلامی (فارسی)

سید محمدباقر حجتی، زیر نظر محمدتقی دانش پژوه، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۵ ش.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشکده حقوق و علوم سیاسی و اقتصادی تهران (فارسی)

محمدتقی دانش پژوه، چاپخانه دانشگاه، بدون تاریخ.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانهٔ جامع گوهرشاد ـ مشهد (فارسی)

محمد فاضل، انتشارات کتابخانهٔ گوهرشاد، ۱ (۱۳۶۳ ق)، ۲ (۱۳۶۵ ق)، ۳ (۱۳۶۷ ش)، ۴ (۱۳۷۱ ش).

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی اصفهان (فارسی)

جلد اول، جواد مقصور، تهران، وزارت فرهنگ و هنر، آبان ۱۳۶۹ ش.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی حضرت آیت‌الله العظمی نجفی مرعشی (فارسی)

سید احمد حسینی، قم، کتابخانه حضرت آیت الله نجفی مرعشی، ۲۵ جلد.

۱ تا ۱۰ (بدون تاریخ)، ۱۱ تا ۱۳ (۱۳۶۵ ش)، ۱۴ (۱۳۶۶ ش)، ۱۵ و ۱۶ (۱۳۶۷ ش)، ۱۷ و ۱۸ (۱۳۶۸ ش)، ۱۹ (۱۳۶۹ ش)، ۲۰ (۱۳۷۰ ش)، ۲۱ (۱۳۷۲ ش)، ۲۲ و ۲۳ (۱۳۷۳ ش)، ۲۴ و ۲۵ (۱۳۷۴ ش).

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانهٔ گنج بخش (فارسی)

احمد منزوی، اسلام آباد، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، بهمن ۱۳۵۹ ش، ۴ جلد.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه ملی ایران (فارسی)

سید عبدالله انوار، کتابخانه ملی ایران، ۱ (۱۳۴۵ ش)، ۲ (۱۳۴۷ ش)، ۳ (۱۳۵۱ ش)، ۴ (۱۳۵۳ ش)، ۵ (۱۳۶۵ ش)، ۶ (۱۳۵۴ ش)، ۷ (۱۳۵۶ ش)، ۸ (۱۳۵۶ ش)، ۹ (۱۳۵۷ ش)، ۱۰ (۱۳۵۸ ش).

فهرست نسخه‌های خطی مدرسه خاتم الانبیاء (صدر بابل) فارسی

علی صدرائی خوئی و محمود طیار مراغی و ابوالفضل حافظیان بابلی، تهران، دفتر نشر میراث مکتوب، ۱۳۷۶ ش.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه نمازی شهرستان خوی (فارسی)

علی صدرائی خوئی، تهران، دفتر نشر میراث مکتوب، ۱۳۷۶ ش.

فهرست‌نسخه‌های‌کتابخانه‌وزیری‌یزدوابسته‌به آستان قدس رضوی (۵ جلد)

محمد شیروانی، ج ۱، چاپخانه تابان (۱۳۵۰ ش)؛ ج ۲ (بدون تاریخ و محل چاپ)؛ ۳ (چاپ تابان ۱۳۵۳ ش)؛ ۴ (چاپ میهن ۱۳۵۷ ش)؛ ۵ (۱۳۵۸ ش).

فهرست‌واره فقه هزار و چهار صد ساله اسلامی در زبان فارسی (فارسی)

محمدتقی دانش پژوه، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ اول ۱۳۶۷ ش.

فهرستوارهٔ کتاب‌های فارسی

احمد منزوی جلداول(سفرنامه، جغرافیا، داستان‌ها، فهرستوارهٔ کتاب‌های فارسی [کلیات]، فهرستوارهٔ کتاب‌های فارسی [تاریخ جهان]). ناشر تهران، انتشارات انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۷۴ ش.

جلد دوم (تاریخ ایران، تاریخ شبه قاره)، تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۷۵ ش.

قاموس الاعلام (ترکی)

شمس الدین سامی، استانبول، مطبعه مهران، ۱۳۱۶ ق، ۶ جلد.

کتابخانه ابن طاووس و احوال و آثار او (فارسی)

اتان گلبرگ، مترجمان سید علی قرائی و رسول جعفریان، قم، کتابخانه عمومی آیت الله مرعشی نجفی، بهمن ۱۳۷۱ ش.

کتابشناسی اصول فقه شیعه (فارسی)

مهدی مهریزی، قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، زمستان ۱۳۷۱ ش.

کتابشناسی مجلسی (فارسی)

حسین درگاهی و علی اکبر تلافی داریانی، تهران، بنیاد فرهنگی امام رضا(ع)، ۱۳۷۰ ش

الکرام البررة فی القرن الثالث بعد العشرة (عربی)

شیخ آغا بزرگ تهرانی، نجف، مطبعهٔ علمیه، ۱۳۷۴ ش، ۲ جلد.

کشاف الفهارس و وصاف المخطوطات العربیة فی مکتبات الفارسی (فارسی)

(فهرست موضوعی نسخه‌های خطی کتابخانه‌های جمهوری اسلامی ایران)،

سید محمدباقر حجتی، تهران، سازمان مدارک‌فرهنگی انقلاب اسلامی و انتشارات سروش،

جلد اول ۱۳۷۰ ش.

کشف الحجب و الاستار عن اسماء الکتب و الاسفار (عربی)

سید اعجاز حسین نیشابوری کنتوری، قم، کتابخانه آیت الله نجفی مرعشی، ۱۴۰۹ ق.

کشف الظنون عن اسامی الکتب و الفنون (عربی)

مصطفی بن عبدالله مشهور به حاجی خلیفه و کاتب چلبی، بیروت، دار احیاء التراث العربی،

بدون تاریخ، ۲ جلد.

الکواکب المنتشرة (عربی)

= طبقات اعلام الشیعة

لغت نامه دهخدا (فارسی)

علی‌اکبردهخدا، چاپ‌اول از دورهٔ جدید، انتشارات دانشگاه تهران، پائیز ۱۳۷۳ ش، ۱۴ جلد.

معجم مصنفات قرآن کریم (عربی)

دکتر علی شواخ اسحاق، چاپ اول، ریاض منشورات رفاعی، ۱۴۰۳ ق، ۴ جلد.

معجم المطبوعات العربیة و المعربة (عربی)

یوسف الیان سرکیس، [چاپ افست]، قم، کتابخانه حضرت آیت الله نجفی مرعشی،

۱۴۱۰ق، ۲ جلد.

معجم المفسرين من صدر الاسلام حتى العصر الحاضر (عربی)

عادل نویهض، بیروت، موسسه نویهض الثقافية للتأليف و الترجمة و النشر، ۱۴۰۹ ق، ۲ جلد.

معجم مؤلفی الشیعة (عربی)

علی فاضل قائینی نجفی، چاپ اول، تهران، وزارت ارشاد اسلامی، ۱۴۰۵ ق.

معجم المؤلفین (عربی)

عمر رضا کحاله، بیروت، موسسة الرساله، چاپ اول ۱۴۱۴ ق، ۴ جلد.

مکتبة العلامة الحلی (عربی)

سید عبدالعزیز طباطبائی، قم، موسسهٔ آل البیت لاحیاء التراث، چاپ اول ۱۴۱۶ ق.

مؤلفات الزیدیة (عربی)

سیداحمد حسینی، چاپ اول، قم، کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی، ۱۴۱۳ ق، ۳ جلد.

میراث اسلامی (فارسی و عربی) سالنامه

به کوشش رسول جعفریان و دیگران، قم کتابخانه حضرت آیت الله مرعشی نجفی، دفتر اول (۱۳۷۳ ش)، دفتر دوم (۱۳۷۴ ش)، دفتر سوم (۱۳۷۵ ش)

النابس فی القرن الخامس

= طبقات اعلام الشیعة

نسخه‌های خطی (نشریه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران) فارسی

زیر نظر محمدتقی دانش پژوه و ایرج افشار، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۲ دفتر، دفتر اول (۱۳۴۰ ش)، دفتر دوم (۱۳۴۱ ش)، دفتر سوم (۱۳۴۲ ش)، دفتر چهارم (۱۳۴۴ ش)، دفتر پنجم (۱۳۴۶ش)، دفتر ششم (۱۳۴۸ش)، دفتر هفتم (۱۳۵۳ش)، دفتر هشتم (۱۳۵۸ ش)، دفتر نهم (۱۳۵۸ ش)، دفتر دهم (۱۳۵۸ ش)، دفتر یازدهم و دوازدهم (۱۳۶۲ ش).

نقباء البشر فی القرن الرابع عشر (عربی)

شیخ آغا بزرگ تهرانی، نجف، مطبعه علمیه، ۱۳۷۳ ش، ۲ جلد.

نوابغ الرواة فی رابعة المئات (عربی)

= طبقات اعلام الشیعة

هدیة العارفین (عربی)

اسماعیل پاشا بن محمد امین بغدادی، بیروت، دار احیاء التراث العربی، بدون تاریخ، ۲ جلد:

هزار سال تفسیر فارسی

سید حسن سادات ناصری، منوچهر دانش پژوه، تهران، نشر البرز، ۱۳۶۹ ش.

رموز و اصطلاحات

آصفیه	فهرست مشروح بعض کتب نفیسهٔ قلمیهٔ مخزونهٔ کتب خانه آصفیه سرکار عالی
الهیات تهران	فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشکده الهیات و معارف اسلامی
برگل	ادبیات فارسی بر مبنای تألیف استوری
بروکلمان	تاریخ الادب العربی
پ	پشت برگ
ثبت	شمارهٔ ثبت نسخه در دفتر ثبت کتابخانهٔ مجلس
حقوق	فهرست نسخه‌های خطی کتابخانهٔ دانشکدهٔ حقوق و علوم سیاسی و اقتصادی دانشگاه تهران
دانشگاه	فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
الذریعه	الذریعة الی تصانیف الشیعة
ذیل کشف الظنون	هدیة العارفین
ر	روی برگ
رجال بامداد	شرح حال رجال ایران در قرن ۱۲ و ۱۳ و ۱۴ هجری
رضوی	فهرست کتب خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی
سپهسالار	فهرست کتابخانهٔ مدرسهٔ عالی سپهسالار سابق (مدرسهٔ عالی شهید مطهری)
سرکیس	معجم المطبوعات العربیة والمعربة

سزگین	تاریخ التراث العربی
سلسله فهارس	سلسلة فهارس المکتبات الخطیة النادرة (۲۴ شماره، ۹۷ جلد)
سنا	فهرست کتب خطی کتابخانه مجلس سنای سابق
ص	صفحه
ظاهریه	فهرس مخطوطات دار الکتب الظاهریة (دمشق)
فهرست برلین	شمارهٔ پنجم از سلسلة فهارس المکتبات الخطیة النادرة
قاهره،فوادسید	فهرس المخطوطات نشره بالمخطوطات التی اقتنتها الدار من سنة ۱۹۳۶ ـ ۱۹۵۵ م
قاهره، فارسی	فهرس المخطوطات الفارسیة التی تقتینها الدار الکتب عام ۱۹۶۳ م.
کحاله	معجم المؤلفین، عمر رضا کحاله
گنج بخش	فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گنج بخش
گوهر شاد	فهرست نسخه‌های کتابخانهٔ جامع گوهر شاد
مجلس	فهرست کتابخانه مجلس شورای اسلامی
مرعشی	فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی حضرت آیت‌الله مرعشی نجفی
مشار، عربی	فهرست کتابهای چاپی عربی
مشار، فارسی	فهرست کتابهای چاپی فارسی
مشترک	فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی ایران پاکستان
مشکوة	فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران (۷ جلد اول)
ملک	فهرست کتابهای خطی کتابخانه ملی ملک وابسته به آستان قدس رضوی
ملی	فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه ملی ایران
منزوی	فهرست نسخه‌های خطی فارسی
نشریه	نسخه‌های خطی (نشریه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران)
وزیری یزد	فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه وزیری یزد

نمایهٔ فهارس نسخ خطی کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی

شماره جلد	مؤلف	سال انتشار	مطالب
۱	یوسف اعتصامی (اعتصام‌الملک)	۱۳۰۵ ش	شامل ۱۸۲۸ کتاب خطی و چاپی که کتاب‌های خطی آن در جلد دوم مجدداً معرفی شده‌اند.
۲	یوسف اعتصامی (اعتصام‌الملک)	۱۳۱۱ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۱ ـ ۷۸۸
۳	ابن یوسف شیرازی	چاپ اول، ۱۳۱۸ ش چاپ دوم، ۱۳۵۳ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۷۸۹ ـ ۱۲۰۲
۴	عبدالحسین حایری	۱۳۳۵	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۱۲۰۶ ـ ۱۶۸۴
۵	عبدالحسین حایری	۱۳۴۵	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۱۶۸۵ ـ ۲۰۰۰
۶	سعید نفیسی	۱۳۴۴ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۲۰۰۱ ـ ۲۳۱۶
۷	عبدالحسین حایری	۱۳۴۶ ش	(مجموعه اهدایی امام جمعه خوئی) شامل ۲۶۱ نسخهٔ خطی و ۳۳۹ کتاب چاپی.
۸	فخری رستگار	۱۳۴۷ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۲۳۱۷ ـ ۲۷۰۰
۹	عبدالحسین حایری	بخش اول ۱۳۴۶ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۲۷۰۱ ـ ۲۷۷۹
	" "	بخش دوم ۱۳۴۷ ش	معرفی‌نسخه‌های‌شمارهٔ ۱۸۲۵ ـ ۲۰۰۰ (معرفی‌مجدد نسخه‌هایی از جلد پنجم).
۱۰	" "	بخش اول ۱۳۴۷ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۲۷۸۰ ـ ۳۰۵۹
	" "	بخش دوم ۱۳۴۷ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۳۰۶۰ ـ ۳۳۲۲
	" "	بخش‌سوم ۱۳۴۸ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۳۳۲۳ ـ ۳۷۰۴
	" "	بخش‌چهارم ۱۳۵۲ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۳۷۰۵ ـ ۴۰۰۰
۱۱	زیرنظر ایرج افشار و محمدتقی دانش‌پژوه و علی نقی منزوی نگارش احمد منزوی	۱۳۴۵ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۴۰۰۱ ـ ۴۳۰۵

شماره جلد	مؤلف	سال انتشار	مطالب
۱۲	" "	۱۳۴۶ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۴۳۰۶ ـ ۴۶۰۷
۱۳	" "	۱۳۴۶ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۴۶۰۸ ـ ۴۸۷۰
۱۴	" "	۱۳۴۷ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۴۸۷۱ ـ ۵۰۳۴
۱۵	" "	۱۳۴۷ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۵۰۳۵ ـ ۵۱۸۲
۱۶	" "	۱۳۴۸ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۵۱۸۳ ـ ۵۵۴۰
۱۷	عبدالحسین حایری	۱۳۴۸ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۵۵۴۱ ـ ۶۰۰۰
۱۸	فخری راستکار	۱۳۴۸ ش	(کتب اهدایی رهی معیری) شامل ۲۳ نسخهٔ خطی و ۱۶۵۵ کتاب چاپی.
۱۹	عبدالحسین حایری	۱۳۵۰ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۶۰۰۱ ـ ۶۴۱۰
۲۰	هنوز تألیف نشده	—	مخصوص شماره‌های ۶۴۱۱ ـ ۷۰۰۰
۲۱	عبدالحسین حایری	۱۳۵۷ ش	(کتب اهدایی مجید فیروز ناصرالدوله) شامل ۳۶۸ جلد نسخهٔ خطی و ۱۳۰۰ کتاب چاپی.
۲۲	عبدالحسین حایری	۱۳۷۴ ش	(کتب اهدایی سیدمحمدصادق طباطبایی)[1] مجموعه‌ها
۲۳	عبدالحسین حایری	۱۳۷۶ ش	" " "
۲۴	هنوز چاپ نشده است.	—	" " کتاب‌های تکی
۲۵	علی صدرایی خویی زیرنظر عبدالحسین حایری	بهار ۱۳۷۶ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۷۰۰۱ ـ ۷۵۰۰
۲۶	" "	تابستان ۱۳۷۶ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۷۵۰۱ ـ ۸۰۰۰
۲۷ تا ۳۴	هنوز تألیف نشده‌اند.	—	مخصوص شماره‌های ۸۰۰۱ ـ ۱۲۰۰۰
۳۵	علی صدرایی خویی زیرنظر عبدالحسین حایری	پاییز ۱۳۷۶ ش	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۱۲۰۰۱ ـ ۱۲۵۰۰
۳۶	" "	زیر چاپ	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۱۲۵۰۱ ـ ۱۳۵۰۰
۳۷	" "	زیر چاپ	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۱۳۵۰۱ ـ ۱۴۰۰۰
۳۸	" "	زیر چاپ	معرفی نسخه‌های شمارهٔ ۱۴۰۰۱ ـ ۱۴۵۰۰
۳۹	تألیف نشده	—	(مجموعه‌اهدائی خاندان‌معزی) شامل ۴۲۰ جلد نسخهٔ خطی و ۷۲۳ جلد کتاب چاپی است.

۱ـ این مجموعه شامل ۱۴۳۸ نسخهٔ خطی و ۱۷۰۶ کتاب چاپی است.

شناساندن گذشته فرهنگی مان به جامعه اسلامی، خود آگاهی و اعتماد به نفس می بخشد و ثبت میراث مکتوب یکی از کارهای ارزشمندی است که بدین امر یاری می رساند. وجود حدود سه میلیون نسخه خطی اسلامی در جهان، رسالت ما را سنگین تر می کند و به ما هشدار می دهد که باید در حفظ آنها بکوشیم. یکی از راه های حفظ، فهرست گذاری آنهاست.

برای دستیابی به این هدف، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی به فهرست نویسی نسخ موجود در کتابخانه مجلس شورای اسلامی پرداخته است که تا کنون سه جلد آن منتشر شده است.

ناشر برگزیدهٔ نهمین نمایشگاه بین المللی کتاب تهران ۱۳۷۵

ناشر نمونهٔ سال ۱۳۷۵ (برگزیدهٔ وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی)

Fehreste Noskhehā-ye Khatti-ye Ketabkhane-ye Majles-e Shūrā-ye Islāmi

(Catalogue of Iranian Parliament Library Manuscripts)

Vol. 36

By:

Ali Sadrā'ī Khū'ī

Under Supervision of 'Abd Al-Hosayn Ha'erī

Islamic Studies And Research Center With Association of Library And Center of Documents of Islamic Council Assembly

The center of publication of the office of Islamic Propagation of the Islamic Seminary of Qum.

P. O. Box: 37185. 917

Qum, I.R. IRAN. phon no: 742155 - 7 Fax: 742154

شمارهٔ کتاب: ۶۱۱

مسلسل انتشار: ۱۲۲۳

ISBN 964-424-470-2

